

Gal 9 K. d
14
M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

LIBBI V.

Cum COMMENTARIO

JOANNIS DAVISII,
COLL. REGIN. CANTAB. PRAESIDIS.

EDITIO QUARTA.

Huic EDITIONI Accedunt
RICHARDI BENTLEII
EMENDATIONES,
CUM
I N D I C E
RERUM & VERBORUM.

CANTABRIGIAE,

TYPIS ACADEMICIS.

Sumtibus CORN. CROWNFIELD, Celeberrimae
Academiae Typographi.

Prostant apud J. & P. KNAPTON, & FRANC. CHAN-
GUION Bibliopolas Londinenses. MDCCXXXVIII.

16

John William Whitaker

EPISCOPO ELIENSI

S. P. D.

JOHANNES DAVISIUS

QUOD a plerisque sit, illustri-
me Praesul, qui curas tuas praes-
claris nominibus inscribant, et
mihi aggrahendum non existimo: illud
tamen qui in alto positi muneribus sua
egregie singula, et quaeque virtutes in
aperta luce collocant, illis ne insignes
Tuae dotes, et quaeque nomina: nam
sanctissimi & honoratissimi nomen adeo
in Te elucet, ut orbem studium, quae
cunctae patet, Tu praecore in seculum
omnes Te religiosissimi Episcopi, omnes
Te doctissimi Viri partes implere du-
rum cunctis innotuit.

Offici

REVERENDISSIMO PRAESULI

JOANNI MORO

EPISCOPO ELIENSI

S. P. D.

JOANNES DAVISIUS.

QUOD a plerisque sit, illustrissi-
me Praeful, qui curas suas prae-
claris nominibus inscribunt, id
mihi aggrediendum non existimo: il e-
nim qui in alto positi muneribus suis
egregie funguntur, se suasque virtutes in
apertâ luce collocârunt, Hinc insignes
Tuae dotes nullis carent Encomiis: nam
sanctissimi & humanissimi mores adeo
in Te elucent, ut orbem eruditum, qua-
cunque patet, Tui praeconem fecerint:
omnes Te religiosissimi Episcopi, omnes
Te doctissimi Viri partes implere du-
dum cunctis innotuit,

2

Officiū

DEDICATIO.

Officii me privati ratio monet, ut Ti-
bi pro singulari Tua benevolentia ani-
mum, quantum potest, gratissimum pro-
stear. Tu enim non modo eas multi-
copias praebuiti, quibus emendationes
prodeunt Tusculanae, verum etiam me
beneficiis prorsus innumeris inactasti:
quae ut mihi maximo sunt honestamen-
to, ita Tibi, spero, non erunt dedecori.

Deum O. M. supplex veneror, ut vi-
tam Tuam, simul ac firmam valetudi-
nem, diutissime conservet producatque.
Quod cum facio, tam Ecclesiae quam
Reip, Literariae optima quaeque precor:
eae enim Tibi sunt vires ut possis, is est
animus ut velis, utriusque commoda sum-
mo studio procurare. Vale, Praesul illu-
strissime, meque inter devotissimos Tui
nominis cultoris numera.

Dabam Cantabrigiae

laibus Octobr.

MDCCVIII.

PRAESA

Offici

Mortuus

Mortuus est benignissimus hie Episcopus
 pridie Kalendas Augusti MDCCXIV.
 Non tamen ovis prius excessit quam
 plura benevolentiae suae mihi dedit testi-
 monia. hinc enim Sacerdotio Fendittoni-
 ensi, hinc Eliensi Canonatu fruor; ex
 iniqua illius viri memoria mihi erit in
 aeternum cara. Haec eo dixi quod
 ἰν' οὗ τοῦ ἀχάρεος μόνον, οὗτος ἐν
 πατρὶν δὲ καὶ κατὰ τὴν λέγει ἀλλὰ καὶ οὗτος
 πάντα ἐκ ἀποκρυφίου, ἀντὶ παραδόχους
 καὶ ἀφανιστῶν τὰς χάριτας. Verba sunt
 Juliani Orat. III. pag. 102.

Monitum de Editione Quarta.

Huic Editioni (quae Indice ex Verburgiano concin-
 nato prodit auctior) Vir ille, acuminis sagacissimi sub-
 actissimique iudicii notus, RICHARDUS BENTLEYUS,
 in orbis literati gratiam subjungit concessis Emendati-
 ones suas, quas passim in Notis cum honore memorat
 Editor, quaeque primae Editioni annexae pretium ei
 maximum conciliârunt.

PRAEFA-

P R A E F A T I O

TERTIAE EDITIONIS.

L E C T O R I

S.

QUAM paucissimis exsequar quae praefanda
 censeo, ne longa verborum ambage mihi
 scribenti non minus ac tibi legenti creetur taedium.

Editioni Roberti Stephani cum duobus MSSis
 collatam mihi mutuo dedit Reverendissimus Anti-
 stes JOANNES MORUS. Hos Eliensem primum
 ac secundum nominavi. Eis accessit ab eadem
 manu tertius in pergamena scriptus. Praeter E-
 liensēs illos usus etiam sum quinque Codicibus,
 quos viri doctissimi Richardus Meadius, Thomas
 Bakerus, Thomas Stukefius, & Josephus Waf-
 sius mecum benigne communicarunt.

At subsidium longe desideratissimum praebuit
 humanissimus & eruditissimus J. A. FABRI-
 CIUS: is enim ad me Codicum * Regii Pithoea-
 nique collationes misit. Et ad Regium quidem
 MStum, omnium qui noti sunt vetustissimum, ve-
 lut ad Cynosuram, dirigenda videbatur haec editio.

Quinetiam non paucas emendationes memoravi,
 quae perspicacissimo summi BENTLEII debentur
 ingenio; pluresque memorarā, si vir celeberr-

* Editionem Seb. Gryphii 1535 cum codice Regio contulit vir
 doctus A. D. 1623. & cum MSto Francisci Pithoei A. D. 1597. Ma-
 tilus Pithoeanus, nec incipit nisi paullo post initium lib. II. cap.
 19. adeoque diversus est ab eo, quem Gulielmus adhibuit.

P R A E F A T I O.

mus, ut facere statuerat, in Animadversionibus
hunc librum subiungendis ostendisset, quibus fanda-
mentis nixae fuerint. Cum tamen ea spes deco-
lasset; multas lectiones, quas illa recipiendas judi-
cârat, à fide Codicum pendere declaravimus: id
quod, ut opinor, Lectorem juvabit: hoc enim mo-
do non temerè nec sine gravi causa vulgatam
lectionem deferri videbit.

His opibus instructus, multas, nisi fallor, men-
das sustuli, quibus solennis incuria Librariorum
simul ac audacia nimia Criticorum Ciceronem
maculârunt. In reliquis adnotationibus id egi ut
dogmata paulo obscuriora aut historias non ita per-
vulgatas illustrarem: tritas enim & obvias non
attingendas putavi. Frustra itaque de Herculis
laboribus, de Alcmaeonis & Orestis insania, de
Sardanapalli luxu, ac id genus aliis, hic quaeren-
tur Commentarii. Ubique prostant Lexica, ex qui-
bus assatim hauriri potest cillum neniârum cog-
nitis.

Plerosque Graecorum scriptorum locas, quos
vertit Cicero, jamdudum indicârunt Petr. Victo-
rius, Joach. Camerarius, & Henr. Stephanus.
In nonnullis etiam testimoniis ad Historiam spec-
tantibus praeiit Fr. Fabricius: sed ea per pauca
sunt & vix umquam sine auctario prolata. Haec
fuere memoranda, quoniam candoris est, per quos
profecerim, ingenue confiteri. Forsan etiam uti-
les fuissent M. A. Mureti notae in primam Tus-
culanam: sed eas, quamvis sedulo quaesitas, re-
perire non contigit. Vale.

TESTI-

TESTIMONIA de MSto REGIO.

Cl. Salmasius in Epistola ad Cl. Sarrauium pagg. 235. 236.

UNO ac perpetuo ductu sine ullo interstitio voces omnes exarari solebant, & sententiae etiam continuari: nisi quod, ubi perfecta fuerat, non in eadem linea alteram auspicabantur; sed principium alterius lineae sive versus inchoabant. Inde nata *distinctio per versus*, quae majores aut minores erant, prout sententia pluribus aut paucioribus verbis absolvebatur. Interdum quippe duas, interdum tres aut plures lineas singuli versus occupabant. Graeci *σιχως* appellant. Opera autem ipsa numerabantur per versus, quorum summa in fine libri subducta notabatur. Inde *πολύσιχον βιβλίον* de grandi volumine dicebant. Diu duravit haec ratio. In veteri Codice Epistolarum Pauli, qui penes *Puteanos* est ad finem, totius Scripturae sacrae librorum *σιχουετις* notatam inuenies. *Quaestiones Tusculanas* in antiquissimo exemplari Bibliothecae Regiae ita *per versus distinctas* reperis.

Idem Salmasius in Prolegomenis ad Solinum c. 5.

Sciendum extare in Bibliotheca Regis Codicem Tusculanarum Quaestionum manu exaratum satis magnae vetustatis; in quo non ordine continuo, sicut in aliis tralatitium est, libri descripti feruntur, sed saltatim per inaequales periodos, eo prorsus modo quo Biblia sacra videmus.

Marquardus Gudius ad Phaedri lib. I. Fab. 25.

Exstat Lutetiae in Bibliotheca Regia *Ciceronis Tusculanarum Quaestionum* codex vetustissimus, & incomparabilis, *per versus distinctus.*

M. T U L.

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

AD

M. BRUTUM

LIBER PRIMUS.

DE CONTEMNENDA MORTE.

CUM defensionum laboribus senatori-
isque muneribus, aut omnino aut
magna ex parte, essem aliquando li-
beratus; retuli me, Brute, te hor-
tante maxime, ad ea studia, quae reserta animo,
remissa temporibus, longo intervallo intermissa
revocavi. Et cum omnium artium quae ad re-
ctam vivendi viam pertinerent ratio & disciplina
studio

1. *Tusculanarum* Disputatio-
num] Vulgo *quaestionum*; quam
quidem lectionem, licet a Reg.
aliisque nonnullis Codd. exhibi-
tam, jure repudiavimus, quod
& ante nos fecerat *Paullus Ma-
nucius*. Alteram sane scripturam
non modo repraesentant MSS.
Pall. Vatic. Gemblae Colon. Med.
& Balliol. verum etiam eo titu-
lo hosce libros insignit *Lactan-
tius* Div. Inst. III, 13. & *M.
Tullium secundo*, *Tusculanarum*
disputationum libro laudat *Boe-*

tius in Topic. lib. V. p. 839.
Hieronymus Prooem. in libb. con-
tra Pelag. p. 454. *Quorum sen-
tentias* & *Tullius* in *Tusculanis*
disputationibus explicat. Nec a-
liter ipse scriptor. Vide lib. V.
Tusc. cap. 1. lib. II. *Divin.*
Prooem. lib. de Fato cap. 2. &
lib. XV. ad *Attic.* Epp. 2, 4. At
Nonius, *Gharisius*, & *Priscianus*
simpliciter *Tusculanas* vocant;
parique modo *Servius*, *Donatus*,
Augustinus, *Lupus Abbas* Ep. 8.
Tertullianus Apol. cap. 50. alique.

A

1 Grae-

studio sapientiae, quae Philosophia dicitur, contineretur; hoc mihi Latinis literis inlustrandum putavi. Non quia philosophia¹ Graecis & litteris & doctoribus percipi non posset: sed meum semper iudicium fuit, omnia nostros aut invenisse per se sapientius quam Graecos; aut accepta ab illis fecisse meliora, quae quidem digna statuissent in quibus elaborarent. Nam mores & instituta vitae, resque domesticae ac familiaris nos profecto & melius tuemur & lautius; rem vero publicam nostri maiores certe melioribus temperaverunt & institutis & legibus. Quid loquar de re militari? in qua cum virtute nostri multum valuerunt, tum plus etiam disciplina. Jam illa quae natura non literis adsecuti sunt, neque cum Graecia neque ulla cum gente sunt conferenda: quae enim tan-

1 *Graecis & literis & doctoribus*] Vatic. *libris*. Vulgata tamen lectio non est deferenda, quae reliquis nititur MSSis Vide nos ad lib. II. de Divin. cap. 2. & ad Fin. I, 4.

2 *Annis enim fere ccccx]* Vulgg. ccccx. at dubio procul excidit numerus centenarius. Testatur quidem *Ursinus* in suo MSto legi *dxiv*. librariumque ex *dxiii*. facili lapsu *dxiv*. fecisse censet. In fastis sane *Claudii* & *Tuditani* consulatus ad A. U. C. *dxiii*. refertur. At quemadmodum testatur *Cicero* in *Bruto* cap. 18. *Livius primus fabulam C. Claudio Caeci filio & M. Tuditano consulibus, docuit, anno ipso, antequam natus est Ennius; post Romam conditam autem,*

quarto decimo & quingentesimo adeo ut ille Codex calculum suppeditet, quem alibi *Tullius* est secutus. Immo vero nullus dubito, quin ex hoc loco refectus sit iste liber; noster enim paucos annos sciens praetermisit, quia non erat cur Chronologiam nimis anxie traderet. De ea vide *Jos. Scaligerum* ad *Eusebii Chron.* n. *mdcccxxx*.

3 *Fabulam dedit, C Claudio Caeci filio]* *Ursini* MStus repraesentat, *fabulam* docuit, *C. Claudio* *Centhone*. *Agellius* N. A. xvii. 21. *Consulibus Claudio Centhone, Appii caeci filio, & M. Sempornio Tuditano, primus omnium Livius Poeta fabulas docere Romae coepit*. Sane Graeci passim *dāmon dāmonem*, Latini docere *fabulas*

ta gravitas, quae tanta constantia, magnitudo animi, probitas, fides, quae tam excellens in omni genere virtus in ullis fuit, ut sit cum majoribus nostris comparanda? Doctrina Graecia nos & omni literarum genere superabat; in quo erat facile vincere non repugnantis. Nam cum apud Graecos antiquissimum & doctis genus sit Poëtarum; siquidem Homerus fuit & Hesiodus ante Romam conditam, Archilochus regnante Romulo: serius Poëticam nos accepimus. ² Annis enim fere ccccx post Romam conditam Livius ³ fabulam dedit, C. Claudio Caeci filio, M. Tuditano consulibus; anno ante natum Ennium, ⁴ qui fuit major natu, quam Plautus & Naevius. Sero igitur a nostris poëtae vel cogniti vel recepti: quamquam ⁵ est in Originibus, solitos esse in epulis

fabulas dicunt. Vide sis Is. Casaubonum ad Athenaei VI, 7. & Joan. Woverium Polym cap. xii. §. 13. 14. Sed quum fabulas dare non minus sit Latinum, quam docere, ceterique Codices summo consensu vulgatam lectionem retineant, unicum illud librum vel ex Agellio, vel ex nostro de Senect. cap. 14. emendatum pronuntio.

4 Qui fuit major natu, quam Plautus & Naevius.] Pronomen relativum non ad Ennium, sed ad Livium respicere censet G. J. Vossius de Hist. Lat. lib. I. cap. 2. Incommodè quidem: praeterquam quod nulla fuit unquam controversia, quin Livius Naevium & Plautum aetate praecesserit, siquidem Romanorum

primus fabulam dederit. Vide Quintilianum Inst. Orat. lib. X. cap. 2. Ego sane quum multis exemplis Tullium non avaro animo esse deprehenderim, nullus dubito, quin σφάλμα μνησιν hic admiserit; Naevius enim fuit Ennio vetustior. Vide Cicero- nem in Bruto capp. 15, 18, 19. & Agellium N. A. lib. xvii. cap. 21. Immo Plautus ipse prius facto cessit quam Ennius, sed quot annos natus obierit, haud constat.

5 Est in Originibus.] M. Porci Catonis opus qui senex scribere historias instituit, quarum sunt libri septem. Primus continet res gestas regum P. R. Secundus & tertius, unde quaeque civitas orta sit Italica, ob quam rem omnes

epulis canere convivās ad tibicinem de clarorum hominum virtutibus. Honorem tamen huic generi non fuisse declarat oratio Catonis, in qua objecit ut probrum Marco Nobiliori, quod is in provinciam poëtas duxisset. ¹ Duxerat autem consul ille in Aetoliam, ut scimus, Ennium. Quominus igitur honoris erat poëtis, eo minora studia fuerunt. Nec tamen ² sic, qui magnis ingeniis in eo genere extiterunt, non satis Graecorum gloriae responderunt. An censemus, si Fabio nobilissimo

ORIGINES videtur appellasse, ut ait Corn. Nepos in vit. cap. 3. Eliens. tert. & Petrens. hic exhibent, gravissimus auctor Cato in Originibus solitos dicat esse canere convivās ad tibicinem, quod glossema est ex lib. IV. cap. 2. huc traductum, ubi haec sunt verba: Gravissimus auctor in Originibus dicit Cato morem apud majores hunc Epularum fuisse, ut deinceps qui accubarent, canerent ad tibiam clarorum hominum laudes atque virtutes. Eandem consuetudinem memorant Varro apud Nonium in assa, Cicero in Bruto cap. 19. Valerius Maximus lib. 11. cap. I, 10. & Quintilianus lib. 1. cap. 10. Eamque lege sanctam voluit noster de Legg. lib. II. cap. 24.

¹ Duxerat in Aetoliam Ennium] Vide sis, inter alios, Ciceronem in Bruto cap. 20. pro Archia cap. 11. Senecam Epist. cii & Symmachum lib. I. Epist. xxi
² Sic, qui] Vulgo si qui. Sed eg. Vatic. & Pal. sec. ut edidimus: quod etiam Gebhardus haud

spernendum merito censuit.

³ Si Fabio — laudi datum esset, quod pingeret] Immo vero artem pictoriam Fabio fuisse laudi satis indicat cognomen ex ea tractum. Hieronymus ad Heliodorum de morte Nepotiani p. 23. Nobilem virum Q. Fabium miratur antiquitas, qui etiam Romanus scriptor historiae est, sed magis ex PICTURA, quam ex literis, nomen invenit Vide & Plinium H. N. lib. xxxv cap. 4.

⁴ Polycletos & Parrhasios] Sic MSS. nec cum Joach. Camerario locum corruptum esse statuerim; eaque de causa P. Manucium, D. Lambinum & Fr. Fabricium non audio, qui Polycletos & Parrhasios reponunt: licet enim de pictoribus habeatur oratio; Polycletus non minus pictura, quam arte statuaria fuit clarus, ut diserte testatur Tzetzes Chil. VIII, 320. Quin & apud Aelianum V. H. xiv, 8. Polycletus est ζωγράφος dicitur, si Codicibus scriptis credimus; nec ego quidem eorum fidem suspectam

bilissimo homini laudi datum esset quod pingeret, non multos etiam apud nos futuros + Poly-
cletos & Parrhasios fuisse? ⁵ Honos alit artes,
omnesque incenduntur ad studia gloria, jacentque
ea semper, quae apud quosque improbantur.
⁶ Summam eruditionem Graeci sitam censebant
in nervorum vocationumque cantibus. Igitur & E-
paminondas princeps, meo judicio, Graeciae fi-
dibus praeclare cecinisse dicitur: Themistocles-
que aliquot ante annos, ⁷ cum in epulis recusaret
lyram

etiam habeo, quum similem pro-
fus historiam de pictore ἀν-
τίμαχος referat *Dion Chrysostomus*
Orat. LXXVIII. pag. 656. Vide
sis & Scholiasten ad *Luciani* Phi-
lopf. Tom. II pag. 35.

⁵ *Honos alit artes* — impro-
bantur] Ab antiquo Poëta mu-
tuatus est *Cicero*, pro cujus sen-
tentia laus alit artes. Vide *Se-
necam* Epist. cii. Totam vero
rōnem laudat *Augustinus* lib. V.
C. D. cap. 13. & ex eo *Joan.*
Sarisberienfis de Nug. Curial. lib.
VIII. cap. v. p. 544. Vide *Lu-
rium* Ferrariensem Epist. I. pag.
2. In eandem mentem prior
dixit *Plato* lib. VIII. de Rep. p.
174. Ἀσκήται δὲ τὸ αἰεὶ πρῶ-
τον, ἀμιλεῖται δὲ τὸ ἐπιμαζέ-
μενον. Ad hoc ejus effatum re-
spiciunt *Synesius* de Provid. p.
103. & *Themistius* plus semel. Adi-
fis Orat. IV. p. 54. xv. p. 195. &c.

⁶ *Summam eruditionem* —
vocationumque cantibus] Secundum
nonnullōs, horum numero exi-
mendi sunt *Lacedaemonii*, qui
cum reliquis disciplinas sperne-

bant, tum μουσικῆς ἀκρίτως ἔχον,
ut testatur *Ælianus* V. H. lib.
XII. cap. 50. Hinc scriptor αἰ-
νωτός inter Opusc. Galean. Diss.
II. p. 712. Λακεδαιμονίους τὰς
παῖδας μὴ μεθέσθαι μουσικὴν καὶ
γράμματα, καλόν. Contra ta-
men *Athenaeus* lib. IV. pag.
184. Ἐμὲ μὲν τῆς πάσης γῆνης ἑλ-
λοισι μουσικῆς διότι καὶ ἡ αὐλητικὴ
ἐξαισώμενος ἦν. Χαμαιλαίων γὰρ
ὁ Ἡρακλείδης ἐν τῇ ἐπιγραφῇ
ἐν ὁδοῦ τοῦ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟ-
ΝΙΟΥΣ φησὶ καὶ Θερσίανος πάντας
ἀδελφὸν μεθέσθαι. *Quintilianus*
lib. I. cap. 10. *Lycurgus* durissi-
marum *Lacedaemoniis* legum au-
ctor *Musices* disciplinam probavit.
Vide sis etiam *Plutarchum* Tom.
II. pag. 238. & *Boëtium* de Mus.
cap. 1. Attamen Λακεδαιμόνιοι
ἡ μὲν ἐμμάθασαν τῆς μουσικῆς, οὐ-
δὲ λέγουσιν. Verba sunt ipsius
Athenaei lib. XIV. pag. 628.

⁷ *Cum in epulis recusaret ly-
ram*] Ratio est, quod ἱσο-
παλαίον, ποτὶ τῇ συνήθει, ἀ-
πολλύς λυγρὸς καὶ ἄδων, ut dicit *Isti-
dorus* *Pelusiota* lib. II. Ep. 146.
A 3

Adea-

6 TUSCUL. DISPUTATIONUM

lyram, est habitus indoctior. Ergo in Graecia Musici floruerunt; discebantque id omnes; nec qui nesciebat satis excultus doctrina putabatur. In summo apud illos honore Geometria fuit: itaque nihil Mathematicis inlustris. At nos metiendi ratiocinandique utilitate huius artis terminavimus modum. At contra, Oratorem celeriter complexi sumus; nec eum primo eruditum, aptum tamen ad dicendum; post autem eruditum. Nam Galbam, Africanum, Laelium, doctos fuisse traditum est: studiosum autem eum, qui his aetate anteibat, Catonem: post vero, Lepidum, ¹ Carbonem, Gracchos: ² inde ita magnos nostram ad aetatem, ut non multum aut nihil omnino Graecis cederetur. Philosophia jacuit usque ad hanc aetatem, nec ullum habuit lumen literarum Latinarum: quae inlustranda & excitanda nobis est; ³ ut, si occu-

pati

Adeatur etiam Tacitus Annal. XIV, 14. Historiam vero, quam noster tradit, referunt *Quintilianus* Inst. Orat. lib. I. cap. 10. & *Augustinus* Epist. LVI. ad Dioscorum pag. 89. ed. Colon.

¹ Carbonem] Sic restituit *Beeroaldus* nec aliter edidit *Erasmus*: nam Codices absurde dant *Catonem*, cuius jam ante meminerat. Vide *Ciceronem* in *Bruto* cap. XXVII.

² Inde ita magnos] Sic Reg. & Med. Vulgo deinde.

³ Ut si occupati — otiosi] Profert haec *Nonius* in *occupatus*.

⁴ Libri Latini — non satis eruditus] *Amasianum* notat aliofque nonnullos ex *Epicuri* grege,

quos eo nomine perstrinxit etiam lib. I. Acad. cap. 2. Ad. Is. & Tusc. IV, 3.

⁵ Fieri autem potest] *P. Manucius* mavult, ferri autem potest: Plane contra mentem *Ciceronis*. Nemo sane dubitet, quin fieri possit, ut quis sit γῶται μὲν πειρασθε, ἰμνηῶσαι δὲ ἀπείρητοι, quod *Philostatus* in *Secundi Sophistae* vita tradit pag. 544. Pariter *Lucianus* de *Timocle*: Σοφιστὴν μὲν γὰρ εἰς ὑπεβολὴν εἶναι καὶ λειπογνώμων, ὥς φασιν οἱ ἄμεινοι τὰ τῷ Σπικκῷ εἰδότες, λέγειν δὲ καὶ ἱμνηῶναι ὑπὲρ ἀδελφῆς ἀφθνήσκει αὐτὰ καὶ συγχῶν, εὖν δὲ σπουδῶν δὲ, π βάλισα. Vide Jo-

vem

pati profuimus aliquid civibus nostris, profimus etiam, si possumus, otiosi. In quo eo magis est nobis elaborandum, quod multi jam esse 4 libri Latini dicuntur scripti inconsiderate ab optimis illis quidem viris sed non satis eruditis. Fieri autem potest, ut recte quis sentiat, & id quod sentit polite eloqui non possit: sed 6 mandare quemquam literis cogitationes suas, qui eas nec disponere nec inlustrare possit, nec delectatione aliqua adlicere lectorem; hominis est intemperanter abutentis & otio & literis. Itaque suos libros ipsi legunt cum suis, nec quiscquam adtingit, praeter eos qui eandem licentiam scribendi sibi permitti volunt. Quare si aliquid 7 Oratoriae laudi nostra adtulimus industria, multo studiosius Philosophiae fontis aperiemus, e quibus etiam illa manabant. Sed ut Aristoteles, 8 vir summo ingenio, scientiae copia, cum

4

vem Tragœd. Tom. II. p. 143.

6 *Mandare quemquam* — & otio & literis] Hunc locum citat Eginhartus in Proœm. ad vit. Caroli M. pag. 8.

7 *Oratoriae laudi*] Vulgo laudis, ac ita Reg. aliique plures MSSi. Sed veteres editos, praecedente Cl. Bentleio, sequimur. Cicero de Orat. I, 28. Ut ad hanc similitudinem hujus histri-
onis oratoriam laudem dirigamus. Idem in Bruto cap. xxx. Quoniam per illos ne haec quidem in civitate genera oratoria laude caruerunt. Vide sis & cap. lxxxv.

8 *Vir summo ingenio, scientiae*

copia] In suo MSto duo postrema verba non legi testatur Ursinus. Quum vero ea reliqui servant Codd. reponendum videtur *scientia & copia*, quemadmodum monuimus ad lib. II. de Divin. cap. 1. Nec quemquam male habeat loquendi ratio; nam pari modo *commodiarem hominem, adventum, tempus* dixit Terentius Andr. Act. V. Sc. 11, 3. Cicero in Verrem lib. IV. cap. 58. *Requisisse dicitur etiam Archimedem illum summo ingenio hominem ac disciplina. Minucius Felix Octav. c. 2. Relicta domo, conjuge, liberis. Et quae sunt hujusmodi plura.*

A 4

1 Motus

cum ¹ motus esset Isocratis Rhetoris gloria, dicere etiam coepit adulescentis docere, & prudentiam cum eloquentia jungere: sic nobis placet, nec pristinum dicendi studium deponere, & in hac majore & uberiore arte versari: hanc enim perfectam philosophiam semper judicavi, quae de maximis quaestionibus copiose posset ornateque dicere. ² In quam exercitationem ita nos studiose operam dedimus, ut jam etiam ³ Scholas Graecorum more habere auderemus: ut nuper tuum post discessum in Tusculano, cum essent complures mecum familiares, temptavi,

¹ Motus esset Isocratis Rhetoris gloria] Huc faciunt verba Ciceronis de Orat. lib. III. cap. 35. Ipse Aristoteles cum florere Isocraten nobilitate discipulorum videret — mutavit repente totam formam prope disciplinae suae, versumque quendam de Philogeta pannelo secus dixit; ille enim turpe sibi ait tacere, cum Barbaros (sic recte F. Ursinus & MSSi Oxon. pro barbaris, quod editi retinent) hic autem cum Isocraten pateretur dicere. Quintilianus Inst. Orat. lib. III. cap. I. Pomeridianis scholis Aristoteles praecipere artem oratoriam coepit: noto quidem illo, ut traditur, versu ex Philogeta frequenter usus,

Αἰχρὸν σιωπᾶν, λονγὰρ τω δ' ἰὼν λήγει.

sic enim locus est refingendus. Quin & Euripideum illud,

Αἰχρὸν σιωπᾶν, βαρβάρους δ' ἰὼν λήγει,

de Xenocrate *παραφράσις* Stagirita. Vide Diogenem Laertium lib. V. §. 3.

² In quam exercitationem ita nos studiose operam dedimus] D. Lambinus & Fr. Fabricius, auctoritate, prout aiunt, veterum librorum, operam delent. Tum demum noto loquendi genere Tullius est usus. Omnes tamen nostri istam vocem repraesentant; nec, ut videtur, immerito. Quintilianus Inst. Orat. XII, 2. Nonne ad id quoque instrui ab iis, qui plus in hoc studii dederunt, oportet? Si quid esset movendum, facili conjectura reponerem, in quam exercitationem ita nos studiose operam impendimus. Ovidius Metam. XIII, 266.

At nihil impendit per tot Telamonius annos

Sanguinis in socios —

Seneca de Ira III, 42. Dies quos in voluptatem honestam impendere licet. Idem Epist. XXVII. Multum restat operis in quod ipse necesse est vigiliam, ipse laborem tuum impendas. Alia suppeditabit J. Fr. Gronovius ad Senecae Herc.

temptavi, quid in eo genere possim. Ut enim antea declamitabam causas, quod nemo me diutius fecit: sic haec mihi nunc senilis est declamatio. Ponere jubebam, de quo quis audire vellet: ad id aut sedens aut ambulans disputabam. Itaque dierum quinque *Scholas*, ut Graeci appellant, in totidem libros contuli. Fiebat autem ita, ut, cum is qui audire vellet dixisset quid sibi videretur, tum ego contra dicerem. Haec est enim, ut seis, verus & Socratica ratio contra alterius opinionem disserendi: nam ita facillume, quid veri simil-

lumum

Herc. Fur. vf. 24.

3 *Scholas*] Disputationes; quo sensu *pomeridianas scholas* dixit *Quintilianus* III, 1. Noster infra III, 34. *Separatim certae Scholae sunt de exilio* — Haec Graeci in singulas scholas, & in singulos libros dispartiunt. Et de Fin. II, 1. *Ne me tanquam philosophum putetis* Scholam aliquam vobis explicaturum. *Augustinus* C. D. lib. II. cap. 7. *An forte nobis, Philosophorum scholas disputationesque memorabunt?* Sic *ἡ γυναικὶς ΣΧΟΛΗ* *ἡ δὲ ἀνδρῶν* memorat *Plutarchus* Tom. II. pag. 37. Vide sis & *Arrianum* *Epict.* lib. IV. cap. ix pag. 424. & *Diogenem Laertium* x, 26.

4 *Quod nemo me diutius fecit*] Vatic. habet *ditius*; inepte: nam *Thesibus* *Cicero* jam princeps in *Rep.* exerceri solebat, ut docet *Quintilianus* lib. X. cap. 5. quod etiam patet ex lib. XII. cap. xi. & ex *Tusc.* II, 3. *Plures veterum locos in hanc rem*

concessit *Pitboeus* ad *Auctorem* de *Causis* *Corr. Eloq.* cap. 35. Hunc vero morem graviter castigat *Synesius* de *Insomn.* pag. 157.

5 *Quid verisimillimum esset*] MS. Colon. dat, *quid verum esset verive simillimum*. Minus quidem congrue: cum *Socrates* in omnibus fere sermonibus ita disputet, ut nihil affirmat ipse, refellat alios; nihil se scire dicat nisi id ipsum; eoque praestare ceteris, quod illi quae nesciant scire se putent; ipse se nihil scire, id unum sciat, ut ait noster *Acad.* I, 4. Hinc sequaces ejus *Academici* omnia in rebus humanis dubia, incerta, suspensa, magisque omnia *VERISIMILIA* QUAM *VERA* statuerunt. Verba sunt *Minucii Felicis* in *Oct.* cap. 5. Haec pluribus ostendere, nullum esset negotium; sed in re clara stylo temperandum. Adi tamen sis *Augustinum* contra *Acad.* lib. II. capp. 6, 11, 13. & nostrum infra cap. 9.

I. A.

lumum esset, inveniri posse Socrates arbitrabatur. Sed quo commodius disputationes nostrae explicentur, sic eas exponam, quasi agatur res, non quasi narretur. Ergo ita nascetur exordium. ⁵ A. Malum mihi videtur esse mors. M. Hisne qui mortui sunt, an his quibus moriundum est? A. Utrisque. M. Est miserum igitur, quoniam malum. A. Certe. M. Ergo & hi quibus evenit jam ut morerentur, & hi quibus eventurum est, miseri. A. Mihi ita videtur. M. Nemo ergo non miser. A. Prorsus nemo. M. Et quidem, si tibi constare vis, omnes quicumque nati sunt eruntve, non solum miseri, sed etiam semper miseri. Nam si solos eos diceres miseros quibus moriundum esset: neminem tu quidem eorum, qui viverent, exciperes; (moriundum est enim omnibus) esset tamen miseriae finis in morte: quoniam autem etiam mortui miseri sunt; in miseriam nascimur sempiternam: necesse est enim miseros esse eos, qui centum millibus annorum ante occiderunt, vel

1 A. Malum mihi &c.] Uterque Codex Eliens. Atticum collocutorem agnoscit; nec aliter *Pet. Alcyonius* de Exil. pag. 43. & *Joach. Camerarius*. Iis praeiit *Lactantius* Div. Inst. lib. I. cap. 15. ubi, postquam ex huiusce libri cap. XIII. nonnulla laudaverat, ita subdit: *Testatus est videlicet ATTICI conscientiam ex ipsis mysteriis intelligi posse, quod omnes illi homines fuerunt, qui coluntur*. Immerito: Atti-

cus enim tum temporis senex erat; juvenis autem ille, qui cum *Cicerone* disputavit, ut patet ex lib. II. cap. XI. Hac igitur litera, quod etiam *Lambinus* vidit, *Adolescens* denotari puto. Licet autem viro illi docto nec hae nec aliae personarum notae à *Tullii* manu fuisse videantur; me tamen non habet adsentientem. Immo, nisi fallor, in nonnullis Codicibus eas praetermisit Librarium negligentia. Vide *Is.*

vel potius omnis quicumque nati sunt. A. Ita prorsus existumo. M. Dic, quaeso, num te illa terrent? triceps apud inferos Cerberus? Cocyti fremitus? transvectio Acheruntis? *mento summam aquam adtingens*² *enectus siti Tantalus*?³ tum

⁴ ——— *Illud quod Sisyphus versat*

Saxum sudans nitendo, neque proficit bilum? fortasse etiam inexorabiles iudices Minos & Rhadamanthus; apud quos nec te L. Crassus defendet, nec M. Antonius: nec, quoniam apud Graecos iudices res agetur, poteris adhibere Demosthenen: tibi ipsi pro te erit maxuma corona causa dicenda. Haec fortasse metuis, & idcirco mortem censes esse sempiternum malum. A. Adeone me delirare censes, ut ista esse credam? M. An tu haec non credis? A. Minume vero. M. Male hercule narras. A. ⁵ Cur, quaeso? M. Quia disertus esse possem, si contra ista dicerem. A. Quis enim non in ejusmodi causa? aut ⁶ quid negoti est, haec poetarum & pictorum portenta convincere? M. Atqui pleni libri

6

If. Casaubonum ad Dionis Chrysostomi Orat. xxi. p. 38.

2. *Enectus siti*] Vulgo *siti eneetus*. Perperam: nam versus est Trochaicus. Is a Nonio laudatur in *summum*. Vide & Priscianum lib. ix. col. 861. Ordinem, quem servamus, praestant Reg. Bak. Balliol. aliique MSSi.

3. *Tum*] Vulgi *num*. Lektionem dedi, quam repraesentant Reg. & Med.

4. *Quod — bilum*] Versus sunt ex antiquo Poeta desumpti, quos sub Ciceronis nomine laudat Nonius in *bilum* & *niti*.

5. A. Cur, quaeso? M. *Quia disertus esse possem*] Priora Tullio, posteriora Manucius adolescenti tribuit. Absurde quidem; non enim adolescentis erat eloquentiam suam ostendere.

6. *Quid negoti — convincere* Hunc locum adducit Nonius in *portenta*.

1 Si

libri sunt contra ista ipsa differentium philosophorum. A. Inepte sane: quis enim est tam excors, quem ista moveant? M. Si ergo apud inferos miseri non sunt, ne sunt quidem apud inferos ulli. A. Ita prorsus existumo. M. Ubi sunt ergo hi, quos miseros dicis? aut quem locum incolunt? ¹ si enim sunt, nusquam esse non possunt. A. Ego vero nusquam esse illos puto. M. Igitur ne esse quidem. A. Prorsus isto modo; & tamen miseros, ob id ipsum quidem ² quia nulli sint. M. Jam malletm Cerberum metueres, quam ista tam inconsiderate diceres. A. ³ Quid tandem? M. Quem esse negas, eundem esse dicis. Ubi est acumen tuum? cum enim miserum esse dicis, tum eum, qui non sit, dicis esse. A. Non sum ita hebes, ut istud dicam. M. Quid dicis igitur? A. Miserum esse, verbi causa, M. Crassum, qui illas fortunas morte dimiserit: miserum Cn. Pompejum, qui tanta gloria sit orbatus: omnis denique miseros, qui hac luce careant. M. Revolveris eodem; sint enim oportet, si miseri sunt: tu autem modo negabas eos esse, qui mortui essent: si igitur non sunt, nihil possunt esse: ita ne miseri quidem

¹ Si enim sunt, nusquam esse non possunt] H. Stephanus Castig. in Cicer. pag. 111. mutata distinctione legit si enim sunt nusquam, esse non possunt. Sed ejus interpunctionem menti Ciceronis contrariam esse, clare probant sequentia.

² Quia nulli sint] Sic Reg.

non sunt, ut vulgo.

³ Quid tandem?] Ob quam causam. Vide Joan. Schefferum ad Phaedri lib. I. Fab. ix, 5.

⁴ Et nos, si post mortem] Vulgo & nos ipsi, si post &c. Vocem, quam delēvimus, nesciunt Reg. Med. Balliol. aliique Codices.

quidem sunt. A. Non dico fortasse etiam, quod sentio: nam istuc ipsum, non esse cum fueris, miserrimum puto. M. Quid miserius, quam omnino nunquam fuisse? Ita qui nondum nati sunt, miseri jam sunt quia non sunt: ⁴ & nos si post mortem miseri futuri sumus, miseri fuimus, antequam nati. Ego autem non commemini, antequam sum natus, me miserum. Tu si meliore memoria es, velim scire, ecquid de te recordare. A. Ita jocularis, quasi ego dicam eos miseros, qui nati non sunt: ⁵ & non eos miseros, qui mortui sunt. M. Esse ergo eos dicis. A. Immo ⁶ quia non sint cum fuerint, ⁷ eo miseros esse. M. Pugnantia te loqui non vides? quid enim tam pugnat, quam non modo miserum, sed omnino quicquam esse, qui non sit? An tu egressus porta Capena, cum Calatini, Scipionum, Serviliorum, Metellorum sepulchra vides, miseros putas illos? A. Quoniam me verbo premis, posthac non ita dicam, *miseros esse*, sed tantum *miseros*, ⁸ ob id ipsum quia non sint. M. Non dicis igitur, *miser est M. Crassus*; sed tantum *miser M. Crassus*. A. Ita plane. M. Quasi non necesse sit, quicquid isto modo pronunties, id aut

⁵ *Et non eos miseros, qui mortui sunt*] *Miseros* praetermittunt Eliens. pr. & Bak. eamque vocem *Lambinus* ex conjectura delendam censuit. Cum tamen illam teneat praestantissimus Codex Reg. per me licet immota maneat.

⁶ *Quia non sint cum fuerint*]

Vulgo sunt, adversantibus Reg. & Med.

⁷ *Eo miseros*] Vulgo eos. Nos autem Reg. & Bak. sequimur. Vide *Godefr. Steuochium* de Part. L. L. p. 66.

⁸ *Ob id ipsum, quia non sint*] Sic Reg. Med. Balliol. aliique Codices. Vulgo sunt.

aut esse, aut non esse. An tu dialecticis ne inhibitus quidem es? in primis enim hoc traditur: Omne ¹ pronuntiatum (sic enim ² mihi in praesentia occurrit, ut appellem *αἰώμα*, utar post alio, sed si invenero melius) id ergo est pronuntiatum, quod est verum aut falsum. Cum igitur dicis, *Miser M. Crassus*, aut hoc dicis, *Miser est M. Crassus*, ut possit judicari verum id falsumne sit: aut nihil dicis omnino. A. Age, jam concedo non esse miseros, qui mortui sunt: quoniam extorsisti ut faterer, qui omnino non essent, eos ne miseros quidem esse posse. Quid? qui vivimus, cum moriundum sit, nonne miseri sumus? quae enim potest in vita esse jucunditas, cum dies & noctis cogitandum sit, jam jamque esse

¹ Pronuntiatum — *αἰώμα*] Ad hunc locum respicit Agellius N. A. XVI, 8. Quicquid ita dicitur plena atque perfecta verborum sententia, ut id necesse sit aut verum aut falsum esse, id a Dialecticis *ΑΙΩΜΑ* appellatum est — a M. Cicerone pronuntiatum, quo ille vocabulo tantisper uti se attestatus est, quoad melius, inquit, invenero. Hieronymus in Rufin. lib. I col. 385. ed. Bened. Quid significat *αἰώμα*, quod nos pronuntiatum possumus dicere. Haec satis ostendunt eos a recta via deerrasse, qui verbum Aristotelicum *αἰώματι* *αἰώματι* hoc in loco reponunt. Quod si alia veterum loca desideres, ea suppedietabit *Æg. Menagius* ad Laërtii VII, 65.

² Mihi in praesentia occurrit, ut appellarem *αἰώμα*] Sic vulgo dant: ac Balliol. exhibet, *appellem αἰώμα*, quod melius est & Latinus.

³ Ad quam cum sit decursum] Vulgo ad quem. Sed Reg. ad quam, nec aliter Pall. tert. quart. & Vatic. contra quos stare non debuit Gebhardus. Seneca Epist. CVIII. Tanquam quod ait Cicero, Quoniam sumus ab ipsa calce ejus interpellatione revocati, hanc quam nunc in circo metam vocamus, calcem antiqui dicebant. Nonius: Calx est generis feminini. Vide sis Agellium XIV, 3. & Val. Probum Cathol. col. 1462.

⁴ Epicharmi, acuti nec insulsi hominis, ut Siculi] Si Laërtio si des VIII, 78. erat *καὶ οὗτος — τερμηνιστὴς δὲ ὑπάρχων ἀπὸ τῆς* *Εὐχλίας*

esse moriundum? M. Ecqui ergo intelligis, quantum mali de humana conditione dejeceris? A. Quonam modo? M. Quia, si mori etiam mortuis miserum esset, infinitum quoddam & sempiternum malum haberemus in vita. Nunc video calcem; ad quam cum sit decursum, nihil sit praeterea extimescendum. Sed tu mihi videris * Epicharmi, acuti nec insulsi hominis ut Siculi, sententiam sequi. A. Quam? non enim novi. M. Dicam, si potero, Latine: scis enim me Graece loqui in Latino sermone non plus solere, quam in Graeco Latine. A. Et recte quidem: sed quae tandem est Epicharmi ista sententia? M. *Emori nolo: sed me esse mortuum nihil aestumo.* A. Jam agnosco Graecum: & quoniam coëgisti, ut

Σικελίας εἰς Μόρμυρα. Hinc ejusdem libri §. 7. Ἠλεθ' αὐτὸν τὸ Ἐπιχάρμῳ τὸ ΚΝ'ΟΥ πατέρα memorat. Sane de ejus patria inter auctores non convenit, ut ex *Suida* liquet. Plerique tamen eum *Siculum* dicunt; is autem populus ob acumen erat nobilis. Cicero in *Bruto* cap. XII. *Ait Aristoteles, sublati in Sicilia tyrannis — quod esset ACUTA illa gens — artem & praecepta Siculos Coracem & Tisiam conscripisse.* Firmicus Mathes. lib. I. cap. I. ACUTI Siculi, luxuriosi semper *Assiani*. Vide sis & cap. 4. Hinc iis facetias tribuit noster de *Orat.* lib. II. cap. 54.

5 *Emori nolo &c.* Epicharmi versiculus extat apud *Sextum Empiricum* adv. Mathem. p. 54. Ἀποθανὼν ἢ τριώριον, ἢ μὴ διαφίετ.

Haerent autem interpretes, unde factum, ut ex eo hunc sensum exsculperit *Cicero*. Nec mirum: quippe locus, si noster ad alium non respexit, dubio procul est mendosus. Eo posito, legendum crediderim.

— Ἀπὸ θανάτου ἢ τριώριον ἢ μὴ διαφίετ.

ut pars sit Trochaici; qui plenus erit & integer, his vel similibus verbis additis,

Πόρρω μὲν ἀπὸ θανάτου &c.

Absit longe a me mori: esse mortuum refert nihil.

Siquidem *mors misera non est; aditus ad mortem est miser.* Vide *Lactantium* Div. Inst. lib. III. cap. XVII, 32. & *Quintilianum* VIII, 5.

I Quia

ut concederem, qui mortui essent eos miseros non esse: perforce, si potes, ut ne moriundum quidem esse miserum putem. M. Jam istuc quidem nihil negoti est: sed etiam majora molior. A. Quomodo hoc nihil negoti est? aut quae sunt tandem ista majora? M. Quia, quoniam post mortem mali nihil est, ne mors quidem est malum; cui proximum tempus est post mortem in quo mali nihil esse concedis: ita ne moriundum quidem esse, malum est: id est enim, perveniundum esse ad id, quod non esse malum confitemur. A. Uberius ista, quaeso: haec enim spinosiora, prius, ut confitear, me cogunt, quam ut adsentiar. Sed quae sunt ea quae dicis te majora moliri? M. Ut doceam, si possum, non modo malum non esse, sed bonum etiam esse mortem. A. Non postulo id quidem; aveo tamen audire: ² ut enim non efficias quod vis; tamen, mors ut malum non sit, efficias. Sed nihil te interpellabo: continentem orationem audire malo. M. Quid? si te rogavero aliquid, non-

1 Quia, quoniam post mortem] Vulgo, omissa prima vocula, representant, quoniam, si post mortem nihil est mali. Bene quidem, si MSSorum fide nititur illa lectio; sed nos in nostris Codd. alteram reperimus.

2 Ut enim — efficias] Hunc locum ex duobus MSSis insigniter corruerat Janus Gebhardus; edidit enim, ut enim efficias quod vis, tamen, mors ut malum non sit, non efficias, adversantibus tam reliquis Codici-

bus, quam ipsa res: nam certe, si bonum esse mortem doceret Tullius, eam non esse malum dubio procul efficeret. Vult Adolefcens Ciceronem, sicut bonum esse mortem non persuadeat, saltem tamen, ut malum non videatur, effecturum.

3 Superbum id quidem esset] Vulgo est: vera tamen videtur Pal. quinti scriptura. Lambinus & Brutus dedere, superbi id quidem esset. At superbum retinent MSSi.

A. Mali

ne respondebis? **A.** Superhumidum quidem esset: sed, nisi quid necesse erit, & malo non roges. **M.** Geram tibi morem, & ea quae vis, ut potero, explicabo: nec tamen quae Pythius Apollo; certa ut sint & fixa quae dixerō: sed ut homunculus unus e multis; probabilia conjectura sequens. Ultra enim quo progrediar, quam ut veri similia videam, non habeo: certa dicent hi, qui & percipi ea posse dicunt, & se sapientis esse profitentur. **A.** Tu, ut videtur: nos ad audiendum parati sumus. **M.** Mors igitur ipsa, quae videtur notissima res esse, quid sit, primum est videndum. Sunt enim qui discessum animi a corpore putent esse mortem. Sunt qui nullum censeant fieri discessum, sed una animum & corpus occidere, & animumque in corpore extinguī. Qui discedere animum censerent; alii statim dissipari, alii diu permanere, alii semper. Quid sit porro ipse animus, aut ubi, aut unde, magna dissensio est. Aliis cor ipsum animus videtur: ex quo *excordes, vecordes, concord*

desque

1. *Malo non roges.* Vulgo ut roges, contra Codicum fidem.

2. *Animumque in corpore extinguī.* Haec est omnium MSS. torum lectio, eaque omnino vera: non sane quod animus exstinguitur statim: corpus sensim extabescit, ut inepte statuit Gebhardus; sed haec sententia ei est contraria, quae statuit animos e corporibus discedere, statimque dissipari. *Arnobius* lib. II, pag. 82. Nam si communiter obcunt (animae) & in ipsis corporibus

sensus eis deperit extinguiturque vitalis. Hinc etiam patet haec immerito Glossematis ab Ursino damnari: qui tamen haud est culpandus; siquidem editi, quibus utebatur, prae se ferebant animumque cum corpore extinguī: nam verborum proxime praecedentium videri possint explanatio.

6. *Aut unde — dicuntur.* Laudat Nonius in *excordes concord* que. Vide *Origenem* apud *1024*; *LXIII. p. 180.*

7. *Nasica*

desque dicuntur; ¹ & Nafica ille prudens bis consul *Corculum*; &

² *Egregie cordatus homo catus Aelius Sextus.*

³ Empedocles animum esse censet cordi suffusum sanguinem. Aliis pars quaedam cerebri visa est animi principatum tenere. Aliis nec cor ipsum placet nec cerebri quandam partem esse animum: sed ⁴ alii in corde, alii in cerebro dixerunt

¹ *Nafica ille prudens, bis consul, corculum*] Ratio est, quia corculum a corde dicebant antiqui solertem & acutum, uti testatur Festus. Scipionem vero Nasicam corculum fuisse dictum memoriae prodiderunt Cicero in Bruto capp. 20, 38. Plinius H. N. VII, 31. & Aur. Victor. de viris Illust. cap. XLIV.

² *Egregie cordatus &c*] Verficulus est Ennii, quem pariter laudat noster de Orat. lib. I. cap. 45.

³ *Empedocles animum esse censet cordi suffusum sanguinem*] Huic philosopho eandem opinionem tribuunt Tertullianus de Anim. cap. 5. & Macrobius in Somn. Scip. lib. I. cap. 14. nec deerat ansa, cur ita se gererent;

Αἷμα γὰρ ἀσπόμενος ἀνέκρυπτον ἐστὶν νόημα,

ut ille cecinit. Exstat apud Stobaeum Eclog. Phys. p. 131. & eos, quos laudat Menagius ad Laertii VII, 159. Ejus tamen auctorem Critiam facit Philoponus ad Aristotelem de Anim. C. 8. & is sane animum e sanguine constare dixit, ut perhibent veterum multi. Eadem fuisse vi-

detur Hebræorum veterum sententia, quibus דם הוא הנפש ut loquitur Moses Deuter. XII. 33. quod de hominum non minus quam Brutorum animis statuerunt, quemadmodum patet ex Genes. IX. 5. Hoc loco prolo-
lato sic loquitur Chalcidius in Platonis Timaeum §. CCXVII. Quae si ita intelliguntur ut debent, animam esse animalium sanguinem quia fit vehiculum irrationabilis animae, cujus partes sunt importuni appetitus; habet plane rationem talis adsertio—Rationem qua ratiocinamur, sanguinem putare esse, non rectae opinionis est. Post corporis quidem fata μῖμος τῆς ψυχῆς crediderunt Hebraei, quod e Pythionissa Samuelem evocante merito collegit Justinus Martyr Dial. cum Tryphon. p. 333. Ac, ut puto, non ipsum sanguinem esse animum, sed animi sedem existimavit Empedocles; hoc enim diserte tradit Plutarchus Plac. Phil. lib. IV. cap. 5. & in Stromat. apud Eusebium P. E. lib. I. cap. VIII pag. 24. Immo necesse est ita se res habeat, si quidem animorum aeternitatem docuit

runt animi esse sedem & locum. ⁵ Animum autem alii animam, ⁶ ut fere nostri. Declarat nomen: [nam & agere animam & efflare dicimus, & animosos, & bene animatos, & ex animi sententia] ipse enim animus, ab anima dictus est. Zenoni Stoico animus, ignis videtur. Sed haec quidem, quae dixi, ⁷ cor, sanguinem, cerebrum, animam, ignem, vulgo: reliqua

docuit, ut inter alios referunt *Laëtantius* III, 18. & *Theodoretus* Therap. V. p. 73. Hinc ille, *καλεῖται, ὡς δ' ὁμοῖον διὰς ἀνθρώπου, ὡς ἡν θνητὸς*

Πολύδωρος μὲν πᾶσι τινέμενος — *Adi Diogenem Laërtium* VIII, 62. *Sextum Empiricum* adv. Mathem. pag. 60. *Anthol.* lib. I. cap. 86. *Philostratum* vit. Apollonii I, 1. & *Suidam* in *Ἐμπειρικῇ*.

⁴ *Alii in corde, alii in cerebro*] Id statuebant Stoici, Epicurei, medicique nonnulli; hoc *Erasistratus*, *Herophilus* & *Pythagorici*. Vide sis *Æg. Menagium* ad *Laërtii* VII, 159. & ipsum *Laërtium* VIII, 30. *Atthenaeum* lib. II. pag. 65. ac xv. pag. 687. denique *Plutarchum* Plac. Philos. lib. IV. cap. 5.

⁵ *Animum autem alii animam*] Ventum sive aërem. *Laëtantius* de Opif. Dei cap. 17. Nonnulli animam dixerunt esse ventum, unde anima vel animus nomen accepit, quod Graece ventus ἀνέμος dicitur. Nec aliter *Isidorus* Orig. lib. XI. cap. 1. Hanc animae significationem passim tribuit noster, aliique scriptores optimi. Vide *Nonium* in

anima, & *Servium* ad *Virgilii* VIII, 403.

⁶ *Ut fere nostri.* Declarat nomen: — Ipse enim animus] Vulgo ut fere nostri declarant nomen — ipse autem &c. Emendata sunt ex acutissimi *Benitii* sententia, qui voces etiam uncis cinctas delendas esse, pro ea qua pollet perspicacia, vidit.

⁷ *Cor, sanguinem*] Vulgo deest vox ultima, cui sedem suam dedimus ex antiquo Codice, quem laudat *Paullus Manutius*. Ratio est in promptu; hanc etiam sententiam inter reliquas numeraverat *Cicero*, quam memorat etiam postea capp. 11, 25. Eam *Critiae* tribuunt, praeter *Tertullianum* ac *Macrobium*, *Aristoteles* de Anim. lib. I. cap. 2. *Theodoretus* Ther. V. pag. 72. *Nemesius* de N. H. pag. 38. auctor Opin. de anima, quem *Joann. Tarrinus* edidit, pag. 628. & *Herimias* in Irris. Gentil. cap. 2. Et sane πνεῦμα τὸ αἰσάντων ἡ φροσύνη, res erat in philosophorum scholis disputata, quod patet ex *Platonis* Phaedon. §. xxxii. *Ambrosius* Epist. xxxiv. Non enim aut sanguinem aut ignem aut

qua fere singuli: ¹ ut multi ante veteres, proxime autem Aristoxenus Musicus idemque philosophus, ipsius ² corporis intentionem quamdam, velut in cantu & fidibus, quae harmonia dicitur: sic ex corporis totius natura & figura varios motus cieri, tanquam in cantu sonos. Hic ab artificio suo non recessit, & tamen dixit aliquid, quod ipsum quale esset, erat multo ante

te

nervorum harmoniam animam putas, at VULGUS philosophorum interpretatur. Idem de Noe & Arca cap. xxv. n. 92. Critias & ejus Discipuli sanguinem esse animam dicentes. Lucretius III, 41.

Nam quod saepe homines morbis magis esse timendos

Infamemque ferunt vitam, quam Tartara letbi,

Et se scire animi naturam SANGUINIS esse.

Lege sanguinem esse: nam pro Lucretii more non eliditur sed corripitur ultima vocis illius syllaba.

1 *Ut multi ante veteres, proxime autem]* Vulgo plenam post veteres ponunt distinctionem. Perperam, ut Cl. Bentleius monuit.

2 *Corporis intentionem]* Τοῦ σώματος ἰνένουσι, non enim erat, cur P. Manucius de postremae vocis integritate dubitaret. Plato in Phaedon. p. 388. Οἷμα ἔγωγ' εἶναι αὐτὸν τὸ τοῦ σώματος ἰνένον, ὅτι πλεονεχία καὶ ἀπολαύματα τῆς ψυχῆς εἶναι, ὥστε ἐκτακτικῶς τοῦ σώματος ἰνένον. Lactantius Div. Inst. VII, 13.

Quid Aristoxenus, qui negavit omnino ullam esse animam, etiam cum vivit in corpore? Sed sicut in fidibus ex intentione nervorum effici concordem sonum &c. Idem de Opif. Dei cap. XVI, 13. Musici enim intentionem concentumque nervorum in integros modos sine ulla offensione consonantium harmoniam vocant. Volunt igitur animum simili ratione constare in homine, quae concors modulatio constat in fidibus. Valeant igitur ii, qui intentionem hic esse reponendam statuerunt. Hanc autem opinionem refellunt Aristoteles de Anim. lib. I. cap. 4. & Lucretius III, 107. seqq. Ea tamen Galeno placebat. Vide Isidorum Pelusiotam lib. IV. Epist. 125.

3 *A Platone]* In Timaeo pag. 528. ed. Lugd. Vide & Phaedonem pag. 388.

4 *Et quasi corpus negavit esse, verum numerum dixit esse]* Sigonii liber repraesentabat, corpus negavit esse ullum, verum numerum dixit esse. Sic etiam Med. & Eliens. sec. pro varia lectione, nec abit Bak. nisi quod illum, non ullum, exhibeat. Hinc Paullus Manucius reponit,

te & dictum & explanatum a Platone. Xenocrates animi figuram & quasi corpus negavit esse, verum numerum dixit esse, cujus vis, ut jam ante Pythagorae visum erat, in natura maxima esset. Ejus doctor Plato triplicem finxit animum: cujus principatum, id est, rationem, in capite sicut in arce posuit: & duas partes ei parere voluit, iram & cupiditatem, quas

reponit, corpus negavit esse ul-
lum, numerum dixit esse, vocula
contra fidem Codicum deleta.
Reg. vulgatam lectionem firmat,
quae mihi videtur retinenda.
Cum vero Xenocrates animum
numerum se moventem, ἀριθμὸν
κινούμενον dixerit, uti testan-
tur Macrobius in Somn. Scip. lib.
I. cap. 14. Theodoretus Ther. V.
pag. 72. Nemesius N. H. pag.
70. & auctor celeberrimus de Anim.
Opin. a Joan. Tarino editus pag.
652. quod etiam noster hoc in
loco confirmat; mirum videri
posset, cur Acad. II, 39. pro
Xenocratis sententia animum
esse MENTEM nullo corpore statue-
rit. Sed haec re conveniunt,
verbis tantum discrepant. Plu-
tarchus Plac. Phil. lib. IV. cap. 2.
Πυθαγόρας (ἀποφάντα τὴν ψυχὴν)
ἀριθμὸν κινούμενον τὸν ΔΕ
ἈΡΙΘΜΟΝ ἈΝΤΙ ΤΟΥ ΝΟΥ
περιλαμβάνει. Exscriptor ejus
Stobaeus Eclog. Phys. lib. I. pag.
93. Πυθαγόρας animam dixit ἀ-
ριθμὸν αὐτῆς (Leg. αὐτῆς) κινού-
μενον, τὸν ΔΕ ΑΡΙΘΜΟΝ ἈΝΤΙ
ΤΟΥ ΝΟΥ περιλαμβάνει. ὁμοί-
ως δὲ καὶ Ζενογόρας, Leg. Ζηνογ.
76. Vide & lib. I. Acad. c. 21.

Eorum doctrinam, qui animum
esse contendunt ἀριθμὸν κινούμενον,
refellit Aristoteles lib. I.
de Anim. cap. 4.

5 Jam ante] Sic Reg. Vulgo
antea.

6 Triplicem finxit animum]
Vulgo animam. Male, ut CL
Benileius vidit.

7 Et duas partis ei parere vo-
luit] Vulgo & duas partes se-
parare voluit. At Vatic. parere
voluit: quod verum; nisi quod,
aliorum Codicum ductu, lege-
rim ei parere voluit. Nemesius de
Nat. Hom. cap. xvi. pag. 177.
Καλεῖται δὲ πῦμα (τὰ ἄλλα μί-
ση τῆς ψυχῆς) ἱππιῶν λόγῳ. ὅτι
τίθεται πῦμα λόγῳ καὶ ὕπνα ὅ-
τι ἐξοαὶ καὶ κινῶν, αἱ δὲ ὁ λόγος
κινῶν ἐπὶ τῷ κατὰ φύσιν ἵπ-
τῳ ἀδρόπῳ. Apuleius de Ha-
bit. Doctr. Platon. lib. I. pag.
586. Cum tres partes animae di-
cat esse (Plato;) Rationabilitatem,
id est mentis optimam portionem,
ait capitis arcem tenere: Irascen-
tiam vero, procul a ratione, ad
domicilium cordis deducam esse, ὁ-
μοίως καὶ ἐν τοῦτο ἵππῳ
appetitus &c. Infinitas essem, si

quas ¹ locis suis, iram in pectore, cupiditatem subter praecordia locavit. Dicaearchus autem in eo sermone, quem Corinthi habitum tribus libris exponit doctorum hominum disputantium, primo libro multos loquentes facit: duobus Pherecraten quendam Phthiotam senem, quem ait a Deucalione ortum, differentem inducit, Nihil esse omnino animum, & hoc esse nomen totum inane, frustra que animalia & animantis appellari; neque in homine ² inesse animum vel animam, nec in bestia; vimque omnem eam, qua vel agamus quid vel sentiamus, in omnibus corporibus vivis aequabiliter esse fusam, nec separabilem a corpore esse; quippe quae nulla sit: nec sit quicquam nisi

locos huc facientes exscriberem. Vide modo *Alcinoum* Doctr. Plat. cap. xxiii. *Maximum Tyrium* Diss. xxii. §. 4. *Hieroclem* in Aur. Carm. lxix. nostrum Offic. I, 28. ac Tusc. II, 19, 20, 21. *Senecam* Epist. 92. init. & alios quam plurimos.

¹ *Quas locis suis* — locavit] Vulgo *quas locis disclusit*. At ultimam vocem nescit Reg. pro qua Eliens tert. dat *suis*, eumque sequimur. Nec *locis locare* mira cuiquam videatur loquendi ratio. Sic enim solet *Cicero*. Verbi causa, *membra sua quaeque loco locata* dixit in *Bruto* cap. lvii. Vide de *Amic.* cap. xii.

² *Inesse animum vel animam*] Ita loquitur, quod *anima animae* que miscetur, ut ait *Tertullianus*

Apolog. cap. xxxi. *Juvenalis* de brutorum & hominis differentia *Satir.* xv, 148.

— *Indulsi communis conditor illis*

Tantum animas, nobis animum quoque — Pariter e *Gracis* nonnulli τὸ πρῶτον seu τὸν νοῦν & τὸν ψυχὴν distinguebant. Vide *Porphyrum* Epist. ad Anebonem pag. 8. auctorem celebrium de *Anima* Opin. p. 630, 631. *Theodoretum* Haer. Fab. lib. iv. c. 8. *H. Hammondum* in *I. Thessal.* V, 23. & *Camp. Vitrinam* Observ. Sacr. III, 4. Licet igitur duas voces ultimas a quibusdam Codd. abesse testetur *Lambinus*, eas tamen retinendas arbitror. *Dicaearchi* vero sententiam praeter eos, quos indicat *V. C. J. A. Fabricius* ad *Sexti Pyrrh.* Hypot. lib,

si corpus unum & simplex, ita figuratum ut temperatione naturae vigeat & sentiat. Aristoteles longe omnibus (Platonem semper excipio) praestans & ingenio & diligentia, cum quatuor ³ nota illa genera principiorum esset complexus e quibus omnia orirentur, quintam quamdam naturam censet esse, e qua fit mens: cogitare enim, & providere, & discere, & docere, & invenire aliquid, & tam multa alia, meminisse, amare, odisse, cupere, timere, angi, laetari; haec & similia eorum in horum quatuor generum inesse nullo putat. Quintum genus adhibet vacans nomine; & sic ipsum animum ⁴ ἐνδελέχειαν appellat novo nomine, quasi quamdam continuatam motionem & perennem, Nisi

lib. II. cap. V, 31. explicant idem Sextus adv. Mathem. lib. VII. §. 349. & Tertullianus de Anim. cap. xv. ne Plutarchum Plac. Phil. IV, 2. aut Stobaeum Eclog. Phys. pag. 93. memorem; secundum quos animum ἀρμονίαν esse τῶν τοσούτων στοιχείων statuit. Vide & pag. 108.

³ Nota illa genera — *quintam naturam censet esse*] Nota principiorum genera sunt ignis, aqua, aër, & terra. Primam vero vocem, quam temere praetermittunt Lambinus & Gebhardus, e MSSis & veteribus editis revocavimus. Porro de hac Aristotelis opinione videas licet nostrum lib. I. Acad. c. 7. Diogenem Laertium v, 32. Origenem in Celsum lib. IV. p. 102. & Philos. c. xx. pag. 139.

⁴ Ἐνδελέχεια — *appellat perennem*] Vulgg. ἐντελέχεια, sed Cicero endelecheian ut Reg. vel ἐνδελέχεια scriptis, ut habent Med. & Ven. 1491. ac inde factum ut *continuata* motionem designari somniaret. Notum illud Choerili,

Κοιδάνι πίτρω πανὶ ὕδατι
ἐνδελέχει.

Huc respexit Aristaenetus I, 17. Πανὶ γὰρ ὕδατι ἘΝΔΕΛΕΧΕΙΣ ἐπικύζουσι καὶ πίτρω οἱ δὲ κοιδάνι. Vide Lucianum Jud. Vocal. Tom. I. p. 49. Politianum Miscell. cap. 1. & Budaeum de Assie lib. I. pag. 33. Fulgentius de Virgil. Cont. pag. 141. Endelechias Aristoteles inversat. Sic Martianus Capella; sic & alii nonnulli. Observe autem D. Lambinus lapsum

II Nisi quae me forte fugiunt, haec sunt fere de animo sententiae. Democritum enim, magnum illum quidem virum, sed² levibus & rotundis corpusculis efficientem animum concursu quodam fortuito, omittamus: nihil est enim apud istos, quod non atomorum turba conficiat. ³ Harum sententiarum quae vera sit, deus aliqui viderit; quae veri simillima, magna quaestio est. Utrum igitur⁴ inter has sententias dijudicare malimus, an ad propositum redire? A. Cuperem equidem utrumque, si posset: sed⁵ est difficile confundere. Quare si, ut ista non differantur, liberari mortis metu possumus, id agamus: sin id non potest nisi hac quaestione animorum explicata, nunc, si videtur, hoc; illud,

sum esse Ciceronem, *ὡς ἀψυχὸν* enim, inquit, non est motio, sed vis per se continenter & perpetuo movens, qualis est animus. Verum ipso Tullio non minus erravit vir doctissimus; nam Aristoteles omnem motum animo denegavit. Justinus Martyr. Cohort. ad Graec. c. vii. p. 58. *Ἀριστοτέλης δὲ ἀκίνητον αὐτὴν (ψυχὴν) εἶναι φησὶν, πάσης κινήσεως ἀποστερουμένην.* Sic etiam Macrobius Somn. Scip. lib. II. c. 14. Atticus apud Eusebium P. E. lib. xv. c. 9. Stobaeus Ecl. Phys. p. 94, 110. aliique; ne vero alienam ei videantur affinxisse sententiam, facit ipse Stagirita, qui lib. I. de Anim. c. 3. fuse contra Platonicos animae motum tribuentes disputat. *Ὑπερψυχία* voce, quantum assequor, philo-

sophus nihil intellexit praeter formam, quae corpus inanime reddit animatum rationisque particeps. Eam vero hoc insignivit nomine *οἶον τῇ ὕλῃ τὸ τίλειον ἰπποάγουσαν*, ut loquitur Aeneas Gaxaeus in Theophr. pag. 376. Stobaeus Eclog. Phys. pag. 93. *τὴν ὑπερψυχίαν ἀκίνητον ἀντὶ τοῦ ἰδίου & τῆς ὑπερψυχίας.* Vide & pag. 108. ac Aldobrandinum ad Laërtii v. 32. Hinc Nemescius N. H. pag. 21. *Οἱ μὲν ἄλλοι τὴν ψυχὴν εἶναι λέγουσιν οὐσίαν. Ἀριστοτέλης δὲ — ἀνέσιον.* Vide lib. II. de Anim. cap. 1. Chalcidium in Platonis Tim. pag. 310. & Plotinum apud Eusebium Praep. Evang. lib. xv. cap. 10.

[Haec sunt fere de animo]
Vulgo haec sunt fere omnium de animo. Sed vox omnium nescitur

illud, alias. M. Quod malle te intellego, id puto esse commodius; efficiet enim ratio, ut quaecumque vera sit earum sententiarum quas exposui, mors aut malum non sit, aut sit bonum potius. Nam si cor aut sanguis aut cerebrum est animus; certe, quoniam est corpus, interibit cum reliquo corpore: si anima est, fortasse dissupabitur: si ignis, exstinguetur: si est Aristoxeni harmonia, dissolvetur. Quid de Dicaearcho dicam, qui nihil omnino animum dicat esse? His sententiis omnibus nihil post mortem pertinere ad quemquam potest: pariter enim cum vita sensus amittitur. * Non sentientis autem, nihil est, ullam in partem quod intersit. Reliquorum sententiae spem adferunt, si te hoc forte delectat,

tur a Reg. Med. & Eliens. tert.

2 *Levibus & rotundis*] *Λισοῖς καὶ σφαίροειδους*. Vide *Aristotelem* de Anim. lib. I. cap. 2. *Plutarchum* de Plac. Philos. iv, 3. *Laërtium* ix, 44. & *Stobaeum* Eclog. Phys. pag. 93.

3 *Harum sententiarum* — *viderit*] Laudat *Lactantius* Div. Inst. vii, 8.

4 *Inter has sententias judicare*] *Eliens. pr. tert. in has sententias*; *Lambinus* autem praepositionem delendam censuit; & ita sane loqui solent Scriptores. Plerorumque vero MSSorum fides est sequenda, cum non alia loquendi ratione sit usus *Labeo* Digg. lib. IV. Tit. III. Leg. IX, 3.

5 *Est difficile confundere*] *Eliens. pr. confutare*, reliqui vulgatam lectionem servant; quae

tamen est incommoda. Forasan rescribendum *conjugere*, hoc est, connectere, seu de utroque impraesentiarum agere. *Plinius* Epist. iv, 9. *Quem* (laborem) *difficilius est repetere quam* *conjugere*. *Quintilianus* iv, 2. *Si plura proderunt, etiam conjugere licebit quae obstant*. Vide *fr. Gronovium* ad *Senecae Thyestem* vs. 467.

6 *Non sentientis autem &c.*] Hinc confecit *Epicurus*, mortem nihil ad nos esse. Vide *Lactantium* Div. Inst. lib. III. cap. xvii, 30. & *Laertium* X. 139. Ei tamen praeverunt alii. *Adi* *fr. Aeschinis* Axioch. §. 14. & *Sextum Empiricum* adv. Mathem. lib. I. cap. xiii, 273, 284.

1 *Ejus*

lectat, posse animos, cum e corporibus ex-
cesserint, in caelum quasi in domicilium suum
pervenire. A. Me vero delectat: idque pri-
mum ita esse velim; deinde, etiam si non sit,
mihi persuaderi tamen velim. M. Quid tibi er-
go opera nostra opus est? num eloquentia Pla-
tonem superare possumus? Evolve diligentur
1 ejus cum librum qui est de animo: amplius
quod desideres, nihil erit. A. Feci mehercule,
& quidem saepius; sed nescio quo modo, dum
lego, adsentior: cum posui librum, & mecum
ipse de immortalitate animorum coepi cogita-
re, adsensio illa omnis elabatur. M. Quid? hoc
dasne, aut manere animos post mortem, aut
morte ipsa interire? A. 2 Do vero: 3 quod, si
maneant, beatos esse concedo; sin intereant,
non esse miseros, quoniam ne sint quidem.
Jam istuc coacti a te paulo ante concessimus.
M. Quo modo igitur, aut cur, mortem malum
tibi

1 *Ejus cum librum, qui est de animo*] Phaedonem dicit, qui *Φαίδων* ἢ *πρὸς ψυχὴν* inscribitur.

2 *Do vero: quod si &c.*] Vulgo A. *Do vero.* M. Quid si maneant? A. *Beatos esse concedo.* M. Si intereant. A. *Non esse miseros &c.* At Reg. haec omnia personae tribuit *Adolescentis*, & ita plane dat, ut edidimus.

3 *Quod si maneant — non esse miseros*] Ita argumentati sunt Ethnici, quod Poëtarum dicta de poenis apud inferos pro nugis habuerint. Vide *Platonis Apol.* pro *Socr.* pag. 468. quam

Latine reddit noster infra cap. xli. *Seneca Epist. xxv. Nemo tam puer est, ut Cerberum timeat & tenebras, & Larvarum habitum nudis ossibus cohaerentium. Mors nos aut consumit aut emit. Emissis meliora restant: consumtis nihil restat: bona pariter malaque submota sunt.* Similiter in *Conf. ad Polybium* cap. 27. & ad *Marciam* cap. 19. Adi vero *Lactantium Div. Inst. III, 19.* & hujusce libri cap. 30.

4 *Quos Cascos appellat Ennius*] In illo versiculo, quem laudat *Varro L. L. lib. vi. pag. 50.*

Quam

tibi videri dicis; quae aut beatos nos efficiet, animis manentibus; aut non miseros, sensu carentis? A. Expone igitur, nisi molestum est, primum, si potes, animos remanere post mortem; tum, si minus id obtinebis, (est enim arduum) docebis carere omni malo mortem: ego enim istuc ipsum vereor ne malum sit, non dico carere sensu, sed carendum esse. M. Auctoribus quidem ad istam sententiam, quam vis obtineri, uti optimis possumus: quod in omnibus causis & debet & solet valere plurimum: & primum quidem omni antiquitate; quae quo propius aberat ab ortu & divina progenie, hoc melius ea fortasse, quae erant vera, cernebat. Itaque unum illud erat insitum priscis illis, quos *Cascos* appellat Ennius, esse in morte sensum, neque excessu vitae sic deleri hominem, ut funditus interiret. Idque cum multis aliis rebus, tum e pontificio jure & e caerimoniis sepulchrorum

*Quam primum casci populi
genuere Latini.*

Hieronymus Epist. XLII. Rudes illi Italiae homines, quos cascos Ennius appellat. Plura vide sis apud Hier. Columnam ad Ennii Fragm. pag. 14. Quin & casce loqui dixit Agellius N. A. lib. I. cap. 10.

5 *Excessu vitae*] *Lambinus* reponendum conjecit *excessu e vita*, nec dubitari potest, quin alibi *Tullius* ita sit locutus. Cum vero receptam lectionem tueantur omnes omnino MSSci; ea temere non est deferenda, si lo-

quendi modus, probus invenitur. Sic igitur *Valerius Maximus* lib. VII. cap. II, 1. extern. *O immensam illam sapientiam, quae ne in ipso quidem vitae excessu oblivisci sui potuit!* Similiter *exitus vitae* passim dicitur. Vid. *Corn. Nepotem* in *Eumene* XIII, 1. *Agellium* XV, 16. ac *Suetonium* in *Claudio* cap. 43. & in *Nerone* cap. 54.

6 *Tum e pontificio jure & e caerimoniis*] Penultima vox est ab *Ellens.* pr. Reg. & *Bak.* nam praepositiones hoc modo repetere solitus est noster. Eadem autem

chorum intellegi licet; quas maxumis ingeniis praediti nec tanta cura coluissent, nec violatas tam inexplabili religione sanxissent, ¹ nisi haereret in eorum mentibus, mortem non interitum esse omnia tollentem atque delentem; sed quamdam quasi migrationem commutationemque vitae, quae in claris viris & faeminis dux in caelum soleret

autem est *inno* Prudentii Cathem Hymn. X, 53.

Quidnam sibi saxa cavata,

*Quid pulchra volunt monu-
menta?*

Res quod nisi creditur illis

Non mortua, sed data somno.

Ad rem ipsam quod attinet, pontificio jure sanctitudo sepulchrorum, ut ait Cicero apud Nonium in sanctitudo. Idem Philipp.

IX. c. 6. Sepulchrorum sanctitas in ipso solo est, quod nulla vi moveri neque deleri potest. Vide sis etiam de Legg. lib. II. cap. 22.

Topic. cap. xxiii. n. 90. & Diogenem Laertium III, 83. Hinc eorum violatio pessimum facinus habebatur; id quod eleganter docet Phaedrus lib. I. Fab.

27. Seneca Epigr. IV.

Sacrilegae bustis abstinere manus.

Maximus Tyrius Diss. xiii. §. 3.

Οὐδὲν ἰσχυρὸν τὸ σῶμα συκοφαν-
τῆς, ἢ ΤΥΜΒΩΡΥΧΕΙ, ἢ ληΐστῃ, ἢ
πᾶν ἄλλο δὲ καὶ μὲν.

Dan. quidem Heinsio rescribendum videbatur *πικρὸν* sed non erat, cur a MSSis abiret diversus: pariter enim *τυμβωρύχους* inter hominum sceleratissimos numerat Celsus apud Originem lib. III. pag. 147. Adeantur etiam Ga-

lenus Protr. ad Artes init. Phocylides vs. 95. ac Theodoretus in Rom. vii, 17. Hanc ob causam graves poenae in istius sceleris reos sunt constitutae de quibus egerunt Jac. Gutherius de Jur. Man. lib. III. cap. 25. & Joan. Kirchmannus de Funer. lib. III. cap. 26.

¹ Nisi haereret] Vulgo haesisset. Nostram lectionem dant Reg. Elienses tres, Med. Balliol. aliique Codices.

² In ceteris humi retineretur, & permaneret tamen] Tres Codices Lambiniani in ceteris humi retineret & permanerent tamen: cum quibus fere conveniunt alii nonnulli MSSi. Sed retinenda recepta lectio; haec enim ad vitam sunt referenda. Sensus est, mortem animos hominum vitiis deditorum humi retinere, ita tamen ut non pereant, sed durent adhuc mancantque. Multorum sane philosophorum mentibus inhaesit, bonos corpore liberatos in caelum recta pergere; malorum vero animas circa tumulos oberrare. Adi Lactantium in Statii Thebaid. vi, 885. Servius ad Aen. VI, 127. Secundum philosophorum altam scientiam, qui deprehenderunt bene viventium

foleret esse, in ceteris humi retineretur, & permaneret tamen. Ex hoc & nostrorum opinione *Romulus in caelo cum Dis agit aevum*, ut famae adfertiens dixit Ennius: & apud Graecos, indeque perlapsus ad nos, & usque ad Oceanum, Hercules tantus & tam praesens habetur Deus. Hinc Liber Semela natus, eademque

um animas ad superiores circulos — redire — Male viventium vero, diutius in his permorari corporibus permutatione diversa, & esse apud inferos semper. Macrobius in Somn. Scip. lib. I. cap. 9. Inter alia sic loquitur; *Anima virtutes ipsa conscientia nobilitatis induitur, quibus post corpus evecta, eo, unde descenderat, reportatur — Anima, quam in se pro nam corporis usus effecit, atque in pecudem quodammodo reformavit ex homine, absolutionem corporis perborrescit — sed nec post mortem facile corpus relinquit — sed aut suum oberrat cadaver aut novi corporis ambit habitaculum &c.* Hanc opinionem luculenter explicant Plato in Phaedon. pag. 386, 398. & Hierocles in Aur. Carm. 69, 70. eamque secutus est Origenes. Vide lib. VII. in Cels. pag. 334. & P. D. Huetii Orig. lib. II. qu. VI, 17. seq. Plura suppeditabit Just. Lipsius Phys. Stoicae lib. III. cap. 14.

3 *Romulus in caelo cum Diis agit aevum*] D. Lambinus, probante Fr. Fabricio, dedit,

Romulus in caelo cum Diis genitalibus aevum
Dedit:

nec aliter cecinit Ennius, ut docet Servius ad Aen. VI, 764. Nihil tamen hoc in loco contra MSSorum fidem mutandum puto; non raro enim accidit, ut veteres non ipsa verba sed sensum modo voluerint exprimere.

4 *Usque ad Oceanum*] Mare Atlanticum intelligit; Gadibus enim Hercules fuit cultus eaque insula terrarum finis habebatur. Vide Theodoretum Therap. VIII. pag. 113. Aeneam Gazaeum in Theophr. pag. 394. D. & Nonnum in Gregorii Stelit. II. Hist. 34. Silius Italicus lib. III, 3.

Extemplo positos finiti cardine mundi

Victor adit populos, cognataque limina Gades.

Isidorus Orig. lib. XIII. cap. 15. *Hercules cum Gadibus pervenisset, (Leg. Gades usque venisset) columnas ibi posuit, sperans illic esse orbis terrarum finem:* Hinc ἱερὸν τῶν γάδων vocat Dionysius vers. 65, 457. non quod Herculis columnae ibi etiam ἱερὰ ἔσαν fuerint collocatae, prout male Paraphrastes Oxonii editus.

5 *Hinc Liber Semela natus*] Vulgo hinc Liber Deus, Semele natus. Sed Reg. ut edidimus:

nec

eademque famae celebritate Tyndaridae fratres, qui ¹ non modo adiutores in praeliis victoriae populi Romani, sed etiam nuntii fuisse perhibentur. Quid? Ino Cadmi filia, nonne ² *Λευκοδά* nominata a Graecis, Matuta habetur a nostris? quid? totum prope caelum, ne pluris persequar, nonne humano genere completum est? Si vero scrutari vetera, & ex his ea quae scriptores Graeciae prodiderunt eruere coner; ipsi illi, ³ majorum gentium Di qui habentur, hinc a nobis profecti in caelum reperiuntur. Quare ⁴ quorum demonstrantur sepulchra in Graecia: reminiscere, quoniam es initiat, quae traduntur mysteriis: tum denique, quam hoc late pateat, intelleges. Sed qui nondum ea quae multis post annis tractari coepissent

Phyfica

nec Deus ab Eliensibus duobus, Med. aut editis veteribus agnoscitur.

¹ Non modo adiutores in praeliis victoriae populi R. sed etiam nuntii] Eliens. pr. & Bak. ordine verborum mutato, dant populi R. victoriae, Lambinus autem reponendum statuit, non modo adiutores in praeliis populi Romani, sed etiam victoriae nuntii fuisse perhibentur. At, ut opinor, praestat recepta lectio, nam bello Macedonico, quo devictus est Perses, & quo praecipue respicit noster, Tyndaridae victoriam eadem die, qua FECERANT, nuntiaverunt. Verba sunt Minucii Felicis in Octav. cap. VII. Latinus Pacatus Pan. XII. cap. XXXIX, 4. Credidere majores

res Castoras geminos, albensibus equis & stellatis apicibus insignes, pulverem cruoremque Thessalicum aquis Tiberis abluentes, & nuntiassse victoriam, & IMPUTASSE militiam. Hisce succinunt scriptores quos laudat Joan. Freinsheimius ad Flori lib. II. cap. 12.

² *Λευκοδά* — a Graecis, Matuta — a nostris] Similiter Romanos *Λευκοδά* Matutinos *ὀνομαζόντων* testatur Plutarchus de Frat. Amor. Tom. II. pag. 492. Sic inter alios, etiam Servius ad Aen. V, 141. & Laetantius ad Statii Theb. I, 12. Hunc vero locum laudat Nonius in manu.

³ Majorum gentium Dii] Ad hunc locum respicit Augustinus C. D. lib. VIII. cap. 5. Majorum vero gentium Deos quos

etiam

Physica didicissent, tantum sibi persuaferant, quantum natura admonente cognoverant: rationes & causas rerum non tenebant; visis quibusdam saepe movebantur, hisque maxime nocturnis, ut viderentur, hi qui vita excefferant vivere. Ut porro firmissimum hoc adferri videtur cur deos esse credamus, quod nulla gens tam fera, nemo omnium tam sit inmanis, cujus mentem non inbuerit deorum opinio. Multi de Dis prava sentiunt: id enim vitioso more effici solet: omnes tamen esse vim & naturam divinam arbitrantur. Nec vero id conlocutio hominum aut consensus efficit: non institutis opinio est confirmata, non legibus. Omni autem in re consensus omnium gentium lex naturae putanda est. Quis est igitur qui suorum mortem

etiam *Consentes* vocabant, hoc Disticho complexus est *Ennius*:

*Juno, Vesta, Minerva, Ceres,
Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Jovi, Neptunus,
Volcanus, Apollo.*

Id exhibent *Apuleius* de Deo Socr. pag. 667. & *Martianus Capella* lib. I. pag. 15.

4 *Quorum demonstrantur sepulchra — quae traduntur mysticis* Vulgo tradantur. Liber autem *Pithoeanus* dabat *mysticis*; de quo sibi disquirendum putavit *Gulielmus*. Sed non opus est ut in hanc disquisitionem multum temporis absumamus, cum reliqui Codices vulgatam lectionem tueantur, ac ita scripsisse *Ciceronem* abunde doceant *Laetantius* Div. Inst. lib. I. cap. 15. & *Augu-*

stinus de conf. Evang. lib. I. cap. 23. ubi *p̄s̄*; haec tota laudatur. Hic autem repraesentat, quorum demonstrantur sepulchra — quae tradantur mysticis; ille vero, demonstrantur & traduntur; ac ad alterutrum modum *Tullii* refingenda sunt exemplaria. Adolescentem vero ad mysteria remittit noster, quoniam ea nihil aliud fuere, quam repraesentatio rerum ab iis qui colebantur gestarum, dum in vivis erant. Id patet ex omnibus Apologeticis; maxime quidem ex *Firmico* de Err. Prof. Rel. pag. 2, seqq. & *Clemente* Alexandrino in Protr. pag. 10. cujus verba profert etiam *Eusebius* Pr. Evang. lib. II. cap. 3. Vide & *Arnobium* lib. V. pagg. 231, 232.

mortem primum non eo lugeat, quod eos or-
 batos vitae commodis arbitretur? Tolle hanc
 opinionem: luctum sustuleris. Nemo enim
 moeret suo incommodo. Dolent fortasse, &
 anguntur: sed illa lugubris lamentatio fletus-
 que moerens ex eo est, quod eum quem di-
 lexiſmus vitae commodis privatum arbitramur;
 idque sentire. ¹ Atque hoc ita ſentimus natura
 14 duce, nulla ratione nullaſue doctrina. Maxu-
 mum vero argumentum eſt naturam ipſam de
 immortalitate animorum tacitam judicare; quod
 omnibus ² curae ſunt, & maxumae quidem, quae
 poſt mortem futura ſint, *Serit arbores, quae*
alteri ſaeclo profint, ³ ut ait Statius in *Synep-*
phebis: quid ſpectans, niſi etiam poſtera ſae-
 cula ad ſe pertinere? Ergo arbores ſeret di-
 ligens agricola, quarum aſpiciet baccam ipſe
 nunquam? vir magnus ⁴ leges, inſtituta, rem-
 publicam non ſeret? Quid procreatio libero-
 rum,

¹ *Atque hoc*. Sic recte Bak.
 Vulgo haec.

² *Curae ſunt, & maxumae qui-*
am. Vulgo *maxime*: ſed edi-
 di *maximae*, jubente ſenſu; quod
 & Fr. Fabricium priorem vidiffe
 video. Cicero ad Quintum fra-
 trem II, 14. *Maximae vero mihi*
curae erit. Sic alibi paſſim. Vide
 de Amic. cap. XII. & Livium
 X, 25.

³ *Ut ait Statius in Synephebis*.
 Ne minime quidem dubitari po-
 reſt, quin Caecilius Statius, hu-
 juſce fabulae ſit auctor. In
 MSSis tamen plurimis legitur

Ennius in Synephebis: in Reg. &
 aliis Poetae nomen proſus o-
 mittitur. Haec cum ita ſint, re-
 pono, ut ait in *Synephebis*. Vide
 nos ad lib. I. N. D. cap. 6.

⁴ *Leges, inſtituta, Remp.* non
 ſeret?] Veteres editi, pluresque
 MSSi neglecta interrogationis
 nota dant *conſeret*. At Urſino
 placet, ergo *arbores ſeret diligens*
Agricola, quarum aſpiciet bac-
cam ipſe nunquam: vir magnus
leges, inſtituta, quae deſeret. Qua
 quidem conjectura nihil vidi
 ſutilius, mirorque virum do-
 ctum tam coactam harioſatio-
 nem,

rum, quid propagatio nominis, quid adoptiones filiorum, quid testamentorum diligentia, quid ipsa sepulchrorum monumenta, quid e-logia significant, nisi nos etiam futura cogitare? Quid? illud num dubitas, quin specimen naturae capi debeat ex optima quaque natura? Quae est melior igitur in hominum genere natura, quam eorum qui se natos ad homines iuvandos, tutandos, conservandos arbitrantur? Abiit ad deos Hercules: nunquam abisset, nisi cum inter homines esset, eam sibi viam munivisset. Vetera jam ista, & religione omnium consecrata. Quid in hac republica tot tantosque viros ob rempublicam interfectos cogitasse arbitramur? isdemne ut finibus nomen suum quibus vita terminaretur? Nemo umquam sine magna spe immortalitatis se pro patria offerret ad mortem. Licuit esse otioso Themistocli; licuit Epaminondae; licuit, ne & vetera & externa quaeram, mihi:

nem, optimam judicasse; cum Lambinus vulgatam lectionem, quae elegans est & Cicetone digna, ex suis Codicibus jam protulerat; quibuscum faciunt Eliens. primus & Pall. tres. Quint. autem, Eliens. sec. & Balliol. *Resp. non feret?*

5 Adoptiones filiorum] Sic Reg. Eliens. sec. tert. Bak. & a prima manu Petrensis. Sallustius Jugurth. cap. xi. *Ipsam illum tribus proximis annis adoptione in regnum pervenisse. Agellius lib. V. cap. 19. Quod per praetorem fit, adoptatio dicitur. Sic*

etiam loquitur Tertullianus ad Nat. lib. II. cap. i. Vulgo *adoptiones*: sed nos verbum, quod in usu rarius est, revocandum censuimus.

6 Sepulchrorum monumenta, quid e-logia significant] Reg. & Eliens. tert. antepenultima voce praetermissa, dant *sepulchrorum monumenta e-logia significant* For- san Cicero scripsit, *sepulchrorum monumenta & e-logia significant.*

7 Capi debeat] Ita Lambinus, quem, codicibus licet invitis, sum secutus. Vulgo *deceat*, quod respuit Latini sermonis ratio.

hi: sed nescio quomodo inhaeret in mentibus quasi saeculorum quoddam augurium futurorum; idque in maxumis ingeniis altissimisque animis existit maxume, & apparet facillume. Quo quidem dempto; quis tam esset amens, qui semper in laboribus & periculis viveret? Loquor de principibus. Quid? poëtae nonne post mortem nobilitari volunt? unde ergo illud?

Aspicite o cives senis Enni imaginis formam,

Hic vestrum¹ pinxit maxuma facta patrum.

Mercedem gloriae flagitat ab his, quorum patres adfecerat gloria. Idemque,

² *Nemo me lacrimis* —

Cur

¹ Pinxit maxima facta patrum] Alii panxit, quod passim de Poëtis dicitur. At cum MSS-tis Gebbardianis faciunt Reg. Eliens. pr. tert. Bak. Med. & Petrens. quos sequendos arbitror; nam *pingere* *μεταφράζειν* describere significat. Sulpicius Severus de Hieronymo Dial. 1. cap. 8.

PINXISSE mihi videtur vitia multorum. Terentius Phorm. Act. II. Sc. I, 38. Probe horum facta imprudens depinxit senex. Eusebius H. E. VIII, 12. τί μὲν χρὴ — τὰς πλουτοπύκας αἰκίας ἸΑΝΑΖΩΓΑΦΕΙΝ τῶν θαυμασίων Χριστοῦ μαρτύρων. Simili translatione dixit noster lib. V. Tusc. cap. 39. Ejus (Homeri) PICTURAM, non poësin, videmus. Accedit quod argutius sit Epigramma, si petat Ennius, ut ejus imaginem aspiciant cives, quippe qui paterna eorum facta pinxerit, quam si modo legatur altero.

² Nemo me lacrimis — Cur

volito &c.] Vulgo Nemo me lacrimis decoret nec funera fletu Faxit. Cur? &c. Supplerunt vel ex hujusce libri cap. XLIX. vel ex libri de Senectute cap. XX. Nam Reg. ita dat ut edidimus, & Ciceroni dimidiatos versus, si modo noti fuerint, laudare non est inusitatum.

³ Sed quid poëtas?] Reg. Eliens. tert. & Balliol. Sed quid putas? Recepta tamen lectio, quam servant Med. Bak. aliique Codices, mihi potior videtur. Sic infra II, 16. Sed quid hos? quibus Olympiorum victoria consulatus &c.

⁴ Phidias sui similem speciem inclusit in clypeo Minervae] Hanc historiam refert Aristoteles de mundo cap. vi. Ejus verba sic Latine reddit Apuleius pag. 746. Phidiam illum — vidi ipse in clypeo Minervae — oris sui similitudinem colligasse, ita ut si quis olim artificis voluisset exinde imaginem

Cur? voluto vivos per ora virum
 Sed: quid poetas? Opifices post mortem nobilitari volunt. Quid enim ⁴ Phidias sui similem speciem inclusit in clypeo Minervae, ⁵ cum inscribere non liceret? Quid nostri philosophi? nonne in his libris ipsis, ⁶ quos scribunt de contemnenda gloria, sua nomina inscribunt? Quod si omnium consensus naturae vox est; omnesque, qui ubique sunt, consentiunt esse aliquid quod ad eos pertineat, ⁷ qui vita cesserunt; nobis quoque idem existumandum est. Et si, quorum aut ingenio aut virtute animus excellit, ⁸ eos arbitrabimur, quia natura optuma sint, cernere naturae

ginem separare, soluta compage, simulacri totius incolumitas interiret. Eodem respiciunt Valerius Maximus lib. VIII. cap. xiv, 6. & noster de Orat. II, 17.

5 Cum inscribere non liceret] Moris erat, ut fictores nomina sua statuis inculperent. Plinius H. N. Praef. pag. 9. Pingendi fingendique conditores invenies absoluta opera — pendenti titulo inscripsisse, ut Apelles faciebat aut Polycletus. Basilii de Socrate Hom. xxiv. pag. 577. Ἐπιγράψαι δὲ τῶν μισθῶν ἀγέτω, ὥσπερ ἌΝΑΡΙΑΝΤΙ ΤΟ'Ν ΔΗΜΙΟΥΡΓΟ'Ν, ὃ δὲ ἴα ἰνοίει. Vide sis etiam Tzetzen in Epist. quam publici juris fecit Kusterus ad Suidam in Ἀνέστη, ut & Chil VIII, 930. Haec sunt iis addenda, quae congeffit Marq. Gudius ad Phaedri lib. V. Prol. 2.

6 Quos scribunt de contemnenda gloria, sua nomina inscri-

bunt] Huc respicit Hieronymus lib. III. Comm. in Epist. ad Galat. ed. Victor. Tom. VI. pag. 155. Videas plerosque (quod etiam Tullius ait) libros suos de contemnenda gloria inscribere & causa gloriae proprii nominis titulos praenotare. Idem notat Valerius Maximus lib. VIII. cap. xiv, 3. ext. Gloria ne ab his quidem, qui contemptum ejus introducere conantur; negligitur; quoniam quidem ipsis voluminibus nomina sua diligenter adjiunt, ut, quod professione elevant, usurpatione memoriae consequantur. Vide Ciceronem pro Archia cap. xi. & Amm. Marcellinum xxii, 7.

7 Qui vita cesserunt] Sic Reg. At Eliens. pr. sec. qui vita excefferunt; quod etiam probunt. Vulgo cesserint.

8 Eos arbitrabimur, quia — sint] Ita Reg. Vulgo eos arbitramur, quia sunt.

naturae vim maxume: veri simile est, cum optumum quisque maxume posteritati serviat, esse aliquid cujus is post mortem sensum sit habiturus. Sed ut deos Esse natura opinamur, Qualesque sint ratione cognoscimus; sic permanere animos arbitramur consensu nationum omnium: qua in sede maneant qualesque sint, ratione discendum est: cujus ignoratio finxit inferos easque formidines, quas tu contemnere non sine causa videbare. In terram enim cadentibus corporibus, hisque humo tectis, e quo dictum est *humari*, sub terra censebant reliquam vitam agi mortuorum. Quam eorum opinionem ¹ magni errores consecuti sunt; quos auxerunt poëtae: frequens enim confessus theatri, in quo sunt mulier-

¹ Magni errores consecuti sunt] H. Stephanus Castig. in Cicero-nem p. 99. reponit terrores, & paullo post tantumque valuit terror; sed commodior est recepta lectio, quam praestant omnes MSSi. Nec exinde stabilitur ejus emendatio, quod paulo ante formidinum meminit Tullius; error enim falsa est opinio, quae terrores potest, non minus ac alios affectus procreare.

² Adsum atque advenio — *caligo inferum*] Huic Tristicho respondet initium Hecubae Euripidae.

Ἦκα νεκρῶν κενθμῶνα καὶ σκό-
του πύλας
Λιπόν, ὅς ἄδης χωρὶς εἴκηται
Θεῶν.

Priorem versum sic παρωδεί *Aristophanes* apud *Athenaeum* lib.

XII. pag. 451.

Καὶ πῶς νεκρῶν κενθμῶνα καὶ σκό-
του πύλας

Ἔτλη καταλθεῖν —

Hinc, ut id obiter dicam, memoriae falsum esse *Tzetzen* liquet, qui hoc modo locum expressit Chil. X, 162.

Ἦκα νεκρῶν κενθμῶνά τι καὶ πύ-
λας ἀφείς

Σύγρου —

Quin & receptam lectionem servat *Lucianus* *Necyom.* Tom. 1. pag. 325.

³ Ea fieri apud inferos fingerent, quae sine corporibus nec fieri possent] Vide *Justinum* *Martyrem* *Cohort. ad Graec.* cap. xxvii. pag. 101, seqq.

⁴ *Homeri tota Nivῶia*] Ita vocatur *Odyss. A.* quod in eo libro *Ulysses* inferos adiisse, & cum umbra

mulierculae & pueri, movetur audiens tam grande carmen:

² *Adsum atque advenio Acherunte vix via alta
atque ardua,*

*Per speluncas saxis struētas asperis, pendentibus,
Maxumis, ubi rigida constat crassa caligo inferūm.*

Tantumque valuit error, qui mihi quidem jam sublatus videtur, ut corpora cremata cum sci-
rent, tamen ³ ea fieri apud inferos fingerent, quae
sine corporibus nec fieri possent nec intellegi.
Animos enim per se ipsos viventis non pote-
rant mente complecti; formam aliquam figu-
ramque quaerebant. Inde ⁴ Homeri tota νεκρία:
inde ⁵ ea quae meus amicus Appius νεκρομαρτυρία
faciebat: inde in vicinia nostra ⁶ Avernī lacus,

Unde

umbris collocutus esse fingitur.
Vide *Eustathium*.

⁵ *Ea, quae meus amicus Appi-
us Νεκρομαρτυρία faciebat*] Vulgo
quam meus amicus — faciebat.
Lectorem vero, quam sequi-
mur, repraesentant optimi Co-
dices scripti non minus ac editi.
Nec tamen vitio caret haec scri-
ptura; non enim νεκρομαρτυρία,
seu locus ubi responsa dant ma-
nes evocati, *facere*, sed *iis uti*
solebat Appius. Vide lib. I. de
Divin. cap. 58. Forsan igitur,
cum nonnulli libri νεκρομαρτυρία,
alii ψυχομαρτυρία, reliqui νεκρο-
μαρτυρία dent; eae varietates Li-
brarii produnt additamentum,
meritoque *Petr. Ciacconius* illud
verbum, [quodcunque sit, abun-
dare statuit; aut, quod probabi-
lius videtur, cum acutissimo Ben-

cleio legendum, νεκρομαρτυρία CON-
SULEBAT. Non absurde tamen
legeris, νεκρομαρτυρία ADHIBEBAT.

⁶ *Avernī lacus, Unde animae*] Ibi νεκρομαρτυρία erat, quod hoc
modo descripsit *Maximus Tyrius*
Diff. xiv. §. 2. Ἡ δὲ πῶς τῆς
Ἰταλίας κατὰ τὴν μεγάλῃν Ἑλλά-
δα περὶ λίμνῳ Ἀορίῳ ἔστι καλου-
μένη, μαρτυρίαν αἱ τρεῖς καὶ δια-
πιστῆρες τοῦ αἵτου ἀνδρὸς ψυχα-
γωγοί, ἔτις ἐνεμεζόμενοι ἐν τοῦ
ἔργου ἐπιπύδα ὁ δὲ ἑρμῆς ἀφικέ-
μενος, ὑψέρμενος, ἰταμῶν σφά-
για, χιὰρμενος χάρις, ἀνικαλῶ
ψυχῇ, ἐταυρὶ καὶ πατρίῳ καὶ φίλῳ,
καὶ αὐτῷ ἀπὸ πῆνι ἐδύλον, ἀμυδρὸν
μὲν καὶ ἰδίῳ ἀμφιστάσει, φει-
γασκῶν δὲ καὶ μετὰ τῶν ἐν γυ-
νῆσιν ὑπὲρ αἱ ἰδίῳ ἀπὸ πῆνι.
Τὸ μὲν δὲ καὶ τὸ μαρτυρία καὶ
Ὀμήρου γινῆς, ἀφικέταις τῇ Ὀδῇ.

Unde animae excitantur, ¹ obscura umbra opertae, ostio alti Acheruntis, salso sanguine, ² imagines mortuorum. Has tamen imagines loqui volunt; quod fieri nec sine lingua, nec sine palato, nec ³ sine faucium, laterum, pulmonum vi & figura potest. Nihil enim animo videre poterant; ad oculos omnia referebant. Magni autem est ingeni ⁴ se- vocare mentem a sensibus, & cogitationem ab consuetudine abducere. Itaque credo equidem etiam

οὐκ ἐν τῇ αὐτῇ οὐδὲν. Non aliter Strabo lib. v. pag. 374. Ἐπεὶ οὐδὲν δ' οἱ πρὸ ἡμῶν ἐν τῇ Ἀ-όρῃ τὰ πρὸ τῆς κούρης τῆς Ὀμῆρου. Εἰ δὲ ἐκ νεομεγατικῶν ἰσχυ-σιν ἰσχυρὰ γὰρ καὶ Ὀδυσσεὺς αἰς τῷτο ἀφικνᾶσθαι. Νεομεγατικῶν etiam τοῦ ἐν τῇ Ἀόρῃ meminit lib. I. pag. 46.

¹ Obscura umbra opertae] Vulgo obscura umbra, aperto ostio &c. Sed Reg. & Vatic. opertae: unde manum Ciceronis eruit Cl. Bentleii solertia. Procopius in I. Regum pag. 86. Εἰδόμενοι ἐν ταῖς νεομεγατικαῖς, διαρρήναι ἀπά-ταις, ΣΚΙΟΕΙΔΗ βλεπεῖν φαντάσ-μενοι. Nimirum veteribus οὐκ αὖτε videbantur οὐ νεοί, prout loquitur Scholiastes ad Aeschyli Cho-eph. vf. 155.

² Imagines mortuorum] Jano Gulielmio placet mortuorum ima- gines, uti quidem dant Eliens. tert. & Petrens. eaque mutatio (si modo versus esset Trochä- cus, quod illi videbatur) prorsus est necessaria. Has autem ima- gines εἰδόμενοι καὶ μὲν Homerus vocat, simulacra luce carentum, Lucretius & Virgilius: non quod

animas imaginibus speculorum similes posuerint, quae, quamvis nostram referant speciem, cor- poreae naturae expertes omnino sunt, ut perperam Hier. Colum- na in Ennii Fragm. pag. 246. cui praegit Porphyrus de Styge apud Stobaeum Eclog. Phys. p. 129. sed quoniam definierunt esse quoddam simulacrum, quod ad nostri corporis effigiem fictum in- feros petat, ut loquitur Servius in Aen. IV, 654. Vide sis & e- undem ad Aen. VI, 134. Plutar- chum de facie in orbe Lunae Tom. II. pag. 944. Scriptorem vitae Homericæ inter Opusc. Ga- leana pag. 342. Horatium Od. lib. I, 24. Gisb. Cuperum in A- poth. Homer. pag. 20. & nos ad lib. III. N. D. cap. 16.

³ Sine faucium, laterum, pul- monum vi] Vulgo laterumve & pulmonum; sed voculas illas recte praetermittunt Reg. Med. Eliens. tert. & Bak.

⁴ Revocare mentem a sensibus] Laudat hunc locum Augustinus ad Voluf. Epist. 3. & habet se- vocare, quod etiam repraesentat- se videtur Eliens. tert. a prima manu

etiam alios tot saeculis; sed, quod literis ex-
stet, ⁶ Pherecydes Syrius primum dixit animos
esse hominum sempiternos: antiquus sane:
fuit enim meo regnante gentili. Hanc opini-
onem discipulus ejus Pythagoras maxime con-
firmavit: qui, cum Superbo regnante in Itali-
am venisset, tenuit magnam illam Graeciam
⁶ cum honore & disciplina, tum etiam aucto-
ritate; ⁷ multaque saecula postea sic viguit Py-
thagoreorum

manu. Noster N. D. lib. III. cap. 8. *Non quod difficile sit men-
tem ab oculis sevocare; sed quo
magis sevocho, eo minus, quod tu-
vis, possum mente comprehendere.*
Infra cap. xxx. *Quibus fuisset
minima cum corporibus contagio,
seque ab his semper sevocassent.*
Vide & cap. 31.

5 Pherecydes Syrius primum
dixit animos hominum esse sempi-
ternos] In vulgatis male Syrus
primum: nam Syri insulae τὸ Ἰ-
νικον est Συρίος, quod nec Ur-
sum latuit. Eadem macula ta-
men in non paucis restat veterum
locis. Sic Luciano Macrobi. Tom.
II. p. 474. & Achilli Tatius Isag.
ad Arati Phaenomen. cap. III. p.
125. Φερικύδης dicitur: ΣΥΡΟΣ.
Leg. Συρίος; immanis enim est
error Tzetzi & Augustini, quo-
rum illi Chil. II, 869. huic con-
tra Acad. lib. III. cap. 17. & ad
Volusianum Epist. 3. Assyrius est
noster Pherecydes. In iis tamen
litteris recte tradit Episcopus
Hipponensis, Pherecyden animo-
rum immortalitatem docuisse;
falliturque Tatianus, qui Orat.
ad Graecos cap. XLJ. sic loqui-
tur: Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης τοῦ Φερικύ-

δους δόγματος κληρονομῶς ἐστὶ, καὶ
τῆς ψυχῆς διαβάλλει τῇ ἀθανασίᾳ.
Vide Lactantium Div. Instit. Lib.
VII. cap. 7, 8. At non est dis-
simulandum scriptoribus inter se
non convenire, qui primi dog-
ma de animorum aeternitate tra-
diderint. Pausanias Messen. cap.
32. Ἐγὼ Καλδαίους καὶ Ἰνδοὺς τὰς
μᾶλ' ὁμοίας πρώτους εἶδ' αἰώνους, ὡς
ἀθάνατος ἐστὶν ἀνθρώπου ψυχὴ. Ae-
gyptios autem hac laude maectant
Herodotus lib. II. cap. 123. &
Clementis Strom. lib. VI. pag. 752.
Athenaeo si credimus lib. XI.
pag. 507. Ἡ ψυχὴ ἀθάνατος —
παρὰ πρῶτον εἰρηται Ὀμήρῳ. Vide
& scriptorem vitae Homericas
inter Opusc. Galeana p. 341. Id
a nonnullis Pythagorae, ab aliis
Thaleti tribuitur. Adi Diogenem
Laertium I, 24. Maximum Ty-
rium Diff. XVI. §. 2. Porphyri-
um vit. Pythag. pag. 188. &
Hieronymum in Rufin. lib. III.
cap. X. pag. 537.

6 Cum honore & disciplina]
Reg. Eliens. tert. & Med. cum
honore disciplina. Cl. Bantleius re-
ponit cum more & disciplina.

7 Multaque saecula postea sic
viguit]

thagoreorum nomen, ut nulli alii docti videren-
 17 tur. Sed redeo ad antiquos: rationem illi sen-
 tentiae suae non fere reddebant, nisi quid erat
 numeris aut descriptionibus explicandum. Pla-
 tonem ferunt, ut Pythagoreos cognosceret, ¹ in
 Italiam venisse, & didicisse Pythagorea omnia,
 primumque de animorum aeternitate non solum
² sensisse idem, quod Pythagoran, sed rationes
 etiam adtulisse; quas, nisi quid dicis, praetermit-
 tamus, & hanc totam spem immortalitatis relin-
 quamus. A. An tu, cum me in summam ex-
 spectationem adduxeris, deseris? Errare meher-
 cule malo cum Platone, quem tu quanti facias
 scio & quem ex tuo ore admiror, quam cum
 istis vera sentire. M. Maeste virtute: ego enim
 ipse cum eodem ipso non invitus erraverim.
 Num igitur ³ dubitamus, sicut pleraque, (quam-

quam

viguit] Nonius in *Nominativus*
pro Dativo: Cicero *Tusc.* lib. I.
 multaue saecula post illa *revi-*
guit Pythagoreorum nomen. Leg.
se viguit, ut apud nostrum.

In Italiam venisse] In vett.
 editis post haec verba legitur
& in illa (vel ea) cum aliis mul-
tor, tum Archytam, Timaeumque
cognovisse; quae, cum ab opti-
 mis Pall. abessent, *Jako Gebhar-*
do non esse *Ciceronis* videban-
 tur. Exulant etiam a Reg. Bod-
 leian. & Balliol. nec quin hoc jure
 merito fiat ullus dubito; siqui-
 dem Codices illi, qui hoc agno-
 scunt Emblemata, fere repraesent-
 ant, *& in illa cum aliis multos*
tum Archytam Timaeumque co-

GNOVIT; unde ea docto cuidam
 Scholiastae deberi satis apparet.
 Vide nostrum de *Fin.* lib. V.
 cap. 29. *Valerium Maximum* lib.
 VIII. cap. VII. 3. ext. *Apuleium*
 de *Habit. Doct. Plat.* p. 569. &
Hieronymum in *Rufin.* lib. III.
 pag. 537.

² *Sensisse idem quod Pythago-*
ran sed rationes etiam adtulisse;
quas &c.] Vulgo *Pythagoras*,
sed rationem etiam adtulisse quam
 &c. Lectionem verò quam de-
 dimus exhibet Bak. Et recte
 quidem, ut vidit Cl. *Bentleius*:
 nam *Plato multas rationes* attu-
 lit cur immortales putandi sint
 animi. Vide cap. XXI. Quod
 autem *Pythagoran* legamus, id
 fide

quam hoc quidem minime; persuadent enim Mathematici,) terram in medio mundo sitam ad universi caeli complexum quasi puncti instar obtinere, quod *κέντρον* illi vocant; eam porro naturam esse quatuor omnia gignentium corporum, ut quasi partita habeant inter se & divisa momenta: terrena & humida suo pte nutu & suo pondere ad paris angulos in terram & in mare ferantur: reliquae duae partes, una ignea, altera animalis; ut illae superiores in medium locum mundi gravitate ferantur & pondere, sic hae rursus rectis lineis in caelestem locum subvolent, + sive ipsae natura superiora adpetentes, + sive quod a gravioribus leviora natura repellantur. Quae cum constent; perspicuum debet esse animos, cum e corpore excesserint, sive illi sint ⁶ animales id est spirabiles sive ignei, sublimis ferri:

fide Reg. Eliens. tert. aliorumque Codicum nititur. *Censorinus* de die Natali cap. xv. *Isocratem Rhetorem ferunt prope ad id aetatis pervenisse, quo Gorgian Leontinum. Quintilianus* Declam. II. pag. 18. *Idem vos putatis efficere noctium merita — quod natalium pignorumque reverentias.* Sic & alii.

3 *Dubitamus sicut pleraque &c.*] Vulgo *dubitamus* an *sicut pleraque*, sic & hoc. Sed illas tres voculas omittunt Reg. Eliens. tert. Bak. Petr. & Cantab. locumque perpurgavit doctissimi *Bentleyi* solertia.

4 *Sive ipsae — adpetentes*] Vulgo *ipsa — adpetente*. Ast *adpetentes* est in nonnullis Codicibus,

ut testatur *Lambinus*; qui locum sic constituit, ut edidimus. Legi tamen queat *sive ipsarum natura superiora adpetente*.

5 *Sive quod — constent*] Adducuntur haec a *Nonio* in *constat*.

6 *Animales* id est spirabiles] Reg. & Vatic. *spirabiles*; Pal. quart. *spiratales*; Petrens. *spirituales*; ac ita legendum conjecerat *Janus Gualelmus*. Frustra quidem & immerito. Noster cap. xxix. *Fac igneam, fac spirabilem*. Sic & alibi. *Servius* ad Aen. III, 600. *Spirabile, vitale, quo spiramus, & est sermo* Ciceronis, *quamquam ille spiritabile dixerit in libris de Deorum natura*. *Empedocles* ex versione *Chalcidii* in *Timaeum* §. L1.

Humorem

ferri: si vero aut numerus quidam sit animus (quod subtiliter magis quam dilucide dicitur) aut quinta illa non nominata magis quam non intellecta natura; multo etiam integriora ac puriora sunt, ut a terra longissime se eferant. Horum igitur aliquid animus, ¹ ne tam vegeta mens aut in corde cerebrove, aut in Empedocleo sanguine demersa jaceat. Dicaearchum vero cum Aristoxeno aequali & condiscipulo suo, doctos sane homines, omittamus: quorum alter ne condoluisse quidem umquam videtur, qui animum se habere non sentiat; alter ita delectatur suis cantibus, ut eos etiam ad haec transferre conetur. Harmonian autem ex intervallis sonorum nosse possumus; quorum varia compositio etiam harmonias efficit pluris; membrorum vero situs & figura corporis vacans animo quam possit harmoniam efficere non video. Sed hic quidem, quamvis eruditus sit, sicut est, haec magistro concedat Aristoteli; canere ipse doceat: bene enim illo Graecorum proverbio praecipitur,

² *Quam*

Humorem liquido, nostro spirabile statu.

Eundem versum nonnihil immutatum profert §. ccxvi. Aberavit vero P. Manucius, qui tres ultimas voces Glossæmatis damnavit.

¹ *Ne tam vegeta mens]* Forte *ne tam vegeta res aut in corde* &c. Prout etiam Cl. Thomas Bentleius reponendum conjecit.

² *Quam quisque — exerceat]* Hoc modo Graeci,

Ἐπὶ τοῖς ἡν ἰκατοὶ εἰδὲν πνεύμα,
Extat apud Aristophanem in Vespiis vs. 1422. & Suidam in ἑπιδει. Similia veterum loca congeffit Th. Gatakerus V. C. de Stylo N. T. cap. 25.

³ *Quam tamen Democritus concalescentiam & spirabilem id est animalem esse vult]* Vulgo voluit, contra MSSorum fidem. Scilicet philosophus illa corpuscula *σφαίρειον πῦρ καὶ ψυχὴ ἀνέμω*, prout auctor est Aristoteles lib.

* *Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.*

Illam vero funditus ejiciamus individuorum corporum levium & rotundorum concursionem fortuitam: 3 quam tamen Democritus concalfactam & spirabilem id est animalem esse volt. Is autem animus, 4 qui, si est horum quatuor generum ex quibus omnia constare dicuntur, ex inflammata anima constat, (ut potissimum videri video Panaetio) superiora capeffat necesse est: nihil enim habent haec duo genera proni, & supera semper petunt. 5 Ita, siue dissipantur, procul a terris id evenit: siue permanent & conservant habitum suum, hoc etiam magis necesse est ferantur ad caelum, & ab his perrumpatur & dividatur crassus hic & concretus aër qui est terrae proximus: calidior est enim vel potius ardentior animus, quam est hic aër quem modo dixi crassum atque concretum: quod ex eo sciri potest, quia corpora nostra terreno principiorum genere confecta, ardore animi concallescunt. Accedit, ut eo facilius animus evadat 19 ex hoc aëre quem saepe jam appello, eumque per-

lib. I. de anima cap. 2. Portenti vero simile videri possit, quod noster hoc in loco *spirabilem id est animalem* dicit, quum supra cap. xvii. legatur, *siue illi sint animales id est spirabiles*. Hinc certe dubitari non potest, quin *animale spirabile* censuerit obscurius. Eodem igitur modo sumendus est hicce locus ac ii de quibus egimus lib. III. cap. 27.

4 *Qui, si est horum quatuor generum ex quibus omnia* Lam-

binus edidit *horum quatuor generum ex aliquo, ex quibus omnia*. Sed eas voces adjici non patiuntur MSSi simul ac Nonius inconstat.

5 *Ita, siue dissipantur, procul a terris id evenit*] Vulgo *ita, siue dissipantur procul a terris, id evenit*. Nos ex ipsa re, simul ac MSSis Eliens. tert. & Petr. vitiosam distinctionem sustulimus, quae cunctas, quas vidimus, editiones macularat.

1 Junctis

perrumpat, quod nihil est anima velocius, nulla est celeritas, quae possit cum animi celeritate contendere. Qui si permanet incorruptus sui que similis; necesse est ita feratur, ut penetret & dividat omne caelum hoc, in quo nubes, imbres, ventique coguntur; quod & humidum & caliginosum est propter exhalationes terrae. Quam regionem cum superavit animus, naturamque sui similem contigit & agnovit; ¹ iunctis ex anima tenui & ex ardore solis temperato ignibus infistit, et finem altius se efferendi facit. Tum enim sui similem & levitatem & calorem adeptus, tanquam paribus examinatus ponderibus, nullam in partem movetur; eaque ei demum naturalis est sedes, cum ad sui simile penetravit, in quo nulla re egens aleretur & ² sustentabitur iisdem rebus, quibus astra sustentantur & aluntur. Cumque corporis facibus inflammari soleamus ad omnis fere cupiditates; eoque magis incendi, quod his aemulemur qui ea habeant quae

¹ *Iunctis--facit.* Tum enim—adeptus] Vulgo *iunctus*—facit. Cum enim adeptus est. At Reg. ultimam vocem nescit; idemque Codex *iunctis* dat a prima manu. Nos igitur emendationem Cl. Bentleii merito recepimus. Vide Hieroclem in Aur. Carm. LIV. pag. 186, seq.

² *Sustentabitur iisdem rebus, quibus astra sustentantur & aluntur]* Veteres stellas animatas esse terreisque & aqueis vaporibus ali censuere. Cicero N. D. lib. II. cap. 46. *Sunt autem stel-*

lae natura flammeae; quocirca terrae, maris, aquarum vaporibus aluntur iis qui a sole ex agris tepesactis & ex aquis excitantur; quibus altae renovataeque stellae atque omnis aether refundunt eadem & rursus trahunt indidem, nihil ut fere intereat, aut admodum paululum, quod astrorum ignis & aetheris flamma consumat. Servius ad Aen. I, 612. *Physici pasci aquis marinis sidera id est ignes caelestes dicunt.* Vide & Lucianum in Icaromen. Tom. II. pag. 190, 191. Plura veterum

quae nos habere cupiamus: profecto beati erimus, cum, corporibus relictis & cupiditatum & aemulationum erimus expertes: quodque nunc facimus, cum laxati curis sumus, ut spectare aliquid velimus & visere; id multo tum faciemus liberius, totosque nos in contemplandis rebus perspicundiisque ponemus: propterea quod & natura inest in mentibus nostris insatiabilis quaedam cupiditas veri videndi; & orae ipsae locorum illorum, quo pervenerimus, quo faciliorem nobis cognitionem rerum caelestium, eo maiorem cognoscendi cupiditatem dabunt. Haec enim pulchritudo etiam in terris ⁴ patriam illam & avitam (ut ait Theophrastus) philosophiam cognitionis cupiditate incensam excitavit. Praecipue vero fruentur ea, qui tum etiam, cum has terras incolentes circumfusi erant caligine, tamen acie mentis dispicere cupiebant. Et e-²⁰ nim si nunc aliquid adsequi se putant, ⁵ qui ostium Ponti viderint, & eas angustias, per quas pene-

veterum loca suppeditabunt *Lip-
sius* Phys. Stoic. II, 14. & *Me-
nagius* ad *Laertii* VII, 145.

3 *Inest in mentibus*] Sic *Lam-
bini* vetus Codex, nostrique MSS-
ti: in vulgatis enim deest prae-
positio.

4 *Patriam illam & avitam*] Sic omnes MSSi. *Patritam* ta-
men legit *Nonius*, quem secuti
sunt *P. Manucius*, *D. Lambinus*,
ceterique recentiores. Mihi sane
tanti non est *Margellus*, ut ejus
libros cunctis *Ciceronis* exempla-
ribus praeferam, cum pravas &

vitiosas passim det lectiones. Ac-
cedit, quod *Tullius* *patria bona*,
patrias fortunas, & reliqua gene-
ris ejusdem, singulis fere paginis
adhibeat, voce vero *patrita*
nullus utatur. Quin & *Aët.*
prima in *Verrem* cap. 5. *rem*
patriam & avitam, ut hic
*patriam & avitam philosophi-
am*, dixit.

5 *Qui ostium Ponti viderint*—
Qui Oceani freta illa viderint] *Vulgo viderunt* utrobique. Nos
Cl. Bentleium sequimur, ut ju-
bet *Latinitas*.

Argo—

penetravit ea quae est nominata ¹ Argo, quia

— *Argivi in ea delecti viri*

Vesti petebant pellem inauratam arietis;

aut hi, qui Oceani freta illa viderint,

² *Europam Libyamque rapax ubi dividit unda;*

quod tandem spectaculum fore putamus, cum totam terram contueri licebit; ejusque cum fitum, formam, circumscriptionem, tum & habitabiles regiones, & rursus omni cultu propter vim frigoris aut caloris vacantis? Nos enim ne nunc quidem oculis cernimus ea quae videmus: neque est enim ullus sensus in corpore: sed (ut non physici solum docent, verum etiam medici qui ista aperta & patefacta viderunt) viae quasi quaedam sunt ad oculos, ad aures, ad naris a sede animi perforatae. Itaque saepe aut cogitatione aut aliqua vi morbi impediti, apertis atque integris & oculis & auribus, nec videmus, nec audimus: ut facile intellegi possit, ³ animum & videre & audire, ⁴ non eas partis quae quasi fenestrae sint animi:

¹ *Argo—arietis*] Ennii sunt versus ex Euripidis Medea vs. 4. translati,

— Μῆδ' ἰστμῶσιν χίους

Ἀδρῶν ἀέθων, ἀ τὸ πᾶγχρυσον δίρας

Περίε μανθῶν —

Sed Cicero vel data opera vel vacillante memoria nonnulli eos videtur immutasse; scriptor enim ad Herennium lib. II. cap. 22. & Priscianus de metr. Com. col. 1325. ita laudat:

Argo, qua vesti Argivi, delecti viri,

Petebant illam pellem inauratam arietis;

ubi pronomēn ἰσθμῶν est accipiendum, ut frustra sint, quibus placuit, *petebant villo pellem* inaurato arietis. Inter eos numerandi sunt D. Lambinus & Hieron. Columna ad Ennii Fragm. pag. 200.

² *Europam—unda*] Hunc versum profert etiam noster lib. III.

N. D.

mi: quibus tamen sentire nihil queat mens, nisi id agat & adsit. Quid, quod eadem mente res dissimillimas comprehendimus, ut colorem, saporem, calorem, odorem, sonum? quae numquam quinque nuntiis animus cognosceret, nisi ad eum omnia referrentur, & is omnium iudex solus esset. Atque ea profecto tum multo puriora & dilucidiora cernentur, cum, quo natura fert, liber animus pervenerit. Nam nunc quidem, quamquam foramina illa, quae patent ad animum a corpore, callidissimo artificio natura fabricata est; tamen terrenis concretisque corporibus sunt intersepta quodammodo: cum autem nihil erit praeter animum; nulla res obiecta inpediet, quo minus percipiat, quale quidque sit. Quamvis copiose haec ediceremus, si res postularet, quam multa, quam varia, quanta spectacula animus in locis caelestibus esset habiturus. Quae quidem cogitans, soleo saepe mirari nonnullorum insolentiam philosophorum, qui naturae cognitionem admirantur ejusque

N. D. cap. 10. & intelligitur fretum Herculeum sive Gaditanum.

3 *Animum & videre & audire*] Theodoretus Therap. I. p.

15. Κατὰ γὰρ δὴ τὴν ἑπὶ χαρμῶν, τὴν Πυθαγόρειον λέγου,

Νοῦς ἐστὶ καὶ νοῦς ἀκρίβης· τὰ ἅλλα καὶ τὰ πολλὰ,

ut frustra sit Ursinus, hunc Menandro versum tribuens. Idem

patet ex Theophrasto Chil. v. 52. XII, 440. & ad Lycophronis vi. 17. ut

eos praeteream, quos laudarunt Intt. ad Clementis Alexandrini Strom. II. pag. 442. Contr. Rittershusius ad Porphyrii vit. Pyth. n. 46. aliique.

4 *Non eas — animi*] Laudat Nonius in Feneſtræ.

5 *Nam nunc quidem — fabricata est*] Haec habet Nonius in Foramina. Sed apud eum non nihil depravantur.

6 *Ejusque inventori & principi gratias existantes agunt*] Ridet

jusque inventori & principi gratias exultantes agunt, eumque venerantur ut deum. Liberatos enim se per eum dicunt gravissimis dominis, terrore sempiterno, & diurno ac nocturno metu. Quo terrore? quo metu? Quae est anus tam delira, quae timeat ista, quae vos videlicet, si physica non didicissetis, timeretis; ¹ *Acherusia templa alta Orci, Pallida leti obnubila tenebris loca?* Non pudet philosophum in eo gloriari, quod haec non timeat, & quod falsa esse cognoverit? E quo intellegi potest, quam acuti natura sint, ² quoniam haec sine doctrina credituri fuerunt: praeclarum autem nescio quod adepti sunt, qui didicerunt, se, cum tempus mortis venisset, totos esse perituros. Quod ut ita sit, (nihil enim pugno) quid habet ista res aut laetabile aut gloriosum? Nec tamen mihi

det Epicureos, qui maxima quaeque de suo Duce praedicabant. Praecipue verbò respicere videtur ad *Lucretii* lib. V, 8. ubi sic ille de Epicuro:

— DEUS ille fuit, DEUS inclute Memmi,

Qui princeps vitae rationem invenit eam, quae

Nunc appellatur sapientia; quique per artem

Fluctibus e tantis vitam tantisque tenebris

In tam tranquilla, & tam clara luce locavit.

Adi sis & vss. 18, 51. Nam quod recte notavit *Tan. Faber*, falsus est *Laetantius*, qui *Div. Inst.* lib. III. cap. 14. de Pytha-

gora vel Thale haec esse dicta pronuntiat. Non dissimilia sunt quae jactat Poëta, cum alibi saepe, tum lib. VI. initio. Hinc *σάπις & ἐπιθυμία*, quibus magistrum suum καὶ μαθητὴν Epicurei, memorat *Plutarchus* advf. Colot. p. 1117. Adi sis & lib. I. N. D. cap. 16. *Quin & Epicurus ipse statuit ὅτι οἱ ἀνθρώποι φύσεώς τε ἀνθρώπων τὰς ἰδίας ἀπολαύσεις.* Vide *Laertium* lib. X. §. 143. & *Plutarchum* Tom. II. pag. 1092.

¹ *Acherusia* — *obnubila*, obfusa tenebris loca] Si, quod eruditius credibile videtur, hi versus sunt ex *Ennii* *Andromacha* desumpti, quorum priorem laudavit *Varro* L. L. lib. VI. p. 47.

Acherusia

mihi sane quicquam occurrit, cur non Pythagorae sit & Platonis vera sententia. Ut enim rationem Plato nullam adferret, (vide quid homini tribuam) ipsa auctoritate me frangeret: tot autem rationes adtulit, ut velle ceteris, sibi certe persuasisse videatur. Sed plurimi contra nituntur, animosque quasi capite damnatos morte multant: neque aliud est quicquam, cur incredibilis his animorum videatur aeternitas, nisi quod nequeunt, qualis animus sit vacans corpore, intellegere & cogitatione comprehendere. Quasi vero intellegant, qualis sit in ipso corpore; quae conformatio, quae magnitudo, qui locus: ut, si jam possent in homine vivo cerni omnia quae nunc tecta sunt, casurusne in conspectum videatur animus, an tanta sit ejus tenuitas ut fugiat aciem. Haec reputent

Acherusia templa alta Orci

salvete infera;

Poëtam reliquisse crediderim,

Acherusia templa, alta Orci
salvete infera,

Pallida, Lethaea, nübila tenebris loca.

Nunc singula videamus, quo melius emendationis nostrae ratio constet. Et *Acherusia* quidem legimus, *Varronis* & MSSorum Vatic. & Eliens. sec. fide nixi, eamque formam cum *Lucretius* adhibet, tum alii. Verum, inquires, unde factum, ut binae voces in omnibus *Ciceronis* exemplaribus omittantur? Non id arbitror Librariorum vitio contigisse, sed ipse *Tullius* eas, utpote quae nihil ad rem suam facerent,

sciens ac volens praetermisit. Igitur apud eum sic distingue:

Acherusia templa, alta Orci —
Pallida, Lethaea, nübila tenebris loca.

Lethaea vero legerim G. J. Vossium secutus, & hanc sane conjecturam tantum non ratam facit Eliens. sec. qui *Lethes* repraesentat. *Nübila*, non *obnübila*; dant *Gebhardiani* nostrique Codices, (nisi quod Reg. *onübila*) iidemque *obsita* nesciunt.

2 Quoniam haec sine doctrina] Vulgo qui haec. Lectionem damus quam praestat Reg.

3 In homine vivo] Hanc emendationem, elegantem prorsus & necessariam, sagacissimo Bentleio debemus. Vulgo uno.

D

1 Cogi-

putent isti, qui negant animum sine corpore se intellegere posse: videbunt, quem in ipso corpore intellegant. Mihi quidem naturam animi intuenti, multo difficilior occurrit cogitatio multoque obscurior, qualis animus in corpore sit, tanquam alienae domi, quam qualis, cum exierit, & in liberum caelum quasi domum suam venerit. Nisi enim, quod nunquam vidimus, id quale sit, intellegere non possumus; certe & Deum ipsum & divinum animum corpore liberatum ¹ cogitatione complecti possumus. Dicaearchus quidem & Aristoxenus, quia difficilis erat animi ² quid aut qualis esset intellegentia, nullum omnino animum esse dixerunt. Est illud quidem vel maxumum, animo ipso animum videre: & nimirum hanc habet

vini

¹ *Cogitatione complecti possumus*] Vulgo *cogitatione complecti non possumus*; quae quidem lectio menti *Ciceronis* prorsus est contraria: si enim, quod nunquam vidimus intellegere possumus; qui sit, ut animum corpore liberatum cogitatione complecti non possumus? Immo, concessa Hypothesi, nihil impedit, quo minus animum sine corpore possumus mente comprehendere. Nos igitur particulam negantem exturbavimus, eamque praetermittunt Reg. Med. Eliens. pr. tert. Bak. Cantab. & Petr. a prima manu.

Quid aut qualis esset] Forte *quid aut quale esset*.

³ *Praeceptum Apollinis, quo monet, ut se quisque noscat*] Hoc

ἀποφθύνει Thaleti, Soloni, Chiloni, aliisque multis adscriptum fuisse docebunt *Erasmus* Adag. pag. 306. ed. Hanov. & *Menagius* ad Laërtii I, 40. Iis, quae laudarunt viri illi doctissimi, plurima possent adjici; sed id nunc non agimus. Monebo duntaxat Apollini tribuisse non modo *Platonem* nostrumque lib. I. de Legg. cap. 22, 23. ac Fin. V, 16. sed etiam *Plutarchum* Tom. II. p. 49, 116. *Philostratum* vit. Apoll. VII. 14. *Julianum* Orat. VI. pagg. 183, 188 scriptorem vit. Pythag. apud *Photium* Cod. ccxlix. denique plures apud *Stobaeum* Serm. xxi.

⁴ *Tibi haec dicens*] Pronomen tibi nesciunt Victor. Balliol. & Baker. In aliis est, *tibi dicens* hoc.

vim, praeceptum Apollinis, quo monet, Ut
se quisque noscat. Non enim; credo, id prae-
cipit, ut membra nostra aut staturam figuramve
noscamus. Neque nos corpora sumus; nec
ego *tibi haec dicens corpori tuo dico. Cum
igitur *nosce te* dicit, hoc dicit Nosce animum
tuum: nam corpus quidem quasi vas est aut
aliquod animi receptaculum; ab animo tuo
quicquid agitur, id agitur a te. Hunc igitur
nosce, nisi divinum esset, non esset hoc acro-
tis cujusdam animi praeceptum, tributum ut
Deo sit. [hoc est, se ipsum posse cognoscere.]
Sed si, qualis sit animus, ipse animus nesciet;
dic quaeso, ne esse quidem se sciet? ne mo-
veri quidem se? ex quo illa ratio nata est Pla-
tonis, quae a Socrate est in 7 Phaedro explicata,
a me

hoc. Nos autem Reg. Eliens. pr.
ec. tert. & Petrens. nostrae le-
ctionis auctores habemus.

5 Cum igitur NOSCE TE di-
cit, hoc dicit Nosce animum tuum]
Ex Platonis Alcib. I. p. 36. *τυ-
χην, inquit, ἀρετὴν ἡμεῖς καλεῖται
ἐν τῇ ἐπιστάσει γινώσκαι ἑαυτοῦ.
Vide Stobaeum Serm. XXI. Et
animam quidem ipsum esse ho-
minem dicunt auctores. Ac-
cording to Axiocho cap. 5. Ἡμεῖς
οὐ γὰρ ἴσμεν ψυχὴν, ζῶν ἀθάνα-
τον ἐν τῇ ἐπιστάσει γινώσκαι ἑαυτοῦ.
quae profert etiam Stobaeus
Serm. CXX. p. 612. Arnobius
lib. II. pag. 51. Audetis ridere
ei, quod animarum nostrarum
providemus salutem, id est ipsi no-
visse? Quid enim sumus homines,
si animae corporibus clausae?

Vide & p. 76. *Philonem* de Prof.
p. 360. B. Nonnum ad Gregorii
Naz. Stelit. I. Hist. 14. eaque,
quae congeffit *Joan. Schefferus*
in *Aeliani* Var. Hist. I, 16.

6 Hoc est, se ipsum posse cogno-
scere] Haec voces Glossematis
merito damnarunt *P. Mahucius*
& *D. Lambinus*; licet enim re-
fragetur *Janus Gebhardus*, naso
tamen careat necesse est qui
Glossam non olfacit. Simili fere
ratione *Plutarchus* in *Demosth.*
Tom. I. p. 847. Ἀλλὰ ὅτι ἴ-
σμεν, inquit, ὅτι πάντες ἐν τῇ ἐπιστάσει
γινώσκαι ἑαυτοῦ. Vide
sis & *Platonem* in *Alcib.* primo
pag. 35. F.

7 In *Phaedro*] Pag. 344. ed.
Lugd. *Quintilianus* V, 14. A-
nima

a me autem posita est in sexto libro de Re-
 23 publica. ¹ Quod semper movetur, aeternum est:
 quod autem motum adfert alicui, quodque ipsum a-
 gitatur alicunde, quando finem habet motus, ² vi-
 vendi finem habeat necesse est. Solum igitur, quod
 se ipsum movet, ³ quia numquam deseritur a se,
 numquam ne moveri quidem desinit. Quinetiam
 ceteris, quae moventur, hic fons, hoc principium est
 movendi. Principii autem nulla est origo: nam e
 principio oriuntur omnia: ipsum autem nulla ex re
 alia nasci potest: nec enim esset id principium, quod
 gigneretur aliunde. Quod si numquam oritur, non
 occidit quidem umquam: nam principium extinctum
 nec ipsum ab alio renascetur, ⁴ nec a se aliud cre-

nima immortalis est: nam quic-
 quid ex seipso movetur, immor-
 tale est: anima autem ex seipso
 movetur &c. Hanc in rem non-
 nulla dabit Athanasius contra
 Gentes §. XXXIII.

¹ Quod semper movetur, ae-
 ternum est] Huc respicit Servi-
 us ad Aen. VI, 727. Ut Cicero
 dicit in Tusculanis, Aeternum est,
 quicquid in aeterno motu est.
 Ubi sensum, non verba laudat;
 quod facit etiam Laërtius Div.
 Inst. lib. VII. cap. 8. Totam vero
 sententiam videre licet apud Macrobi-
 um in Somn. Scip. lib. II. cap. 13.

² Vivendi finem habeat necesse
 est] Vulgo vocula praetermissa
 dant, vivendi habeat necesse est.
 Lectionem quam e MSSis Reg.
 Med. Eliens. pr. sec. tert. Bak.
 & Petrens. recepinus, confirmant
 ipsa Platonis verba. ΠΑΥΛΑΝ
 inquit, ἔχει κινήσεως, ΠΑΥΛΑΝ

ἔχει ζῶν. Quin & ita legitur
 apud Macrobi-um.

³ Quia nunquam deseritur
 a se] Lambino placet definitur.
 Quid autem fuerit in causa, cum
 vulgatam lectionem loco mo-
 vendam censuerit, equidem com-
 minisci non possum. Eam cer-
 servant Macrobius, & omnia Ci-
 ceronis exemplaria; eamque po-
 stulant verba Platonis, οὐκ ἐκ
 ΠΟΛΕΙΠΟΝ ἰαυρὸς, quae Laër-
 tius ita reddit, quia DESERI
 semet ipso non potest. Vide lib. VII.
 Div. Inst. c. 8. Pari modo nostri
 animum negat finem motus habi-
 turum, quia nunquam se ipse
 RELICTURUS. De Senect. c. III.

⁴ Nec a se aliud creabit] S.
 Macrobius. Item Plato Οὐτὶς
 ἀπὸ ἑᾶς ἑαυτοῦ ΓΕΝΗΣΕΤΑΙ. Non
 erat igitur cur Lambinus refe-
 bendum conjiceret RECREABITUR
 nullis libris addicentibus.

abit; siquidem necesse est a principio oriri omnia. Ita sit, ut motus principium ex eo sit, quod ipsum a se movetur. Id autem nec nasci potest, nec mori: vel concidat omne caelum omnisque terra & consistat necesse est, nec vim ullam nanciscatur, qua primo impulsa moveatur. Cum pateat igitur, aeternum id esse, quod se ipsum moveat: quis est, qui hanc naturam animis esse tributam neget? Inanimatum est enim omne, quod pulsus agitur externo. Quod autem est animal, id motu cietur interiore & suo. Nam haec est propria natura animi atque vis: quae si est una ex omnibus, quae se ipsa semper moveat; neque nata certe est, & aeterna est. Licet concurrant omnes plebei philosophi (sic

enim

5 Vel concidat omne caelum, omnisque natura consistat necesse est, nec vim ullam nanciscatur, qua primo impulsa moveatur.] Ita vulgo. Graeca vero sic se habent, Η πάτη τι ἔργον πάτάντι γῆνι τυμπεύσας ᾗται, καὶ μήποτε αὐτῆς ἔχουσιν ΣΤΗΝΑΙ, ὅθεν κινεῖται γυνήπτει. Secundum illud ᾗται delet M. A. Muretus Var. Lect. lib. VIII. cap. 3. at pro eo reponendum videtur ἔται; aliter enim mutila restabit sententia. Ad verbum sic vertes: Vel omne caelum omnemque terram in unum locum concidentia flare, neque rursus habere continget, unde moveantur. Cicero sane paullo liberius; ita tamen ut a sensu non erraverit; si modo cum Mureto, Lambino ac Fabricio rescribas vel concidat omne caelum omnisque terra & consistat necesse est. Eo certe ducunt ipsa Pla-

tonis verba; nec mihi dubium videtur, quin ita scripserit Tullius.

6 Quis est, qui hanc naturam animis esse tributam neget?] Plato pag. 344. D. τυχεῖς οὐσίας τι καὶ λόγον τοῦτο αὐτὸ πρὸς λόγον σὺν αἰχρονίται. Legisse videtur Cicero, τυχεῖς οὐσίας τι καὶ λόγον τοῦτο αὐτὸ πρὸς οὐ λόγον, σὺν αἰχρονίται; Hoc observasse debuit Muretus Var. Lect. VIII, 3. Ita vero loquitur, quod ab ipsis philosophiae primordiis animum se perpetuo movere statuerunt. Plutarchus de Placit. lib. IV. cap. 2. Θαλῆς ἀπφῆναιτο πρῶτος τῶν ψυχῶν, φύσιν αἰκίνητον ἢ αὐτοκίνητον. Haec exhibet etiam Stobaeus Eclog. Phys. pag. 93. Id tamen postea negavit Aristoteles, cujus rationes suppeditabit Macrobius in Somn. Scip. lib. II. cap. 14. Vide Eusebium P. E. lib. XV. cap. xi.

D 3

1 Nam

modum interirent viderem. ² Nam sanguinem, bilem, pituitam, ossa, nervos, venas, omnem denique membrorum & totius corporis figuram videor posse dicere, unde concreta & quo modo facta sint: ³ animum ipsum, si nihil esset in eo, nisi id ut per eum viveremus, tam natura putarem hominis vitam sustentari, quam vitis, quam arboris: haec enim etiam dicimus vivere. Item, si nihil haberet animus hominis, nisi ut adpeteret ⁴ aut fugeret, id quoque esset ei commune cum bestiis. Habet primum memoriam, & eam infinitam rerum innumerabilium, quam quidem Plato recordationem esse volt vitae superioris; nam in illo libro, ⁵ qui inscribitur *Menon*, pusionem quendam Socrates interrogat quaedam

Ἄτ' ἴτω εἰς μίαν ἐν πατρὶς
μῆνα διὰ μὲν οἰοῖτο,

Non erat enim cur *εὐσείου* σχολαστικῶς Poetam infimularet *Eustathius*, aut emendare locum conaretur minor Scholiastes. *Xenophon* Cyrop. lib. II. pag. 39. ΤΟΥΣ ΜΕΝΤΕΙ ΕΛΛΗΝΑΣ ΤΟΥΣ ἰν τῇ Ἀσίᾳ ΟΙΚΟΥΝΤΑΣ, οὐδὲν παρὲς λέγεται εἰ ἴππων. *Paulus* 1. Cor. X. 16. Τὸν ἄρτον, εἰ κλῶμα, οὐχὶ κτηνία ἔσθωμεν τοῦ Χερσὺ ἑστίν; Hujusmodi multa congeffere *Γραμματικῶν παιδῆς*, e quibus vide *Servium* ad *Aen.* I, 577. & *J. F. Gronovium* ad *Senecae Benef.* lib. IV. cap. 32.

4 Aut fugeret] Vulgo aut *refugeret*, contra quam jubent Codices, quantum constat, omnes. Cur autem iis credulitatem suam, prout loquitur, addicere

non ausus sit *Gebhardus*, plane nescio. Scio tamen ita passim dixisse tam *Ciceronem*, quam alios probi commatis auctores. *Quintilianus* III, 6. *Aristoteles* in *Rhetoricis* etiam sic omne opus dividit; in veritatem, & petenda ac fugienda, quod &c. Et paulo post. De appetendis & fugiendis, quae est pars deliberativa. *Seneca* Epist. 71. Quoties quid fugiendum sit aut petendum voles scire. Idem Epist. 82. Quae sit illa ratio, quae appetenda ac fugienda discernat. Vide sis etiam Epp. 89, 92, 94, 104. Pari modo *Φωγῶν* adhibent *Graeci*. Adeatur *Arrianus* Epist. lib. I. capp. 3, 11. & *Enchir.* capp. 20, 38.

5 Qui inscribitur *Menon*] Vide *Menonem* pag. 17.

quaedam geometrica de dimensione quadrati: ad ea sic ille respondet, ut puer: & tamen ita faciles interrogationes sunt, ut gradatim respondens ¹ eodem perveniat, quo si geometrica didicisset. Ex quo effici vult Socrates, ut discere nihil aliud sit nisi recordari. Quem locum multo etiam accuratius explicat ² in eo sermone, quem habuit eo ipso die, quo excessit e vita: docet enim quemvis, qui omnium rerum rudis esse videatur, bene interroganti respondentem declarare

¹ Eodem perveniat, quo si Geometrica didicisset] Vulgo quasi, quod cum sit importunum, *Lambini* conjecturam sequor, quam diserte repraesentat Reg. & pro varia lectione dat *Elien.* sec.

² In eo sermone, quem habuit eo ipso die, quo excessit e vita] *Platonis* *Phaedonem* dicit; is enim sermones, quos emortuali die habuit *Philosophus*, *Echecrati* refert. Ac de recordatione quidem agitur illius *Dialogi* pag. 382. seqq. eandemque rem eleganter disputat *Maximus Tyrius* *Diff. XVI.* *Boëtius* *Conf. Phil.* lib. III. *Metr. XI.*

Haeret profecto semen introrsum veri,

Quod excitatur ventilante do-
arina.

Nam cur rogati, sponte recta
censetis,

Ni mersus alto viveret fomes
cordis?

Quod si Platonis Musa personat
verum,

Quod quisque discit, immemor
-recordatur.

Sed hanc sententiam refellunt *Tertullianus* de *Anim.* cap. 24. ac *Arnobius* contra *Gentes* lib. II. pag. 71. ed. *Herald.* Quin & vir sapiens ineptissime *Poëtis* credidisse videtur *Lactantio* *Div. Inst.* lib. VII cap. 22. Is tamen a *Pythagoricis* dogma, non a *Poëtis* hausit. Vide modo *Lucianum* *βίωσι πρώτῃ* *Tom. I.* pag. 371. & *Hieronymum* in *Rufin.* lib. III. p. 537.

³ Nihil enim putat esse, quod oriatur & intereat] Vulgo nihil enim ille putat. Penultimam vero vocem non agnoscit Reg. quapropter eam delevi. *Sextus Empiricus* *Pyrrhon.* *Hypot.* lib. III. cap. 5. *Πλάτωνι γινώσκει μὴ ὄντι δι' οὐδένου, καὶ τὰ σώματα.* Ex *Platonis* mente *Diogenes Laërtius* lib. III. §. 10. *Ταῦτα δ' (αἰδῶντα) ἴδῃ, αἱ αἰεὶ γίνονται, οὐδέ τι μὴδινάτι πίθεται. καὶ τὸν δὲ ἴδῃ μὴδιν ἀποκρίνεται μὴδὲ ἀποκρίνεται.* Vide & §. 64. Hoc autem clarissime docuit ipse *Plato* in *Timaeo* pag. 526. *Τί τὸ μὴ αἰεὶ, γίνεσθαι δὲ σὺν ἑξῆς;*

declarare se non tum illa discere, sed reminiscendo recognoscere; nec vero fieri ullo modo posse, ut a pueris tot rerum atque tantarum infinitas & quasi consignatas in animis notiones quas ἐνοίαις vocant haberemus; nisi animus, antequam in corpus intravisset, in rerum cognitione viguisset. Cumque nihil esset, (ut omnibus locis a Platone differitur: nihil enim putat esse, quod oriatur & intereat, idque solum esse, quod semper tale sit, * quale εἰδέαι appellat ille, nos

τὸ γιγνόμενον μὲν, ὃν δὲ οὐδὲποτε; Τὸ μὲν δὲ ἰσότη μὲν λόγου ἀπειληπὸν αἰ κατὰ πύπτα δὲ τὸ δὲ διὰ μὲν αἰσθητικῶς ἀλόγου δὲ ἀπὸ μὲν γιγνόμενον & ἀπολλύμενον, ὅτι αἰ δὲ οὐδὲποτε δὲ. Ea laudant *Justinus* M. Cohort. ad Graec. cap. xxii. *Eusebius* Praep. Evang. lib. XI. cap. 9. *Theodoretus* Therap. II. p. 26. *Sextus Empiricus* advs Mathem. VII, 142. & *Zacharias* Scholasticus de Opif. mundi p. 501. Adducit etiam *Cyrillus* in Julianum iib. I. pag. 23. ubi pro γινώσκει μὲν λόγου lege γινώσκει μὲν λόγον ἀπειληπὸν. In iisdem vocibus peccatur apud *Stridam* in Πλάτων Tom. III. pag. 125. habet enim, γινώσκει τοῦ λόγου ἀπειληπὸν. Rescribendum γινώσκει ΜΕΤΑ' λόγου ἀπειληπὸν. Hoc cum non observasset *Kusterus*, locum prorsus incommode vertit. Vide sis & *Apuleium* de Hab. Doct. Platon. p. 574.

4 Quale ἰδῆαι appellat ille, nos speciem] Vulgo qualem: nos vero Reg. Med. Bal. & Eliens. tertium sequimur. Porro ideae

secundum *Platonem* sunt aeterna quaedam & ἰσότη rerum corporum exemplaria. Vide *Ciceronem* Acad. I, 8. *Tertullianum* de Anim. cap. 18. *Apuleium* de Habit. Doct. Plat. lib. I. pag. 573. & *Diogenem Laertium* III, 13, 77. *Alcinous* cap. 9. Ὁρίζονται δὲ τὴν ἰδέαν, παράδειγμα ἢ κατὰ φύσιν αἰώνιον. *Stobaeus* Eclog. Phys. cap. XV. pag. 30. Ἰδέαι ἰσότη οὐσία σώματος (Leg. αἰσθητικοί) — αὐτὰ μὲν ὑφίσταται καθ' ἑαυτὴν, ἐκικονίζονται δὲ τὰς ἀμύρφους ὕλης καὶ αἰτία γιγνομίτης τῆς τέτων διατάξεως (scribendum) διέξεως) πατρὸς ἐπὶ χουσι (foran ἐπὶ χουσι) τοῖς αἰσθητοῖς τάξιν. Adi *Plutarchum* Plac. Phil. lib. I. c. 10. *Origenes* Philos. cap. XIX. pag. 110. Τὸ δὲ παράδειγμα τὴν διανοίαν τοῦ Θεοῦ εἶναι, ὃ καὶ ἰδέαν καλεῖ, οἰονί κοῖσισμα (Leg. ὃ εἶναι εἰκονίσμα) ἀποσείων ἐν τῇ ψυχῇ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἰδημύργει. Ubi mirandum non est si diversus a *Stobaeo* & aliis quamplurimis abeat *Origines*, cum ipse *Plato* ἰδέας πύπτα μὲν οὐσίας καὶ ὑφίσταται καὶ

nos speciem) non potuit animus haec in corpore inclusus agnoscere, cognita adtulit: ex quo tam multarum rerum cognitionis admiratio tollitur. Neque ea plane videt animus, ¹ cum repente in tam insolitum tamque perturbatum domicilium inmigravit: sed cum se conlegit atque recreavit, tum agnoscit illa reminiscendo. Ita nihil est aliud discere nisi recordari. Ego autem maiore etiam quodam modo memoriam admiror. Quid est enim illud, quo meminimus? aut quam habet vim? ² aut unde naturam? Non quaero

καὶ ἰαυτὰς διὰ ποιεῖται, ποτὶ δὲ καὶ ἰαυτὰς αὐτὰς διὰ ποιεῖται, ut ait Cyrillus in Julian lib. II. pag. 66. Si plura cupias, adeatur vir doctissimus Joan. Clericus Art. Crit. P. II. S. II. cap. V, 4. seqq.

¹ Cum repente in tam insolitum] Vulgo cum tam repente in insolitum. Multo autem commodior est is ordo, quem Victorius est secutus, nostrique MSSi repraesentant.

² Aut unde naturam] Mendum suspicatus P. Manucius reponit, aut undenam. Felicior est D. Lambini medicina, qui corrigendum censuit, aut unde natam; sic enim dant Eliens. tert. & Petrens. a prima manu. Cum tamen vim & naturam passim conjungat Cicero, vetustissimusque Reg. vulgatam lectionem teneat, ab ea non recedo. Vide supra cap. XXIII. De Orat. I, 38. denique Fin. I, 16.

³ Quanta memoria Simonides] Is artem memoriae primus ostendisse dicitur. Vide Quinti-

lianum Inst. Orat. lib. XI. cap. 2. Plinium H. N. VII, 24. & Aelianum H. A. VI, 10.

⁴ Quanta Theodectes] D. Lambino placet Themistocles, & sic ex MSto Fr. Fabricius. At si ullus extat ejusmodi Codex, a sciolo quodam fuit emendatus; nam licet Themistoclis memoriam celebrent plurimi, se recte tamen habet vulgata lectio, quum semel auditos quamlibet multos versus protinus dicatur reddidisse Theodectes, ut auctor est Quintilianus Inst. Orat. lib. XI. cap. 2. eique artem memoriae fuisse tradit Aelianus H. A. lib. VI. cap. 10.

⁵ Cineas] Vulgo Cyneas. Male. Graecis enim Κινίας, non Κυρίας dicitur. Vide Cl. Salmasium Exerc. Plin. pag. 49. Ejus memoriam hisce verbis celebrat Seneca Controv. Prooem. Cineas — missus a Pyrrho legatus ad Romanos, postero die novus homo & Senatum & omnem urbanam circumfusam plebem nominibus suis

quaero ³ quanta memoria Simonides fuisse dicatur, ⁴ quanta Theodectes, quanta is, qui a Pyrrho legatus ad senatum est missus, ⁵ Cineas, ⁶ quanta nuper Charmadas; quanta, qui modo fuit, Scephsus Metrodorus; quanta ⁷ noster Hortensius: ⁸ de communi hominum memoria loquor, & eorum maxume, qui in aliquo majore studio & arte versantur: quorum quanta mens fit, difficile est existumare; ita multa meminerunt. ⁹ Quorsus ²⁵ igitur haec spectat oratio? quae sit illa vis, ¹⁰ & unde sit intellegendum puto. Non est certe
nec

suis persalutavit. Adi sis & *Plinium* H. N. VII, 24. ac *Historiae Miscellae* lib. II. pag. XL.

6 *Quanta nuper Charmadas — Scephsus Metrodorus*] In vulgatis est *Carmadas*, ac ita quoque *Tur- nebus* *Advers.* X, 16. Cum vero Graecis *Χαρμάδας*, non *Καρμάδας*, dicatur; proborum Codicum lectionem recipiendam putayimus. Vide *Cl. Salmasium* *Exerc. Plin.* pag. 50. Bak. & ex editis multi hic, ut & lib. II. de Orat. cap. 88. *Carneaden* repraesentant, sed iis ratio temporum repugnat, ut fuse docet *Joan. Fonsius* *Hist. Phil.* lib. II. c. 14. Ei sane placet *Charmides*, quod eodem redit. *Quintilianus* tamen *Instit. Orat.* lib. XI. c. 2. *Quare* & *Carneades*, & *Scephsus*, de quo modo dixi, *Metrodorus*, quos *Cicero* dicit *usos* hac *exercitatione* (lib. II. de Orat. extr.) *sibi habeant sua*. Legendum *Charmadas* vel *Charmides*, jubente *Chronologia*.

7 *Noster Hortensius*] Hujus

excellentem memoriam deprædicat *Cicero* in *Bruto* cap. 88. *Seneca* *Controv. Prooem. Hortensius a Sisenna provocatus, in auctione perdidit diem totum, & omnes res, & pretia, & emptores ordine suo recensuit, argentariis recognoscentibus, ita ut in nullo falleretur.* Adi sis *Latinum Pacatum* *Pan.* XII. cap. 18. ac *Quintilianum* *Instit. Orat.* lib. X. cap. 6. & lib. XI. cap. 2.

8 *De communi hominum memoria*] Vulgo *omnium*. Sed editos veteres sequendos duximus.

9 *Quorsus igitur haec spectat*] Sic noster etiam lib. I. de *Legg.* cap. 24. *Sed quorsus haec pertinent.* Nam ita dant *Codices*. Ne vero *probitas* vocis in dubium revocetur, adi *Senecam* de *Ira* lib. II. cap. 2. & lib. III. cap. 5. Vulgo [*quorsum*, & *perparum* refert, utro legatur modo. *MSSi* tamen vel in minimis se, quendi videbantur.

10 *Et unde fit*] Vulgo *de-* est vox ultima, quam nos ex *Victor*,

nec cordis, nec sanguinis, nec cerebi, nec atomorum. ¹ Anima sit ignisve, nescio: nec me pudet, ut istos, fateri nescire quod nesciam. Illud si ulla alia de re obscura adfirmare possem, five anima five ignis sit animus, eum jurarem esse divinum. Quid enim? obsecro te: terrae tibi, ² hoc nebuloso & caliginoso caelo, aut fata aut concreta videtur tanta vis memoriae? Si quid sit hoc non vides: at, quale sit, vides: si ne id quidem: at quantum sit, profecto i des. Quid igitur? utrum capacitatem aliquam in animo putamus esse, quo tanquam in aliquod vas ea quae meminimus infundantur? Absurdum id quidem; qui enim fundus, aut quae talis animi figura intellegi potest? aut quae tanta

Victor. Reg. Balliol. Eliens. tert. & Bak. recipiendam censuimus, nec aliter Cicero loqui solet.

¹ Anima sit ignisve, nescio] Sic Codices. Leg. an animae sit ignisve, nescio, ut optime Bentleyius reposuit.

² Hoc nebuloso] Vulgo aut hoc. At primam vocem praetermittunt Reg. Gryph. & Med.

³ Quae porro tam inmensa magnitudo, quae illa tam multa possit effingere] Suspecta est vox ultima; non enim magnitudo res ulla effingit, sed in illa hae effinguntur. Lego quae illa tam multa possit excipere.

⁴ Concretus esse] Vulgo concreta ea, nec aliter Codices. Certa tamen mihi videtur Cl. Bentleyi emendatio, quam recepi.

⁵ Quod summae sapientiae Py-

thagorae visum est] Theodotus in Eclog. ex Scrip. Prophet. c. 32. Πυθαγόρας ἤξiou, μὴ μένει λογισμῶν, ἀλλὰ καὶ πιστεύειν ἐγγύς. ὁ σφῶν τὸν δέμινον τὰ δέμινον πῆς πράγμασι. Et hanc Pythagorae fuisse sententiam patet ex Iamblicho §. 56. Idem §. 82. secundas tantum partes huius sapientiae tribuit. Τί, inquit, τὸ σφῶν; ἀειδὲς διύκειν δὲ, τὸ τοῖς πράγμασι τὰ δέμινον. Vide & Aelianum V. H. iv, 17. ac Hieroclem in Aur. Carm. lxi. p. 200. Ut ut sit, inde nata est haec opinio, quod nomina vim cuique rei insitam declarare censuerint, adeoque non hominum institutione sed natura significare decreverint. Vide Philonem de Opif. Mundi pagg. 25, 26. Hinc Anonymus scriptor apud Suidam in Ἀδάμ, postquam

tanta omnino capacitas? An inprimi quasi ceram animum putamus, & esse memoriam signatarum rerum in mente vestigia? Quae possunt verborum, quae rerum ipsarum esse vestigia? quae porro tam inmensa magnitudo, quae illa tam multa possit effingere? Quid? illa vis quae tandem est, quae investigat occulta, quae inventio atque excogitatio dicitur? Ex hacne tibi terrena mortalique natura & caduca + concretus esse videtur, aut qui primus, & quod summae sapientiae Pythagorae visum est, omnibus rebus inposuit nomina? aut qui dissipatos homines congregavit, & ad societatem vitae convocavit? aut qui sonos vocis, qui infiniti videbantur, paucis literarum notis terminavit? aut qui errantium

postquam de impositione nominum laudarat Genes. II, 19. ita pergit; Τί τῆς σοφίας τιτύτης καὶ διαγνώσεως ὑψηλότερον; Ἐκάστις οἰόμεται, τὴν φύσιν αὐτὴν καὶ τὴν ὑπέρτατον ἰκάνειν ζῶν ὡς πρὸ παντοφύλων, &c. Agellius N. A. lib. X. cap. 4. Nomina verbaque non posito fortuito sed quadam vi ratione naturae facta esse P. Nigidius — docet, rem sane in philosophiae dissertationibus celebrem; quaeri enim solitum apud philosophos, φύσιν τὰ ὀνόματα sint ἀδύνατον. Et priores quidem partes late tuetur Plato in Cratilo pag. 257. Adeantur Eusebius Pr. Evang. lib. XI. cap. 6. & Alcinoüs cap. VI. Sic etiam Stoici; nec valde dissimilis erat Epicuri sententia, ut patet ex Origene contra Cels. pag. 18. & Diogene Laërtio X, 75. Et hoc dogmate

factum est, ut Theophilus ad Autol. lib. II pag. 98. τὴν ὀνομαθεσίαν Dei solius esse crediderit; nec aliunde manavit, quod alia verba aliis videbantur efficaciora. Clemens Alex. Strom. I. pag. 405. Αἱ δὲ πρῶται καὶ γυναικαὶ διὰ τὴν φύσιν, βάρβαροι μὲν, φύσιν δὲ τὰς ὀνόματα ἔχουσιν. Ἐπειὶ καὶ τὰς εὐχὰς ὁμολογοῦσιν οἱ ἄνθρωποι δυνατωτέρας εἶναι τὰς βαρβάρων φωνῇ λεγομένης. Idem sentit discipulus ejus Origenes lib. I. in Cels. pag. 19, 20. & lib. V. pag. 261. Hinc illa fictitii Zoroastris,

Ὀνόματι βάρβαρον μὴ πῶτ' ἀλλὰ λέγεις
Ἐπὶ τῷ ὀνόματι παρ' ἑκάστου
διέσθηναι
Δύναμις ἐν τελευτῇ ἀρρητοῖς ἔχοντα.

Extant in Collect. Stanleian. Sect. XI. vf. 316.

rantium stellarum cursus, ¹ progressiones, institutiones notavit? Omnes magni: etiam superiores, qui fruges, qui vestitum, qui tecta, qui cultum vitae, qui praesidia contra feras invenerunt; a quibus mansuefacti & exculti, a necessariis artificiiis ad elegantiora defluximus: nam & auribus oblectatio magna parta est, inventa & temperata varietate & natura sonorum; & astra suspeximus, cum ea quae sunt infixae certis locis, tum illa ² non re sed vocabulo errantia. Quorum conversiones omnisque motus ³ qui animo vidit, is docuit similem animum suum ejus esse, qui ea fabricatus esset in caelo. Nam ⁴ cum Archimedes lunae, solis, quinque errantium motus in sphaeram inligavit; effecit

¹ *Progressiones, institutiones*] *Institutiones* reponunt *Manucius*, *Lambinus*, alii, nec, ut videtur, immerito: licet enim Codices nihil variant, minime capio, quem locum habere possint *institutiones*. Alteram vocem sicco pede praetereunt interpretes; eandem tamen potestatem obtinet ac *cursus*, nec *πυτολέως* putandus est *Cicero*. Reg. & *Eliens.* sec. *praegressiones*. Scribo *regressiones*; nam Planetas nunc stare, nunc regredi, nunc praecurrere videri, notissimum.

² *Non re, sed vocabulo errantia*] *Platoniorum* fuit sententia, stellas erraticas non vago motu, sed certis legibus, agitari; quod etiam recentioribus videtur Astronomis, qui diversa illa *παιρομένη* vario Planetarum

& Telluris inter se situi tribuunt. Vide sis *Ciceronem* N. D. lib. II. cap. 20. *Apuleium* de Habit. Doct. Platon. lib. I. pag. 581. de Deo Socr. pag. 666. aliosque complures.

³ *Qui animo vidit*] Vulgo *animus*. Perperam: ut animadvertit *Cl. Bentleius*, cui debetur hujusce loci emendatio.

⁴ *Cum Archimedes Solis, Lunae — motus in sphaeram inligavit*] *Ovidius* Fast. VI, 277.

Arte Syracosia suspensus in aëre clauso

Stat Globus, immensi parva figura poli.

Cicero N. D. II, 35. *Archimeden arbitrantur plus valuisse in imitandis sphaerae conversionibus, quam naturam in efficiendis.* Ad quem locum

effe
aed
leri
ver
non
tus
imi
&
ego
fine
dere
flue
que
mat
num

locum
4
Respic
530.
5
aut p
menti
tem;
cundi
disple
ego an
funder
attinet
xv. Si
Poetica
Lucian
Tom.
tēs pa
Sōpas.
VIII.
ruditi
natara

effecit idem quod ille qui in Timaeo mundum aedificavit Platonis deus: ⁴ ut tarditate & celeritate diffimillimos motus una regeret conversio. Quod si in hoc mundo fieri sine deo non potest, ne in sphaera quidem eisdem motus Archimedes sine divino ingenio potuisset imitari. Mihi vero ne haec quidem notiora ²⁶ & inlustriora carere vi divina videntur; ⁵ ut ego haud poetam grave plenumque carmen sine caelesti aliquo mentis instinctu putem fundere, aut eloquentiam sine maiore vi quadam fluere, abundantem sonantibus verbis uberibusque sententiis. ⁶ Philosophia vero omnium mater artium quid est aliud, nisi ut Plato *donum*, ut ego *inventum deorum*? Haec nos primum

locum nos plura congeffimus.

⁴ *Ut tarditate & celeritate*] Respicit ad Timaeum p. 529, 530. Ed. Lugd.

⁵ *Ut ego haud Poëtam*] Vulgo aut *poëtam*, quod sensum parit menti *Ciceronianae* repugnantem; quapropter nos *Eliens.* secundi fidem sequimur. Sin hoc displicet, saltem legas oportet ut ego aut *Poëtam* — non *putem* fundere. Ad rem ipsam quod attinet, sic *Seneca* de Tranq. cap. xv. Si credimus *Platoni*, frustra *Poëticas fores compos sui pepulit.* *Lutianus* in *Demosth.* Encom. Tom. II. pag. 687. Πολλὰς δὲ τῆς μανίας ἐπὶ ταῖς ποιητικαῖς ἰούσι Σύρας. Noster pro *Archia* cap. VIII. *A summis hominibus eruditissimisque accepimus — Poëtam natura ipsa valere, & mentis vi-*

ribus excitari, & quasi DIVINO QUODAM SPIRITU inflari. Huc facientia quidem *Platonis* dicta nos indicavimus ad lib. I. de *Divin.* cap. 37. Eadem fuit aliorum sententia. Hinc enim *Pindarus* *Olymp.* III, 18. αἰεὶ δὲ δὶ ξυμέροισι. Nimirum ἀγαθὰ καὶ σοφὰ κατὰ Δαίμονα ἄνδρες, ut ait idem *Olymp.* IX, 41. Vide *sis* & XI, 20.

⁶ *Philosophia—quid est aliud, nisi ut Plato donum—Deorum*] Vulgo ut *Plato* ait, sed ultimam vocem nesciunt *Reg. Med. & Balliol.* Respicit ad verba *Platonis* in *Timaeo* pag. 533. D. Ἐξ ὧν ἐπορεύσασθαι φιλοσοφίας γένος ἔμειζον ἀγαθὸν ἢ τ' ἡλθῆν, οὐδ' ἔστι ποτὶ τὰς θνητὰς γένεσι ΔΩΦΘΕΝ ἐν Θεῶν. Ea Latine reddiderunt *Chalcidius* p. 56. & noster de *Univ.* cap. 14.

I Non

num ad illorum cultum; deinde ad jus hominum, quod situm est in generis humani societate; tum ad modestiam magnitudinemque animi erudit: eademque ab animo tamquam ab oculis caliginem dispulit, ut omnia supera, infera, prima, ultima, media videremus. Prorsus haec divina mihi videtur vis, quae tot res efficiat & tantas. Quid est enim memoria rerum & verborum? quid porro inventio? Profecto id, quod nec in deo quicquam majus intellegi potest.

¹ Non

¹ Non enim ambrosia Deos aut neſtare, Juventate — lactari arbitror] Vulgo aut neſtare aut Juventate: sed voculam penultimam monitu praestantissimi Bentleii negleximus. Praeter Juventatem, Vulcanum & Gany-medem, Harmonia & Mercurius a nonnullis Deorum habiti sunt οἰνοχόοι. Vide Athenaeum lib. XI. pag. 425. & Lucianum Tom. I. p. 233, 342.

² Nec Homerum audio, qui Ganymedem &c.] Versus hi sunt Il. γ, 234.

Τὸν καὶ ἀνερψάντο θεοὶ Διὶ οἰ-

νοχόουσαν

Κάλλεος εἰνέκα οἶο —

Dicebatur enim

Μηκοῖς ὑπαῖνεν τὴν Διὸς τροανίδα,

ut ait Aeschylus ἐν Κολχίῳ apud Athenaeum lib. XIII. pag. 601. F. Poëtae fere Catamitum ab aquila raptum tradunt, quod non incommode Lactantius Div. Inst. lib. I. cap. xi. videtur interpretatus. Herodianus lib. I. cap. 35. alique nonnulli hoc Tantalo facinus adscribunt; ejus tamen

auctorem facit Minoem Eche-
menes apud Athenaeum lib. XIII.
pag. 601. Videatur Suidas in
Ἰλίου & Μίνως.

³ Ut Jovi bibere ministraret] In anterioribus editis legebatur pocula ministraret; alteram vero scripturam Janus Gebhardus ex decem Codicibus recepit, quibus accedunt octo nostri. Et merito quidem. Servius in Aen. I, 32. Remota Hebe filia Junonis, quae Jovi bibere ministrabat. Vide Donatum ad Terentii Andr. Aët. III. Sc. II, 4. Antiquitus hac in re biber usurpabant, ut ostendit Charisius Inst. Gram. lib. I. col. 99.

⁴ Cur Laomedonti tanta fieret injuria] Nostro σφάλμα μηχανικὸν impingunt Joach. Camerarius, Aldus nepos & Fulv. Ursinus: quasi Troi, non Laomedonti, fuisset scribendum. Verum ut de raptore, sic de patre Ganymedis magnae sunt inter auctores discrepantiae. Plerisque Trois est filius; Hygino Fab. cccxiv. Assaraci; ut Fab. cclxxii. Erichthonii natus dicitur. Lu-

ciamus

Non enim ambrosia deos aut nectare, Juventate pocula ministrante, laetari arbitror: ² nec Homerum audio, qui Ganymeden ab Dis raptum ait propter formam, ³ ut Jovi bibere ministraret: non justa causa, ⁴ cur Laomedonti tanta fieret injuria. ⁵ Fingeat haec Homerus, & humana ad Deos transferebat: divina mallem ad nos. Quae autem divina? vigere, sapere, invenire, meminisse. Ergo animus (⁶ qui, ut ego dico, divinus) est, ut Euripides dicere audet, deus. Et quidem

tianus autem in Charidemo Tom. II. p. 784. eum Dardani filium vocat. Laomedonte genitum confirmat Cycli scriptor apud Scholiasten in Euripidis Orest. vf. 1392.

Ἀμπλον, ἢ Κρονίδης ἵππερ' οὐ
παιδὲς ἄπεινα,
Ἐρυσσέλει, φύλλοισιν ἀθανάτοισιν ἁ-
ρμόσσω
Ἰήρῃσι, τὴν Ἥφαιστον ἐπακλή-
σας πατρὶ δέκον,
Λύταρ ὁ Λαομείδων πέρι Γα-
ιμήδης ἀντί.

Quo loco Ciceronem tuetur Tan. Faber lib. II. Ep. 58. Quin & Ganymeden ab Euripide Troad. vf. 822. Λαομείδωνος παῖδα nominari video. Tzetzes sane ad Ixionis vf. 34. Laomedontem narrat equos immortales Herculi promississe, ὃ ἰδὲ οὖν αὐτῷ ἀνέποιον παρὰ τῷ Διὶ τῇ Γαίμῃ ἀρπάσσειν, ἀδελφὸν δὲ τῷ Λαομείδῳ. Satis quidem commode; non enim Ganymeden Laomedonte prognatum fuisse, ῥητὴς asserit noster; patreque mortuo, fratrem con-tingit injuria.

5 Fingeat — Divina mallem ad nos] Haec laudat Augustinus C. D. IV, 26. & Confess. I, 16. Vide sis & Aristidem Tom. I. pagg. 46, 47. Optime Longinus Θεοῦ ὕψους §. 9. Ὁμοῦ γὰρ μοι δοκεῖ παραλλόως τραύματι θεῶν, τῶσπερ, πνεύματος, δάκρυ, δισμᾶ, πάθη πάμφυρτοι, τοὺς μὲν ἐπὶ τῇ ἰσχυρίᾳ ἀνθρώπους, ὅσων ἐπὶ τῇ δυνάμει. θεὸς πνευματικῶς, τοὺς θεοὺς δὲ ἀνθρώπους. Idem querebatur Xenophanes. Adi Menagium ad Laertii IX, 18.

6 Qui, ut ego dico, divinus, est, ut Euripides audet dicere, Deus] Sic MSS. Manucius autem & Lambinus primam vocem delent. Hac tamen emendatione nihil opus, si verbum substantivum, quod saepe fit, intelligas. Elienf. pr. Euripidis loco dat Empedoclem. Male. Theon Progymn. c. v. pag. 79. Εὐεπίδης ὁ ποιητὴς τῷ τοῦ ἡμῶν ἰκάσεν εἶναι θεόν. Iamblichus tamen in Protrept. cap. VIII. p. 53. Ὁ τοὺς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός· εἴτε Ἐρμῆμος· εἴτε Ἀναξαγόρας τοῦτο ἵπν. Similiter alii. Plato apud Fulgentium Virgil.

quidem, si deus aut anima aut ignis est, idem est animus hominis: nam ut illa natura caelestis & terra vacat & humore: sic utriusque harum rerum humanus animus est expers. Sin autem est quinta quaedam natura ab Aristotele ¹ induta primum; haec & deorum est, & animorum.

27 Hanc nos sententiam secuti, his ipsis verbis in consolatione hoc expressimus: ² *Animorum nulla in terris origo inveniri potest: nihil enim est in animis mixtum atque concretum, aut quod ex terra natum atque fictum esse videatur; nihil ne aut humidum quidem aut stabile aut igneum. His enim in naturis nihil inest, quod vim memoriae, mentis, cogitationis habeat; quod & praeterita teneat & futura provideat & complecti possit praesentia: quae sola divina sunt; nec invenitur umquam, unde ad hominem venire possint, nisi a deo. Singularis est igitur quaedam natura atque vis amimi, sejuncta ab his ³ usitatis notisque naturis.*

Contin. pag. 144. Νῦν ἀνθρώπου
 ὁ Θεός. Sensus hominis Deus
 est. Xenocrates apud Aristotelem
 Topic. lib. II. cap. 2. *Πυχρὸν
 ἰσχυρὸν αἶμα* dixit *δαίμονα*. Seneca
 Epist. xxxi. Quid aliud voces
 hunc, (animum,) quam DEUM in
 humano corpore hospitantem. No-
 ster apud Macrobius in Somn.
 Scip. lib. II. cap. 12. Mens cu-
 jusque is est quisque — Deum te
 igitur scito esse, siquidem est Deus,
 qui viget, qui sentit, qui memi-
 nit &c. Macrobius ipse paullo
 post: Animam Deum & prisci
 philosophorum & Tullius dixit.
 Sic & plures; quorum nonnul-

los laudavit Th. Gatakerus ad
 Antonini lib. XII. §. 26. Iis in-
 super addes haec Plotini verba;
 qui dixit se *πυκνὸν τὸν ἐν ᾧ
 θεὸς ἀνάγειν πρὸς τὸ ἐν τῷ πνεύ-
 ματι*. Exstant apud Porphyrium
 vit. Plotin. c. 2.

¹ Induta primum; haec] Sic
 recte distinxere Cl. viri Lambinus
 & Bentleius. Vulgo induta: pri-
 mum haec.

² Animorum nulla in terris
 &c.] Hic locus a Laetantio
 citatur de Ira Dei cap. 10. Sed
 partim memoriae, partim Libra-
 riorum vitio, apud illum haud
 ita bene se habet. Ad idem ar-
 gumentum

tu
pi
na
6
mo
lib
sen
ter
hu
me
fi
ber
per
seip
nor
qu
qua
cer
tate

gum
Porp
bacu
prim
dispu
Praep
3
gend
ad lib
4
Pall.
loci
quod
Med.
quod
cum r
viver

turis. Ita quicquid est illud, quod sentit, quod sapit, ⁴ quod vivit, quod viget, ⁵ caeleste & divinum, ob eamque rem aeternum sit necesse est. ⁶ Nec vero deus ipse, qui intellegitur a nobis, alio modo intellegi potest, nisi mens soluta quaedam & libera, segregata ab omni concretionem mortali, omnia sentiens & movens, ipsaque praedita motu sempiterno. Hoc e genere atque eadem e natura est ²⁸ humana mens. Ubi igitur aut qualis est ista mens? Ubi tua aut qualis? potesne dicere? an si omnia ad intellegendum non habeo quae habere vellem; ne his quidem quae habeo mihi per te uti licebit? Non valet tantum animus ut seipsum ipse videat: at ut oculus, sic animus se non videns alia cernit. Non videt autem, quod minumum est, formam suam. Fortasse: quamquam id quoque: sed relinquamus: vim certe, sagacitatem, memoriam, ⁷ motus celeritatem videt. Haec magna, haec divina, haec sem-

argumentum pertinent, quae ex Porphyrii Gradibus servavit Sto- baecus Eclog. Physf. pag. 91. Cum primis autem egregia sunt, quae disputat Longinus apud Eusebium Praep. Evang. lib. XV. cap. XXI.

³ Usitatis notisque naturis] Le- gendum *visitatis*, ut monuimus ad lib. II. de Divin. cap. 22.

⁴ Quod vivit, quod viget] In Pall. aliisque Codd. duplex hujus loci fertur lectio; dant enim, *quod vult vivit*. At Reg. Vatic. Med. alique plures repraesentant, *quod vivit*; & eam scripturam, cum recta videretur, recepi: nam *vivere & vigere* passim jungit

Cicero. Vide Tertullianum de Anim. cap. 19.

⁵ Caeleste ac divinum] Vulgo *caeleste ac divinum* est: sed ultimam vocem non agnoscunt Reg. Med. Balliol.

⁶ Nec vero Deus — sentiens & movens] Haec profert Lactantius Inst. Div. lib. I. cap. 5. & ex eo Salvianus Gub. Dei lib. I. cap. 1.

⁷ Motus celeritatem] Vulgo *motum, celeritatem*. Sed recte Cl. Bentleius. Infra cap. XXVIII. *Ex memoria rerum & inventione & celeritate motus omnique pulchritudine virtutis vim divinam mentis agnoscito.*

sempiterna sunt: qua faciè quidem sit, aut ubi habitat, ne quaerendum quidem est. Ut cum videmus speciem primum candoremque caeli, dein conversionis celeritatem tantam, quantam cogitare non possumus; tum vicissitudines dierum ac noctium, commutationesque temporum quadrupertitas, ad maturitatem frugum & ad temperationem corporum aptas; eorumque omnium moderatorem & ducem solem; lunamque adcretionem & deminutionem luminis ¹ quasi fastorum notantem & signantem dies; tum in eodem orbe in duodecim partes distributo quinque stellas ferri eosdem cursus constantissime servantis, disparibus inter se motibus; nocturnamque caeli formam undique sideribus ornatam; tum globum terrae eminentem e mari, fixum in medio mundi universi loco, duabus oris distantibus habitabilem & cultum; quarum altera, quam nos incolimus,

Sub axe posita ad stellas septem, unde horrifer

Aquilonis stridor gelidas molitur nives,

altera Australis, ignota nobis, ² quam vocant Graeci *Ἀντίχορα*; ceteras partis incultas, quod

aut

¹ Quasi fastorum notantem & signantem dies] Sic Eliens. sec. Vulgo significantem. Manilius I, 594.

Et per quinque notat signantes tempora fines.

Seneca Conf. ad Marciam cap. 18. Miraberis — solem quotidiano cursu dici noctisque spatia signantem. Quae loca lectionem,

quam recepimus, abunde stabiliunt.

² Quam vocant Graeci *Ἀντίχορα*] Sic recte Gebhardus post Erasmus & Ciacconium. Nam plures editi praeseferunt *ἀντίχορα*, quae vox est nihili. Ad veram lectionem quasi manu decunt cum alii MSSi, tum maxime Reg. & Bak. qui repraesentant *antixooxa*. Verbo Graeco

scripto

aut
ten

tum
dun
hen
nem
deor
utili
igitu
possi
effec
(si se
tor t
nis,
tame
mem
omn
men

scripto
ANTIX
nes die
partem
lib. I.
3 N
Erasm
alii. G
tifer
4 A
gentia]

aut frigore rigeant aut urantur calore; hic autem, ubi habitamus, non intermittit suo tempore

Caelum ³ *nitescere, arbores frondescere,*

Vites laetificae pampinis pubescere,

Rami bacarum ubertate incurvescere,

Segetes largiri fruges, florere omnia,

Fontes scatere, herbis prata convestirier;

tum multitudinem pecudum partim ad vescendum, partim ad cultus agrorum, partim ad vehendum, partim ad corpora vestienda; hominemque ipsum quasi contemplatorem caeli ac deorum, eorumque cultorem; atque hominis utilitati ⁴ agros omnis & maria parentia; haec igitur ⁵ & talia innumerabilia cum cernimus; possumusne dubitare, quin his praesit aliquis vel effector. (si haec nata sunt, ut Platoni videtur) vel (si semper fuerunt, ut Aristoteli placet) moderator tanti operis & muneris? Sic mentem hominis, quamvis eam non videas, ut Deum non vides; tamen, ut Deum agnoscis ex operibus ejus, sic ex memoria rerum & inventione & celeritate motus omnique pulchritudine virtutis vim divinam mentis agnoscito. In quo igitur loco est? Credo ²⁹ equidem

scripto lineolaque addita, habes ANTIXΘONA. Hinc *Antichtones* dicti sunt, qui eam terrae partem incolunt. Vide *Melam* lib. I. capp. 1. & 9.

³ *Nitescere — laetificae*] Sic *Erasmus*, *Manucius*, *Lambinus*, & alii. *Gebhardus* prave dedit *mitescere — laetificere*.

⁴ *Agros omnes. & maria parentia*] *Eliens. pr.* & *Cantab. ha-*

bent potentia: haec autem lectio minus arridet prae ea, quam vulgo repraesentant. *Virgilius Aen.* I, 3.

Ut quamvis avido parent arva colono.

Hinc *usus mortalium semper ancilla* terrae dicitur *Plinio H. N.* lib. II. c. 63.

⁵ *Et talia*] Est ex *Gulielmii* conjectura. Vulgo & *alia*.

E 3

1 Sed

equidem in capite; & cur credam adferre possum: ¹ sed alias ubi sit animus, certe quidem in te est. Quae est ei natura? Propria puto & sua. Sed fac igneam, fac spirabilem: nihil ad id, de quo agimus. Illud modo videto; ut ² Deum noris, etsi ejus ignores & locum & faciem: sic animum tibi tuum notum esse oportere, etiam si ignores locum & formam. In animi autem cognitione, dubitare non possumus, nisi plane in Physicis plumbei sumus, quin nihil sit animis admixtum, nihil concretum, nihil copulatum, nihil coagmentatum, nihil duplex. Quod cum ita sit, certe nec secerni, nec dividi, nec discerpi, nec distrahi potest; nec intueri igitur. Est enim interitus quasi discessus & ³ secretio ac diremptus earum partium, quae

ante

¹ *Sed alias, ubi sit animus]* Sic Reg. Pall. tres, Eliens. tert. & Bak. Vulgo *sed alias*. Nunc ubi &c.

² *Deum noris, etsi ejus ignores]* Vulgo vocem penultimam nesciunt, quam MSSorum & editorum veterum fide recepimus. Eandem mox, iisdem jubentibus, ejeci.

³ *Secretio ac diremptus]* Vulgo *direptus*. Lectionem, quam damus, exhibent Pall. duo nosterque Bak. nec aliter ediderunt *Manucius & Lambinus*. Merito quidem; non enim *diripiendi*, sed *dirimendi* potestas huc convenit. *Gebhardus* tamen errare, quam bonos duces sequi, maluit.

⁴ *Nec patronum quaesivit ad iudicium capitis]* Cum Socrati

scriptam Lyfias attulisset orationem, quam edisceret, ut pro se in iudicio uteretur; rejecit eam philosophus veluti parum fortem & virilem. Nostrum de Orat. lib. I. cap. 54. ac *Valerium Maximum* lib. VI. cap. iv. 2. ext. hujusce rei testes jam laudavit *Menagius* ad *Laërtii* II, 40. Nos alia veterum loca proferemus. *Stobaeus* Serm. VII. pag. 90. Σωκράτους φέρει τὴν διάνοιαν, Λυσίας λόγους τὰς συγγράμματα, ἐλθὲν αὐτῷ κομίζων, καὶ ἐκάλει χρεώσασθαι. Τοῦ δὲ Λυσίου εἰπόντος, καὶ μὴν κάλλιστον αὐτὸν εἶναι. Καὶ τὴν ῥῆσιν, ἔφη, κάλλιστόν ἐστιν, ἀλλ' οὐ πρὶν αὐτῷ τὸ σιφαισιμῶς. Τὴν δὲ πρὶν, ἔφη ὁ Λυσίας, εἰ μὴ ἔτι ἀπολογισθῇ. Ὁ δὲ, εἰ γὰρ, ἔφη, καὶ μὴ οὐν, πάντως, τελευτῶμαι. *Quintilianus*

ante
His
+ ne
nec
ram
ctam
de l
diebu
nolu
rum
non
deret
differ
anim
se 7
totos

Ailianus
15. So
dit Or
compos
XI. ca
5 C
stodia,
motus
verit,
370, s
nem in
Laërtii
cam Ep
6 D
tonis P
& 398
Eclog.
De dua
dantiu
3. 4.
etiam C

ante interitum junctione aliqua tenebantur. His & talibus rationibus adductus Socrates nec patronum quaesivit ad iudicium capitis, nec iudicibus supplex fuit; adhibuitque liberam contumaciam, a magnitudine animi ductam non a superbia; & supremo vitae die de hoc ipso multa differuit; & paucis ante diebus, cum facile posset educi e custodia, noluit; & cum paene in manu jam mortiferum illud teneret poculum, locutus ita est, ut non ad mortem trudi, verum in caelum videretur ascendere. Ita enim censebat, itaque 30 differuit: 6 duas esse vias, duplicesque cursus animorum e corpore excedentium. Nam qui se 7 humanis vitiis contaminavissent, & se totos libidinibus dedissent, quibus caecati, vel

Aelianus Inst. Orat. lib. II. cap. 15. *Socrates inhonestam sibi credit Orationem, quam ei Lyfias recomposuerat.* Id latius narrat lib. XI. cap. 1.

5 Cum facile posset educi e custodia, noluit] Quibus rationibus motus amicorum opera recusaverit, docebit Platonis Crito pag. 370, seqq. Adi s. etiam Originem in Cels. lib. II. pag. 71. Laërtium II, 60. III, 36. & Senecam Epist. 24.

6 Duas esse vias] Vide Platonis Phaedonem pag. 385. seq. & 398. seqq. Ea laudat Stobaeus Eclog. Phys. pagg. 135. — 141. De duabus autem viis multa Laërtius Div. Inst. lib. VI. capp. 3, 4. & Epist. cap. 59. Adeas etiam Clementina Hom. VII. c. 7.

7 Humanis vitiis] Εξ inαντίας humana vitia Deorumque vitam ponit. Vult autem ea, quibus obnoxii sumus, quamdiu corporibus includimur. Sic ἀνθρώπου καὶ αἰσχροῦ dixit Aeneas Gazaeus in Theop. pag. 380. D. ἀνθρώπου καὶ αἰσχροῦ Clemens Hom. VII. cap. 7. ἀνθρώπου ἀμαρτήματα Origenes πρὸς ῥομ. §. 23. Augustinus C. D. lib. II. cap. 7. Mirum nimium, si ullus ibi erat pudor mortalium, quo humana flagitia non libere homines committerent quae apud Deos etiam religiose discerent. Idem Epist. XIX. pag. 29. Facile de homine humana vitia suspicari. Vide & Terentium Adelph. Act. IV. Sc. V, 53. ac Senecam de Tranquil. cap. 15.

E 4

1 Vel

¹ vel domesticis vitiis atque flagitiis se inquinavissent, vel Republica violanda fraudes inexpressibiles concepissent, his devium quoddam iter esse, seclusum a concilio deorum: qui autem se integros castosque servavissent, quibusque fuisset minuma cum corporibus contagio, seseque ab his semper sevocavissent, essentque in corporibus humanis vitam imitati deorum, his ad illos, a quibus essent profecti, reditum facilem patere. Itaque commemorat, ² ut cygni, qui non sine causa Apollini dicati sunt, sed quod ab eo divinationem habere videantur, quae

providen-

¹ Vel domesticis vitiis] Vulgo velut. Sed nos accuratissimum Bentleium jure sequimur.

² Ut cygni—moriuntur] Lambino scribendum videtur *cygnis*. At Servius ad Aen. I, 397. vocem *cygni* tuetur. Med. vero, Bak. & Ven. 1491. quia providentes. Leg. quasi providentes—cum cantu & voluptate moriuntur. Et moriuntur diserte quidem Balliol. Hic autem locus ex Platonis Phaedon. pag. 387. est expressus. Verba, quae etiam profert Stobaeus Serm. CXIX. pag. 607. sic se habent: Ἀλλὰ κύκνοι ἄτι, οἶμαι, τῷ Ἀπόλλωνος οἶτις (Vide Synesium Dion. pag. 54. A.) μαρτυροῦν τι εἶσι, & προειδέναι τὰ ἐν ἄδην ἀγασθῆναι, ἄδουσι τι & τίρονται ἐκείνῳ τὴν ἡμέραν διαφρόντως ἢ ἐν τῷ πρόδῳ χρόνῳ. Et cygnorum quidem in morte cantum testimoniis suis confirmant veterum plurimi. Inter alios vide Themisium Orat. xviii. pag. 223. Artemidorum Oneir. lib. II.

pag. 108. & Tzetzem ad Lycophronis vs. 426. Quin & cygni moribundi cantum se plane exaudivisse nuper testatus est Fr. Hofselius in Epist. Dedic. Vibio Sequestri praemissa. Plinius tamen H. N. X, 23. Olorum in morte narratur flebilis cantio: falsum, ut arbitror aliquot experimentis. Cum eo faciunt Alexander Myndius apud Athenaeum lib. IX. pag. 393. Aelianus V. H. II, 14. & Lucianus de Electro Tom. II. pag. 371.

³ Omnibus bonis & doctis] Vulgo omnibus & bonis & doctis. Mihi duces sunt Reg. Eliens. tert. Bak. Med. & Balliol. qui voculam secundam nesciunt.

⁴ Qui cum acriter oculis deficientem solem &c.] Lambinus contra librorum fidem dedit, qui acerbis oculis. MSSi vero Martini. Eliens. tert. & Petrens. habent oculis deficientibus, ac ita legit Janus Gulielmus. Ast oculos vel sanissimos diuturnior Solis

providentes quid in morte boni sit, cum cantu & voluptate moriantur; sic ³ omnibus bonis & doctis esse faciundum. Nec vero de hoc quicquam dubitare posset, nisi idem nobis accideret diligenter de animo cogitantibus, quod his saepe usu venit, ⁴ qui cum acriter oculis deficientem solem intuerentur, ut aspectum omnino amitterent: sic mentis acies ⁵ se ipsa intuens, nonnumquam hebescit; ob eamque causam contemplandi diligentiam amittimus. Itaque dubitans, circumspectans, haesitans, ⁶ multa adversa reverens, tamquam ratis in mari immenso,

Solis aspectus erueret. Hinc Democritus

Clypeum constituit contra exortum Hyperionis

Oculos effodere ut posset splendore aereo.

Ita radiis Solis aciem effodit luminis;

ut ait *Laberius* apud *Agellium* N. A. X, 17. Notter ad *Platonis* *Phaedon*. §. xxxiv. ed. Cantab. respexit; *Μη πάθωμι, ἵνα οἱ τῷ ἥλιον ἑκλείποντα θεωρῶντας καὶ σκοπεύοντας πάχους διαφείρονται γὰρ πού τινος τὰ ὄμματα, ἵνα μὴ ἐν ὕδατι ἢ ἐν τινὶ τοίῳ σκοπῶνται τὴν εἰκόνα αὐτοῦ.* Pariter *Iamblichus* vit. *Pyth*. §. 67. *Τοῖς οὐχ οἷος τὸ ἌΤΕΝΕΣ ἰνοῦν ἐν τῷ ἰλίῳ διὰ τὴν τῷ ἡλίῳ ὑπερφύγειαν, ἐν βαθείᾳ συστάσῃ ὕδατος, ἢ καὶ διὰ πτηκείας πίσεως, ἢ κατὰ τρου τινὸς μελαγχολίας, διικνεῖν ἰπποσύμην τὰς ΕΚΛΕΙΨΕΙΣ &c.* Vide & *Themistium* *Orat*. IV. pag. 51. Retineamus igitur *deficientem solem*. Nam facile fieri po-

test, ut oculis nimium fidentes Solem laborantem diutius aspiciant, eorumque jacturam faciant.

⁵ *Se ipsa intuens*] Vulgo *ipsam*; sed veteris Codicis a *Lambino* citati, Reg. & *Eliens.* primi spernere non potuimus elegantiam.

⁶ *Multa adversa reverens, tamquam ratis* — *nostra vebitur oratio*] Vulgo *revertens tamquam in rate* — *nostra vebitur oratio*. Sed in *Eliens.* tert. & *Med.* est *reverens*, eamque lectionem saniores merito judicavit *Pb. Beroaldus*. *Ratis* manavit a *Viterio*, cui tantum non accedit MS. Cantab. *Ratio* vero, non *oratio*, *Camerario* *Lambinoque* placuit. Male: hanc enim comparationem mutuatus est a *Platonis* *Phaedon*. §. xxiii. *Δὲ — τὸ βίλτισιν τὸ ἀνθρώπινον λόγων λαβοῦναι καὶ δυσχελεγκήναι, ἐπὶ τούτου ὈΧΟΥ ΜΕΝΟΝ, ὩΣΠΕΡ ἘΠὶ ΣΧΕΔΪΑΣ, κινδυνεύοντα διαπλῦσαι τὸ βίον.* Similiter *Catullus* *Epigr.* xxv.

Et

menso, nostra vehitur oratio. Sed haec & vetera, & a Graecis. Cato autem sic abiit e vita, ut causam moriundi nactum se esse gauderet. ¹ Vetat enim dominans ille in nobis deus injussu hinc nos suo demigrare: cum vero causam justam Deus ipse dederit, ut tunc Socrati, nunc Catoni, saepe multis; nae ille medius fidius vir sapiens laetus ex his tenebris in lucem illam excesserit: nec tamen illa ² vincla carceris ruperit: leges enim vetant: sed tamquam a magistratu aut ab aliqua potestate legitima, sic a Deo evocatus atque emissus exierit. *Tota enim ³ philosophorum vita*, ut ait idem, *commentatio*

Et insolenter aestus veluti minuta magno

*Deprensa navis in mari, vesani-
niente vento.*

*Ovidius in Epist. Cydippes Acon-
tio vs. 41.*

*Ipsa, velut navis, jactor, quam
certus in altum*

*Propellit Boreas, aestus & un-
da refert.*

Sedulius Epist. ad Macedonium.
*Utpote qui — tam immensum pas-
chalis pelagus majestatis — parva
tiro lintre cucurrerim. Videatur*
*& Gregorius Nazianzenus in Car-
minum a Jac. Tollio editorum*
II, 51.

¹ *Vetat enim dominans*] Platon-
icorum aliorumque sapientium
dogma, quod a Pythagoreis acce-
perunt. Vide nos ad Epit. *Lactan-
tius* c. xxxix. pagg. 98, 99. *Athe-
naeus* lib. iv. p. 157. *Εὐθύθιος ὁ Πυ-
θαγορεὺς* — ἔλεγεν ἐνδεδιδόχῃ τῷ σῶ-
ματι καὶ τῷ δυνάει βίῃ τὰς αἰσάντων

ψυχῆς πτωχείας χάριν, καὶ διείπα-
σεν ὅτι διὰ τὸν ὅς ἐστι μὴ μιν οὐκ ἐ-
στὶ τέστις, ὡς αἱ ἐκ τῶν αὐτῶν λόγων,
πλείον καὶ μείζον ἐκπεσόντων π-
π λούγας &c. Ex hac senten-
tia *Virgilius* de iis, qui sibi ma-
nus attulerunt, *Aen. vi, 437.*

— *Quam vellent aethere in alto
Nunc & pauperiem & duros
perferre labores!*

Phavorinus apud Stobaeum Serm.
TXVIII. p. 601. *Θεόδωρος μὲν ὁ*
ὁ Κυθραῖος οὐδὲ μὴν ἰκανῇ πείρῃ
ἴφασκεν εἶναι τῷ σῶματι πρὸς τὴν τῆ
βίον κατάλυσιν. Seneca Epist. LXX.
Invenies etiam profectos sapienti-
am, qui vim afferendam vitae
suae negent, & nefas judicent
ipsum interemptorem sui fieri: ex-
pectandum esse exitum, quem na-
tura decrevit. Stoicorum autem
de spontanea morte decreta, qui-
bus paruit Cato, videsis apud Lip-
sium *manud. ad Phil. Stoic. lib.*
III. Diff. 22.

1 Via

tatio mortis est. Nam quid aliud agimus, cum a voluptate id est a corpore, cum a re familiari quae est ministra & famula corporis, cum a Republica, cum a negotio omni se vocamus animum? quid, inquam, tum agimus, nisi animum ad se ipsum advocamus, secum esse cogimus, maximeque a corpore abducimus? Scernere autem a corpore animum, & nec quicquam aliud, est mori discere. Quare hoc commentemur, mihi crede, disjungamusque nos a corporibus; id est, consuecamus mori. Hoc &, dum erimus in terris, erit illi caelesti vitae simile; & cum illuc ex his vinclis emissi feremur, minus tardabitur cursus animorum.

Nam

2 Vincla carceris] Forfan vincla corporis, ut etiam Cl. Th. Bentleius reponendum coniecit. Noster de Divin. I, 49. *Disjunguntque se a societate divina*, vinclis corporis inpediti. Pariter compedes corporis memorat infra cap. 31.

3 Philosophorum vita—*commentatio mortis est*] Plato in Phaedone pag. 379. G. *Τὸ μέλει τῆς αὐτῆς πύτης ἐστὶ τῶν φιλοσόφων, λύσις τῆς χειροστροφῆς ψυχῆς ἀπὸ σώματος*. Pari modo p. 386. Theodoretus Ther. viii. pag. 118. Πλάτων τὴν φιλοσοφίαν θανάτου μέλει τοῦ ἐκάλεισεν. Hieronymus ad Heliod. de morte Nepot. p. 23. Platonis sententia est, omnem sapientium vitam, meditationem esse mortis. Et in Epitaph. Marcellae pag. 122. *Plato philosophiam meditationem mortis esse dixit*. Adi sis & lib. III. adv. Rufin. pag. 537. Apuleium de Habitu. Doctr. Plat. pag. 619. &

Julianum Orat. VI. pag. 190. Ab eo hanc philosophiae definitionem mutuarunt Graeci recentiores. Vide Joan. Damascenum Dial. capp. 3, 68. Nimirum ὁ θάνατος διπλούς, ὁ μὲν σωτηριώδεις, λυομένου τοῦ σώματος ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ὁ δὲ τῶν φιλοσόφων, λυομένης τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. Verba sunt Porphyrii apud Stobaeum Serm. cxvii. pag. 600. Vide & sententias ad Intell. ducentes §. 9. Clementem Strom. iv. pag. 569. Nemesium Nat. Hom. pag. 98. & Synesium Dion. pag. 50. Haec fit cum peregre est animus sine corpore velox, ut loquitur Horatius lib. I. Epist. xii, 13.

4 Nec quicquam aliud, est mori discere] Vulgo nec quidquam aliud est, quam emori discere. At Reg. habet nec quicquam aliud emori discere. Ex quo Cl. Bentleius manum Ciceronis eruit.

1 Nam

Nam qui in compedibus corporis semper fuerunt, etiam cum soluti sunt, tardius ingrediuntur; ut hi, qui ferro vincti multos annos fuerunt. Quo cum venerimus, tum denique vivemus: ¹ nam haec quidem vita mors est; quam lamentari possem, si liberet. A. Satis tu quidem in Consolatione es lamentatus; quam cum lego, nihil malo quam has res relinquere; his vero modo auditis, multo magis. M. Veniet tempus, & quidem celeriter, & ² si retractabis siue properabis: volat enim aetas. Tantum autem abest ab eo, ut malum mors sit, quod tibi dudum videbatur; ut verear, ne homini nihil sit, non malum aliud certe sed nihil bonum aliud potius; si quidem vel Di-

ipfi,

¹ Nam haec quidem vita mors est] Laudat Augustinus Epist. LII. ad Macedonium pag. 80. A. quamplurimis profertur illud Euripideum:

Τίς εἶδεν, εἰ τὸ ζῆν μὲν ἐν κατθανῶν,

τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν —

Vide Menagium ad Laertii ix, 73. & Gatakeri Advers. Post. cap. xvi. pag. 565. Ex poetæ Phryxo an ex Hippolyto sumatur, incertum. Adi Scholia in Aristophanis Ranas vss. 1114, 1525. Juncus apud Stobaeum Serm. cxx. pag. 611. Ὁ θάνατος ἀδελφὸν μὲν εἰ φύσιν ἔχει τῆς ἀληθοῦς ζωῆς, τοῦ ζῆν ὑπὸ τῶν ἀποτεθῆκεναι λεγόμενον. Huc apprime faciunt verba Platonis, quae vel ibidem legas, vel in Gorgia pag. 300. A. edit. Lugd.

² Siue retractabis siue properabis] Cantab. probabis. Lego parebis.

³ In hoc sermone dimittam] Ex hoc sermone scribit D. Lambinus conjectura fretus.

⁴ Ulla uti ratione mors tibi] Vulgo ulla uti ratione, ut mors tibi videri malum possit. Nos autem Manucium secuti sumus; Latinitati enim & sensui cedant oportet Librarii.

⁵ Nec solum Epicureorum] Vulgo non: contra quam volunt Reg. Med. Bak. & editio Victorii.

⁶ Doctissimus quisque contemnit] In antiquo libro non fuisse vocem ultimam testatur Manucius, &, ut illi videtur, recte. Sed nostri Codices eam vocem retinent, nec est cur, iis retinentibus, ablegetur.

7 U/

ipſi, vel cum Dis futuri ſumus. Quid refert?
Adſunt enim qui haec non probent. Ego au-
tem numquam ita te ³ in hoc ſermone dimit-
tam, ⁴ ulla uti ratione mors tibi videri malum
poſſit. A. Quî poteſt, cum iſta cognoverim?
M. Quî poſſit, rogas? Catervae veniunt con-
tradicientium, ⁵ nec ſolum Epicureorum, quos
equidem non deſpicio, ſed neſcio quo modo
⁶ doctiſſimus quiſque contemnit: acerrume
autem deliciae meae Dicaearchus contra hanc
immortalitatem diſſeruit. Is enim tris libros
ſcripſit, (qui Leſbiaci vocantur, quod Mitylenis
ſermo habetur) in quibus volt efficere animos
eſſe mortalis. Stoici autem ⁷ uſuram nobis
largiuntur tamquam cornicibus: ⁸ diu manſu-
ros

⁷ Uſuram nobis largiuntur tan-
quam cornicibus] Cornicum vi-
vacitatem ecelebrant auctores be-
ne multi. *Hefiodus* apud *Plutar-
chum* de Orac. def. pag. 415.

Ἐνία τοι ζῶν γυνίαις λαιτέρζα
κερῶν.
Laudant & Etymologici M. ſcrip-
tor in ἀγροτικῆς ἐλάφους, & Scholi-
aſtes ad *Ariſtophanis* Aves vſ. 610.
Latine ſic reddit *Auſonius* Eidyll.
xviii, 3.

Hos novies ſuperat vivendo
garrula cornix.

Ne plures memorem, vide *Ovi-
dium* Amor. lib. II. El. vi, 35.
& *Plinium* H. N. vii, 48.

⁸ Diu manſuros aiunt animos;
ſemper, negant] E Stoicis non-
nulli cunctorum animos tantisper
manere ſunt arbitrati; ſed reli-
qui, ſtultorum brevi, ſapientium

vero mentes cum mundo ſimul
interire ſtatuere; ut patet ex
Laertii vii, 157, ad quem locum
videndus *Menagius*. Adi ſis &
Juſt. Lipſium Phyſ. Stoic. lib. III.
cap. xi. ac *Tb. Gatakerum* ad
Antonini iv, 21. Nos paucula,
quae doctiſſimos illos viros fu-
gerunt, hic apponemus. *Tertul-
lianus* de Anim. c. LIV. Qui a-
liquod illi tempus indulgent, ab
exceſſu uſque in conflagrationem
uni-verſitatis, ut Stoici, ſuas ſolas,
id eſt, ſapientium animas, in ſu-
pernis manſionibus collocant—Quos
equidem miror, quod imprudentes
animas circa terram proſternant,
cum illas a ſapientibus multo ſu-
perioribus erudiri adſirmet. *The-
odoretus* Therap. v. pag. 72. Οἱ
δὲ Στοιχεί τις χωρίζονται τῇ
σωμάτων ψυχῇ, διαρκεῖς μὲν καὶ
ἰωνεῖς

32 ros aiunt animos; semper, negant. ¹ Numne vis igitur audire, cur, etiamsi ita sit, mors tamen non sit in malis? A. Ut videtur: sed me nemo de immortalitate depellet. M. Laudo id quidem; ² etsi nihil nimis oportet confidere: movemur enim saepe aliquo acute concluso: labamus mutamusque sententiam, clarioribus etiam in rebus: in his est enim aliqua obscuritas. Id igitur si acciderit, simus armati. A. Sane quidem: sed ne acciderit providebo. M. Numquid igitur est causae, quin amicos nostros Stoicos dimittamus? eos dico, qui ajunt manere animos, cum e corpore excefferint, sed non semper. A. Istos vero; ³ qui, quod tota in hac causa difficillimum est, suscipiant, posse animum manere corpore vacantem: illud autem, quod non modo facile ad credendum est, sed, eo concessio quod volunt, consequens + idcirco, non dant ut, cum diu permanferit, ne inter-

ἐν τῷ ζῆν ἔφασκεν, ἀλλὰ τῷ μὴ ἀδινεστεῖν ἐπ' ὀλίγον, τὴν δὲ γὰρ ἰχθυον μίχεται τῇ τοῦ παντὸς ἐκφυλάττει. Vide sis & pagg. 73, 74. Falsus autem est Epiphanius, qui lib. I. Haer. 5. Stoicos ἀθάνατον τῇ ψυχῇ ἠγνοῦν docet. Ita tamen Origenes etiam Philos. cap. XXI. Idem innuit & Lactantius Div. Inst. lib. III. cap. XVIII, 5.

¹ Numne vis] Vulgo num vis. At Reg. Bak. Med. & Balliol. num non vis; unde Cl. Bentleius fecit numne vis, eumque sequor.

² Etsi nihil nimis] Vulgo

animis: quod perperam Gebbardus revocavit. Erasmus enim, Manucius, & Lambinus in suis editionibus veram dedere lectionem.

³ Qui, quod tota in hac causa difficillimum est, suscipiant] Malim suscipiunt; sequitur enim illud autem — non dant.

⁴ Idcirco, non dant] Vulgo id certe non dant. Lectionem, quam recepimus, adserunt Reg. Pall. quinque, Vatic. Med. Bak. Eliens. tert. & Balliol.

⁵ Credamus igitur Panaetio a Platone suo dissentienti] Panaetius

tius, corporis elegantiam cui tipus prope non est. Panaetius. Quid a

intereat. M. Bene reprehendis & se isto modo res habet. 'Credamus igitur Panaetio, a Platone suo dissentienti? quem enim omnibus locis *divinum*, quem *sapientissimum*, quem *santissimum*, quem *Homerum philosophorum* appellat, hujus hanc unam sententiam de immortalitate animorum non probat. Volt enim, quod nemo negat, quicquid natum sit, interire; nasci autem animos, quod ⁶ declaret eorum similitudo, qui procreentur; quae etiam in ingeniis non solum in corporibus appareat. Alteram autem adfert rationem: nihil esse, quod doleat, quin id aegrum esse quoque possit; quod autem in morbum cadat, id etiam interiturum: dolere autem animos, ergo etiam interire. Haec refelli possunt: sunt enim ignorantis, ³³ cum de aeternitate animorum dicatur, de mente dici, quae omni turbido motu semper vacet, non de partibus his, in quibus aegritudines

tius, licet Stoicus, animos cum corpore mori judicavit; id quod eleganter ostendit Auctor Epigrammatis Anthol. lib. I. cap. 44. cui titulus, εἰς τὴν Φαίδωνα διάλογον Πλάτωνος ΝΟΘΕΥΟΜΕΝΟΝ ὑπὸ Παναίτιου. Id sic se habet.

Εἰ με Πλάτων εἰ γράψῃ, δύναται ἰγὶν το Πλάτωνε

Σωκρατικῶν ὁμῶν ἀνθρα τάντα φέρει

Ἀλλὰ ΝΟΘΟΝ μ' ἐτίλεισε Παναίτιος ὅς ῥ' ἐτάλασε

καὶ ψυχὴν θνητὴν καὶ μὴ νείκεον πλείων.

Quid autem doctissimo Menagio

facies, qui ad Laertii III, 62. hinc statuit fuisse, qui Phaedonem, Panaetii Stoici esse contenderunt? Scilicet eum ipsa res abunde refellit; ex eo vero natus est error, quod νοθεύοντα pro supposito vel adulterato sumserit, cum spurium habitum denotet: ut apud Athenaeum lib. X. pag. 455. C. οἱ νοθεύοντες Λάστν ἔρμηνεύουσιν τὴν ἀσχημον ἀδελφὴν, sunt ii, qui Oden illam notham esse statuunt. Sic & alibi non raro.

6 Declaret -- procreantur] Sic Reg. & Bak. Vulgo declarat -- procreantur.

1 Semotas

dines, irae, libidinesque versentur, quas is, contra quem haec dicantur, ¹ semotas a mente & disclusas putat. Jam similitudo magis apparet in bestiis, quarum animi sunt rationis expertes. Hominum autem similitudo in corporum figura magis exstat: & ipsi animi magni refert quali in corpore locati sint. Multa enim e corpore existunt, quae acuant mentem; multa, quae obtundant. ² Aristoteles quidem ait, *omnis ingeniosos melancholicos esse*, ut ego me tardorem esse non moleste feram. Enumerat multos; idque quasi constet, rationem cur ita fiat adfert. Quod si tanta vis est ad habitum mentis in his, quae gignuntur in corpore: ea sunt autem, quaecumque sunt, quae similitudinem faciant: nihil necessitatis adfert, ³ cur nascatur, animi similitudo. ⁴ Omitto dissimilitudines. Vellem adesse posset Panaetius: ⁵ vixit cum Africano: quaererem ex eo, cujus suorum similis fuisset Africani fratris nepos? facie vel patris:

¹ *Semotas a mente & disclusas* putat] Plato videlicet in capite rationem [ponit; iram vero in pectore locat, cupiditatem subter praecordia. Vide supra cap. X. & Diogenem Laertium III, 67.

² *Aristoteles quidem ait*] Hoc ponit & rationibus confirmat Stagirita Problem. XXX. quaest. 1. Seneca de Tranq. cap. xv. *Aristoteli nullum magnum ingenium sine mixtura dementiae fuit. Plutarchus in Lyfandr. p. 334. Ἀριστοτέλης δὲ τὰς μεγάλας φύσεις ἐμπόδιον μεταγχολικὰς, ἰσχυρὴ καὶ*

λύσανδρον τὸν εἶδος, ἀλλὰ πρὸς τὸν ὄντι, τῇ μετασχολίᾳ ὀρεσάιν. Favorinus etiam Philosophus in eadem, ac Aristoteles, fuit haeresi. *Scitote*, inquit, *tamen intemperiem istam, quae μετασχολία dicitur, non parvis nec abjectis ingeniis accidere, ἀλλὰ εἶναι σχεδὸν τὸ πάθος τοῦτο ἡρωικόν.* Apud Agellium N. A. lib. xviii. cap. 7.

³ *Cur nascatur animi similitudo*] Jaetat D. Lambinus se restituisse *cur nascantur animi, similitudo*; sed non erat, cur ob

eam
vir de
dudum
quod v
ingeni
nostri,
lection
nec m
gula in
animi
4 On
go sin
quam
Cl. Ben
5 Vi
cam

tris: vita, omnium perditorum ita similis, ut
esset facile deterrimus. Cujus etiam similis P.
Crassi sapientis & eloquentis & primi homi-
nis nepos, multorumque aliorum clarorum vi-
rorum, quos nihil attinet nominare, nepotes &
filii? Sed quid agimus? Oblitine sumus, hoc
nunc nobis esse propositum, cum satis de aeter-
nitate dixissemus, ne si interirent quidem ani-
mi, quicquam mali esse in morte? A. Ego ve-
ro memineram; sed te de aeternitate discen-
tem aberrare a proposito facile patiebar. M.
Video te alte spectare, & velle in caelum mi-
grare. Spero fore, ut contingat id nobis: sed ³⁴
fac, ut isti volunt, animos non remanere post
mortem. A. Video nos, si ita sit, privari spe
beatioris vitae. M. Mali vero quid adfert ista
sententia? fac enim sic animum interire ut cor-
pus: num igitur aliquis doloret, aut omnino post
mortem sensus in corpore est? Nemo id qui-
dem dicit: etsi Democritum insimulat Epicu-
rus,

eam emendationem superbiret vir doctissimus: ita enim jam-
dudum correxerat P. Manucius,
quod verbulo notasse candidi fuit
ingenii. Codices omnes cum
nostri, tum aliorum, vulgatam
lectionem constanter exhibent;
nec male quidem si modo, vir-
gula immissa, legas cur nascatur,
anmi similitudo.

4 Omitto dissimilitudines] Vul-
go similitudines. Lectionem,
quam dedimus, extudit sagax
Cl. Bentleii conjectura.

5 Vixit cum Africano] Vel-

leius Paternus I, 13. Scipio tam
elegantis liberalium studiorum om-
nisque doctrinae & auctor & ad-
mirator fuit, ut Polybium Panaeti-
umque, praecellentes ingenio vi-
ros, domi militiaeque secum ha-
buerit. Vide Plutarchum Tom.
II. pag. 777. & Menagium ad
Laertii VII, 39. Parum suo ge-
neri respondere liberos, exemplis
ostendunt Josephus Ant. Jud. VI,
3. §. 2. Hieronymus ad Furiam
Epist. X. pag. 81. & Spartianus
in Severo pag. 72. ed. Paris.
Vide & Stobaeum Sermon. LXXXV.

F

t De

rus, ¹ Democritici negant. Ne in animo quidem igitur sensus remanet: ipse enim nusquam est. Ubi igitur malum est? quoniam nihil tertium est. An, quoniam ipse animi discessus a corpore non fit sine dolore? ² Ut credam ita esse, quam est id exiguum! & falsum esse arbitrator: & fit plerumque sine sensu, nonnumquam etiam cum voluptate; ³ totumque hoc leve est, quaecumque est: fit enim ad punctum temporis. Illud angit, vel potius excruciat, discessus ab omnibus his, quae sunt bona in vita. Vide, ne a malis dici verius possit. Quid ego nunc lugeam vitam hominum? ⁴ Vere & jure possum. Sed quid necesse est, cum id agam ne post

¹ Democritici negant] In Eliensi sec. legitur, statim Democritici negant; sed is Codex nimis est interpolatus, quam ut soli tuto credatur. Respexit autem, nisi fallor, Epicurus ad reviviscendi promissam Democrito vanitatem; de qua Plinius H. N. lib. VII. cap. 55.

² Ut credam ita esse] Malim, ut cedam ita esse; nam cedere proprie dicitur, qui contra sententiam suam alteri consentit, ut ait Servius ad Aen. II, 704.

³ Totumque hoc leve est] Brevedant Bak. & Eliens. pr. pro varia lectione.

⁴ Vere & jure possum] Si humanae conditionis incommoda depicta videre cupias, adi Plinium H. N. lib. VII. Prooem. & Aeschini Axiochum capp. 7. seqq. Huc spectant, quae dicit Artabanus apud Herodotum lib. VII.

cap. 46. Origenes in Cels. lib. II. p. 85. & Stobaeus Serm. cxix.

⁵ Et quidem hoc] Vulgo deest prima vox, quam suppedibant Reg. & vetus Lambini Codex.

⁶ A Cyrenaico Hegesias] Plutarchus περὶ φιλοσ. pag. 497. D. Ἡγησίας διαλεγόμενος πολλὰς ἐποίησεν ἀπακρυσήσας τῶν ἀκοσμημάτων. Valerius Maximus lib. VII. cap. ix, 3. ext. Hegesias Cyrenaeus sic mala vitae repraesentabat, ut, eorum miseranda imagine audientium pectoribus inserta, multis voluntariae mortis oppetendae cupiditatem ingeneraret. Ideoque a Rege Ptolemaeo ulterius hac de re differere prohibitus est. Hinc πεισθάνων est dictus, ut docent Laertius II, 86. & Suidas in Ἀείωνων.

⁷ Callimachi quidem Epigramma] Vide Callimachi Epigr. xxiv. &

post mortem miseros nos putemus fore; etiam vitam efficere deplorando miseriorem? fecimus hoc in eo libro, in quo nosmet ipsi, quantum potuimus, consolati sumus. A Malis igitur mors abducit, non a bonis; verum si quaerimus. ⁵ Et quidem hoc ⁶ a Cyrenaico Hegesia sic copiose disputatur; ut is a rege Ptolemaeo prohibitus esse dicatur illa in scholis dicere: quod multi his auditis mortem sibi ipsi consciscerent. ⁷ Callimachi quidem epigramma in Ambraciotam Cleombrotum est: quem ait, cum ei nihil accidisset adversi, e muro se in mare abjecisse lecto Platonis libro. Ejus autem, quem dixi, Hegesiae liber est ⁸ Ἀποκαρτεῶν, ¹ in

& ibi notata; non enim repetemus, quae jam pridem observarunt eruditi. Nonnus ad Gregorii Nazianzeni Stelit. I. hist. 16. Κλειώδης Ἰβινος Ἀμδρακίως ἐόντων τῷ Φαιδῶνι, τῷ περὶ ψυχῆς διαλόγου Πλάτωνος, καὶ μὲν, ὅτι ἀμυνόμενος ἐν τῇ ψυχῇ ὁ χορηγεύς τοῦ σώματος, ἔρριψεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τεύχους καὶ τὸ πῦρ. Hinc Ovidius in Ibin. vs. 493.

Vel de praecipiti venias in Tartara saxo,

Ut qui Socraticum de neco legit opus.

Lactantius Div. Inst. lib. III. c.

18. Quod Ambraciotas ille, qui eundem librum (Phaedonem) perlegisset, praecipitem se dedit nullam aliam ob causam nisi quod Platonem credidit. Sed philosophi mentem nullus cepit iste Cleombrotus, quod etiam vidit Augustinus C. D. lib. I. cap. 22.

nam Plato mortem tantum philosophicam intelligit, quae sit cum anima adhuc in corpore constituta corporeas illicet bras; philosophia docente, contemnit, ut fuisse docet Macrobius in Somn. Scip. lib. I. c. 13. Adde quae diximus ad hujusce libri cap. xxx.

8 Ἀποκαρτεῶν] Hac voce significatur is, qui cibo abstinet, ut a vita per inedia discedat; non intolerantissimus, ut imperite censuit Aldus nepos. Contrario prorsus vitio Metaphrastes Athenaei lib. VI. cap. v. pag. 234. ἀποθανεῖν ἀποκαρτερήσαντα, vertit mortem aequo animo tulisse. Debuit inedia periisse. Timocles in Cauniis apud eundem pag. 240.

— Οὐκ ἀπκαρτέρησε γὰρ

ἑκείνος, ἀλλ' ἐπκατέρησε; ὃ φιλῶντι;

Πίνων.

Quem quidem locum recte cepit
F z idem

¹ in quo a vita quidam per inedia[m] discedens revocatur ab amicis: quibus respondens, vitae humanae enumerat incommoda. Possem id facere; etsi minus quam ille, qui omnino vivere expedire nemini putat. Mitto alios: etiamne nobis expedit, qui & domesticis & forensibus solatiis ornamentisque privati certe si ante occidissetus, mors nos a malis non a bonis
 35 abstraxisset? Sit igitur aliquis, qui nihil mali habeat, nullum a fortuna vulnus acceperit. Metellus ille ² honoratis quatuor filiis. At quinquaginta Priamus, ³ e quibus septemdecim iuxta uxore nati. In utroque eandem habuit fortuna

idem interpres. *Tertullianus* A-pol. cap. XLVI. *Lycurgus* apocartere fin optavit, quod leges ejus *Lacones* emendassent. Vide *Quintilianum* Inst. Orat. lib. VIII. cap. 5. *Lucianum* *Macrob.* Tom. II. pag. 473. *Arrianum* *Epiet.* lib. II. cap. xv. pag. 210. & *Diogenem Laertium* lib. VI. §. 94.

¹ In quo a vita] Vulgo quod. Lestionem recepi, quam *Cl. Bentleius* excogitavit.

² Honoratis] Vulgo honoratus. Nec aliter exhibent Codices. At hoc de Metelli filiis dici videtur: quapropter *διέδωκεν* *Bentleianam* recipere non sum veritus. *Cicero* Fin. V, 27. *Metellus* tres filios consules vidit, e quibus unum etiam & censorem & triumphantem, quartum autem praetorem. Adi sis etiam *Velleium Paterculum* lib. I. cap. xi, 6. *Valerium Maximum* lib.

VII. cap. I, 1. & *Plinium* H. N. lib. VII. §. 45. De honoratis bene multa notavit *Henr. Valesius* ad *Amm. Marcellini* xiv, 5. quibus adde *Tacitum* Hist. I, 77.

³ E quibus septemdecim iuxta uxore nati] Sic recte *Ven.* 1491. & *Erasmi* Frobeniana, nec aliter edidit *Lambinus*. Vulgo quibus septem & decem — natis; ita fere MSSi: sed parum, ut videtur, commode. Porro non ster memoria lapsus est, nisi forte Librariis debeatur error; nam *Hecuba* Priamo xix. liberos peperit. Vide *Homerum* II. 496. Scholiasten ad *Euripidis* *Hecub.* vs. 419. & *Tzetzen* *Chiliad.* VII, 344. Fatendum tamen inter auctores de numero filiorum non convenire. *Theocritus* *Idyll.* XV, 139.

Ὅθεν ἔκτωρ Ἐκάβης, ὁ γὰρ παῖς
 ἐξ Εἰκατὶ πύδων.

Ubi vide Scholiasten. At *Alph.*

lodo.

fortuna potestatem; ⁴ sed usa in altero est.
⁵ Metellum enim multi, filii, filiae, nepotes,
 neptes, in rogam inposuerunt: Priamum tanta
 progenie orbatum, cum in aram confugisset,
 hostilis manus interemit. Hic si vivis filiis in-
 columi regno occidisset,

——— ⁶ adstante ope barbarica,

⁷ Teētis caelatis, laqueatis,

utrum tandem a bonis, an a malis discessisset?
 Tum profecto videretur a bonis: at certe ei
 melius evenisset; nec tam flebiliter illa cane-
 rentur,

Haec omnia vidi inflammari,

Priamo

Iodorus Bibl. lib. III. cap. xi. §. 5. quatuordecim tantum me-
 morat.

⁴ Sed usa in altero est] *Pall.*
tres seclusa, quam lectionem veri-
 tus est in *textum* recipere *Janus*
Gebhardus. Et merito quidem;
 nam plane est inepta, licet eam
 quoque repraesentent *Eliens.* pr.
 tert. *Balliol.* *Bak.* & *Petrens.* a
 prima manu. Si enim fortuna
 in altero *seclusa* est, fieri nequit,
 ut in utroque eandem habuerit
 potestatem.

⁵ Metellum enim multi, filii] Hujus
 felicitatem commemorant
noster de *Fin.* lib. V. cap. 27.
Valerius Maximus lib. VII. cap.
 1. alique. Vide *G. G. J. F. Vos-*
sium ad *Velleii Paterculi* lib. I.
 cap. xi.

⁶ Adstante ope barbarica] *Ja-*
nus Gulielmus legit *ac stante*:
 nec aliter exhibet *Eliens.* tert.
 Inepte tamen, ut patet ex lib. III.

cap. 19. ubi rursus laudantur. *Bar-*
barica vero, non *maxima* deno-
 tat, quod perperam statuit *Hier.*
Columna ad *Ennii* *Fragm.* pag.
 237. sed *Phrygia*; quia πῦρ μὴ
 Ἑλλῶν βάρβαρος; nam & *Ho-*
merus Phrygas barbaros appellat.
 Ita loquitur *Servius* ad *Aen.* II.
 504. *Ovidius* in *Epist.* *Helenae*
Paridi vs. 63.

Si jam divitiis locus hic nume-
roque virorum

Vincitur; at certe barbara ter-
ra tua est.

Quin & *Paris* apud *Lucianum* in
Dearum *Jud.* pag. 226. se βάρβα-
 ρον vocat. Vide & p. 277. Sic &
Trojanos Hector apud *Euripidem*
 in *Rheso* vs. 404.

⁷ Teētis caelatis, laqueatis] *La-*
cuatis legit *Servius* ad *Aen.* I.
 730. quem vide. Sed *laqueatis*
 favet auctororum usus. Adi sis
Lambinum ad *Horatii* lib. II.
 Od. 16.

F 3

1 Quasi

*Priamo vi vitam evitare,
Jovis aram sanguine turpari.*

¹ Quasi vero ista vel quicquam tum potuerit ei melius accidere. Quod si ante accidisset, ² tamen eventum omnino amisisset: hoc autem tempore sensum amisit malorum. ³ Pompejo nostro familiari, cum graviter aegrotaret, Neapoli melius est factum: ⁴ coronati Neapolitani fuerunt: nimirum etiam Puteolani: vulgo ex oppidis publice gratulabantur: ineptum sane negotium, & Graeculum; sed tamen fortunatum. Utrum igitur, si tum esset extinctus, a bonis rebus an a malis discessisset? ⁵ certe a miseris. Non enim cum socero bellum gessisset; non inparatus arma summisisset; non domum reliquisset; non ex Italia fugisset; non exercitu amisso nudus

¹ *Quasi vero ista vel quicquam]* Legerim quasi vero ista vi quicquam; quam Petr. Crassi, Viterbiensis Episcopi, conjecturam calculo suo probarunt P. Manu- nuci- us, H. Stephanus, D. Lambi- nus, alii.

² *Tamen eventum]* Henr. Ste- phanus Castig. p. 103. reponit tum eventum & ita dant MSS. Bak. & Balliol. Legerim ipse, quod si ante occidisset (sic Vi- ctor. Eliens. pr. sec. & Bak. non accidisset ut vulgo) talem even- tum omnino amisisset. Vide Ju- venalem Satir. X, 258.

³ *Pompeio—melius est factum]* Convaluit, pristinam valetudinem recuperavit Pompeius. Eodem modo loquitur Arnobius lib. VII. p. 306.

⁴ *Coronati Neapolitani]* Co- ronas in publica laetitia gestas fuisse docebit inter alios Car. Pas- chalius de Coron. lib. II. cap. xi.

⁵ *Certe a miseris. Non enim cum socero &c.]* Bak. & Med. habent miseris, quod lubens amplector. Sic autem hac de re Velleius Paterculus lib. II. cap. 48. Pompeius, si gravissima ten- tatus valetudine decessisset in Cam- pania, (quo quidem tempore uni- versa Italia vota pro salute ejus- suscepit) desuisset fortunae destru- endi ejus locus; & quam apud superos habuerat magnitudinem, inlibatam detulisset ad inferos. Huc pertinentia Juvenalis & Plu- tarchi loca citarunt ejus inter- pretes; praetermitti vero non debuit Seneca Conf. ad Marciam. cap.

dus in servorum ferrum & manus incidisset;
 non liberi defleti; non fortunae omnes a vi-
 ctoribus possiderentur. Qui, si mortem tum
 obisset, in amplissimis fortunis occidisset; is
 propagatione vitae quot, quantas, quam incre-
 dibilis ⁶ haufit calamitates? Haec morte effugi- 36
 untur; etiam si non evenerint, tamen quia pos-
 sunt evenire: sed homines ea sibi accidere pos-
 se non cogitant. Metelli sperat sibi quisque
 fortunam: proinde quasi aut plures fortunati
 sint quam infelices; aut certi quicquam sit in
 rebus humanis; aut sperare sit prudentius quam
 timere. Sed hoc ipsum concedatur, bonis re-
 bus homines morte privari: ⁷ ergo etiam ca-
 rere mortuos vitae commodis? idque esse mi-
 serum? certe ita dicant necesse est. An po-
 test

cap. xx. Si, inquit, Cn. Pompei-
 um—Neapoli valitudo abstulisset,
 indubitatus populi R. princeps ex-
 cesserat. At nunc exigui tempo-
 ris adjectio fastigio illum suo de-
 pulit. Vidit legiones &c. Certe
 nihil nisi longa vita magnum mo-
 do Pompeium vertenti praebeuit
 fortunae, prout ait Livius IX, 17.

6 Haufit calamitates] Pertu-
 lit, subiit. Eliens. tert. & alii
 nonnulli auxit. Perperam. Cice-
 ro pro domo sua cap. xi. Si
 utile Reip. fuit, haurire me unum
 pro omnibus illam indignissimam
 calamitatem. Servius ad Aen. III,
 603. Veteres dicebant, cladem
 haufi, id est, pertuli. Vide &
 Statium Theb. I, 369. Claudia-
 num Bell. Gildon. vf. 37. Tacit-
 um Hist. III, 84. IV, 32. de-

nique Amm. Marcellinum XXI,
 5. Pariter Graeci. Lucianus de
 merc. cond. Tom. I. pag. 458.
 Προέλαθες ἀνδρῶν πολλῶν δολείαν
 ἤΝΤΑΗΚΟΤΩΝ. Euripides Cy-
 clop. vf. 110.

Παπαὶ τὸν αὐτὸν ΔΑΙΜΟΝ'
 ἸΣΤΑΝΤΑΕΙΣ ἱμοί.

Et ἀντὶ τὸν τόλῳ dixit Aeschylus
 Prom. Vinet. vf. 375. Vide sis
 & Chœoph. vf. 746.

7 Ergo etiam carere mortuos
 vitae commodis? idque esse mi-
 serum? certe ita dicant, necesse
 est] Vulgo notas interrogandi
 praetermittunt, quas commode
 post Erasmus adjecit Cl. Ben-
 tleius. Alioquin enim mortuos ca-
 rere vitae commodis, adeoque
 miseros esse concederet Cicero; &
 eo modo sua ipse caederet vineta.

test is, qui non est, re ulla *carere*? triste enim est nomen ipsum carendi, quia subicitur haec vis; Habuit, non habet, desiderat, requirit, indiget: haec opinor incommoda sunt carentis. Caret oculis? odiosa caecitas: liberis? orbitas. Valet hoc in vivis: mortuorum autem, non modo vitae commodis sed ne vita quidem ipsa quisquam caret. De mortuis loquor, qui nulli sunt. Nos qui sumus, num, ¹ aut si cornibus caremus aut pinnis, sit qui id dixerit? certe nemo. Quid ita? Quia cum id non habeas, quod tibi nec usu nec natura sit aptum; non careas, etiam si sentias te non habere. Hoc premendum etiam atque etiam est argumentum, confirmato illo, de quo, si mortales animi sunt, dubitare non possumus, quin tantus interitus in morte sit, ut ne minuma quidem suspicio sensus relinquatur. Hoc igitur probe stabilito & fixo, illud excutiendum est ut sciatur quid sit *CARERE*; ne relinquatur aliquid erroris in verbo. *CARERE* igitur hoc significat, egere eo quod habere velis: inest enim velle

¹ Aut si cornibus] Ex Eliens. sec. legendum est *cornibus*; postulante sensu. Similiter *Plutarchus*. *Κέρων γὰρ ἔκλειπεν οὐδὲν ἐν τῇ αἰσθητικῇ, ὅτι μὴ δέχεται τὸν ὄλον* &c. *Advers. Stoicos* pag. 1068. C.

² Tanquam in febris] His adnectunt quidam MSS. *qua carere jucundum*, quod glossema videtur a Sciolo nescio quo intrusum: licet id probare videatur

Hadr. Turnebus *Advers.* X, 16. *Cicero* XVI. *Fam. Epist.* 15. *Mibi nuntiavit te plane febri carere.* *Corn.* *Fronto* apud *Agellium* XIX, 8. *Morbo quidem, inquit, cares, sed verbi vitio non caris.* Et alibi saepe. *Lucretius* tamen II, 4:

Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suave est.

Sic etiam *Lactantius* *Div. Inst.* II, 8. & *Seneca* *Epist.* CXVII.

Vide

in carendo; nisi cum sic ² tamquam in febris dicitur, alia quadam notione verbi. Dicitur enim alio modo etiam Carere, cum aliquid non habeas, & non habere te sentias, etiamsi id facile patiare. ³ Carere in morte non dicitur; nec enim esset dolendum: dicitur illud, bono carere, quod est malum. Sed ne vivus quidem bono caret, si eo non indiget: sed in vivo intellegi tamen potest, ⁴ regno te carere. Dici autem hoc in te satis subtiliter non potest: posset in Tarquinio, cum regno esset expulsum: at in mortuo ⁵ ne intellegi quidem. Carere enim sentientis est: nec sensus in mortuo: ne carere quidem igitur in mortuo est. Quamquam quid opus est in hoc philosophari, ³⁷ cum rem non magnopere philosophia egere videamus? ⁶ Quotiens non modo ductores nostri, sed universi etiam exercitus ad non dubiam mortem concurrerunt? quae quidem si timeretur, non L. Brutus, arcens eum reditu tyrannum quem ipse expulerat, in praelio concidisset: non cum Latinis decertans pater Decius, cum

Vide & *Horatium* Epod. XVI, 16. Sed alia in his locis est verbi notio.

³ *Carere in morte*] Vulgo *carere enim in morte*. Sed secundam voculam bene praetermittunt Reg. Eliens. tert. & Cantab.

⁴ *Nec enim esset dolendum*] Vulgo *non*. Nos Reg. Med. & Eliens. pr. sequimur.

⁵ *Regno te carere*] Vulgo

regno carere. Mediam vocem praestant Reg. Med. Bak. Eliens. tert. & Balliol.

⁶ *Ne intellegi quidem*] Vulgo addunt *potest*, contra fidem Codicum.

⁷ *Quotiens — concurrerunt*] Habuit ex *Catonis* Originibus. Is apud nostrum de Senect. c. XX. *Recordor — legiones nostras (quod scripsi in Originibus) in eum saepe locum profectas alacri animo erectis*

cum Etruscis filius, ¹ cum Pyrrho nepos, se hostium telis objecissent: non uno bello pro patria cadentis, Scipiones Hispania vidisset, Paulum & Geminum Cannae, Venusia Marcellum, Latini Albinum, Lucani Gracchum. Num quis horum miser hodie? ne tum quidem post spiritum extremum: nec enim potest esse miser quisquam, sensu perempto. At id ipsum odiosum est, sine sensu esse. Odiosum, si id esset carere. Cum vero perspicuum sit nihil posse in eo esse, qui ipse non sit: quid potest esse in eo odiosum, qui nec careat nec sentiat? Quamquam hoc quidem nimis saepe: sed eo quod in hoc inest omnis animi contractio ex metu mortis. Qui enim satis viderit, id quod est luce clarius, animo & corpore consumpto totoque animante deleta & facto interitu universo, illud animal quod fuerit factum esse nihil: is plane perspiciet, inter ² Hippocentaurum qui numquam fuerit & regem Agamemnonem nihil interesse: nec pluris nunc facere M. Camillum hoc civile bellum, quam ego, illo vivo, ³⁸ fecerim Romam captam. Cur igitur & Camillus

erecto, unde se numquam redituras arbitrarentur. Vide sis infra cap. XLII.

¹ *Cum Pyrrho nepos*] Licet plerique scriptores patrem tantum & filium se pro patria devovisse memorent; (qua de re, praeter Historicos, vide nostrum de Senect. cap. 20. *Senecam* Epist. LXVII. *Servium* ad Aen. VI,

825. & Scholiasten *Juvenalis* ad Sat. VIII, 254) *Cicero* tamen de Fin. lib. II. cap. 19. de Nepote sic loquitur: *Neque porro ex eo natus cum Pyrrho bellum gerens consul cecidisset in praelio, sequere e continenti genere tertiam victimam Reip. praebuisset.* Cum eo facit etiam *Zonaras* Annal. VIII, 5.

² *Inter Hippocentaurum qui numquam*

lus
gin
lean
qua
tant
stro
terr
casu
nun
omn
post
fit,
mor
liri
non
etia
vero
bis
exti
ante
In
ad
li fu

numq
aucto
centau
tus Hi
3
fit.
4
vulgo
Ven.
nim,

Ius doleret, si haec post trecentos & quinquaginta fere annos eventura putaret? & ego doleam, si ad decem millia annorum gentem aliquam urbem nostram potituram putem? Quia tanta caritas patriae est, ut eam non sensu nostro sed salute ipsius metiamur. Itaque non deterret sapientem mors (quae propter incertos casus cotidie imminet, propter brevitatem vitae numquam longe potest abesse) quo minus in omne tempus Reipublicae suisque consulat; & posteritatem ipsam, cujus sensum habiturus non sit, ad se putet pertinere. Quare licet, etiam mortalem esse animum judicantem aeterna moliri: non gloriae cupiditate, quam ³ sensurus non sis; sed virtutis, quam necessario gloria, etiam si tu id non agas, consequatur. Natura vero se sic habet, ut, quo modo initium nobis rerum omnium ortus noster adferat, sic extium mors. Ut nihil pertinuit ad nos ante ortum, sic nihil post mortem pertinebit. In quo quid potest esse mali? cum mors nec ad vivos pertineat, nec ad mortuos: alteri nulli sunt, ⁴ alteros non adtingit. Quam qui levio-
viorem

numquam fuerit] [Discrepantes auctorum sententias de Hippocentauris suppeditabit Cl Bochar- tus Hieroz Part. II. lib. VI. c. 10.

³ Sensurus non sis] Vulgo sit. Nos Cl. Bentleio credimus.

⁴ Alteros non adtingit] Male vulgo cum Reg. Med. Bak. & Ven. 1491. attinget; omnes enim, qui jam vivunt, serius oci-

us mortem subeant necesse est.

Aeschines Axiocho cap. XIV.

Θάνατος περί τας ζώντας σὺν ἡμῖν, οἱ δὲ ἀποθανόντες σὺν εἰσίν· ὥστ' ἔτις περί σι ἡμῖν ἔστιν, οὐ γὰρ τίνος καὶ οὐτις, εἴ τι πάθος ἴσται περί σι, σὺν γὰρ σὺν ἡμῖν. Laudat & Stobaeus CXIX. p. 607. Hanc in rem multa Plutarchus Conf. ad Apoll. p. 109, 110.

1 Quasi

viorem faciunt, somni simillimam volunt esse.

¹ Quasi vero quisquam ita nonaginta annos velit vivere, ut cum sexaginta confecerit, reliquos dormiat. Ne sues quidem id velint, non modo ipse.

² Endymion vero, si fabulas audire volumus, ³ ut nescio quando in Latmo obdormivit ⁴ qui est mons Cariae, nondum, opinor, est expectatus. Num igitur eum curare censes, cum Luna laboret? a qua consopitus putatur, ut eum dormientem oscularetur. Quid curet autem, qui ne sentit quidem? Habes somnum imaginem mortis, eamque cotidie induis: & dubitas, quin sensus in morte nullus sit? cum in ejus simulachro videas esse nullum sensum.

39 Pellantur ergo istae ineptiae paene aniles, ante tempus mori miserum esse. Quod tandem tempus?

¹ Quasi vero quisquam — non modo ipse] Lambinus auctoritate libri veteris tres voces ultimas eiecit. Eas tamen retinent omnes nostri, nec temere rejiciendas puto. Similis plane locus exstat de Fin. V, 20.

² Endymion vero] Nota est fabula, cujus rationes varias reddunt varii. Vide Plinium H. N. II, 9. ac ibi Harduinum, Lucianum de Astr. Tom. I. p. 852. Anonymum de Incred. cap. 12. Artemidorum Oneir. lib. IV. cap. XLIX. pag. 229. Heraclitum de Incred. cap. 38. & Scholiaften Apollonii Rhodii ad lib. IV, 57.

³ Ut nescio quando] Vulgo deest ut: quod asserunt Reg. Gryph. Eliens. unus & Balliol.

⁴ Qui est mons Cariae] Haec Grammatici cujusdam scholion esse putat Ant. Augustinus. Ei non adsentior, parique jure flavium, qui ab Europae parte in Pontum insluit, quae leguntur c. 39. Glossematis possint damnari.

⁵ Usuram vitae tanquam pecuniae, nulla praestituta die] Hunc locum sic imitatus est Pseudo Eleg. I, 369.

Vita data est utenda, data est sine foenore nobis

Mutua, nec certa persolunda die.

Seneca Conf. ad Polyb. cap. XXIX. Si quis pecuniam creditam soluisse se moleste ferat, eam praesertim, cujus usum gratuitum acceperit, nonne injustus habebitur? Deinde natura

tem
fura
ta
peti
lide
ren
dun
nat
inq
bat
den
par
cus
mul
Eor
tun

natur
& ti
volu
git.
cap.
Apol
6
Vulg
Med
meri
enim
sibi
Vide
ad P
Clem
ΦHE
Sion
21.
o π
23.

tempus? Naturaene? at ea quidem dedit ⁵ u-
suram vitae tanquam pecuniae, nulla praestitu-
ta die. Quid est igitur quod querare, si re-
petit cum volt? ea enim conditione acceperas.
Iidem, si puer parvus occidit, aequo animo fe-
rendum putant: si vero in cunis, ne queren-
dum quidem. Atqui ab hoc acerbius exegit
natura, quod dederat. ⁶ Nondum gustaverat,
inquit, vitae suavitatem: hic autem jam spera-
bat magna, quibus frui coeperat. At ⁷ id qui-
dem in ceteris rebus melius putatur, aliquam
partem quam nullam adtingere: cur in vita se-
cus? Quamquam ⁸ non male ait Callimachus,
multo saepius lacrimasse Priamum, quam Troilum.
Eorum autem, qui exacta aetate moriuntur, for-
tuna laudatur. Cur? nam, reor, nullis, si vi-
ta

natura fratri tuo vitam, dedit
⁵ tibi; quae suo jure usa, a quo
voluit, debitum suum citius exe-
git. Vide & Conf. ad Marciam.
cap. 10. ac Plutarchum Conf. ad
Apoll. pagg. 206, 116.

⁶ Nondum gustaverat, inquit]
Vulgo inquit: at nos Reg.
Med. Balliol. Eliens. tert. & Bak.
merito secuti sumus; scriptores
enim hac utuntur formula, quum
sibi quidpiam opponi fingunt.
Vide sis eruditissimum Bentleium
ad Horatii lib. I. Sermon. IV, 79.
Clemens Hom. III. c. 17. Ἄλλα,
ΦΕΙΝ, ἀμαρτάναντι κατέλιπον τὸ
δαῖον πνῦμα. Iterum Hom. IV,
21. Ἀλλὰ διὰ τί, ΦΕΙΝ, ὁ ἄνθρωπος
οὐ πολεμῶ. Ac Hom. X. cap.
23. Νῆϊ, ΦΕΙΝ, ἀλλὰ παρτοίῃ

αὐτῶν ἰφωρέθησαν. Sic & Hom.
XI. capp. 7, 9, 10, &c. In hisce
locis, ut apud Ciceronem, in-
definite sumitur. Adi & Des.
Heraldum ad Arnobii lib. I.
pag. 12.

⁷ Id quidem] Vulgo id qui-
dem ipsum. Lektionis quam de-
dimus auctores sunt Reg. Eliens.
tert. & Balliol.

⁸ Non male ait Callimachus,
multo saepius &c.] Plutarchus
Conf. ad Apoll. pag. 113. E.
Μῖον ᾧ ἔντως Τρώϊλος ἰδάκρυ-
σεν ἢ Πρίαμος. Si Callimachi
verba repraesentavit Philosophus
Chaeronensis, ita distingue:

Μῖον ᾧ ἔντως Τρώϊλος γ' ἰδά-
κρυσεν
ἢ Πρίαμος. Choliambus est.

ta longior daretur, posset esse jucundior: nihil est enim profecto homini prudentia dulcius: ¹quam, ut cetera auferat, adfert certe senectus. Quae vero aetas longa est? aut quid omnino homini longum? Nonne

² *Modo pueros, modo adolescentis, in cursu a tergo insequens,*

Nec opinantis adsecuta est

senectus? Sed quia ultra nihil habemus, ³ hoc longum dicimus. Omnia ista, perinde ut cuique data sunt pro rata parte, ⁴ita longa aut brevia dicuntur. ⁴Apud Hypanim fluvium, qui ab Europae parte in Pontum influit, Aristoteles ait bestiolas quasdam nasci, quae unum diem vivant. Ex his igitur hora octava quae mortua est, proventa aetate mortua est: quae vero occidente sole, decrepita:

¹ *Quam, ut cetera auferat, adfert certe senectus*] Expresfit illud Menandri apud Stobatum Serm. CXIV. p. 585.

Εἰ τ' ἄλλ' ἀφαιρῶν ὁ πολὺς ἐ-
ωθεν χρόνος
Ἡμῶν, τό γε φρονεῖν ἀσφαλίσ-
τον ποιεῖ.

Vide sis Euripidem Phoeniss. v. 531.

² *Modo pueros &c.*] Hos esse versiculos Cl. Bentleius primus vidit.

³ *Hoc longum dicimus*] Sic Reg. Med. Balliol. & Eliens. tert. Vulgo *ducimus*.

⁴ *Ita longa*] Vulgo *a vita longa*. Nos Eliens. unum sequimur. Alter aut *longa*: nec id male.

⁵ *Apud Hypanim — Aristoteles ait*] IEsus haec sunt verba lib. V. Hist. Anim. c. 19. Περὶ δὲ τοῦ Ὑπανίου ποταμοῦ τὸν περὶ βέλτερον τὸν Κιμμερικόν, ὑπὸ τροπᾶς δι-
νὰς καταφύονται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ οἷον θύλακες μύζους ῥαγῶν ἐξ αἰ-
ρήνυμδρῶν ἐξέρχεται ζῶον πλεονε-
τεράπου· ζῷον δὲ πίπεται μίχην διήλης· καταφρομένη δὲ τοῦ ἡλίου, ἀπομαρτυρεῖται ἐν ἄμμο· θνῆσκον ἀποθήσκει, βιοῦν ἡμέραν μίαν, διὰ δὲ καλεῖται ἰφίμερον, quae tantum non exscripsit Plinius H. N. lib. XI. cap. 36. nisi quod hanc volucrem ἡμερέσιον vocatam testetur. Meminit etiam Plutarchus Conf. ad Apoll. pag. cxi. Aelianus H. A. lib. V. cap. XLIII. Περὶ τὸν Ὑπανίου ποταμὸν γίνεται τὸ ζῷον τὸ ΜΟΝΗΜΕΡΟΝ ἕως κα-
λῆμιν

crepita: eo magis si etiam solstitiali die. Confer
 nostram longissimam aetatem cum aeternitate;
 in eadem propemodum brevitatem, qua illae be-
 stiolae reperiemur. Contemnamus igitur om- 40
 nis ineptias, ⁶ (quod enim lenius huic levita-
 ti nomen inponam?) totamque vim bene vi-
 vendi in animi robore ac magnitudine, & in
 omnium rerum humanarum contemptione ac
 despicientia, & in omni virtute ponamus. Nam
 nunc quidem ⁷ cogitationibus mollissimis effe-
 minamur; ut si ante mors adventet, quam
 Chaldaeorum promissa consecuti sumus, spoli-
 ati magnis quibusdam bonis, inlusi, destituti-
 que videamur. Quod si expectando & deside-
 rando ⁸ pendemus animis, cruciamur, angimur:
 pro Dî immortales, quam illud iter jucundum
 esse

ἀνθρώπων Ἀριστοτέλης φησὶ, τικτόμε-
 να μὲν ἄλλα τῶ κνίφαι ἀποθνήσ-
 κειν δὲ ἐπὶ δυσμαίᾳ ἡλίου τρετορῶμεν.

Quae verba sua fecit *Apostolius*
 Cent. IX, 41. Hoc autem ani-

mal ἰφήμερον vocat ex *Aristo-*
tele Athenaeus lib. VIII. pag. 353.

Hesychius: Ἐφήμερον — ζῶον ἄνω
 καλούμενον, ὅπερ ζῇ μίαν ἡμέραν.

Vide sis *Antigonum* Carystium
 Hist. Mir. cap. xcii. & Cl. *Ga-*
takerum ad *Antonini* IV, 35.

⁶ Quod enim lenius] Sic le-
 gendum, non *levius*.

⁷ Cogitationibus mollissimis]
 Ita recte Pal. sec. Reg. &
 veteres editi. Vulgo *molestissi-*
mis; quod post *Victorium Geb-*
hardus exhibuit.

⁸ Pendemus animis] *Ursinus*
 ex suo MSto reponit *animi*. Nec

in dubium potest revocari, quin
 Latina sit haec locutio. Vide
 modo *Tusc.* lib. IV. cap. 16. &
 lib. I. de *Legg.* cap. 3. Sed non
 minus Latina est vulgata lectio,
 quam retineri jubet reliquorum
 Librorum consensus. *Nonius* in
Eventus: Cicero consulatus sui
 lib. II.

Atque animo pendens noctu e-
 venta timebat.

Lucretius lib. VI, 50.

— *Pavidis cum* pendent men-
 tibu' *saepe*,

Efficiunt animos humiles formi-
dine Divum.

Igitur frustra fuit magnus ille
 Criticus *J. Fr. Gronovius*, qui ad
Livii VII, 30. φράσιν hanc ex
 hoc *Ciceronis* loco & ex altero
Curtii sublatam voluit.

esse debet, quo confecto, nulla reliqua cura, nulla sollicitudo futura sit! Quam me delectat Theramenes, quam elato animo est! Etsi enim flemus, cum legimus; tamen non miserabiliter vir clarus emoritur: qui, cum coniectus in carcerem triginta jussu tyrannorum venenum ut fitiens ¹ obduxisset, reliquum sic e poculo eiecit ut id resonaret: quo sonitu reddito adridens, ² Propino, inquit, hoc pulchro Critiae, qui in eum fuerat teterrimus: ³ Graeci enim in conviviis solent nominare, cui poculum tradituri sint. Lufit vir egregius extremo spiritu; cum jam praecordiis conceptam mortem contineret, vereque ei, ⁴ cui venenum praebiberat,

mortem

¹ Obduxisset] Nonnulli Codices obbibisset, vel ebibisset, ex Glossemate. Veram lectionem primus reposuit Pet. Victorius. Seneca de Prov. cap. III. Male tractatum Socratem iudicas, quod illam potionem publice mixtam, non aliter quam medicamentum immortalitatis OBDEXIT? Sic mulsi pultarium OBducere dixit Petronius Sat. cap. XLII.

² Propino hoc pulchro Critiae] Xenophon Lib. II. Ἑλλῶν. pag. 470. Τὸ λευκέρδιον ἔφασαν ἀποκρίσασθαι εἰς αὐτὸν, (Theramenes) Κριτία τοῦτ' ἔγω τῷ καλῷ. Historiam refert etiam Valerius Maximus lib. III. cap. II, 6. ext. Vide & Plutarchum Conf. ad Apoll. pag. 105. B. & Suidam in Θεραμένης.

³ Graeci enim in conviviis] Athenaeus lib. XI. pag. 498. Ἐν Ἰλιάδῃ (I, 224.)

Πλησάμενος δ' οἷοιο δίπας δίδωκετ' Ἀχιλλῷ

πληροῦντις γὰρ ἀνέπνοι ἀλλήλων μετὰ ΠΡΟΣΑΓΟΡΕΥΣΕΩΣ. Cum tamen hic mos inter reliquos Graecos obtinebat, eo Lacedaemonii non sunt usi; quod ostendit idem lib. X. pag. 432.

⁴ Cui venenum praebiberat] Vulgo qui venenum praebuerat. Elegantem J. M. Bruti notam hic legisse non poenitebit. "Cui venenum, inquit, praebiberat" habet Gryphii liber; quae mihi germana lectio, atque eadem clarissima videtur: nam verbum praebuerat, cum ad Critiam referendum sit cujus fuerat sententia Theramenesdam natus, haud satis apte quadrare videtur. Est enim praebere, ejus qui manu tradit & porrigit; non ejus, qui aliquid praebendum alteri dat. Etsi autem non ig-

not

mortem eam est auguratus; quae brevi consecuta est. ⁵ Quis hanc maximam animi aequitatem in ipsa morte laudaret; si mortem malum judicaret? ⁶ Vadit in eundem carcerem atque in eundem paucis post annis scyphum Socrates; eodem scelere iudicium, quo tyrannorum Theramenes. Quae est igitur ejus oratio, qua facit eum Plato usum apud iudices, jam morte multatum? ⁷ Magna me, inquit, spes ⁴¹ tenet, iudices, bene mihi evenire, quod mittar ad mortem. Neesse est enim sit alterum de duobus; ut aut sensus omnino omnes mors auferat, aut in alium quendam locum ex his locis morte migretur. Quamobrem, siue sensus extinguitur, morsque ei somno

"noro verbum praebibere non
 "temere apud Classicos auctores
 "inveniri; non video tamen,
 "cum minime Analogiae ratio
 "repugnet & sit verbi compositio
 "haud inveniusta, cur non
 "debeat cuivis, optimo exemplari & vetustissimo suffragante, probari. Certe ne cui mea
 "fides suspecta sit, locum viris doctissimis ostendi, de quorum
 "sententia ita mihi esse edendum existimavi." Haec eruditus ille vir. Accedunt fere Pall. tert. quart. Reg. & Eliens. prim. in illis enim est qui venenum praebiberat. Ignota tamen aliis auctoribus non est praebibendi vox. Apuleius Metamorph. X. pag. 334. Simul, quod ei praebibebim, commoneto. Hieronymus Epist. XXII. pag. 142. Alias vero sterilitatem praebibunt, & necdum sati hominis homicidium faciunt.

Ac Epist. LXV. pag. 485. Nec venena jam timebo, quum antidotum praebibero. Haud sane Romanis est aliud verbum mere Latinum quo Graecorum ~~con-~~ exprimant.

⁵ Quis hanc maximam animi aequitatem] Vulgo quis hanc animi maximi aequitatem. At Reg. & Eliens. tert. maximi animi: unde cum Cl. Bentleio dedimus maximam animi aequitatem.

⁶ Vadit in eundem] Reg. Med. Eliens. pr. tert. Balliol. Cantab. & Bak. dant, vadit enim in eundem. Lege autem.

⁷ Magna me, inquit, spes] Exstant in Apol. Platonis pag. 368. ed. Lugd. Eorum nonnulla praefulerunt Eusebius Praep. Evang. lib. XIII. cap. x. pagg. 661, 662. Stobaeus Serm. cxix. pag. 605. & Theodoretus Therap. xi. pag.

*somno similis est qui nonnumquam etiam sine visis
 somniorum placatissimam quietem adfert, dñ boni!
 quid lucri est emori? aut quam multi dies reperiri
 possunt, qui tali nocti anteponantur? ¹ cui si similis
 futura est perpetuitas omnis consequentis temporis,
 quis me beator? Sin vera sunt quae dicuntur, mi-
 grationem esse mortem, in eas oras, quas qui e vita
 exceßerunt incolunt; id multo jam beatius est.
² Tene cum ab his qui se iudicum numero haberi vo-
 lunt evaseris, ad eos venire qui vere iudices appel-
 lentur; Minoem, Rhadamanthum, Aeacum, Tri-
 ptolemum? ³ convenireque eos, qui iuste & cum
 fide vixerint? Haec peregrinatio mediocris vobis
 videri potest? ⁴ Ut vero colloqui cum Orpheo, Mu-
 saeo, Homero, Hesiodo liceat, quanti tandem aestu-
 matis? Equidem saepe emori si fieri posset vellem;
 ut ea quae dico mihi liceret invenire. Quanta de-
 lectatione autem adficerer? cum Palamedem, cum
 Ajacem, cum alios, ⁵ iudicio iniquo circumventos
 convenirem. Tentarem etiam summi regis, qui ma-
 ximas copias duxit ad Trojam, & Ulixi Sisyphique
 prudentiam. Nec ob eam rem, cum haec exquire-
 rem sicut hic faciebam, capite damnarer. Ne vos
 quidem,*

¹ Cui si similis] Media vox
 vulgo deest. Emendatio est illu-
 stris Bentley, quam diserte fir-
 mat Eliens. tert.

² Tene, cum ab his] Sic Reg.
 Vulgo tē.

³ Convenireque eos] A Plato-
 nis Gracis nonnihil abit noster.
 Haud tamen legerim heronumque
 eos, quod timidiuscule proposuit
 J. F. Gronovius ad Senecae Herc.
 Furens. vl. 744.

⁴ Ut vero colloqui cum Orpheo
 &c.] Eadem Cercidae fuit opi-
 nio. Aelianus V. H. lib. xiii. cap.
 20. Ἀὐτὸν Μεγαλοπόλῃς ἐξ Ἀρ-
 καδίας, Κερκιδῆς ὄνομος, ἀπολύει-
 κων ἴλαται πρὸς τὰς οἰκίους, ἘΝ-
 ΘΥΜΟΙ ΜΕΝΟΣ ἡδὼς ἀπολύει
 τοῦ ζῆνός δι' ἰλπίδος γὰρ ἔχον συ-
 γινῶς τῶν μὲν σοφῶν Πυθαγόρας,
 τῶν δὲ ἱσχυρῶν Ἐκπαΐας &c. ubi
 mire se fatigarunt Jac. Perizonius

quidem, judices, hi qui me absolvistis, mortem timueritis; nec enim cuiquam bono mali quicquam evenire potest nec vivo, nec mortuo. Nec umquam ejus res ⁶ a Diis immortalibus negleguntur; nec mihi ipsi hoc accidit fortuito. Nec vero ego his, a quibus accusatus aut a quibus condemnatus sum, habeo quod suscenseam, nisi quod mihi nocere se crediderunt. Et haec quidem hoc modo; nihil autem melius ⁷ extremo. Sed tempus est, inquit, jam hinc abire me, ut moriar; vos, ut vitam agatis.

⁸Utrum autem sit melius, Di immortalis sciunt: hominem quidem scire arbitror neminem. Nae ego ⁴² haud paulo hunc animum malim, quam eorum omnium fortunas qui de hoc judicaverunt. Et si quod praeter deos negat scire quemquam, id scit ipse utrum sit melius: nam dixit ante: sed suum illud, nihil ut adfirmet, tenet ad extremum. Nos autem teneamus, ut nihil censeamus esse malum, quod sit natura datum omnibus: intellegamusque, si mors malum sit, esse sempiternum malum: nam vitae miserae mors finis esse videtur; ⁹ mortis, si est misera, finis esse nullus potest. Sed quid ego Socratem aut

Thera-

nius & Joach. Kubnius. Leg ἄλγ᾽ ἄλλος τὰς οἰκείας 'ΑΘΥΜΟΙΜΕΝΟΝ, ἡδὴως ἀπολύειν τοῦ ζῆν. Familiaribus affectis moerore dicit, se vita non illibenter excedere. Sic plana sunt omnia.

⁵ Judicio iniquo] Vulgo iniquorum. Sed recte Cl. Bentleius; nam Plato habet διὰ κρίσιν ἀδίκον.

⁶ A Diis immortalibus negleguntur] Sic legendum, non ne-

gligentur; apud Platonem enim est ἀμελεῖται.

⁷ Extremo] Vulgo aestimo. Sed veram lectionem dudum dederant Lambinus & alii, eamque tenent Reg. Eliens. tert. Med. & Balliol.

⁸ Utrum — neminem] Laudat Lactantius Div. Inst. lib. VII. cap. 2. Vide & Stobaeum Serm. CXX. pag. 610.

⁹ Mortis, si est misera] Sic Cl.

Theramenum, praestantis viros virtutis & sapientiae gloria, commemoro? cum Lacedaemonius quidam, ¹ cuius ne nomen quidem proditum est, mortem tanto opere contempserit: ut, cum ad eam duceretur damnatus ab Ephoris; & esset vultu hilari atque laeto; dixissetque ei quidam inimicus, *Contemnisme leges Lycurgi?* responderit, *Ego vero illi maxumam gratiam habeo; qui me ea poena multaverit, quam sine mutuatione & sine versura possem dissolvere.* O virum Sparta dignum! ut mihi quidem, qui tam magno animo fuerit, innocens damnatus esse

Cl. Bentleius cum MSSis Gebhardianis & veteribus editis. Vulgo *mors*: ac ita Reg. ceterique Codices, quos adhibuimus; nisi quod Med. repraesentet, *mors si est misera, MISERIAE finis esse nullus potest*; quae forsan est Ciceronis manus.

1 Cuius ne nomen quidem proditum est] Huic viro nomen fuisse Theetameni tradit Plutarchus Apopht. Lacon. pag. 221.

2 In quos Simonides Victorius & Gebhardus, simul ac MSSi Eliens. pr. sec. Bak. habent in quo. Male. Quapropter nos alii Codicibus parendum censuimus. Nec aliter olim reposuit P. Manucius; qui praepositionem recte notat in bonam partem hic accipi; adeo ut in quos idem valeat ac in quorum laudem. Sic certe sumitur lib. I. N. D. cap. 28. & de Senect. cap. 17. Vide & Fr. Vassorem de vi & usu quor. verb. pag. 155.

3 Dic, Iospes, Spartae] Graece, ὦ ζῆν', ἀγαπῶν Λακεδαιμονίους ὅτι τῆδε Κείμιστα πῆν καίων πειθόμενοι νομίμους.

Sic exstat Anthol. lib. III. cap. 5. nec aliter apud Lycurgum κατὰ Διονυσίου pag. 146. ed. Aldin. ac Strabonem lib. IX. p. 656. Et ea quidem legendi ratio Ciceronianae versioni melius convenit, quam πῆν καίων ἡμεῖς πειθόμενοι, quo modo postremum versum referunt Herodotus lib. VII. c. 228. & Suidas in Λακωνίῃ.

4 Pergite animo forti] Verbulo notat Aldus Nepos Ciceronem in vocis Graecae translatione lapsus videri. Ursinus contendit, "non esse cur quisquam Ciceronem reprehendat, qui verterit coenabimus, licet apud Graecos scriptores, qui hoc Leonidae dictum celebrarunt, reperiatur scriptum αἰεστῶν μιν; nam respicere censet

esse videatur. Talis innumerabilis nostra civitas tulit. Sed quid duces & principes nomen; cum legiones scribat Cato saepe alacris in eum locum profectas, unde redituras se non arbitrarentur? Pari animo Lacedaemonii in Thermopylis occiderunt: ² in quos Simonides,

³ *Dic hospes Spartae, nos te hic vidisse jacentis:
Dum sanctis patriae legibus obsequimur.*

[Quid ille dux Leonidas dicit? ⁴ *Pergite animo forti, Lacedaemonii; hodie apud inferos fortasse cenabimus.* Fuit haec gens fortis, dum Lyncurgi leges

“ad Romanorum morem, qui
“soliti erant coena uti pro pran-
“dio.” Quae sane, quod cum
viri docti pace sit dictum, per-
quam sunt futilia; non enim ἀ-
ριστῶν vel ἀριστεροῦσιν per cenan-
di vocem reddit, sed modo prorsus
contrario; quod ex Graecis
mox laudandis abunde patet. Al-
lia via rem aggrediuntur Gul.
Canterus Nov. Lect. lib. VI. cap.
12. eumque secutus D. Lambi-
nus; reponunt enim, *prandete
animo forti*. Hanc vero conje-
cturam praeoccuparat vir sum-
mus Des. Erasmus, quae tamen
haud est probanda. Quid enim
sibi vult *prandete animo forti*?
Ut bene pranderent, latrante po-
tius stomacho, quam *animo forti*
erat opus. Auctores quidem re-
liqui nullam *fortis animi* mentio-
nem faciunt. Diodorus Siculus
Bibl. lib. xi. pag. 8. Τῶν τε παρ-
ήγγιλι παχίως ἀριστεροῦσιν, ὡς ἐν
ἄδου διπλητομήνους. Plutarchus A-

pophth. Lacon. pag. 225. Τοῖς
δὲ στρατιώταις παρήγγιλι ἀριστα-
ποιῦσιν, ὡς ἐν ἄδου διπλητομήνους.
Stobaeus Serm. vii. pag. 91. Εὐω-
χουμένους ἐπὶ τῆς συμμάχου, οὐ-
τως ἀριστῶν, ὡς τριακόντοι, ὡς ἐν ἄ-
δου διπλητοῦντες. Vide etiam Sui-
dam in Aspidoch., & Origenem con-
tra Celsum lib. II. pag. 71. Non
aliter Latini. Valerius Maximus
lib. III. cap. II, 3. ext. Sic pran-
dete, commilitones, tanquam a-
pud inferos cenaturi. Eadem ver-
ba refert Seneca Epist. lxxxii.
ac fere repetit Orosius lib. II. cap.
xi. Vide sis & Isidorum Orig. lib.
xx. cap. 2. Omnino retinenda
est lectio vulgata, quam omnes
omnino Codices constanter ex-
hibent, errorque non Librariis
imputandus sed ipsi scriptori;
nam cum τὸ ἀριστεροῦσιν, vel ἀ-
ριστῶν, ἀπὸ τῆ ἀρίστου deducatur,
quae vox & *prandium* & *optimum*
seu *fortissimum* denotat, auctor
posterioiorem significatum impru-
dens

leges vigeant:] ¹ e quibus unus, cum Perſes hostis in conloquio dixiſſet glorians, *Solem prae jaculorum multitudine & ſagittarum non videbitis: In umbra igitur, inquit, pugnabimus.* Viros commemoro? Qualis tandem Lacaena? quae cum filium in praelium miſiſſet, & interfectum audiſſet: ² *Idcirco, inquit, genueram, ut eſſet qui pro patria mortem non dubitaret occumbere.* Eſto; fortes & duri Spartiatae: magnam habet vim
 43 Reipublicae diſciplina. Quid? Cyrenaeum Theodorum, philoſophum non ignobilem, nonne miramur? cui cum Lyſimachus rex crucem minaretur, *Iſtis, quaeſo, inquit, iſta horribilia minitare purpuratis tuis:* ³ *Theodori quidem nihil intereſt, humine an ſublime putreſcat.* Cujus hoc di-

cto

dens elegit. Hoc ante me, quod poſtea vidi, ſtatuit Nic. Faber ad Senecae Suaſor. II. pag. 19. Is tamen Ciceronem reum facit, cum Cl. Bentleius hanc *pro* eſſe ſuppoſitam merito iudicet. Ea certe dempta, bene cohaerent ſententiae; retenta vero, ne ipſi quidem Latinitati conſulitur.

¹ *E quibus unus — in umbra igitur pugnabimus*] Dieneces fuit appellatus, ut tradit Herodotus lib. VII. cap. 226. qui tamen refert hunc Laconem non Perſae, ſed Trachinio cuiſpiam ita reſponſiſſe; unde Ciceronem *μὴ μνηκῶν σφάλματος* inſimulat Pet. Viſtorius Var. Lect. lib. XVII. cap. 6. Quin & Valerius Maximus, qui noſtrum fere ducem ſequitur, ab eo jam diverſus abit; haec enim habet lib. III. cap. VII, 8. ext.

Referente quodam, Sagittis Perſarum Solem obſcurari ſolere: Bene narras, inquit, in umbra enim melius praeliabimur. Praeterea monendus eſt Lector, Plutarchum Apoph. Lacon. pag. 225. Scholiaſten Ariſtophanis in Veſpaſ. vſ. 1079 Stobaeum Serm. VII. pag. 86. & Suidam hoc ipſi Leonicidae ἀντιφθγῶνα tribuiſſe.

² *Idcirco, inquit, genueram*] De ſexu ſemineo dicitur. Sic N. D. II, 51. *Piſces, ut aiunt, ova cum genuerunt, relinquunt.* Phaedrus lib. III. Fab. XV, 14. *Cujus poteſtas nulla in gignendo fuit;* quod recte Schefferus explicat: non enim opus eſt, ut cum Nic. Heinfio reponamus *cujus poteſtas nulla gignendi, vel gignentis, fuit.* Vide Seb. Pſobonium de Stil. N. T. §. 43. Ad hiſtoriam

cto admoneor, ut aliquid etiam de humatione & sepultura dicendum existumem: rem non difficilem; his praesertim cognitis, quae de nihil sentiendo paulo ante dicta sunt. De qua Socrates quidem quid senserit, apparet in eo libro, in quo moritur? de quo jam tam multa diximus. Cum enim de immortalitate animorum disputavisset, & jam moriendi tempus urgueretur; rogatus a Critone, quemadmodum sepeliri vellet, * *Multam vero, inquit, operam, amici, frustra consumpsi: Critoni enim nostro non persuasi, me hinc avolaturum neque mei quicquam relicturum. Verumtatem, Crito, si me ⁵ adsequi poteris, aut sicubi nactus eris, ⁶ ut tibi videtur, sepelito. Sed, mihi crede, nemo me vestrum, cum* hinc

historiam quod attinet, Teles apud Stobaeum Serm. cvi. pag. 576. Γυνὴ Λακωνικὴ ἀπαγγέλλαν-
τὴ αὐτῇ τοῦ κλέυκος, ὃ ἦν ἐν τῇ παρατάξει πελαγονικῇ πύλος πρὸς πρὸς, ἴφρ, γινόμενος; ἀντὶ ἀγαθός, ὃ μὴ-
τιμ. Εὐ γὰρ, ὃ τέκνον, φησὶ τῆς τοῦ
ἰδὲ ἰνικῆς πρὸς, φησὶν, ἐγίννηται, ἵνα
χρήσιμος ὢ βοῦδος ἡδὲ τῇ Σπάρ-
τῃ. Meminit etiam Plutarchus Lacon. Apoph. pag. 241.

3 Theodori quidem nihil inter-
est] Plutarchus Tom. II. pag. 499. Καὶ τί Θεοδώρῳ μὲν πότε-
ροι ὑπὲρ γῆς ἢ ὑπὸ γῆς σήπεται.
Ea sic expressit Seneca de Tranq. cap. xiv. O te ineptum si putas interesse, supra terram an infra putrescam. Ciceronem sequitur Valerius Maximus lib. vi. cap. 2, 3. ext. Similiter Alexandro respondisse fertur Anaxarchus.

Aristoteles in Chriis. Ἀνάχαρχος ὁ φυσικός, εἰπόντος αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου ὅτι κερμῶς σὲ ἀπὸ τῆς γῆς, ἴφρ, τοῖς πολλοῖς, ἐμοὶ δὲ οὐδὲν διαφέρει ὑπὲρ γῆς ἢ κατὰ γῆς σήπεται. Apud Stobaeum Serm. VII. p. 88.

4 *Multam vero, inquit, ope-
ram]* Haec Latine reddita sunt ex Platonis Phaedone pag. 401. ed. Lugd. Ea de Apollodoro dixisse Socratem refert Aelianus V. H. lib. I. cap. 16.

4 *Adsequi poteris]* Sic recte Cl. Bentleius. Vulgo potueris.

6 *Ut tibi videtur]* Vulgo vi-
debitur. Nos Reg. Eliens. sec. Balliol. & Bak. fidem damus; Plato enim habet, ὅπως ἂν σοι φέ-
λον ᾖ. Stobaeus Serm. cxii. pag. 614. Ὅπως ἂν ἡμῶν—ἢ ῥᾶν.

binc excessero, consequetur. Praeclare id quidem; qui & amico permiserit, & se ostenderit de hoc toto genere nihil laborare. Durior Diogenes, & is idem sentiens, sed ut Cynicus asperius, projici se jussit inhumatum: tum amici, Volucrisne, & feris? Minime vero, inquit, sed bacillum propter me, quo abigam, ponitote. Qui poteris? illi: non enim senties. Quid igitur mihi ferarum laniatus oberit nihil sentienti? Praeclare Anaxagoras: qui cum Lampfaci moreretur, quaerentibus amicis, velletne Clazomenas in patriam si quid accidisset, auferri: Nihil ne-

1 Et is idem sentiens] Vulgo & id quidem sentiens. At Eliens. pr. atque Reg. & is quidem: unde Cl. Bentleius rescriptit & is idem sentiens. Recte; nisi forsitan Cicero dedit; & is quoque idem sentiens.

2 Projici se jussit inhumatum] Inter scriptores hac de re non convenit. Diogenes Laërtius lib. VI. §. 79. "Ενοι δὲ φασὶ τελευτῶντι αὐτὸν (Διογένη) ἐντεταμένον ἄπαινον εἶναι, ὡς τῶν θηρίων αὐτοῦ μιτᾶσθαι ἢ εἰς γὰ βόθρον συνᾶσθαι καὶ ὀλίγην κῆν ἐπαμῆσαι· οἱ δὲ, εἰς τὸν Ἰλισσὸν ἐμβαλεῖν, ἵνα τοῖς ἀδελφοῖς χρήσιμος γίνηται. Eum quidem ὡς στάξαν τῷ παλαιστροφύλακι, ἐκιδὼν αἰδομένῳ ἀποπινύσκει αὐτὸν, εἶψα εἰς τὸν Ἰλισσόν. confirmat Aelianus V. H. VIII, 14. Quaeritur autem, qui canibus (hos enim fratres suos vocat) utilis esse possit, si in flumen sit abjectus; cum potius hoc modo pisces eum devorarent. Alii alia ratione locum tentant; sed om-

nium optime conjecit incomparabilis ille Sam. Bochartus, qui rescribit; ὀλίγην κῆν ἐπαμῆσαι, ἵνα τοῖς ἀδελφοῖς χρήσιμος γίνηται οἱ δὲ εἰς τὸν Ἰλισσὸν ἐμβαλεῖν. Canes enim pulverem superinjectum solent unguibus amovere, quo facto Diogenis corpus iis esca fieret. Vide porro Stobaeum Serm. cxxii, pag. 614.

3 Bacillum propter me] Supposititius Diogenes in Epist. ad Hippionem pag. 343. ed. Genev. Ἐγὼ γοῦν ἔγνων ἀποπινύσκει με παρατίθειν τὸ βᾶκτιον, ἵνα τὰ δεικνύμενα λυμᾶίνωμαι ζῶν ἀπλανήμην. Ex auctore, quem prae manibus habuit Cicero, Sophista fingendae hujusce circumstantiae sumfit ansam.

4 In patriam, si quid accidisset, auferri] Vulgo si quid ei accidisset, auferri. Lectionem vero, quam recepi, praestant Reg. Med. & omnes fere Codices. Notarunt Editores, Graecos eodem sensu, εἰ πᾶσι, dixisse; quod quidem

cesse est, inquit: *undique enim ad inferos tantundem viae est.* Totaque de ratione humationis unum tenendum est, ad corpus illam pertinere, sive occiderit animus sive vigeat. In corpore autem perspicuum est, vel extincto animo vel elapso, nullum residere sensum. Sed plena errorum sunt omnia. Trahit Hectorem ad currum religatum Achilles: lacerari eum & sentire, credo, putat. Ergo hic ulciscitur, ut quidem sibi videtur. At illa sicut acerbissimam rem moeret:

6 Vidi, videre quod me passa aegerrime,

1 Hecto-

quidem proletarium est. *Alexis* apud *Athenaeum* lib. VI. p. 244.

Α, ὅς πάρος τι, πῶς ἐγὼ βιάσμαι.

Hermippus in *Moeris* apud eundem lib. XI. cap. x. pag. 448.

Ἡ ἐγὼ πάρος τι, τῇδε τῇ λιπαρῇ ὀκνῶν,

τῷ Διονόσῳ πάντε τὰ μαντοῦ διδύμι χρήματα.

Sic enim legendi sunt hi versus, cum *Trochaici* sint; & omnino falsus est *If. Casaubonus*, qui, factis παραδιόρθώσεσιν, ad *Iambicorum* leges revocavit. Similiter παρὼν τι dixerunt *Heliodorus* *Aeth.* VIII. pag. 392. IX. p. 454. alique plures. Ast reperitur loquendi ratio, quae cum Latina melius congruit, eandemque prorsus obtinet potestatem; eam tamen haud animadverterunt interpretes. *Diogenes Laertius* lib. V. §. XI. Ἔστω μὲν οὖν. ΕΑ'Ν ΔΕ' ΤΙ ΣΥΜΒΑΙ'ΝΗ, τὰδ' διδύμο 'Αμπύλλης. Paulo post §. 12. ΕΑ'Ν ΔΕ' ΤΗ' ΠΑΙΔΙ' ΣΥΜΒΗ'

ΤΙ—Νικᾶντο κέρτος ἴστω. ΕΑ'Ν ΔΕ' ΤΙ ΠΡΟ' ΤΕΡΟΝ ΣΥΜΒΑΙ'ΝΗ ΝΙΚΑ'ΝΟΡΙ. Vide & §. 51, 54. ac *Euripidem* *Alcest.* vs. 136.

4 Undique enim ad inferos] *Diogenes Laertius* lib. II. §. XI. *Anaxagoras* πρὸς τ' δυσφοροῦντι, ὅτι ἐπὶ ξήνης τελευτᾷ. Πρωταρχίδης, ἴσθι, ὁμοία ἐστὶν ἢ εἰς ἄδην κατέβησας. *Arcefilaus* in *Epigr.* apud eundem IV, 31.

Ἀλλὰ ὅς εἰς Ἀχέροντα, τὸν οὖ φάτον, ἴπε κίλευθαι.

Porro *Teleti* apud *Stobaeum* *Serm.* XXXVIII. pag. 233. hujusce dicti pater est *Aristippus*. Ἡ οὖ παστοχόθην, φησὶν ὁ Ἀρίστωπος, ἴσθι ὁμοία ἢ εἰς ἄδην ὄδης; Similiter *Epiæetus*. Τί σοι μέλει, inquit, ποία ὄδην κατεβῆς εἰς ἄδην; Ἴσθαι πᾶσαι εἰσιν. Apud *Arrianum* lib. II. cap. 6.

5 Vidi, videre quod me passa aegerrime] *Hier. Columna* ad *Ennii* *Fragm.* pag. 239. reponit. *Vidi, videreque passa sum aegerrime.* At haec sane conjectura metri

¹ *Hectorem curru quadrijugo raptarier.*
 Quem Hectorem? aut quamdiu ille erit Hector? Melius Accius, & aliquando sapiens Achilles:

Immo enim vero corpus Priamo reddidi, Hectorem abstuli.

Non igitur Hectora traxisti, sed corpus quod fuerat Hectoris. Ecce alius exoritur e terra, qui matrem dormire non finat.

Mater, te appello, tu quae curam somno suspensio levas,

Neque te mei miseret: surge, & sepeli natum.
 Haec cum pressis & flebilibus modis, qui totis theatris moestitiam inferant, concinuntur; difficile est non eos, qui inhumati sunt, miseros judicare.

Priusquam ferae, volucresque: —
 metuit; ne laceratis membris minus bene utatur, ne combustis, non extimescit.

² *Neu reliquias sic meas siris, denudatis ossibus,*
Tetra

metri leges violat. Nisi forte rescribatur, *Vidi videre quod sum passa aegerrime*; servanda est vulgata lectio, quae MSSorum fide nititur, & versui bene convenit.

¹ Hectorem curru quadrijugo raptarier] Hier. Columna Fragm. Enn pag. 239. vocibus transpositis edidit, *Curru Hectorem quadrijugo raptarier*. Memor nempe non erat vir doctissimus, Hectoris, Castoris, aliarumque vocum similium medias syllabas a veteribus productas fuisse. Hoc

diserte testantur Varro L. L. lib. ix. pag. 140. & Quintilianus Inst. Orat. lib. I. cap. 5.

² Neu reliquias sic meas siris — Tetra sanie] Vulgo *Hu reliquias semiaffi regis — Per terram sanie* &c. At Codices *neu reliquias semiaffi reis vel semiaffiseris*, unde certissimam, nisi fallor, emendationem dedit acutissimus Bentleius. Siris, siveris. Vide J. Fr. Gronovium ad Livii I, 32.

³ Multi inimicos etiam mortuos poeniuntur] Laudat Nonius in puniuntur

T
Non
sepe
igitu
mu
Exse
um
treus
non
4
Non
quan
tum
fenti
quan
N
U
nuntus
byfis fa
rdotus
lib. ix
consuet
Rep. l
teles F
22. D
Valef.
cxxxiv
4 Ip
Acatale
Cl. Be
5 Va
nec ali

Tetra sanie delibutas foede divexarier.

Non intellego quid metuat, cum tam bonos septenarios fundat ad tibiam. Tenendum est igitur, nihil curandum esse post mortem, cum multi inimicos etiam mortuos poeniuntur. Exsecratur luculentis sane versibus apud Ennium Thyestes, primum ut naufragio pereat Atreus. Durum hoc sane: talis enim interitus non est sine gravi sensu. Illa inania,

* *Ipse summis fixus asperis, evisceratus,*

Latere pendens, saxa spargens tabo, sanie & sanguine atro.

Non ipsa saxa magis sensu omni vacabant, quam ille latere pendens, cui se hic cruciatum censet optare. Quam essent dura, si sentiret! nulla sine sensu. Illud vero perquam inane:

Neque sepulchrum quo recipiat habeat, portum corporis:

Ubi, remissa humana vita, corpus requiescat malis.

Vides

niuntur & punitur. Huc facit Cambrifis facinus, quod memorat Herodotus lib. III. cap. 16. Vide & lib. ix. cap. 78. De prava vero hac consuetudine legantur Plato de Rep. lib. V. p. 376. Aristoteles Rhet. lib. II. cap. III. 22. Diodorus Siculus Excerpt. Valef. p. 282. & Stobatus Serm. cxxiv.

4 *Ipse summis*] Trochaici sunt Acatalecti, quos prius confusos Cl. Beutleius recte disposuit.

5 *Vacabant*] Vulgo *vacabunt*, nec aliter plerique MSSi. At

Victorius edidit *vacabant*, quo modo legendum esse res ipsa demonstrat.

6 *Quam essent* -- nulla sine sensu] Vulgo contra MSSorum fidem dant, *nulla sine sensu* sunt; sed facile potest intelligi *verbum substantivum*. Forsan vero totus locus ita legendus: *quamquam essent dura, si sentiret; nulla sine sensu*. Hoc modo tollitur exclamatio, quae videri possit importuna, nec dubitari potest, quin Syllabarum duplicatarum una saepius omittatur.

1 *Quant*

Vides ¹ quanto haec in errore versentur: portum esse corporis, & requiescere in sepulchro putat mortuum. Magna culpa Pelopis: qui non erudierit filium, nec docuerit, quatenus
 45 esset quidque curandum. Sed quid singulorum opiniones animadvertam? nationum varios errores perspicere cum liceat. ² Condiunt Aegyptii mortuos, & eos servant domi: Persae etiam cera circumlitos condunt, ut quammoxime permaneant diuturna corpora. ³ Magorum mos est, non humare corpora suorum, nisi a feris sint ante laniata. In Hyrcania plebs publicos alit canes: optumates, domesticos: nobile autem genus canum illud scimus esse. Sed

¹ Quanto haec in errore versentur] P. Manucius & D. Lambinus rescribunt, quanto hic in errore versetur. At libri non favent, nec opus est ea conjectura.

² Condiunt Aegyptii mortuos & eos servant domi] Ταφίζουσιν. De modis quibus fiebat vide sis Herodotum lib. II. cap. 86, seqq. Silius Italicus XIII, 474.

— Aegyptia tellus

Clandit odorato post funus stantia saxo

Corpora, & a mensis exsanguem baud separat umbram.

Huc spectantia veterum loca supeditabunt Th. Gatakerus ad Antonini IV, 48. & Aeg. Menagius ad Laërtii IX, 84. Vide & Joan. Kirchmannum de Funer. lib. I. cap. VIII. p. 60, seqq.

³ Magorum mos est, non humare] Hoc de omnibus Persis scripsere nonnulli. Theodoretus

Therap. IX. pag. 128. Πίστη-
 κυσι καὶ οἰωνοῖς τὰς νεκρὰς ἀπο-
 τὰ παρ' αὐτοῦ (Ζαράδην) μετα-
 χέτης, ὅν τοῦτο δράν οἱ πτωχοὶ
 οὐκ ἀνέχονται, Sic Manes συλλε-
 φθεῖς ὑπὸ Ἑ βασιλῆως, τὴν Περσίαν
 ὑπὲρ μιν πτωχίαν, καὶ Ἑ ἱερὰ καὶ
 γυμνάσις, ΠΑΡΕΔΟΘΗ ΚΥΣΙ,
 quod tradit idem Theodoretus
 Haer. Fab. lib. I. c. 26. Et sane
 contendit Th. Hydrius Hist. vet.
 Pers. cap. xxxiv. eos vulgo non
 humari. Adversae tamen sen-
 tentiae patronos audiamus. He-
 rodotus lib. I. cap. 140. Τὰ δὲ
 μάλιστα ὡς κρυπτήμινά λέγεται, καὶ
 οὐ σαφηνέως, περὶ τοῦ ἀποθανόντος
 ὡς ἔσται ὁ θάψεται ἀνδρὸς Περ-
 σῶν ὁ νεκρὸς, πρὶν αὖτε ὑπ' ἑρπετος ἢ κύνος
 ἢ κύνος ἢ μύγας μὴ δ' ἀτραπίαν
 οἶδα πῶς ποιεῖντες ἐμφανέως γὰρ
 δὴ ποιοῦσι. Κατακρησάμεντες
 ὡν τὸ νεκρὸν Πέρσας, γὰρ κρύπτουσιν.
 Vide & lib. III. cap. 16. Hinc

patet

pro sua quisque facultate parat, ⁴ a quibus lanietur: eamque optumam illi esse censent sepulturam. Permulta alia conligit Chrysippus, ut est in omni historia curiosus: sed ita tetra sunt quaedam, ut ea fugiat & reformidet oratio. Totus igitur hic locus est contemnendus in nobis; non neglegendus in nostris: ita tamen, ut mortuorum corpora ⁵ nihil sentire vivi sentiamus. Quantum autem consuetudini famaeque dandum sit, id curent vivi: sed ita ut intellegant ⁶ nihil id ad mortuos pertinere. Sed profecto mors tum aequissimo animo opetitur, cum suis se laudibus vita occidens consolari potest. ⁷ Nemo parum diu vixit, quæ virtutis

patet recte fecisse *Pet. Victori-*
um, qui Var. Lect. lib. X. cap.
6 paullo ante legit *cera circum-*
litos condunt, non *condiunt*, ut
editt. veteres. Illam sane scrip-
turam firmant cum alii MSSi,
tum Reg. Eliens. pr. sec. tert. &
Bak. *Strabo* lib. XV. pag. 1068.
Θάψουσιν δὲ (Πέρσαι) κηρὶ περιπλάσ-
σονται τὰ σώματα· τὰς δὲ Μάγους
οὐ θάψουσιν, ἀλλ' οἰανοδωρῶτους ἱ-
στῶσι. *Adi & Lucianum* de Lu-
ctu Tom. II. pag 306. Plura
videas licet apud *B. Brissonium*
de regn. Perf. lib. II. §. 249.

⁴ *A quibus lanietur*] *Silius*
Italicus XIII, 437.

— *Cum lucem posuerunt mem-*
bra, probatum est

Hyrcanis, adhibere canis —

Hanc Hyrcanorum consuetudi-
nem memorant *Theodoretus* Ther.
IX, pag. 129. *Porphyrus* de Abf.
IV, 21. aliique. Vide *J. B. Co-*

telerium ad *Clementis* Recogn.
lib. IX, 25. & *Aeg. Menagium*
ad *Laërtii* VI, 79.

⁵ *Nihil sentire vivi sentiamus*] *Vulgo* deest vox penultima. Eam
tamen exhibent omnes MSSi.

⁶ *Nihil id ad mortuos perti-*
nere] *Vulgo* deest vox secunda,
quam nos ex Reg. Med. & Bal-
liol. addidimus, eaque sententiae
videtur necessaria.

⁷ *Nemo parum diu — funtus*
est munere] Egregiam hanc sen-
tentiam totam rejicit *Ant. Au-*
gustinus, & ab inepto Gramma-
tico profectam statuit. Sed hoc,
siquid aliud, ὑπερβατικόν est. E-
andem ἰστοῖαν auctores sapientius
adhibent. *Antoninus* lib. III. §.
8. Οὐδὲ ἀσυντελὴ τὸ βίον αὐτοῦ
(τοῦ κυκλοσφύου καὶ ἐκκαταρ-
μύειν) ἢ πικρὴ μὴ καταλαμβάνει.
Vide *Philonem* de Praem. p. 718.
Plutarchum Conf. ad *Apoll.* pag.
CXI.

virtutis perfectae perfecto functus est munere, Multa mihi ipsi ad mortem tempestita fuerunt, ¹quam utinam potuisssem obire. Nihil enim jam acquirebatur: cumulata erant officia vitae: ²cum fortuna bella restabant. Quare, si ipsa ratio minus perficiet, ut mortem neglegere possumus; at vita acta perficiat, ut satis superque vixisse videamur. ³Quamquam enim sensus abierit, tamen suis & propriis bonis laudis & gloriae, [⁴quamvis non sentiant,] mortui non carent. Etsi enim ⁵nihil habet in se gloria cur expetatur; ⁶tantum virtutem tamquam umbra sequitur: ⁷& verum multitudinis iudicium de bonis, si quando est, magis laudandum est, quam illi ob eam rem beati: non possum tamen

cxl. A. & Senecam Epp. 41, 70, 77, 93.

¹ Quam utinam potuisssem obire] In MSSis, quantum constat, omnibus est quae utinam. Nos vero conjecturam nostram, cum certissima videretur, recipere nulli dubitavimus; pronomen enim ad mortem dubio procul est referendum. Mortem vero obire phrasis est vulgatissima. Vide supra cap. 35. & de Orat. lib. III. cap. 29. De re, quam hic agit Cicero, sic Seneca Conf. ad Marciam cap. 20. M. Cicero, si eo tempore, quo [Catilinae] ficas devitavit quibus pariter cum patria petitus est, concidisset liberata Rep. conservator ejus, si denique filiae suae funus secutus fuisset, tunc felix mori potuit. Non vidisset strictos in civilia capita mucrones &c.

² Cum fortuna bella] Vulgo fortunae: quod Gebhardi facinus est ut Cl. Bentleius monuit: nam prius recte legebatur cum fortuna; nec aliter Reg. Eliens. tert. Bak. aliique plures MSSi.

³ Quamquam enim sensus abierit, tamen suis & propriis bonis] Vulgo sensus abierit, tamen summis &c. Sed abierit est a Reg. locumque, prout edidimus, olim Lambinus restituit.

⁴ Quamvis non sentiant] Haec cum Cl. Bentleio reor delenda: nihil enim nisi vana sunt *meloxia*.

⁵ Nihil habet in se gloria] Sic Balliol. Vulgo nihil in se habet gloria. Ordinem verborum quem recepinus praestant etiam Reg. Eliens. tert. aliique MSSi.

⁶ Tantum virtutem tanquam umbra

tam
Lyc
plin
non
min
nii
stra
Mul
bric
canc
nem
fimi
fama
fider
mori

umbra
Epita
Gloria
quitur
rens
ta Ep
virtut
tabitur
Conf.
nostru
7 E
men]
tanqua
rum
Nos
sensu j
8 A
go acci
9 S
to Gra
pe fec
Catal.

tamen dicere, quoquo modo hoc ⁸ accipietur, Lycurgum, Solonem legum & publicae disciplinae carere gloria; Themistoclem, Epaminondam bellicae virtutis. Ante enim ⁹ Salaminam ipsam Neptunus obruet, quam Salaminii tropaei memoriam; priusque Boeotia Leuctra tollentur, quam pugnae Leuctricae gloria. Multo autem tardius fama deferet Curium, Fabricium, Calatinum, duo Scipiones, duo Africanos, Maximum, Marcellum, Paulum, Catonem, Laelium, innumerabilis alios: quorum similitudinem aliquam qui adripuerit, non eam fama populari sed vera bonorum laude metiens, fidenti animo (¹⁰ si ita res fert) gradietur ad mortem: in qua aut summum bonum, aut nullum

umbra sequitur:] Hieronymus in Epitaph. Paulae pag. 175. A. Gloria virtutem quasi umbra sequitur, & appetitiores sui deserens appetit contempores. Seneca Epist. LXXIX. Gloria umbra virtutis est, etiam invitos comitabitur. Vide Claudianum de Conf. Mallii Theodori vs. 7. & nostrum infra III, 2.

7 Et verum — non possum tamen] Vulgo tamen virtutem tanquam umbra sequitur: verum — non possum autem &c. Nos emendationes Bentleianas sensu iubente repraesentamus.

8 Accipietur] Sic Reg. Vulgo accipietur.

9 Salaminam ipsam] Ex quarto Graecorum casu primum saepe fecerunt Latini. Hieronymus Catal. cap. CXIV. Epiphanius Cy-

pri Salaminae Episcopus. Pari modo Salaminam dixit Justinus lib. XLIV. cap. III, 2. Et lib. II. cap. 7. De proprietate Salaminae insulae prope usque interitum armis dimicatum fuerat. Sic in aliis. Ita Sulpicius Severus H. S. lib. II. cap. 9. Maratbonam: cap. 25. Ptolemaidam; ac Dial. cap. 23. Thebaidam habet; quem locum temere sollicitat Joan. Vorstius. Quin & apud Livium lib. I. cap. 18. ex MSSis rescribendum Crotonam, cum Crotona prae se ferant editi.

10 Si ita res fert] Vulgo si ita refert, & ita nonnulli MSSi; sed omnino male. Aut enim scribendum, res fert, quemadmodum dant Victor. Eliens. pr. sec. aut res feret, uti Lambinus edidit, auctoribus Lactantio Div. Inst.

lum malum esse cognovimus. ¹ Secundis vero suis rebus volet etiam mori: non enim tam cumulus bonorum jucundus esse potest, quam molestia decessio. Hanc sententiam significare videtur Laconis illa vox; qui, cum ² Rhodius Diagoras Olympionices nobilis uno die duo suos filios victores Olympiae vidisset, accessit ad senem & gratulatus, *Morere, Diagora*, inquit, *non enim in caelum ascensurus es*. Magna haec & nimium fortasse Graeci putant; vel tum potius putabant: isque, qui hoc Diagorae dixit, permagnum existumans tris Olympionicas una e domo

Inst. VII, 10. nonnullisque *Tulii* Codicibus.

¹ *Secundis vero suis rebus volet etiam mori*] Notus est Mimographi versiculus,

Mori est felix, antequam mortem invocet.

Hinc *Seneca* Conf. ad Marciam cap. xx. *Mors de nullis melius merita, quam de his, ad quos venit antequam invocaretur*. Hoc non ad solos juvenes pertinet, ut perperam vult doctissimus *Lipsius*; nam & ii, gravibus infortuniis pressi, mortem possint invocare; sed ad eos, cujuscunque demum sint aetatis, quorum res eunt prospere, quique nullis adhuc molestioribus aut animi aut fortunae aut corporis arctati sunt incommodis. Vide & cap. XXI. *Euripides* *Hecub.* v. 497.

Φῦ, Φῦ, γέρον μὲν ἐμ', ὅμως
δὲ μοι θάνατος

Εἴ, πρὶ ἀρχῇ ὤλεσθαι τύχη
τοῖ.

Sic *Zarmanochegas* *Indus* se

consuit, *ἅπαντα κατὰ γνώμην πράξαντα μέχρι νῦν, ἀπὸ τῆς δαμνῆτι τῇ ἀσουλῆται χροσίζοντι τυμπῆτι*, ut ait *Strabo* lib. xv. pag. 1048. Huc facit quod *Antisthenes* *ἰωνηθεὺς, τὶ μακαριώτερον εἰ ἀθρώποις; ἴφη εὐτυχούμεν ἀπὸ τῆς νῦν*. Uide *Laertium* vi, 5.

² *Rhodium Diagoras*] *Plutarchus* in *Pelopida* pag. 297. *Ὁ Λάκων τὸν Ὀλυμπιονίκου Διαγόρου ἐπιδότα μὲν ἑοὺς στεφανομένους Ὀλυμπιάσιν, ἐπιδότα δ' ἑμῶν ἐξ ἀγαγεῖν, ἀπαυδάμενος, Κάττιον, ἱππὶ, Διάγορας* ὅσον εἰς τοὺς Ὀλυμπεὶ ἀναδίστη. Aliter tamen hanc historiam refert *Agellius* N. A. lib. III. cap. 15. *De Rhodio*, inquit, *etiam Diagora celebrata historia est. Is Diagoras tres filios adolescentes habuit, unum pugilem, alterum pancratiasten, tertium luctatorem; eosque omnes vidit vincere coronarique Olympiae eodem die; & quoniam ibi eum tres adolescentes amplexu coronis suis in caput patris positi saviarentur*

e domo prodire, cunctari illum diutius in vita fortunae objectum inutile putabat ipsi. Ego autem, tibi quidem quod satis esset paucis verbis, ut mihi videbar, responderam: concesseras enim nullo in malo mortuos esse. Sed ob eam causam contendi, ut plura dicerem; quod in desiderio & luctu haec est consolatio maxuma. Nostrum enim & nostra causa susceptum dolorem modice ferre debemus, ne nosmetipsos amare videamur; illa suspicio intolerabili dolore cruciat; si opinamur eos, quibus orbatifumus, esse cum aliquo sensu in his malis quibus

saviarentur, quumque populus gratulabundus flores undique intum jaceret; ibi in stadio, inspiciente populo, in oculis atque in manibus filiorum animam efflavit. Filiorum nomina fuere Demagetus, Acusilaus & Dorieus, ut docet Pausanias lib. VI. cap. VII. pag. 468, seqq. ubi pariter exstat hujusce rei memoria. Eos etiam recenset auctor Argum. Graecus in Pindari Olymp. VII. pag. 76. illic autem male Διόριος αντί τῷ Δωριέως scribitur. Hoc patet ex Aristotelis Rhet. lib. I. cap. II, 16. & Thucydidis lib. III. p. 176. B Ob eandem causam gaudio periit & Chilon Lacedaemonius, quod tradunt Diogenes Laërtius I, 72, 73. alique Sane tanta fuit apud Graecos Olympiacae victoriae laus & gloria, ὡς τὸν νικῶντα αὐτῶν ἰσθμίων κομίζεσθαι, ut ait Lucianus de Gymn. Tom. II. pag. 274. Id multis ostendi facile posset, sed ne longior sum ad auctorum mo-

do locos digitum intendam. Adis igitur Pindarum Olymp. III, 77. Platonem de Rep. lib. V. pagg. 366, 368. ed. Cant. Athenaeum lib. VI. pag. 237. F. & lib. X. pagg. 413, 414. Artemidorum lib. II. p. 145. ac lib. V. pag. 266. ne Vitruvium, Suetonium, reliquosque memorem. Vide & infra lib. II. cap. 16.

3 Ne nosmetipsos amare] Vulgo ne & nosmetipsos. Particulam vero istam recte praetermittunt Reg. Eliens. pr. tert. Balliol. & Bak. At Eliens. sec. habet nosmetipsos solos amare. Sed additamento tali nihil opus. Plutarchus Tom. II. pag. 65. E. Παρκαλονόμιδα τὸ φίλαυτον ἐκέρπειν ταῦτα. Idem Conf. ad Apoll. pag. cxi. Εἰ μὴν ἔν αὐτῶν (ἵνα καὶ πρὸς τὰς ἀπαθονόντας) — φίλαυτος ἢ τῆς λύπης πρὸς φάπης. Cicero de Amic. cap. 3. Suis autem incommodis angī, non amicum, sed seipsum amantis est. Vide sis eandem in Bruto cap. 1.

H

1 Globis

bus volgo opinantur. Hanc excutere opinionem mihi met volui radicitus, eoque fui fortasse longior. A. Tu longior? non mihi quidem. Prior enim pars orationis tuae faciebat, ut mori cuperem: posterior, ut modo non nollem, modo non laborarem: omni autem oratione illud certe perfectum est, ut mortem non ducerem in malis. M. Num igitur etiam rhetorum epilogum desideramus, an hanc jam artem plane relinquimus? A. Tu vero istam ne reliqueris, quam semper ornasti: & quidem jure: illa enim te, verum si loqui volumus, ornaverat. Sed quinam est iste epilogus? aveo enim audire, quicquid est. M. Deorum immortalium judicia solent in scholis proferre de morte:

nec

I Cleobis & Biton] De hisce viris eam quae sequitur historiam refert Herodotus lib. I. cap. 31. Stobaeus Serm. cxix. pag. 603. Κλειόβις & Βίτων, Κυδίππης τῆς μητρὸς αὐτῶν ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ τῆς Ἡρα (leg. εὐχαρίστης, quod a me prius observatum, sibi quoque monendum putavit Cl. Potterus ad Clementis Strom. III. p. 517.) δύνανται τοῖς παῖσιν, ὅτι αὐτοὺς ὑπερζεύσαντες τὴν μητέρα εἰς τὸ ἱερὸν ἀνήγαγον, τὸν βίον παραχρῆμα κατέσπευσαν. In eandem rem nitidos incerti scriptoris versus subnectit. Aeschines Axiocho ip. 730. Οἷσι τῆς Ἀργείας ἱερείας ἡμεῖς &c. Rod. Agricola vertit Junonis Argivae sacerdotes; quasi legisset Οἷσι τῆς Ἀργείας ἱερείας, quae pura puta est παραδόξως.

Ἡρας mater enim sacerdos erat Argiva cui nomen Cydippae. Hoc, praeter Stobaeum jam laudatum, diserte tradunt Servius & Philargyrius ad Virgilii Georg. III, 532. Tzetzes Chil. I, 31.

Καὶ Κλειόβις & Βίτων τὰς παῖδας τῆς Κυδίππης.

Sic enim legas oportet, non Καὶ ὄβριν & Βίωνα. Iterum vs. 35. Οἱ παῖδες τῆς Κυδίππης τῆς Ἡραίας. Scribe τῆς ἩΡΑΣ. Rem ipsam, praeter eos quorum jam memini, tetigere Plutarchus Conf. ad Apoll pag. 108. ac in Solone pagg. 93, 94. Palatpbatius de Incred. cap. LI. Claudianus Eidyll. VII, 39. Valerius Maximus lib. V. cap. iv, 4. ext. Sextus Empiricus Pyrrh. Hypot. lib. III. cap. xxiv. pag. 158. Lucianus Cont. Tom. I. pag.

349.

nec vero ea fingere ipsi: sed Herodoto auctore aliisque pluribus, primum Argiae sacerdotis ¹ Cleobis & Bito filii praedicantur. Nota fabula est. Cum enim illam ad sollemne & statum sacrificium curru vehi jus esset satis longe ab oppido ad fanum, morarenturque jumenta: tunc juvenes hi, quos modo nominavi, veste posita corpora oleo perunxerunt; ad jugum accesserunt: ita sacerdos advecta in fanum. ² Cum currus esset ductus; ea filiis precata a dea dicitur, ut ³ illud praemii daret pro pietate, quod maxumum homini dari posset a Deo: post epulatos cum matre adolescentis somno se dedisse; mane inventos esse mortuos. Simili precatione ⁴ Trophonius & Agamedes usi dicuntur, qui

349. Theon Progymn. cap. II. p. 15. Tertullianus adv. Nat. lib. II. c. 9. denique Hyginus Fab. CCLIV. a quo tamen, aut saltem a Librariis, Cleops & Bitias perperam nominantur.

² Cum currus esset ductus; ea filiis precata] Vulgo cum currus esset ductus a filiis; precata &c. Emendationem dedimus quae a Codicibus quam minime recedit.

³ Illud praemii] Vulgo illis praemium. Sed cum in Reg. Pithoean. Pall. quint. & Bak. sit praemii; ac Eliens. sec. illud repraesentet; illud praemii dedimus.

⁴ Trophonius & Agamedes] Hanc historiam modo plane diverso tradit Pausanias lib. IX. cap. XI. p. 79. quem vide. At tum nostro facit Aeschines in

Axioch. pag. 730. Ἀγαμέδνης γοῶν, inquit; καὶ Τροφῶνι, οἱ δὲ μάλιστα τὸ Πυθὸς τοῦ Θιῦ ἱμεῖς, εὐχόμενοι τὸ πρᾶξαι αὐτοῖς γινώσκ, χρημηνόμενοι, οὐκ ἔτι ἀνίσταται. Et hos quidem λέγουσι ἰδόν, & ἄδοντες ἐκ πίπτι λείων Apollinis Delphici templo posuisse testantur Homerus Hymn. in Apoll. vs. 296. & Stephanus in Δελφοί. Vide & Nonnum ad Gregorii Nazianzeni Stel. I. Hist. 1. Κατασκευάζειν, quod contulit iste Deus, non meminere. Meminit autem Plutarchus Conf. ad Apoll. pag. 109. Α. Περὶ Ἀγαμέδνης, inquit, ἑ Τροφῶνι φησὶ Πίνδαρος, τὸ νῦν τὸ ἐν Δελφοῖς εὐκοδομήσας, αὐτῷ παρὰ τῷ Ἀπόλλωνι μισθόν τὸ δὲ αὐτοῖς ἐπαγγείλασθαι εἰς Ἑβδόμην ἡμέραν ἀπαλῶσαι — τὴν δὲ — τῇ Ἑβδόμῃ

qui, cum Apollini Delphis templum exaedificavissent, venerantes Deum petiverunt mercedem non parvam quidem operis & laboris sui, nihil certi sed quod esset optimum homini. Quibus Appollo se id daturum ostendit, post ejus diei diem tertium: qui ut inluxit, mortui sunt reperti. Judicavisse Deum dicunt: & eum quidem Deum, cui reliqui Dî concessissent ut praeter

ΔΟΜΗ *νυκτὶ κατακοιμηθέντες* *τι-
λευτῆσιν.* Eandem five fabulam five rem gestam refert etiam *Stobaeus* Serm. CXIX. pag. 603. & ei quoque diem assignat SEPTIMUM. Hinc forsan apud nostrum rescribi debet *post ejus diei diem septimum, non tertium.* Certe notae numerales VII. & III. lineola tantum distinguuntur, adeoque non difficulter a Librariis queunt confundi. Sic apud *Hieronymum* in Catal. c. CIX. alii Codices LXXXIII. alii LXXXVII. exhibent.

1 *De Sileno fabella quaedam*] Eadem ex Aristotele narrat *Plutarchus* Conf. ad Apoll. pag. 115. qui pariter ac *Athenaeus* lib. II. p. 45. alique, cum nostro Silenum facit Midæ captivum. At *Xenophonti* de Exped. lib. I. pag. 247. *Maximo Tyrio* Diff. xi. §. 1. ac *Himerio* apud *Photium* Cod. ccxliiii. Satyrus nominatur. Non raro quidem Silenos & Satyros confundunt auctores: est tamen inter eos discrimen; qua de re videas licet *Is. Casaubonum* de Sat. Poesi lib. I. cap. II. pag. 53. & *Jac. Perizonium* ad *Aeliani* III, 18.

2 *Non nasci homini longe optimum esse: proximum autem quam primum mori*] *Lactantius* Div. Init. lib. III. cap. 19. *Inepta illa sententia* — primum bonum esse non nasci; secundum citius mori. Quae ut majoris sit auctoritatis, *Sileno* attribuitur. Notissimi sunt hi versus:

Ἀρχὴν μὲν μὴ φῦναι ἰσχυρόν·
σὺν ἄριστον,
Φῦναι δ' ὅπως ἄκιστα πύλας Ἀΐ-
δαο πειθεῖται.

Eos *Homero* tribuit auctor *Certam*. pag. 23. At, interposito pentametro, leguntur apud *Theognidem* vs. 425. quem auctorem agnoscunt *Clemens* Strom. III. pag. 517. *Theodoretus* Therap. V. pag. 71. & *Stobaeus* Serm. cxix. In eandem mentem coacervari possint quamplurima. Vide sis *Anthol.* lib. I. Tit. 13. *Ausonius* de Amb. vitae vs. 49. *Plinius* H. N. lib. vii. Prooem. *Hieronymum* in Epit. Nepot. pag. 23. *Senecam* Conf. ad Marciam cap. xxii. aliosque. Nam, quod ait *Alexis*,

— Τὸ πολλοῖς τῶν σφῶν σί-
γημαίον,
Τὸ μὴ γινώσκειν πρᾶξις ἐστ' αὖτις,
Ἐστὶν

praeter ceteros divinaret. Adfertur etiam ¹ de 48
 Sileno fabella quaedam; qui cum a Mida cap-
 tus esset, hoc ei muneris pro sua missione de-
 disse scribitur: docuisse regem, ² *non nasci ho-*
mini longe optimum esse; proximum autem, quam-
primum mori. Qua est sententia in Cresphonte
 usus Euripides:

³ *Nam nos decebat coetus celebrantis, domum*
Lugere,

Ἐπὶ τὴν γῆντα δ', ὡς τάχιστα ἱ-
 χυν τίλθῃ.

Apud Athenaeum lib. III. pag.
 124.

³ *Nam nos decebat coetus ce-*
lebrantis, domum Lugere] Vul-
 go post *domum* male ponitur
 interpunctio; quam ob cau-
 sam factum est ut D. Lambinus
 & Fr. Fabricius legerint *coetu*
celebrantes domum, Lugere, &c.
 Nos autem prava tantum distin-
 ctione sublata, loco medicinam
 fecimus. Virgilius Aen. I, 739.

Et vos o coetum Tyrii cele-
brate frequentes.

Ubi coetum *convivium* interpre-
 tatur Servius. At *convivium ce-*
lebrare dixit etiam Tacitus An-
 nal. iv, 59. xv, 69. Hoc tamen
 in loco *conventum* denotari pu-
 to, quo sensu σύλλογον ποιεῖν
 dixit Herodotus vii, 8. viii, 83.
 Graeca nobis servarunt Clemens
 Strom. lib. III. pag. 517. Theo-
 doretus Therap. v. pag. 71. alii-
 que multi, quorum meminit
 Tho. Gatakerus Advers. Posthum.
 cap. x. col. 530. Ea sic se ha-
 bent:

Ἐδὲ γὰρ ἡμᾶς σύλλογον ποιου-
 μένους

Τὸν φόντα θρηνεῖν εἰς ὅτ' ἔρχῃ
 κακά.

Τὸν δ' αὖ θαιόντα ἐ πόων πι-
 παυμένον,

Χαίροντα, εὐφημοῦντας ἐκπύ-
 πιν δόμων.

Hosce versus in animo habuit
 Epictetus apud Arrianum lib.
 IV. cap. v. p. 390. Τῷτοι (ἀπο-
 λυαῖν τὸ εὐγίωμον, τὸ πρῶν)
 σιωπῶντας θρηνεῖν, εἰς ὅσα κακά
 ἔλθουσιν οὐχὶ μὲν διὰ τὸ φόντα,
 ἢ τὸ ἀποθνήσκον, ἀλλ' ὅτι ζῶντι
 συμφορῶντι (Leg. συμφορῶντι) ἀ-
 πολίσσαι πρὸς ἰδίαν ἔσθ. Ad eosdem
 respexit & Heliodorus Aethiop.
 lib. VII. pagg. 322, 323. nam
 falsus est Joan. Bourdelotius, pro
 cuius opinione Platonis locus ei
 prae oculis fuit. Videtur autem
 Euripides ad earum nationum
 morem allusisse, quae natales ho-
 minum flebiliter, exequias cum
 hilaritate celebrant, ut ait Vale-
 rius Maximus lib. II. cap. vi,
 12, ext. Vide & Quinilianum
 lib. V. c. xi. De Thracibus hoc
 ipsum facientibus existat Archiae
 carmen Anthol. lib. I. cap. 13.
 Zenobius Cent. V, 25. ΚΑΙΣΙΑΙ
 ἐπὶ γυναικίσι διακρούουσιν, ἐπὶ δὲ
 ἀποθνήσκουσι χαίρουσιν. Vatic, Κα-
 σιακαί

*Lugere, ubi esset aliquis in lucem editus,
Humanae vitae varia reputantis mala:*

At, qui labores morte finisset gravis,

¹ *Hunc omni amicos laude & laetitia exsequi.*

Simile quiddam est in consolatione Crantoris: ait enim Terinaeum quendam Elysium, cum graviter filii mortem moereret, venisse in Psychomantium quaerentem, quae fuisset tantae calamitatis causa: huic in tabellis tris hujusmodi versiculos datos,

² *Ignaris homines in vita mentibus errant.*

Euthynous potitur, & fatorum numine, letho.

Sic fuit utilius finiri ipsique, tibi que.

His

σιναι. Leg. Καυσιας. De Causianis enim haec refert Stobaeus Serm. CXIX. p. 603. Idem habet de Trausis ejusdem tituli p. 607. Vide sis Herodotum lib. V. cap. 4. & Choricium Sophistam in laud. Procopii Gazaei §. 35. quem primus exhibuit vir doctissimus J. A. Fabricius Bibl. Graec. Tom. VIII. Quin & Esedonias funera parentum lactos & victimis & festo coitu familiarium celebrare narrat Mela lib. II. c. 1. Quoniam vero hujusce populi fit mentio, alterum Zenobii locum in eodem proverbio corrigam: Οἱ Σιδωνεῖς, inquit, τοὺς γονεῖς ἐσθίουσι χωρίς τῆς κεφαλῆς τὴν δὲ κεφαλὴν χρυσούσι. Legendum Ἰσσηδόνες vel Ἐσσηδόνες. Non enim Σιδωνεῖς sed Σιδωνιοὶ dicuntur Sidonis incolae: praeterquam quod hunc morem Esedonibus tribuunt Mela II, 1. Solinus cap. XX. & Herodotus lib. IV. cap. 26.

¹ Hunc omnes amicos laude] Versus non constat, at constabit si legamus

Hunc omni amicos laude & laetitia exequi.

Livius X, 29. Fabius collegae funus omni honore laudibusque meritis celebrat. Sic omni superstitione, noster de N. D. II, 24. omni fraude & perfidia pro Rocio Amerino cap. 40. omni injuria, Phaedrus lib. I. Fab. xxxi. & omni vigilia idem lib. III. Prol. 25. Vide & Horatium lib. II. Eclog. viii, 67.

² Ignaris homines — ipsique tibi que] Graeci versus, ut & historia quam modo retulit Tullius, exstant apud Plutarchum Consol. ad Apoll. p. 109. Illi sic se habent.

Ἦρον (f. Ἦρυ) ἡπὶς ἡλίου ἄνθρωποι φθίνας ἀνδρῶν, Εὐδαίμων καὶ τὰ μνηστῆρ' ἔατα,

His
fam
cid
bili
con
cui
coll
def
tae
beat
(cu
runt
dios

His
Ov
3
muner
ctio,
Med.
Ballio
recepe
Sane
sponde
five vo
gis est
4
etiam
go Al
sec. A
cidama
quem
res.
Cl. B
firmat
746.
Ω
μ
O
α

His & talibus auctoribus usi, confirmant causam, rebus a Dîs immortalibus judicatam. * Alcidas quidem, rhetor antiquus in primis nobilis, scripsit etiam Laudationem mortis, quae constat ex enumeratione humanorum malorum: cui rationes eae, quae exquisitius a philosophis colliguntur, defuerunt; ubertas orationis non defuit. Clarae vero mortes pro patria oppetitae non solum gloriosae rhetoribus sed etiam beatae videri solent. Repetunt ab Erechtheo (cujus etiam filiae cupide mortem expetiverunt pro vita civium) Codrum: qui se in medios immisit hostis ⁶ veste famulari, ne posset agnosci

οὐκ ἦν ᾧ ζῶειν καλὸν αὐτῷ ἢ τε θνήσκειν.

3 Fatorum numine] Vulgo munere. Sed praestat altera lectio, quam repraesentant Reg. Med. Ursin. Eliens. pr. sec. tert. Balliol. Bak. eamque jampridem receperunt *Victorius & Lambinus*. Sane *μυσελαία θανάτου* belle respondet, (numen enim nutum sive voluntatem significat) & magis est Poëtica.

4 Alcidas quidem — scripsit etiam laudationem mortis] Vulgo *Alcidamus quidam*. Eliens. sec. *Alcidamaus*. Legendum *Alcidas*, ut edidit *D. Lambinus*, quem sequi debebant recentiores. Alteram vocem mutavit *Cl. Bentleius*: cuius conjecturam firmat *Reg. Tzetzes Chil. XI. 746*.

Ὡς Ἀλκιδάμωας ἔγραψεν ἐγκώμιον θανάτου.

Ὁ Ἐλαίτης σύγχρονος ὑπάρχων Ἰσοκράτει.

Hujusce Rhetoris, praeter *Suidam*, *Dionysium Halicarnasaeum*, *Quintilianum* & alios, meminerunt *Athenaeus* lib. XIII. p. 592. & *Diogenes Laertius* VIII. 56. IX, 54.

5 Mortem expetiverunt] Historiam suppeditant *Apollodorus* lib. III. cap. XIV, 4. *Apostolius* Cent. XV, 84. aliique scriptores, quos laudant *Hier. Columna* ad *Ennii* *Fragm.* p. 254. & *Joan. Meursius* de *Reg. Athen.* II, 9. ac *Cecropiae* cap. XIV.

6 Famularem vestem] In hac re famularem cultum dixit etiam *Valerius Maximus* lib. V. cap. VI, 1. ext. *Δρυτῆμον* vero seu *Φρυγανῆρος ὀψῖον* vel *σαλὴν* vocant *Polyaenus* I, 18. *Stobaeus* *Serm.* VII. pag. 92. & *Tzetzes* *Chil.* I. *Hist.* 4. at *pastoralem cultum* *Velleius Paterculus* lib. I. cap. 2. a quibus omnibus diversus abit *Cl. Burmannus*, dum nostro *Va-*

H 4

lerioque

agnosci si esset ornatu regio: quod oraculum erat datum, si Rex interfectus esset, victricis Athenas fore. Menoeceus non praetermittitur, qui oraculo edito largitus est patriae suum sanguinem. Iphigenia Aulide duci se inmolandam jubet, ut hostium sanguis eliciatur suo.

49 Veniunt inde ad propiora. Harmodius in ore & Aristogiton: Lacedaemonius Leonidas, Thebanus Epaminondas vigent. Nostros non norunt; quos enumerare magnum est, ita sunt multi: quibus videmus optabilis mortes fuisse cum gloria. Quae cum ita sint; magna tamen eloquentia est utendum, atque ita velut superiorem e loco concionandum; ut homines mortem vel optare incipiant vel certe timere desistant. Nam si supremus ille dies non extinctionem, sed commutationem adfert loci; quid optabi-

lerioque reddendum manipularem cultum censuit: quod scilicet unum ex pabulatoribus a Codro FALCE percussus fuisse scribat Maximus. Quasi falx homini rustico lignatorique non conveniret! Livius IX, 36. Iere pastoralis habitu, agrestibus telis, falceibus gaessisque binis armati. Re vera nihil omnino movendum; famularis enim vestis vel cultus pro pauperis habitu, vilique ac humili indumento *ἰσχυρὸς* est accipiendus, ut patet ex Augustino C. D. lib. XVIII. cap. 19. & Servio ad Eclog. v, 11. Similiter *οὐκ ἔστιν* usurpat Polyaeus Stratag. vi, 49. & famularem vestem Valerius Maximus lib. vi. cap. vii, 3.

I Menoeceus non praetermittitur, qui oraculo edito] Vulgo Menoeceus vero non praetermittitur; at voculam secundam nesciunt Reg. Med. Eliens. pr. tert. Balliol. Bak. & Petrens. nec eam postulat oratio. Reg. etiam dat quidem oraculo edito. Lege qui item oraculo edito. Ceterum noster oraculum editum dicit, quod Tiresias vates futuram Thebanis victoriam promiserat, si Menoeceus, Creontis filius, Marti fieret victima. Videbis Apollodorum Bibl. lib. III. cap. vi, 7. Argument. ad Euripidis Phoeniss. Nannum ad Nazianzenum Stelit. I. Hist. 9. aliosque. A reliquis diversius abit Hyginus, qui Fabb. 67, 242. Menoe-

optabilius; fin autem perimit ac delet omnino;
quid melius quam in mediis vitae laboribus ob-
dormiscere, & ita conniventem somno conso-
piri sempiterno? Quod si fiat, ² melior Enni,
quam Solonis oratio: hic enim noster,

*Nemo me lacrimis decoret (inquit) ³ nec fune-
ra fletu*

Faxit: —

at vero sapiens ille,

* *Mors mea ne careat lacrimis: linquamur amicis
Moerorem, ut celebrent funera cum gemitu.*

Nos vero, si quid tale acciderit ut a Deo de-
nuntiatum videatur ut exeamus e vita, laeti &
agentes gratias pareamus; emittique nos e cu-
stodia & levari vinclis arbitremur: ut aut in
aeternam & plane in nostram domum remi-
gremus, aut omni sensu molestiaque careamus.

Sin

Menoecum hunc Creontis &
Jocastae patrem fuisse confirmat.

2 *Melior Ennii quam Solonis
oratio*] Noster de Senect. cap.
xx. *Solonis quidem sapientis ELO-
GIUM est, quo se negat velle suam
mortem dolore amicorum & la-
mentis vacare. Sed haud scio an
melius Ennius,*

Nemo me lacrimis decoret &c.
Ex hoc loco reformatus est *Ur-
si* ni MStus, qui dedit *melius Ennii
quam Solonis elogium*; si tamen
ullus revera fuit Codex, qui ta-
lem lectionem repraesentarit.

3 *Nec funera fletu Faxit*] *Lam-
binus ad cap. xx. de Senect.*
reponit *nec funere lessum Faxit.*
De *lessu* videas licet nostrum de

Legg. II, 23. Si quid mutandum,
legerim, *nec funera fletum Faxit.* Funeras dicebant eas ad
quas funus pertinet, ut testatur
Servius in Aen. IX, 486.

4 *Mors mea ne careat*] *Plu-
tarchus Tom. I. pag. 109. ita*
refert, ὁ τοῦ περὶ Μίσθου τοῦ ἀντι-
πῶν περὶ χρόνου ζωῆς ἐπιτηδεύοντος
(Σόλων)

Μηδὲ μοι ἄκλαυτος θάνατος
μέλοι, ἀλλὰ φίλοις
ΠΟΙΗΣΑΙΜΙ θανάτον ἄλγος καὶ
ἐντυχάς.

Rursus exstant apud *Stobatum*
Serm. cxxi. pag. 612. ubi ta-
men in secundo versu legitur
καλλείποιμι θανάτον, quod *Cicero-
nis* versioni melius respondet.

1 Ex-

Sin autem nihil denuntiabitur; eo tamen simus animo, ut horribilem illum diem aliis, nobis faustum putemus: nihilque in malis ducamus, quod sit vel a Dīs immortalibus vel a natura parente omnium constitutum. Non enim temere nec fortuito sati & creati simus: sed profecto fuit quaedam vis, quae generi consuleret humano; nec id gigneret aut aleret, quod, cum exanclavisset omnes labores, tum incideret in mortis malum sempiternum. Portum potius paratum nobis & perfugium putemus: quo utinam velis passis pervehi liceat! Sin ² resstantibus

ventis

[¹ Exanclavisset omnes labores] MS. Pithoeanus *exaudavisset*, unde Janus Gulielmius, ingenio potius quam iudicio litans, reponit *exsudavisset*. Licet enim non negem, quin *certamina* vel *labores exsudare* plus vice simplici dixerint *Liuius* & *Ammianus Marcellinus*; ita tamen nullibi *Tullius* est locutus: receptamque lectionem defendunt cum reliqui Codices, tum *Nonius*, qui non hunc modo sed & alium, ubi noster eandem *φράσιν* adhibet, locum citavit cap. II. in *exanclare*. Is exstat Acad. lib. II. cap. 34. Vide sis & eundem cap. IV. in *exanclare*; ut nesciam quid in mentem fuerit accuratissimo *Quintiliano*, cum lib. I. Inst. Orat. cap. 6. hoc verbum poneret inter ea, quibus non est utendum. Ceterum de veriverbio differunt *M. A. Muræus* & *G. J. Vossius* in Etym. quorum scrinia non compilabo;

meam tantum opinionem paucis efferam. Ea nempe vox non ab *anculando*, sed ἀπὸ τῆς ἀντλῆς videtur deducenda, quamvis, literula mutata, *exanclare* potius, quam *exantlare*, dixerint Latini. Hoc certe testantur veteres, & e sequentibus clare potest intelligi. Verunt tamen *H. Stephanus* Castig. in *Cicer.* pag. 35. Etymologiam ἀπὸ τοῦ ἐξαντλῆν petit, & ἐξαντλῆν πίνειν Graece dici non existimat. Sed dubio procul lapsus est vir doctissimus. *Theophrastus* ad *Autol.* lib. II. pag. 102. ed. Paris. διὰ δὲ τῆς παρακοῆς ὁ ἀνθρώπος ἔεινταντες ποῖον, ὁ δὲν λύνω. *Euripides* in *Cyclope* vs. 10. Καὶ νῦν ἐκείνων μείζον' ἔεινταν πόνον. Iterum vs. 281. Οὐπὶ πόνον τὸν δύνειν ἔεινταν ἡκοῦτες. Adi sis & *Medeae* vs. 79. *Alceste* vs. 354. *Androm.* vs. 1217. ac *Gatakerum* ad *Antonini* IV, 50. Similiter Latini *Liuius* XXI, 21. Per

totum

ventis rejiciemur, tamen eodem paulo tardius referamur necesse est. Quod autem omnibus necesse est, idne miserum esse uni potest? Habes epilogum; ne quid praetermissum aut relictum putes. A. Ego vero: & quidem fecit etiam iste me epilogus firmiorem. M. Optume, inquam. Sed nunc quidem valetudini tribuamus aliquid: cras autem & quot dies erimus in Tusculano agamus haec; & ea potissimum, quae levationem habeant aegritudinum, formidinum, cupiditatum: qui omni e philosophia est fructus uberrimus.

totum tempus hiemis, quies inter labores aut jam EXHAUSTOS aut mox EXHAURIENDOS renovavit corpora. Ovidius Art. Amand. I, 771.

Pars superat coepti, pars est EXHAUSTA laboris.

Et Metam. XII, 161.

Inque vices adita atque EXHAUSTA pericula saepe

Commemorare juvat.

Quae loca satis ostendunt non fuisse, cur Nic. Heinsius Fast. V, 388. ederet,

Venerat Alcides EXACTA parte laborum,

nam *exhausta* legunt plerique Codices. Statius Theb. VI, 236.

—*Posito donec cum sole labores Exhausti.*

Si pluribus sit opus, adeas licet Senecam Epist. 52. Plinium lib. V. Epist. 5. & Lactantium Div. Inst. lib. VI. c. 4.

2 *Reflantibus ventis*] Vulgo *reflantibus*, contra quam jubet omnium MSSorum consensus.

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

AD

M. BRUTUM

LIBER SECUNDUS.

DE TOLERANDO DOLORE.

NEOPTOLEMUS quidem apud Ennium
¹ *philosophari sibi ait necesse esse: sed pau-*
cis; nam omnino haud placere. Ego autem,
Brute, necesse mihi quidem esse arbitror philoso-
phari: nam quid possum, praesertim nihil agens,
agere melius? sed non paucis, ut ille. Diffi-
cile est enim in philosophia pauca esse ei nota,
cui non sint aut pleraque aut omnia. Nam nec
pauca

¹ *Philosophari sibi ait]* Ex hoc
loco versum Trochaicum con-
cinnat G. J. Vossius ad fragm.
Tragic. pag. 57.

*Philosophari est mihi necesse;
at paucis; non omnino haud
placet.*

Hanc vero conjecturam proban-
dam non esse docet Agellius N.
A. lib. V. cap. 15. Ennianum
Neoptolemum probabamus, qui
perfecto ita ait

Philosophandum est paucis,
nam omnino haud placet:
unde, pronomine praeposito, le-
gerim,

Mibi philosophandum est pau-
cis; nam omnino haud placet,
ut fiat Iambicus. Ab hac pa-
rum discrepat ratio, quam pro-
ponit Hadr. Turnebus Advers.
lib. II. cap. 8. Huc autem re-
spiciunt Cicero de Orat. lib. II.
cap. 37. Noctium Attic. scriptor
lib.

pauca nisi e multis eligi possunt: nec, qui pauca perceperit, non idem reliqua eodem studio persequetur. Sed tamen in vita occupata atque, ut Neoptolemi tum erat, militari pauca ipsa multum saepe possunt: & ferunt fructus, si non tantos quanti ex universa philosophia percipi possunt, tamen eos quibus aliqua ex parte interdum aut cupiditate aut aegritudine aut metu liberemur. Velut ex ea disputatione, quae mihi nuper habita est in Tusculano, magna videbatur mortis effecta contemptio: quae non minimum valet ad animum metu liberandum. Nam qui id quod vitari non potest metuit, is vivere animo quieto nullo modo potest. Sed qui, non modo quia necesse est mori, verum etiam quia nihil habet mors quod sit horrendum, mortem non timet, magnum is sibi praesidium ad beatam vitam comparat. Quamquam non sumus ignari multos studiose contra esse dicturos: quod vitare nullo modo potuimus, nisi nihil omnino scriberemus. ³ Et enim si orationes, quas nos multitudinis

lib. V. cap. 16, & *Apuleius* *Apol.* pag. 421. *Ennio* praeivisse videtur *Callicles* apud *Platonem* in *Gorgia* pag. 296, seq. cujus verba profert *Agellius* *N. A.* lib. X. cap. 22.

2 Si non tantos — metu liberemur] Non de se ipse, sed de illis, qui vitam ducunt militarem & occupatam, adeoque primis tantum labiis gustare possunt philosophiam, loquitur. Ergo

rescripserim liberentur: *Victorius* enim & plerique omnes MSSi. dant, SED non tantos — metu liberentur. Hoc placet, at illud ineptissimum.

3 Etenim si orationes — sed si reperiebantur nonnulli] Est ἀναγκαῖον, quod post nonnulla παραδιδναις interposita scriptoribus haud est inusitatum. Sic lib. V. *Tusc.* cap. 15. *An* dubitas, quin praestans valetudine, viribus,

multitudinis iudicio probari volebamus; popularis est enim illa facultas, & effectus eloquentiae est audientium adprobatio: sed si reperiebantur nonnulli, qui nihil laudarent nisi quod se imitari posse confiderent, quemque sperandi sibi ² eundem bene dicendi ³ finem proponerent; & cum obruerentur copia sententiarum atque verborum, jejunitatem & famem se malle quam ubertatem & copiam dicerent; unde erat ⁴ exortum genus Atticorum, his ipsis, qui id sequi se profitebantur, ignotum; qui jam conticuerunt, paene ab ipso foro inrifi: quid futurum putamus, cum adjutore populo, quo utebamur antea, nunc minime nos uti posse videamus? Est enim philosophia paucis contenta iudicibus; multitudinem consulto

bus, forma — *si fuerit is qui haec habet injustus, intemperans, timidus* — dubitabisne eum miserum dicere? Iterum cap. 119. Similene putas C. Laelii unum consulatum fuisse & eum quidem cum repulsa — sed tamen utrum malles; te, *si potestas esset*, semel ut Laelium, Consulem, an, ut Cinna, quater? Sic & Offic. lib. III. cap. 26. Utile videbatur Ulyssi — sed infimulant eum Tragoediae, *simulatione insaniae militiam subterfugere voluisse*. Plura non desunt exempla, sed haec, quod volumus, satis ostendunt. Vide tamen infra lib. V. cap. 29. & Xenophontem Cyropaed. lib. IV. cap. II, 2.

1 Effectus eloquentiae est au-

dientium approbatio] Lambino placet *effeatrix eloquentiae*, quod oratorem excitat assensus auditorum, & magna frequentia. Praeterquam vero quod omnes Codices receptam firmant lectionem, non tam quid eloquentiam faciat, (licet eam quoque non sola pariat audientium approbatio) quam quae sit ejus vis, dicendi videtur locus. *Effectus* ergo valere censeatur ἀποτίλισμα, seu quod ex eloquentia, velut ex causa, proficiscitur.

2 Eundem bene dicendi] Vulgo *eundem & bene dicendi*. Sed conjunctionem non agnoscunt Reg. Med. & Elens. tert.

3 Finem proponerent] Fortè Cicero scripserat *finem ponerent*. Vide

consulto ipsa fugiens, eique ipsi & suspecta & invisa: ut vel si quis universam velit vituperare, secundo id populo facere possit; vel si in eam quam nos maxime sequimur conetur invadere, magna ⁶ habere possit auxilia reliquorum philosophorum disciplinis. Nos autem ² universae philosophiae vituperatoribus respondimus in Hortensio: pro Academia autem quae dicenda essent, satis accurate in Academicis quatuor libris explicata arbitramur. ⁷ Sed tamen tantum abest ut scribi contra nos nolumus, ut id etiam maxime optemus: in ipsa enim Graecia philosophia tanto in honore numquam fuisset, nisi doctissimorum contentionibus dissensionibusque viguisset. Quamobrem hortor omnis qui facere id possunt, ut hujus quoque

Vide sis Interpretes ad Phaedri lib. III. Fab. xiv, 8.

4 Exortum genus Atticorum]

Eos intelligit, qui, dum characterem simulant Atticum, jejunum ac enerve dicendi genus amplectuntur. *Quintilianus* Inst. Orat. lib. XII. cap. 10. *Antiqua quidem illa divisio inter Aelianos atque Atticos fuit, cum hi pressi & integri, contra inflati illi & inanes haberentur; & in his nihil superflueret, illis judicium maxime ac modus deesset. — Mibi falli multum videntur, qui solos esse Atticos credunt tenues, & lucidos, & significantes, sed quaedam eloquentiae frugalitate contentos, & semper manum intra pallium continentes. Cicero in Bruto cap. 84. Attico genere di-*

cendi se gaudere dicunt. Sapienter id quidem, atque utinam imitarentur, nec ossa solum, sed etiam sanguinem. Vide & c. 82. Orat. c. 7. & Dial. de causis Corr. Eloq. c. 18.

5 *Est enim Philosophia — fugiens*] Laudat *Lactantius* Div. Inst. lib. III. cap. 25. De re ipsa vide *Arrianum* Epict. lib. III. cap. xv. p. 297. & *Maximum Tyrium* Dissert. X. §. 6.

6 *Habere possit auxilia reliquorum philosophorum disciplinis*] Forsan habere possit auxilia a reliquorum philosophorum disciplinis, ut etiam *Lambinus* edidit.

7 *Sed tamen tantum abest — transfulerunt*] Hanc ~~non~~ adducit *Boetius* in *Topic.* lib. V. pag. 839. ed. Basil.

quoque generis laudem jam languenti Graeciae eripiant, & ¹perferant in hanc urbem: sicut reliquas omnis, quae quidem erant expetendae, studio atque industria sua majores nostri transtulerunt. Atque oratorum quidem laus ita ducta ab humili venit ad summum, ut jam, quod natura fert in omnibus fere rebus, senescat; brevique tempore ad nihilum ventura videatur: Philosophia nascatur, Latinis quidem literis, ex his temporibus: eamque nos adjuvamus, nosque ipsos redargui refellique patiamur. ² Quod si hi ferunt animo iniquo; qui certis quibusdam destinatisque sententiis quasi addicti & consecrati sunt; eaque necessitate constrikti, ut etiam quae non probare soleant ea cogantur constantiae causa defendere: nos, qui sequimur probabilia, nec ³ ultra quam id quod veri simile occurrit progredi possumus, ⁴ & refellere sine pertinacia, & refelli sine iracundia parati sumus. Quod si haec studia tra-

ducta

¹ Perferant in hanc urbem] Boëtii Codices, transferant. Gebhardiani quatuor, Reg. & Eliens. tert. praeferrant; quod non placet.

² Quod si hi ferunt — defendere: nos qui sequimur probabilia] Vulgo quod hi ferunt — defendere, Nos qui sequimur probabilia &c. At voculam secundam dedit Reg. eaque recepta, mutanda fuit interpunctio.

³ Ultra quam id quod verisimile occurrit, progredi possumus] Vulgo dant ultra id, quam quod verisimile occurrerit. In hoc

Reg. Med. Eliens. sec. & Balliol. in ordine verborum reliquos MSSStos sequimur. Profert haec etiam Boëtius in Topic. pag. 839.

⁴ Et refellere sine pertinacia, & refelli sine iracundia] Vir Cl. P. Manucius mavult, & refelli sine pertinacia, & refellere sine iracundia. Cum vero receptam lectionem tueantur Boëtius omnesque Tullii codices; causa profecto gravis subesse debet, cur haec ab eo tentata sit vocum transpositio. At eam celavit vir eruditissimus; quapropter nos pariter

ducta erunt ad nostros, ne bibliothecis quidem Graecis egebimus: in quibus multitudo infinita librorum propter eorum est multitudinem, qui scripserunt. Eadem enim dicuntur a multis: ex quo libris omnia referferunt. Quod accidet etiam nostris, si ad haec studia plures confluxerint. Sed eos si possumus excitemus, qui liberaliter eruditi, adhibita etiam differendi elegantia, ratione & via philosophantur. Est enim quoddam genus eorum, qui se philosophos appellari volunt, quorum dicuntur esse Latini sane multi libri: quos non contemno equidem, quippe quos numquam legerim. Sed quia profitentur ipsi illi qui eos scribunt se neque distincte neque distribute neque eleganter neque ornate scribere, lectionem sine ulla delectatione neglego. Quid enim dicant & quid sentiant hi qui sunt ab ea disciplina, nemo mediocriter quidem doctus ignorat. Quamobrem, quoniam quemadmodum dicant ipsi non labo-

pariter ac Turnebus Advers. lib. II. cap. 8. vulgatam tuebimur. Plutarchus de prof. Virt. sent. Tom. II. pag. 86. B. Τὸ μὲν δὲ ἙΦΥΒΡΙΖΕΙΝ ἐλίσσοντας, καὶ ΧΑΛΕΠΑΙΝΕΙΝ ἐλεγχόμενους. Vide sis Origenem contra Celsum lib. I. pag. 55. & Platonis Gorgiam pag. 285. E.

5 Ex quo libris omnia referferunt] Eliens. fec. referta sunt, nec aliter edidit Aldus nepos. A vulgata scriptura stant reliqui, nec eorum fides est deferenda,

quemadmodum patet ex Prisciani lib. X. col. 904. Cicero, inquit, Grammaticus, in II. Tuscul. Ex quibus verbis etiam omnia referferunt. Ex nostro rescribas oportet, ex quo libris omnia referferunt: ad hunc enim locum respicit, ut abunde liquet.

6 Quorum dicuntur esse Latini sane multi libri] Ad Amasianum aliosque quosdam Epicureos respicit, qui Latine de Philosophia scripserant. Eos perstrinxit cum alibi, tum supra lib. I. cap. 3.

laborant: cur legendi sint, ¹ nisi ipsi inter se, qui idem sentiunt, non intellego. Nam, ut Platonem reliquosque Socraticos & deinceps eos qui ab his profecti sunt legunt omnes; etiam qui illa aut non adprobant aut non studiosissime consecretantur; Epicurum autem & Metrodorum non fere praeter suos quisquam in manus sumit: sic hos Latinos hi soli legunt, qui illa recte dici putant. Nobis autem videtur, quicquid literis mandetur id commendari omnium eruditorum lectioni decere: nec, ² si id ipsi minus consequi possumus, idcirco minus id ita faciendum esse sentimus. Itaque mihi semper Peripateticorum Academiaeque consuetudo de omnibus rebus in contrarias partis discernendi, non ob eam causam solum placuit, quod aliter non posset quid ³ in quaque re veri simile esset inveniri; sed etiam quod esset ea maxuma dicendi exercitatio: qua princeps usus est Aristoteles, deinde eum qui secuti sunt. Nostra autem memoria Philo, quem nos frequenter audivimus, instituit alio tempore rhetorum praecepta tradere, alio philosophorum. Ad quam nos consuetudinem a familiaribus nostris adducti, in Tusculano, quod datum est temporis nobis, in eo consumpsimus. Itaque cum

ante

¹ *Nisi ipsi inter se*] In Eliens. sec. habes *legant ipsi inter se*: unde rescribi possit, *cur legendi sint* (*legant ipsi inter se qui idem sentiunt*) non intellego. Cum tamen in eo libro maxime grassata

sit audacia Librarii, nec ei Codex alius accedat fidejussor: omnino legerim, *nisi ipsis inter se*, quo modo primus emendavit vir doctissimus Joann. Clericus. Solloeca certe est oratio, quam prae-

ante meridiem dictioni operam dedissemus, sic-
 ut pridie feceramus; post meridiem in Aca-
 demiam descendimus: in qua disputationem
 habitam non quasi narrantes exponimus, sed
 eisdem fere verbis ut actum disputatumque est.
 Est igitur ambulantis ad hunc modum sermo 4
 ille nobis institutus; & a tali quodam induct-
 us exordio. A. Dici non potest, quam sim
 hesternae disputatione tua delectatus, vel potius ad-
 iutus. Et si enim mihi sum conscius, numquam
 me nimis vitae cupidum fuisse: tamen inter-
 dum obiciebatur animo metus quidam & do-
 lor, cogitanti fore aliquando finem hujus lucis,
 & amissionem omnium vitae commodorum.
 Hoc genere molestiae sic, mihi crede, sum li-
 beratus; ut nihil minus curandum putem. M.
 Minime mirum id quidem: nam efficit hoc
 philosophia: medetur animis; inanes sollicitu-
 dines detrahit; cupiditatibus liberat; pellit ti-
 mores. Sed haec ejus vis non idem potest a-
 pud omnis: tum valet multum, cum est ido-
 neam complexa naturam: *fortis* enim non mo-
 do *fortuna adjuvat*, ut est in vetere proverbio,
 sed multo magis ratio: quae quibusdam quasi
 praeceptis confirmat vim fortitudinis. Te na-
 tura excelsum quendam videlicet & altum &
 humana

se ferunt vulgati.

2 Si id *ipfi minus*] Vulgo se-
 cundam voculam nesciunt, quam
 nos Reg. Med. Balliol. & Eliens.
 tert. acceptam referimus.

3 In quaque re] Vulgo una-

quaque, cum quibus faciant non-
 nulli Codices. At nos eam rece-
 pimus lectionem, quam *Victorii*
 praestat editio; quamque firmant
 Reg. Med. Eliens. sec. tert. Bal-
 liol. & Petrenf.

I 2

i Ut

humana despicientem genuit: itaque facile in animo forti contra mortem habita infedit oratio. Sed haec eadem num censes apud eos ipsos valere, nisi admodum paucos; a quibus inventa, disputata, conscripta sunt? Quotus enim quisque philosophorum invenitur, qui sit ita moratus, ita animo ac vita constitutus, ut ratio postulat? qui disciplinam suam non ostentationem scientiae, sed legem vitae putet? qui obtemperet ipse sibi, & decretis suis pareat? Videre licet, alios tanta levitate & jactatione, uti his fuerit non didicisse melius; alios pecuniae cupidos, gloriae nonnullos; multos libidinum servos; ¹ ut cum eorum vita mirabiliter pugnet oratio: quod quidem mihi videtur esse turpissimum. Ut enim, si Grammaticum se professus

¹ *Ut cum eorum vita mirabiliter pugnet oratio*] Lambinus transpositis vocibus legere mavult, ut eorum cum vita mirabiliter pugnet oratio. Sed ordinem verborum, quem praebent MSSi, praestat Lactantius Div. Inst. lib. III. c. 15. ex quo patet, novam non esse de philosophorum vitiis querelam. Idem multis ex locis veterum probari queat. Diogenes in Excerpt. Peiresc. pag. 234. τῶν καὶ ἡμᾶς φιλοσόφων τὰς πλείους ἰδεῖν ἐστὶ λόγοντας μὴ τὰ κάλλιστα, πράττειντας δὲ τὰ χείρονα, καὶ τὴν ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις αὐτῶν σπουδὴν καὶ σύνεσιν ἀλλὰ τῆς πείρας ἐλεγχομένην. Quintilianus Inst. Orat. lib. I. Prooem. Non enim virtute ac studiis, ut haberentur philosophi, laborabant;

sed cultum & tristitiam, & dissidentem a ceteris habitum pessimis moribus praetendebant. In eandem mentem passim Seneca. Vide sis Epist. xx. aliosque locos, quos indicat V. C. Joan. Clericus Proleg. ad Hist. Eccles. Sect. II. cap. vii, 13. quibus adde Lucianum cum alibi, tum Rev. Tom. I. pag. 407. seqq. & in Icaromenippo Tom. II. p. 202, 208, 209.

² *Falsumque illud ac improbe*, Etsi in segetem] Sic MSSi. quod cum male Latine diceretur, Lambinus emendandum putavit falsoque illud ac improbe. Sed gravius latet mendum, felicitas, ut opinor, a Mureto sublatum; nam cum liber ejus daret falsumque illud ac improbe, illa

festi
de
tur
fite
tion
cio
vita
rene
soph
maj
quo
M.
Nar
lunt
P
P

ille d
xvi.
illud
Pro
Haec
gans
men
jicula
culi
Eurip
scopu
Frag.
hifce
verfos

—
Tux
φ
Homi
erudit
fragm
verfuu

fessus quispiam, barbare loquatur; aut si absurde canat is, qui se haberi velit Musicum; hoc turpior sit, quod in eo ipso peccet, cujus profitetur scientiam: sic philosophus in vitae ratione peccans, hoc turpior est; quod in officio cujus magister esse volt labitur, artemque vitae professus delinquit in vita. A. Nonne verendum est igitur, si est ita ut dicis, ne philosophiam falsa gloria exornes? quod est enim majus argumentum nihil eam prodesse, quam quosdam perfectos philosophos turpiter vivere? M. Nullum vero id quidem argumentum est. Nam ut agri non omnes frugiferi sunt, qui coluntur; ² falsumque illud Acci,

*Probae etsi in segetem sunt deteriore datae
Fruges, tamen ipsae suapte natura enitent:*

sic

ille doctissimus Var. Lest. lib. xvi. cap. 20. reponit *falsumque illud ATTII*, vel *Accii*,

Probae etsi in segetem &c.

Haec autem correctio, licet elegans & acuta videatur, nihilo tamen minus nonnullis habetur rejicula; nam qui sequuntur versiculi non *Accium* patrem, sed *Euripidem* vindicant, si modo scopum tetigit *Hier. Columna* Frag. Enn. pag. 248. illos ex hisce *Euripideis* Hec. vs. 592. versos existimans:

— Οὐκ ἐνν δεινὸν, εἰ γὰρ μὴ κακὰ
Τυχεύου καί ποῦ δεινὸν εὖ γὰρ καὶ
φίγει.

Hominem nobilissimum sequitur eruditissimus G. J. Vossius ad fragm. Tragic. pag. 31. At, ne versum *Euripideorum* mentem

prorsus esse contrariam memorarem, omnia sunt incerta. Demus enim Hecubes esse verba: Hecuben etiam *Accii* Tragoediam laudat *Priscianus* lib. vi. col. 716. & quamvis ex *Euripide* non esset translata nec ipsa discreparet immane quantum sententia; facile tamen fieri potuit, ut *Accio* eandem fabulam tractanti similis obversaretur *inova*. Non igitur exhibendam puto *Mureti* conjecturam.

3 *In segetem*] Seges ipsam terram hic denotat. *Tibullus* lib. I. Eleg. III, 61.

Fert cassiam non culta SEGES—
Virgilius Georg. I, 47.

Illa seges demum votis respondet avari

Agricolae, bis quae solem, bis frigora sensit.

sic animi non omnes culti fructum ferunt. Atque ut in eodem simili verfer; ut ager quamvis fertilis sine cultura fructuosus esse non potest; sic sine doctrina animus; ita est utraque res sine altera debilis. Cultura autem animi philosophia est: haec extrahit vitia radicitus, & praeparat animos ad satus accipiendos; eaque mandat his, &, ut ita dicam, ferit, quae adulta fructus uberrimos ferant. Agamus igitur ut coepimus: dic, si vis, de quo disputari velis. A. Dolorem existimo maximum malorum omnium. M. Etiamne majus, quam dedecus? A. Non audeo id dicere quidem: & me pudet tam cito de sententia esse dejectum. M. Magis esset pudendum, si in sententia permaneres. Quid enim minus est dignum, quam tibi pejus quicquam videri dedecore, flagitio, turpitudine? quae ut effugias, quis est ¹ non modo recusandus, sed non ultro adpetendus, subeundus, excipiendus dolor? A. Ita prorsus existimo. Quare ne sit sane summum malum dolor; malum certe est. M. Vide ne igitur; quantum, bre-

vite

Ibi vide *Servium*, ut & ad Aen. III, 142. VII, 526. *Festus*. SEGES dicitur — aliquando etiam solum ipsum, quod nec aratum est nec confitum. Hoc ex allatis patet, quibus adde quae congestit *Cl. Salmasius* Exerc. Plin. pag. 366. ed. Paris.

¹ Non modo recusandus] Vulgo non modo non recusandus, contra quam jubent MSSi. Eorum sane fidem sequi non dubi-

tavimus, cum posteriorem particulam negantem non raro praetermitti constet. Noster super lib. I. cap. 36. *Mortuorum autem non modo vitae commodis, sed ne vita quidem ipsa quisquam caret.* *Justinus* lib. XI. cap. 8. *Interclusa voce, non spes modum remedii, sed nec dilatio periculum inveniretur.* *Hirtius* lib. VIII. B. G. cap. 33. *Effugere non modo equitatum, sed ne legiones quae*

vite
A.
per
mil
qui
qu
igit
dis
cep
rist
rem
ebre
pra
vac
tum
Zer
quo
pejo
gen
sum
re
phil

dem p
repositum.
mus.
Var.
verba
Char
hujus
nostro
2
varii
tio B

viter admonitus, de doloris terrore dejeceris? A. Video plane: sed plus desidero. M. Experiar equidem: sed magna res est, animoque mihi opus est non repugnante. A. Habebis id quidem: ut enim heri feci, sic nunc rationem, quo ea me cumque ducet, sequar. M. Primum 6 igitur de inbecillitate multorum ² & e variis disciplinis philosophorum loquar: quorum princeps & auctoritate & antiquitate Socraticus Aristippus non dubitavit summum malum dolorem dicere. Deinde ad hanc enervatam muliebremque sententiam satis docilem se Epicurus praebeuit. Hunc post, Rhodius Hieronymus, vacare dolore, summum bonum dixit: tantum in dolore duxit mali. Ceteri ³ praeter Zenonem, Aristonem, Pyrrhonem, idem fere, quod modo tu: malum illud quidem, sed alia pejora. Ergo id quod natura ipsa & quaedam generosa virtus statim respuit, ⁴ ne dolorem summum malum diceres, oppositoque dedecore sententia depellerere; in eo magistra vitae philosophia tot saecula permanet? Quod huic officium,

dem possint: ubi D. Vossius frustra reposuit non modo non equitatum, prout ibi multis ostendimus. Vide & M. A. Muretum Var. Lect. lib. X. cap. 7. Porro verba, quae his adhaerent, laudat Charisius lib. II. col. 189. Sed hujusce Grammatici Codices e nostro sunt emendandi.

² Et e variis] Vulgo & de variis. Sed perplacet emendatio Bentleiana, quam recepi.

³ Zenonem, Aristonem, Pyrrhonem] Zeno cum Stoicis ejus discipulis nihil bonum nisi honestum putavit, adeoque nihil praeter vitia malum. De Pyrrhonis & Aristonis sententia dicemus ad lib. V. cap. 30.

⁴ Ne dolorem] Cum Eliens. sec. esse dolorem daret; prim. autem, tert. Reg. Med. & Bak. ne se dolorem; facili conjectura reposuimus, ne esse dolorem,

officium, quae laus, quod decus erit tanti? quod adipisci cum dolore corporis velit, qui dolorem summum malum sibi esse persuaferit. Quam porro quis ignominiam, quam turpitudinem non pertulerit? ut effugiat dolorem, si id summum malum esse decreverit. Quis autem non miser? non modo tunc cum premetur summis doloribus, si in his est summum malum; sed etiam cum sciet id sibi posse evenire. Et quis est, cui non possit? Ita fit, ut omnino nemo esse possit beatus. Metrodorus quidem perfecte eum beatum putat, *cui corpus bene constitutum sit, & exploratum ita semper fore*. Quis autem est iste, cui id exploratum possit esse? Epicurus vero ea dicit, ut mihi quidem risus captare videatur; adfirmat enim quodam loco, *Si uratur Sapiens, si crucietur*; expectas fortasse dum dicat, Patietur, perferet, non succumbet; magna mehercule laus, & eo ipso per

¹ Cui corpus bene constitutum sit] Sic noster de Offic. lib. III. cap. 33. *Vita omnis beata corporis firma constitutione, ejusque constitutionis spe explorata, ut a Metrodoro scriptum est, continetur.* Idem Fin. lib. II. cap. 28. *Metrodorus; paene alter Epicurus, beatum esse describit his fere verbis: cum corpus bene constitutum sit, & sit exploratum ita futurum.* Ipsi Graeca dat *Cleomens Alexandrinus* Stroim. II. pag. 498. Ἀγαθὸν ψυχῆς τί ἄλλο ἢ τὸ σαρξὸς ὑγιαίνει κατὰ φύσιν καὶ τὸ περὶ ταύτης πρὸς ἰλ-

πωμα; Vide & *Plutarchum* Tom. II. pagg. 1087, 1089. ac *Ciceronem* Tusc. lib. V. cap. 9. At *Agellius* N. A. lib. IX. cap. 5. *Epicurus voluptatem summum bonum esse ponit; eam tamen ita definit, σαρξὸς ὑγιαίνει κατὰ φύσιν.* *Cleomades* Κωνσταντίνου. lib. II. pag. 240. ed *Basil.* *Epicurus σαρξὸς ὑγιαίνει κατὰ φύσιν καὶ τὸ περὶ ταύτης (Leg. ταύτης) πρὸς ἰλπωμα.* Adiss & pag. 250. Haec sane fuit vulgaris Epicureorum sententia, quod patet ex *Origene* contra *Celsum* lib. III. pag. 159.

per quem juravi Hercule digna: sed Epicuro homini aspero & duro non est hoc satis: ² *In Phalaridis tauro si erit, dicet, Quam suave est! quam hoc non curo! Suave etiam? an parum est, si non amarum? At id quidem illi ipsi, qui dolorem malum esse negant, non solent dicere; cuiquam suave esse cruciari: asperum, difficile, odiosum, contra naturam dicunt; nec tamen malum: hic ³ qui non solum hoc malum dicit, sed malorum omnium extremum, sapientem censet id suave dicturum. Ego a te non postulo, ut dolorem eisdem verbis adficias, ⁴ quibus Epicurus [voluptatem,] homo ut scis voluptarius. Ille dixerit sane idem in Phalaridis tauro, quod si esset in lectulo: ego tantam vim non tribuo Sapienti contra dolorem. ⁵ Sit fortis in perferendo; officio satis est: ut laetetur etiam, non postulo: tristis enim res est sine dubio; aspera, amara, inimica naturae, ad*

² *In Phalaridis tauro si erit, dicet, quam suave est]* Vulgo hoc adnectunt: contra quam vult Eliens. tert. Seneca Epist. LXVI. Epicurus ait, *Sapientem, si in Phalaridis tauro peruratur, exdamaturum, Dulce est, & ad me nil pertinet. Vide Laertium X, 118. nostrum Tusc. lib. V. capp. 10, 26. aliosque, quos laudat Pet. Gassendus Oper. Tom. v. pag. 96.*

³ *Qui non solum hoc malum dicit, sed malorum omnium extremum]* Est ex acutissimi Bentleyi conjectura. Vulgo qui solum hoc malum dicit, & malo-

rum &c. nec aliam lectionem prae se ferunt Codices.

⁴ *Quibus Epicurus voluptatem]* Ultimam vocem uncinis cinximus, quippe quae delenda est: ut Cl. Bentleyus optime monuit.

⁵ *Sit fortis in perferendo]* Cum nonnulli Codices si forte, alii se forte repraesentarent, Lambinus rescribendum conjecit esse fortem, nec aliter edidit. Siquidem vero non defunt MSSi qui receptam lectionem diserte praestant, eaque prorsus est commoda; nihil incertis hariolationibus opus esse constat.

1 *Ipsum*

ad patiendum tolerandumque difficilis. Aspice Philoctetam: cui concedendum est gementi: ¹ ipsum enim Herculem viderat in Oeta magnitudine dolorum hejulantem. Nihil igitur hunc virum sagittae, quas ab Hercule acceperat, ² tum consolantur,

*Cum e viperino morsu venae viscerum
Veneno inbutae tetros cruciatus cient.*

Itaque exclamat auxilium expetens, mori cupiens:

Heu quis falsis fluctibus mandat

³ Me ex sublimi vertice saxi?

Jam jam absumor: conficit animam

⁴ Vis vulneris, ulceris aestus.

Difficile

¹ *Ipsam enim Herculem*] Labitur *Pet. Victorius* Var. Lect. lib. II. cap. 15. dum *Ciceronem* memoria lapsus statuit: quamvis enim nonnulli scriptores id *Poeanti* tribuant, quod *Philoctetae Tullius*; hic tamen nullatenus est culpandus, quia plures eodem modo rem narrant, ut testimoniis ostendemus. *Diodorus Siculus* Bibl. lib. IV. pag. 243. Ὁ μὲν Ἡρακλῆς ἀπογυνοῦ; τὰ κατ' ἑαυτὸν, & παρελθὼν εἰς τὴν πυρᾶν, παρικόλει τὸν αἰὶ ὡρεσσοῖντα ὑφάψαι τὴν πυρᾶν οὐδὲν δὲ τολμῶντ' ὑπακούσας, μὲν Φιλοκτήτης ἐπέειπεν λαβὼν ὃ, τῆς ὑπουργίας χάριν, τὴν πῦρ τῶν τόξων δαρεῖν, ἥψε πυρᾶν. *Ovidius* Metam. IX, 231.

Inque pyram structis, arcus pharetramque capacem,

Regnaque visuras iterum Trojana sagittas

Ferre jubet Poeante satum, quo flamma ministro
Subdita.

Pari modo *Lactantius* lib. I. cap. 9. & *Hyginus* Fab. xxxvi. ut dubium non sit, quin immerito *Ciceronem* redarguerit egregius ille Criticus.

² *Tum consolabantur*] Ita vulgo dant, sed tum demum paullo post legendum *cierent*, ut edidit *Pet. Victorius* & *D. Lambinus*; quae tamen ratione versus non stabit. Hoc ut vitetur incommodum, reponas oportet *consolantur*, uti nos exhibendum curavimus.

³ *Me ex sublimi*] Ex MSSis *Balliol.* & *Vatic.* legendum videtur *sublimo*. Sic enim loqui solent veteres. Vide modo *Nonium* in *sublima*.

⁴ *Vis vulneris*] *G. J. Vossius* & *Jac. Gronovius* metri gratia reponunt *virus vulneris*; quae pon

Difficile dictu videtur, eum non in malo esse, & magno quidem, qui ita clamare cogatur. Sed videamus **Herculem** ipsum, qui tum dolore frangebatur, cum ⁶ immortalitatem ipsam morte quaerebat. Quas hic voces ⁷ apud Sophoclem in Trachiniis edit? cui [cum Deianira sanguine Centauri tinctam tunicam induisset, inhaesissetque ea visceribus; ait ille,

*O Multa dictu gravia, perpeſſu aspera,
Quae ⁸ corpore exanclata atque animo pertuli!
Nec mihi Junonis terror inplacabilis,
Nec tantum invexit triftis Eurystheus mali,
Quantum una ⁹ vecors Oenei partu edita.
Haec me inretivit veste furiali inſcium,*

¹ Quae

non inelegans conjectura videri possit: omnes enim norunt Philoctetae vulnus gravem odorem emisſisse; quam ob causam a Graecis Lemni fuit relictus. Omnino tamen retinenda est vulgata lectio. Tacitus Hist. I, 79. Ibi saevitia hiemis & vi vulnere absumti. Amm. Marcellinus xxv, 3. Vi vulneris interiit. Nec fuit cur propterea ruina versui metueretur: nam in sententiae clausula Anapaestus Catalecticis locum habet. Vide praestantissimi viri Ric. Bentleyi Epistolam Maletae subnexa pag. 27. Is versus παρρησιαστος dicebatur. Adijſit Aristophanem in Pluto vs. 618. & ejus Scholiasten ad vs. 598.

⁵ Sed videamus **Hereulem**] Forſan ſed audiamus **Herculem**. Hae certe voces alibi confunduntur.

⁶ Immortalitatem ipſa morte]

Sic plures Codices. At omnino reſcribendum ipſam, ut ad immortalitatem referatur: ac ita diſerte MS. Cantabr.

⁷ Apud Sophoclem in Trachiniis] Verſ. 1063. ſeqq.

⁸ Corpore exanclata atque animo pertuli] Vulgo exanclato. Nos Reg. Elienſ. tert. ac tres Gebhardianos ſequimur. Graece: καὶ χερσὶ καὶ ὥτοισι μοχθήσας ἐγώ. Legiſſe videtur Cicero, NO' OIſEI, vel νόοις, μοχθήσας ἐγώ. Nam, quod hanc vocem plurali carere jaſtitant, plane falſum eſt. Porphyrius Epist. ad Anebonem pag. 2. Εἰ δὲ θίς μὲν λέγωμεν, ὡς πνεῖς, NO' AΣ εἶνα καθαρεύς &c. Vide Salluſtium de Diis & mundo capp. 3, 12. ac Syneſium Dione pag. 60. D. & de Inſomn. pag. 133. C.

⁹ Vecors Oenei partu edita] Quae noſtro vecors, ea Sophocli vs.

- ¹ Quae latere inbaerens morfu lacerat viscera,
 Urgensque graviter pulmonum haurit spiritus:
² Jam decolorem sanguinem omnem exforbuit.
 Sic corpus clade horribili absumptum extabuit,
 Ipse inligatus peste interimor textili.
 Hos non hostilis dextra, non terra edita
 Moles gigantum, ³ non biformato impetu
 Centaurus, ⁴ ictus corpori inflixit meo:
 Non Graja vis, non barbara ulla inmanitas,
 Non saeva terris gens relegata ultimis,

Quas

vs. 1067. est δολῶπις. Apposite Festus. Vecors est turbati & mali cordis. Vide & eundem in *vegrande*. Andr. quidem Dacryus perperam, sine corde; particula minuit; non enim privationem, sed malitiam seu pravitatem ibi denotat, quemadmodum etiam in *Vejeve*, licet eam vocem aliter interpretetur Agellius N. A. V, 12. Notandum superest, Oeneum fuisse Deianiræ patrem, unde liquet partum hic de masculo dici, quae rarissima est ejus significatio. Vide *Quintilianum* Inst. Orat. VIII, 6. & *Nonium* in *parere*. Graecis tamen τόκος hoc modo frequenter usurpatur. *Sophocles* Oedip. Colon. vs. 1379. Οἰνῶς ΤΟ΄ΚΟΣ Τυδῖος. Et in *Philos.* vs. 632. Λαίρτον τόκος Ulysses. Iterum vs. 1242.

Νέον μὲν οὐδὲν τῶδε Ποιῶντος
 ΤΟ΄ΚΩ.

Similiter *Aeschylus* & *Euripides*. *Philo* apud *Eusebium* Praep. Evang. lib. IX. cap. 24. Ἰακώος εὐτέκνοιο ΤΟ΄ΚΟΣ Ἰωσήφ. Adifis & *Chrysostomum* Homil. IV.

in *Matthaeum* Tom. II. pag. 24. ed. Eton.

¹ Quae latere] Sic Reg. & Eliens. tert. Vulgo lateri.

² Jam decolorem] *Charisius* lib. II. col. 178. Decolorem sine colore. *Cicero Tusculanarum* secundo, cum *Herculem* daret ingemiscentem, Jam decolorem sanguinem omnem exforbuit. *Sophocli* χλωρὸν αἷμα dicitur. *Diomedes* lib. I. col. 363. *Cicero in Tusculanarum secundo*, sanguinem omnem forbui. Leg. exforbuit. Decolor autem non est sine colore, sed cui vitiatum est color.

³ Non biformato impetu Centaurus] *Sophocles* vs. 1076. Οὐ πὶ δῖος βία, ubi Scholiafles; Λίοντος, ὕδρας, Κερβείας κ. λοιπῶν. Sed rectius intellexit *Cicero*; nam Centauri δῖες aliquando nominantur. Sic infra vs. MCXI. Διφυῇ τ' ἄμικτον ἱπποδάμονα φράτον ΘΗΡΕΪΝ. *Homerus* II. A, 267. de *Lapithis*:

Κάρπη μιν ἴσας καὶ καρτίης
 ἱμᾶχοτο

ΘΗΡΕΪΝ ὀρεσκώοισι.

Centaurus ibi significat, ut recte veteres.

Quas peragrans, undique & omnem hic feritatem expuli:

6 Sed feminea vir, feminea interimor manu.

O nate, vere hoc nomen usurpa patri,

7 Ne me occidentem matris superet caritas.

8 Huc adripe ad me manibus abstractam piis.

Jam cernam, mene an illam potiore putes.

Perge, aude, nata; inlacrima patris pestibus:

Miserere. Gentes nostras flebunt miseras.

9 Heu virginalem me ore ploratum edere;

Quem

veteres. Rursus Iliad. B, 743.

Ἡρόπ πρὸς ὅτι ΦΗΡΑΣ ἰππῶν
λαχρήντας.

Αἰγύδι δὲ τοὺς κινεῖσθαι, inquit Didymus. Ita Pindarus Pyth. III, 8. Chironem centaurum vocat Φῆν' ἀγρότιον. Nec aliter in eo loco, quem profert Athenaeus lib. XI. p. 476. B. Vide & Palaephatus de Incred. c. 1.

4 Ictus corpori infligit meo] Vulgo *infixit*. Lectionem, quam recepi, praestat Pal. pr. camque merito probarunt Turnebus, Lambinus & Bentleius. Vide Senecam de Ira III, 28.

5 Omnem hic feritatem] Vulgo hinc, contra quam volunt nostri fere Codices.

6 Sed feminea vir, feminea interimor manu] Vulgo *Sed feminea vi, feminea* &c. At, ne veteres editos memorem, Reg. Eliens. tert. & Cantabr. nostram firman lectionem.

7 Ne me occidentem] Sic Reg. & Med. Vulgo nec.

8 Huc arripe ad me] Vulgo *heu*. Male contraque MSSorum fidem.

9 Heu virginalem me ore ploratum edere] Ita Codices: similique modo *virginalem verecundiam* dixere noster pro Quintio cap. xi. & Hieronymus ad Eustochium Epist. xix. p. 136. D. autem Lambinus & Fr. Fabricius reponunt *heu virginali more ploratum edere*; quia Sophocles vs. 1088. habet ὅςτις, ὥςτις παρ' ἑνὸς, βίβρυχα κλαίων. Miror equidem doctos illos viros hac de causa lectionem vulgatam mutasse, cum cuivis pareat, eum, qui, ὥςτις παρ' ἑνὸς, βίβρυχε κλαίων, *virginalem ploratum* edidisse. Henr. tamen Stephanus Castig. in Cicer. p. 37. hanc παραδίωξιν est amplexus, additque ploratum non ore, sed oculis edi. Et sane Servius ad Aen. vi, 427. ploratum lacrimarum tantum esse confirmat. Sed rectius idem Grammaticus ad Aen. XI, 211. plorare, cum voce flere explicat. Noster infra cap. xv. Videmus ex acie efferrī saepe saucios, & quidem rudem illum & inexercitatum, quamvis levi ictu, ploratus turpissimos edere. Livius lib.

XXII.

Quem vidit nemo ulli ingemiscientem malo!

¹ *Sic feminata virtus adflicta occidit.*

Accede nate, adsisse, miserandum aspice

Evisceratum corpus ² *laceratum patris.*

Videte cuncti: tuque caelestum sator

Face, obsecro, in me vim coruscam fulminis.

Nunc, nunc dolorum anxiferi torquent vertex:

Nunc serpit ardor. O ante victrices manus,

O pectora, o terga, o laceratorum tori!

Vestronem pressu quondam Nemeaeus leo

Frendens efflavit graviter extremum balitum?

Haec dextra ³ *Lernam, tetra mactata excetra,*

Placavit: haec bicorpore mactavit manum:

Erymanthiam haec vastificam abiecit beluam:

Haec e Tartarea tenebrica abstractum plaga

Tricipitem eduxit Hydra generatum canem:

Haec interemit tortu multiplicabili

Draconem, auriferam ⁴ *obtutu observantem*
arborem.

Multa

XXII. cap. 14. Strepunt aures
clamoribus plorantium sociorum.
Idem XXIII, 42. Quum plora-
tum prope conjugum & libero-
rum nostrorum exaudire — posses.
Seneca Epist. LXIII. Lacriman-
dum est, non PLORANDUM.
Hinc apud veteres inclamandi
significationem obtinuit, quod
docebit Festus.

¹ Sic feminata] Sophocles vs.
1092.

Νῦν Δ' ἐκ πίετον θῆλυς εὐχόμεναι
τάλας.

Igitur lege, SED feminata &c.

² Laceratum patris] Vulgo

lacerati patris. Alteram vero le-
sionem praestant Codices: &
veteribus Poëtis non inusitata
sunt haec ἀσύνετα.

³ Lernam, tetra mactata ex-
cetra, Placavit] Sic Reg. Med.
& Eliens. pr. Vulgo Lernam te-
tram. Male ut vidit Cl. Bentleius.
Foran etiam legendum placavit,
ut apud Virgilium Aen. vi, 803.
Pari modo pacatum mare de O-
ceano praedonibus non infello
dixit Horatius lib. iv. Od. 5.

⁴ Obtutu observantem] Multi
Codices adservantem, quod ex
Glossmate natum videtur. Vide
quae

*Multa alia victrix nostra lustravit manus,
Nec quisquam e nostris spolia cepit laudibus.*

Possumusne nos contemnere dolorem; cum ipsum Herculem tam intoleranter dolere videamus? Veniat Aeschylus non poeta solum, sed etiam Pythagoreus: sic enim accepimus. Quomodo fert apud eum Prometheus dolorem? quem excipit ob furtum Lemnium,

*Unde ignis cluet immortalibus
Clam divis doctus Prometheus
Clepsisse dolo, poenasque Jovi
Furti expendisse supremo.*

Has igitur poenas pendens, adfixus ad Caucasum dicit haec:

*Titanum suboles, socia nostri sanguinis,
Generata caelo, aspiciate religatum asperis
Vinctumque saxis. Navem ut horrissono freto
Noctem paventes timidi adnectunt navitae:
Saturnius me sic infixit Juppiter:*

¹ Jo-

quae diximus ad Caesaris lib. III. B. C. cap. 28.

5 *Unde ignis lucet mortalibus clam divisus, eum doctus — fato expendisse supremo*] Hi procul dubio sunt versus, & eorum quidem principium sic exstat apud Varronem lib. VII. L. L. p. 67. *Unde ignes cluet mortalibus Divis. Jos. quidem Scaliger Castig. p. 103. ad Anapaesticos hoc modo reducit:*

*— Unde ignes mortalibus
Divisse cluet doctus Prometheus,
Clepsisse dolo, poenasque Jovi
Fato expendisse supremo.*

Hunc Heroem sequitur D. Lam-

binus. Octav. autem Pantagathus miros ex iis Iambos facit:

Dolorem quem percipit ob furtum Lemnium

Unde ignis lucet mortalibus clam diditus:

Eum Prometheus clepsisse est dictus dolo,

Poenasque Jovi fato expendisse pessimo.

Haec ratio longe longeque Scaligerana deterior est; attamen infeliciore, si fieri potest, conatu rem aggreditur Hadr. Turnebus Advers. lib. II. cap. 8. Mihi cum primis arridet elegantissima viri summi

- ¹ *Jovisque numen Mulcebri adscivit manus:
Hos ille cuneos fabrica crudeli inserens,
Perrupit artus: qua miser solertia
Transverberatus castrum hoc furiarum incolo.
Jam tertio me quoque funesto die,
Tristi advolatu, aduncis lacerans unguibus,
Jovis satelles pastu dilaniat fero.*
- ² *Tum jecore opimo farta & satiata adfatim
Clangorem fundit vastum, & sublime abvolans
Pinnata cauda nostrum adulat sanguinem.
Cum vero adefum inflatu renovatum est jecur,
Tum rursus tetros avida se ad pastus refert.*
- ³ *Sic hanc custodem moesti cruciatus alo;
Quae me perenni vivom foedat miseria.
Namque, ut videtis, vinclis constrictus Jovis,
Arcere nequeo diram volucrem a pectore.*

Sic

summi Ric. Bentleii conjectura,
qui reponit

*Unde ignes cluet immortalibus
Clam Divis doctum Prometheus
Clepsisse dolo, poenasque Jovi
Furti expendisse supremo.*

Vide sis Epist. Malaelae subjectam p. 27.

¹ *Jovisque numen Mulcebri adscivit manus*] Lambinus ad suae editionis oram adlevit, *forſan* arcevit. Quid vero in mentem fuerit viro doctissimo, me plane fugit, nisi forſan huic verbo *ciendi* vel *arceſſendi* vim tribuit. Utcunque ſit, movenda non eſt lectio recepta. Certe quamvis huic muneri ſolum Mercurium praeficiant Hyginus Fab. cXLIV. Servius ad Eclog. VI, 42. alii-que; has tamen partes egiffe cum Vulcanò Mercurium patet

vel ex Luciani Prom. Tom. I. pag. 173, 174.

² *Tum jecore opimo farta & satiata*] Laudat Priscianus lib. X. col. 907.

³ *Sublime abvolans*] Hadr. Turnebus Adverſ. lib. II. c. 9. D. Lambinus & Fr. Fabricius reponunt, *sublime avocans*: ſed mutatione non eſt opus, cum *sublime abvolans* idem valeat ac ad ſublime, ſeu ſublimem locum, volans. Sane Prometheus non ſummo, ſed medio Caucaſo fuit adfixus. Vide Lucianum Prom. Tom. I. pag. 173. Claudianus de III. Conf. Honorii vſ. 165.

— *Et Veneris clementes advolat auras.*

Idem in Probiſi & Olybrii Conf. vſ. 174.

— *Veneris*

Sic me ipse viduus, pestes excipio anxias;

Amore mortis terminum anquirens mali:

Sed longe a leto numine aspellor Jovis.

Atque haec vetusta saeculis glomerata borridis,

Luctifica clades nostro infixæ est corpori;

Ex quo liquatae solis ardore excidunt

Guttae, quæ saxa adsidue instillant Causasi.

Vix igitur posse videmur ita adfectum non miserum dicere; & si hunc miserum; certe do-

lorem malum. A. Tu quidem adhuc meam

causam agis. Sed hoc mox videro. Interea

unde isti versus? non enim agnosco. M. Di-

cam hercle: etenim recte requiris. Videsne

abundare me otio? A. Quid tum? M. Fuiſti

saepe, credo, cum Athenis esses, in scholis phi-

losophorum. A. Vero, ac libenter quidem.

M.

— *Velox jam nuntius advolat*
urberib.

Amm. Marcellinus XVI, 9. Per-

duelles advolaret assiduos. Mul-

ta sunt hujusmodi. Vide sis

Salmasium ad Tertullianum de

Pallio pag. 404. Porro Nonius

in adulatione hosce versus Accii

Prometheo acceptos refert. Is

Accianae hujus fabulae meminit

etiam in Gelus, subscribente Pri-

ſciano lib. vi. col. 685. quapropter

Ciceronem dissimulati scripto-

ris inculcat Pet. Scribentius Fr.

Trag. pag. 142. At Tullius hu-

iusce libri cap. x. se hunc lo-

cum de Graeco vertisse confir-

mat: nec tam inops erat, vel

am perfrictæ frontis, ut aliena

sibi adscriberet. Memoria igi-

tur lapsus est Marcellus, nec ta-

men Prometheum Accii fuisse

fabulam negarim: nam Περμη-

θία δομώτω, λυόμενος, & πο-

ταία sive πορρωθεν scripsit Aes-

chylus; quorum δομώτω pri-

mum forsitan Accius in linguam

Latinam transtulit; noster, hanc

secundi particulam.

4 Sic hanc custodem — Quae

me perenni] Vulgo hunc — qui,

Sed emendatio Cl. Bentleii mihi

probat, quod in hac re genus

femininum prius adhibuit.

5 Ex quo liquatae] Haec voces

temporis longitudinem denotare

perperam judicavit Joach. Came-

rarius; ad ipsum enim Prome-

thei corpus respiciunt. Adi sis

Hadr. Turnebum Advers. II, 9.

K

I Et

M. Animadvertebas igitur, etsi tum nemo erat admodum copiosus, verum tamen versus ab his admisceri orationi. A. Ac multos quidem a Dionysio Stoico. M. Probe dicis. Sed is quasi dictata; nullo dilectu, nulla elegantia: Philo noster ¹ [& proprium numerum] & lecta poemata & loco adungebat. Itaque postquam adamavi hanc quasi senilem declamationem, studiose equidam utor nostris poetis; sed, sicubi illi defecerunt, ² verti ipse multa de Graecis, ne quo ornamento in hoc genere disputationis careret Latina oratio. Sed videſne, poëtae quid mali adferant? lamentantis inducunt fortissimos viros: molliunt animos nostros: ita sunt deinde dulces; ut non legantur modo, sed etiam ediscantur. Sic ad malam domesticam disciplinam vitamque umbratilem & delicatam cum accesserunt etiam poëtae; nervos omnis virtutis elidunt. Recte igitur a Platone ³ educuntur ex ea civitate; quam finxit ille, cum optimos mores, & optimum reipublicae statum exquireret. At vero nos,

¹ Et proprium numerum] Un-
cinis cinximus hasce voces quas
omnino nesciunt Med. & Bak.
Turbant etiam alii Codices, qui
tere dant, *Philo & proprium no-*
ſter & lecta poemata &c.

² Verti ipse] Vulgo verti e-
nim. Sed veteres editos sequor,
quos Gebhardus male deseruit.

³ Educuntur ex ea civitate]
Elienſ. ſec. & Bak. *ejiciuntur*,
quod quidem verbum est vehemen-

mentius; quia ejici eſt inde expelli
unde invitatus recedas, prout recte
Seneca Epist. LIV. Ita loquun-
tur & alii ſcriptores, ubi *Plato-*
nis hoc memorant facinus. *Av-*
guſtinus C. D. II, 14. *An forte*
Platoni Graeco potius palma dan-
da eſt, qui cum ratione formaret,
qualis eſſe civitas debeat, tan-
quam adverſarios civitatis, *Poe-*
tas cenſuit urbe pellendos? *Minu-*
cius Felix Octav. cap. xxii. *Pla-*

nos, docti scilicet a Graecia, haec & a pueritia legimus & discimus: hanc eruditionem liberalem & doctrinam putamus. Sed quid poëtis irascimur? Virtutis magistri philosophi inventi sunt, qui summum malum dolorem dicerent. At tu; adulescens; cum id tibi paulo ante dixisses videri; rogatus a me, Etiamne majus quam dedecus, verbo de sententia destitisti. Rogo hoc idem Epicurum? majus dicet esse malum mediocrem dolorem, quam maximum dedecus: in ipso enim dedecore mali nihil esse, nisi sequantur dolores. Quis igitur Epicurum sequitur dolor, cum hoc ipsum dicit, summum malum esse dolorem? quo dedecus majus a philosopho nullum expecto. Quare satis mihi dedisti, cum respondisti, Majus tibi videri malum dedecus; quam dolorem. Hoc ipsum enim si tenebis; intelleges, quam sit obstitendum dolori: nec tam quaerendum est, dolor malumne sit, quam firmandus animus ad dolorem ferendum. * Concludunt ratiunculas Stoici, cur non sit malum: quasi de verbo, non de re laboretur.

to ideo praeclare Homerum — de civitate, quam in sermone instituebat, EJECIT. Athenaeus lib. V. pag. 187. Ὅμως τοιαῦτα γράφοντες, ὅτι Ὅμηρον ἔΚΒΑΛΑΔΟΥΣΙ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ. Et lib. XI. pag. 505. Ἐν μὲν τῇ Πολιτείᾳ Ὅμηρον ἔΚΒΑΛΑΔΩΝ καὶ τὴν μισσηπικὴν πύλιν. Origenes contra Celsum lib. IV. pag. 186. Οὗτος εὐλόγως ΕΚΒΑΛΑΔΕΙ τὴν αὐτὴν πολιτείαν Πλάτῳ

ὡς ἐπιτέλειοντες τὴν νόον. Sic iterum pag. 198. quocirca magnis auctoritatibus se tueatur ista vox. Sed tamen ipse Plato de Rep. lib. III. p. 437. mitiorem φράσιν ἀποτίμειν adhibet; quod facit etiam Maximus Tyrius Diff. XXIII, 3. ut temere movenda non sit recepta lectio.

* Concludunt ratiunculas] Sic Cl. Bentleius; & sic, praeter Gebhardianos quinque, Reg. Eliens. duo;

boretur. Quid me decipis, Zeno? nam cum id quod mihi horribile videtur, tu omnino malum negas esse; capior: & scire cupio, quo modo id, quod ego miserrimum existumem, ne malum quidem sit. Nihil est, inquit, malum; nisi quod turpe atque vitiosum est. Ad ineptias redis: illud enim quod me angebat non eximis. Scio dolorem non esse nequitiam. Define id me docere: hoc doce, doleam, necne doleam, nihil interesse. ¹ Numquam quicquam, inquit, ad beate quidem vivendum, quod est in una virtute positum; sed est tamen rejiciendum. Cur? Asperum est, contra ¹² naturam, difficile perpeffu, triste, durum. Haec est copia verborum, quod omnes uno verbo malum appellamus, id tot modis posse dicere. Definis

duo, Petrenf. Bak. & Balliol. nec aliter interdum loquitur Cicero. Vulgo *ratiunculis*: cui lectioni solus è nostris favet Med.

¹ Numquam quicquam, inquit, ad beate quidem vivendum] *D. Lambinus* contra MSSorum fidem reponit *nihil quidquam*. Male. *Plautus* Amph. Act. I. Sc. I, 92. Numquam etiam quicquam adhuc verborum est prolocutus perperam. Idem Afin. Act. I. Sc. III, 44. Nam si ea durarent mihi, Mulier mitteretur ad te; numquam quicquam poscerem. Et *Rudent*. Act. II. Sc. VII, 23. Tibi ego nunquam quicquam credam nisi accepto pignore. *Terentius* Eun. Act. V. Sc. VII, 1. Numquam *aedepol*

quicquam jamdiu, quod magis vellem evenire, Mi evenit. Vide sis & *Adelp*. Act. I. Sc. II, 18. & Act. IV. Sc. I, 12.

² *Gloriantem*, dum nihil bonum] Lego *gloriantem*: dicis enim nihil bonum. Festinantes sane Librarii dicis n. non distinculter in dum possunt mutare, praesertim si, quod saepe contingit, literae parum distincte sint scriptae. Si displicet haec ratio, secunda vox est cum *Lambinus* delenda; nam supervacua proffus & inanis videtur.

³ Optare hoc quidem est, me docere] *Petr. Fabro* legendum placet captare, cumque viro illo docto facit *D. Lambinus*; quod equidem miror, siquidem loquend

De
cis
tol
cur
dur
hil
den
us:
esse
ver
exco
quo
app
min
bona
& n

quend
sentan
inusta
Acad.
esse D
optant
Optare
putare
mus ad
pag. 5
ex bon
potius
ei. Sa
Hypot
XOME
Argyrea
Zenone
non or
Plato d

Definis tu mihi, non tollis dolorem; cum dicis asperum, contra naturam, vix quod ferri tolerarique possit; nec mentiris: sed re succumbere non oportebat, verbis ² gloriantem, dum nihil bonum nisi quod honestum, nihil malum nisi quod turpe: ³ optare hoc quidem est, non docere. Illud & melius & verius: omnia, quae natura ⁴ aspernetur, in malis esse: quae adsciscat, in bonis. Hoc posito, & verborum concertatione sublata, tantum tamen excellet illud, quod recte amplexantur isti; quod honestum, quod rectum, quod decorum appellamus; quod idem interdum virtutis nomine amplectimur; ut omnia praeterea, quae bona corporis & fortunae putantur, perexigua & minuta videantur: ne malum quidem ullum,

quendi modum, quem repraesentant omnes libri. Tullio non inusitatum esse probe sciret. Sic Acad. II, 38. *Somnia censet haec esse Democriti, non docentis, sed optantis.* Ac de fato cap. 20. *Optare hoc quidem est, non disputare.* Eodem modo Hieronymus adv. Pelagium ad Ctesiph. pag. 546. *Hoc est enim hominem ex homine tollere --* ² OPTARE potius quam docere. Pariter Graeci. Sextus Empiricus Pyrrhon. Hypot. lib. III. cap. 25. ΕΥΧΟΜΕΝΟΝ μᾶλλον ἢ τὰ ληθῆ λέγοντων. Vult autem noster Zenonem rem tantum non ἀδύνατον ponere; sed id quod ponit non omnino demonstrare. Sic *Plato de Rep. lib. V. pag. 340.*

ed. Cantab. Οὐκ ἄρα ἀδυνατὰ γι, ἀλλ' ΕΥΧΑΙΣ ὁμοίᾳ εὐνομοδιτῶν. Et lib. VI. pag. 44. Οὐτὼ γὰρ ἂν ἡμεῖς δικαίως καταγλώσσοιτα, ὥς ἄλλως ΕΥΧΑΙΣ ὁμοίᾳ λέγοντες. Eodem sensu perit tῆς πόλεως ΕΥΧΑΙΣ εἰρηκῶναι dicit lib. VII. pag. 152. Lucianus de mercede Conduct. Tom. I. pag. 450. Εὐχῇ γὰρ εἰκνύται εἰς ταῦτα γι. Ubi Scholiastes Regius, αἱ γὰρ εὐχαὶ ἐπὶ πάντων τὰ ἀδύνατα πρὸς ἀλλοτρίαν. Vide sis eundem in Hermotimo pag. 559.

⁴ *Aspernetur — adsciscat*] Vulgo *aspernatur — adsciscit*. Sed *adsciscat* est a Reg. aliisque Codicibus; ut necessario mutanda fuerit vox prima.

lum, nec si in unum locum conlata omnia sunt, cum turpitudinis malo comparanda. Quare si, ut initio concessisti, turpitudine pejus est quam dolor; nihil est plane dolor. Nam dum tibi turpe nec dignum viro videbitur gemere, bejulare, lamentari, ¹ frangi, debilitari dolore; ² dum honestas, dum dignitas, dum decus aderit; tuque in ea intuens, te continebis: cedit profecto virtuti dolor, & animi inductione languescet. Aut enim nulla virtus est, aut contemnendus omnis dolor. Prudentiamne vis esse, sine qua ne intellegi quidem ulla virtus potest? Quid ergo? ea patietur te quicquam facere nihil proficientem, & laborantem? An Temperantia finet te immoderate facere quicquam? An coli Justitia poterit ab homine propter vim doloris enuntiante commissa, prodente conscios, multa

¹ *Frangi, debilitari dolore*] Vulgo *debilitari*, dolere. Sed omnino legendum, prout edidimus, quod recte vidit Manucius. Adi lib. II. de Fin. cap. 29. & hujusce libri cap. 26.

² *Dum honestas — continebis*] Vulgo tum *honestas*, tum *dignitas*, tum *decus* aderit, tuque in ea intueberis, te continebis. At intuens est a Reg. & Eliens. Reliqua, Cl. Bentleii conjecturam secutus, emendavi.

³ *Audieris*] Vulgo *audies*. Reg. *audiens*. Legendum *audieris*, ut habet Eliens.

⁴ *Aut mittenda*] Vulgo *amittenda*, omissa priore vocola. Nos Eliens. sec. paruimus. *Mittenda*

valet idem quod omittenda, deponenda. Vide Virgilium Aen. I, 207. Horatium lib. I. Od. 38. Senecam Thyeste vs. 954. & Ninium in mittere.

⁵ *Si unam confessus fueris te non habere, nullam te esse habiturum*] Haec Stoicorum fuit sententia quam secuti sunt alii nonnulli. Laërtius VII, 125. Τὰς δὲ ἀρετὰς λέγουσιν ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις, καὶ τὸν μίαν ἔχοντα, πάσας ἔχειν. Noster lib. I. Acad. cap. 10. Cumque superiores genera virtutum sejungere posse arbitrarentur; hic (Zeno) nec id ullo modo fieri posse differbat. Et lib. I. de Orat. cap. 18. Mnesarchus dicebat, qui unam virtutem habet, omnes habere — ita

qui
omne
tem.
D.
è r
ἀντι
colli
de
pag.
pagg
ad Pa
ac D
Orige
& J
Stoic
6
illum
Sic o
anis
sc. d

multa officia relinqueret? Quid? Fortitudini comitibusque ejus, magnitudini animi, gravitati, patientiae, rerum humanarum despicientiae, quomodo responderis? Afflictusne & jacens & lamentabili voce deplorans, ³ audieris, O virum fortem? te vero ita adfectum ne virum quidem quisquam dixerit. ⁴ Aut mittenda igitur fortitudo est, aut sepeliendus dolor. Ecquid scis igitur, si quid de Corinthiis tuis amiseris, posse habere te reliquam suppellectilem salvam: virtutem autem si unam amiseris (etsi amitti non potest virtus) sed ⁵ si unam confessus fueris te non habere, nullam esse te habiturum? Num igitur fortem virum, num magno animo, num patientem, num gravem, num humana contemnentem ⁶ potes te dicere? aut Philoctetam illum: a te enim malo discedere: sed

qui esset eloquens, eum virtutes omnes habere, atque esse sapientem. Synesius Dione pag. 49. D. Οὐκ ἔστι γὰρ μὴ ἐκ εὐνοίας καὶ ἐκ συναισθήσεως τὰς ἀρετὰς διὰ τὴν ἀνυπαρκτοῦ ἀνταρξαλότητος. Infinita colligi possint hanc in rem. Vide Plutarchum de Aud. Poët. pag. 25. & de Repugn. Stoic. pagg. 1034, 1046. Hieronymum ad Pamm. Epist. xxvi. pag. 168. ac Dial. I. adv. Pelag. pag. 561. Origenem Philos. pag. 127, 128. & Just. Lipsium Manud. ad Phil. Stoic. III. 4.

6 Potes dicere aut Philoctetam illum? a te enim malo discere? Sic omnes nostri cum Gebhardianis plerisque; nisi quod Eliens. sec. det potes dicere Prometheus

aut Philoctetam; ac ita Manucius & Lambinus in duobus MSSis repperunt; unde viri illi docti rescripserunt, Potes dicere Prometheum aut Philoctetam illum: illos enim quam te malo dicere. Sane veteres editi dant, Philoctetam illum, quam te enim malo dicere; quare, si vestigiis eorum adhaereamus, legi possit, potes dicere Philoctetam (illum quam te enim malo dicere) sed ille certe non fortis. At elegantiorum Ciceronis emendandi rationem invenisse videtur sagacissimus Bentley; qui reponit, num humana contemnentem potes te dicere? aut Philoctetam illum; a te enim malo DISCEDERE.

sed ille certe non fortis, qui jacet

— ¹ *in lecto humido,*

*Quod hejulatu, questu, gemitu, fremitibus,
Resonando, mutum flebilis voces refert.*

Non ego dolorem, dolorem esse nego: cur enim fortitudo desideraretur? sed eum opprimi dico patientia, si ² modo est aliqua patientia. Sin nulla est, quid exornamus philosophiam? aut quid ejus nomine gloriosi sumus? Pungit dolor? ³ Vel fodiat sane. Si nudus es,

¹ *In lecto humido &c.]* Dispositi sunt hi versus ex mente doctissimi Bentleii: nam vulgo dant qui jacet in lecto humido, qui

Ejulatu, questu &c.

At quod exhibent Reg. Eliens. tert. Bak. aliique MSSi. Recte: nam lectum quandoque neutro genere ponitur. Vide Digg. lib. XXXII. Tit. I. Leg. LII. 9.

² *Modo est aliqua — Philosophiam]* Laudat Nonius in exornare. Apud eum quidem editio, qua utor, habet quid exornatur philosophia. Sed hoc librariis imputandum; nam MS. C.C.C.C. exornamur, unde Codices ejus ad Ciceronem exigendos esse manifestum; nam falsum puto Fr. Fabricium, qui Tullianos libros ex Nonianis emendandos censuit.

³ *Vel fodiat sane]* Cl. Bentleio placet fodicet. Favet certe Med. qui dat vel fodicat sane. Infra III, 16. Non est enim in nostra potestate, fodicantibus his rebus quas malas esse opinemur, dissimulatio vel obli-vio. Hunc locum profert etiam Nonius in fodicare.

⁴ *Vulcanis armis]* Nemini latet, quod Heroibus officium praestitisse fingatur Vulcanus. Hinc Augustinus adv. Acad. lib. II. cap. 1. arma invicta & quae Vulcania dicit. Ad eandem fabulam alludit Themistius Orat. xxiii. pag. 284.

⁵ *Quas five Juppiter, sive Minos sanxit]* Reg. Med. Eliens. tert. Petr. Bak. & Cantab. omissis duabus vocibus, dant, quas sive Minos sanxit; Pal. quart. & Ulrich. Cretum quidem leges, Minos sanxit; quae scriptura, licet Fano Gebhardo placeat, solocam reddit orationem. Quod ad ipsam rem, Minos se in atrium Jovis recondebat & ibi dimoratus leges tanquam sibi a Jove traditas adferebat, ut verbis utar Lactantii Div. Inst. lib. I. cap. 22. Et sane Minoem per novem annos cum Jove versatum esse tradidit Antiquitas. Vide Strabonem lib. X. p. 730. XVI. pag. 1105. & Stobaeum Serm. XLII. pag. 294. Praeivit Homerus Odyss. T, 178. de quo loco

da jugulum: fin tectus * Volcaniis armis, id est fortitudine, resiste: haec enim te, nisi ita facies, custos dignitatis relinquet & deferet. Cretum quidem leges, (quas sive Juppiter, sive Minos sanxit, de Jovis quidem sententia, ut poëtae ferunt) itemque Lycurgi, laboribus erudiunt juventutem, venando, currendo, esuriendo, sitiendo, algendo, aestuando. Spartae vero pueri ad aram si verberibus accipiuntur; ut multus e visceribus sanguis exeat: nonnum-

loco sic *Platp* in *Minoe* pag. 46.

G. Σημαίνει τὸ ἦτος τὸ, Ἐνέωρος, βασιλεὺς, Διὸς μεγάλου θαλασῆς, συνουσιασθῆν τῷ Διὶ εἶναι τὴν Μίνω· οἱ γὰρ θαῖροι, λόγοι εἰσι· καὶ θαλασῆς, συνουσιασθῆς ἔστιν ἐν λόγοις· ἰφοίπαι δὲ Διὶ ἘΝΝΑΤΟΥ ἘΤΟΥΣ εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄντρον ὁ Μίνως, τὰ μὲν μετὰ τὸν μῦθον, τὰ δὲ ἀποδοκίμασθαι, ἃ τῇ ἀρετῇ ἐνναίπαι· παρὰ δὲ Διὸς. Addas oportet ἑνωσθῆν vel simile verbum. *If.* quidem *Casaubonus* ad *Strabonis* X. pag. 730. eos irridet qui cum vet. Grammaticis ἐνέωρον per novem annos explicant, & δι' ἐννάτου ἔτους nonnum quemque annum denotare statuit. At ἐνέωρον novennem clare significat *Odyss.* K, 19, 390. Et δι' ἐννάτου ἔτους, esse posse per novem annos ostendit *Herodotus*, qui lib. I. cap. 62. δι' ἐννιάτου ἔτους pro undecimo anno ponit. Φράσεις hujus ambiguitate deceptus est *Valerius Maximus*, cui placet, *Minoem* nono quoque anno in quoddam praealtum specus secedere solere. Vide lib. I. cap. II.

1. extern. Falsus etiam est *Clemens Alexandrinus Strom.* lib. II. pag. 439. Παρὰ πῶς Ἑλλήσιν, inquit, ἀδύνατον ὁ Μίνως ἐνέωρος βασιλεὺς θαλασῆς Διὸς. Quasi scilicet ἐνέωρος ad βασιλείαν referatur; Is tamen *Historiam* recte prodit *Strom.* lib. I. p. 423. Vide nos ad *Maximi Tyrii* Dissert. XXXVIII, 2.

6 *De Jovis quidem sententia, ut Poetae ferunt* *Elieus.* sec. duabus vocibus interpositis, habet sive *Rhadamanthus*. Docte quidem; hanc enim famam prodidere nonnulli. Vide *Strabonem* lib. X. p. 730. *Eustathium* ad *Odyss.* T. p. 690. & *Platonem* in *Min.* pagg. 46, 47. Hunc vero librum nimis interpolatum statuo, quam ut ei soli credere sit tutum.

7 *Ut multus e visceribus sanguis* *IMSS.* *Gryph. Bak. Med.* *Elieus.* tert. multis; erratque *J. M. Brutus*, qui lectionem hanc vulgata potiore judicat. *Frustra* etiam est *Fr. Hotomannus*, dum *Observ.* V, 40. legit ut multus

numquam etiam, ut cum ibi essem audiebam, ad necem: quorum non modo nemo exclamavit umquam sed ne ingemuit quidem. Quid ergo? Hoc pueri possunt, viri non poterunt? ¹⁴ & mos valet, ratio non valebit? Interest aliquid inter laborem & dolorem: sunt finitima omnino; sed tamen differunt aliquid. Labor est functio quaedam vel animi vel corporis, gravioris operis & muneris: dolor autem, motus asper in corpore, alienus a sensibus. Haec duo Graeci illi, quorum copiosior est lingua quam nostra, ¹ uno nomine appellant. Itaque industrios homines, illi ² studiosos vel potius amantis doloris appellant; nos commodius laboriosos: aliud est enim laborare, aliud dolere. O verborum inops interdum, quibus abundare te semper putas, Graecia! Aliud, inquam, est dolere

multis e vibicibus sanguis exeat, quod ex Senecae Thyest. vs. 765. ac hujusce libri cap. 8. bene notavit Jac. Gronovius. Isidorus Orig. lib. XI. cap. 1. Viscera non tantum intestina dicimus, sed quicquid sub corio est, a visco quod est inter cutem & carnem. Servius ad Aen. VI, 253. Viscera sunt quicquid inter ossa & cutem est. Adde quae habet Cl. Salmasius Exerc. Plin. pag. 219. D. De more vero Laconum ad aram Dianae Orthiae pueros verberantium, inter alios, adiri possint Lucianus de Gymn. pagg. 296, 297. Simplicius in Epiet. p. 64, 90. noster de Fin. V, 27. Tertullianus Apoll. c. 50. iique,

quos laudant Interpretes ad *Perizonii* cap. CV. pag. 488. Vide & nos ad lib. V. Tusc. cap. 27.

¹ *Uno nomine appellans]* *Πένον* intelligit, quod addidit doctus *Elieus* secundi *Librarius*. Ceterum non satis aequus erga Graecos est hoc in loco *Tullius*; nam, praeterquam quod apud illos *ὀδύνη*, *ἄλγος* & hujusmodi plura dolorem solum denotent, non erat cur hac in parte *Cicero* linguam Graecam prae sua vocaret inopem, siquidem labor inter Latinos etiam doloris obtinet potestatem. *Plautus* *Curcul.* Act. II. Sc. 1, 4. *Valeudo* decrescit, accrescit labor. Idem *Casin.* Act. II. Sc. III, 63. De labore

dole
ban
duo
dam
rum
Itaq
caru
re v
nas
liffi
aute
s M

Q
6 M

labor
defun
stat
moni
2
dolori
3
Mari
sunt
suppe
21.
45.
408.
4
efficit
lienf.
5
bara
Poet

dolere, aliud laborare. ³ Cum varices secabantur C. Mario, dolebat: cum aestu magno ducebat agmen, laborabat. Est inter haec quaedam tamen similitudo; consuetudo enim laborum perpeffionem dolorum ⁴ efficiat faciliorem. Itaque illi, qui Graeciae formam rerum publicarum dederunt, corpora juvenum firmari labore voluerunt: quod Spartiatae etiam in feminas transtulerunt; quae ceteris in urbibus molliſſimo cultu parietum umbris occuluntur. Illi autem voluerunt

⁵ *Nihil horum simile eſſe apud Lacenas virgines:*

Quibus magis palaeſtra, Eurota, ſol, pulvis, labor,

⁶ *Militia in ſtudio eſt, quam fertilitas barbara.*

Ergo

labore *pectus tundit*. Plura non deſunt; ex hiſce vero ſatis conſtat noſtrum amore patrii ſermonis actum fuiſſe tranſverſum.

² *Studioſos, vel potius amantes doloris]* Φιλοπόνους.

³ *Cum varices ſecabantur C. Mario]* Varices, notante *Papia*, ſunt venae ſurarum. Hiſtoriam ſuppeditabunt noſter infra cap. 21. *Plinius* H. N. lib. XI. cap. 45. & *Plutarchus* in *Mario* pag. 408.

⁴ *Efficiat faciliorem]* Vulgo *efficit*. Nos MSSis Reg. & Elienſ. tert. parimus.

⁵ *Nihil horum—fertilitas barbara]* Verſus ſunt ex antiquo Poeta deſumpti, quibus ſuos nu-

meros ſic reddidit *Jof. Scaliger*: *Nihil horum ſimile apud Lacenas virgines:*

Quis magis palaeſtra, Eurota, ſol, pulvis, labor,

Militia in ſtudio eſt, quam fertilitas barbara.

Ac *Eurota* quidem, non *Eurotas*, in MSS. Reg. Pet. Bak. & Elienſ. tert. diſerte legitur.

⁶ *Militia in ſtudio eſt quam fertilitas barbara]* *Fertilitatem* ἀντὶ τῆς πολυτελείας perperam capit *Joach. Camerarius*. Cum *Turnebo* malim luxum ſeu rerum copiam intelligere. Ita *Sedulius* *Caſm.* IV, 10.

— Sic *dives opima*
Fertilitate tumens.

Militia

Ergo his laboriosis exercitationibus & dolor intercurrit nonnumquam; inpelluntur, feriuntur, abjiciuntur, cadunt: & ipse labor quasi ¹ callum quoddam obducit dolori. ² Militiae vero (nostram dico, non Spartiatarum, quorum procedit mora ad tibiam, nec adhibetur ulla sine anapæstis pedibus hortatio) nostri exercitus primum unde nomen habeant, vides: deinde qui labor, ³ & quantus agminis, ferre plus ⁴ dimidiati mensis cibaria; ferre, si quid ad usum ve-

lint:

Militia vero, cum laboriosam quamvis exercitationem denotet, hic εἰδικῶς venationem possit denotare: nam, quod ait noster lib. II. N. D. cap. 64. *exercemur in venando ad similitudinem bellicae disciplinae.* Horatius Serm. lib. II. Eclog. II, 9.

— *Leporem sectatus equove
Lassus ab indomito; vel (si
Romana fatigat
MILITIA adjectum graecari)
seu pila velox
Molliter austerum &c.*

Et lib. I. Epist. II, 67. *Militat in silvis Catulus.* Venationem Spartanis virginibus usitatam esse docet Virgilius Aen. I, 320. ubi vide Servium, ut & Propertium lib. III. Eleg. XII, 23. Ille quidem vs. 11. ait

*Gyrum pulsat equis, niveum
latus ense revincit,
Virgineumque cavo praetegit
aere caput.*

Ut militia proprio sensu capiat. Chrysostomus de mulieribus Christianis Hom. VIII. in Matthaeum Tom. II. pag. 53.

ed. Eton. Καὶ ὅτι αὐτῶν ἀνδρῶν ὅσα ἦσαν φιλοπονοῦν ὅσα ἀποδίδουσι λαμβάνουσιν & ἀναδίδουσιν ἑαυτοῖς, καὶ ὅτι οἱ σερμῶν τῶν Ἑλλήνων κελύουσιν, ΝΟΜΟΘΕΤΑΙ & φιλοπονοῖ, ἀλλ' ἵπτοι πολὺ χαλιπώται διχάζονται μάχῃ. Ad Lacænarum imitationem bellicis rebus feminas immiscuisse videtur Plato. Vide lib. V. de Rep. p. 328. lib. VI. de Leg. p. 627. & Apuleium de Habit. Doct. Plat. p. 625.

¹ *Callum* quoddam] Petr. Eliens. sec. tert. habent *callum quendam*. Audi vero *Charisium* lib. I. col. 55. *Callum neutro genere dicitur.* Cicero *Tuscul.* Ipse labor quodam callō obducit. Lege *quoddam callum*; ad hunc enim locum respicit ille Grammaticus, & vulgatam lectionem cum pluribus MSSis tuetur.

² *Militiae* vero, *nostram* dico, non *Spartiatarum*, quorum procedit mora ad tibiam &c.] Sic legendum conjecit J. F. Gronovius Observ. lib. III. cap. 6. nec emendationem, quam recepit alius, exturbare volui; probabilis enim

lint: ferre vallum? nam scutum, gladium, galeam, in onere nostri milites non plus numerant, quam humeros, lacertos, manus: arma enim, membra militis esse dicunt; quae quidem ita gerunt apte, ut, si usus ferat, abjectis oneribus, expeditis armis ut membris, pugnare possint. Quid exercitatio legionum? quid ille cursus, concursus, clamor; quanti laboris est? Ex hoc ille animus in praeliis paratus ad volnera. Adduc pari animo inexercitatum militem: mulier

enim videtur & elegans, siquidem mora Latinis etiam cohors est Lacedaemonia, quod patet ex Corn. Nepotis Iphicr. cap. 2. MSSi dant, militiam vero, nostram dico, non Spartiatarum, quorum procedit admodum ad tibi-
biam. Lambinus, praeunte viro docto, rescribit, militia vero, nostram dico non Spartiatarum, quorum procedit agmen ad modum ad tibi-
am, nec adhibetur illa sine Anapaestis pedibus hortatio, quam laboriosa est! Nostri exercitus &c. J. M. Brutus, ex verborum transpositione mendum esse natum censens, hunc eorum constituit ordinem: Nostri exercitus—agminis (militiam vero—hortatio) ferre plus dimidiati mensis cibaria. Sed hic durus, ille licentiosus est emendandi modus, nec Gronoviana leniorem corrigendi rationem facile reperies. Attamen vel illa nimis a Codicibus abit, quam ut ita scripserit Tullium certissima sit fides. Utut autem haec feres habeat, Lacedaemonii αὐλοῖς
ἐν τοῖς μὲν αἰσῶνι ἀντιπαύσιν

αἰσῶνι. Verba sunt Nicolai Damasceni apud Stobaeum Serm. XLII. pag. 294. Idem narrant alii bene multi, e quibus vide sis Athenaeum lib. XII. pag. 517. XIV. pag. 626, 627. Agellium lib. I. cap. XI. Maximum Tyrium Diff. XXXVII. 6. Plutarchum Tom. II. pag. 458, 1140. denique Lucianum de Saltat. Tom. I. pag. 790.

3 Et quantus agminis] Valgo conjunctionem nesciunt: quam nos fide Codicis Eliens. addidimus.

4 Dimidiati mensis] De loquendi modo Agellus N. A. lib. III. cap. 14. De militum vero Romanorum fasce J. Fr. Gronovius ad Taciti de Mor. Germ. cap. 30.

5 Quae quidem ita gerunt apte; ut, si usus ferat] Vulgo Quae quidem ita geruntur apte, ut, si usus foret &c. Sed locum recte constituit Cl. Bentleius. Certe gerunt, non geruntur, est in Eliens. pr. & alteram mutationem postulat Latinitas, ut etiam Lambinus vidit.

mulier videbitur. ¹ Cur tantum interest inter novom & veterem exercitum, quantum experti fumus? Aetas tironum plerumque melior: sed ferre laborem, contemnere vulnus, consuetudo docet. Quin etiam videmus ex acie efferri saepe faucios: & quidem rudem illum & inexercitatum, quamvis levi ictu, ploratus turpissimos edere. At vero ille exercitatus & vetus, ob eamque rem fortior, ² medicum modo requirens a quo obligetur,

³ O Patrocles, (inquit) ad vos adveniens, auxilium & vestras manus

Peto priusquam oppeto malam pestem, mandata tam hostili manu:

Neque sanguis ullo potis est pacto profluens consistere:

⁴ Si qui sapientia magis vestra ⁵ mors devitari potest.

Namque Aesculapii liberorum saucii opplent porticus:

Non

¹ Cur tantum interest] Vulgo Cur? Tantum interest. Male: quod Cl. Bentleius animadvertit: nec distinctionem Reg. & Med. agnoscunt.

² Medicum modo requirens] Ait Ursinus in suo MSto legi requirit, quod melius pronunciat. Fallitur omnino; nam σόντης est, medicum modo requirens inquit, O Patrocles &c. Movenda igitur non est lectio quae reliquis omnibus libris nititur.

³ O Patrocles] Dispositi sunt hi versus ex mente Cl. Bentleii.

Vulgo O Patrocles (inquit) ad vos adveniens, auxilium & vestras manus peto Priusquam &c.

⁴ Si qui sapientia] Sic Reg. & Vatic. Vulgo si qua sapientia.

⁵ Mors devitari] Vulgo devitari mors potest. Ordinem damus quem praestant Reg. Eliens. tert. Med. aliique Codices.

⁶ Sibi paratum, pestem ut participet parem] Sic optime doctissimus Benileius. Vulgo sibi paratam pestem, ut participet parem.

⁷ Abducat Patrocles] Vulgo Pa.

Non potest accedi certe.

Eurypylus hic quidem est. Hominem exerci- 16
tatum! ubi tantum luctus continuatur? Vide,
quam non flebiliter respondeat: rationem etiam
adferat, cur aequo animo sibi ferendum sit.

—— *Qui alteri exitium parat,*

*Eum scire oportet sibi paratum, pestem ut
participet parem.*

Abducet Patrocles, credo, ut conlocet in cu-
bili, ut vulnus obliget: si quidem homo esset.
Sed nihil vidi minus; quaerit enim, quid a-
ctum sit:

—— *Eloquere: res Argivum praelio ut se
sustinet,*

*Non potes ecfari tantum dictis, quantum factis
suppetit*

Laboris ——

Quiesce igitur, & 9 vulnus adliga,

10 Etiam si Eurypylus posset, non posset Ae-
sopus.

Ubi

Patroclus, ex conjectura Turnebi
Advers. lib. IV. cap. 18. Nihil
autem opus est a MStis recedere,
cum Graecis tam Πάτροκλῆς quam
Πάτροκλος dicatur. Vide Scho-
liaften ad Iliad. A, 337.

8 Non potis ecfari] Vulgo
non potest effari: quod Cl. Ben-
tleius ob versum mutavit.

9 Vulnus adliga] Lambinus ex
veteri libro reposuit vulnus obli-
ga, nec aliter habet Med. Defe-
renda tamen non est optimorum
Codicum lectio. Livius VII, 24.
Consul, vulnere adligato, revocatus

ad prima signa. Ibi plura locu-
tionis hujus exempla congeffit J.
Fr. Gronovius. Addi possint &
haec Bedae H. E. IV, 22. Resi-
dens, sua vulnera. prout potuit,
ipse adligavit. Pari modo disso-
lutam hemiceranii juncturam com-
ponere atque adligare dixit idem
V, 6.

10 Etiam si Eurypylus posset, non
posset Aesopus] Pal. tert. etiam si
Eurypylus non posset, posset Aeso-
pus, & ita quidem rescriptit
Hadr. Turnebus Advers. IV, 18.
Incommode quidem: nec cete-
rorum

Ubi fortuna Hectoris nostram acrem aciem inclinatam —

& cetera explicat in dolore: sic est enim intemperans militaris in forti viro gloria. Ergo haec veteranus miles facere poterit? doctus vir sapiensque non poterit? Ille vero melius, ac non paulo quidem. Sed ¹ adhuc de consuetudine & exercitatione loquor: nondum de ratione & sapientia. Aniculae saepe in ediam bidduum aut triduum ferunt. ² Subdue cibum unum

rorum librorum fides videtur in dubium revocanda, nam haec de veterano milite dici, non de histione, qualis erat Aesopus, ex sequentibus patet.

¹ *Adhuc de consuetudine & exercitatione]* Vulgo de consuetudine adhuc exercitationis. Sed mihi non placet loquendi modus, nec in aliis locis ipsi Tullio placuit. Nos igitur Eliens. primum sequimur, ut Ciceroniano mori geramus morem. Sic lib. I. de Offic. cap. 18. *Ut nec medici nec imperatores — quidquam magna laude dignum sine usu & exercitatione consequi possunt; sic — rei magnitudo usum quoque exercitationemque desiderat.* Sic de exercitatione & consuetudine dixit infra cap. XVII.

² *Subdue cibum — non posse clamabit]* Hoc ait, quod Athletis non modo cibi genus atque copia, verum etiam horae quibus victum sumerent, erant praescriptae, unde factum ut a Graecis *ἀναγκαστία* diceretur. Rationem nominis ab eo quidem pe-

tit Hier. Mercurialis Art. Gymn. lib. I. cap. 15. quod plus, quam ferre possent, edere cogerentur. Eadem mens est H. Hammond ad 1 Cor. IX, 25. Sed falluntur. Vide Pet. Fabrum Agon. lib. III. c. 3. & Joach. Kubnium ad Aeliani lib. XI. c. 3. Alioqui vero celebris est Athletarum voracitas, quorum *vita & ars sagina est*, ut loquitur Hieronymus adv. Jovin. lib. II. p. 366. Omnino vide Athenaeum lib. X. pagg. 413, seqq.

³ Jovem, Jovem Olympium] Vulgo Jovem non geminant; quod nos auctoritate MSti Gryphiani fecimus.

⁴ *Pernoctant venatores in nive: in montibus uri se patiuntur.* Inde pugiles] Oratio minus recte procedit: nam uri de iis, qui frigus tolerant, dici simpliciter haud potest. Igitur J. F. Gronovius Observ. lib. II. cap. 2. trajectionem suspicatus legit, *pernoctant venatores in montibus, in nive uri se patiuntur.* Ant. autem Augustino & Fulv. Ursino placent nudi, non

num diem Athletae: Jovem, Jovem Olympi-
um, eum ipsum cui se exercebit, inplorabit:
ferre non posse clamabit. Consuetudinis mag-
na vis est. * Pernoctant venatores in nive: in
montibus uri se patiuntur. Inde pugiles caesti-
bus contusi, ne ingemiscunt quidem. Sed quid
hos? quibus Olympiorum victoria consulatus
ille antiquus videtur. Gladiatores, aut perditii
homines aut barbari, quas plagas perferunt?
quo modo illi, qui bene instituti sunt, accipere
plagam

non inde, pugiles. Nec hi nec
ille quidem absurde. Videamus
tamen an a nobis felicior adhibe-
ri possit medicina. Lego, per-
noctant venatores in nive; NIVE
in montibus uri se patiuntur IN-
DI: pugiles caestibus &c. Uveri-
quidem nive, gelu, frigoribus
passim Latini. Ovidius Fast. I,
680.

Nec nova per gelidas ulla fit
herba nivës.

Et IV, 918.

Nec sic marmoreo pallet adu-
sta gelu.

Vide sis & Metam. XIV, 763.

Trist. lib. III. El. IV, 48. & lib.

V. El. II, 66. Claudianus Laud.

Serenae vi. 6.

Quos neque frigoribus Boreas,
nec Sirius urit

Aestibus.

Ne vero nimis hoc Poëticum

cenſeamus, prohibent Auctores.

Minucius Felix Oct. cap. xvii.

Ne hiems sola glacië ureret. Ju-

stinus lib. II. cap. II, 9. Quam-

quam continuis frigoribus uran-

tar. Ambrosius Offic. lib. I. cap.

xiv. n. 55. Radices arborum u-
rantur frigore. Sed de phraſi
ſatis; quod vero nivis montanae
vim ſumma patientia tolerant
Indi, conſtat: nam apud eos ſunt,
qui omne vitae tempus nudi ex-
igant, Caucaſi montis glaciali ri-
gore corpora ſua durantes. Ver-
ba ſunt Valerii Maximi lib. III.
cap. III, 6. ext. Vide & no-
ſtrum lib. V. cap. 27.

5 Quibus Olympiorum victo-
ria conſulatus ille antiquus vi-
detur] MSS. Colon. & Cantab.
habent, quibus Olympiorum vi-
ctoria nihil antiquius videtur.
Sane licet ea lectio Scholiaſtae
debeat, Tullii mentem non
inepte declarat; nam magnis in
laudibus tota fuit Graecia, victo-
rem Olympiae citari; ut ait Corn.
Nepos Praef. §. 5. Cicero pro
Flacco cap. 13. Atinas pugil,
Olympionices? Hoc eſt apud Grae-
cos (quoniam de eorum gravitate
dicimus) prope majus & glorio-
ſius, quam Romae triumphaffe.
Vide nos ad lib. I. cap. 46. &
Pet. Fabrum Agon. II, 16.

L

1 Si

plagam malunt, quam turpiter vitare? quam saepe apparet nihil eos malle, quam vel domino satisfacere vel populo? mittunt etiam volneribus confecti ad dominos, qui quaerant quid velint: ¹ si satis his factum sit, se velle decumbere. Quis mediocris gladiator ingemuit, quis voltum mutavit umquam? quis non modo stetit; verum etiam decubuit turpiter? quis cum decubuisset, ferrum recipere iussus collum contraxit? Tantum exercitatio, meditatio, consuetudo valet. Ergo hoc poterit

² *Samnis, spurcus homo, vita illa dignus locoque?* vir natus ad gloriam, ullam partem animi tam mollem habebit, quam non meditatione & ratione conroboret? Crudele gladiatorum spectaculum & inhumanum nonnullis videri solet:

&

¹ *Si satis his factum sit*] *Hadr. Turnebi Codex, si satis his factum non sit*, negantemque particulam praesentant Pall. sec. tert. Cum iis facit vir doctissimus Advers. iv, 18. & eodem sensu *D. Lambinus* rescribendum conjicit *ni satisfactum sit*. At omnino sana est lectio jam recepta, nam vult *Tullius* miseros illos homines non ante jugulum praebere, quam a Dominis operae gnaviter editae reportent testimonium. Hunc sensum recte vidit *J. F. Gronovius* *Observ. II, 2*. qui tamen primam vocem, quam retinent MSS. male repudiavit.

² *Samnis spurcus homo*] *Lucilii* versus est e libro *Satirarum* quarto. Vide *Nonium* in *comparare* & *spurcum*; nani lapsus est *Visto*

rinus qui de rat. Metr. col. 1963. ejus auctorem facit *Ennium*.

³ *Haud scio an ita sit*] *Plerique* codices habent, & adhuc *scio an ita sit*; at ipse sensus postulat, ut vel recepta lectio servetur; vel rescribatur, & adhuc *nescio an ita sit*, quemadmodum dant Pal. quart. Med. Balliol. & *Elieus*. sec. Prius tamen malo. Utcunque sit, noster gladiatorii spectaculi crudelitatem merito damnat, quod tamen apertius & vehementius facit *Seneca* *Epp. 7, 95*. Vide & *Philosratus* vit. Apoll. lib. iv. cap. 22. ac *Lactantium* Div. Inst. lib. vi. cap. 20. Licet autem hominum jugulationem cum plausu risuque contemplati sint Romani, quod monet *Nicolaus Damascenus* a-

pod

& : haud scio an ita sit, ut nunc sit: cum verò fontes ferro depugnabant; auribus fortasse multae, oculis quidem nulla poterat esse fortior contra dolorem & mortem disciplina. De ex-17
ercitatione, & consuetudine, & commentatione dixi. Agefis, nunc de ratione videamus: nisi quid vis ad haec. A. Egone ut te interpellem? ne hoc quidem vellem: ita me ad credendum tua ducit oratio. M. Sitne igitur malum dolere, necne, Stoici viderint: qui contortulis quibusdam & minutis conclusiunculis, nec ad sensus permanantibus, effici volunt + non esse malum. Ego illud, quicquid sit, tantum esse quantum videatur, non puto: falsaque ejus visione & specie moveri homines dico vehementius, + doloremque ejus omnem esse tolerabilem.

Unde

pud *Athenaeum* lib. iv. pag. 153. Graeci tamen Judaeique Romanis nihilo meliores a muneribus hisce primum conspectis abhoruerunt. Vide doctissimum virum *Joan. Clericum* Art. Crit. Part. II. Sect. I. cap. vi, 7. Hinc constat quanta sit consuetudinis vis & potestas.

4 *Non esse malum*] Vulgo addunt *dolorem*. Sed eam vocem merito delevit Cl. *Bentleius*, cum necessaria non sit, & sequentium verborum Latinitatem vitiet.

5 *Doloremque ejus omnem*] Absurda est haec lectio; quapropter *Manucius* & *Lambinus* reponunt, *doloremque eis omnem*. Sed vel hac emendatione recepta, vox media videri possit otiosa quam propterea nescit Med.

Elieus. tert. & *Petrus*. dant, *doloremque ejus modo omnem*. Probabili conjectura lego, *doloremque*, velis modo, *omnem esse tolerabilem*. Si tamen aliorum librorum ductus sequendus videatur; ejecto modo, rescribatur, *doloremque*, velis, *omnem esse tolerabilem*. Utrumque quidem Latine, quamvis oratio priore methodo fiat numerosior. *Horatius* lib. I. Serm. ix, 54.

— Velis tantummodo, *quae tua virtus*,

Expugnabis.

Seneca Conf. ad Marciam. cap. xvi. *Par ad honesta*, libeat, *facultas est*. Hujusmodi plura legentibus occurrent & nonnulla concessit *Priscianus* lib. XVIII. col. 1145. De re ipsa vid. cap. 21.

Unde igitur ordiar? An eadem breviter adtingam, quae modo dixi? quo facilius oratio progredi possit longius. Inter omnis igitur hoc constat, nec doctos homines solum sed etiam indoctos, virorum esse fortium & magnanimatorum & patientium & humana vincentium, toleranter dolorem pati; nec vero quisquam fuit, qui eum, qui ita pateretur, non laudandum putaret. Quod ergo & postulatur a fortibus, & laudatur cum fit; id aut extimescere veniens, aut non ferre praesens, nonne turpe est? Atqui vide, ne, cum omnes rectae animi adfectiones virtutes appellentur, non sit hoc proprium nomen omnium, sed ab ea, quae una ceteris excelebat, omnes nominatae sint: appellata est enim ex viro Virtus; viri autem propria maxime est fortitudo, cujus munera duo sunt maxuma, mortis dolorisque contemptio. Utendum est igitur his; si virtutis compotes vel potius si viri volumus esse: [² quoniam a viris
18 virtus nomen est mutuata.] Quaeres fortasse,

Quo

¹ Appellata est enim ex viro virtus] Non aliter Lactantius de Opif. Dei cap. 12. *Vir itaque nominatus est, quod major in eo vis est, quam in femina, & hinc virtus nomen accepit; quem locum sere descripsit Isidorus Orig. lib. xi. cap. 2. Veriverbii ratio est, quod virtus, ut Graecis ἀρετή, proprie fortitudinem denotabat.*

² Quoniam a viro virtus nomen est mutuata] Haec ab aliquo ῥηλικακῶς addita merito censet

Ursinus. Ea tamen retinent omnes nostri.

³ Venit Epicurus — intellegit] Laudat Charisius Inst. Gramm. lib. II. col. 185.

⁴ Si summus dolor est — necesse est brevem esse] De hoc Epicuri dicto veterum loca diligenter collegit Th. Gatakerus ad Antinini VII, 33.

⁵ Iterandum eadem ista mihi] Vulgo *itera dum*. Nos autem Reg. Med. Bak. & editionem Victor

Quo modo? & recte: talem enim medicinam philosophia profitetur. Venit Epicurus homo minime malus vel potius vir optumus: tantum monet, quantum intellegit. *Neglege*, inquit, *dolorem*. Quis hoc dicit? Idem, qui dolorem summum malum? Vix satis constanter. Audiamus. + *Si summus dolor est*, inquit, *neceffe est brevem esse*. Iterandum eadem ista mihi: non enim satis intellego quid summum dicas esse, quid breve. Summum, quo nihil sit superius: breve, quo nihil brevius. Contemno magnitudinem doloris; a qua me brevitatem temporis vindicabit, ante paene quam venerit: sed si est tantus dolor quantus Philoctetae, bene plane magnus mihi quidem videtur, sed tamen non summus; nihil enim dolet, nisi pes: possunt oculi; potest caput, latera, pulmones; possunt omnia: longe igitur abest a summo dolore. Ergo, inquit, *dolor diuturnus habet laetitiae plus, quam molestiae*. Nunc ego non possum tantum hominem nihil sapere dicere; sed nos

ur; elegans enim est Hellenismus, veteribus Poetis aliisque bonae notae scriptoribus non infrequens. *Lucretius* I, 112.

Aeternas quoniam poenas in morte timendum.

Et vs. 139.

Multa novis verbis praesertim cum sit agendum.

Iterum vs. 382.

Aut igitur motu privandum est corpora quaeque.

Ac alibi passim. Vide *Casp. Sci-*

oppium Veris. lib. III. cap. 3. & *J. F. Gronovium* Observ. lib. I. cap. 7. Ex *Ennii* Iliona desumpta verba sunt, ad eaque plus vice simplici respicit *Cicero*. Vide lib. XIV. ad Attic. Ep. 14. & Acad. lib. II. cap. 27.

6 *Dolor diuturnus habet laetitiae plus, quam molestiae*] Sic mentem suam effert *Epicurus*: Οἱ πολυχρόνιοι τῶν ἀλγῶν πλεονάζοντες ἔχουσιν τὸ εὐδαιμόνιον ἐν τῇ σαρκαί, ἢ περὶ τὸ ἀλγεῖν. Vide *Diozenem Laertium* X, 140.

nos ab eo derideri puto. Ego summum dolorem (summum autem dico, etiam si decem a tomis est major alius) non continuo esse dico brevem; multosque possum bonos viros nominare, qui complures annos doloribus podagrae crucientur maxumis. Sed ¹ homo catus numquam terminat nec magnitudinis nec diuturnitatis modum: ut sciam quid summum dicat in dolore, quid breve in tempore. Omittamus hunc igitur nihil prorsus dicentem: cogamurque confiteri, non esse ab eo doloris remedia quaerenda, qui dolorem malorum omnium maximum dixerit: ² quamvis idem forticulum se in torminibus & in stranguria sua praebeat. Aliunde igitur est quaerenda medicina, & maxime quidem (si quid maxime consentaneum sit quaerimus) ab his quibus quod honestum sit, summum bonum; quod turpe, summum vide-

¹ Homo catus] Vulgo *cautus*. At ex *Nonio* in *catus* emendanda sunt *Ciceronis* exemplaria, quod *Lambinus* & *Bentleius* recte monuerunt.

² *Quamvis idem forticulum se in torminibus & in stranguria sua praebeat*] Laudat *Nonius* in tormines. *Epicurus* in *Epist.* ad *Hermachum* lib. II. de *Fin.* cap. 30. Cum ageremus vitam beatam & eundem supremum diem, scribebamus haec. Tanti autem morbi aderant vesicae & viscerum (inepte *Pal.* pr. & *Victorius* habent torminum, licet hanc *Tullii* manum esse vociferetur *Jac. Gronovius*) ut nihil ad eorum

magnitudinem possit (*Leg. possit*) accedere. Haec tanquam ex litteris ad *Idomeneum* datis Graece sic refert *Laertius* X, 22. Τῷ μακαρίῳ ἄγῳτι καὶ αἶμα ΤΕΛΕΥΤΩΝΤΕΣ ἡμέραν τοῦ βίου, ὑγράφομεν ὑμῶν ταυτὶ σφραγισμένῃ τι παρακολουθήσει, καὶ δυσπαραλήπτῳ πᾶσι ὑπερβολὴν ἐκ ἀπολείπειν τὴν ἰαυτοῖς μέθευς. Ex *Ciceronis* versione rescribendum τὴν μακαρίαν ἄγῳτις καὶ αἶμα ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΝ ἡμέραν τῷ βίῳ, quod vel res ipsa satis doceat. Emendationem tamen nostram firmabit, si opus est, *Arrianus* *Epist.* lib. II. cap. XXIII. pag. 249. Νῦν δὲ πῶς Ἐπίκουρε — τὸ γράφει, ὅτι ἀπὸ

ἐπιγραφῆς

tur malum. His tu praesentibus gemere, & jactare te non audebis profecto: loquetur enim eorum voce virtus ipsa tecum. Tune, cum 19 pueros Lacedaemone, adulescentis Olympiae, barbaros in arena, videris excipientis gravissimas plagas & ferentis silentio, si te forte dolor aliquis pervellerit, exclamabis ut mulier? 3 nec constanter, & sedate feres? Ferri non potest: natura non patitur. Audio. 4 Pueri ferunt; gloria ducti ferunt; pudore alii; multi metu: & tamen 5 veremur, ut hoc, quod a tam multis & quod tot locis perferatur, natura patiatur? Illa vero non modo patitur, verum etiam postulat: nihil enim habet praestantius, nihil quod magis expetat, 6 quam honestatem, quam laudem, quam dignitatem, quam decus. Hisce ego pluribus nominibus unam rem declarari volo: 7 sed utor, ut quam maxime significem, pluribus.

ἡ φύσις, ὅτι τὰς ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΝ ἀ-
γοῖς ἀποκαταστασάμενος ἡ φύσις.
Epicuri fortitudinem in perfe-
rendis vesicae & viscerum mor-
bis praedicat etiam Seneca Epp.
66, 92.

3 Nec constanter] Vulgo non.
MStum vero Cantab. sequor,
cum quo facit Charisius lib. II.
col. 195.

4 Pueri ferunt; gloria ducti fe-
runt; pudore alii] Vulgo pueri
ferunt gloria ducti, ferunt pudore
alii. Sed pravam illam inter-
punctionem mutandam fuisse Cl.
Bentleius recte vidit.

5 Veremur, ut hoc — natura
patiatur] Vulgo veremur, ut

hoc — natura non patiatur; con-
tra quam jubet Latini sermonis
ratio, prout multis ostendere
Grammatici. Nos igitur Victo-
rium nostrosque MSSos praeter
Balliol. & Med. jure merito se-
quimur.

6 Quam honestatem] Vulgo
honestum. Nos MSSis adhaere-
mus, quorum fidem ratam facit
Charisius lib. II. col. 198.

7 Sed utor] Vulgo utor, quod
ipsa res male se habere confir-
mat, licet ab eo stent Victorius
& omnes fere MSS. In lectione,
quam dedi, representanda, Ma-
nucii, Lambinus, & J. M. Bru-
tus praeferere.

pluribus. ¹ Volo autem dicere, illud homini longe optimum esse, quod ipsum sit optandum per se, a virtute profectum vel in ipsa virtute situm, sua sponte laudabile: quod quidem citius dixerim solum quam non summum bonum. Atque, ut haec de honesto, sic de turpi contraria: nihil tam tetrum, nihil tam aspernandum, nihil homine indignius. Quod si tibi persuasum est, (principio enim dixisti plus in dedecore mali tibi videri quam in dolore) reliquum est, ut tute tibi imperes: quamquam hoc nescio quomodo dicatur, quasi duo simus, ut alter impetret, alter pareat. Non inscite tamen dicitur: ² est enim animus in partis tributus duas; quarum altera rationis est particeps, altera expers. Cum igitur praecipitur, ut nobismet ipsis imperemus; hoc praecipitur, ut ratio coerceat temeritatem. Est in animis omnium fere natura

¹ Volo autem dicere — laudabile] Hunc locum profert Charisius lib. II. col. 123.

² Est enim animus in partes tributus duas] Ostendimus ad lib. I. cap. 10. animam a Platonis in tres partes fuisse divisam; iidem tamen philosophi duas aliquando solas adsignant. Tertullianus de Anima cap. XIV. Dividetur (anima) in partes, nunc in duas a Platone &c. Et cap. XVI. Plato bifariam partitur animam, per rationale & irrationale. Maximus Tyrius Diff. XXVI, 4. Καὶ μὴν τῆς ψυχῆς ΔΙ΄ΧΑ νομιμαίνης ὡς Πλάτωνος φησι λόγῳ, ὥς τῇ

μὴν τῶν μεγάλων ὄνομα λόγῳ, τῇ δὲ πάλῳ. Nimirum, ut ait idem Diff. XXXIII, 5. Ἡ δὲ ἀνθρώπου ψυχή νενήμηται ΔΙ΄ΧΑ κατὰ τὴν πρώην νομήν, & τὸ μὴ αὐτῆς ἐστὶ λόγος, τὸ δὲ πάλῳ. Rursus autem μίξις ἀλόγων in θυμικὸν & ἰσχυρομηνικὸν distinguitur. Vide Platonem lib. IV. de Rep. pag. 302. & Heraclidem Ponticum Alleg. Homer. pagg. 431, 432.

³ Si nil esset aliud, nihil esset homine deformius] Gebhardus Viethorium secutus edidit, senile. Si nihil aliud, nihil esset homine deformius. At Cantab. habet, languidum. Et si nihil aliud, nihil esset

natura molle quiddam, demissum, humile, enervatarum quodammodo & languidum. ³ Si nil esset aliud; nihil esset homine deformius. Sed praesto est domina omnium & regina ratio; quae connixa per se & progressa longius fit perfecta virtus: haec ut imperet illi parti animi, quae obedire debet; id videndum est viro. Quonam modo? inquires. ⁴ vel ut dominus servo, vel ut imperator militi, vel ut parens filio. Si turpissime se illa pars animi geret, quam dixi esse mollem; ⁵ si se lamentis muliebriter lacrimisque dedet; vinciatur & constringatur amicorum propinquorumque custodiis: saepe enim ⁶ vidimus fractos pudore, qui ratione nulla vincerentur. Ergo hos quidem, ut famulos, ⁷ vinclis prope ac custodia: qui autem erunt firmiores, nec tamen robustissimi; hos admonitu oportebit, ut bonos milites

esset homine deformius. Non male quidem. Plures vero Codices exhibent *senile*. Sed aliud, nihil esset homine deformius; unde facile nascitur ea, quam amplexi sumus, lectio; nam *senile* sed prono Librarium lapsu *avertit* si nil esset scribebatur, ut animadvertit J. M. Brutus. Praeire Manucius, Lambinus, alii.

⁴ Vel ut dominus] Vulgo *velut*, hic & postea. Sed in Balb. ea vox divisim scripta legitur, ut fieri debere Cl. Bentley vidit.

⁵ Si se lamentis muliebriter lacrimisque dedet] Hic locus apud

Charisium lib. II. col. 185. sic legitur, *si se lamentis muliebriter lacrimisque* DEDECORET: receptam vero scripturam praestant cum libri manu exarati, tum verbum futuri temporis quod antecedit, ut ex nostro corrigendus sit iste Grammaticus.

⁶ Vidimus fractos] Sic Eliens. sec. & ita reposuit Cl. Bentley. Vulgo *videmus*.

⁷ Vinclis prope ac custodia] Vulgo additur *arceamus*. Sed illam vocem nesciunt Reg. Pithoean. Vatic. Med. alique Codices, nec eam postulat oratio.

lites, revocatos dignitatem tueri. Non nimis in Niptris ille sapientissimus Graeciae saucius lamentatur, vel modice potius:

¹ *Pedetentim* (inquit) & *sedato nisu*,
Ne succussu arripiat major
Dolor.

² Pacuvius hoc melius, quam Sophocles: apud illum enim perquam flebiliter Ulixes lamentatur in volnere: ³ tamen huic leviter gementi, illi ipsi qui ferunt saucium, personae gravitatem intuentes, non dubitarunt dicere,

⁴ *Tu quoque, Ulixee, quamquam graviter*
Cernimus ictum, nimis paene animo es
Molli, qui consuetus in armis
Aevum agere.

Intellegit poeta prudens ferendi doloris consuetudinem esse non contemnendam magistratam. Atque ille non inmoderate magno in dolore,

Reti-

¹ *Pedetentim* (inquit) & *sedato nisu*] Vulgo locus ordine continuo scribitur, legiturque *Pedetentim* (inquit) *ITE & sedato nisu, ne succussu arripiat major dolor.* At Charisius Inst. Gram. lib. II. col. 190. initium sic laudat, *pedetentim ac sedato nisu.* Recte quidem & vere, quod ostendit metrum; nam versus Anapaestici sunt, ut edidimus, distinguendi. Sententiae complendae vox tertia *ποδιντακως* fuit adjecta.

² *Pacuvius* hoc] Sic Reg. Pithoean. Eliens. & Balliol. probante Cl. Bentleio. Vulgo *baec.*

³ *Tamen huic*] Sic quidem

Codices. At inter se comparari *Sophoclem & Pacuvium* satis quidem constat: quapropter Cl. Bentley bene rescribit *apud hunc.* Forte vero Tullius scriptum reliquit *Pacuviano huic leviter &c.* Librarii nomina propria miris modis passim deformarunt.

⁴ *Tu quoque, Ulixee*] Cl. Bentley sic hosce versus disponentem sequimur. Rationem, quam probavit G. J. Vossius, vide sis in ejus notis ad Fragm. Tragic. pag. 101.

⁵ *Retinete, tenete, opprimite*] Pithoeanus Codex *opprimit te*, unde Janus Gulielmus legebat, *oppr-*

*Retinete, tenete, opprimate, ulcus
Nudate, heu miserum me! excrucior.*

Incipit labi: deinde illico desinit,

— *Operite, abscedite, jam jam*

Mittite: nam attrectatu & quassu

Saevom amplificatis dolorem.

Videsne, ut obmutuerit non sedatus corporis, sed castigatus animi dolor? Itaque in extremis Niptris alios quoque objurgat, idque moriens;

Conqueri fortunam adversam, non lamentari decet,

Id viri est officium; fletus muliebri ingenio additus.

Hujus animi pars illa mollior rationi sic paruit, ut severo imperatori miles pudens. ⁷ In quo ²¹ vero erit perfecta sapientia (quem adhuc nos quidem videmus neminem; sed philosophorum sententiis, ⁸ qualis hic futurus sit si modo aliquando

opprimit heu Ulcus; at illi quidem metricae leges adversantur, pro quibus, praeunte Joac. Camerario, sic distinguas velim:

*Retinete, tenete, opprimate, ulcus
Nudate; heu miserum me! excrucior.*

V. C. G. J. Vossius Fragm. Tragic. pag. 101. interpunctione mutata, reponit,

*Retinete, tenete, opprimit ulcus,
Nudate &c.*

Non autem video, cur a libris scriptis abeamus.

6 Operite — dolorem] Vulgo Operite, abscedite, jam jam mittite: Nam attrectatu & quassu

saevom amplificatis dolorem. Versus eo quo fecimus modo disponendi sunt ut Anapaestici sint. Ultimo, ut putabat, fulciendo G. J. Vossius ad Fragm. Tragic. pag. 101. scribebat, *saevom hunc amplificati dolorem.* Nihil opus est, cum, provocabulo omissio, ruina non sit metuenda; qua de re diximus ad hujusce libri cap. VII.

⁷ In quo vero] Vulgo *viro*. Nos Cl. Bentleio credimus, id quod postulat nexus orationis.

⁸ Qualis hic futurus sit] Vulgo *qualis futurus sit*. Secunda vox fide Reg. Med. & Balliol. adjicitur.

quando fuerit, exponitur) ¹ is igitur, five ea ratio quae erit in eo perfecta atque absoluta, sic illi parti imperabit inferiori, ut justus parens probis filiis; nutu quod volet conficiet, nullo labore, nulla molestia: eriget ipse se, ² suscitabit, instruet, armabit; ut tamquam hosti sic obsistat dolori. Quae sunt ista arma? Contentio, confirmatio sermoque intumus, cum ipse secum, *Cave turpe quicquam, languidum, non vi-*

rile.

¹ *Is igitur five ea ratio*] Vulgo *fi ea ratio*. Sensu duce. non alteram legendi rationem cum *Erasmo Lambinoque* recepimus. Eam repraesentant Reg. Med. Pithoean. Bak. Petrenf. Balliol. & Eliens. tert.

² *Suscitabit, instruet*] *Victorium* & e suis MSSis nonnullos male secutus *Gebhardus*, edidit *suscitabitur*, hoc enim modo parum Latina fit oratio. Nos igitur veterem lectionem reduximus, quam dant Med. Bak. & Pall. quart. quint.

³ *Zeno proponatur Eleates*] De hac re sic *Suidas*: καθελεῖν δὲ διλήτας Νίαρχον, οἱ δὲ Διομίδωνται τὸ Ἐλέας τύραννον, ἐάλω' ἢ ἱρωτῶμεν· ἵνα αὐτῷ τῇ γλώτῃαν αὐτοῦ ἐνδακῶν, ἢ ἀποτεμῶν, ἀποσπῇσε τῷ τυράννῳ ἐν ὀλμῷ βληθεὶς συντρίβῃ πῖσος·. Et Tyranno quidem Nearchi nomen indunt *Philostratus* vit. Apoll. lib. vii. cap. 2. *Diodorus* in excerpt. Peiresc. pag. 250. & *Valerius Maximus* lib. III. cap. III, 3. extern. Modo tamen nonnihil diverso rem narrant, puij etiam meminere *Pbilo Ju-*

daeus in libro *quod omnis probus*, liber p. 681. *Eusebius* Praep. Ev. lib. X. cap. 14. *Theodoretus* Therap. VIII. pag. 120. *Boetius* Conf. lib. II. Prof. vi. & *Plutarchus* de Garrul. Tom. II. pag. 505. licet, quis fuerit Tyrannus ille, non indicant. At hic de Repugn. Stoic. pag. 1051. & adv. Colot. pag. 1126. eum *Demylum* vocat. Sane Tyrannum οἱ μὲν Νίαρχον, οἱ δὲ Διωμόλων ἀποκαλεῖσθαι, ut observat *Clemens Alexandrinus* Strom. IV. pag. 589. Horum locorum nonnulla jam laudarunt *Henr. Valesius* ad *Ammiani Marcellini* lib. xiv. cap. 9. & *Aeg. Menagius* ad *Lactantii* ix, 26. Ab hisce vero diversus abit *Tertullianus* Apol. cap. 50. *Zeno Eleates*, inquit, consultus a *Dionysio*, quidnam philosophia praestaret? cum respondisset, contemptum mortis, flagellis Tyranni subiectus sententiam suam ad mortem usque signabat. At cum *Zeno* noster CL. circiter annis *Dionysio* fuerit antiquior, *Rigaltius* voces a *Dionysio* suppositicias esse censuit; *Menagius* autem legit a *Demyllo*. Sed doctissi-

rile. Obversentur species honestae animo:
Zeno proponatur Eleates, qui perpeffus est
omnia, potius quam conscios delendae tyran-
nidis indicaret: de Anaxarcho Democritio co-
gitetur, qui cum Cypri + in manus Nicocreon-
tis regis incidisset, nullum genus supplicii de-
precatus est neque recusavit. Calanus Indus
indoctus ac barbarus, in radicibus Caucasi natus,
sua voluntate + vivus combustus est: nos, si pes
con-

doctissimos illos viros [fugit lo-
cus e libri de Anima cap. 58.
Respice, inquit, ad Zenonis (ani-
mam) cum illam DIONYSII tor-
menta praetercunt. Adeo! ut ni-
hil in Tertulliano sit mutandum,
ipsique, non Librariis, error sit
imputandus. Pariter etiam Ne-
mesius de Nat. hom. cap. xxx.
pag. 233. Ζήνων ὁ ἀποφῶγων ἐ-
κ αὐτοῦ τὴν γλῶττιαν καὶ ἀποπύσας
ΔΙΟΝΥΣΙΩ τὰς τυράννας ὑπὲρ τοῦ
ἐκείνῃ αὐτῷ (Leg. μὴ αὐτῷ) ἔκει-
ται τὰ ἀπορήματα. Ibi sane pu-
tendus est ἀναχρησμοῦς, ejus ta-
men culpam subeat oportet E-
piscopus Emesenus. Hippiam
Tyrrannum in hac re memorat
Seneca de Ira II, 23. Sed Leae-
nam meretricem cum Zenone,
nisi fallor, confudit. Vide Ter-
tullianum ad Martyres cap. iv.

4 In manus Nicocreontis Re-
gi] Omnes quantum constat
MSSi dant in manus Timocre-
ontis regis. Sed recte se habet
recepta lectio, quam tuentur Va-
lerius Maximus lib. III. cap. III.
ext. Nemesis nat. Hom. cap.
xxx. pag. 233. alique tantum
non innumeri. Vide Menagium

ad Laertii ix, 59. & Gatakerum
ad Antonini VIII, 37. Origenes
tamen in Celsum lib. vii. pag.
368. Γενεῖται μὲν ὁ Ἀναξαρχὸς
λέγει τῷ τῆς Κύπρου τυράννῳ
ἈΡΙΣΤΟΚΡΕΨΟΝΤΙ, Πρίστει, πρίστει
τὸν Ἀναξάρχου θύλακον. *Aristo-
creontem* memoriae vitio, prout
videtur, pro *Nicocreonte* posuit.
Nonnus quidem ad Gregorii Na-
zianzeni Stelit. I. hist. 15. & E-
lias Cretenfis ad Orat. III. hunc
Tyrrannum vocant Archelaum,
cum quibus facit *Apostolius* Pro-
verb. Cent. XVI, 92. Sed ii
— ἔτ' ἐν λόγῳ, ἔτ' ἐν ἀρετῇ
sunt habendi. Adi sis porro
Joan. Harduinum ad Plinii H. N.
VII, 23.

5 *Vivus combustus est*] Eliens.
sec. *vivus* sepultus est; quae qui-
dem scriptura rejicula est ha-
benda, cum de vivicomburio
germanus sit Auctorum consen-
sus. Vide *Plutarchum* in Alex.
Tom. I. pag. 703. *Aelianum* V.
H. lib. v. cap. 6. *Lucianum* Pe-
regr. Tom. II. pag. 576. *Strabo-
nem* lib. xv. pag. 1045. alios-
que bene multos.

condoluit, si dens, ¹ si tactum dolore corpus, ferre non possumus. Opinio est enim quaedam effeminata ac levis, nec in dolore magis, quam eadem in voluptate: qua cum liquefcimus, fluimusque mollitia, apud aculeum sine clamore ferre non possumus. At vero ² C. Marius, rusticanus vir sed plane vir, cum secaretur ut supra dixi, principio vetuit se adligari: nec quisquam ante Marium solutus dicitur esse sectus. Cur ergo alii postea? Valuit auctoritas. Videsne igitur opinionis esse, non naturae malum? & tamen fuisse acrem morsum doloris, idem Marius ostendit; crus enim alterum non praebeuit. Ita & tulit dolorem, ut vir; & ut homo, maiorem ferre sine causa necessaria noluit. Totum igitur in eo est, ut tibi imperes. Ostendi autem, quod esset imperandi genus. Atque haec cogitatio, quid patientia, quid fortitudine, quid magnitudine animi dignissimum sit, ³ non solum animum comprimit, sed ipsum etiam dolorem nescio quo pacto mitiorem ²² facit. Ut enim fit in praelio, ut ignavus miles ac ⁴ timidus, si simul ac viderit hostem abjecto

¹ Si tactum dolore corpus] Vulgo sed fac totum dolere corpus. Pithoean. sed factorum dolore corpus. At Pal. sec. lectionem, quam damus, exhibet.

² C. Marius—se alligari] Profert haec Charisius Instit. Grammat. lib. II. col. 191. Vide supra cap. XIV. Hominem vero, qui, dum varices exsecandas praeberet, legere librum perseveravit,

memorat Seneca Epist. LXXVIII.

³ Non modo animum comprimit] Legendum videtur componit, ut olim monuimus ad Epitom. Lactantii cap. XXXV. pag. 82. Ita certe passim loquuntur auctores. Seneca de Ira lib. III. cap. 39. Contigit jam nobis, Novate, bene componere animum. Idem Epist. IV. Quo diutius frui emendato animo & compositis possit.

jecto scuto fugiat quantum possit, ob eam causam pereat, nonnumquam etiam integro corpore; cum ei qui steterit nihil tale evenit: sic qui doloris speciem ferre non possunt, abjiciunt se, atque ita adflicti & exanimati jacent: qui autem resisterunt, discedunt saepissime superiores. Sunt enim quaedam animi similitudines cum corpore: ut onera contentis corporibus facilius feruntur, remissis opprimunt: simillime animus intentione sua depellit pressum omnem ponderum; remissione autem sic urguetur, ut se nequeat extollere. Et, si verum quaerimus, in omnibus officiis persequendis animi est adhibenda contentio. Ea est sola officii tamquam custodia. Sed hoc quidem in dolore maxime ⁵ est providendum, ne quid abjecte, ne quid timide, ne quid ignave, ne quid serviliter muliebriterve faciamus; in primisque refutetur ac rejiciatur Philocteteus ille clamor. Ingemiscere nonnumquam viro concessum est, idque raro: hejulus ne mulieri quidem; & ⁶ hic nimirum est lessus, quem duodecim tabulae funeribus adhiberi vetuerunt.

poss. Sic etiam Epp. xi, & lxxxix. Petronius Satir. cap. iv. Ut sapientiae praeceptis animos componerent. Ambrosius de Offic. lib. I. cap. xxi. n. 97. Animos nostros ratio componat. Vide & Tacitum Annal. III, 1. IV, 42.

⁴ Timidus, si — ob eam causam] Vulgo timidus — ob eamque causam. At Reg. & Pithoean.

habent ob eam causam: secunda vero vox a nobis est addita; nec difficulter excidere potuit, cum sequentem ordiantur eadem litterae.

⁵ Est providendum — faciamus] Haec habet Charisius lib. II. col. 182.

⁶ Hic nimirum est lessus] Vulgo fletus. Sed nos M. A. Muretum sequimur. Si enim illi Var. Lect.

runt. Nec vero umquam ne ingemiscit quidem vir fortis ac patiens, nisi forte ut se intendat ad firmitatem: ut in stadio cursores exclamant quam maxime possunt. Faciunt idem, cum exercentur, Athletae. Pugiles vero, etiam cum feriunt adversarium, in iactandis caestibus ingemiscunt: non quod doleant animove succumbant, sed quia profundenda voce omne corpus intenditur, venitque plaga vehementior.

Quid

Leſt. lib. ix. cap. 19. credimus, in antiquis Codd. legitur *leſſus*; etque vox est XII. Tabularum. Noster de Legg. lib. II. cap. 23. Mulieres genas ne radunto, neve *leſſum* funeris ergo habento. Hoc veteres interpretes S. Aelius, L. Acilius non satis se intellegere dixerunt, sed suspicari vestimenti aliquod genus funebris: L. Aelius, *leſſum*, quasi lugubrem ejulationem, ut vox ipsa significat. Sic *leſſum* facere filio dixit Plautus Trucul. Act. iv. Sc. II, 18.

1 Vir fortis ac patiens] Velgo ac sapiens, nec aliter MSSi. At patiens & sapiens inter se passim confunduntur, sensusque vocem quam reposuimus omnino postulat, ut olim diximus ad Epit. Lactantii cap. xxxv. p. 82. Noster supra cap. 17. Virorum esse fortium & magnanimorum & PATIENTIUM, & humana vincetium, toleranter dolorem pati. Et cap. 21. Haec cogitatio, quid PATIENTIA, quid fortitudine, quid magnitudine animi &c. Seneca de Tranq. animi cap. 3. Quid PATIENTIA, quid fortitudo, quid mortis contemptus. Vide sis & istae Beat. cap. 25.

2 Qui volunt exclamare majus] Eliensis. sec. magis, nec incommoda videtur ea lectio. Vulgata tamen non est deferenda. Plautus Mostell. Act. II. Sc. II, 57.

Atque ille exclamat *derepente* maximum.

Sic *magnum loqui*, & *longum clamare* dixit Horatius Art. Poët. vii. 180, 459. Graeci similiter *μακρόν* *μακρύνειν*. Vide Lucianum Contempl. Tom. I. pag. 356.

3 E quibus elici vocem] Lambinus ex duobus MSSis reponit *ejici vocem*. Omnes vero nostri receptam lectionem praestant; nec ab ea videtur discedendum. Lucretius III, 57.

Nam verae voces tum demum pectore ab imo

Eliciuntur.

Noster pro Caelio cap. xxiv. Nonne ipsam domum metuet, ne quam vocem eliciat? Sic utrobique Codices, licet Lambinus & Gifantius id mutant. Josephus Iscanus Bell. Troj. I, 208.

Gratas plebs obvia voces

Elicit

Haec, nisi fallor, id quod volumus probant.

4 Omni-

Quid? qui volunt exclamare majus, num
satis habent latera, fauces, linguam intendere?
e quibus elici vocem & fundi videmus. To-
ro corpore atque omnibus ungulis, ut dicitur,
contentioni vocis adserviunt. Genu mehercu-
le M. Antonium vidi, cum contente pro se
ipse lege Varia diceret, terram tangere. Ut
enim balistae, lapidum; & reliqua tormenta,
telorum eo graviores emissiones habent; quo
sunt

4 *Omnibus ungulis*] *Lambi-*
nus se cum iis facere testatur, qui
legunt *unguiculis*, & ita in suo
Codice scribi dicit *Fulv. Ursinus*.
At ejus fides est fluxa. Certe
vulgatam lectionem servant om-
nes nostri, nec satis est causae,
cur ab ea recedamus. *Isidorus*
de partibus hominis *Orig* lib.
XI. cap. I. *UNGULAS* [ex Graeco
vocamus, illi enim has *ὀνυχας*
dicunt. *Rufinus Invect.* II. in
Hieronymum Tom. IX. p. 150.
ed. *Victor.* Nam quis est qui,
cum morbo regio laboret, — mag-
nopere clamet quod non leve *κα-
ταγώνιον* pedis aut persicilis UN-
GULAE suae offensa curetur? *Plau-*
tus Pseud. Aët. II. Sc. II, 47.

— Nunc certe scio

Hoc, febrim tibi esse, quia non
licet hoc injicere ungulas.

Iterum Aët. III. Sc. II, 63.

At invenire postulas quemquam
coquum

Nisi milvinis aut aquilinis un-
gulis?

An tu coquinatum te ire quo-
quam postulas,

Quin ibi confectis ungulis coe-
nam coquas?

Sic & alibi; sed ex hisce satis
constat, ungulas de solis bestiis
non semper usurpari.

5 *Cum contente pro se ipse Lege*
Varia diceret] Hunc locum illu-
strabit *Valerius Maximus* lib. III.
cap. VII, 9. *Contra M. Antonius*
ille disertus; non enim respuendo
sed amplectendo causae dictionem,
quam innocens esset, testatus est.
Quaestor proficiscens in Asiam,
Brundisium jam pervenerat; ubi
literis certior factus est investi se
postulatum apud L. Cassium Frae-
torem, (cujus tribunal propter ni-
miam severitatem scopulus reo-
rum dicebatur) cum id vitare
beneficio legis Memmiae liceret,
quae eorum, qui Reip. causa ab-
essent, recipi nomina vetabat, in
urbem tamen recurrit; quo tam
pleno fiduciae bonae consilio cum
absolutionem celerem, tum profe-
ctionem honestiorem consecutus est.
Ejusdem rei meminit lib. VI.
cap. VIII, 1. Eliens. sec. lege a-
graria. Perperam. Lex Varia a
Q. Vario tribuno plebis fuit lata.
Vide Ciceronem in Bruto capp.
56, 89.

M

i Cum

sunt contenta atque adducta vehementius: sic vox, sic cursus, sic plaga hoc gravior, ¹ cum est missa contentius. Cujus contentionis cum tanta vis sit; si gemitus in dolore ad confirmandum animum valebit, utemur: sin erit ille gemitus elamentabilis, si inbecillus, si abjectus, si flebilis; ei qui se dederit, vix eum virum dixerim. Qui quidem gemitus si levationis aliquid adferret, tamen videremus, quid esset fortis & animosi viri: cum vero nihil imminuat doloris, cur frustra turpes esse volumus? quid est enim fletu muliebri viro turpius? Atque hoc praeceptum, quod de dolore datur, patet latius: omnibus enim rebus, non solum dolori, simili contentione animi resistendum est. Ira exardescit? libido concitatur? in eandem arcem confugiendum est, eadem sunt arma sumenda. Sed quoniam de dolore loquimur, illa omittamus. Ad ferendum igitur dolorem placide atque sedate, plurimum proficit *toto pectore*, ut dicitur, cogitare, quam id honestum sit. Sumus enim natura, ut ante dixi, (² dicendum est enim saepius) studiosissimi appetentissimique honestatis; cujus si quasi lumen aliquod

¹ Cum est missa contentius] Vulgo quo, contra MSSorum fidem.

² Dicendum est enim saepius] Leg. autem. Nemo fere nescit, quam crebro Librarii voces hasce miscuerint.

³ Impetu animorum ad veram laudem atque honestatem] MSSi

Colon. & Cantab. annectunt *tendente*. Mihi vero dubium non videtur, quin ea vox a Librario quodam semibarbaro sit addita.

⁴ A dolore deductus est] Sic optime praestantissimus Bentleius. Vulgo *deductus*.

⁵ Ex renibus laboraret] Recte monuit Pet. Victorius, Ciceronem

alic
tiam
Ex
ram
eum
acie
qua
mo
De
vab
tis
dan
ere
dae
tem
run
mi
vo
qui
cun
ded
ret
qua
Cle

ab a
nam
ait:
fius
Stoi
REM
VII
Sip
rde

aliquod aspexerimus; nihil est, quod; ut eo potiamur, non parati simus & ferre & perpeti. Ex hoc cursu atque impetu animorum ad veram laudem atque honestatem, illa pericula adveniunt in praeliis. Non sentiunt viri fortes in acie volnera: vel sentiunt; sed mori malunt, quam tantillum modo de dignitatis gradu demoveri. Fulgentis gladios hostium videbant Decii, cum in aciem eorum intruebant: his levabat omnem volnerum metum nobilitas mortis & gloria. Num tum ingemuisse Epaminondam putas, cum una cum sanguine vitam effluere sentiret? imperantem enim patriam Lacedaemoniis relinquebat, quam acceperat servientem. Haec sunt solatia, haec fomenta summorum dolorum. Dices, quid in pace? quid do-
mi? quid in lectulo? Ad philosophos me re-
vocas, qui in aciem non saepe prodeunt. E
quibus homo sane levis Heracleotes Dionysius,
cum a Zenone fortis esse didicisset, a dolore
deductus est. Nam cum ex renibus labora-
ret, ipso in hejulatu clamitabat, falsa esse illa,
quae antea de dolore ipse sensisset. Quem cum
Cleanthes condiscipulus rogaret, quanam ratio
eum

ab aliis & a se ipso dissentire:
nam lib. V. de Fin. cap. 31. sic
ait: *Nobis Heracleotes ille Diony-
sius flagitiose deservisse videtur a
Stoicis propter Oculorum DOLO-
REM.* Laertius in Zenone lib.
VII. §. 37. Διονύσιος ὁ μετα-
θήμιος εἰς τὴν ἡδονὴν διὰ γὰρ
ὀφθαλμῶν ὀφθαλμῶν ἄκησεν

ἢ λέγει τὸ πόνον ἀδιάφορον ἔπαι-
ον Ἡρακλείδης. Et §. 166. Διο-
νύσιος ὁ μεταθήμιος τίλῃ ἢ πὶ
τὴν ἡδονὴν διὰ ὀφθαλμῶν ὀφθαλ-
μῶν ἄσ. Hanc quidem μεταθήμιον
memorant, ejus vero causam
non tradunt, *Lucianus* bis accus.
Tom. II. pag. 227. & *Athenaeus*
lib. VII. pag. 281. ac lib. X. p. 437.

M 2

I Quic-

eum de sententia deduxisset, respondit, ¹ *Quicumque tantum operae philosophiae dedisset, dolorem tamen ferre non posset; satis esset argumenti malum esse dolorem: plurimos autem annos in philosophia consumpsi, nec ferre possum: malum est igitur dolor: tum Cleanthen, cum pede terram percussisset, versum ² ex Epigonis ferunt dixisse.*

Audisne haec Amphiaræ, sub terram abdite?

Zenonem significabat, a quo illum degenerare dolebat. At non noster Posidonius; quem & ipse saepe vidi, & id dicam quod solebat narrare Pompeius: Se, cum Rhodum venisset decedens ex Syria, audire voluisse Posidonium; sed cum audisset eum graviter esse aegrum, quod vehementer ejus artus laborarent; voluisse tamen nobilissimum philosophum visere: quem ut vidisset & salutavisset honorificisque verbis prosecutus esset, molesteque se dixisset ferre, quod eum non posset audire: at ille, Tu vero, inquit, potes: nec committam, ut dolor corporis efficiat, ut frustra tantus vir ad me venerit. Itaque narrabat, eum graviter & copiose de hoc ipso, Nihil esse bonum nisi quod esset honestum, cubantem disputasse: cumque quasi faces ei doloris admoverentur; saepe dixisset, Nihil agis dolor: quamvis sis molestus, num-

1 *Quicumque — dedisset, dolorem tamen ferre non posset*] Vulgo quia, cum — dedissem, dolorem tamen ferre non possem. Sed ipsius Syllogismi ratio certam reddit celeberrimi *Bentleii* *disputatio*.

2 *Ex Epigonis*] *Erat Aeschyli*

Tragoedia, quam laudat Schol-
 astes *Pindari* ad *Isthm.* vi, 10.
 eamque videtur *Accius* in *lin-*
 guam Latinam vertisse. Vide
Nonium cum alibi, tum in *ma-*
stare. Falluntur ii, qui *Euripi-*
 drama fuisse censuerunt.

quam te esse confitebor malum. Omninoque omnes clari & nobilitati labores contemnendo fiunt etiam tolerabiles. Videmusne, apud quos²⁵ eorum ludorum, qui Gymnici nominantur, magnus honos sit; nullum ab his, qui in id certamen descendant, devitari dolorem? apud quos autem venandi & equitandi laus viget, qui hanc petessunt, nullum fugiunt dolorem. Quid de nostris ambitionibus, quid de cupiditate honorum loquar? Quae flamma est, per quam non cucurrerunt hi, qui haec olim punctis singulis colligebant? Itaque semper Africanus Socraticum Xenophontem in manibus habebat; cujus in primis laudabat illud, quod diceret, *eosdem labores non aequae gravis esse imperatori & militi: quod ipse honos & laborem leviolem faceret imperatorium*. Sed tamen hoc evenit, ut in vultus insipientium opinio valeat honestatis, cum ipsam videre non possint. Itaque fama & multitudinis judicio moventur: cum id honestum putent, quod a plerisque laudetur. Te autem, si in oculis sis multitudinis, tamen ejus judicio stare nolim; nec, quod illa putet, idem putare pulcherrimum. Tuo tibi judicio est utendum: tibi si recta probanti placebis, tum non modo te te viceris, (quod paulo ante praecipiebam)

3 *Punctis singulis*] Suffragiis, quae olim punctis notabantur. Ad eundem morem respicit Horatius Art. Poet. vl. 343.

4 *Laborem leviolem faceret imperatorium*] Xenophontis haec sunt verba: Τὸν ὁμοίων ἐν μάλιστα

αὶ αὐτοὶ πόνοι οὐχ ὁμοίως ἀφίστανται. ἀρχόντες πὶ ἀνδρὲς καὶ ἰδιώται· ἀλλ' ἰπποφίλις τὶ πρὸς τοὺς πόνοὺς τοῦ ἀρχόντος. Extant Cyropaed. lib. I. p. 32.

5 *Tum non modo te te*] Vulgo *tum non modo tu te*. Nos Reg.

cipiebam) sed omnis & omnia. Hoc igitur tibi propono, ¹ amplitudinem & quasi quandam exaggerationem quam altissimam animi, quae maxime eminet contemnendis & despiciendis doloribus, unam esse omnium rem pulcherrimam: eoque pulchriorem, si vacet populo, neque plausum captans, ² se tamen ipsa delectet. Quin etiam mihi quidem laudabiliora videntur omnia, quae sine venditione & sine populo teste fiunt: non quo fugiendus sit; ³ (omnia enim benefacta in luce se conlocari volunt) sed tamen nullum theatrum virtuti conscientia ma-
26 jus est. Atque in primis meditemur illud, ut haec patientia dolorum, quam saepe jam animi intentione dixi esse firmandam, in omni genere se aequabilem praebet. Saepe enim multi, qui aut propter victoriae cupiditatem, aut propter gloriae, aut etiam ut jus suum & libertatem

& Pithoean sequimur. Med. habet tu non modo te viceris.

¹ *Altitudinem & quasi quandam exaggerationem quam altissimam animi*] Pall. nostrique Codices exhibent *altitudinem* animi & *quasi quandam exaggerationem quam altissimam* animi: nec aliter edidit Gebhardus. At cum putida sit & inelegans animi repetitio, nos a veteribus editis stamus.

² *Se tamen ipsa delectet*] Vulgo tantum. Lektionem, quam recepimus, tuentur nostri Codices, eaque omnino est proba.

³ *Omnia enim bene facta*] Recte facta dat Augustinus hunc

locum citans lib. XIV. C. D. cap. 18. & ita loquitur noster infra lib. III. cap. 2.

⁴ *Barbari quidem*] Sic Eliensis. & ita dedit Erasmus. Vulgo quidam.

⁵ *In praeliis exsultant, lamentantur in morbo*] Ita se gerebant fortes illae nationes, non quod doloris stimulos metuebant; sed quia mortem in praeliis gloriosam & felicem, eorum autem excessum, qui morbo peribant, turpem ac miserabilem censuerunt. Valerius Maximus lib. II. cap. VI, II. *Alacris & fortis Cimbrorum & Celtiberorum* (philosophia) qui in acie exsultabant, tanquam

bertatem tenerent, vulnera exceperunt fortiter & tulerunt; idem omiffa contentione dolorem morbi ferre non possunt. Neque enim illum, quem facile tulerant, ratione aut sapientia tulerant; sed studio potius & gloria. Itaque ⁴ barbari quidem & inmanes ferro decertare acerrime possunt, aegrotare viriliter non queunt. Graeci autem homines non satis animosi, prudentes, ut est captus hominum, satis, hostem aspicere non possunt: idem morbos toleranter atque humane ferunt. At Cimbri & Celtiberi in praeliis exsultant, lamentantur in morbo: nihil enim potest esse aequabile, quod non a certa ratione proficiscatur. Sed ⁶ cum videas eos, qui aut studio aut opinione ducantur, in eo persequendo atque adipiscendo, dolore non frangi; debeas existumare aut non esse malum, dolorem; aut, etiamsi quicquid asperum ⁷ alienumque

tanquam gloriose & feliciter vita excessuri: lamentabantur in morbo, quasi turpiter & miserabiliter perituri. Hoc idem Graecis quoque nonnullis videbatur. *Clemens* Strom. iv. pag. 570. Οἱ παλαῖοι ὃ τῶν παρ' Ἑλλήσιν ἐν πολέμῳ ἀποθανόντων τῇ πλειονῇ ἐπαινοῦσιν, οὐ τὸ βιάσθαι ἀποθνήσκειν συμπελευόντες, ἀλλ' ὅτι ὁ κατὰ πόλεμον πλειονῶν, ἀδίκῃ τῇ θανάτῳ ἀπὸ λακταί, ἀποτμηθεὶς τὸ σώμα, & οὐ ὡς καμὼν τῇ ψυχῇ, ἐν καταμαλακίῳ, ὥς περὶ τὰς ἡμέρας παύουσι οἱ ἀνδρες ἀπαλλάττονται γὰρ θηλυκισμένοι καὶ μωρομένοι τοῦ ζῆν. Hinc *Heraclitus* apud *Theodoretum* Therap.

VIII. p. 117. Ἀγῆρᾶτος οἱ θεοὶ πρῶτον & ἀνθρώποι. Vide *Platonis* Menexen. pag. 403. quae laudat etiam *Stobaeus* Serm. XLVIII. p. 353. *Tacitus* Hist. V, 4. *Amm. Marcellinus* XXI, 6. xxxi, 2. & *Lampridium* in *Alex. Severo* cap. LXII.

⁶ Cum videas eos qui aut studio aut opinione ducantur] Reti- cenda non videtur *Vaticani* Codicis scriptura, qui repraesentat, cum videas quo quis aut studio aut opinione ducatur. Ut opinor, haud male.

⁷ Alienumque a natura fit] Sic *Balliol.* & veteres editi. Vulgo deest praepositio,

numque à natura sit, id appellari placeat malum, tantulum tamen esse, ut a virtute ita obruatur, ut nusquam appareat. Quae meditare, quaeso, dies & noctes: latius enim manabit haec ratio; & aliquanto maiorem locum, quam de uno dolore, occupabit. Nam si omnia fugiendae turpitudinis adipiscendaeque honestatis causa faciemus, non modo stimulos doloris, sed etiam fulmina fortunae contemnamus licebit: praesertim cum paratum sit illud ex hesternâ disputatione perfugium. Ut enim si cui naviganti, praedones insequantur, Deus qui dixerit, Ejice te navi; praesto est qui excipiat, ¹ vel Delphinus ut Arionem Methymnaeum; vel ² equi Pelopis illi Neptunii, qui *per undas currus suspensos rapuisse* dicuntur, excipient te, & quo velis, perferent; ³ omnem omittas timorem: sic urgulentibus asperis & odiosis doloribus,

¹ Delphinus, ut Arionem Methymnaeum] Nota fabula, quam tradunt Herodotus I, 23, 24. Plutarchus in Conviv. septem Sap. pag. 161. Agellius xvi, 19 Ovidius Fast. II, 83. Augustinus C. D. I, 14. Lucianus in Dial. Neptuni & Delphini Tom. I. pag. 250. aliique. Similem historiam ex Phylarcho refert Athenaeus lib. XIII. p. 606.

² Equi Pelopis illi Neptunii] Pelops, ut Hippodamiam uxorem duceret, equos alatos a Neptuno ferebatur impetrasse. Pindarus Olymp. I, 139. post recitatas preces Pelopis ad Neptunum fufas sic inſit:

— Τὸν μὲν ἀγάλλων θεὸς
Ἐδύκεν διφρογὸν χρύσειον ἐν πῆλοι—
Σὶν τ' ἀκάκωντες ἵππους.
Hinc Pausanias lib. V. cap. 17. Οὐόμαθ' δῶκεν Πίλοπ' ἑνὶ ἵππῳ Ἰπποδάμειαν ἑκατέρῃ μὲν δὴ δύο αὐτῶν ἵπποις ἵπποι, τοῖς δὲ τοῦ Πίλοπος ἐν πικρότερι εἰ πῆλοι. Eandem fabulam tetigerunt Euripides in Rheso vss. 187, 240. & Lucianus in Charid. Tom. II. pag. 793. Narrant Scholiaſtes brevis ad Iliad. A, 38. ac Tzetzes ad Lycophronis vi. 156.

³ Omnem omittas timorem] Vulgo omittat. Sed Reg. Pithoean. Eliens. tert. & Balliol. ut edidimus.

bus, ⁴ si tanti non sit ut ferendi sint, ⁵ quo sit confugiendum vides. Haec fere hoc tempore putavi esse dicenda. Sed tu fortasse in sententia permanes. A. Minime vero: meque biduo duarum rerum, quas maxume timebam, spero liberatum metu. M. Cras ergo ⁶ ad clepsydram, ⁷ (sic enim diximus) ⁸ sed tibi hoc video non posse deberi. A. Ita prorsus. Et illud quidem ante meridiem; hoc, eodem tempore. M. Sic faciemus, tuisque optumis studiis obsequemur.

⁴ Si tanti non sit] Vulgo non sit. Emendationem Gulielmicam, quam probavit etiam Cl. Bentleius, admisimus. Vide sis Euripidem Hec. vs. 1107.

⁵ Quo sit confugiendum, vides] Reg. & Pithoean. ut vides. Lege tu vides, ut habent Med. & veteres editi.

⁶ Ad clepsydram] Ad exercitationes Rhetoricas: nam clepsydra vas erat aqua plenum, ad cuius mensuram Oratores verba faciebant. Vide Scholiaften Aristophanis in Acharn. vs. 693. & Suidam. Hinc Demades de Demosthenis ὑπονοστήσας dixit, ὅς οἱ πῶς ἄλλοι ΠΡΟΣ ὙΔΡΩ ΛΕΓΟΙ-ΕΝ, ἢ Δημοσθένει δὲ πρὸς ὑδρὶ γράφειν. Exstat apud Lucianum

in Dem. Encom. Tom. II. pag. 691. Ejus saepe meminit Plinius in Epistolis; ad eam adludunt Synesius Dion. pagg. 54, 55. Themistius Orat. xxvi. p. 314. aliique; eam denique descripsit Apuleius Metam. III. pag. 73.

⁷ Sic enim diximus] Vulgo duximus. At Pal. quart. Fabric. Vatic. Eliens. tert. Petrens. & Bak. lectionem, quam recepimus, exhibent. Merito quidem; nam huic verbo constituendi potestas est tribuenda. Vide Nonium in dicere.

⁸ Sed tibi hoc video] Sic Codices. Vulgo & tibi hoc video; prout conjecit Hadr. Turnebus Advers. IV, 18. Forfan sed & tibi hic video.

M. TUL-

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

AD

M. BRUTUM

LIBER TERTIUS.

DE AEGRITUDINE LENIENDA.

QUIDNAM esse, Brute, causae putem
cur, cum constemus ex animo & cor-
pore, corporis curandi tuendique cau-
sa, quaesita sit ars ejus, atque ¹ utilitas
deorum

¹ Utilitas Deorum immortalium
inventioni consecrata] Ciceronia-
nae similis est *invoia* Plutarchi
mel nuiday. pag. 7. D. Sane
medicina Diis primum inventores
suos assignavit & caelo dicavit,
ut ait Plinius H. N. xxix, 1. Hinc
illam *θία ναιδρυν* vocat Lu-
cretius in Abdic. Tom. I. p. 724.
Apollo autem praecipue denota-
tur & Aesculapius. Vide sis,
inter alios Galenum Protr. ad ar-
tes cap. 1. Platonem in Sympof.
pag. 325. Theodoretum Therap.
I. init. Quintilianum Inst. III,
7. denique Martianum Capellam
lib. II. pagg. 39, 40.

² Corporis gravitatem] Ea fit

cum languescat corpus, & quasi
quodam pondere prematur, ut
membra suis aegre fungantur
muneribus. Pari modo loquitur
noster de Fin. iv, 12. nec alio
bonae notae scriptores. Celsus Me-
dic. lib. I. Praef. pag. 19. Ma-
gisque ut conquiescat iisdem aut
locis aut temporibus, si quis gravi-
tatem corporis sentit. Et cap.
10. Si qua gravitas in corpore
est, tum neque mane surgendum,
neque pedibus nudis ambulandum
est. Vide & lib. II. cap. vii.
pag. 65. Similiter Graeci. Por-
phyrius de Abstin. lib. I. cap. 51.
A δ' αὖ συνειλεχόμεναι ἡ παρα-
σκευὴ ἐμπόδια ἐκ τῆς τοῦ ΣΩΜΑ-

ΤΟΣ

deorum immortalium inventioni consecrata; animi autem medicina nec tam desiderata sit antequam inventa; nec tam culta posteaquam cognita est; nec tam multis grata & probata, pluribus etiam suspecta & invisā? An quod² corporis gravitatem & dolorem animo judicamus; animi morbum corpore non sentimus; Ita fit, ut animus de se ipse tum judicet; cum id ipsum, ³ quo judicatur, aegrotet. Quod si talis nos natura genuisset, ut eam ipsam intueri & perspicere, eademque optima duce cursum vitae conficere possemus; haud erat sane, quod quisquam rationem ac doctrinam requireret. ⁴ Nunc parvolos nobis dedit igniculos, quos celeriter malis moribus ⁵ opinionibusque depravati sic restringimus, ut nusquam naturae

ΤΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΟΣ &c. *Plutarchus* de sanit. tuend. Tom. II. pag. 127. D. ΒΑΡΥΤΗΤΕΣ καὶ ἡσυχία, φησὶν Ἰπποκράτης, αὐτὸ μὲν τοῦ νοσήσαντος φράζονται. Idem pag. 128. A. ΒΑΡΥΪΗΤΑ καὶ πλῆσιμονήν ΣΩΜΑΤΟΣ memorat.

³ Quo judicatur] Sic primus emendavit *Des. Erasmus*; cum quo faciunt *Reg. & Pithoean.* anteriores enim editi prae se ferebant *quod judicatur*. At non aequē felix erat vir summus, cum priorem partem sic refinxerit, Ita fit ut animus de se ipso non judicet: si enim animus ipse non judicat, cum aegrotet; nullum omnino de se fert iudicium; siquidem homines a primo fere spiritu perturbationibus, quae morbi sunt animorum,

vexantur. Omnino vide *Plutarchum* Tom. II. pag. 500. F.

⁴ Nunc parvolos nobis dedit igniculos] *Theodoretus* *Vherap.* iv. pag. 56. Δημέλειτον — φασὶ παραπλησίαν εἶναι τῇ φύσει λέγειν τὴν ἀρετὴν διδασκαλίαν· μεταμορφῶν γὰρ δὲ καὶ μεταρρυθμίζον πρὸς τὸ βάλειν τὴν ψυχὴν, καὶ τοὺς παλαιὸς ἀναπειθεῖν χαρακτῆρας, καὶ ἐξ ἀρχῆς ἢ φύσεως ἰσθῆκε, Cum primis autem eximia sunt, quae habet *Cicero* de Leg. lib. I. capp. 12, 17.

⁵ Opinionibusque depravati] Alii *depravatis*; *Balliol. Med. & Bak.* cum *Pall.* pr. sec. quint. *depravatos*; quam lectionem nullo suo merito probat *Fr. Fabricius*; *igniculos* enim *depravatos* fuisse nullus unquam dixit scriptor.

1 Red

naturae lumen appareat: sunt enim ingeniis nostris semina innata virtutum; quae si adolescere liceret, ipsa nos ad beatam vitam natura perduceret. Nunc autem, simul atque editi in lucem & suscepti sumus, in omni continuo pravitate & in summa opinionum perversitate versamur: ut paene cum lacte nutricis errorem fuxisse videamur. Cum vero parentibus redditi,¹ dein Magistris traditi sumus; tum ita variis inbuimur erroribus, ut vanitati veritas, & opiniononi confirmatae natura ipsa cedat. Accedunt etiam poetae:² qui cum magnam speciem doctrinae sapientiaeque prae se tulerunt, audiuntur, leguntur, ediscuntur, & inhaerescunt penitus in mentibus. ³ Cum vero eodem, quasi maxumus quidam magister, populus atque omnis undique ad vitia consentiens multitudo; tum plane inficimur opinionum pravitate, a naturaque

¹ *Redditi, dein magistris traditi*] Vulgo *demum*. Nos vero MSS^{um} Vatic. sequimur; id quod loci ratio postulat. Accedunt fere Reg. & Pithoean. qui *reddit idem* prae se ferunt.

² *Qui cum magnam speciem*] In eandem mentem noster supra lib. II. cap. 10. *Sextus Empiricus* advs. Mathem. pag. 59 ed. Genev. & *Boëtius* Conf. Philos. lib. I. Prof. 1. pag. 9. Ad eum locum vide quae *Ren. Vallinus* adnotavit; quaeque *Jac. Ouzelius* ad *Minucii Felicis* cap. XXII. p. 110

³ *Cum vero eodem*] Huic similis est alius *Tullii* locus; qui,

cum de Poetis ageret, “ad quos
“cum accessisset, *inquit*, clamor
“& approbatio populi, quasi
“magni cujusdam & sapientis
“magistri, quas illi obducunt
“tenebras? quos invehunt me-
“tus? quas inflammant cupidi-
“tates? Eum nobis servavit *Au-
gustinus* C. D. lib. II. cap. 14.
Vide sis & *Joannem* Sarisberien-
sem *Polier*. lib. VII. cap. ix.
pag. 437.

magistrum magistram] Vulgo *naturam*. Codices optime *naturam*. Nos Cl. *Bentleii* conjecturam repraesentamus, & ita loqui solet noster. Vide sis ad lib. I. de Legg. cap. 12.

5 *Quam*

turâque desciscimus: ut nobis ⁴optumam magistram invidisse videantur, qui nihil melius homini, nihil magis expetendum, nihil praestantius honoribus, imperiis, populari gloria judicaverunt, ad quam fertur optumus quisque; veramque illam honestatem expetens, ¹quam unam natura maxume inquit, in summa inanitate versatur, confectaturque ⁶nullam eminentem effigiem [virtutis,] sed adumbratam imaginem gloriae. Est enim gloria solida quaedam res, & expressa non adumbrata: ea est consentiens laus bonorum, incorrupta vox bene judicantium de eccellente virtute: ⁷ea virtuti resonat tamquam imago: quae quia recte factorum plerumque comes est, non est bonis viris repudianda: illa autem, quae se ejus imitatricem esse volt, temeraria atque inconsiderata & plerumque peccatorum vitiorumque laudatrix, fama popularis,

⁵ *Quam unam natura*] Sic recte dederunt *Manucius, Lambinus, & alii. Vulgo una.*

⁶ *Nullam eminentem effigiem* [virtutis] *sed adumbratam imaginem gloriae*] Voci, *virtutis*, praeunte doctissimo *Bentleio*, uncinos circumposuimus, cum manifesto *παρίκρυ* nec a *Balliol.* agnoscat.

⁷ *Ea virtuti resonat tamquam imago; quae quia*] Cum in nonnullis MSSis legatur *imago gloriae; quae quia; Jac. Gronovius* reponit *eaque virtuti resonat tamquam imago; gloriaeque, quia recte factorum &c.* Sed pannus ille non prae se fert *Ciceronis* co-

lorem, vocemque *gloriae* recte praetermittunt *Ursin. Vatic. Pall. pr. tert. Imago* vero idem valet ac *Echo. Philargyrius* in *Virgilii* *Eclog. iv, 50. Quae Graece εἰκὼν. Latine imago dicitur. Cicero Tusc. III. Resonat tamquam imago. Horatius lib. I. Od. 12.*

— *Cujus resonet jocosâ*

Nomen imago.

Et *Od. 20.*

Redderet laudes tibi Vaticani Montis imago.

Eadem est vocis potestas apud *Varronem R. R. lib. III. cap. xvi. pag. 122. Valerium Flacum Argon. III, 597. Statium Silv. I. Carm. III, 18. aliosque.*

ris, simulatione honestatis formam ejus pulchritudinemque corrumpit. Qua caecitate homines, cum quaedam etiam praeclara cuperent, eaque neſcirent nec ubi nec qualia eſſent, funditus alii everterunt ſuas civitates, alii ipſi occiderunt. Atque hi quidem optima petentes, non tam voluntate quam curſus errore falluntur. Quid? qui pecuniae cupiditate, qui ¹ voluptatum libidine feruntur; quorumque ita perturbantur animi, ut non multum abſint ab inſania quod inſipientibus contingit omnibus; his nullane eſt adhibenda curatio? utrum quod minus nocent animi aegrotationes, quam corporis? an, quod corpora curari poſſint, animorum medicina nulla ſit? At & morbi pernicioſiores pluresque ſunt animi, quam corporis: hi enim ipſi ideo odioſi ſunt, quod ad animum pertinent eumque ſollicitant, ² animusque aeger, ut ait Ennius, ſemper errat, neque pati neque perpeti poteſt, cupere numquam deſinit. Quibus duobus morbis, ut omittam alios, aegritudine & cupiditate, qui tandem poſſunt in corpore eſſe graviores? Quam vero probari poteſt, ut ſibi mederi animus non poſſit? cum ipſam medicinam

corpo-

¹ *Voluptatum libidine*] Elienſ. pr. *voluptate libidinum*. Med. *libidinum voluptate*. Sic lib. II. Fin. cap. 32. *Ille rex Aſſyriae gloriatur, ſe omnes ſecum libidinum voluptates abſtuliffe*. Sed a reliquis libris non eſt recedendum, cum *voluptatis avidas libidines, & libidinem voluptatis*

dixerit noſter de Senect. cap. XII. ² *Animusque aeger*] Haec ſunt *Enniana*, quae in Iambicos Trimetros male digeſſit Hier. Columna Fragm. pag. 302. Hoc modo ſub ſenariorum leges videntur mittenda:

— *Animus aeger ſemper errat, neque pati.*

Neque

corporis animus invenerit? cumque ad corporum sanationem multum ipsa corpora & natura valeat, nec omnes, qui curari se passi sunt, continuo etiam convalescant; animi autem, ¹ qui se sanari voluerint praeceptisque sapientium paruerint, sine ulla dubitatione sanentur? Est profecto animi medicina, philosophia: cuius auxilium non, ut in corporis morbis, petendum est foris; ⁴ omnibusque opibus & viribus, ut nosmetipsi nobis mederi possimus, elaborandum est. Quamquam de universa philosophia, quanto opere ⁵ & expetenda esset & colenda, satis ut arbitror dictum est in Hortensio. De maxumis autem rebus nihil ferre intermisimus postea nec disputare nec scribere: his autem libris exposita sunt ea, quae a nobis cum familiaribus nostris in Tusculano erant disputata. Sed quoniam duobus superioribus de morte & de dolore dictum est; tertius dies disputationis hoc tertium volumen efficiet. Ut enim in Academiam nostram descendimus, inclinato jam in postmeridianum tempus die; poposci eorum aliquem, qui aderant, causam disferendi: tum res acta sic est. A. Videtur mihi 4

Neque perpeti poti', cupere nunquam desinit.

Sic vates ipse Rudijs apud Macrobius Saturn. lib. vi. cap. 1.

Quis potis ingentes oras evolvere belli.

Nec aliter passim vetustiores.

³ *Qui se sanari voluerint*] Secundam voculam praetermisit Geb-

hardus, Victorium secutus. Eam nos fide MSSorum revocandam duximus.

⁴ *Omnibusque opibus & viribus*] Sic Med. & Balliol. Vulgo *omnibusque opibus, viribus.*

⁵ *Et expetenda esset & colenda*] Sic Reg. Vulgo deest prima vox.

1 For-

hi cadere in sapientem aegritudo. M. Num reliquae quoque perturbationes animi, ¹ formidines, libidines, iracundiae? haec enim fere sunt ejusmodi, quae Graeci *πάθη* appellant: ego poteram *morbos*; & id verbum esset e verbo; sed in consuetudinem nostram non caderet. Nam misereri, invidere, gestire, laetari, haec omnia *morbos* Graeci appellant, motus animi, rationi non obtemperantis: nos autem hos. eosdem motus concitati animi recte, ut opinor, *perturbationes* dixerimus, *morbos* autem non satis usitate, nisi quid aliud tibi videretur. A. Mihi vero isto modo. M. Haecceine igitur cadere in sapientem putas? A. Prorsus existumo. M. Nae ista gloriosa sapientia non magno aestumanda est, siquidem non multum differt ab infania.

A. Quid?

¹ *Formidines, libidines, iracundiae*] MSSi summo consensu hanc lectionem representant. Postrema tamen vox interpretibus haud placuit, quod iracundiam libidini subjiciat Cicero: quod cum ex aliis locis tum ex Tusc. lib. iv. cap. 7. manifestum est. Cum itaque quatuor sint perturbationes, aegritudo, metus, libido. & voluptas; doctis viris non sit credibile nostrum, praetermissa quarta, tertiae partem adjecisse. Non autem Tullius ait, se perturbationes hic *ἀρεστές* numerasse, locaque sunt alia gravissimi scriptoris, quae satis ostendunt non esse cur a Codicibus recedatur. Sic hujusce libri cap. v. *Exisse ex potestate dici-*

mus eos, qui effrenati feruntur aut libidine aut iracundia Et Offic. lib. I. cap. 20. *Vacandum autem est omni animi perturbatione, tum cupiditate & metu, tum etiam aegritudine & voluptate animi, & iracundia.* Iterum cap. 29. *Licet ora ipsa cernere iratorum, aut eorum, qui libidine aliqua aut metu commoti sunt.* Quintilianus Instit. v. 8. *Si forte quid factum ira, vel metu, vel cupiditate dicatur.* Vide sis & vii. 2. Audiendus igitur non est Fr. Fabricius, qui *libidines, jucunditates*; multo autem minus D. Lambinus, qui *libidines, cupiditates* rescribit: nam horum verborum eadem plane est potestas, quemadmodum docet noster infra cap.

A. Quid? tibi omnisine animi commotio videtur infania? M. Non mihi quidem soli, sed, id quod admirari saepe soleo, majoribus quoque nostris hoc ita visum intellego multis saeculis ante Socraten, a quo haec ² omnis, quae est de vita & de moribus, philosophia manavit. A. Quonam tandem modo? M. Quia nomen infaniae significat mentis aegrotationem & morbum, [³ id est, insanitatem & aegrotum animum, quam appellarunt infaniam.] Omnis autem perturbationes animi, morbos philosophi appellant, negantque stultum quemquam his morbis vacare: qui autem in morbo sunt, sani non sunt: & omnium insipientium animi in morbo sunt: omnes insipientes igitur insanunt: sanitatem enim animorum positam in tranquill-

xi. quapropter ejus conjectura morbo, si qui sit, nullam adfert medicinam.

² Omnis, quae est de vita & de moribus] Cum, qui Socratem aetate praebant, philosophi res physicas praecipue tractarent, is primus in Ethica totum studium collocavit, ut tradit *Diogenes Laertius* lib. II. §. 20. ubi plura congestit *Aeg. Menagius*. Fallitur autem vir ille doctus, cum sic loquitur: "Etiam *Themistius* Orat. xv. Philosophiam ipsam habitantem coëgisse atque in unum contraxisse ait, quem admodum Athenas *Theseus*." *Locus*, quem in animo habuit, existat Orat. xxvi. pag. 318. ed. *Harduin*, nec de Socrate vel di-

citur vel dici potuit, sed de *Platone*, qui de rebus *Dialecticis*, *Physicis*, *Ethicis* agebat. Praecessit vero luculentum de *Socratica* philosophandi ratione testimonium, cui plura similia aliis intacta queant adjungi. Vide sis *Libanium* Orat. xxix. pag. 640. *Laëtantium* Div. Inst. lib. III. cap. 13. *Hieronymum* in *Rufin*. lib. III. p. 534. *Augustinum* C. D. viii, 3. *Senecam* Epist. lxxi. *Eusebium* Praep. Evang. lib. I. cap. 8. & lib. xv. cap. 62. denique *Theodoretum* Therap. iv. pag. 60. Vide sis ad lib. v. cap. 4.

³ Id est, insanitatem — infaniam] Cum praestantissimo *Bentleio*, ea omnia quae cincta sunt uncis, insiticia judico.

N

2 Appel-

tranquillitate quadam constantiaque censebant: his rebus mentem vacuam, ¹ appellarunt insanam: propterea quod in perturbato animo, sicut
 5 in corpore, sanitas esse non possit. Nec minus illud acute, quod animi adfectionem, lumine mentis carentem, nominaverunt amentiam eandemque dementiam. Ex quo intellegendum est, ² eos, qui haec rebus nomina posuerunt, sensisse hoc idem, quod a Socrate acceptum diligenter Stoici retinuerunt, Omnis insipientes esse non sanos. Qui est enim animus in aliquo morbo (morbos autem hos perturbatos motus, ut modo dixi, philosophi appellant) non magis est sanus, quam id corpus quod in morbo est. Ita fit ut sapientia sanitas sit animi, ³ insipientia autem, quasi insanitas quaedam, quae est infania eademque dementia. Multoque melius haec notata sunt verbis Latinis, quam Graecis: quod aliis quoque multis locis reperietur. Sed

¹ Appellarunt insanam] Vulgo *insaniam*, nec aliter Codices. Emendationem tamen *Hadr. Turnebi*, quam proposuit *Advers. lib. II. cap. 6.* lubens equidem sum amplexus. Refragatur quidem *D. Lambinus*, & *insaniam* male tuctur. Certe mentem tranquillitate constantiaque vacuam, non *insaniam*, sed *insanam*, nominamus.

² Eos, qui haec rebus nomina posuerunt] *Ursini* liber *imposuerunt*: quod vulgato quidem est usitatus, non vero rectius, ut male vult eruditus ille vir. *Horatius* *Serm. II. Eclog. IV, 1.*

— Non est mihi tempus averti

PONERE signa novis praecceptis —

Cicero *N. D. lib. I. cap. 17.* Sunt enim rebus novis nova PONENDA nomina. Porro de stultorum infania vide *Senecam* *Benef. II, 35.* *Laertium* *VII, 124.* *Horatium* *Serm. lib. II. Eccl. III, 43.* aut *Iust. Lipsium* *Manud. lib. III. Diss. 20.* Id autem disputat *Socrates* apud *Platonem* in *Alcib. II. pag. 39.*

³ Insipientia — dementia] Laudat *Nonius* in *insanitas*.

⁴ Quoniam — intellegi necesse est] Ita recte *Gryphian. Reg. Pall. tres, & Vatic.* Vulgo *primam*

id alias: nunc, quod instat. Totum igitur id quod quaerimus, quid & quale sit. verbi vis ipsa declarat. Eos enim sanos + quoniam intellegi necesse est, quorum mens motu, quasi morbo, perturbata nullo sit; qui contra adfecti sunt, hos insanos appellari necesse est. Itaque nihil melius, quam quod est in consuetudine sermonis Latini; cum ⁵ *exisse ex potestate* dicimus eos, qui ecfrenati feruntur aut libidine aut iracundia: quamquam ipsa iracundia libidinis est pars: sic enim definitur, *Iracundia ulciscendi libido*. Qui igitur *exisse ex potestate* dicuntur; idcirco dicuntur, quia non sunt in potestate mentis: cui regnum totius animi a natura tributum est. ⁶ Graeci autem *μαῖαν* unde appellant non facile dixerim. Eam tamen ipsam distinguimus nos melius, quam illi; hanc enim insaniam, quae juncta stultitiae patet latius, a furore disjungimus:

¹ Grae-

mam vocem reiiciunt.

⁵ *Exisse ex potestate*] Hadr. quidem Turnebo lubens adsentior, qui lib. II. Advers. cap. xi. hanc locutionem ex eo natam putat, quod furiosi non in sua, sed in agnatorum & gentium erant potestate. Dein vero usus invaluit, ut ii *ex potestate exisse*, aut, ut loquitur Sulpicius Severus Dial. III. cap. 16. *in sua se non habere potestate* dicerentur, quos vehementis aliqua perturbatio tenebat: quoniam *ἐκ τῆς ἐξουσίας*, ut ait Demophilus in Sentent. pag. 623. Tullius haud ita multo post: *Qui igitur ex-*

isse ex potestate dicuntur, idcirco dicuntur, quia non sunt in potestate mentis. Ac iterum lib. IV. Tusc. cap. 36. *Iratos proprie dicimus exisse de potestate, id est, de consilio, de ratione, de mente.* Seneca de Ira lib. I cap. 12. *Venitque in alicnam potestatem, dum in sua non est.* Vide & lib. III. cap. 12. ac Ciceronem Philipp. vi cap. 2.

⁶ Graeci autem *μαῖαν* unde appellant] Varias huiusce vocis Etymologias tradidit Caes. Aurelianus Morb. Chron. lib. I. cap. 5. p. 325. Vide sis Hadr. *Junium Anim.* IV, 7.

N 2

¹ Graeci

Graeci volunt illi quidem, sed parum valent verbo: quem nos furem, μελοσχολίαν illi vocant. Quasi vero atra bili solum mens, ac non saepe vel iracundia graviore vel timore vel dolore moveatur! quo genere Athamantem, Alcmaeonem, Ajacem, Orestem furere dicimus. Qui ita sit adfectus, eum dominum esse rerum suarum ² vetant duodecim tabulae. Itaque non est scriptum, SI INSANUS, sed SI FURIOSUS ESSE INCIPIT: ³ stultitiam enim censuerunt constantia id est sanitate vacantem: posse tamen tueri mediocritatem officiorum, & vitae communem cultum atque usitatum: furem autem esse rati sunt, mentis ad omnia caecitatem. Quod cum majus esse vide-

¹ Graeci volunt illi quidem] Primam vocem a Librariis adjectam puto. Certe omnino est supervacanea. De re ipsa vide Caes. Aurelianus Morb. Chron. I, 6.

² Vetant duodecim tabulae] His verbis: Si furiosus existit, agnati in gentiliemque in eo pecuniaque ejus potestas esto. Vide lib. I. ad Herenn. cap. 13. & lib. II. de Invent. cap. 50.

³ Stultitiam enim censuerunt constantia id est sanitate vacantem] Vulgo stultitiam enim censuerunt inconstantiam id est sanitate vacantem. At vero Nonius in furem, licet in reliquis vulgarum lectionem servet, loco stultitiae tamen insaniam repraesentat. Idque rectum censet Paulus Manucius; cum non stultitia,

sed insania & furor inter se conferantur. Hoc tamen dato, manifestum restabit vitium; nam saltem vocibus id est deletis, legamus oportet inconstantiam sanitate vacantem; quod in suo libro fuisse testatur Ursinus. Re tamen vera Ciceronis manum servavit Vatic. quem cum Cl. Benteio sequor; nec opus est ut insaniam legamus, cum ipsa stultitia sit insania. Vide supra cap. IV. seq.

⁴ Furor in sapientem cadere possit, non possit insania] Stoici sapientem statuerunt οὐ μανίαν, οὐ κατὰ νότον, μὴτοι περὶ αὐτῶν φασὶν αἰσίου ἀλλοτρίους διαμολαίαν ἢ λήθην. Vide Laertium VII. 118.

⁵ Sed est natura fere] Sic recte Cl. Benteius: nam Codices non

turabile

atur quam insania; tamen ejusmodi est, ut ⁴ fu-
ror in sapientem cadere possit, non possit in-
sania. Sed haec alia quaestio est: nos ad pro-
positum revertamur. Cadere opinor, in sapi- 6
entem aegritudinem tibi dixisti videri. A. Et
vero ita existumo. M. Humanum id quidem,
quod ita existumas: non enim filice nari su-
mus; ⁵ sed est natura fere in animis tenerum
quiddam atque molle, quod aegritudine quasi
tempestate quatiatur. Nec absurde Crantor ille,
qui in nostra Academia vel in primis fuit no-
bilis, *Minime*, inquit, *adsentior bis, qui istam*
nescio quam indolentiam magno opere laudant: quae
nec potest ulla esse, nec debet. ⁶ *Ne aegrotassim;*
sin quid fuerit, sensus adsit, sive secetur quid, sive
avel-

turabile, quod incongruum.

6 *Ne aegrotus sim*, inquit, sed
si fuerim, *sensus adsit*] Ita vulgo
dant. Graeca sic se habent apud
Plutarchum Conf. ad Apoll. pag.
102. Μὴ γὰρ νοτῆρην (ρησὶν Ἀ-
καδημαϊκὸς Κράτωρ) νοσῆσαι δὲ
παρεῖη πρὸς αἰσθησίν, εἴτ' ἢν τίμνοιτό
αὖ τῶν ἡμετέρων, εἴτ' ἀποσπῶν
τὸ ἥδ' ἀνῶδυνον πῦτο οὐκ ἄνευ με-
γάλων ἐγγίνεται μοιῶν τῆς ἀνδρά-
πας πειρησιᾶς ἥδ' εἰκός, οὐκ εἰ μὴν
οὐκ αὖ πεισῶται, (forte πεισούται)
ἀντιῶν δὲ ψυχῇ. Et paullo an-
te: Οὐ γὰρ ἔγωγε συμφέρομαι
τῆς τῆς ἀγροῦς ὑμνοῦσι καὶ σκληραῖς
ἀπαύσιαις ἔγωγε καὶ τῆς δυνάτῃ καὶ
ἐν συμφέροισι ἔσται. Haec sane
prioribus verbis aptissime re-
spondent, ipsiusque Crantoris
esse mihi persuadeo, licet illum
ibi non laudarit philosophus

Chaeronensis; quod etiam *Pet.*
Victorio sit credibile. Ceterum
doctissimus ille vir locum, quem
prae manibus habemus, ita legit,
ne aegrotassim: sin quid fuerit,
sensus adsit. Sane Reg. Pithoean.
Med. aliique multi Codices ex-
hibent, *nec aegrotassim, si, in-*
quit, vel inquit, fuerat, sensus
adsit; & ii conjecturam *Victo-*
rianam, quam recepi, manifeste
confirmant. Similiter παῖδες ἰα-
τρῶν βλαπτοῦται μὴν μὴ νοσῆναι τῶν
ἀνδρῶν, νοσούντων δὲ μὴ ἀγνοῆναι,
ἢν νοσῆναι, ut ait *Plutarchus* Tom.
II. pag. 501. A. Quin & *Epi-*
curi λέγουσι τῶν εἰς τὸ ἀπαθὲς κα-
τεστῶσιν ἀλυπτίαν ὑπ' ἐτέρου κακοῦ
μείζονος ὑπάρχειν, ὡμότητος δὲ
ἀδελφοκοπίας ἀφράτου ἢ λύσσης, quod
testatur idem pag. 1101.

avellatur a corpore: nam istuc Nihil dolere non sine magna mercede contingit, inmanitatis in animo, stuporis in corpore. Sed videamus, ne haec oratio sit hominum adsentantium nostrae inbecillitati, & indulgentium mollicitudini, Nos autem audeamus non solum ramos amputare miseriarum, sed omnis radicum fibras evellere: tamen aliquid relinquetur fortasse; ita sunt altae stripes stultitiae: sed relinquetur id solum quod erit necessarium. Illud quidem sic habeto, nisi sanatus animus sit, quod sine philosophia fieri non potest, finem miseriarum nullum fore: quam ob rem, quoniam coepimus, tradamus nos ei curandos; sanabimur, si volumus. Et progrediar quidem longius: non enim de aegritudine solum, quamquam id quidem primum, sed de omni animi, ut ego posui, perturbatione, morbo, ut Graeci volunt, explicabo. Et primo, si placet, Stoïcorum more agamus, qui breviter adstringere solent argumenta: deinde nostro instituto vagabimur. ¹ Qui fortis est, idem est fidens; quoniam *Confidens* mala consuetudine loquendi in vitio ponitur, ductum verbum a *confidendo*, quod laudis est. Qui autem est fidens, is profecto non extimescit; discrepat enim a timendo confidere. Atque in quem cadit aegritudo, in eundem timor: quarum enim rerum praesentia sumus in aegritudine, easdem inpen-

¹ Qui fortis est ——— *confidere*] *Porro* hanc laudat *No-*
ninus in *confidentiae*; sed cor-

ruptis, ut solet, exemplaribus
est usus.

² In quem cadat ——— *animi*
Laudat

independentes & venientes timemus. Ita fit ut fortitudini aegritudo repugnet. Veri simile est igitur, ² in quem cadat aegritudo, cadere in eundem timorem & infractionem quidem animi & demissionem: quae in quem cadunt, in eundem cadit ut serviat; ut victum ³ si quando se esse fateatur: quae qui recipit, recipiat idem necesse est timiditatem & ignaviam: non cadunt autem haec in virum fortem: igitur ne aegritudo quidem. At nemo sapiens, nisi fortis: non cadet ergo in sapientem aegritudo. Praeterea, necesse est qui fortis sit, eundem esse magni animi; qui magni animi sit, invictum; qui invictus sit, eum res humanas despiciere atque infra se positas arbitrari: despiciere autem nemo potest eas res, propter quas aegritudine adfici potest. Ex quo efficitur fortem virum aegritudine numquam adfici: omnes autem sapientes, fortes: non cadit igitur in sapientem aegritudo. Et quemadmodum oculus conturbatus, non est probe adfectus ad suum munus fungendum; & relique partes totumve corpus, statu cum est motum, deest officio suo & muneri: sic conturbatus animus non est aptus ad exequendum munus suum. Munus autem animi est, ratione bene uti; & sapientis animus ita semper adfectus est, ut ratione optime utatur: numquam igitur est perturbatus:

at

Laudat haec Nonius in *infractionem*.

3 Si quando se esse } Vulgo se

quandoque esse. Sed Reg. & Pithoean. ita plane dant ut exhibuimus.

N 4

[1 Frugi

at aegritudo perturbatio est animi: semper igitur ea sapiens vacabit. Veri etiam simile illud est, qui sit Temperans, quem Graeci *σωφρονες* appellant, eamque virtutem *σωφροσύνην* vocant, quam soleo equidem cum temperantiam, tum moderationem appellare, nonnumquam etiam modestiam: sed haud scio an recte ea virtus Frugalitas appellari possit, quod angustius apud Graecos valet, qui ' frugi homines *χρησίμους* appellant, id est, tantummodo utilis: ² at illud est latius; omnis enim abstinencia, omnis innocentia, (quae apud Graecos usitatum nomen nullum

1 *Frugi homines χρησίμους appellant &c.*] Glossae veteres: *Frugalis, χρησιμῶς*. Donatus ad *Terentii Eunuch.* Aët. III. Sc. V, 60. *Frugi utilis & necessarius, ut fruges humano generi, Frugi est ergo, in quo est aliquid, quo fruamur, id est, utamur.* His gemina germana repetit idem Grammaticus ad Aët. IV. Sc. VII, 46. At recte monet Tullius, hanc vocem interdum latius patere. Sic & Tusc. IV, 16. *Intellegitur qualis ille sit, quem cum moderatum, tum temperantem, continentemque dicimus. Nonnunquam haec eadem vocabula ad frugalitatis nomen tanquam ad caput referre volumus. Quod nisi eo nomine virtutes continerentur, nunquam ita pervulgatum illud esset, ut jam proverbii locum obtineret &c.* Utramque vocis huiusce potestatem subindicat *Quintilianus* Inst. Orat. lib. I. cap. 6. *M. Coelius se esse homi-*

nem frugi vult probare, non quia abstinens sit (nam id ne mentiri quidem poterat) sed quia utilis multis, id est, fructuosus, unde sit dicta frugalitas. *Isidorus* Orig. lib. X. pag. 1074. *Frugalis a fruge nominatus, id est, a fructu vel parsimonia; sive, ut alii volunt, a modestiae temperantia.* Legendum a modestia & temperantia. Res ipsa clamat.

2 *At illud est latius: omnis enim abstinencia, omnis innocentia -- reliquas etiam virtutes frugalitas continet*] *Manucius* edidit, at illud latius; est enim omnis abstinencia; & ita fere *D. Lambinus*. *Leodegareus* a *Quercu* reponit, omnem enim abstinenciam, omnem innocentiam — reliquas etiam virtutes frugalitas continet. Ita quidem ad usitatum *σωφρονισμὸν* revocatur oratio; sed cum *MSS.* lectionem, quam dedimus, unanimi consensu repraesentent, ab iis standum cenfeo. Certe veteres

nullum habet; sed : habere potest ἀελαΐαι : nam est innocentia, adfectio talis animi, quae noceat nemini) reliquas etiam virtutes frugalitatis continet : quae nisi tanta esset, & si his angustis, quibus plerique putant, teneretur, numquam esset L. Pisonis cognomen tanto opere laudatum. Sed quia nec qui propter metum praesidium reliquit, quod est ignaviae; nec qui propter avaritiam clam depositum non reddidit, quod est injustitiae; nec qui propter temeritatem male rem gessit, quod est stultitiae, *frugi* appellari solet; eo tris virtutes, fortitudinem, iustitiam,

res initium ab una phrasi facientes, alterius partem nonnunquam subiiciunt; id quod αἰαντλοῦτον à Grammaticis vocatur, Terentius Hec. Aët. III. Sc. 1, 6.

Nam nos omnes, quibus est alicunde aliquis obiectus labor. Omne quod est interea tempus. priusquam id rescitum est, lucro est.

Incepit tanquam dicturus esset, *lucro habemus*; finivit, quasi dixisset, *nobis omnibus*. Hirtius Bell. Afric. cap. XIX. *Hac spe atque ea audacia inflammatus Labienus, cum equitibus Gallis Germanisque MDC — in campis planissimis purissimisque ab hora diei quinta usque ad Solis occasum est decertatum*. Iterum cap. XXV. Rex Juba, *cognitis Caesaris difficultatibus copiarumque paucitate*, non est visum dare spatium convalescendi. Euripides Hippol. v. 23.

— Τὰ πολλὰ δὲ]

Πάλα ΠΡΟΚΟΨΑΣ, οὐ πύον
πολλὰ ΜΕ ΔΕΙΓ.

Ubi Scholiastes : Τοῦτο ἰσχυρίζεται, inquit : οὕτω γὰρ ἴδει εἶπεν, τὰ πολλὰ δὲ πάλαι παρρησιασάμεν, ὥστε ἢ πολλὸν ἔχω πύον. Ad. sis & Phoeniss. v. 290. *Adrianum* V. H. lib. II. cap. XI. ac *Dionem Chrysostomum* Orat. VII. pagg. 115, 116. Pari modo noster loquendi modum variavit; etenim si eadem uti ratione perseverasset, in orationis exitu ponendum fuit, *reliquae etiam virtutes sub frugalitate continentur*.

3 *Habere potest ἀελαΐαι*] Hanc certe vocem postea receperunt Graeci. Glossarium Graeco-Latinum. 'Αελαΐαι, *innocentia*. Sic etiam Lexicon illud cujus initium ex Bibliotheca S. Mariae Lugdunensis exhibuit Cl. Montfalconius Palaeogr. Gr. lib. III. cap. VII. p. 248. *Quin & ἀελαΐαι* vox est optimis scriptoribus usitata.

i Hoc

justitiam, prudentiam, frugalitas complexa est. Et si ¹ hoc quidem commune est virtutum; omnes enim inter se nexae & jugatae sunt. ² Reliquum igitur est, quarta virtus ut sit ipsa Frugalitas: ejus enim videtur esse proprium, motus animi adpetentis regere & sedare, semperque adversantem libidini, moderatam in omni re servare constantiam; cui contrarium vitium ³ Nequitia dicitur. *Frugalitas*, ut opinor, a *fruge*, qua nihil melius e terra: *nequitia* ab eo (et si erit hoc fortasse durius: + sed temptemus: luisse putemur, si nihil sit) ab eo quod *necquicquam* est in tali homine; ex quo idem ⁵ *Nihil* dicitur.

¹ Hoc quidem — jugatae sunt] Habet Nonius in *jugatum*.

² Reliquum igitur est, quarta virtus ut sit ipsa frugalitas] Vulgo, reliqua igitur & quarta virtus ut sit ipsa frugalitas; unde mihi placebat, reliquum igitur est, quarta virtus ut sit ipsa frugalitas, quod etiam recepi. E. liens. sec. habet *relinquatur tum ut quarta virtus sit ipsa frugalitas*. Legi possit *relinquitur, ut quarta virtus sit ipsa frugalitas*, quod ad plerorumque Codicum lectionem tantum non accedit, & Latinissime dicitur: Cicero Fin. lib. III. cap. 9. *Circumscriptis igitur iis sententiis, quas posui, & si quae similes earum sunt, RELINQUITUR, ut summum bonum sit vivere, scientiam adhibentem* &c. Lucretius V, 793.

Linquitur, ut merito mater-
num nomen adeptae

Terra sit —

Varro R. R. lib. I. cap. 5. Relinquitur, quot partes ea disciplina habeat ut sit videndum. Vide sis & cap. 16. ac lib. II. cap. 2. Sed nimis interpolatus est is Codex quam ut ei soli tuto credatur.

³ Nequitia ab eo — ab eo quod nec quicquam sit in tali homine] Alii ne quicquam. Varro L. L. lib. IX. §. 5. Ex ne & quidquam, media extrita syllaba, coactum est nequam. Itaque ut eum quem putamus esse non hili dicimus nihili; sic in quo putamus esse NEQUIDQUAM dicimus nequam. Sed parvi refert. Hoc igitur misso, vulgata lectio est tuenda, quam temere sollicitavit P. Manucius. Quod voces ab eo geminentur, alteram bigam tollendam censet vir ille doctissimus. At, in longiore verborum ductu, vel praeterita, vel eorum sensus crebro repetuntur. Caesar lib.

dicatur. Qui fit frugi igitur, vel si mavis moderatus & temperans, eum necesse est esse constantem: qui autem constans, quietum; qui quietus, perturbatione omni vacuum: ergo etiam aegritudine: & sunt illa Sapientis: aberit igitur a Sapiente aegritudo. Itaque non infcite Heracleotes Dionysius ad ea disputat, quae apud Homerum Achilles queritur; hoc ut opinor modo,

*Corque meum penitus turgescit tristibus iris,
Cum decore atque omni me orbatum laudare recordor:*
Num manus adfecta recte est, cum in tumore est? aut num ⁷ aliud quodpiam membrum tumidum

lib. III. B. G. cap. 22. Adcantuannus, qui summam imperii tenebat, cum DC. devotis—cum iis Adcantuannus eruptionem facere conatus. Noster infra cap. 28. Ergo id, quod alii rectum opinantes aegritudini se solent decere, id ii turpe putantes aegritudinem repulerunt. Apuleius Apol pag. 467. Utrum igitur putas philosopho, non secundum Cynicam &c. — utrum ei putas turpe, scire ista an nescire. Et pag. 558. Persuasi ut filiis pecuniam suam reposcentibus, de qua supra jam dixi, ut eam pecuniam sine mora redderet. Hujusce generis multa, legentibus fient obvia.

4 Sed temptemus: *lufisse putemur* [Vulgo male, temerius *lufisse putemur*: nec melius est, quod ex iis Lambinus extudit, *tenerius lufisse*. Erasmus & Victorius edidère, sed *tentemus*, & *lufisse putemur*.

Bene quidem; si modo ceterorum Codicum ductu particula copulans deleatur. Nam Pithoean. ac Balliol. dant *sed temptemus: jussisse putemur*. Reg. *jussisse putemur*.

5 Nihil dicitur] Vulgo *nibili*, Sed illud volunt Codices; nec immerito. Vide sis ad lib. I. de Divin. cap. 14.

6 *Corque meum penitus*] Graece:

ἄλλὰ μοι οἰδάνται καὶ ἡ χεῖρ
καὶ ὁ πῶτος ἐκείνου
Μήστουα, ὅς μ' ἀσύφρονι ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν.

Exstat Iliad. I, 642. Pariter θυμὸν ἀνδρῶν dixit Herodotus lib. VII. cap. 39.

7 Aliud quodpiam membrum [Vulgo aliquod quippiam, & ita fere MSSi; unde J. Fr. Gronovius ad Livii XII, 6. facit *aliquodpiam*. Probo tamen, vel *aliud quippiam*, quae est Jani Guilielmi

midum ac turgidum non vitiose se habet? sic igitur inflatus & tumens animus in vitio est: sapientis autem animus semper vacat vitio, numquam turgescit, numquam tumet: ' at iratus animus ejusmodi est: numquam igitur Sapiens irascitur. Nam si irascitur, etiam concupiscit: proprium est enim irati cupere a quo laesus videatur, ei quam maximum dolorem inurere: qui autem id concupierit; eum necesse est, si id consecutus sit, magno opere laetari: ex quo fit, ut alieno malo gaudeat: quod quoniam non cadit in Sapientem, ne ut irascatur quidem cadit: sin autem caderet in Sapientem aegritudo; caderet etiam iracundia: quae quoniam vacat, aegritudine etiam vacabit. Et enim si Sapiens in aegritudinem incidere posset; posset etiam in misericordiam, posset in invidentiam. ² Non dixi *invidiam*, ³ quae tum est cum invidetur: ab *invidendo* autem *Invidentia*

lielmi conjectura, vel *aliud quodpiam*: sic enim in nonnullis Codicibus exarari testatur *Hadr. Turnebus* Advers. xxvi, 6

1 *At iratus animus*] Forſan ex MSto Vatic. leg. *irati*: nam *sapientis animus* praecessit.

2 *Non dixi Invidiam*] Vulgo *in invidiam*, nec aliter *Nonius*. At Reg *Pithoean*. alique Codices illam *praepositionem* nesciunt

3 *Quae tum est cum invidetur*] Sic Codices & *Nonius* in *Invidia*. Nihilo tamen minus res ipsa postulat ut legamus *quae & tum est cum invidetur*, prout commendavit Cl. *Bentleius*; aut *quae*

item est cum invidetur. Hac de causa *invidiam* paullo post *ambiguum nomen* vocat: & *invidia* non in eo qui invidet solum dicitur, sed etiam in eo cui invidetur, quemadmodum loquitur infra IV, 7.

4 *Ut est in Melanippo*] Sic Reg. & *Pithoean*. Vulgo *Menalippo*, sed prorsus adversatur linguae Graecae ratio. Hanc *Accii* fabulam saepe laudant *Festus* & *Nonius*. Quodnam fuerit ejus argumentum, divinando assequi conatus est G. J. *Vossius* ad *Fragm. Tragic.* p. 163.

5 *Quisquam florem liberum invidit*

dentia recte dici potest, ut effugiamus ambiguum nomen *invidiae*; quod verbum ductum est a *nimis intuendo* fortunam alterius, + ut est in Melanippo:

Quisnam florem liberum invidit meum?

male Latine videtur, sed praeclare Accius: ut enim *videre*, sic *invidere florem* rectius, quam *flori*. Nos consuetudine prohibemur; poeta ius suum tenuit, & dixit audacius. Cadit igitur in eundem & misereri & invidere: nam qui dolet rebus alicujus adversis, idem alicujus etiam ⁹ secundis dolet; ⁷ ut Theophrastus interitum deplorans Callisthenis sodalis sui, rebus Alexandri prosperis angitur: itaque dicit Callisthenen incidisse in hominem summa potentia summaque fortuna, sed ignarum, quemadmodum rebus secundis uti conveniret. Atqui quemadmodum misericordia aegritudo est ex alterius rebus adversis: sic invidentia aegritudo est

invidit meum] Integer exstat Trochaeus apud Nonium cap. ix. Invidit illam rem *pro illa re*, Accius Melanippo.

Unde aut quis mortalis florem liberum invidit meum.

Vide *Sanctium* Min. lib. III. cap. 3. *J. Fr. Gronovium* ad *Taciti* Ann. I, 22. & *Intt.* ad *Quintiliani* IX, 3.

6 *Secundis dolet*] Vulgo *solet*. Sed commodior videtur ea lectio quam praestant *Elieus*. tert. *Bak.* *Balliol.* *Med.* & *veteres* editi.

7 *Ut Theophrastus interitum deplorans Callisthenis*] In libro cui titulus *Καλλισθένης ἡ περὶ τῶν*;

θούς. Vide *Menagium* ad *Laërtii* v, 44. Quam vero mortem obierit Callisthenes inter auctores non convenit. *Arrianus* *Exped.* lib. IV. cap. 14. *Καλλισθένης Ἀλεξάνδρου μὲν λόγῳ διδόμενος ἐν πύλαις συμπεριέσχετο τῇ στρατιᾷ, ἐπὶ ταῖς νόσῃσι πλευνόμενος. Πτελικῆος δὲ Λάγου ἐπέλωθόντα καὶ κρεμάδοντα ἀποθανόντα.* *Diogenes Laërtius* V, 5. *Callisthenes ἐν σιδηρᾷ ἀνέσχετο γυμνάσιον, φθισθεὶς καὶ ἀκρόμας, καὶ τέλος λίοντι παρεσχεθεὶς, ὅταν κατέπεσεν.* Plura veterum loca dabit *Joan. Freinshemius* ad *Curtii* lib. VIII. cap. VIII, 21.

est ex alterius rebus secundis. In quem igitur cadit misereri in eundem etiam invidere. Non cadit autem invidere in Sapientem: ergo ne misereri quidem. ¹ Quod si aegre ferre Sapiens soleret, misereri etiam soleret: abest ergo a Sapiente aegritudo. ² Haec si dicuntur a Stoicis concludunturque contortius; & latius aliquanto dicenda sunt & diffusius; sententiis tamen utendum eorum potissimum, qui maxime forti, &, ut ita dicam, virili utuntur ratione atque sententia. Nam Peripatetici, familiares nostri; quibus nihil est uberius, nihil eruditius, nihil gravius; mediocritates vel perturbationum, vel morborum animi, mihi non sane probant. Omne enim malum, etiam mediocre, magnum est: nos autem id agimus, ut id in Sapiente nullum sit omnino. Nam ut corpus, etiam si mediocriter aegrum est, sanum non est: sic in animo ista mediocritas caret sanitate. Itaque praeclare nostri, ut alia multa, molestiam, sollicitudinem, angorem, propter similitudinem corporum aegrorum, aegritudinem nominaverunt. Hoc propemodum verbo Graeci omnem animi perturbationem appellant: vocant enim *πάθος*, id est, morbum,

¹ Quod si aegre ferre] Vulgo quod si hoc aegre ferre. Sed officit sensui pronomen; quare cum Bak. daret hoc referre, E. liens. vero sec. Pithoean. & Balliol. haec referre, nos veram lectionem non difficulter extudi-

mus. Adspirationes enim vocibus aliquando perperam additas fuisse demonstravit Janus Rutgersius Venus. Lect. c. xiv. Quin & Librarios verba male divisisse, notum. Sic apud Justinum Martiorem Orat. ad Graecos cap. 3.

bum, quicumque est motus in animo turbidus : nos melius. Aegris enim corporibus simillima animi est aegritudo : at non similis aegrotationis est libido, non inmoderata laetitia, quae est voluptas animi elata & gestiens. Ipse etiam metus non est morbi admodum similis, quamquam aegritudini est finitimus : ³ sed proprie, ut aegrotatio in corpore, sic aegritudo in animo nomen habet non sejunctum a dolore. Doloris igitur hujus origo nobis explicanda est, id est, causa efficiens aegritudinem in animo, tanquam aegrotationem in corpore : nam ut medici, causa morbi inventa, curationem esse inventam putant : sic nos, causa aegritudinis reperta, medendi facultatem reperiemus. Est igitur causa omnis in opinione ; nec vero ¹¹ aegritudinis solum, sed etiam reliquarum omnium perturbationum : quae sunt genere quatuor, partibus plures : nam cum omnis perturbatio sit animi motus, vel rationis expers, vel rationem aspernans, vel rationi non obediens ; isque motus aut boni aut mali opinione citetur : bifariam quatuor perturbationes aequaliter distributae sunt. Nam duae sunt ex opinione boni, quarum altera voluptas gestiens, id est, praeter

pro τῷ ἐννοεῖν αὐτὸν Αἰακί-
ΔΗ ΣΚΕΨΟΝΤΙ, nos probabili
conjectura rescribimus, τῷ
ἐννοεῖν αὐτοῦ Ἰακινθῶ ΔΙ-
ΣΚΕΨΟΝΤΙ. Hinc origo men-
di satis patet.

² Haec si dicuntur a Stoicis —

& latins] Vulgo haec sic dicuntur a Stoicis — sed latins. Priorem mutationem ratam faciunt Reg. & Pithoean. alteram exco-
gitavit Cl. Bentleii solertia.

³ Sed proprie — nomen habet] Adducuntur à Nonio in aegrotatio.

¹ Altera

praeter modum elata laetitia opinione praesentis magni alicujus boni: ¹ altera cupiditas, quae recte vel libido dici potest, quae est immoderata adpetitio opinati magni boni, rationi non obtemperans. Ergo haec duo genera voluptas gestiens & libido, ² bonorum opinione turbantur: ut duo reliqua, metus & aegritudo, maiorum. Nam & metus, opinio magni mali, ut in eo rectum videatur esse angi: id autem est, ut is qui doleat oportere opinetur se dolere. His autem perturbationibus, quas ³ in vitam hominum stultitia quasi quasdam furias immittit atque incitat, omnibus viribus atque opibus repugnandum est: si volumus hoc, quod datum est vitae, tranquille placideque traducere. * Sed ceteras alias: nunc aegritudinem, si possumus, depeilamus; id enim sit propositum; quandoquidem eam tu videri tibi in sapientem cadere

¹ *Altera cupiditas, quae recte vel libido dici potest, quae est — non obtemperans. Ergo haec duo genera &c.]* Sic vulgo dant: at Pall quinque, Reg. Pithoean. Med. Eliens. tert. Petr. & Bak. exhibent, altera cupiditas, quae recte vel libido dici potest, quae est immoderata appetitio opinati magni boni, rationi non obtemperans, vel cupiditas recte vel libido dici potest. Liquido sane patet voces, quae repetuntur, utroque loco non esse Ciceronianas; quare legi possit, altera, quae est immoderata adpetitio opinati magni boni, rationi non obtemperans, vel cupiditas recte vel libido dici potest.

² *Bonorum opinione turbantur]* Forfan legendum turbant. Luccretius II, 438.

Aut ex offensa cum turbant corpore in ipso

Semina.

Noster de Fin. lib. I. cap. 10. *At id ne ferat quidem faciunt, ut ita ruant, itaque turbent, ut, earum motus & impetus quo pertineant, non intelligamus.* Tacitus Annal III, 47. *Si una alterave civitas turbet.* Vido & IV, 1. & Hist. I, 7.

³ *In vitam hominum]* Vulgo in vita. Parum Latine. Nos igitur Lambini vestigiis insistimus. Balliol. quidem & Pal. quint. has voces

voces
hardo
in re
dicit n
turbat
tat stu
4 S
veteres
pertur
5 S
go soc
esse vo
& soc
crus &
dici pos
6 R
etiam
natus

cadere dixisti: quod ego nullo modo existumo:
tetra enim res est, misera, detestabilis; omni
contentione, velis ut ita dicam remisque fugi-
enda. Qualis enim tibi ille videtur

12

*Tantalo prognatus, Pelope natus, ' qui quondam
a focru*

*Oenomaorege Hippodameam⁶ raptis nactu'st nuptiis?
Jovis iste quidem pronepos, —*

Tamne ergo abjectus, tamque fractus?

*Nolite (inquit) hospites ad me adire illico istic,
Ne contagio mea bonis umbrave obsit:*

[Meo] tanta vis sceleris in corpore haeret.

Tu te, Thyesta, damnabis orhabisque luce prop-
ter vim sceleris alieni? Quid ⁸ illum filium So-
lis? nonne patris ipsius luce indignum putas?

Refugere oculi; corpus macie extabuit;

Lacrimae peredere humore exsanguis genas;

⁹ Situ nidoris barba paedore horrida at-

Que

voces praetermittunt; nec Geb-
hardo videntur necessariae. Qua
in re fallitur: alioquin enim non
dicit noster, in quem locum per-
turbationes, quasi furias, immit-
tat stultitia:

4 *Sed ceteras alias*] Sic recte
veteres editi: refertur enim ad
perturbationes. Vulgo *cetera*.

5 *Qui quondam à focru*] Vul-
go *focero*. Sed Cl. Bentleius hos
esse versus primus animadvertit,
& *focru* bene reposuit: nam *fo-*
crus & *masculino genere veteres*
dici posse voluerunt, ut ait Nonius.

6 *Raptis nactu'st nuptiis*] Sic
etiam Lambinus. Vulgo *raptu*
nactus nuptiis. Sed *raptis* est in

Reg. aliisque MSSis. Vide Scho-
liaften ad Iliad B, 104.

7 *Meo tanta vis*] Metrum fe-
cit, ut hanc vocem Cl. Bentleius
addiderit: hos enim versus Bac-
chiacos esse primus monuit vir
ille summus.

8 *Illum filium Solis*] Testatur
Ursinus in suo vetere legi *Aesta*
filium Solis. Saltem Librarius
scribere debuit *Aetan*. Sed illa
lectio, si revera talis usquam fuit,
Glossematis est damnanda.

9 *Situ nidoris*] Quid sibi ve-
lint ea verba nescio. Nonnulli
Codices *situ viventis*, ut ad ge-
nas referantur; prout testis est
Turnebus Advers. xxvi, 6. Reg.

O

Pithoean.

Que intonsa infuscat pectus inluvie scabrum.

Haec mala, o stultissime Aeeta, ipse tibi addidisti: non inerant in his quae tibi casus invexerat; & quidem inveterato malo, cum tumor animi resedisset: est autem aegritudo, ut docebo, in opinione mali recentis. Sed moeres videlicet regni desiderio, non filiae: illam enim oderas, & jure fortasse; regno non aequo animo carebas. Est autem impudens luctus moerore se conficientis, quod imperare non liceat liberis. ¹ Dionysius quidem tyrannus, Syracusis expulsus, Corinthi pueros docebat: usque eo imperio carere non poterat. Tarquinio vero quid impudentius? qui bellum gereret cum his, qui ejus non tulerant superbiam. Is, cum restitui in regnum nec Vejentium nec Latinorum armis potuisset, ² Cumas contulisse se dicitur,

Pithoean. Med. & Bak. *situ nitoris*. Unde reposuerim, *situ* *si* in ore, quo squalor foetidus denotetur. Cl. autem *Bentleius* legit, *Titinnit auris*; quae conjectura videtur admodum probabilis.

¹ *Dionysius* — Corinthi pueros docebat] Idem tradunt *Valerius Maximus* lib. vi. cap. ix. 6. ext. *Lucianus* in Gallo Tom. II. pag. 178. alique plurimi. Inter eos sic *Iustinus* xxi. 5. Novissime, inquit, ludimagistrum professus, pueros in triduo docebat, ut aut a timentibus semper in publico videretur, aut a non timentibus facilius contemneretur. Ast ab *Aeliano* V. H. lib. IX. cap. 8. dicitur in Κορίνθῳ πᾶσι καὶ πρὸς

καὶ αἰς χρηστὰς καὶ βίᾳ μιμητοῦ λαῖς, διὰ τὴν υπερβάλλονσαν ἀπείραν πλεοναίων δὲ μητρὰν ὑπὲρ τῶν τὸ μὲν πάντα καὶ καταναλίσκειν δὲ, τὴν βίαν κατατρέχειν. Ei praecivit *Athenaeus* lib. XII. pag. 529.

² *Cumas contulisse se dicitur*] Vide *Livium* II, 21. & *Dionysium* Halicarnasense VI, 21. At in oppido Tusculo quatuordecim annos privatam vitam quietus habuit, & cum uxore consenuit; optabiliore fortassis exitu, quam focer ejus, extinctus, si fides *Augustino* C. D. III, 15.

³ *Opinionem mali, aegritudinem esse natura*] *Paullus* quidem *Manucium* reponit, *opinionem mali aegritudinis*.

citur, inque ea urbe senio & aegritudine esse confectus. Hoc tu igitur censes sapienti acci- 13
dere posse? ut aegritudine opprimatur, id est, miseria. Nam cum omnis perturbatio miseria est, tum carnificina est aegritudo. Habet ardorem libido, levitatem laetitia gestiens, humilitatem metus: sed aegritudo majora quaedam, tabem, cruciatum, afflictationem, foeditatem; lacerat, exest animum, planeque conficit. Hanc nisi exuimus sic, ut abjiciamus, miseria carere non possumus. Atque hoc quidem perspicuum est, tum aegritudinem existere; cum quid ita visum sit, ut magnum quoddam malum adesse & urguere videatur. Epicuro autem placet, ³ opinionem mali aegritudinem esse natura; ut quicumque intueatur in aliquod majus malum, si id sibi accidisse opinetur, ⁴ sit continuo in aegritu-

aegritudinem esse, non natura, quod passim doceat Cicero, aegritudinem opinioni, non naturae, ortum debere. Sed hoc est viri doctissimi *παράφρασμα*, licet ejus conjecturam diserte repraesentent Eliens. tert. & Petrens. nam, quod vidit etiam Fr. Fabricius, haud suam, sed Epicuri sententiam refert Tullius. Epicurus autem censet, *neesse esse omnes in aegritudine esse, qui se in malis esse arbitrentur*, quemadmodum ait noster infra cap. xv. ac proinde lectio, quam recepimus, non est movenda. Hinc est quod sapientem *λυπηδέστεον* statuatur, cum Stoici, qui aegritudinem non naturae, sed voluntati tri-

buunt, id omnino negent. Vide Laërtium X, 119. Eadem fuit Cyrenaicorum sententia. Laërtius II, 91. *Καὶ λυπηδέον μὲν πὶ καὶ φρονήσεον· ΦΥΣΙΚΩΣ ΓΑΡ ΓΙ'ΝΕΣΘΑΙ.* Fulv. tamen Ursinus ex suo MSto legit, *opinione mali aegritudinem esse natam.* Inepte. Quis enim dubitavit, quin ex malo seu praesente seu expectato nasceretur, si qui esset, animi dolor? In eo vero discrepabant inter se Stoici & Epicurei, quod hi fieri non posse censuerint, quin aegritudinem suscitarent mala; Stoici autem hanc voluntarie susceptam esse contenderint.

⁴ Sit continuo in aegritudine] Pithocan.

aegritudine. Cyrenaici non omni malo aegritudinem effici censent, sed insperato & nec opinato malo. Est id quidem non mediocre ad aegritudinem augendam: videntur enim omnia repentina graviora. Ex hoc & illa jure laudantur,

Ego, cum genui, tum ¹ moriturum scivi, & ei rei sustuli.

Praeterea ad Trojam cum misi ob defendendam Graeciam,

² Scibam me in mortiferum bellum, non in epulas mittere.

Haec

Pithoean. Pal. tert. & Vatic. in aegritudinem, ac ita Gebhardus edidit. Vide Agellium I, 7.

¹ Moriturum scivi] Vulgo morituros; ego vero lectionem quam suppeditant Pal. quint. Med. Balliol Bak. & veteres editt recipiendam censui; nec, nisi fallor, immerito. Nam quod patet ex hujusce libri cap. 24. haec loquitur Telamo, qui duos quidem filios, Ajacem & Teucrum, misit, ut Lello interessent Trojano. Ajax ob Achillis arma sibi negata gladio se transjecit; alterum vero exulare jussit pater, quia fratris mortem, Ulyssaea verfuta praematuram, ferro non vindicavit. Haec veterum testimoniis non fulcio, quippe quae Mythologis & Poetis sunt decantatissima; (vide modo Scholiaften ad Aeschyli Persas vs. 896.) ex his tamen liquet haud esse, cur de binis natis, tanquam facto functis, verba faciat Telamo. Ejus

etiam, quam propugno, scripturae locuples vindex est Seneca Conf. ad Polyb. cap. 30. Quanto, inquit, ille justior qui, nuntiata filii morte, dignam magno viro vocem emisit: Ego cum genui, tum moriturum scivi — Deinde adjecit rem majoris & prudentiae & animi, & huic rei sustuli. Caecus est, qui non videt hunc versum philosopho in mentem fuisse; memoriaque Justo Lipsio Tullii locum non suppeditavit, cum de Xenophonte vel Anaxagora statuerit agi. Lapsus etiam est Aeg. Menagius, qui pariter haec de Xenophonte dicta putat ad Laërtii II, 55.

² Scibam me in mortiferum] Sic Ennius apud Festum in obsidio, Scibas natum ingenuum Ajacem, cui tu obsidionem parasti. Apud Plautum, Terentium, aliosque multa sunt hujusmodi quibus congerendis non immorabor. Vide Charisium Inst. Gram. lib. II.

Haec igitur praemeditatio futurorum malorum 14
lenit eorum adventum, quae venientia longe
ante videris. Itaque apud Euripiden a Theseo
dicta laudantur: licet enim, ut saepe facimus,
in Latinum illa convertere:

3 Nam qui haec audita a docto meminisssem
viro,

Futuras mecum commentabar miseras;

Aut mortem acerbam, aut exsili moestam fugam,

Aut semper aliquam molem meditabar mali;

Ut, siqua inuenta diritas casu foret,

* Ne me inparatum cura laceraret repens.

Quod

Il. col. 157. Fatendum tamen
in MSSis hic legi *siebam me in
mortiferum bellum*, molesteque
fert Gebhardus, D. Lambinum
scriptis Codicibus non paruisse.
Si redivivus factus querelas suas
repeteret, eas sane flocci non fac-
cerem; cum probe norim, me-
trum Trochaicum quam pro-
pugnat lectionem non admittere.
3 Nam qui haec audita] Eu-
ripidis verba leguntur apud Plu-
tarchum Conf. ad Apollon. pag.
112.

Ἐγὼ δὲ τῷ το παρὰ σφῶ πινός
καθῶν

Εἰς φροσίνδας νοῦν συμφορὰς τ'
ἰσχυρόν,

Φυγὰς τ' ἐμμενῶν παρὰ τοῖς πά-
σι;

Θανάτους τ' αἰσχροὺς καὶ κακῶν
ἄλλας ὁδούς.

Ἴν' εἴ π' ἀνέχοιμ' ὅν' ἐδέξαζον
φρονί,

Μή μοι νεκρὸν παρὰ τοῖς μᾶλ-
λον δαίκῃ.

Eisdem versus, pauculis mu-
tatis, exhibet Galenus lib. IV.
de Dogm. Hipp. & Plat. cap.
VII. Tom. V. pag. 151. ed.
Charter.

4 Ne me inparatum cura la-
ceraret repens] Henr. Stephanus

Castig. in Cicer. pag. 33. repo-
nit, *ne me imparatum cura laceraret* RECENS.

“Quam castiga-
tionem, inquit, homini linguae

“Graecae ignaro nescio quam
“facile probaverim; at Graece

“docto ita legendum esse statim
“persuaserim, magnam inter

“ἐπὶ τὸν & νεκρὸν non ignoranti
“esse differentiam.” Haec ille,

quem sequitur D. Lambinus.

At hoc insigne est *παρὰ τοῖς πά-
σι*, enim, penultima brevi,

non ἔρπον, sed αἰσχροῖς, ut hoc
in loco, denotat. Sic infra cap.

xxii. *Quamquam hostium re-
pens adventus magis aliquan-
to conturbat quam expectatus.* Se-
neca Troad. vf. 426.

Quod autem Theseus a docto se audisse dicit, id de se ipso loquitur Euripides: fuerat enim auditor Anaxagorae, quem ferunt, nuntiata morte filii, dixisse, ¹ SCIEBAM me genuisse mortalem: quae vox declarat his esse haec acerba, quibus non fuerint cogitata. Ergo id quidem non dubium, quin omnia, ² quae mala putentur, sint inprovisa graviora. Itaque quamquam non haec una res efficit maximam aegritudinem, tamen, quoniam multum potest provisio animi & praeparatio ad minuendum dolorem, sint semper omnia homini humana meditata. Et nimirum haec est illa praestans & divina sapientia, & perceptas penitus & petractatas res humanas habere; nihil admirari, cum accide-

rit;

*Quis te repens commovit ad-
flictam metus?*

Iterum Medae vf. 971.

— *Quid repens adfert sonus?*

Tacitus Ann. VI, 7. *Quid repens aut vetustate obscurum.* Ubi pariter ab *Ursino* Muretoque perperam emendatur *recens*. Ita saepe locutus esse *Livius*, & pifsim Poëtae, quorum nonnulla testimonia collegit *Nic. Heinsius* ad *Ovidii* *Metam.* XII., 61.

¹ *Sciebam me genuisse mortalem*] Unum solummodo filium memorat noster; cum quo paria faciunt *Galenus* lib. iv. de Dogm. Hippocr. & *Platon.* cap. vii. *Valerius Maximus* lib. V. cap. x. 3. ext. *Plutarchus* Conf. ad *Apoll.* pag. 118. *περὶ ἀσχηστίας* pag. 461. *περὶ εὐθυμίας* pag. 474.

Dion Chrysostomus Orat. xxxvii. *Symmachus* lib. III. Epist. 6. *Hieronymus* Epit. Nepot. pag. 21. denique *Simplicius* in Epict. cap. xxii. pag. 125. His accensendi sunt *Hierocles* in Aur. Carm. xvii. *Arrianus* Epict. lib. III. cap. xxiv. pag. 342. & *Trebellius Pollio* in Gallienis cap. xvii. qui hoc quidem ἀπὸρρηγνύα referunt, sed auctoris nomen tacent. Ast *Aelianus* Var. Hist. lib. III. cap. 2. duorum filiorum meminit. Ἀναξαγόρας τις τῷ Κλαυδίου ἀπουδάσσει πρὸς τοὺς ἐπαίρους ἀποσείλων ἔφη τιθηκέναι οἱ τὰς ΔΥ'Ο ΠΑΙΔΑΣ, οὐ πατρὸς ἔτι μόνους ὁ Ἀναξαγόρας· ὁ δὲ μηδὲν διαπερυχθεὶς, εἶπεν, Ἦδὲν θνητὸς γνησκῶς. Ejus verba repetit *Stobaeus* Serm. CVI. pag. 571. & quoad numerum Prae-

nellino

rit; nihil, antequam evenerit, non evenire posse arbitrari.

3 *Quamobrem omnis, cum secundae res sunt maxime, tum maxime*

Meditari secum oportet, quo pacto adversam aerumnam ferant:

4 *Pericla, damna; peregre rediens semper secum cogitet*

Aut filii peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiae:

Communia esse haec; ne quid horum umquam accadat animo novom:

Quicquid praeter spem eveniet, omne id deputare esse in lucro.

Ergo hoc Terentius à philosophia sumptum cum 15
tam

nestino Sophistae favet Diogenes Laërtius lib. II. §. 13. ubi nonnulla Menagius; ut & Gatakerus ad Antonini IV, 5. Nos multo uberiora dedimus. Illum vero jure mireris quod, cum verba Plutarchi ex libro de ira cohibenda protulisset, meminisse Plutarchum libro περί ἀσπυγίας moneat. Quasi liber de ira cohibenda diversus esset ab eo περί ἀσπυγίας. Sed forsan calami lapsus est pro libro περί ἀσπυγίας.

2 *Quae mala putentur*] Vulgo putantur. At quod recepimus volunt Reg. Pithoean. Med. Bak. & Balliol.

3 *Quamobrem omnes*] Iambici sunt octonarii ex Terentii Phorm. Act. II. Sc. I, 11. desumpti.

4 *Pericla, damna; peregre rediens semper secum cogitet*] In

Terentianis exemplaribus ita legitur hicce versus,

Pericla, damna, exsilia; peregre rediens semper cogitet.

Quin & eadem versu abhinc secundo dant, *Communia esse haec*; fieri posse; ut *ne quid animo sit novum*. Ad hanc formam editos a se Tullii libros redegerunt Manucius, Lambinus, &, quod mireris, ipse Victorius. Temere prorsus, & praeter id quod postulat fides; nostram enim lectionem tuentur Pall. quinque, Fabr. Pith. Reg. Med. Elienf. pr. sec. tert. Petrenf. Bak. Balliol. alique omnes, ut puto, MSSti. Certe praestantissimus Bentleius, in suis ad Terentium notis, Poëtae Codices, non Ciceronis, esse vitiatos statuit, eamque sententiam validis firmat argumentis.

tam commodè dixerit; nos e quorum fontibus id haustum est, non & dicemus hoc melius & constantius sentiemus? ¹ Hic est enim ille vultus semper idem, quem dicitur Xanthippe praedicare solita in viro suo fuisse Socrate: eodem semper se vidisse exeuntem illum domo, & revertentem. Nec vero ea frons erat, quae M. Crassi illius veteris; ² quem semel ait in omni vita risisse Lucilius: sed tranquilla & serena: sic enim accepimus: jure autem erat semper idem vultus; cum mentis, a qua is fingitur, nulla fieret mutatio. Quare accipio equidem a Cyrenaicis haec arma contra casus & eventus: quibus eorum advenientes impetus diuturna praemeditatione frangantur; simulque iudico, malum illud opinionis esse non naturae: ³ si enim in re essent, cur fierent provisa leviora? Sed est isdem de rebus quod dici possit subtilius; si prius Epicuri sententiam viderimus:

qui

¹ Hic est enim ille vultus] Dionysius Halicarnassensis apud Stobaeum Serm. CVI. pag. 572. Ἡ Ξανθίππη ἔφη μυρίων μεταβολῶν τὴν πόλιν & αὐτὴς καταχουστῶν, & πάντας ὅμοιον τὸ Σωκράτους πρόσωπον, & παρ' ὅτι ἐκ τῆς οἰκίας & ἐπανιόντες, διασπασθῆναι γὰρ δηλονότι πρὸς πάντα ἐπεικῶς· τοιγάρτοι οὐδὲν πώποτε ἐλόπησιν αὐτόν. Idem narrat alii; quos cum laudarit eruditissimus Gatakerus ad Antonini I, 8. actum non agam. Adde tamen Ciceronem Offic. I, 26.

² Quem semel ait in omni vi-

ta risisse Lucilius] Alii Crassum non omnino risisse confirmant. Plinius H. N. VII, 19. Ferunt Crassum, avum Crassi in Partibus interempti, nunquam risisse; ob id Agelastum vocatum. Solinus cap. 1. Crassus avus ejus, quem rapuerunt bella Partica, quod nunquam riserit, Agelastus cognominabatur. Si nosse cupias auctororum nomina, qui hoc Poëtae dictum memoriae tradiderunt; adeas oportet Lucilii reliquias a Fr. Douza collectas p. 20. quibus adde Joannem Sarisberiensem Policr. VIII, 8. p. 558.

3 Si

qui censer, necesse esse omnis in aegritudine esse, qui se in malis esse arbitrentur; sive illa ante provisā & expectata sint, sive inveteraverint: nam neque vetustate minui mala, nec fieri praemeditata leviora: stultamque etiam esse + meditationem futuri mali, aut fortasse ne futuri quidem: satis esse odiosum malum omne, cum venisset: qui autem semper cogitavisset accidere posse aliquid adversi, ei fieri illud sempiternum malum: si vero ne futurum quidem sit, frustra suscipi miseriam voluntariam: ita semper angi, aut accipiendo, aut cogitando malo. Levationem autem aegritudinis in duabus rebus ponit; avocatione a cogitanda molestia, & revocatione ad contemplandas voluptates: parere enim censet animum rationi posse, & quo illa ducat sequi. Vetat igitur nos intueri molestias; abstrahit ab acerbis cogitationibus; hebetat aciem ad miseras contemplandas:

3 Si enim in re essent] Aut paullo ante cum praestantissimo Bentleio legendum simulque iudico mala illa, aut hic ex Eliens. sec. rescribendum, si enim in re mala essent. In re enim proba est loquendi ratio, nec ullo modo tentari debet. Noster Tusc. III, 30. Cogitatio igitur diuturna nihil esse in re mali, dolori medetur. Vide etiam Fam. IX, 22. Fin. V, 30. & Senecam Epist. XCII.

4 Meditationem futuri mali] Eliens. pr. sec. praemeditationem. Sic praemeditationem futurorum malorum & praemeditationem re-

rum futurarum dixit huiusce libri capp. 14, 16. Sed optimi libri non addicunt: nihil itaque moveo.

5 Vetat igitur nos intueri molestias] Vulgo vetat igitur ratio intueri molestias. At hoc de Epicuro, non de ratione, dicitur; quapropter aut recipiatur praestantissimi Bentleii emendatio; aut vox illa pro librariorum additamento habeatur; eaque prorsus ommissa, legatur vetat igitur intueri molestias.

6 Hebetat aciem] Vulgo abstrahit ab acerbis cogitationibus hebetem

das: a quibus cum cecinit receptui, inpellit
 rursum & incitat ad conspiciendas totaque men-
 te contrectandas varias voluptates; quibus ille,
 & praeteritarum memoria & spe consequenti-
 um, sapientis vitam refertam putat. Haec no-
 stro more nos diximus; Epicurei dicunt suo:
 sed, ¹ quae dicant, videamus; quo modo, ne-
 16 glegamus. Principio male reprehendunt prae-
 meditationem rerum futurarum: nihil est enim,
 quod tam obtundat ² elevetque aegritudinem;
 quam perpetua in omni vita cogitatio, nihil
 esse quod non accidere possit; quam medita-
 tio conditionis humanae; quam vitae lex, com-
 mentatioque parendi: quae non hoc adfert, ut
 semper moereamus, sed ut numquam. Neque
 enim

hebetem aciem. At Manucius ex
 Vet. Codice reponendam vidit
 eam, quam recepimus, lectionem.
 Quin & ita diserte repraesentat
 Eliens. tert. *Virgilius* Aen. II, 604.

— *Quae nunc obducta tuenti*
Mortales hebetat visus tibi —
Seneca Herc. Fur. vf. 1043. *Vi-*
susque moeror hebetat. Idem Conf.
 ad Polyb. cap. 37. *Haec utcu-*
que potui, longo jam situ obsoleto
& hebetato animo, composui. Vide
 & de vit. Beat. cap. 15. *Ammi-*
anum Marcellinum lib. xxv. c. 7.
 ac *Macrobius* Somn. Scip. 1, 3.

¹ *Quae dicant videamus; quo*
modo, neglegamus] Ita locum nos
 cum *Erasmo*, *Manucio* *Lambino-*
 que distinximus. Vulgo *quae*
dicant, videamus quo modo negli-
gamus. Inapte prorsus & in-
 commode.

² *Eleuetque aegritudinem*] For-

san *allevetque*; ut *acrumnam*
dictis allevans infra cap. 29. *Luc-*
ceius apud nostrum Fam. V, 14.
Non intelleges duplicari sollicitudi-
nes, quas elevare tua te prudentia
postulat. Lego *allevare*, quam-
 admodum fere dant duo MSSci
Gulielmiani. Absurde vero Bal-
 liol. & Eliens. sec. *enervetque*:
 nam nulli sunt aegritudinis nervi.
 Eliens. tert. & Petrens. *levet-*
que, & ita passim noster. Vide
 modo capp. 18, 25. & Fam.
 V, 16.

³ *Fungatur officio*] Vulgo *fru-*
atur, quo modo Romanos locu-
 tos esse non arbitror. Igitur *Ma-*
*nucii Lambini*que seu libros seu
 conjecturam sum secutus; & ita
 diserte repraesentant Balliol. &
 Eliens. sec.

⁴ *Adversis casibus triplici con-*
solatione

enim
 qui
 ret
 sapie
 cons
 prop
 verfi
 mun
 cogi
 at &
 ferer
 lum
 nulla
 potu
 la, c

solatio
 ratio v
 na. Q
 advcr
 armet
 accipio
 arma
 Reg. J
 san ac
 tione s
 5
 Vulgo
 mittun
 simul
 stitui.
 pag.
 cupi
 Deser
 huan
 MINA
 isse vi
 'AS

enim qui rerum naturam, qui vitae varietatem, qui inbecillitatem generis humani cogitat, moerret cum haec cogitat: sed tum vel maxime sapientiae fungitur munere. Utrumque enim consequitur, ut & considerandis rebus humanis proprio philosophiae ³ fungatur officio, & ⁴ adversis casibus triplici consolatione sanetur: primum, quod posse accidere diu cogitaverit: quae cogitatio una maxime molestias omnis extenuat & diluit: deinde, ⁵ quod humana humane ferenda intellegit: postremo, quod videt malum nullum esse, nisi culpam: culpam autem nullam esse, cum id, quod ab homine ⁶ non potuerit praestari, evenerit. Nam revocatio illa, quam adfert cum a contuendis nos malis

avocat,

[solatione sanetur] Haec loquendi ratio videtur dura nec Tullio digna. Quare Cl. Tb. Benileius legit *adversus casus triplici consolatione armetur*. Supra cap. xv. *Quare accipio equidem a Cyrenaeis haec arma contra casus & eventus*. Reg. & Pithoean. *sanentur*. For-
san adversi casus triplici consolatione sanentur.

⁵ *Quod humana humane*] Vulgo mediam vocem praetermittunt, quam, jubente Vatic. simul ac sermonis elegantia restitui. Plutarchus Conf. ad Apoll. pag. 102. Ἀνθρωπίνως φέρειν τὸ συμπεπλημένον. Idem pag. 118. Πείθοις τὰ κοινὰ τῷ βίῳ συμπληρωμένην ἡμεῖς φέρειν καὶ τὰ ἀνθρώπινον Ἀνθρώπινον ὄντως. Respexisse videtur ad illud Menandri:

Ἀνθρωπίνως καὶ τὰς τύχας φέ-

ρειν, ξίσι.

Τὰ ἡμεῖς ἡμεῖς δὲ φέρειν συμπληρωμένα.

Extat apud Stobaeum Serm. cxxiii. pag. 615. Vide Fam. lib. VI, 1.

⁶ *Non potuerit praestari*] Eliens. sec. *praecaveri*. Sic infra cap. 22. *Cum videtur praecaveri potuisse*. Nec diffitendum est illam vocem huic loco belle convenire: sed nec male se habet lectio vulgata. Noster Fam. v, 17. *Casum quem neque vitare quisquam nostrum nec praestare ullo pacto potest*: hoc est, facere ne contingat. Vide & lib. vi. Ep. 1. & lib. ix. Ep. 16. Immo cum haec minus usitata sit loquendi ratio; quin a Tullii manu fuerit vix dubito: doctior enim est, quam ut Librariis tribuatur.

1 Fo-

avocat, nulla est: non est enim in nostra potestate, ¹ fodicantibus his rebus quas malas esse opinemur, dissimulatio vel oblivio. Lacerant, vexant, stimulos admovent, ignis adhibent, respirare non sinunt. Et tu oblivisci jubes, ² quod contra naturam est; qui a natura datum auxilium extorques inveterati doloris? Est enim tarda illa quidem medicina, sed tamen magna; quam adfert ³ longinquitas & dies. Jubes me bona cogitare, oblivisci malorum: diceres aliquid, & magno quidem philosopho dignum; si ea bona esse sentires, quae essent homine dignissima. ⁴ Pythagoras mihi sic diceret, aut Socrates, aut Plato: Quid jaces? aut quid moeres? aut cur succumbis, cedisque fortunae? ⁵ quae ut pervellere te forsitan potuerit & pun gere, non

¹ Fodicantibus his rebus] In epte Gebhardus ex Pal. pr. venditat foditantiis. Adfertur autem locus a Nonio in fodicare.

² Quod contra naturam est, qui a natura datum auxilium extorques inveterati doloris] Vulgo quod contra naturam est? quia natura datum est auxilium, extorqueas inveterati doloris? Ex quo sensus quidem commodus extendi non potest. Ita tamen Reg. & Pithoean. nisi quod illi qui a natura. Med. habet quo a natura datum auxilium extorqueas. Eliens. pr. quia a natura datum auxilium extorques; unde nos literula tantum deleta legimus, qui a natura datum auxilium extorques inveterati doloris? Victorius, Lam-

binus, alii, repraesentant quod a natura datum est auxilium, extorques, inveterati doloris? Non incommode quidem; sed ad primam vocem quod attinet, omnes refragantur MSSi.

³ Longinquitas & dies] Dies longinqua, seu longum tempus. ^a Et dicitur deo. Vide Servium ad Georg. II, 192. Aen I, 61. & J. Fr. Gronovium in Livii I, 32.

⁴ Pythagoras mihi sic diceret] Vulgo si. Male; nam deest *in* *id* *em*. Nos igitur Eliens. tert. ac editionibus *Ascensii*, *Manucii*, *Victorii*, *Lambinique* fidem dedimus. At [Balliol. voculam controversam nescit, & abesse potest sine sensus detrimento.

⁵ Quae ut pervellere te] Ut vulgo deest. Sed *Ascensius* & *Victorius*

non
in v
jam
nim
hom
ader
a t
quae
tur:
mina
facer
sa lo
inju
talis
& g
redd

Horius
tion
Bentle
6 A
Vulgo
Cl. B
sler ac
Illic
Pythag
to loq
7 C
hac c
quod
hardus
Pithoe
Cl B
lection
statuit
8 M
Sulpici
Fam.

non potuit certe vires frangere. Magna vis est in virtutibus: eas excita, si forte dormiunt: jam tibi aderit princeps Fortitudo: quae te animo tanto esse coget, ut omnia, quae possint homini evenire, contemnas & pro nihilo putes: aderit Temperantia, quae est eadem moderatio, ⁶ a te quidem paulo ante appellata frugalitas; quae te turpiter & nequiter facere nihil patiat: quid est autem nequius aut turpius effeminato viro? ne Justitia quidem finet te ista facere, ⁷ cui minimum esse videtur in hac causa loci; quae tamen ita dicet, dupliciter esse te injustum: cum & alienum adpetas, qui ⁸ mortalis natus conditionem postules immortalium; & graviter feras, te quod utendum acceperis reddidisse. Prudentiae vero ⁹ quid respondebis? docenti,

Horius vocem suppeditarunt orationi necessariam, eamque Cl. *Bentleius* immittendam viderat.

6 *A te quidem paulo ante*] Vulgo *me*: quod recte mutavit Cl. *Bentleius*. Respicit enim nos ad hujusce libri cap. VIII. Illic autem Tullius, hic vero Pythagoras aut Socrates aut Plato loquitur.

7 *Cui minimum esse videtur in hac causa loci*] Vulgo *loqui*, quod ex suis MSSis invexit *Gebhardus*. Quin & ita dant Reg. Pithoean. Med. ac Balliol. Sed Cl. *Bentleius* editorum veterum lectionem revocari debere merito statuit.

8 *Mortalis natus*] *ὄντος ἄν.* *Sulpicius* ad Ciceronem lib. IV. Fam. Epist. 5. *Visus te, Servi,*

cobibere, & meminisse hominem te esse natum? Sic etiam *Phaedrus* III, 8. *Seneca* de Const. Sap. cap. 6. *Lactantius* Div. Inst. III, 9. alii. Elegantem tamen hanc formulam duobus *Apuleii* locis exemisse videntur Librarii. Sic lib. I. Met. pag. 22. *Proclamares saltem suppetiatum, si resistere vir tantus mulieri nequibas. Lege vir natus.* Iterum pagg. 27, 28. *Tu autem, inquit, vir, ut habitus & habitudo demonstrant, ornatus (forte natus) accedis huic fabulae?* Certe sic a libi loquitur doctus ille scriptor. Vide *Apol.* pagg. 411, 423.

9 *Quid respondebis? docenti*] Sic Reg. Pithoean. Balliol. Eliens. tert. alique Codices. Vulgo *docenti.*

docenti, Virtutem sese esse contentam, quò modo ad bene vivendum, sic etiam ad beate: quae si extrinsecus religata pendeat, ¹ & non & oriatur a se & rursus ad se revertatur, & omnia sua complexa nihil quaerat aliunde; non intellego, cur aut verbis tam vehementer ornanda, aut re tantopere expetenda videatur. Ad haec bona me si revocas, Epicure; pareo, sequor, utor te ipso duce: obliviscor etiam malorum, ut jubes; eoque facilius, quod ea ne in malis quidem ponenda censeo. Sed traducis cogitationes meas ad voluptates: quas? corporis, credo, aut quae propter corpus vel recordatione vel spe cogitentur. Numquid est aliud? rectene interpretor sententiam tuam? solent enim isti negare nos intellegere, quid dicat Epicurus. Hoc dicit: & hoc ille acriculus, ² me audiente Athenis, senex Zeno istorum acutissimus, contendere & magna voce dicere solebat: eum esse beatum, qui praesentibus voluptatibus frueretur, confideretque se fruturum aut in omni aut in magna parte vitae, dolore non interveniente; aut si interveniret, si summus foret, futurum brevem; ³ sin productior,

¹ *Et non & oriatur*] Vulgo & non oriatur. Penultimam vocem ex Eliens. tert. mutuam sumimus.

² *Me audiente Athenis, senex Zeno*] Vulgo *me audiente, Athenis senex Zeno*. Nos, ipsa re duce, distinctionem mutavimus.

³ *Sin productior*] Vulgo *si*.

Nos Reg. Pithoean. & Eliensi tertio parimus, nec non loquendi modo quem Cicero solet adhibere.

⁴ *Ante perceptis bonis*] Sic Reg. Pithoean. & Med. Vulgo *ante praeceptis bonis*.

⁵ *De quibus paulo ante*] Vulgo *de quo*. Sed veram lectionem reposuit

ductior, plus habiturum jucundi, quam mali: haec cogitantem fore beatum, praesertim si & ante perceptis bonis contentus esset, nec mortem nec deos extimesceret. Habes formam Epicuri vitae beatae, verbis Zenonis expressam, nihil ut possit negari. Quid ergo? hujusne vitae propositio & cogitatio aut Thyesten levare poterit; aut Aeetan, de quibus paulo ante dixi; aut Telamonem, pulsum patria, exsulantem atque egentem? in quo haec admiratio fiebat:

⁶ Hicine est ille Telamo, modo quem gloria ad caelum extulit?

Quem aspectabant? cujus ob os Graji ora obvertebant sua?

Quod si cui, ut ait idem, ⁷ simul animus re cum concidit; a gravibus illis antiquis philosophis petenda medicina est, ⁸ non ab his voluptariis. Quam enim isti bonorum copiam dicunt? Fac sane esse summum bonum, non dolere: quamquam id non vocatur voluptas; sed non necesse est nunc omnia: Idne est, quo traducti luctum levemus? sit sane summum malum dolere: in eo igitur qui non est; si malo careat, continuone

reposituit doctissimus Bentleius: nam de Thyeste & Aeeta dixerat supra cap. XII.

⁷ Simul animus re cum concidit] Vulgo cum re. Codices rem condidit.

⁶ Hicine est ille Telamo] Veritas sunt Trochaëi, quos ex Ennius Telamone mutuatus est nominis. Eorum ultimum repetit IX. Fam. Epist. 26.

⁸ Non ab his voluptariis] Reg. Pithoean. Eliens. tert. Med. & Bak. si non ab his voluptariis. Legendum videtur sed non ab his &c.

1 Nec

nuone fruitur summo bono? Quid tergiversamur, Epicure? nec fatemur eam nos dicere voluptatem, quam tu idem, cum os perfricuisti, soles dicere? Sunt haec tua verba, necne? In eo quidem libro, qui continet omnem disciplinam tuam, (fungar enim jam interpretis munere, ne quis me putet fingere) dicis haec, '*Nec equidem habeo, quod intellegam bonum illud; detrahens eas voluptates, quae sapore percipiuntur: detrahens eas, quae auditu & cantibus: detrahens eas etiam, quae ex formis percipiuntur oculis, suavis motiones, sive quae aliae voluptates in toto homine gignuntur quolibet sensu. Nec vero ita dici potest, mentis laetitiam solam esse in bonis: laetan-*

tem

I Nec equidem habeo quod intellegam bonum illud] Eliens. fec. allum. Sic apud nostrum de Fin. II, 3. Epicurus testificatur ne intellegere quidem se posse, ubi sit aut quid sit bonum ullum, prae-ter illud, quod cibo & potione & aurium delectatione & obscena voluptate capiatur. Vide quae nos ibi diximus. Fateor tamen illud Graecis melius respondere, quoniam propter vulgata lectio non est movenda. Diogenes Laertius lib. X. §. 6. Οὐ γὰρ ἔγωγε ἔχω τί ἰσχύω τὰ χαρδόν, ἀφαιρῶν μὲν τὰς διὰ ΧΥΛΩΝ ὑδνας, ἀφαιρῶν δὲ τὰς δι' ἀφροδισίων καὶ τὰς δι' ἀποχρημάτων καὶ τὰς διὰ μωροφῆς. Melius & integrius, excepto initio, leguntur apud Athenaeum lib. VII. pag. 208. Οὐ γὰρ ἔγωγε σπασίμαι νοσῶναι τὰ χαρδόν, ἀφαιρῶν μὲν τὰς διὰ ΧΥΛΩΝ ὑδνας, ἀφαιρῶν δὲ τὰς δι' ἀφροδισίων, ἀ-

φαιρῶν δὲ τὰς δι' ἀποχρημάτων, ἀφαιρῶν δὲ τὰς διὰ μωροφῆς καὶ ὅψιν ὑδνας κινήσεις. Idem tamen pag. 278. F. Οὐ γὰρ ἔγωγε δυνάμει νοσῶναι τὰ χαρδόν, ἀφαιρῶν μὲν τὰς διὰ ΧΥΛΩΝ ὑδνας, ἀφαιρῶν δὲ τὰς δι' ἀφροδισίων ὑδνας. Et lib. XII. pag. 546. Οὐ γὰρ ἔγωγε δυνάμει νοσῶναι τὰ χαρδόν ἀφαιρῶν μὲν τὰς διὰ ΧΥΛΩΝ ὑδνας, ἀφαιρῶν δὲ τὰς δι' ἀφροδισίων ὑδνας. Utrobique reponendum ΧΥΛΩΝ vel ΧΥΛΩΝ quod abunde docent res ipsa & Ciceronis versio, ne laudata Diogenis & Athenaei testimonia memorem; non enim labiis gustamus, sed το μὲν πρῶτον γλώττι παραδίδωμεν (πᾶσι δὲ πρὸς ἑαυτὴν) τῇ ΧΥΛΩΣ διακρίσει πρὸς ἐπιχρῆσιν, εἴπε τῇ φωνῇ, ut verbis utar Philonis de Opif. mundi p. 8. Hoc quidem in loco noster τὰς δι' ἀφροδισίων ὑδνας non est interpretatus, at infra cap. 20. corporum complexum ver-

ver-

tem
supr
Atq
lega
de
qui
in b
velli
cogn
piem
effici
sequ
libet
verb

verecu
2 A
Reg
& Pet
3 E
laudat
ejus
consen
cum e
non en
& sapi
esse po
agnosc
vult E
ciosia
minu
solo bo
scribo
bullire
Noster
idem E
sapient
EBULL
liquet

tem enim mentem ita novi, spe eorum omnium quae supra dixi, fore ut natura his potiens dolore careat. Atque haec quidem his verbis: quivis ut intellegat, quam voluptatem norit Epicurus. Deinde paulo infra: Saepe quaesivi (inquit) ex his, qui ² appellabantur Sapientes, quid haberent, quod in bonis relinquerent, si illa detraxissent; nisi si vellent voces inanis fundere: Nihil ab his potui cognoscere; qui, si virtutes ³ ebullire volent & sapientias, nihil aliud dicent, ⁴ nisi eam vim, qua efficiantur eae voluptates quas supra dixi. Quae sequuntur, ⁵ in eadem sententia sunt: totusque liber, qui est de summo bono, ⁶ refertus est verbis & sententiis talibus Ad hancine igitur vi-

tam

verecunde reddit.

² Appellabantur sapientes] Sic Reg. Pithoean. Eliens. sec. tert. & Petrenf. Vulgo *appellantur*.

³ Ebullire volent] Ita quidem laudat Nonius in *ebullire*. Sed ejus & Codicum Tullianorum consensus haud faciet, quin locum corruptum esse putaverim; non enim intelligo, qui virtutum & sapientiarum jactatio in causa esse possit cur Epicureum bonum agnoscat Philosophi. Immo vult Epicurus harum rerum speciosa nomina praepedire, quominus corporeas voluptates pro solo bono habeant sapientes. Rescribo itaque, qui si virtutes ebullire nolent & sapientias. Noster Fin. V, 27. Dixerit hoc idem Epicurus semper beatum esse sapientem, quod quidem solet EBULLIRE nonnunquam. Hinc liquet illi verbo Metaphoricam

jactandi seu fastuose prae se ferendi potestatem inesse. Certe reliquis philosophis, ut putabant Epicurei, Ἀρεταὶ

ΚΟΜΠΟΙ ΚΕΝΟΙ ΨΟΦΟΥΣΙ ἂν ὀνικάν.

Verba sunt Alexidis apud Athenaeum lib. viii. pag. 336. Similiter Jupiter apud Lucianum in Timone p. 76. ait oportere se ἐπιβουλεύειν τὰ ὅτι καὶ ἄλλοις ἢ ἐπιτελεῖν πρὸς φιλοσόφους ἈΡΕΤΗΝ πῶς καὶ ἀσώματα & λήγας μισγάλη τῇ φωνῇ συνηθόντων. Hinc iis καύχηται σφιστικῶν objicit Epicurus ipse. Vide Laertium lib. x. §. 7.

⁴ Nisi eam vim] Sic Lambinus ex Nonio. Vulgo *viam*.

⁵ In eadem sententia sunt] Lambino placet in eandem sententiam; quae quidem usitatio est loquendi ratio.

⁶ Refertus & verbis & sententiis

P

tam Telamonem illum revocabis, ut leves aegritudinem? & si quem tuorum ad afflictum moerore videris, huic acipenserem potius quam aliquem Socraticum libellum dabis: Hydraulici hortabere ut audiat voces potius quam Platonis: expones, quae spectet, florida & varia: fasciculum ad naris admovebis: incendes odores: & fertis redimiri jubebis & rosa: ¹ si vero aliquid etiam, tum plane luctum omnem abster-
 19 feris. Haec Epicuro confitenda sunt, aut ea, quae modo expressa ad verbum dixi, tollenda de libro; vel totus liber potius abjiciendus: est enim confertus voluptatibus. Quaerendum igitur, quemadmodum aegritudine privemuseum qui ita dicat:

—— *Pol mihi fortuna magis nunc desit, quam genus:*

Namque regnum suppetebat mihi: ut scias quanto e loco,

Quantis opibus, quibus de rebus lapsa fortuna accidat.

Quid? huic calix mulsi inpingendus est, ut plorare desinat; aut aliquid ejusmodi? Ecce tibi
 ex

tiis talibus] Bene quidem Eliens. tert. refertus est & verbis. Malim tamen refertus est verbis & sententiis talibus, ut reliquis libris accedamus quam proxime.

¹ *Si vero aliquid etiam*] Eliens. sec. si venereum addideris aliquid etiam. Ven. 1491. aliaque veteres editt si vero etiam aliquid admo-veris. Ea sane manifestaria sunt Glossemata; nec

locus aut talibus libris, aut aliis etiam conjecturis, eget; nam, quod recte monuerunt *Camarius & Ursinus*, est honesta ἀνώνυμος, qua τὰ ἀφροδισια modestè reticentur. Vide *Donatum* ad *Terentii Eun. Act. III. Sc. II. 26.* & *Servium* ad *Virgilii Eclog. III, 8.*

² *Quid petam praesidi &c.*] Tres versus priores sunt Cretici Tetra-

ex altera parte ab eodem poeta:

Ex opibus summis opis egens Hector tuæ.

Huic subvenire debemus, quaerit enim auxilium.

² *Quid petam praesidi, aut exsequar? quove nunc
Auxilio exili aut fugae freta sim?*

*Arce & urbe orba sum: quo accidam? quo
adplicem!*

*Cui nec arae patriae domi stant: fractae &
disiectae jacent:*

*Fana flamma deflagrata, tostis alti stant parjetes,
Deformati, atque abiete crispa —*

Scitis, quae sequantur: & illud in primis,

O pater, o patria, o Priami domus,

Septum altisono cardine templum,

Vidi ego te, astante ope barbarica,

Tectis caelatis, laqueatis,

Auro, ebore instructam regisice.

O poetam egregium! quamquam ab his ³ can-
toribus Euphorionis contemnitur. Sentit om-
nia repentina & necopinata esse graviora. ⁴ Ex-
aggeratis igitur regiis opibus, quae videbantur
sempiternae fore, quid adjungit?

Haec omnia vidi inflammari,

Priamo

Tetrametri, quibus suos nu-
meros veramque lectionem red-
didit acutissimi Bentleii solertia.

Vulgo sic ferebantur

*Quid petam praesidi aut exse-
quar? quove nunc auxilio
aut fuga*

*Freta sim? arce & urbe orba
sum: quo accedam? quo ap-
plicem?*

Sed Reg. Pithocan. aliique Co-

dices habent *auxilio exilii aut
fuga* Balliol vero diserte *auxilio
exilii aut fugae.*

³ *Cantoribus Euphorionis.]* Vide
sis *Is. Casaubonum ad Suetonii
Tib cap. LXX. & Cl. Salmasium
Exerc. Plin. pag. 856.*

⁴ *Exaggeratis igitur regiis opi-
bus.]* Sic Med. Balliol. & Bak.
Vulgo *regis.*

Priamo vi vitam evitari,

Jovis aram sanguine turpari.

Praeclarum carmen: est enim & rebus, & ver-
bis, & modis lugubre. ¹ Eripiamus huic ae-
gritudinem: quo modo? conlocemus in cul-
cita plumea; psalteriam adducamus; ² hedy-
chrum incendamus; demus scutellam ³ dulci-
culae potionis: aliquid videamus & cibi. Haec
tandem bona sunt, quibus aegritudines gravif-
sumae detrahantur? tu enim paulo ante ne in-
tellegere te quidem alia ulla dicebas. Revoca-
ri igitur opertere a moerore ad cogitationem
bonorum, conveniret mihi cum Epicuro: si,
20 quid esset bonum, conveniret. Dicit aliquis:
Quid ergo? ⁴ tu Epicurum existumas ista vo-
luisse, aut libidinosas ejus fuisse sententias? Ego
vero minime: video enim ab eo dici multa
severe, multa praeclare: itaque, ut saepe dixi,
de acumine agitur ejus, non de moribus. Quam-
vis spernat voluptates eas, quas modo laudavit;

ego

¹ Eripiamus — adducamus]
Haec habet velut ex *Ciceronis*
Tusc. IV. Nonius in culcita.
Sed emendandi sunt ejus Co-
dices.

² Hedychrum incendamus]
Ph. Beroaldus legendum conjecit
cedrum incendamus, quam odo-
ratam esse & uri solitam constat.
Vide *Cl. Salmafii Exerc. Plin.*
pag. 950 Inde factum, ut *Ca-*
merarius, Manucius, & Lambinus
hanc certatim laudarent conje-
cturam. Et sane *Pal. quart.*
hedrum; Elienf. pr. cedricum re-

praesentat. At cum reliqui fere
Codices *hedricum* vel *hedychrum*
retineant, id legitimum esse hu-
jus loci vidit *Pet. Victorius*; nam
recte monet, haud esse vulgi ver-
bum, sed & Graecum & elegans.
Se tamen non expedit vir eru-
ditissimus, quod *HEDYCHROM*
inter ea, quae urantur ad odores,
non recensetur. sed inter un-
guenta. *Dioscorides* lib. I. cap.
61. *Καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ ἰδιόχρον,*
σκιναζόμενον διὰ τὸ καλόν, τὸς αὐτῶν
ἰχθῶν διάμας, τὴν καὶ σκινάδας
τὴν ἀμαράκινον. ἰδιόχρον δὲ τὴν
χαλκήν.

ego
mu
vol
por
atq
mo
refe
omn
cref
volu
na
moc
num
aute
Pote
pecc
gauc
dole
nec
tium

χάν.
verbo
nim,
mus h
tellam
Nec
tur ist
Reg.
damus
ferim
3 I
videan
amus,
alteriu
perint

ego tamen meminero, quod videatur ei summum bonum. Non enim verbo solum posuit voluptatem, sed explanavit quid diceret: *Saporem*, inquit, & *corporum complexum*, & *ludos atque cantus*, & *formas eas*, quibus oculi jucunde moveantur. Num fingo? num mentior? cupio refelli: quid enim laboro, nisi ut veritas in omni quaestione explicetur? At idem ait, *non crescere voluptatem, dolore detracto; summamque voluptatem, nihil dolere*. Paucis verbis tria magna peccata: unum, quod secum ipse pugnat; modo enim, ne suspicari quidem se quicquam bonum, nisi sensus quasi titillentur voluptate; nunc autem summam voluptatem esse, dolore carere. Potestne magis secum ipse pugnare? Alterum peccatum, quod, cum in natura tria sint, unum gaudere, alterum dolere, tertium nec gaudere nec dolere; hic primum & tertium putat idem esse; nec distinguit a non dolendo voluptatem. Tertium peccatum commune cum quibusdam, quod, cum

xius. Plurimi Codices ordinem verborum mutant; exhibent enim, *psaltriam adducamus, demus hedychrum, incendamus scutellam dulciculae potionis*, &c. Nec causam video, cur rejiciatur ista lectio: nisi quod, cum Reg. Med. & Pithoean. habeant *damus hedrycrum*, lubens rescripserim *ungamus hedychro*.

3 *Dulciculae potionis: aliquid videamus*] Multi MSSi *provideamus*, quod ab iis manavit, qui alterius verbi potestatem non ceperint. De ea vide *Petr. Victor-*

rium in lib. xiv. ad Attic. Epist. 21. *Priscianus* lib. III. col. 612. *Cicero* in III. *Tusc.* *Dulciculae* potionis aliquid videamus; ut hunc locum aliter interpunctum legerit ille Grammaticus.

4 *Tu Epicurum existimas*] Vulgo *existimabas*, & ita quidem plerique Codices. At sequendos fuisse *Manucii Lambinique* editt. res ipsa docuit, ut & MSSi *Ballioli* auctoritas.

5 *Quasi titillentur*] Vulgo *titillarentur*: quod ob Latinitatem *Cl. Bentleius* mutavit.

cum virtus maxime expetatur ejusque adipiscendae causa philosophia quaesita sit, ille a virtute summum bonum separavit. ¹ At laudat saepe virtutem. Et quidem C. Gracchus, cum largitiones maximas fecisset & effudisset aerarium, verbis tamen defendebat aerarium. Quid verba audiam, cum facta videam? Piso ille Frugi semper contra legem frumentariam dixerat: is, lege lata, Consularis ad frumentum accipiendum venerat. ² Animadvertit Gracchus in concione Pisonem stantem: quaerit, audiente pop. Romano, quî sibi constet, cum ea lege frumentum petat, ³ quam dissuasit. *Nolim*, inquit, *mea bona, Gracche, tibi viritim dividere libeat; sed si facias, partem petam.* Parumne declaravit vir gravis & sapiens, lege Sempronia patrimonium publicum dissipari? Lege orationes Gracchi; patronum aerariû esse dices. Negat Epicurus jucunde posse vivi, nisi cum virtute vivatur: negat ullam in Sapientem vim esse fortunae: tenuem victum antefert copioso: negat ullum esse tempus, quo Sapiens non beatus sit: omnia philosopho digna; sed cum voluptate pugnancia. Non istam dicit voluptatem. Dicat quamlibet: nempe eam dicit, in qua virtutis

¹ *At laudat saepe virtutem*] Sic Reg. Pithoean. Eliens. tert. Bak. & Balliol. Vulgo *ac laudat, & saepe, virtutem.*

² *Animadvertit Gracchus*] Reg. & Pithoean. *animam advertit. Lege animum advertit Gracchus &c.*

³ *Quam dissuasit*] Vulgo *dissuasit.* Sed alteram lectionem ratam faciunt Reg. Pithoean. & Eliens. sec.

⁴ *Neque ad censes*] Vulgo *apud censes.* Lectionem, quam recepimus, firmant Reg. Med. Eliens.

tutis nulla pars inest. Age, si voluptatem non intellegimus, ne dolorem quidem? Nego igitur ejus esse, qui dolore summum malum metiatur, mentionem facere virtutis. Et queruntur²¹ quidam Epicurei, viri optimi, (nam nullum genus est minus malitiosum) me studiose dicere contra Epicurum: ita credo, de honore aut de dignitate contendimus. Mihi summum in animo bonum videtur, illi autem in corpore: mihi in virtute, illi in voluptate. Et illi pugnant, & quidem vicinorum fidem implorant: multi autem sunt, qui statim convolent: ego sum is, qui dicam me non laborare, actum habiturum quod egerint. Quid enim? de bello Punico agitur? de quo ipso cum aliud M. Catoni, aliud L. Lentulo videretur, nulla inter eos concertatio umquam fuit. Hi nimis iracunde agunt: praesertim cum ab his non sane animosa defendatur sententia; pro qua non in senatu, non in concione, non apud exercitum, neque ad censores dicere audeant. Sed cum istis alias: & eo quidem animo, nullum ut certamen institutam; verum dicentibus facile cedam. Tantum admonebo; si maxime verum sit, ad corpus omnia referre sapientem; sive,

ut

Elens. pr. sec. tert. Vatic. Petrens. & Bak. Sic Caesar lib. I. B. G. cap. 31. *Iidem principes civitatum, qui ante fuerant ad Caesarem, reverterunt.* Ita nos legendum docuimus, & eam quidem emendationem pluribus exemplis jam stabiliemus. Varro

R. R. lib. I. cap. 2. *Ad te enim rudes esse Agriculturae nunc, olim ad Stolonem fuisse dicunt.* Terentius Heaut. Act. III. Sc. III, 43. *Eaque est nunc ad uxorem tuam.* Vide & Act. V. Sc. II, 26.

ut honestius dicam, nihil facere nisi quod expediat, siue omnia referre ad utilitatem suam: quoniam haec plausibilia non sunt, ut in sinu
 22 gaudeant, gloriose loqui desinant. Cyrenaicorum restat sententia: ¹ qui tum aegritudinem censent exsistere, si necopinato quid evenerit. Est id quidem magnum, ut supra dixi; etiam Chrylippo ita videri scio, quod provisum ante non sit, ² id ferire vehementius; sed non sunt in hoc omnia: quamquam hostium repens adventus ³ magis aliquanto conturbat, quam expectatus; & maris subita tempestas, quam ante provisum, terret navigantes vehementius: & ejusmodi sunt pleraque. Sed cum diligenter necopinatum naturam consideres, nihil aliud reperiās, nisi omnia videri subita majora: & quidem ob duas causas; primum, quod, quan-

¹ Qui tum aegritudinem censent exsistere] Balliol. exhibet, *QUAE tum aegritudinem censet exsistere*, ut ad sententiam referatur. Eleganter quidem, & ita solet Cicero. Sic Tusc. V, 29. *Quorum oratio nihil ipsa judicat.* Et lib. III. N. D. cap. 2. *Morveor auctoritate tua, Balbe, & oratione ea quae me in perorando cohortabatur.* Ibi plura congestimus, ut & ad lib. II. de Divin. c. 35. Lectionem tamen vulgatam teneo, cum Reg. Med. alique Codices eam repraesentent.

² Id ferire vehementius] Omnes MSSi dant id fieri *vehementius*. Sed bonam Rivii conjecturam optimo jure receperunt

Lambinus & Gebhardus. Infra cap. 23. *Feriant fortasse gravius.* In hac locutione multus est *Severo*. Sic Conf. ad Marciam. cap. ix. *Necesse est itaque magis corrumpamus, qui quasi ex inopinato FERIMUR.* Iterum Epist. LVII. *Hujus quoque ferietur animus, mutabitur color.* Vide & Epist. CVIII.

³ Magis aliquanto conturbat] Vulgo *aliquando*. Quasi, quae sunt inopinata, non semper gravius feriant, quam expectata! Nos igitur lectionem, quam Balb. dedit, quamque jamdiu Manucius & Lambinus expresserunt, reducendam putavimus.

⁴ Oratione] Ita omnes omnino MSSi, ut ornatu nihil sit opus

ta sint quae accidunt, considerandi spatium non datur: deinde cum videtur praecaveri potuisse, si provisum esset; quasi culpa contractum malum aegritudinem acriorem facit. Quod ita esse dies declarat: quae procedens ita mitigat, ut isdem malis manentibus non modo leniatur aegritudo, sed in plerispue tollatur. Karthaginenses multi Romae servierunt; Macedones, rege Perse capto. Vidi etiam in Peloponneso, cum essem adulescens, quosdam Corinthios: hi poterant omnes eadem illa de Andromacha deplorare, *Haec omnia vidi*: sed jam decantaverant fortasse: eo enim erant vultu, ⁴ oratione, omni reliquo motu & statu, ut eos Argivos aut Sicyonios diceres. Magisque me moverant Corinthi ⁵ subito aspectae parietinae, ⁶ quam ipsos Corinthios; quorum animis diuturna cogitatio callum

pus; quo modo Manucius & Lambinus emendandum censuere. Nemini sane latet, sermonem, non minus quam vultum, pro variis animi perturbationibus mutatum esse.

⁵ Subito aspectae parietinae] Parietinae, quam vocem alibi quoque non refugit Cicero, sunt parietum ruinae, ut ex Glossellate repraesentant nonnulli libri tam MSSi quam editi. Isidorus Orig. lib. XV. cap. 8. Parietinas dicimus, quasi parietum ruinas. Sunt enim parietes stantes sine tetto & sine habitantibus. Hieronymus in Rufin lib. III. pag. 528. A. Vis scire — vulpecularum insidias, quae habitant in parietinis. Utitur & Plinius H. N.

XXII, 17.

⁶ Quam ipsos Corinthios] Urfinus se malle testatur, quam ipse Corinthii. Sed hac in re nimis inconsideratum se praestitit vir ille doctus; non enim erat, cur vel minime quidem Ciceronem moverent aspecti Corinthii, qui nulla prae se ferebant indicia miseriae. At urbis tam nobilis ruinae primum visae animo non prorsus inhumano dolorem possint incutere. Pari modo Julius Caesar, Corinthi visis rudibus, εἰς τοιαύτω ἦλθε ΣΥΜΠΑΘΕΙΑΝ καὶ εἰλοδοξίαν ὥστ' μετὰ πολλῆς πένθους πάλιν αὐτὴν ἀναστήσει. Verba sunt Diodori Siculi in Excerpt. Peiresc. pag. 345.

1 Quat.

callum vetustatis obduxerat. Legimus librum Clitomachi; quem ille everfa Karthagine misit consolandi causa ad captivos cives suos: in eo est disputatio scripta Carneadis, quam se ait in commentarium retulisse. Cum ita positum esset, Videri fore in aegritudine Sapientem, patria capta: quae Carneades contra dixerit, scripta sunt. Tanta igitur calamitatis praesentis adhibetur a philosopho medicina, ¹ quanta in inveterata ne desideratur quidem: nec, si aliquot annis post idem ille liber captivis missus esset, vulneribus mederetur, sed cicatricibus. Sensim enim & pedetentim progrediens extenuatur dolor: non quo ipsa res inmutari soleat, aut possit, sed id, quod ratio debuerat, usus docet;
 23 minora esse ea, quae sint visa majora. Quid ergo opus est, dicet aliquis, ratione aut omnino consolatione ulla, qua solemus uti, cum le-

vare

¹ *Quanta in inveterata*] Vulgo *quanta inveteratae*. At Reg. Pithoean. Balliol. alique Codices *quanta inveterata*; ut Cicero scripserit *quanta in inveterata*, quo modo *Des. Erasmus* edidit.

² *Hoc enim fere*] Vulgo *haec*. Male, contraque quam jubent Reg. Pithoean. Med. Eliens. pr. tert. Bak. & Cantab.

³ *Aut qui tolerabilius feret*] Vulgo, omissa interrogationis nota, dant *atqui tolerabilius*; quae quidem scriptura nullum hoc in loco sensum fundit. Igitur *Tur-nebus* Advers. XIX, 5. & *Manutius* ex vetustis Codd. bene reponebant, *aut qui tolerabilius*.

Id equidem recipere nullus dubitavi, nam non modo sententia postulat, sed & Reg. Pithoean. Med. Eliens. pr. tert. Balliol. Petrenf. ac Bak. addicunt. Ad rem vero quam *Tullius* agit pertinet illud Solonis dictum, cui filium fato functum lugenti cum diceretur, 'Αλλ' ἔδν ἀντίως. Δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο, inquit, δακρύω ἐν οὐδὲν ἀντίω. Vide *Laërtium* I, 63. Idem refert *Stobaeus* Serm. CXXI. pag. 613. Quod autem *Lambino* placet *tolerantius*, non *tolerabilius*; id, renitentibus MSS. tis, haud est admittendum: licet enim *toleranter dolorem pati* dicat *Cicero* cum alibi, tum *Tusc.*

II,

vare dolorem moerentium volumus? ² Hoc enim fere tum habemus in promptu, nihil oportere inopinatum videri. ³ Aut quî tolerabilius feret incommodum; qui cognoverit necesse esse homini tale aliquid accidere? Haec enim oratio de ipsa summa mali nihil detrahit: tantummodo adfert, nihil evenisse, quod non opinandum fuisset: neque tamen genus id orationis in consolando non valet; sed id haud sciam an plurimum. Ergo ista necopinata non habent tantam vim, ut aegritudo ex his omnis oriatur: ⁴ feriunt tamen fortasse gravius: nam id efficiunt, ut ea, quae accidunt, majora videantur, quia repentina. Duplex est igitur ratio veri reperiendi; non in his solum quae mala, sed in his etiam quae bona videntur: nam, ⁵ aut ipsius rei natura qualis & quanta sit, quaerimus; ut de paupertate nonnumquam: cujus onus

II, 17. & Fam. IV, 6. idem tamen lib. XV. Epist. 20. *Tu, mi Trebati, inquit, ad amorem meum aliquantum olim discedens addidisti. Quo tolerabilius feramus igniculum desiderii tui, crebris nos literis appellato &c.* Sic dolores eosdem tolerabilius pati dixit etiam Fin. III, 13. Ut proba sit utraque loquendi ratio.

⁴ *Ferunt tamen fortasse gravius; nam id efficiunt, ut ea quae accidunt majora videantur, quia repentina*] Eximia haec est praestantissimi Bentleii emendatio. Vulgati, contra rem ipsam contraque id quod supra posuerat

Cicero, prae se ferebant: Feriunt enim fortasse gravius; non id efficiunt, ut ea quae accidunt majora videantur: quia recentia sunt, non quia repentina. Adeo audaces in locis interpolandis se praestiterunt Fraterculi! Nequid tamen dissimulem, mihi omnia haec verba, *quia recentia sunt non quia repentina*, pro Glossemate videntur habenda.

⁵ *Aut ipsius rei natura*] Vulgo aut de ipsius rei natura. Illam vero praepositionem nesciunt quinque Gebhardiani, & octo nostri, quibus morem gessimus.

onus disputando levamus, docentes quam parva & quam pauca sint, quae natura desideret: aut a disputandi subtilitate orationem ad exempla traducimus. Hic Socrates commemoratur; hic Diogenes; hic Caecilianum illud,

Saepe est etiam sub palliolo sordido sapientia.

Cum enim paupertatis una eademque sit vis; quidnam dici potest, quamobrem C. Fabricio tolerabilis ea fuerit, alii negent se ferre posse? Huic igitur alteri generi similis est ea ratio consolandi, quae docet humana esse, quae acciderint: non enim id solum continet ea disputatio, ut cognitionem adferat generis humani; sed significat tolerabilia esse, ¹ quae tulerint & ²⁴ ferant ceteri. De paupertate agitur? multi patientes pauperes commemorantur: de contemnendo honore? multi inhonorati proferuntur, & quidem propter id ipsum beatiores: eorumque, qui privatum otium negotiis publicis antetulerunt, nominatim vita laudatur: nec filetur illud ² potentissimi regis anapaestum; qui laudat senem, & fortunatum esse dicit, quod inglorius sit atque ignobilis ad supremum diem perven-

¹ Quae tulerint] Sic Eliens. tert. Vulgo quae & tulerint.

² Potentissimi regis Anapaestum] Lambino placuit *Anapaepticum*, & ita dant Eliens. pr. sec. Aliis tamen MSSis potius crediderim. Noster lib. II. cap. 15. *Nec adhibetur ulla sine Anapaeptis pedibus hortatio.* Lucianus Tom. I pag. 17. ἈΝΑΠΑΪΣΤΟΙΣ μί-

τροις ἰσχυροῦσιν πρὸς πολλά. Per potentissimum vero Regem designatur Agamemno, qui apud Euripidem Iphig. in Aulid. v. 15. sic alloquitur senem:

— Ζηλῶ σε, γέρον,
Ζηλῶ δ' ἀνδρῶν δὲ ἀκρίδων
βίον ἱεπέρασ' ἄγωνι, ἀκλήϊ.

Eosdem versus laudat Plutarchus περὶ εὐθυμίας pag. 471. quorum mentem

perventurus. Similiter, commemorandis exemplis, orbitates quoque liberum praedicantur, eorumque, qui gravius ferunt, luctus aliorum exemplis leniuntur: sic perpeffio ceterorum facit, ut ea quae acciderint multo minora, quam quanta sint existumata, videantur. Ita fit sensim cogitantibus, ut, quantum sit ementita opinio, appareat. Atque hoc idem & Tello ille declarat,

*Ego cum genui,
& Theseus,*

Futuras mecum commentabar miseras:

& Anaxagoras, *Sciebam me genuisse mortalem*: hi enim omnes diu cogitantes de rebus humanis, intellegebant, eas nequaquam pro opinione volgi esse extimescendas. Et mihi quidem videtur idem fere accidere his qui ante meditantur, quod his quibus medetur dies: nisi quod ratio quaedam sanat illos, hos ipsa natura: intellecto eo, + quod rem continet; illud malum, quod opinatum sit esse maxumum, nequaquam esse tantum, ut vitam beatam possit evertere. Hoc igitur efficitur, ut ex illo necopinato plaga major

mentem Tullius haud accurate retulit.

3 *Quam quanta*] Huiusce exempli iuppeditabit Fr. Sanctius Min. lib. III. cap. 14.

4 *Quod rem continet*; illud malum] Vulgo *quod* remedium illud continet, malum. At Pal. quint & Balliol. *quod* rem continet, malum. Vatic. Reg. & Pithoean. *quod* rem illud continet, malum:

unde Cl. Bentleius vere scripsit, *quod rem continet, illud malum*. Sic infra IV, 10. *Qua oratione praetermissa minime necessaria, ea quae rem continent, pertraximus*. Vide sis & Brutum cap. 29.

5 *Quod opinatum sit*] Balliol. *quod* inopinatum sit. Lego *quod opinati sint*, postulante, ni fallor, sensu.

1 Mor-

jor fit; non, ut illi putant: ut, cum duobus pares casus evenerint, is modo aegritudine adficiatur, cui ille necopinato casus evenerit. Itaque dicuntur nonnulli in moerore, cum de hac communi hominum conditione audivissent, ea lege esse nos natos ut nemo in perpetuum esse posset expers mali, gravius etiam
 25 tulisse. Quocirca Carneades, ut video nostrum scribere Antiochum, reprehendere Chrysippum solebat, laudantem Euripideum carmen illud,

*1 Mortalis nemo est quem non adtingit dolor,
 Morbusque: multi sunt humandi liberi,
 Rursus creandi: morsque est finita omnibus:
 Quae generi humano angorem nequicquam ad-*
ferunt:

*Reddenda terrae est terra: tum vita omnibus
 Metenda, ut fruges; sic jubet necessitas.*

Negabat genus hoc orationis quicquam omnino ad levandam aegritudinem pertinere; id enim ipsum dolendum esse dicebat, quod in tam crudelem necessitatem incidissemus: nam illam

1 Mortalis nemo est] Euripidis ex Hypsipyla sunt, ut docet Stobaeus Serm. cvi. p. 568. apud quem legi possint, vel apud Plutarchum Consol. ad Apoll. pag. 120. Graeca, sicut a viris doctis emendata sunt, proferam.

"Εφ' ὃν μὲν ἔδειξ', ὅτις οὐ παντὶ βροτῶν.

Θάπ' αὖ τὴν τέκνα καὶ ἄπρ' αὖ κτῶν νεκρῶν,

Αὐτὸς π' ἐνθάδε, καὶ τὰδ' ἄλλοις βροτοῖς.

Εἰς γὰρ φέρτερος γὰρ ἀναγκαῖον δ' ἔχει

Εἰς γὰρ φέρτερος, ὅτι καὶ πρὸς τὰς ψυχὰς.

E versibus hisce tres priores adducit Clemens Alexandrinus Strom. IV. p. 588. ultimum Antoninus lib. VII §. 40. Ibi vide doctissimum Gatakerum, ut & Miscell. lib. II. cap. x. pag. 327.

2 Quasi cum Deo pugnare prohibet] Vulgo *cohibet*. Melior autem videbatur lectio, quam suppeditat Eliens. sec. quamque Des. Erasmus & D. Lambinus olim, postulante Latinitate, re-

prae-

quidem orationem ex commemoratione alienorum malorum ad malivolos consolandos esse accommodatam. Mihi vero longe videtur secus: nam & necessitas ferendae conditionis humanae, ² quasi cum Deo pugnare prohibet, admonetque esse hominem; quae cogitatio magno opere luctum levat: & enumeratio exemplorum non, ut animum malivolorum oblectet, adfertur; sed ut ille qui moeret, ferundum sibi id censeat, quod videat multos moderate & tranquille tulisse. Omnibus enim modis succiendi sunt, qui ruunt nec cohaerere possunt propter magnitudinem aegritudinis: ex quo ipsam ³ aegritudinem λύπῃ Chrysippus, quasi solutionem totius hominis, appellatam putat; quae tora poterit evelli, explicata, ut principio dixi, causa aegritudinis: est enim nulla alia, nisi opinio & iudicium magni praesentis atque arguentis mali. Itaque & dolor corporis, cumque est morsus acerrimus, ⁴ perfertur spe proposita boni: & acta aetas honeste ac splendide tantam

praesentant. Optime *Dion O-*
rat. xxx. pag. 300. Τα μὲν καὶ
ἡμεῖς ὅτι γέροντι, ὡς ἔδωκε τῷ Θεῷ.
καὶ μὴδὲν ὑπ' ἐκείνου γεγνημένον
καλὸν ἢ κακόν, μὴδὲν ἀγαθόν ἢ
κακόν, ὡς παλαινοῦν ἄλλοι τι σφόδρα
οὐκ ἔκρινεν Ὀμηρος, λέγων μὴ
ἀπόληται εἶναι ἀνθρώποις τὰ
τοιαῦτα· καλῶς ὀνομάζων δῶρα,
καὶ ἔργα τῷ Θεῷ, ὡς ἅπαντα ἀγαθὰ
καὶ κακά ἐκ' ἀγαθῶν γιγνόμενα. Le-
guntur etiam apud *Stobaeum*
serm. CXXIII. pag. 617. Sed
quidem; ut ad hanc nor-

mam emendandi sint ejus Co-
dices.

³ Aegritudinem λύπῃ Chry-
sippus, quasi solutionem] Λύσιν.
Simile verivbrium prior attu-
lerat *Plato* in *Cratylo* pag. 271.
nam divinus ille philosophus λύ-
πῃ ἀπὸ τῆς ἀγλύσεως τοῦ σώματος
ἐπονομασθῆναι pronuntiat.

⁴ Perfertur spe proposita boni]
Sic *Balliol.* & *Erasmi* editio.
Recte: nam praesens tempus in
sequentibus adhibetur. Vulgo
perferetur.

1 Aut

tantam adfert consolationem; ut eos, qui ita vixerint, ¹ aut non adtingat, omnino, aut per-
 26 leviter pungat animi dolor. Sed ad hanc opinionem magni mali, cum illa etiam opinio accessit; oportere, rectum esse, ad officium pertinere, ferre illud aegre quod acciderit; tum denique efficitur illa gravis aegritudinis perturbatio. Ex hac opinione sunt illa varia & detestabilia genera lugendi, ² paedores, muliebres lacerationes genarum, pectoris, feminum, capitis percussiones; hinc ille ³ Agamemno Homericus, & idem Accianus,

*Scindens dolore identidem intonsam comam:
 in quo facetum illud Bionis, Perinde stultissimum regem in luctu capillum sibi evellere, quasi calvitio*

¹ Aut non adtingat omnino] Codd. habent aut non adtingat aegritudo. Sed ultima vox plane vacat: ideoque vel in omnino mutanda est, quod Cl. Bentleius itauit; vel si mavis, prorsus delenda.

² Paedores — capitis percussiones] De detestabilibus hisce lugendi generibus adi sis Joan. Kirchmannum de Funer lib II. capp. 11, 12. & Everb. Feithium Ant. Homer lib. III. cap. 15.

³ Agamemno Homericus] Is, ut ait Homerus Iliad. K, 15.

Πολλὰς ἐκ κεφαλῆς προβεβύμενους ἔλκετο χαίτας.

Σπαρτίομην quidem κόμη res erat in luctu solennis. Vide Lucianum de Luct Tom. II. pagg. 303, 304. & Martinum Geierum de Luctu Hebraeorum cap. VIII. §. 3.

⁴ Quod is septimo die post filiae mortem hostias immolavisset] Haec verba sunt Aeschinis in Orat. contra Ctesiphontem pag. 440. ed. Francof. Ἐοδμήν δ' ἡμεῖς τῷ θυγατρὸς αὐτοῦ (Δημοσθένους) τιτλευτηκίας, πρὶν πινθῆσαι καὶ πινυμίζομενα ποιῆσαι, σφαινωσάμεναι, & λευκὴν ἰδῆτα λαῶν, ἰσοῦντι καὶ παρρόντι, τὴν μέντοι ὁ δῆλως καὶ πρῶτῳ αὐτὸν πατέρα προσποιῶν ἀπολέπει· καὶ οὐ τὸ δυσχέμα οὐκ ἰδίζω, ἀλλὰ τὸ τρόπον ἐξτάζω· ὁ γὰρ μισότιμνος καὶ πατὴρ πονερός, οὗ ἂν ποτε γένοιτο δημαγωγίας χρῆσις &c. Vide & Plutarchum Conf. ad Apoll. pag. 119. Huiusce facti causam atque fontem sic refert idem vit. Demosth. Tom. II. pag. 847. Ἡίκα δὲ Φίλιππος ἐτεθνήκει, λαμπρῶν ἰδῆται προῆλθεν ἔχων, καί τις τῷ θυγατρὶ αὐτοῦ

calvitio moeror levaretur. Sed haec omnia faciunt, opinantes ita fieri oportere. Itaque & Aeschines in Demosthenem invehitur, & quod is septimo die post filiae mortem hostias immolavisset. At quam rhetorice! quam copiose! quas sententias conligit! quae verba contorquet! ut licere quidvis rhetori intellegas: quae nemo probaret, nisi insitum illud in animis haberemus, omnis bonos interitu suorum quam gravissime moerere oportere. Ex hoc evenit, ut in animi doloribus alii solitudines captent, ut ait Homerus de Bellerophonte,

Qui miser in campis moerens errabat Aleis,

Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans:

& *Nioba fingitur lapidea, propter aeternum, credo,*

αὐτοῦ πρὸς τὴν τετελευτηκυῖαν, ἰφιδέ-
μεν τῷ τοῦ Μακεδόνος θανάτου.

Aeschines autem non modo hostias immolasse, sed etiam coronam gessisse Demostheni vitio dedit, quod veteres in rebus tantum laetioribus πεφανηροῖαν adhibebant. Adi sis Joan Schaefferum ad Aeliani V. H. lib. III. cap. 3.

5 *Qui miser in campis*] Sic Homerus II. Z, 201.

Ἦτοι ὁ καππίδιον τὸ Ἀλίοι οἶος ἄλωτο,

Ὅν θυμὸν κατίδων, πάτοι ἀνδρώπων ἀλιεῖναν.

Ubi monet Scholiastes Ἀλίοι esse ποῖον τὸ Κιλίκας καλέμερον ἀπὸ τῶν Βιλλεροφόντου ἄλης, τούτῃ τῶν. Adi sis Herodotum lib. VI. cap. 95. Strabonem lib. XIV. pag. 993. & Etymologicon M.

in Ἀλίοι. Ad hunc locum respicit Ausonius Epist. XXV, 69.

6 *Nioba fingitur lapidea*] In Siplylo Phrygiae monte. Vide Scholiasten ad Homeri Iliad. Ω. 602. Pausaniam in Atticis pag. 49. Ovidium Metam. VI, 303, seqq. & Lactantium ad Statii Theb. VI, 124. Eodem fere modo, quo noster, hanc enarrat fabulam Tzetzes Chil. IV, 449.

Τὴν ὃ Νιδέην ἰφασαι ἐνδακρυ λίσσον εἶναι. Ὅτε παντὸς ἀναιδέητος ἐκ πάτους γέννηται. Πρὸς μέγον ἦν τὰ δ' ἄκρον ἔχον εὐαιδέητους. Vide sis & Hieronymum Epit. Nepot. pag. 23. ac V. C. Joan. Clerici Dissert. de Stat. Salin. §. VII. Niobes etiam τὴν ἐπὶ τῷ πίνδου σιγῇ memorat Lucianus de Saltat. Tom. I. pag. 802.

Q

i Propter

credo, in luctu silentium: Hecubam autem putant, ¹ propter animi acerbitatem quandam & rabiem, fingi in canem esse conversam. Sunt autem alii, quos in luctu cum ipsa solitudine loqui saepe delectat, ut illa apud Ennium nutrix:

Cupido cepit miseram nunc me proloqui

² *Caelo atque terrae Medeae miseras.*

- 27 Haec omnia recta, vera, debita putantes, faciunt in dolore; ³ maximeque declarant, hoc quasi officium iudicio fieri. Quod si qui forte, cum se in luctu esse vellent, aliquid fecerunt huma-

¹ Propter animi acerbitatem quandam & rabiem] Vide Th. Munckerum ad Hygini Fab. cx1.

² Caelo atque terrae Medeae miseras] Vulgo Medae, nec aliter MSSi. Cum vero repugnet metri ratio, conjecturam, cujus auctor est Des. Erasmus, ipsi recepimus. Joach. quidem Camerarius rescribebat, Caelo atque terrae Medae miseras vices: Paullus autem Manucius, verbis transpositis, legebat Medae caelo atque terrae miseras. Sed haec merae sunt nugae prae ea, quam laudavimus, emendatione. Porro Graeca sic se habent apud Euripidem Med. vf. 59.

ὦδ' ἡμεῖς μ' ὑπῆλθε γῆ τε
καὶ οὐρανός

Λέξα μολέσῃ δῖο Μηδείας
τύχας.

Hosce versus in rem suam comice transduxit Philemon apud Athenaeum lib. VII. p. 288.

ὦς ἡμεῖς μ' ὑπῆλθε γῆ τε
καὶ οὐρανός

Λέξα μολέσῃ τῷ ὕπνῳ ὡς ἰσχυρά. Ipse tamen loquendi modus nihil habet inusitatum. Homerus Il. O, 36.

Ἴσω νῦν τὸδ' αἶψα καὶ οὐρανὸς
εὐρύς ὑπέρθεν. Vide & Odyss. E, 184. Theophrastus apud Athenaeum lib. XV. p. 671.

Πεφλοσέφηναι γῆ τε καὶ οὐρανὸς
λαῶν,
Οὐκ οὐδ' ἐν ἱπποκρίτῃ τῷ αὐτῷ
λόγῳ.

Est autem ab Hebraeis desumptus, qui saepe testes invocant **וְהָאֵלֹהִים וְהָאָרֶץ** Vide Deuter. iv, 26. xxx, 19. & alibi. Pariter Latini. Vide Plantam Mercat. Prol. vf. 4. & Acronem ad Horatii Epod. xvii, 30. Adde porro Victorium Var. Lect. iv, 7.

³ Maximeque declarant, [quasi officium iudicio fieri] Vulgo maximeque declaratur, [quasi officii iudicio fieri. Ac ita Codices. Praestantissimi vero Bentle]

humanius, aut si hilarius locuti sunt; revocant se rursus ad moestitiam, peccatique se infimulant, quod dolere intermiserint. Pueros vero matres & magistri castigare etiam solent; nec verbis solum, sed etiam verberibus, si quid in domestico luctu hilarius ab his factum est aut dictum, plorare cogunt. Quid? ipsa remissio luctus, cum est consecuta, + intellectumque est nihil profici moerendo, nonne res declarat fuisse totum illud voluntarium? Quid ille Terentianus? ipse se poeniens? id est 'Εαυτὸν πωροῦμενος:

ⁱ De-

Bentleii conjecturae debetur haec emendatio.

4 Intellectumque est *nihil profici*] Vulgo *intellectaque nihil profici*; quo modo etiam Pall. quinque, Reg. Pithoean. Med. Balliol. Bak & Victor. Cum vero commodam *σύνταξιν* in illa non viderem lectione; vetustiores editi sequendi videbantur, quibus diserte favet MS. Petrenf. Accedit Eliens. tert. nisi quod ille *conjunctionem* nesciat

5 *Ipsē se poeniens? id est εαυτὸν πωροῦμενος*] Vulgo *puniens*; at cum in MSSis esset fere *poeniens*, antiquam hujusce verbi formam revocari debere vidit Jannus Gulielmius. Recte quidem & vere. Voculas autem sequentes, ut alienas, delet Lambinus, praecunte Manucio; qui putat etiam fieri posse ut Cicero scriptum reliquerit, *quid ille Terentianus?* *εαυτὸν πωροῦμενος*; eoque modo priora illa Glossematis incusan-

tur; quae quidem sententia Fr. Fabricium habet assecclam. At vero non est cur in hanc suspicionem veniant vel haec vel illa verba; non aliter enim aliis in locis Cicero loquitur. Sic Acad. II, 29. *Placet enim Chrysippo — quiescere, id est quod ab iis dicitur ἡσυχάζειν*. Et Tusc. lib. V. cap. 3. *Hos se appellare sapientiae studiosos, id est enim philosophos*. Apuleius de Habit. Doct. Platon. pag. 622. *Sapientem — se qui arbitramur Deum*, id enim est *ἵππον θεῶν*. Ea verba Glossematis perperam damnat Joan. Woverius. Quintilianus Inst. II, 15. *Dicens esse Rhetoricen persuadendi opificem, id est, πειθοῦς δημιουργόν*. Iterum III, 11. *Causa quoque ex causa, id est, αἴτιον ἐξ αἴτιου, nasci videtur*. Haec ut opinor vulgatam lectionem satis defendunt muniantque. Vide sis & Cl. Sarrauii Epist. pagg. 85; 119.

Qz

ⁱ De-

¹ *Decrevi tantisper me minus injuriae, Chremes, meo gnato facere dum fiam miser:* hic decernit, ut miser fit: numquis igitur quicquam decernit invitus?

² *Malo quidem me quovis dignum deputem:* malo se dignum deputat, nisi miser fit. Vides ergo opinionis esse, non naturae, malum.
³ *Quid, quos res ipsa lugere prohibet?* ut apud Homerum cotidianae neces interitusque multorum, sedationem moerendi adferunt: apud quem ita dicitur;

⁴ *Namque nimis multos atque omni luce cadentis Cernimus; ut nemo possit moerore vacare.*

Quo magis est aequom tumulis mandare peremptos

Firmo animo, & luctum lacrimis finire diurnis.

Ergo in potestate est, abjicere dolorem cum velis, tempori servientem. An est ullum tempus, (quoniam quidem res in nostra potestate est)

¹ *Decrevi tantisper]* Heaut. Aët. I. Sc. I, 95.

² *Malo quidem]* Heaut. Aët. I. Sc. I, 83.

³ *Quid, quos res ipsa lugere prohibet]* Vulgo *quid, quod res ipsa &c.* Recepinus vero lectionem, quam praestant Vatic. Pal. tert. & Med.

⁴ *Namque nimis multos atque omni luce cadentis Cernimus]* Sic optime primus reposuit Manucius; omnes enim MSSi carentis exhibent. Ei viam munivit Homerus, cujus verba sic se habent Il. T, 226.

Λίβω γὰρ πολλοὶ καὶ ἐπὶ τοῖς ματα πάντα πίπτουσιν· πότε κὶν τις ἀποπύουσι πένοντο;
Ἄλλὰ χρὴ τὸ μὲν καταδάσκειν ὅσας θάνατον, Νηλεὺς θυμὸν ἔχοντας, ἐπ' ἡμᾶς δακρύσαντας.

Ad hunc locum respexit Seneca Epist. LXIII.

⁵ *Ponendae curae & aegritudinis causa]* Vulgo *ponendae curae aegritudinis causa;* nec aliter plerique MSSi. Hinc factum ut Manucius & Lambinus altera voce

c
sa
vo
lo
bi
vi
ge
fug
fid
his
pie
plu
cur
esse
non
dici
idqu
mul
quic
nam

voce d
aegritu
nam r
runt E
omnin
vero l
voce cu
ferim p
mis cau

6 Po
ita quid
tores C
illa vox
enda.
Ar. W
voce

cui non ⁶ ponendae curae & aegritudinis causa serviamus? Constabat eos, qui concidentem volneribus Cn. Pompeium vidissent, cum in illo ipso acerbissimo miserrimoque spectaculo sibi timerent, quod se classe hostium circumfusus viderent; nihil aliud tum egisse, nisi ut remiges hortarentur, & ut salutem adipiscerentur fuga: ⁶ posteaquam Tyrum venissent, tum adfluctari lamentarique coepisse. Timor igitur ab his aegritudinem potuit repellere? ⁷ ratio ab sapienti viro non poterit? Quid est autem, quod ²⁸ plus valeat ad ponendum dolorem, quam cum est intellectum nihil profici, & frustra esse susceptum? Si igitur deponi potest; etiam non suscipi potest. Voluntate igitur & iudicio suscipi aegritudinem confitendum est: idque indicatur eorum patientia; qui, cum multa sint saepe perpeffi ⁸ faciliusque ferant quicquid accidit, obduruisse sese contra fortunam arbitrantur: ut ille apud Euripiden,

Si

voce deleta rescripserint *ponendae aegritudinis causa*. Sed medicinam multo leniorem praestiterunt Eliens. sec. & Colon. quos omnino sequendos duximus. Si vero Epitheton quoddam sub voce curae latere censeas; rescripserim *ponendae DURAe aegritudinis causa*. Vide sis ad Fin. I, 13.

⁶ Posteaquam Tyrum venissent] Ita quidem Codices. At alii scriptores Cyprum dicunt; ut forsitan illa vox & hoc in loco sit repopenda. Vide virum doctissimum Petr. Wesselingum Observ. I, 13.

pag. 44.

⁷ Ratio ab sapienti viro non poterit] Sic optime Cl. Bentleius. Vulgo ratio ac sapientia vera non poterit?

⁸ Faciliusque ferant quicquid accidit, obduruisse sese contra fortunam arbitrantur] Vulgo Facilius ferunt quicquid accidit, obduruisseque sese &c. At Codices habent ferant. Reg. autem, Pithocan. & Med. obduruisse quam sese. Reliqui cum vulgatis faciunt. Nos igitur, conjunctione transposita, locum sanavimus.

Q3

Si

¹ *Si mihi nunc tristis primum inluxisset dies,
Nec tam aerummofo navigavissem Jalo,
Esset dolendi causa: ut injecto eculei
Freno repente tactu exagitantur novo.
Sed jam subactus miseriis obtorpei.*

Defatigatio igitur miseriarum aegritudines cum faciat leniores; intellegi necesse est, ² non rem ipsam, causam atque fontem esse moeroris. ³ Philosophi summi quique, nondum tamen sapientiam consecuti, nonne intellegunt in summo se malo esse? sunt enim insipientes: neque insipientia ullum majus malum est: neque tamen lugent. Quid ita? quia huic generi malorum ⁴ non adfingitur illa opinio, rectum esse & aequum, & ad officium pertinere, aegre ferre quod

¹ *Si mihi nunc tristis.]* Graece:

Εἰ μὴν τὸ δ' ἡμεῶν πρῶτον ἦν κακὸν ἡμῶν,

Καὶ μὴ μακρὸν δὴ Διὸς πότον
ἐναυτῶλον,

Εἰς σφαδάζειν ἦν αὖ, ὡς νεῖ-
ζυγα

Πᾶλον, χαλκὸν ἀρτίως διδύ-
μῳ.

Νῦν δ' ἀμειλὺς εἰμι, καὶ κατη-
τυχὸς πότον.

Exstant apud Galenum de Dogm. Hipp. & Plat. lib. IV. cap. 7. Tom. V. p. 152. ed. Charter.

² *Non rem ipsam, causam atque fontem esse moeroris.]* Vulgo non rem ipsam atque causam, fontem esse moeroris. Quasi causa moeroris, non esset ejus fons! Sed tam ineptum est, ut non nisi ab indoctis Librariis proficisci posse liquido jures. Nos

igitur eam revocavimus lectionem, quam Erasmus, Victorius & Manucius erant sequuti, quamque res ipsa flagitat.

³ *Philosophi summi quique, nondum tamen.]* Sic optime Cl. Bentleius: nam Reg. Pithoean. Med. & Balliol. dant philosophi summi NEQUE NONDUM &c. Vulgo Philosophi summi, neque dum tamen.

⁴ *Non adfingitur illa opinio — quod idem adfingimus.]* Gebhardus primus ex duobus Pall. recepit affigitur, affigimus, eamque locutionem, qua nemo hominum usus est, velut elegantissimam venditavit. Nos veterem scripturam, quamque firmant plerique omnes Codices & Latinae linguae ratio, jure reduximus.

quod sapiens non fis: quod idem adfingimus huic aegritudini in qua luctus inest, quae omnium maxuma est. ⁵ Itaque Aristoteles veteres philosophos accusans, qui existumavissent philosophiam suis ingeniis esse perfectam, ait eos aut stultissimos, aut gloriosissimos fuisse: sed se videre, quod paucis annis magna accessio facta esset, brevi tempore philosophiam plane absolutam fore. Theophrastus autem moriens accusasse naturam dicitur; quod ⁶ cervis & cornicibus vitam diuturnam, quorum id nihil interesset; hominibus, quorum maxime interfuisset, tam exiguum vitam dedisset: quorum si aetas potuisset esse longinquior; futurum fuisse, ut, omnibus perfectis artibus, omni doctrina hominum vita erudiretur: ⁷ querebatur igitur

⁵ Itaque Aristoteles — absolutam fore] Hunc locum in animo habuit Lactantius Div. Inst. lib. III. c. 28. quod animadvertere debuerunt illius elegantissimi scriptoris editores.

⁶ Cervis & cornicibus] Fabric. & Cantab. habent *corvis*, eamque lectionem recipit Gebhardus, quod illi vivaces alites recte jungi viderentur. At cum reliqui MSSi alteram repraesentent lectionem, eam temere loco movit vir ille doctus; nam scriptores, ubi de longaevitae verba faciunt, *cervos* & *cornices* una memorant. Vetus Poëta apud Stobaeum Serm. X. pag. 127.

Εἰ μὲν ζῆς ἙΛΛ' ΦΟΥ παντὶ χρόνῳ, ἢ ΚΟΡΙΝ' ΝΗΣ, Συγ' ἰώμῃ πλεῖστον πλοῦτον ἀγνοομένη.

Ovidius Metam. VII, 273.

Vivacisque jecur CERV1, quibus insuper addit

Ora caputque novem CORNICIS saecula passi.

Pedo Albinovanus Eleg. II, 115.

Vivacesque magis CERVOS decet esse paventes,

Si quorum in torva cornua fronte rigent.

Vivere CORNICES multos dicuntur in annos;

Cur nos angusta conditione sumus?

Sed exemplorum satis est. Vide tamen Ausonium Eidyll. XI, 12. XVIII, 3.

⁷ Querebatur igitur] Diogenes Laertius lib. v. §. 41. Theophrastum moribundum discipulis suis dixisse tradit, Ἡμεῖς, ὅτι

Q4

igitur se tum, cum illa videre coepisset, exstingui. Quid? ex ceteris philosophis nonne opum & gravissimum quisque confitetur, multa se ignorare? & multa sibi etiam atque etiam esse discenda? neque tamen, cum se in media stultitia, qua nihil est pejus, ¹ haerere intelligent, aegritudine premuntur: nulla enim admiscetur opinio officiosi doloris. Quid, qui non putant lugendum viris? qualis fuit ² Q. Maximus, efferens filium consularem; qualis L. Paullus, duobus paucis diebus amissis filiis; qualis M. Cato, praetore designato mortuo filio; quales reliqui, quos in consolatione conlegimus. Quid hos aliud placavit, nisi quod luctum & ³ moerorem esse non putabant viri? Ergo id, quod alii rectum opinantes aegritudi-

ni

πρὸς ἀρχαίους ζῶν, τὸν ἀποθνήσκοντα. Hieronymus ad Nepotianum Epist. II. pag. 9. ed. Victor. Sapiens ille vir Graeciae Theophrastus, cum expletis centum & septem annis se mori cerneret, dixisse fertur, se dolere, quod tunc egrederetur e vita, quando sapere coepisset. In MSSis quidem legitur, non Theophrastus, sed Theophrastus; hoc vero Librariis est imputandum, quod olim monuit J. Casaubonus ad Charact. Ethic. Prooem. quodque Joap. Martianus rescivisse debuit. Addam duntaxat, me nullo modo dubitare, quin querela, quam memorat Seneca de Brev. vitae cap. i. immerito sit Aristoteli tributa, quum revera pater ejus fuerit Theophrastus. Hac autem de re

notus est Hippocratis Aphorismus, quem refert etiam Lucianus Hermet. Tom. I. pag. 505, 551. eique simile est illud R. Tarphonis Apophtegma, quod occurrat in Pirke Avoth cap. II. §. 15.

¹ Haerere intellegant] Omni no placet haec lectio, quam cuncti fere MSSi tuentur. Quod enim, Turnebo praecunte, Gildardus ediderit habere; id, ut opinor, eos in medio luto haesisse satis demonstrat.

² Q. Maximus — quales reliqui, quos in Consolatione conlegimus] Hieronymus in Epitaph. Nepotiani pag. 21. L. Paullus septem diebus inter duorum exsequias filiorum triumphans urbem ingressus est. Praetermitto Maxi-

mos,

ni se solent dedere, id hi turpe putantes aegritudinem repulerunt. Ex quo intellegitur, non in natura, sed in opinione esse aegritudinem. Contra dicuntur haec. Quis tam demens, 29 ut sua voluntate moereat? natura adfert dolorem; cui quidem + Crantor, inquiunt, vester cedendum putat: premit enim atque instat, nec resisti potest. Itaque Oileus ille apud Sophoclem, qui Telamonem antea de Ajacis morte consolatus esset, is cum + audisset de suo, fractus est. De cujus commutata mente sic dicitur:

6 Nec vero tanta praeditus sapientia

Quisquam est, qui aliorum aerumnam dictis adlevans,

Non idem, cum fortuna mutata impetum

Convertat, 1 clade subita frangatur sua;

Ut

mos, Catones, Gallos, Pisones, Brutos, Scaevolae, Metellos, Scaevolas, Marios, Crassos, Marcellos, atque Aufidios, quorum non minor in lucu quam in bellis virtus fuit, & quorum orbitates in Consolationis libro Tullius explicavit.

3 Moerorem esse non putabant viri] Secunda vox in vulgatis deest. Eam suppeditarunt Reg. Pithoean. Elienf. tert. Petrenf. & veteres editi.

4 Crantor, inquiunt, — vester] Vulgo noster. Sed recte Cl. Bentleius; cum quo faciunt Reg. Pithoean. Med. aliique Codices.

5 Audisset de suo] Lego de sui, morte videlicet. Sic infra cap. 23. Altera, & de communi conditione vitae, & propriae, si

quid sit de ipsius, qui moereat, disputandum. Sic & alibi passim. Haesere tamen Librarii: nam Elienf. pr. Balliol. & Bak. dant de filio. Elienf. autem sec. de suo filio.

6 Nec vero tanta] Graeca sic se habent.

Τὸς δ' αὖ μέγιστος καὶ σιφωτά-
τας φρενὶ

Τοιούτῳ ἴδιος αὖ, οἷος ἐστὶν ἴδῃ,
Καλῶς κακῶς πράσσεισι συμπα-
ραστήσει.

Ὅταν δὲ δαίμων ἀνδρὸς εὐτυχῆς
τὸ πρῶτον,

Μάστιγ' ἐρείσῃ τοῦ βίου παλίν-
τροπον,

Τὰ πολλὰ φρεσὶ καὶ καλῶς εἰ-
σηρῆται.

Exstant apud Stobaeum Serm. CXIII.

1 Clade

Ut illa ad alios dicta & praecepta excidant.

Haec cum disputant; hoc student efficere, naturae obfisti nullo modo posse: hi tamen fatentur graviores aegritudines suscipi, quam natura cogat. Quae est igitur amentia? ut nos quoque² ab illis idem requiramus. Sed plures sunt causae suscipiendi doloris; primum illa opinio mali, quo viso atque persuaso, aegritudo insequitur necessario: deinde etiam gratum mortuis se facere, si graviter eos lugeant, arbitrantur. Accedit superstitio muliebris quaedam: existumant enim diis immortalibus se facilius satisfacturos, si eorum plaga perculsi, afflictos se & stratos esse fateantur. Sed haec inter se quam repugnent, plerique non vident: laudant enim eos qui aequo animo moriantur; qui alterius mortem aequo animo ferant, eos putant vituperandos. Quasi fieri ullo modo possit,

¹ *Clade subita frangatur sua*] Vulgo clade ut subita. Sed mediam vocem non agnoscunt E-liens. pr. Ven. 1491. Erasmi. Lambini. nec eam recipit Latini sermonis ratio; quapropter a me furellis est ejecta.

² *Idem ab aliis requiramus*] *Ursini* liber ab illis, quod viro illi docto jure placet: respicit enim ad id, quod supra dixerant Epicurei, *Quis tam demens, ut sua voluntate moereat?*

³ *Rectum quoque & verum*] Aequum, justum: eaque est hujusce vocis apud optimos scriptores potestas. *Caesar* lib. iv. B. G. cap. 8. *Neque verum esse, qui*

suos fines tueri non potuerint, alios occupare. *Horatius* lib. I. Epist. vii, 98.

Metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.

Qui plura vult, inter alios videat *J. F. Gronovium* ad *Livii* II, 48. & ad *Senecae* de *Ira* lib. II. c. 29.

⁴ *Ut vero plus*] Vulgo at vero plus. Ipsa vero sententiae vis mihi fuit auctor, ut lectionem, quam secuti sunt *Manucius* & *Lambinus*, ipse reducerem.

⁵ *Fortuna*] Hanc vocem non agnoscunt *Pall.* quinque nostrique Codices. Nec ea videtur necessaria; si modo repetatur *ἀντὶ καὶ τοῦτο* *miseria*.

fit, quod in amatorio sermone dici solet, ut quisquam plus alterum diligat quam se! Praeclarum illud est, &, si quaeris, ³ rectum quoque & verum, ut eos, qui nobis carissimi esse debeant, aequae ac nosmetipsos amemus: ⁴ ut vero plus, fieri nullo pacto potest. Ne optandum quidem est in amicitia, ut me ille plus, quam se, ego illum plus, quam me: perturbatio vitae, si ita sit, atque officiorum omnium consequatur. Sed de hoc alias: nunc illud satis est, non adtribuere ad amissionem amicorum miseriam nostram, ne illos, plus quam ipsi velint si sentiant, plus certe quam nosmetipsos, diligamus. Nam quod ajunt, plerisque consolationibus nihil levare; adjunguntque, consolatores ipsos confiteri se miseros, cum ad eos impetum suum [⁵ fortuna] converterit, utrumque dissolvitur: sunt enim ista, ⁶ non naturae vitia, sed culpa: stultitiam autem accusare quamvis copio-

⁶ Non naturae vitia, sed culpa] Sic lib. IV. cap 37. Qui autem non natura sed culpa vitiosi esse dicuntur. D. tamen Laminus reponendum censuit, non naturae vitia, sed stultitiae. Credo, quia stultitiam mox addit nolter. Quasi vero culpa non sit stultitia! Donatus in Terentii Hecyr. Act. II. Sc. I, 31. Videtur unum dixisse opera & culpa; & tamen non est idem. Opera enim est, si scientes laeserimus; culpa, si nescientes: quorum alterum sceleris, alterum stultitiae est. Similiter Eratosthenes apud Homerum Odyss. I, 6. legit.

⁵ Ἡ ὅταν εὐφροσύνη μὴ ἔχῃ, ΚΑΚΟΤΗΤΟΣ ἈΠΟ΄ΥΣΗΣ, Φάσκων τῆς εὐφροσύνης. Auctor est Athenaeus lib. I. pag. 16. Quin & Origenes in Celsum lib. III. pag. 155. Κατὰ τὸ, inquit, τὸ ἀκέραιος, πᾶς φαῦλός ἐστιν. Vide Scholiaften ad Euripidis Hippol. vf. 643. & Suidam in ἀνόντῃ. Ne vero solorum esse Christianorum φράση, ex sacris scriptoribus haustam, putes, en tibi Dionem Chrysostomum, qui Orat. III. pag. 39. ait, Ποτὶ μὲ ὁ παντὸς ἀνόντος λέγεται. Haec vulgatam lectionem abunde, nisi fallor, muniunt firmantque.

copiose licet; nam & qui non levantur, ¹ ipsi ad se miseriam invitant: & qui suos casus ² aliter ferunt atque ut auctores aliis ipsi fuerunt, non sunt vitiosiores, quam fere plerique; qui avari avaros, gloriae cupidos gloriosi reprehendunt: est enim proprium stultitiae, aliorum vitia cernere, oblivisci suorum. Sed nimirum hoc maximum est experimentum, cum constet aegritudinem vetustate tolli, hanc vim non esse in die positam, ³ sed in cogitatione diuturna: nam si & eadem res est, & idem est homo; quâ potest quicquam de dolore mutari, si neque de eo propter quod dolet, quicquam est mutatum, neque de eo qui dolet? Cogitatio igitur diuturna, nihil esse in re mali, dolori ³ medetur, non ipsa diuturnitas. ⁴ Hic mihi adferunt mediocritates; quae si naturales sunt, quid

opus

¹ *Ipsi ad se miseriam invitant*] Vulgo *ipsi ad miseriam invitant*, & ita fere MSS. *Erasmus* autem, *Manucius* & *Lambinus* habent, *ipsi alios ad miseriam invitant*. Eadem est utriusque lectionis sententia, sed ea falsa prorsus & rebus ipsis repugnans. Nam vix est, ut qui consolatione nihil levatus, miser esse pergit; vix est, ut is alios ad miseriam possit invitare. Reliqui potius, ejus forte deterriti, consolationem non respuent; cavebuntque ne nimias suscipiant aegritudines. Quantivis pretii est Codicis *Ursiniani* scriptura, quam nos recipimus; etenim, ut recte monuit vir ille doctus, non minus est

stultum ultro sibi accersere mala, quam aliorum vitia cernere, oblivisci suorum.

² *Aliter ferunt atque ut auctores*] Vide *Godefr. Steuvecium* de Part. LL. pag. 22.

³ *In cogitatione diuturna*] Incepte *Gebhardus* hic & paullo post ex nonnullis Codd. edidit *diuturna*: nam *Balliol. Eliens.* tert alique veram lectionem servant.

⁴ *Hic mihi adferunt*—*consolatione*] Laudat *Nonius* in *mediocritas*, ita tamen, ut a *Ciceronis* exemplaribus nonnihil abeat diversus.

⁵ *Sic interpretantur, ut tantum illud recens esse velint*] Sic *Reg. Pithoean. & Med. Vulg.*

go

opus est consolatione? natura enim ipsa terminabit modum: fin opinabiles, opinio tota tollatur. Satis dictum esse arbitror, aegritudinem esse opinionem mali praesentis, in qua opinione illud infit, ut aegritudinem suscipere oporteat. Additur ad hanc definitionem a Zenone recte, ut illa opinio praesentis mali sit recens. Hoc autem verbum ⁵ sic interpretantur, ut non tantum illud recens esse velint, quod paulo ante acciderit; sed, quam diu in illo opinato malo vis quaedam ⁶ infit & vigeat & habeat quandam viriditatem, tam diu appelletur recens: ut Artemisia illa ⁷ Mausoli Cariae regis uxor, quae nobile illud Halicarnassi fecit sepulchrum, quam diu vixit, vixit in luctu, ⁸ eo denique etiam confecta contabuit: huic erat illa opinio cotidie recens: quae tum denique non ⁹ appellabitur

go interpretatur — velut.

6 Infit & vigeat] Cum Cl. Bentleio legem ut vigeat.

7 Mausoli Cariae Regis] Huc respicit Agellius N. A. lib. X. cap. 18. Mausolus autem fuit, ut M. Tullius ait, rex terrae Cariae: ut quidam Graecarum historiarum scriptores, provinciae Graeciae praefectus. Satrapen Graeci vocant. Apud eum decantatissima illa, quam noster hic refert, sequitur historia. Vide sis & Strabonem lib. XIV. pag. 969. 970. ac Hieronymum adv. Jovin. lib. I. pag. 345. Horum uterque cum Tullio Mausolum Cariae Regem fuisse statuunt, ut faciunt etiam Plinius H. N. lib. XXXVI.

c. 3. & Lucianus in Dial. Diogenis & Mausoli Tom. I. p. 311. Idem clare conficitur ex Herodoti lib. VII. c. 99. & Valerii Maximi lib. IV. c. VI, 1. ext. Me certe fugiunt scriptores, qui eum provinciae Graeciae praefectum dixerunt. Adeatur etiam Suidas in Ἀρτεμισία.

8 Eo denique etiam confecta] Vulgo eodemque. Sed Balliol. eo denique; quod verum.

9 Appellabatur recens] Sic vulgo. Bak. & Med. appellatur; quam tamen lectionem tempus praeteritum, quod statim sequitur, haud admittit. Legendum appellabitur; ut edidimus.

labitur recens, cum vetustate exaruit. Haec igitur officia sunt consolantium, tollere aegritudinem funditus, aut sedare, aut detrahere quam plurimum, aut suppressere nec pati manare longius, aut ¹ ad alia traducere. Sunt, qui unum officium consolantis ² putant docere malum illud omnino non esse, ut Cleanthi placet; sunt, qui non magnum malum, ³ ut Peripateticis: sunt qui abducunt a malis ad bona, ut Epicurus: sunt qui satis putant ostendere nihil inopinati accidisse, ⁴ ut Cyrenaïci. Chrysippus autem caput esse censet in consolando, detrahere

¹ Ad alia traducere] Vulgo ad aliam. Quasi sicut amor amore alio, sic animi dolor alio dolore fit expellendus! Sed hoc minime vult Tullius; quare nos eam recepimus lectionem, quam praestant Reg. Pithoean. Med. Vatic. Pall. quart. quint. Balliol. Bak. & Eliens. sec. tert.

² Putant docere] Vulgo putent. Ex Eliensi sec. modum mutavimus, quod in reliquis verba sunt *indicativa*. Docere vero nos adjecimus Lambinum Bentleiumque secuti; orationi enim complendaq̃ deest vel hoc vel simile vocabulum.

³ Ut Peripateticis] Vulgo ut Peripatetici. Sed recte Cl. Bentleyus, si modo vera sit in priorē loco scriptura. Nonnunquam suspicatus sum Ciceronem dedisse, sunt qui unum officium consolantis putant, malum illud omnino non esse, ut Cleanthes, PERSUA-
BERE. Tum demum non est à

Codicibus hic recedendum.

⁴ Ut Cyrenaïci] Vulgo nihil mali: eaque est cunctorum MSS-torum lectio; quae cum absurda fuerit, Manucius & Lambinus rescripserunt, *nihil novi*. Sed altius latet mendum, quam putarunt eruditi illi viri. Omnino reponendum ut *Cyrenaïci*; cum enim ceterorum, quae hic refert, dogmatum fautores nominat Cicero; parum decore se gesserat, si patronos hujusce sententiae tacuisset. Hos autem fuisse Cyrenaïcos, abunde constat. Noster lib. III. cap. 13. *Cyrenaïci non omni malo aegritudinem effici censent; sed insperato & NEC OPINATO malo*. Iterum cap. 22. *Cyrenaïcorum restat sententia, qui tum aegritudinem censent existere, si NEC OPINATO quid eveniret*. Mirum tamen fortasse videatur, quod à recta via immane quantum discesserint omnes Librarii. Sed qui MSS-tos triverunt,

non

here illam opinionem moerenti, si se officio fungi putet iusto atque debito. Sunt etiam, qui haec omnia genera consolandi conligunt; alius enim alio modo movetur: 'ut fere nos in Consolatione omnia in consolationem unam coniecimus: erat enim in tumore animus, & omnis in eo temptabatur curatio. Sed sumendum tempus est non minus in animorum morbis, quam in corporum: ut Prometheus ille Aeschyli, cui cum dictum esset,

⁶ *Atqui, Prometheus, te hoc tenere existumo,*

¹ *Mederi*

non nesciunt, quam frequentia sint in propriis nominibus eorum peccata: si vero ductus attendas litterarum, a vulgata tam longe non abeunt, quam prima facie censeretur. Utcunque sit, ipsa sententiae vis facit, ut haec emendatio mihi palmaria videatur & ab omnibus probanda. Praetermittendum tamen non est, quod tradit *Plutarchus* περὶ ἀθυμίας pag. 474. 'Ο μὲν, inquit, Καρνεάδης ἐπὶ προσημάτων μεγάλων ἐπεμύνησκειν, ὅτι πᾶν ἔθος ἐστὶν εἰς λύπην καὶ ἀθυμίαν τὸ ἈΠΡΟΣΔΟΚΗΤΟΝ. Sed is, quum fuerit Academicus, adeoque vinculis opinionum liber, nunc hanc, nunc illam pro libitu defendit, ut Stoicis, cum quibus disputabat, negotium facesseret. Cyrenaeorum vero tum temporis adoptabat sententiam, quos *improvisa* tantum species exterrit, ut loquitur *Horatius* lib. I. Ep. vi, 11. Ex eorundem men-

te *Dido* Aen. IV, 419.

Hunc ego si potui tantum sperare dolorem,

Et perferre, soror, potero—

5 *Ut fere nos* in Consolatione omnia in consolationem unam coniecimus] Sic Reg. Pithoean. & optimi quique Codices; nam vulgo in Consolatione nesciunt. Vatic. repraesentat, *ut fere nos in Consolatione fecimus, & omne genus consolandi in consolationem unam coniecimus.*

6 *Atqui, Prometheus*] Apud *Aeschylum* Prom. Vincto vs. 378. ait Oceanus,

Οὐκ ἔστιν, Προμηθεῦ, πῦρ ζωόσκες, ἐστὶ

ἽΟΡΓΗΣ νοστήσης εἰς τὸν ἱατρόν λόγος;

Cui Prometheus,

Ἐάν τις ἐν καιρῷ μαλ' ἄεσθαι κέαρ,

Καὶ μὴ σφραγῶνται θυμὸν ἰχθυίῃ βίᾳ.

Plutarchus Conf. ad Apoll. pag. 102.

¹ *Mederi posse rationem iracundiae:*
respondit,

*Siquidem qui tempestivam medicinam admoventis,
Non ad gravescens vulnus inlidat manus.*

- 32 Erit igitur in consolationibus prima medicina docere, aut nullum malum esse, aut admodum parvum: altera, & de communi conditione vitae, & proprie si quid sit de ipsius qui moereat disputandum: tertia, summam esse stultitiam frustra confici moerore, cum intellegas nihil posse profici. Nam Cleanthes quidem Sapientem consolatur, qui consolatione non eget: nihil enim esse malum quod turpe non

102. & Eustatbius in Iliad. O, 696. secundum versum ita laudant

ΨΥΧΗΣ νοσούσης εἰς ἰατροὺς
λέγοι.

eoque modo legi debere statuunt bene multi. Ne in illorum sententiam pedibus iverim, fecerunt omnia Poëtae exemplaria, Scholiastis auctoritas, nec non ipsa Ciceronis versio quae receptam scripturam manifesto vindicat. Vocibus ὀργῆς νοσούσης iram aegrotare facientem puto denotari. Scriptores nimirum, suis verbis, tertiae conjugationis apud Hebraeos vim saepe tribuunt. Euripides in Rheso vs. 445.

— Ἡμῖσαν δ' ἐξ ἡμῖρας

Πίπης —

Iterum Bacchis vs. 146.

Πυρσώδῃ φλόγα πύκας

Ἐκ νάρθηκος αἰσῆ.

Lucianus Timon. pag. 89. Οὐδὲν ἀδικῆντά μοι ὑπὸ πρῆξις δι-

μῶς ΚΑΤΑΣΗ' ΠΟΝΤΑΣ. Polyacnus Stratag. lib. II. cap. 1, 26. Λαμψυκενοὶ πάντας ΜΕΤΑΛΛΕΥΟΥΣΙΝ ὅς ἂν λάβωσιν. Josephus Antiq. Jud. lib. VII. cap. 1, 3. Ὁρμῶεις ὅτι ἘΒΑΣΙ' ΛΕΥΣΕ Δαδην. Dionysius apud Eusebium H. E. lib. VI. c. 41. de Martyribus Alexandrinis: ΘΡΙΑΜΒΕΥΟΝΤΟΣ αὐτῆς ἐνδόξως τοῦ θνῖ. Locutionem, ut id obiter dicam, desumpsit ex Pauli Epist. II. ad Corinth. cap. 11, 14. Origenes in Celsum lib. III. p. 157. Γνωστὸς ΦΑ' ΑΛΕΙ τὸς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς τῶ ψυχῇ ὑγιείας. Democritus in Sent. pag. 630. Ὁ φθόνος, ἐκ τὸν ὅς ἐκ τὸν ΑΥΠΕ' ΕΙ. Infinita sunt huiusmodi, quorum nonnulla dedimus ad Ciceronem de Fato cap. xx. Vide sis & Servium ad Virgilii Eclog. VIII, 4. & Dan. Fessellium Advers. Sacr. I, 2.

¹ *Mederi posse rationem iracundiae*

fit, si lugenti persuaseris; non tu illi luctum, sed stultitiam detraxeris: alienum autem tempus docendi. Et tamen non satis mihi videtur vidisse hoc Cleanthes, suscipi aliquando aegritudinem posse ex eo ipso, quod esse summum malum Cleanthes ipse fateatur. Quid enim dicemus, * cum Socrates Alcibiadi persuasisset, ut accepimus, eum nihil hominis esse, nec quicquam inter Alcibiadem summo loco natum & quemvis hajulum interesse; cum se Alcibiades affligeret, lacrimansque Socrati supplex esset, ut sibi virtutem traderet turpitudinemque depelleret: quid dicemus, Cleanthe? 3 num in illa re,

curandae] D. Lambinus reponerat, orationem mederi iracundiae; sed ea sane conjectura metricas in leges peccat, quae pedem Trochaicum in versu Iambico non admittunt. Post, sententia mutata, rescripsit, mederi posse orationem iracundiae, nec aliter H. Stephanus ad Aeschylum & in Castig. Cicer. pag. 38. At nec ea ratione procedit versus. Menander apud Stobaeum. Serm. xx p. 172.

Οὐκ ἔστιν ὀργή, ὡς τοῖς, Φάρμακον,
ἄλλ' ἢ ΛΟΓΟΣ πρὸς τοῦτον ἀν-
θρώπου φίλου.

Themistius Orat. VII. pag. 98.

Φάρμακον δὲ ὀργῆς οἰδυνεύσης τὸ μὲν
λόγος ἐστίν, ὃ σὺ τῆς
καὶ ἐπράντης σφαιδάζουσιν καὶ
τοῦτον ἐπ. Symmachus lib. III.

Epist. 6. Solet quidem aegritu-

dius animi RATIO mitigare. Hieronymus Epist. XXV. p. 165.

Reuens vulnus est, & tacitus iste,

quo blandior, non tam curat quam exasperat. Attamen quod tempore mitigandum est, cur ratione non vincitur? Vide & Epist. xxvi. p. 167. Cum λόγοι vel orationem, vel rationem significent, posterior vocis potestas Ciceroni placuit.

2 Cum Socrates Alcibiadi persuasisset] Augustinus C. D. lib. xiv. cap. 8. Alcibiadem ferunt, si me de nomine hominis memoria non fallit, cum sibi beatus videretur; Socrate disputante, & ei, quam miser esset quoniam stultus esset, demonstrante, flevisse. Hoc autem praestitit Socrates apud Platonem in Alcib. I. pag. 38.

3 Num in illa re] Vulgo tum in illa re, quod ex Pall. suis male recepit Gebhardus. Attamen Reg. Pithoean. alique Codices isto vitio laborant. Nos Erasmus, Victorium, Manucium, & Lambinum, duces habemus.

R

i Quam

re, quae aegritudine Alcibiadem adficiēbat, mali nihil fuisse? Quid? illa Lyconis qualia sunt? qui aegritudinem extenuans, parvis ait eam rebus moveri, fortunae & corporis incommodis, non animi malis. Quid ergo? illud, quod Alcibiades dolebat, non ex animi malis vitiisque constabat? Ad Epicuri consolationem satis est
 33 ante dictum. Ne illa quidem firmissima consolatio est, ¹ quanquam & usitata est, & saepe prodest: *Non tibi hoc soli*. Prodest haec quidem, ut dixi, sed nec semper, nec omnibus: sunt enim qui respuant: sed refert, quo modo adhibeatur. Ut enim tulerit quisque eorum qui sapienter tulerunt; non quo quisque incommodo adfectus sit, praedicandum est. Chrysiippi, ad veritatem firmissima est: ad tempus aegritudinis, difficilis. Magnum opus est, probare moerenti; illum suo iudicio, & quod se ita putet oportere facere, moerere. Nimirum igitur, ut in causis non semper utimur eodem statu, (sic enim appellamus controversiarum genera) sed ad tempus, ad controversiae naturam, ad personam adcommoamus; ² sic in aegritudine

¹ *Quamquam & usitata est, & saepe prodest*] Huc spectant elegantissimi Timoclis versus, qui leguntur apud Athenaeum lib. vi. pag. 223. & Stobaeum Serm. cxxiii. pag. 616. Eorum duntaxat partem, ne sim longior, apponam.

Τὸς γὰρ τραγῆδους ὡς ᾄδῃ, εἰ
 βέλτε, σκόπε,

Ὡς ἀφελῶσι πάντας· ὁ μὲν γὰρ
 ὦν πένης
 Πτωχότερον αὐτῷ καταμαδῶν ἢ
 Τήλεφοι
 Γινόμενος, ἥδη τὴν πινύαν ῥῆσιν
 φέρεται.
 Ὁ νοστῶν τὴν μανικὴν, Ἀλκμήϊ
 ἐκείφατο.
 Ὁφθαλμὶς πρὸς; εἰς τὸ Φινέει
 πφλοῖ.

Τίσιτι

tudine lenienda: nam quam quisque curationem recipere possit, videndum est. Sed nescio quo pacto ab eo, quod erat a te propositum, aberravit oratio. Tu enim de sapiente quaesieras: cui autem malum videri nullum potest, quod vacet turpitudine; aut ita parvum malum, ut id obruatur sapientia vixque appareat: qui nihil opinione adfingat adsumatque ad aegritudinem; nec id putet esse rectum, se quam maxime excruciaci luctuque confici: quo pravius nihil esse possit. Edocuit tamen ratio, ut mihi quidem videtur, cum hoc ipsum proprie non quaereretur hoc tempore, numquod esset malum, nisi quod idem dici turpe posset; tamen ut videremus, quicquid esset in aegritudine mali, id non naturale esse, sed voluntario iudicio & opinionis errore contractum. Tractatum est ³⁴ autem a nobis id genus aegritudinis, quod unum est omnium maxumum; ut, eo sublato, ³ reliquorum remedia ne magno opere quaerenda arbitremur. Sunt enim certa quae de paupertate, certa quae de vita inhonorata & ingloria dici soleant: separatim certae scholae sunt de exilio

Τίτληκε τῷ παιῖ; ἢ Νιόβη κακὴ
φικε &c.

Ἀπαντῶ γὰρ τὰ μείζον' ἢ πεί-
ποδὲ πῆς

Ἀτυχήματ' ἄλλοις γιγνόντ' ἐν-
ισκῶν

Τὰς αὐτὸς αὐτοῦ συμφορὰς ἤπιοι
εἶσι.

Sic enim, comparatis inter se
variis lectionibus, emendandum
locum censui. Rem ipsam teti-

git noster supra capp. 23. seqq.

2 Sic in aegritudine lenienda:
nam quam] Vulgo lenienda quam.
Sed a nobis stant Reg. Pithoean.
Eliens. tert. & veteres editi.

3 Reliquorum remedia ne mag-
no opere quaerenda arbitremur]
Vulgo arbitraremur. Nos Eliens.
pr. Ballicl & Victor. poscente
sicut arbitror ipsa re, sequimur.

R z

i De

exfilio, de interitu patriae, de servitute, de debilitate, de caecitate, ¹ de omni casu, in quo nomen poni solet calamitatis: haec Graeci in singulas scholas, & in singulos libros dispertiunt: opus enim quaerunt: ² quamquam plenae disputationes delectationis sunt. Et tamen ut medici toto corpore curando, minimae etiam parti si condoluit medentur: sic philosophia cum universam aegritudinem sustulit; tamen, si quis error aliunde exstitit, si paupertas momordit, si ignominia pupugit, si quid tenebrarum obfudit exfilium, aut eorum quae modo dixi si quid exstitit; ³ & si singularum rerum sunt propriae consolationes: de quibus audies tu quidem, cum voles. Sed ad eundem fontem revertendum est, aegritudinem omnem procul abesse a sapiente; quod inanis sit; quod frustra suscipiatur; quod non natura exoriatur, sed

¹ *De omni casu*] Vulgo *Et de omni casu*. Primam voculam delevimus, id quod volunt Reg. Pithoean. Med. Eliens. pr. tert. & Bak.

² *Quamquam plenae disputationes delectationis sunt*] Sic commendavit Hadr. Turnebus Advers. lib. XIX. cap. 5. eamque conjecturam receperunt Lambinus, Fabricius & Gebhardus. Multi Codices, *quamquam plane disputationis sunt delectationis*. Unde Manucius ex vetere libro rescribebat, *quamquam plane disputationis sunt & delectationis*. Nos, ut videtur, feliciter; *quamquam*

plane disputationes sunt delectationis, vel *delectationi sunt*, ut ordinem verborum sequamur, quam praestant Reg. Pithoean. & plures MSSi. Hanc hariolationem diserte firmat Pal. quart. nisi quod is male *delectationi*. Nemo certe nescit Graecos ingenii fuisse disputacis, quos ea propter *contentionis cupidiores quam veritatis* dixit Cicero de Orat. lib. I. c. XI.

³ *Et si singularum*] Turbatus est locus, quem restituere multi sunt conati. Hadr. Turnebus Advers. XIX, 5. ac Joachb. Camerarius reponunt *etiam singularum*. Violentior est D. Lambini *medicina*

ed iudicio, sed opinione, sed quadam invitatione ad dolendum, cum id decreverimus ita fieri oportere. Hoc detracto, quod totum est voluntarium; aegritudo erit sublata illa moerens: * morsus tamen & contractiunculae quaedam animi relinquentur: hanc dicant sane naturalem: dum aegritudinis nomen absit, grave, tetrum, funestum; quod cum sapientia esse, atque ut ita dicam habitare nullo modo possit. At quae stirpes sunt aegritudinis? quam multae, quam amarae! quae, ipso trunco everso, omnes eligendae sunt, & si necesse erit, singulis disputationibus: superest enim nobis hoc, cuicuiusmodi est, otium. Sed ratio una omnium est aegritudinum, plura nomina: nam & invidere, aegritudinis est; & aemulari, & obtrektare, & misereri, & angere, lugere, moerere, aerumna adfici, lamentari, sollicitari, dolere, in

cina, pro qua duae priores voculae refecandae sunt *Manucius*, servata lectione vulgata, ἀναγλῶντος agnoscit. Equidem rescribendum censeo, *ei singularum rerum sunt propriae consolationes*. Lenissima quidem est haec curandi ratio. Si enim repetitis primis proximae vocis litteris ortum debuit.

4 *Morsus* tamen & contractiunculae *quaedam animi* relinquentur] Sic Codices, nec aliter *Nonius* in *contrahi*: sed tum demum absque soloecismi vitio sequi nequit, hanc *dicant sane naturalem*. Forasan legendum, has

dicant sane naturales: nisi cum Cl. Benteio malis, *morsus* tantum & contractiuncula *quaedam animi* relinquetur.

5 At quae *stirpes*] Vulgo *atque*. Sed Reg. & Pithoean. *atque*. Hinc lectionem, quam recepi, Cl. Benteius opportune fabricavit.

6 *Omnes eligendae sunt*] Elegans est haec lectio. Plures vero Codices habent *omnes eligendae sunt*; ut etiam paullo post *Fibrae stirpium* eligendae. Hoc monendum duxi, quamvis potior videatur altera ratio. Vide tamen *Varronem* R. R. lib. I. cap. 47.

R 3

1 Quod

in molestia esse, affligi, deperare. Haec omnia definiunt Stoici: eaque verba, quae dixi, singularum rerum sunt; non, ut videntur, eadem res significant, sed aliquid differunt: ¹ quod alio loco fortasse tractabimus. ² Haec sunt illae fibrae stripium, ³ quae sunt, ut initio dixi, persequendae, & omnes eligendae, ne umquam ulla possit exsistere. Magnum opus & difficile: quis negat? quid autem praeclarum, non idem arduum? sed tamen ⁴ id se effecturam philosophia profitetur: nos modo curationem ejus recipiamus. Verum quidem haec hactenus: cetera, quotienscumque voletis, & hoc loco & aliis, parata vobis erunt.

¹ *Quod alio loco fortasse tractabimus*] Id praestitit infra lib. IV. c. 8.

² *Haec sunt illae*] Sic Reg. Pithocan. Med. & Bak. *αἱ φαινομένης*. Vulgo *hae*.

³ *Quae sunt ut initio dixi persequendae & omnes eligendae*] Sic Eliens. tert. Vulgo *quas initio dixi, persequendae*. Lambinus rescribendum censuit *persecandae*.

Eliens. sec. dat *quas initio dixi praefecandas & omnes eruendas*. Sed tum demum sequi debet *ne unquam ulla posset, non possit, exsistere*. Lego *quae sunt, ut initio dixi, praefecandae & omnes eligendae*.

⁴ *Id se effecturam*] Vulgo *se* nesciunt, quod ex MSSis & veteribus editis adjecimus.

M. TUL-

T

DE

tater
prim
legibI C
tima
non en
ad po
Repor
nihil
unqua
stituit

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

AD

M. BRUTUM

LIBER QUARTUS.

DE RELIQUIS ANIMI PERTUR-
BATIONIBUS.

CUM multis locis nostrorum hominum
ingenia virtutesque, Brute, soleo mira-
ri; tum maxime in his studiis, quae
fero admodum expetita, in hanc civi-
tatem e Graecia transtulerunt. Nam cum a
primo urbis ortu, regiis institutis, partim etiam
legibus, auspicia, caerimoniae, ¹ comitia, provo-
cationes,

¹ Comitia, provocationes] Ul-
tima vox *Ursino* est suspecta;
non enim putat, invitis Regibus,
ad populum potuisse *provocari*.
Reponit igitur *prensationes*. Quo
nihil est absurdius; nam nullus
unquam populus *prensationes* in-
stituit; eae sunt enim ambitio-

forum hominum blandimenta,
quibus freti munia magistratus-
que captabant. Hi scilicet, id
quod de Antiocho Rege narrat
Athenaeus lib. V. pag. 193. τὰς
μὲν ΔΕΞΙΟΫΜΕΝΟΙ, τὰς δὲ καὶ
ἀπειλούμενοι, παρακαλοῦσι φέρειν
αὐτοῖς τὰ ψήφοι, ποτὶ μὲν, ὡς
ἀγόμενοι.

R 4

cationes, ¹ patrum consilium, equitum peditumque descriptio, tota res militaris, divinitus esset constituta; tum progressio admirabilis incredilibisque cursus ad omnem excellentiam factus est, dominatu regio Republica liberata. Nec vero hic locus est, ut de moribus institutisque majorum, & disciplina ac temperatione civitatis loquamur: aliis haec locis satis accurate a nobis dicta sunt, maximeque in his sex libris quos de Republica scripsimus. Hoc autem loco consideranti mihi studia doctrinae, multa sane occurrunt; cur ea quoque arcessita aliunde, neque solum expetita sed etiam conservata & culta videantur. Erat enim illis paene in conspectu praestanti sapientia & nobilitate Pythagoras;

ἀγοράνομοι γίνονται, ποτὲ δὲ, ὡς δῆμαρχοι. Itaque per se ruit ista conjectura, quamvis bene se non haberet vulgata lectio; sed & ipsa pessime fuit in dubium revocata: nam *provocationem ad populum etiam a Regibus fuisse* docet ex *Tullio de Rep. Seneca Epist. CVIII. Adeantur etiam Livius VIII, 33. & Valerius Maximus VIII, 1.*

¹ *Patrum consilium*] *Eliefs* sec. tert. *patrum, consulum*. Ita etiam MS. *Petrenf.* nec absurdam hanc lectionem correxit *Raphael de Marcatellis*, qui in illo Codice veram scripturam sexcenties delevit. Egregiam scilicet rerum Romanorum notitiam habuere fraterculi! cum *Coss.* non nisi post exactos *Reges* fuerint creati, *Patrum* vero

consilium instituerit *Romulus*. *Ovidius Fast. V, 71.*

Romulus hoc vidit, selectaque peiora PATRES

Dixit; ad hos urbis summa relata novae.

Sallustius Catil. cap. vi. Delecti, quibus corpus annis infirmum, ingenium sapientia validum erat, Reip. consultabant. Hi vel actate, vel curae similitudine, PATRES appellabantur. Inter alios vide *Livium I, 8. Justinum lib XLIII. cap. 3. & Lactantium Div. Inst. II, 6.*

² *In Italia Graecia* — ea quae magna dicta est] *Origenes* in *Celsum lib. I. pag. 6. Οἱ γοῦν Πυθαγόριοι ἐπὶ πλείον τὰς Ἀγρελάς συνεθήσαντο ἐν Ἰταλίᾳ, τῇ κληθείσῃ μεγάλῃ Ἑλλάδι.* Adeantur *Iamblichus vit. Pythag. §.*

thagoras; qui fuit in Italia temporibus isdem, quibus L. Brutus patriam liberavit, praeclarus auctor nobilitatis tuae. Pythagorae autem doctrina, cum longe lateque flueret, permanavisse mihi videtur in hanc civitatem: idque cum conjectura probabile est, tum quibusdam etiam vestigiis indicatur. Quis enim est qui putet, cum floreret in Italia Graecia potentissimis & maximis urbibus, ea quae Magna dicta est; in hisque primum ipsius Pythagorae, deinde postea Pythagoreorum tantum nomen esset; nostrorum hominum ad eorum doctissimas voces aures clausas fuisse? Quin etiam arbitror, propter Pythagoreorum admirationem, Numam quoque regem Pythagoreum a posterioribus existi-

166. & Porphyrius vit. Pyth. §. 20. Totum vero Italiae latus, quod infero mari alluitur, major Graecia fuit, ut ait Seneca Conf. ad Helv. cap. 6. Vide sis Athenaeum lib. xii. pag. 523. E. & Justinum lib. xx. capp. 1, 2.

3 Pythagoreum a posterioribus existimatum] Vulgari fama captus est Ovidius Metam. lib. xv. init. & Fast. lib. III, 153. Quod Poetae forsitan ignoscendum. Ab hac tamen culpa sibi non caverrunt Patres. Clemens Alexandrinus Strom. I. pag. 358. Νομάς ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς Πυθαγόρου μὲν ἦν. Rursus lib. V. pag. 648. Εἰς ὅτως ἄρα ὁ μὲν βασιλεὺς Ῥωμαίων (Νομάς ὄνομα αὐτοῦ) Πυθαγόρου ὦν, πρῶτον ἀνδράπων ἀπάντων, πίστως καὶ εἰρήνην ἰστέον ἰδρύσατο. Hieronymus

in Jovin. lib. II. pag. 380. *Adhuc sub Regibus & sub Numa Pompilio facilius majores tui Pythagorae continentiam, quam sub Coss. Epicuri luxuriam susceperunt.* Ibi cum Presbytero Stridonensi lapsus est vir summus Des. Erasmus. Cyrillus in Julian. lib. vi. p. 193. Ἐπειδὴ γὰρ (ὁ Νομάς) τὴν τοῦ ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ φιλοσοφίαν ἱπαινέειν ἤξεον, καὶ ὅλοι ἦν τὸ αὐτοῦ δογματῶν, ἀνείδον μὲν τὸ θεῖον & μορφῆς εἰς ἀπαν ἡμοιοεχὲς ὑπελάμβαναι. Sed iis facillima quidem venia debetur; Historicos enim pariter errasse testis est Plinius H. N. lib. XIII. cap. 13. Diodorus in Excerpt. Peiresc. p. 230. Λέγουσι δὲ πρὶς (Numam Pompilium) ἀκουσθὲν γανίμῳ Πυθαγόρου παρ' ἐκείνου λαβεῖν τὰ περὶ Θεῶν νομοθετήματα, καὶ πολλὰ

existimatum: nam cum Pythagorae disciplinam & instituta cognoscerent, regisque ejus aequitatem & sapientiam a majoribus suis acceperant; aetates autem & tempora ignorarent propter vetustatem; eum, qui sapientia excelleret, Pythagorae auditorem crediderunt fuisse. Et de conjectura quidem hactenus. Vestigia autem Pythagoreorum quamquam multa colligi possunt, paucis tamen utemur; quoniam non id agitur hoc tempore. Nam cum carminibus soliti illi esse dicantur & praecepta quaedam occultius tradere; & mentes suas a cogitationum intentione cantu fidibusque ad tranquillitatem traducere; gravissimus auctor in Originibus dixit Cato, morem apud majores hunc epularum fuisse, ut deinceps qui accubarent, ¹ canerent

ἀεὶ διδάχθηναι. Adi Livium I, 18. XL, 29. & Dionysium Halicarnassensem lib. II. cap. 59.

¹ Canerent ad tibiam] De hoc more diximus ad lib. I. Tusc. cap. 2. Est vero quod ostendat vetustissimos Romanos a Pythagoreis illum non accepisse; nam hi sane lyra sunt usi: τὰς γὰρ αὐλὰς ὑπελάμβανον ὁδοῖσιν τι καὶ πανηγυρικὸν καὶ ἐδάμωδες ἐλευθεροῖν τὴν ἤχον ἔχουσιν, ut tradit Iamblichus vit. Pythag. §. cxi. Vide & Quintilianum Inst. Orat. lib. IX. c. 4. Ad horum imitationem αὐλοποιὸς & αὐλητὴς ejiciens e sua Rep. Plato, lyram tamen & citharam retinuit. Vide lib. III. de Rep. pag. 196. ed. Cantab. Hinc Anacharsis, ἰσχυροῦς ἐστὶν ἡ Σκύθαις αὐλοί; εἰπὶν, ἀλλ'

ἐν ἁμυλοῖ. Quasi tibia solis commessationibus esset apta nata. Responsum memorant Diogenes Laertius I, 104. aliique plurimi. Aelianus V. H. III, 14. Ἀπὸ τῆς μέθης καὶ τοῦ οἴνου ἀφάρτισ (Βυζάντιοι) ἈΥΛΟΥ μὲν ἀκούει χαιροῦν, ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ ἈΥΛΕΪΣΘΑΪ ἐστὶν. Si tamen Athenaeo credimus, apud Pythagoreos aliter se res habebat. Καὶ τὸ, inquit ille lib. IV. pag. 184. καὶ τὸ Πυθαγορικῶν ὅτι πολλοὶ τὴν ἈΥΛΗΤΙΚΗΝ ἤκουον, ὡς Εὐφράνῃ τε καὶ Ἀρχύτῃ, Φιλόλαός τε ἄλλοι τε οὐκ ὀλίγοι. Adeatur etiam Scholiastes Hermogenis, quem laudat Jf. Casaubonus ad Deipnosophistae XIV, 5. Utcunque sit, sapientiae studiosos ante Laelii aetatem & Scipionis non reperit Cicero,

ad tibiam clarorum virorum laudes atque virtutes. Ex quo perspicuum est, & cantus tum fuisse ² rescriptos vocum sonis, & carmina: quamquam id quidem etiam Duodecim tabulae declarant, condi jam tum solitum esse carmen: quod ne liceret fieri ad alterius injuriam, lege sanxerunt. Nec vero illud non eruditorum temporum argumentum est; quod & ⁴ deorum pulvinaribus, & epulis magistratuum fides praecinant: quod proprium ejus fuit, de qua loquor, disciplinae. Mihi quidem etiam Appi Caeci carmen, (quod valde Panaetius laudat epistola quâdam quae est ad Q. Tuberonem) Pythagoreorum videtur: multa etiam sunt in nostris institutis ducta ab illis: quae praetereo, ne ea,

¹ quae

Cicero, quos appellare posset nominatim, ut ait infra c. 3. & ex evanidis hujusmodi vestigiis perperam colligitur, veterrimos Quirites instituta Pythagorica sequutos esse; cum talis morum similitudo forte fortuna possit evenire. Noster tamen non solus fuit qui Romanos mores Pythagoricis similes fuisse censuit; eadem enim Castoris erat opinio. Vide Plutarchum Quaest. Rom. pag. 266.

² Rescriptos vocum sonis & carmina] J. F. Gronovius ad Livii VII, 2. emendabat descriptos. Eamque lectionem prae se fert editio Colonienfis a Fr. Fabricio curata. Pantagathus etiam reponit vocum notis, quod non placet. Vide Augustinum C. D. II, 21. Si qui sunt, quibus a

vulgata scriptura recedere sit religio, videant ii Turnebum Advers. lib. VII. cap. 17. is enim eam non incommode defendit.

³ Quod ne liceret fieri ad alterius injuriam, lege sanxerunt] Noster de Rep. lib. IV. apud Augustinum C. D. lib. II. cap. 9. Duodecim tabulae cum per paucas res capite sanxissent, in his hanc quoque sancendam putaverunt, si quis — CARMEN condidisset, quod infamiam faceret flagitiumve alteri. Vide sis & capp. 12, 14. ac Interpretes ad Horatii Serm. lib. II. Eclog. I, 82. & lib. II. Epist. I, 152.

⁴ Deorum pulvinaribus] Solennibus epulis, cum fierent leaetisternia. Vide Cl. Salmasium Exercit. Plin. pag. 122.

¹ Quae

¹ quae peperisse ipsi putamur, aliunde didicisse videamur. Sed, ut ad propositum redeat oratio; quam brevi tempore, quot & quanti poetae, qui autem oratores exstiterunt? facile ut appareat, nostros omnia consequi potuisse, simul ut velle coepissent. Sed de ceteris studiis alio loco, & dicemus, si usus fuerit, & saepe diximus. Sapientiae studium vetus id quidem in nostris: sed tamen ante Laelii aetatem & Scipionis non reperio quos appellare possim nominatim: quibus adulescentibus Stoicum Diogenem & Academicum Carneadem video ad Senatum ab Atheniensibus missos esse legatos. Qui cum republicae nullam umquam partem attigissent; essetque eorum alter Cyrenaeus, alter Babylonius; ² numquam profecto scholis essent excitati, neque ad illud munus electi, nisi in quibusdam principibus, temporibus illis, fuissent studia doctrinae: qui, cum ce-

tera

¹ Quae peperisse ipsi putamur] Cum Reg. Pithoean. & Pal. tert. *perperisse* nobis exhibeant, eo quidem ducunt, ut non inepte corrigatur *repperisse*. Non tamen in se mala est recepta lectio. Vide sis nostrum in Oratore cap. 32.

² Nunquam profecto scholis &c.] Hoc ratiocinium (manes ignoscant Ciceronis) insubidum prorsus est & ficulneum; nam ne minime quidem ostendit, Romanos philosophiam tum temporis in pretio habuisse; docet solummodo, hosce viros illi muneri pares ab Atheniensibus existima-

tos esse; ut erant sane propter dicendi facultatem, quae cum apud studiorum rudes, tum apud peritos vim suam exserit. Audiamus *Plutarchum* vit. Caton. Maj. Tom. I. pag. 349. Πρώτης Ἀθηνῶν ἡλθον εἰς Ῥώμην εἰ πρὸ Καρνεάδου τὸ Ἀκαδημαϊκὸν ἐδιδάσκοντα τὸν Στωικὸν φιλόσοφον, καταδίκην τινὰ παρατηρήσειν τὸν δὲ μὲν τὸ Ἀθηναίων, ἢ ἐν Ῥώμῃ ὄφειλε, ὤρωπίων μὲν διαζέονταν, Σικανίων δὲ καταψήφισαμένων, τμήμα πωλησίων πωλείαντων ἔχουσιν — Ἐμμένετο (Κάτων) τοῖς ἄρχουσιν ἐπὶ πρὸς βεβαία κάθηται πολὺν χρόνον ἀπρακτοῦ ἀνδρῶν, ὅτι περὶ ΠΑΝΤΟΣ

tera
tion
am
cipi
Itac
(qu
per
cis,
cep
Lat
nem
etia
trab
ma
con
tiffi
per
dis
latu

TO'S
ΔΙ'Ω
His
cense
cund
vii,
ferus
ani V
3
post
ut et
Alibi
4
vocer
loco
sibi v
necsci

tera literis mandarent, alii jus civile, alii orationes suas, alii monumenta majorum; hanc amplissimam omnium artium bene vivendi disciplinam vita magis quam literis persecuti sunt. Itaque illius verae elegantisque philosophiae (quae ducta a Socrate in Peripateticis adhuc permansit & idem alio modo dicentibus Stoicis, cum Academici eorum controversias disceptarent) nulla fere sunt aut pauca admodum Latina monumenta: sive propter magnitudinem rerum occupationemque hominum, sive etiam quod inperitis ea probari posse non arbitrabantur. Cum interim illis silentibus ³ C. Amasinius ⁴ exstitit dicens; cujus libris editis commota multitudo contulit se ad eandem potissimum disciplinam: sive quod erat cognitu perfacilis, sive quod invitabatur ⁵ inlecebris blandis voluptatis; sive etiam quia nihil erat prolatum melius, illud quod erat, tenebant. Post

Ama-

ΤΟΣ ΤΟΥ ΒΟΥΛΟΙΝΤΟ, ΠΑ-
ΔΙΩΣ ΠΕΡΙΘΕΙΝ ΔΥΝΑΝΤΑΙ.
His Critolaum Peripateticum ac-
cenfet, eorumque omnium fa-
cundiam laudat Agellius N. A.
vii, 14. Plura dabunt Joan. Schef-
ferus & Joach. Kubnius ad Aeli-
ani V. H. lib. III. c. 17.

³ C. Amasinius] Sic & paullo
post Epicureus iste nominatur,
ut etiam lib. xv. Fam. Ep. 19.
Alibi vero dicitur Amasinius.

⁴ Exstitit dicens] Ultimam
vocem delet Lambinus; at illius
loco Gulielmus legit Picens. Quid
sibi velint eruditi illi viri, plane
nescio. Nam Amasanium Pi-

centem fuisse non constat, & di-
cens commode prorsus illis silen-
tibus opponitur. Loquendi certe
ratio bene se habet. Cicero in
Orat. cap. 13. Est enim, ut scis,
quasi in extrema pagina Phaedri
his ipsis verbis loquens Socrates.
Lactantius lib. II. cap. xiiii, 12.
Aberrantes a notitia Dei gentes
esse coeperunt. Vide quae nota-
vimus ad scriptorem de Bell.
Hispan. cap. 29.

⁵ Illecebris blandis voluptatis]
Eliens. sec. Balliol. & Petrens. a
prima manu blandae voluptatis,
quo modo locuti sunt Lucretius &
Ovidius: sed ποικιλιώτερος videtur.
r Et

Amasinium autem, multi ejusdem aemuli rationis multa cum scripssissent, Italiam totam occupaverunt: quodque maxumum argumentum est non dici illa subtiliter, quod ¹ & facile ediscantur & ab indoctis probentur; id illi fir-
 4 mentum esse disciplinae putant. ² Sed defendat quod quisque sentit: sunt enim judicia libera: nos institutum tenebimus; ³ nulliusque unius disciplinae legibus adstricti, quibus in Philosophia necessario pareamus, quid sit in quaque re maxime probabile, semper requiremus. Quod cum saepe alias, tum nuper in Tusculano studiose egimus. Itaque expositis tridui disputationibus, quartus dies hoc libro concluditur: ut enim in inferiorem ambulati-
 onem descendimus, quod feceramus idem superioribus diebus, acta res est sic. M. Dicat, si quis volt, qua de re disputari velit. A. Non mihi videtur omni animi perturbatione posse Sapiens vacare. M. Aegritudine quidem hesternae disputatione videbatur: ⁴ nisi forte tempo-

¹ Et facile ediscantur] Vulgo etiam. Nos MStum Petrenf. sequimur. Quin & uterque Ma-
 uucius olim sic ediderat.

² Sed defendat, quod quisque sentit] Sic Horatius Serm. lib. II. Ecl. I, 50.

Ut, quo quisque valet, suspectos terreat —

At Pal. quartus, sed defendat unusquisque, quod sentit. Librarius ad usitatum verborum ordinem propius voluit accedere.

³ Nulliusque unius disciplinae

legibus adstricti] Vulgo nulliusque. Emendationem vero Bentleianam recepimus, quod commodissima videbatur. Sic nulla re una magis oratorem commendari dixit noster in Bruto cap. LIX.

⁴ Nisi temporis causa nobis adsentiebare] Penultima vox vulgo abest. Plerique MSSi novi: Gryph. autem novis. Legendum nobis cum Reg. & sic ediderunt Ascensius, Erasmus, Victorius & Lambinus. Vatic. exhibet non cui, quod ex conjectura placebat Gulielm. Sed

ris ca
 nam
 Nor
 gritu
 qui,
 potes
 contu
 tus,
 ta igit
 stant
 libid
 per
 sus in
 ne n
 entis
 non
 Stoic
 magi
 occu
 qua
 esse

Sed il
 enim
 morat
 rat Tu
 tempor
 & po
 5
 Pithoe
 Codic
 Forfar
 6
 quis g
 Chryl
 vir il

ris causa nobis adsentiebare. A. Minime vero: nam mihi egregie probata est oratio tua. M. Non igitur existumas cadere in Sapientem aegritudinem? A. Prorsus non arbitrator. M. Atqui, si ista perturbare animum Sapientis non potest, nulla poterit. Quid enim? metusne conturbet? at earum rerum est absentium metus, quarum praesentium est aegritudo; sublata igitur aegritudine, & sublatus est metus. Restant duae perturbationes, laetitia gestiens, & libido: quae si non cadent in Sapientem, semper mens erit tranquilla Sapientis. A. Sic prorsus intellego. M. Utrum igitur mavis? statimne nos vela facere? an quasi e portu egredientis paululum remigare? A. Quidnam est istuc? non enim intellego. M. Quia ⁶ Chrysippus & Stoici cum de animi perturbationibus disputant, magnam partem in his partiendis & definiendis occupati sunt: illa eorum perexigua oratio est, qua medeantur animis, nec eos turbulentos esse patiantur. Peripatetici autem ad placandos animos

Sed illi vi nullus est locus; quam enim vim significet, haud memorat. Si simile quiddam voluerat Tullius, proculdubio dixisset; *temporis causa, non rationum vi & pondere coactus adsentiebare.*

5 Sublatus est metus] Reg. Pithoean. Med. Balliol. aliique Codices & sublatus est metus. Forſan etiam sublatus est metus.

6 Chrysippus & Stoici] Reliquis generali nomine designatis, Chrysippus *πρωτος* appellatur, quia vir ille praecipuae fuit inter Sto-

icos auctoritatis. Ac ita solent Scriptores. *Homerus* Il. T, 63.

Ἐκπερι μὲν καὶ Τρωσὶ τὸ κρηδίων —

Macbon apud *Athenaeum* lib. VIII. p 357. Πρὸς τὸ Ἀθλῶν καὶ Οἰῶν. *Noſter* de *Divin.* I, 53. *Fore ut armis Darius & Perſae ab Alexandro & Macedonibus vincerentur.* *Petronius* Satir. cap. 2. *Cum Pindarus novemque Lyrici Homericis verſibus canere timuerunt.* Plura vide ſis apud *J. F. Gronovium* ad *Livii* lib. III. cap. 25.

animos multa adferunt: spinas partiendi, & definiendi praetermittunt. Quaerebam igitur, utrum panderem vela orationis statim, an eam ante paululum dialecticorum remis propellerem. A. Isto modo vero: erit enim hoc totum, quod quaero, ex utroque perfectius. M. Est id quidem rectius: & post requires, si quid fuerit obscurius. A. Faciam equidem: tu tamen, ut soles, dices ista ipsa obscura planius, quam dicuntur a Graecis. M. Enitar equidem; sed intento opus est animo, ne omnia dilabantur, si unum aliquod effugerit. Quoniam, quae Graeci πάθη vocant, nobis perturbationes appellari magis placet, quam morbos; in his explicandis veterem illam equidem, ¹ Pythagorae primum, dein Platonis, descriptionem sequar: qui animum in duas partes dividunt; alteram rationis participem faciunt, alteram expertem: in participem rationis ponunt tranquillitatem, id est, placidam

¹ Pythagorae primum, deinde Platonis] Cum Stoicorum definitionibus & partitionibus utatur Cicero, illique philosophi τὰ πάθη locent in eadem sede ac rationem; Pythagoras autem & Plato diversos locos adsignent; Tullium disciplinae, quam aemulatur, oblitum esse perperam censet Hadr. Turnebus Advers. vii, 17. Nam elare monet noster, se in animae divisione Pythagoricos & Platonicos sequi, in reliquis autem Stoicos. Illorum sententiam dicat Plutarchus Plac. Philos. lib. iv. cap. 4. Πυθαγόρας, Πλάτων κατὰ μὲν τὸ ἀνωτάτω λόγον διμερῆν

τὴν ψυχὴν (τὸ μὲν ὃ ἔχει, φύσιν ἐπὶ, λογικὴν, τὸ, ὃ ἄλογον) καὶ ἃ τὸ ὡσεὶς καὶ ἀκρίβεις τῶν μερῶν, τὸ γὰρ ἄλογον διατεταται ἐπὶ τὸ θυμικὸν καὶ ἐπιθυμητικόν. Haec latius diducunt Apuleius de Habit. Doct. Plat. lib. I. pag. 586. Alcinous Doctr. Plat. cap. 23. & Diogenes Laertius lib. VIII. § 30. At vero Stoici φασὶν εἶναι τὴν ψυχὴν ἀνώπαιον μέγεθος, τὸ ἡμμοικόν, τὸ ποιοῦν τὰς φαινομένης τὰς συγκαταθέσεις, καὶ αἰσθητικὰς καὶ ὁρμάς. Ἐπὶ τούτῳ λογισμὸν καλεῖται. Verba sunt Chaeroneus philosophi lib. IV. Plac. cap. 21. Perturbationes etiam ἐν τῷ λογικῷ τῇ ψυχῇ

λογικῆς
idem
443. &
Hinc f
tiones
rentur,
cap. 14
Pythag
est. V
Hipp.
2 A
tra nat
Cl. Sal
55. ad
cont
est. V
scriptor

dam quietamque constantiam: in illa altera motus turbidos cum irae tum cupiditatis, contrarios inimicosque rationi. Sit igitur hic fons: utamur tamen, in his perturbationibus describendis, Stoicorum definitionibus & partitionibus; qui mihi videntur in hac questione versari acutissime. Est igitur Zenonis haec definitio; ut perturbatio sit, quod πάθος ille dicit, ²aversa a recta ratione, contra naturam, animi commotio: quidam brevius, perturbationem esse adpetitum vehementiorem; sed vehementiorem eum volunt esse, qui longius discesserit a naturae constantia. Partes autem perturbationum volunt ex duobus opinatis bonis nasci, & ex duobus opinatis malis; ita esse quatuor: ex bonis libidinem & laetitiam; ut sit laetitia, praesentium bonorum; libido, futurorum. Ex malis metum & aegritudinem nasci censent: metum futuris, aegritudinem praesentibus: quae enim venientia metuuntur, ³eadem

6

ψυχῆς posuisse Stoicos testatur idem de Virt. Mor. pagg. 551, 443. & περὶ ψυχολογίας pag. 1025. Hinc factum, ut illis in perturbationes incidere bestiae non viderentur, id quod monet *noster* infra cap. 14. Posidonius tamen Stoicus Pythagoreorum rationem secutus est. Vide *Galenum* de Dogm. Hipp. & Platon. lib. IV. cap. 3. ²Aversa a recta ratione, contra naturam, animi perturbatio] *Cl. Salmastius* ad *Simplicium* pag. 55. addita conjunctione reponit, & contra naturam. Nihil opus est. Vide cap. 21. Sic tamen scriptores Graeci, *Laertius* VII,

110. Ἐστὶ δὲ αὐτὸ τὸ πάθος κατὰ ζήῳτα ἢ ἄλογον καὶ παρὰ φύσιν ψυχῆς κίνησις, ἢ ὁρμὴ πλεονάζουσα. Hujus exscriptor est *Suidas* in πάθος. Iisdem ὁρισμοῖς, usus *Chrysippus*, ut patet ex *Galeni* lib. IV. de Dogm. Hipp. & Plat. cap. II. pag. 136. *Andronicus* Rhodius περὶ παθῶν pag. 523. Πάθος ἐστὶν ἄλογον ψυχῆς κίνησις δι' ὑπέλευσιν κακοῦ ἢ ἀγαθοῦ, καὶ παρὰ φύσιν τῇ ὁρμῇ πλεονάζουσα. Lege καὶ παρὰ φύσιν, ἢ ὁρμὴ πλεονάζουσα. Vide & *Stobaeum* Ecl. Ethic. pag. 275.

³Eadem adficiunt aegritudine instantia] *Arrianus* Epiict. lib.

S

III.

dem adficiunt aegritudine instantia. Laetitia autem & libido in bonorum opinione versantur: cum libido ad id, quod videtur bonum, ¹ inlecta & inflammata rapiatur; laetitia, ut adepta jam aliquid concupitum, ecferatur & gestiat: natura enim omnes ea, quae bona videntur, sequuntur; fugiuntque contraria. Quamobrem, simul objecta species est cujuspiam, quod bonum videatur, ad id adipiscendum inpellit ipsa natura: id cum constanter prudenterque fit, ejusmodi adpetitionem Stoici ἐέλῃσιν appellant, nos appellamus *voluntatem*: eam illi putant in solo esse Sapiente: quam sic definiunt, ² Voluntas est, quae quid cum ratione desiderat. Quae autem, ³ ratione averfa, incitata est vehementius, ea libido est vel cupiditas effrenata;

III. cap. xxvi. pag. 360. Ὡς ἂν παρὰ τὴν ἀρετὴν φέρεται γίνεται, καὶ λύπη παρόντων. Vide Hieronymum ad Ctesiph. contra Pelag. pag. 546. & lib. II. adv. Pelag. pag. 576. ac in Joëlis cap. 1.

¹ Inlecta & inflammata] Vulgo *inlecta*, quod Gebhardus primus intulit: *Ascensius* enim, *Erasmus*, *Manucius*, *Lambinus* & alii veram lectionem repraesentant.

² Voluntas est—effrenata] Voluntatis & libidinis definitiones e mente Stoicorum sic refert *Laërtius* VII, 116. Τῇ δὲ ἐπιθυμίᾳ ἐναντίαν φασὶν εἶναι τὴν βέλῃσιν. ὅταν εὐλογον ὀρεξῇ. *Augustinus* C. D. XIV, 8. Voluntas, inquit Stoici, appetit bonum, quod facit sapiens. *Adi* & *Joan. Sto-*

baeum pag. 175. Idem p. 176. Τῇ μὲν καὶ ἐπιθυμίᾳ λόγουσι ἐξελῖν εἶναι ἀπιδῆ λόγου. Sic etiam *Clemens Alexandrinus* *Pedagog.* lib. I. cap. 13. *Andronicus* vero & *Laërtius* VII, 113. Ἐπιθυμία ἐστὶν ἄλογος ὀρεξις, nec aliter *Suidas*. Eadem est sententia, verba diversa.

³ Ratione averfa] Vulgo *ratione adversa*. Cum vero Codices paullo post exhibeant, *est igitur metus* ratione averfa cautius, nos lectionem *Bentleianam* sequimur.

⁴ Nam cum cum ratione—animi elationem] Vulgo *nam cum ratione*. Sed excidisse voculam repetitam vidit *Cl. Bentleius*: sic enim plus vice simplici locutus est hoc ipso in capite *Cicero*. Gaudium

ta;
que
quo
ratio
ter,
inan
titia
defin
niam
natu
tion
in f
& c
mine
fa c
fecti

Gaudi
fiens,
Andro
'Hion,
525.
Diogen
in i
ἐκκον
μὲν κα
ἐξελῖν
dem r
& ἐπ
Alexan
13. H
lat. cap
Fin. I
5. L
ne fiet
tio si
quam
animac

ta; quae in omnibus stultis invenitur. Itemque, cum ita movemur, ut in bono simus aliquo, dupliciter id contingit: + nam cum cum ratione animus movetur placide atque constanter, tum illud gaudium dicitur: cum autem inaniter & effuse animus exultat, tum illa laetitia gestiens vel nimia dici potest: quam ita definiunt, Sine ratione, animi elationem. Quoniamque ut bona natura adpetimus, sic a malis natura declinamus; 5 quae declinatio cum ratione fiet, cautio appelletur, eaque intellegatur in solo esse sapiente: quae autem sine ratione, & cum exanimatione humili atque fracta, nominetur metus: est igitur 6 metus ratione averfa cautio. 7 Praesentis autem mali sapienti adfectio nulla est: stultis autem aegritudo est, ea

qua

Gaudium vero χαρά. laetitia gestiens, ἡδονή Graccis nominatur.

Andronicus Rhodius pag. 523.

Ἠδονή, ἄλογος ἵπαρσις. Ac pag.

525. Χαρά ὅ, εὐλογος ἵπαρσις.

Diogenes Laertius VII, 114. Ἠδονή

ἡ ἵπαι ἄλογος ἵπαρσις ἐφ' αἰρεσι

ἐκόντων ἰσώρχειν. Et §. 116. Τὴν

μὲν χαρὰν εὐλογίαν φασὶν εἶναι τῇ

ἡδονῇ ὅταν εὐλογίαν ἵπαρσιν. Ea-

dem repetit Suidas in ἡδονῇ, χαρά

& εὐπάθεια. Vide & Clementem

Alexandrinum Paedag. lib. I. c.

13. Hieronymum in Epist. ad Gal.

lat. cap. v. pag. 153. & nos ad

Fin. II, 4.

5 Quae declinatio cum ratio-

ne fiet &c.] Vulgo quae declina-

tio si cum ratione fiet. Vox,

quam delevimus, abundabat; ut

animadvertit Cl. Bentleius. An-

dronicus pag. 523. Φέβος δ'

ἵπαι ἄλογος ἵπαρσις — εὐλόγεια ὅ,

εὐλογος ἵπαρσις. Diogenes VII, 116,

Τῇ ὅ εὐλόγειαν (ἵα. π. α. φασὶν εἶναι)

τῇ φέβῳ, ὅταν εὐλογος ἵπαρσιν

φοβήσεται μὲν δ' ἡ σφοδρὴ οὐδὲ

μῶς, εὐλασθήσεται δ'.

Haec ex-

scripsit Suidas in εὐπάθεια. Vide

nos infra cap. 31.

6 Metus ratione averfa cautio]

Vulgo *adversa*; contra quam vo-

lunt Gebbardiani quinque, Reg.

Pithoean. Med. & Bak.

7 Praesentis autem mali sapi-

enti adfectio nulla est: stultis au-

tem aegritudo] Est a Cl. Ben-

tleio. Vulgo *sapientis adfectio*

nulla est: stulti autem &c. At

in Codicibus est *stulta autem ae-*

gritudo. Nihil tamen juvat illa

variatio.

S 2

1 Aegri-

qua adficiuntur in malis opinatis, animosque demittunt & contrahunt, rationi non obtemperantes. Itaque haec prima definitio est, ut ¹ aegritudo sit animi, adversante ratione, contractio. Sic quatuor perturbationes sunt, ² tres constantiae; quoniam aegritudini nulla constantia opponitur. Sed omnes perturbationes iudicio censent fieri & opinione. Itaque eas definiunt pressius; ut intellegatur, non modo quam vitiosae, sed etiam quam in nostra sint potestate. ³ Est ergo aegritudo, opinio recens mali

¹ *Aegritudo sit animi, adversante ratione, contractio*] Si Graeca desideres, exhibet *Stobaeus* *E. clog. Ethic. p. 176.* quo notante, Stoici tradunt λόγῳ εἶναι συστολήν ψυχῆς ἀπὸ τῆς λόγου, vel συστολήν ἁλόντων, ut habent *Andronicus* pag. 523. *Diogenes* VII, 111. ac ex hoc *Suidas* in Λύπη & πάθος.

² *Tres constantiae*] *Augustinus* C. D. XIV, 8. Quas enim Graeci appellant εὐπαθείας. Latine autem Cicero constantias nominavit, Stoici tres esse voluerunt, pro tribus perturbationibus, in animo sapientis — pro aegritudine vero vel dolore — negaverunt esse posse aliquid in animo sapientis &c. Εὐπαθείαι vero sunt χαρὰ, εὐλάβεια, καὶ βέλησις. Vide *Diogenem* VII, 115. & *Suidam* in εὐπαθείαι. In *Andronico* pag. 525. lege εὐπαθείας εὐδὴ, non ἀπαθείας.

³ *Est ergo aegritudo — in quo efferrī rectum esse videatur*] Longius a nostro recedunt *Diogenes* & *Stobaeus*, quos ea de causis

praetermisi. Aegritudinis autem laetitiaeque definitiones, quas ex mente *Chrysippi* sic refert *Galenus* lib. IV. de Dogm. Hipp. & Plat. cap. I. propius accedunt. Τὴν λύπην, inquit, οὐκ ἐμὲν ἔχουσιν ἀνθρώποι κακῶς παρούσας — τὴν δὲ ἡδονὴν, ἔχουσιν πρὸς φαντασίαν καλοῦ παρούσας. *Ciceronianas* tamen plenius exprimunt illae apud *Andronicum Rhodium* pag. 523. Λύπη δὲ καὶ πρὸς φαντασίαν κακοῦ παρούσας, ἐφ' ᾧ οἷον τι δύναιτο εἶναι, δὲ καὶ πρὸς φαντασίαν καλοῦ παρούσας, ἐφ' ᾧ οἷον τι δύναιτο εἶναι. Iterum reponas oportet αὐτῶν δύναιτο. Simile mendum, quod ex hodierna Graecorum pronuntiatione nascitur, in multis invaluit veterum locos. *Arrianus* *Epictetum* lib. II. cap. XXI. pag. 238. ἔστι τὸ ἐν τῇ ζηλοτυπίᾳ, ὡς οἷον τι, τοῦ ἀκούσθαι. Scribendum, ὡς αὐτῶν *Dion Chrysostomus* *Orat.* VII. pag. 106. C. Τὰς δὲ τὸ γυμνάσιον ἀργούντας ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ τὴν

mali praesentis, in quo demitti contrahique animo rectum esse videatur. Laetitia, opinio recens boni praesentis, in quo efferri rectum esse videatur. Metus, opinio independentis mali, quod intolerabile esse videatur. Libido, opinio venturi boni, quod sit ex usu jam praesens esse atque adesse. Sed quae iudicio quaeque opiniones perturbationum esse dixi, non in eis perturbationes solum positas esse dicunt; 4 verum illa etiam, quae efficiuntur perturbationibus: ut aegritudo quasi morsum aliquem doloris efficiat; metus, recessum quendam animi

τα οὐδ' ΟΙΟ'Ν ΤΕ ποιῆν δυνόν. Auctor dubio procul εἰνται reliquit. *Alciphron* lib. III. Epist. 62. 'Αλλ' ἐκκαρδιαδεΐης (foran ἐκκαρδιαδεΐης) ὅπ' ἀκαίρος εἴ καὶ λάλος. Μυσηΐον ἐν αὐταῖς ἐρίσται τῶν διατῶν τῶν 'Ελευσινιαίων ἀτφαλίετρον· καὶ βέλονται ἡμᾶς ἀγριοῖν τοὺς ἰδὲταις, ἃ εἰ ΟΙΟ'ΝΤΕ ἀκχεόταις ἔπει πιπίδῃ. Leg. οὐνται. Sic apud *Hieroclem* in *Aur. Carm.* XIII, seqq. pag. 70. ex *Codice Mediceo* scribendum Καὶ τὰ πάντι (vulgo πάντων) αἰθροῖζω πιράμφοι πρὸς τὸ αὐτοῖς λυσιπλῆς, ὡς ΟΙΟΝΤΑΙ, non οἶν τι, sicut editur. Sed haec haecenus.

4 Verum illa etiam] Veretur doctissimus *Salmasius* ad *Simpliciū* pag. 59. ne perperam haec intellexerit *Cicero*: & cum eofacit *Menagius* ad *Laertii* VII, III. Nam cum *Chrysippus* iudicia perturbationes esse statuerit, Zenon alique e Stoicis eorum effectus hoc nomine donabant. *Ga-*

lenus lib. IV. *Dogm. Hipp.* & *Plat.* cap. III. pag. 139. Ζήνωνι κατὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἑαυτῶ καὶ πολλοῖς ἄλλοις (Χρύσιππος) μάχεται τῶν Στωικῶν ὅτι οὐ τὰς κρίσεις αὐτὰς τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ΚΑΙ τὰς ἐπὶ ταύταις ἀλόγους συζητάς εἰ πεπινώσεις εἰ δῆξει, ἐπάρσεις τε εἰ λαχύσεις, ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τὰς ψυχῆς πάθη. Legendum videtur ἀλλὰ τὰς ἐπὶ ταύταις ἀλόγους συζητάς. Alioqui Zenon non iudicia tantum sed & quae ex iudiciis consequuntur perturbationes esse statuisset. Vide sis ad lib. II. N. D. cap. 64. Ea tamen haud fuit illius sententia: nam sic idem *Galenus* lib. V. cap. I. pag. 155. ait: Χρύσιππος μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ παθῶν ἀποδιδόναι περᾶται κρίσεις πινὰς εἶναι τοῦ λογιστικοῦ τῶ πάθῃ, Ζήνων δ' οὐ τὰς κρίσεις αὐτὰς, ἀλλὰ τὰς ἐπιτηγνόμενας αὐταῖς συζητάς καὶ λύσεις, ἐπάρσεις τε καὶ πλώσεις τῆς ψυχῆς ἐνόμιζεν εἶναι τὰ πάθη.

mi & fugam; laetitia profusam hilaritatem; libido effrenatam adpetentiam: opinionem autem, quam in omnis definitiones superiores inclusimus, volunt esse inbecillam adfensionem. Sed singulis perturbationibus partes ejusdem generis plures subjiciuntur; ut aegritudini invidentia, (utendum est enim, docendi causa, verbo minus usitato; quoniam invidia non in eo qui invidet solum dicitur, sed etiam in eo cui invidetur) aemulatio, obtrectatio, misericordia, angor, luctus, moeror, aerumna, dolor, lamentatio, sollicitudo, molestia, afflictatio, desperatio, & si quae sunt de genere eodem. Sub metum autem subjecta sunt pigritia, pudor, terror, timor, pavor, exanimatio, conturbatio, formido: Voluptati ² malevolentia [laetans malo alieno,]

¹ Ut aegritudini — invidetur] suafum est, *laetans alieno malo* non sit a Librariis injectum. Hic enim nuda ponit noster adfectum nomina; *malevolentiamque* idoneam esse visam quae Graecorum *ἰνιχαι, κακίαν* exprimeret, patet ex c. ix. *Malevolentia sit*, inquit, *voluptas ex malo alterius sine emolumento suo*. Vide & *Laetium* VII, 114.

² *Malevolentia laetans alieno malo, delectatio, jactatio & similia*] Haec, si libris editis credimus, laudat *Nonius* in *laetare*, legitque *malevolentia laetans*: unde vir eruditus ad *Elensis* Codicis oram rescribit, *jactans alieno malo*. Sed, quod optima fide testor, in *MSto Coll. Corp. Christ. Cant.* apud *Nonium* exhibetur *malevolentia laetans malo alieno*. Hinc vel ipsum *Marcellum* mutilum esse, vel hanc e *Tullio* *ῥῆσι* additiciam spuriamque censi debere, mihi nata est suspicio. Utcunque sit, lectio, quam dant *Ciceronis* exemplaria, prorsus est retinenda; si modo, quod *Cl. Bentleio* mihi que per-

³ *Invidentiam esse dicunt &c.*] Invidentia, *φθόνος*, ἐπὶ λύπῃ καὶ ἀλλοτρίῳ ἀγαθῷ. Aemulatio, *ζῆλος*, λύπη ἐπὶ τῷ ἄλλοι παρῶν, ὃν αὐτὸς ἐπιθυμῇ. Vide *Diogenem Laertium* VII, 111. Frustra quidem sunt *Henr. Stephanus* Lex. Cicer. pag. 60. & *Paulus Leopardus* Emend. VII, 5. qui legunt *ἐπιθυμῇ*, *ΚΑΙ ΟΥΚ ἔχει*, siquidem ipsa *ἐπιθυμία* satis ostendit

alieno,] delectatio, jactatio, & similia: Libidini ira, excandescencia, odium, inimicitia, discordia, indigentia, desiderium, & cetera ejusmodi. Haec autem definiunt hoc modo. ³ In. 8 videntiam esse dicunt aegritudinem susceptam propter alterius res secundas, quae nihil noceant invidenti: ⁴ nam si qui doleat ejus rebus secundis, a quibus ipse laedatur, non recte dicatur invidere; ut si Hectoris Agamemno: qui autem, cui alterius commoda nihil noceant, tamen eum doleat his frui, ⁵ is invideat profecto. Aemulatio autem dupliciter illa quidem dicitur, ut & in laude & in vitio nomen hoc sit: nam & imitatio virtutis aemulatio dicitur: (sed ea nihil hoc loco utimur; est enim laudis) & est aemulatio aegritudo, si eo quod concupierit, alius

stendit rem ipsam non possideri; praeterquam quod *Andronico* etiam pag. 523. Ζῆλος est λίπη ἐπὶ τῷ ἐπίεικτος τυγχάνειν, ὃν αὐτὸς ἐπιθυμῶ. Adeo ut nihil sit addendum. *Stobaeus* tamen *Eclog. Ethic.* pag. 176. Ζῆλος, inquit, λίπη ἐπὶ τῷ ἐπίεικτος ἐπιτυγχάνειν, ὃν αὐτὸς ἐπιθυμῶ, αὐτὸν ὃ μὴ. Subjicit ille consarcinator λίμας καὶ ἐπίεικτος Ζῆλος, μετακτισμὸν ἐνδοῦς, καὶ πᾶσι μίμησις ὡς ἂν κρείττους. Corruptissime. Reponendum credo, μετακτισμὸν ἐνδοῦς, ὅτι πᾶσι μίμησις ὡς ἂν κρείττους. Haec illis respondent, quibus dixit noster aemulationem esse virtutis imitationem. *Suidas* in Ζῆλος aemulationem laudabilem describit, quam *Cl.*

Kusterus cum vitiosa perperam miscuit.

⁴ Nam si qui doleat ejus rebus secundis, a quibus ipse laedatur, non recte dicatur invidere; ut si Hectoris Agamemno] Vulgo nam si quis doleat ejus rebus secundis, a quo ipse laedatur, non recte dicitur invidere; ut si Hectori Agamemno. Sed *Reg.* & *Pithocan.* si quid doleat, litera perperam repetita; iidemque Codices dicatur. Reliquae dissonant. *Cl. Bentleyi* debentur ingenio.

⁵ Is invideat profecto] Vulgo invidet. At *Reg.* & *Pithocan.* se invideat profecto. Legas igitur oportet, is invideat profecto: quod totidem literis habet *Balliol.*

alius potiatur, ipse careat. Obtrectatio autem est, ea quam intellegi zelotypian volo, aegritudo ex eo, quod alter quoque potiatur eo, quod ipse concupiverit. Misericordia est aegritudo ex miseria alterius, injuria laborantis: nemo enim parricidae aut proditoris supplicio misericordia commovetur: ² Angor, aegritudo premens: Luētus, aegritudo ex ejus, qui carus fuerit, interitu acerbo: Moeror, aegritudo flebilis: Aerumma, aegritudo laboriosa: dolor, aegritudo crucians: Lamentatio, aegritudo cum hejulatione: Sollicitudo, aegritudo cum cogitatione: Molestia, aegritudo permanens: Adflctatio, aegritudo cum vexatione corporis: Desperatio, aegritudo sine ulla rerum expectatione meliorum.

Quae

1 Obtrectatio autem est, ea] αὐτὴς ἐπιθυμῶ. Diogenes Laertius VII, III. Δοκίμῳ αὐτοῖς ζήλοτυπιαν, λόπῳ (ἵνα) ἐπὶ τῷ καὶ ἄλλῃ παρεῖται ἢ καὶ αὐτὸς ἔχει. Locum non esse integrum pronuntiat Aeg. Menagius. Henr. autem Stephanus & P. Leopardus emendant, ὦν αὐτὸς ἔΠΕΘΥ ΜΗΞΕ ΚΑΙ ἔχει. Isto

tamen additamento nihil opus; nam quod ait noster infra cap. 26. Obtrectantis est angere alieno bono, quod id etiam alius habeat. Receptae lectioni patrocinatur & Andronicus pag. 524. Ζήλοτυπία δὲ, inquit, ἐστὶ λύπη ἐπὶ τῷ καὶ ἄλλοις ὑπάρχειν, καὶ ἑμῶν ὑπάρχειν. Legendum, nisi fallor, ἢ ἔ ἑμῶν ὑπάρχειν. Ciceronis verbis propior est definitio, quae

existat apud Stobaeum Eclog. Ethic. pag. 176. Ζήλοτυπιαν ὅ λυπη, ἐπὶ τῷ ἑτέρου ἐπιθυγῶντι, ὡ.

Scribendum ἐπιθυμῶ, ut ex nostro patet, & res ipsa docet; alioquin enim haec definitio ab aemulatione non erit diversa.

2 Angor, aegritudo premens] Sic Reg. Pithocan. & Med. Vulgo angor est aegritudo premens.

3 Pudorem & terrorem] Vulgo desunt duae primae voculae, quas merito doctissimus Bentleius addendas censuit, ut docent sequentia. Vide sis Agellium XIX, 6.

4 Terrorem, metum concutientem] Cum terror, qui est ἐπιπλῆξιν, Graecis fere definitur φόβος ἐκ φαντασίας ἀνωμήτους πράγματων. P. Manucius definitionem Ciceronis imperfectam censet; quamobrem supplet ex cogitatione inusitatae rei. Absque cau-

Qu
def
bon
cut
ror
con
pin
mo
5

Ex
fi c
exc
per
mo

fa, t
Gra
prim
finit
Min
J. C
metu
scribi
non
& c
eum
tinm
5
omne
Vulg
pecca
nisi
quem
capp
Noni
de O
sapie
mibi

Quae autem subjecta sunt sub metum, ea sic definiunt: Pigritiam, metum consequentis laboris: Pudorem & Terrorem, metum concutientem; ex quo fit ut pudorem rubor, terrorem pallor & tremor & dentium crepitus consequatur: Timorem, metum mali adpropinquantis: Pavorem, metum mentem loco moventem, ex quo illud Ennî,

Tum pavor sapientiam mihi omnem ex animo expectorat:

Exanimationem, metum subsequenter, & quasi comitem pavoris: Conturbationem, metum excutientem cogitata: Formidinem, metum permanentem. Voluptatis autem partes hoc modo describunt, ut Malivolentia sit voluptas

ex

sa, sicut opinor, fontica; nam Graecorum ἐξουδῆς terroris exprimit originem; Tullii vero definitio, effectum solum respicit. Minus etiam necessaria videtur J. G. Graevii conjectura, qui metum mentem concutientem describit ad lib. I. Offic. cap. 36. non enim mentem solum, sed & corpus concutit: siquidem eum pallor & tremor, & dentium crepitus consequatur.

5 Tum pavor sapientiam mihi omnem ex animo expectorat] Vulgo omnem mihi, quo modo peccatur in Trochaïcorum leges, nisi forte reponas exanimato, quemadmodum lib. III. de Orat. capp. 38, 58. nunc editur. At Nonius in expectorare: Cicero de Oratore lib. III. Tum pavor sapientiam omnem mihi (Leg. mihi omnem, cum MSto Coll.

Corp. Christi Cantab.) EX ANIMO expectorat: ut dubium non videatur, quin ibi lectio sit reducenda, quam constanter hoc in loco ferunt omnes Codices. Accius in Phoenissis quem Marcellus in eadem voce laudat;

Incusant ultro, a fortuna opibusque omnibus

Desertum, abjectum, afflictum ex animo expectorant.

Hinc patet errare Turnebum, qui lib. vii. Advers. cap. 17. ex animo expectorare non minus ridiculum censet, quam si quis vicissim ex pectore exanimare dicat, ut etiam vidit Hier. Columna ad Ennii Fr. pag. 283. Sed cum viro tam docto tales exciderint naeniae, nemo jure miretur, si Librariorum naïdis phrasin sibi prorsus ignotam pro libitu mutaverint.

1 Ea

ex malo alterius sine emolumento suo: Delectatio, voluptas suavitate auditus animum deleniens; & qualis est haec aurium, tales sunt oculorum & tactionum & odorationum & saporum: quae sunt omnes unius generis ad perfundendum animum tamquam inliquefactae voluptates: Jactatio, est voluptas gestiens, & se ecferens insolentius. Quae autem libidini subiecta sunt, ¹ ea sic definiunt; ut Ira sit libido poeniendi ejus, qui videatur laesisse injuria; Excandescencia autem sit ² ira nascens & modo existens; quae θυμῶς Graece dicitur: Odium, ira inveterata: Inimicitia, ira ulciscendi tempus observans: Discordia, ira acerbior, ³ intimo animo & corde concepta: Indigentia, libido inexplibilis: Desiderium, libido ejus, qui nondum adfit, videndi. Distinguunt illud etiam, ⁴ ut desiderium libido sit earum rerum, quae dicuntur de quodam, aut quibusdam, quae κατηρημένα dialectici appellant: ut habere divitias, capere honores: indigentia, ⁵ rerum ipsarum sit, ut honorum, ut pecuniae. Omnium autem

¹ Ea sic definiunt] Sic ediderunt *Ascensius, Erasmus, Manucius, Lambinus* & alii. Vulgo *definiuntur*; ac ita fere Codices.

² Ira nascens & modo existens] *Gebhardus* ex duobus *Pall.* fidenter legit, & modo *desistens*, quod cito decrescendi vel evanescendi sensu ne Latinum quidem est. Hoc vidit *Des. Erasmus*, cujus editio cum prae se ferret *modo desistens*, is reponendum conjecit *modo desistens*. Sed

nec ea placet emendatio, nam Graeci scriptores *irae desistentis*, si ita loqui licet, haud ullam faciunt hac in re mentionem; excandescencia enim, quae *Ciceroni* θυμῶς est, *Andronico, Diogeni, Stobaeo* θυμός, ab iis definitur ὀργή ἀρχομένη vel ἀρχομένη. Praeterea *Nonius* in *excandescencia* locum sic profert: *excandescencia autem est ira nascens & sine modo existens*: adeo ut vetus ille scriptor receptam tueatur in ultima

autem
tem
ratio
tion
regi
igitu
ut e
fiden
pera
turb
tus,
tur
rupt
corp
prav
inter
morl
tem
illi v
traria
fens
nes,

ultima
apud
brariis
hic est
nim est
dens.
Divin.

³ In
repon
proban
dices h

⁴ U
vulgati

autem perturbationum fontem esse dicunt In-
temperantiam; quae est a tota mente [⁶ a recta
ratione] defectio, sic averſa a praescriptione ra-
tionis, ut nullo modo adpetitiones animi nec
regi nec contineri queant. Quemadmodum
igitur temperantia ſedat adpetitiones, & efficit,
ut eae rectae rationi pareant, conſervatque con-
ſiderata judicia mentis: ſic huic inimica intem-
perantia, omnem animi ſtatum inflammatur, con-
turbatur, incitat. Itaque & aegritudines, & me-
tus, & reliquae perturbationes omnes gignun-
tur ex ea. ⁷ Quemadmodum cum ſanguis cor- 10
ruptus eſt, aut pituita redundat aut bilis; in
corpore morbi aegrotationeſque naſcuntur: ſic
pravarum opinionum conturbatio, & ipſarum
inter ſe repugnantia, ſanitate ſpoliat animum,
morbis ſque perturbatur. Ex perturbationibus au-
tem primum Morbi conſiciuntur, quae vocant
illi νοσήματα; eaeque quae ſunt eis morbis con-
traria, quae habent ad res certas vitioſam Of-
feſſionem atque ſaſtidium: deinde Aegrotatione-
nes, quae appellantur a Stoicis ἀρρώγηματα, hiſ-
que

ultima voce lectionem, quamvis
apud eum praepoſitio ſit a Li-
brariis infercta. Revera nihil
hic eſt innovandum: *exiſtens* e-
nim eſt apparens & ſemet oſten-
dens. Vide nos ad lib. I. de
Divin. cap. 28.

3 *Intimo animo & corde*] Sic
reponendum conſecit Lambinus,
probante Cl. Bentleio: nam Co-
dices habent *intimo odio & corde*.

4 *Ut deſiderium libido ſit*] A
vulgatis abeſt *deſiderium*; quod

Paullus Manucius ſupplendum
eſſe monuit.

5 *Rerum ipſarum ſit*] Vulgo
eſt. Sed recte mutavit Cl. Ben-
tleius, ſiquidem haec a ſuperio-
ribus pendent.

6 *A recta ratione*] Voces, qui-
bus uncini ſunt circumdati, Cl.
Bentleius ſubditicias eſſe merito
ſtatuit.

7 *Quemadmodum cum ſan-
guis — offeſſiones*] Vide Menagi-
um ad Laertii VII, 115.

1 Intel-

que item oppositae contrariae Offensiones. Hoc loco nimium operae consumitur a Stoicis, maxime a Chrysippo; dum morbis corporum comparatur morborum animi similitudo: quae oratione praetermissa minime necessaria, ea, quae rem continent, pertractemus. ¹ Intellegatur igitur, perturbationem, jactantibus se opinionibus inconstanter & turbide, in motu esse semper: cum autem hic fervor concitatioque animi inveteraverit, & tamquam in venis medullisque infederit, tum existit & morbus, & Aegrotatio, & Offensiones eae, quae sunt eis morbis aegrotationibusque contrariae. Haec, quae dico, cogitatione inter se differunt, re quidem

copu-

¹ Intellegatur igitur, perturbationem, jactantibus se opinionibus inconstanter & turbide, in motu esse semper] Cum perturbatio sit motus animi turbidus, aut, ut Zeno definivit, *aversa a recta ratione, contra naturam, animi commotio*; nos certe beat Cicero, quum docet perturbationem in motu esse semper, seu motum turbidum, quamdiu movetur, semper moveri! Grave proculdubio latet mendum, cui tollendo quasi viam sternit Pall. quart. Is habet, intellegatur igitur perturbatione jactantibus opinionibus inconstanter & turbide in animo motus esse semper. Unde rescribi possit, intellegatur igitur, perturbationum, jactantibus se opinionibus inconstanter & turbide, in animo motus esse semper. Hos motus jactantibus se

opinionibus tribuit, quod omnes perturbationes opinione fieri censent Stoici; quapropter in eorum definitiones opinionem semper includunt. Vide supra cap. VII. Hinc nunquam opinaturum esse sapientem statuunt, quod in animis sit, nec his animorum morbis laboret.

² Ea quae oriuntur] Sic Med. Vulgo eaque.

³ Quae sanet eam cupiditatem] Vulgo sanaret; quod Cl. Bentleius, jubente Latinitate, mutavit.

⁴ Inhaeret in visceribus illud malum existitque morbus] Quod Pall. nonnulli prae se ferant, existit qui morbus & aegrotatio; Janus Gebhardus legi posse censet, inhaeret in visceribus; illud malum existit, qui morbus aegrotationeque avelli inveterata non possunt.

copulata sunt; ² ea quae oriuntur ex libidine & ex laetitia: nam cum est concupita pecunia, nec adhibita continuo ratio, quasi quaedam Socratice medicina, ³ quae sanet eam cupiditatem; permanat in venas & ⁴ inhaeret in viscibus illud malum, existitque morbus, & aegrotatio, quae avelli inveterata non possunt: eique morbo nomen est avaritia. ⁵ Similiterque ceteri morbi; ut gloriae cupiditas, ut mulierofitas, ut ita appellem, ⁶ ea quae Graece φιλογυνεία dicitur; ceterique similiter morbi aegrotationesque nascuntur: quae autem sunt his contraria, ea nasci putantur a metu, ut odium mulierum; ⁷ quale in μισογύνῃ Atili est; ⁸ ut in

possunt. At haec insignis est παλαιότητα, eaque recepta, nec sensus nec Latinitas constabit.

Ob leves certe Librariorum lapsus, quae bene se habent, non sunt movenda. Vulgatam vero lectionem à Ciceronis manu fuisse, satis constat; nam secundum Stoicos hoc inter morbos animi interest & affectus, ut morbi sint inveterata vitia: affectus vero, motus animi subiti & concitati, qui frequentes neglectique fecere morbum. Verba fere sunt Senecae Epist. LXXV. Vide sis & Epist. LXXXV.

⁵ Similiterque ceteri morbi — ceterique similiter morbi] Ut post interposita pauca verba voces eadem vel similes repetantur, non est novum. Agellius XVII, 20. Verba illa Pausaniae inter convivia: amorem vice sua laudantis,

ea verba ita prorsum amavimus &c. Vide sis & Plinium lib. VIII. Epist. 6.

⁶ Ut ita appellem, ea quae] Vulgo appellem eam, quae. Lectionem, quam dedimus, exhibent Reg. Pithoean. & Balliol.

⁷ Quale in μισογύνῃ Atili est] Vulgo quale in μισογυνεία est. Inepte, cum μισογυνεία sit ipsum feminarum odium. MSS. Colon. & Lambin. scripturam, quam dedi, clare repraesentant; eoque adludunt reliqui Codices, qui fere misso gino vel misso gyno Atili prae se ferunt. Nos igitur eam recepimus lectionem quam Mercerus ad Nonium pag. 127. & alii veram censuerunt. De Atilio vide G. J. Vossium Poët. Latin. pag. 232.

⁸ Ut in hominum universum genus, quod accepimus de Timone] Lambi-

in hominum universum genus, quod accepimus de Timone, qui *μισάνθρωπος* appellatur; ut inhospitalitas est: quae omnes aegrotationes animi ex quodam metu nascuntur earum rerum, quas fugiunt & oderunt. Definiunt autem ¹ animi Aegrotationem, opinionem vehementem de re non expetenda, tamquam valde expetenda sit, inhaerentem & penitus insitam: quod autem nascitur ex Offensione, ita definiunt: opinionem vehementem de re non fugienda inhaerentem & penitus insitam, tamquam fugienda: haec autem ² opinatio, est judicatio se scire, quod nesciat. Aegrotationi autem talia quaedam subiecta sunt, avaritia, ³ ambitio, mulierositas, pervicacia, ligurritio, vino-

Lambinus reponit, ut hominum universi generis; quod ante, non odium in mulieres, sed mulierum, dixerat. At haec ratio nihili videtur; nam Latine dicitur utrumque: nec video cur Ciceroni phrasin variare non liceat. Sic supra cap. VII. Sub metum subiecta sunt pigritia, pudor — Voluptati malevolentia — Libidini ira. Ibi quoque propter eandem causam metui subiecta perperam legit vir ille doctus. Sed haec haec. Timonis autem historiam nitidissimo Dialogo Lucianus expressit, eamque tradidit etiam Tzetzes Chil. VII. Hist. 129. Mores ejus descripsit Plutarchus in Anton. pagg. 948, 949. ubi hoc Epigramma Callimacho tribuitur:

Τίμων μισάνθρωπος ὀστικῶν ἀλλὰ πάρελθῃ,

Οἰμῶζεν εἴπας πολλά, πάρελθῃ μόνον.

Leg. εὐοικίω, quod patet ex Anthol lib. III. cap. 7. Illic extat integrum, & Hegesippum prae se fert auctorem.

1 Animi aegrotationem, opinionem vehementem] Cnm animorum morbi & aegrotationes cogitatione tantum differant; Tullius aegrotationem, ἀρρώστια, eo modo, quo reliqui νόσος, definivit. Laërtius VII, 115. Νόσος, οἷσις σφόδρα δεκνούσῃ αἰσιν τοῦ. Seneca Epist. LXXV. Morbus est iudicium in pravo pertinax, tanquam valde expetenda sint, quae leviter expetenda sunt. Ad id, quod agimus, praeclare Stobaeus Eclog. Ethic. pag. 177. Νόσος δ' εἶναι δοξῶν ἐπιθυμίας ἁρρηκνύσας εἰς ἑξὺ καὶ ἐνοκλήμην, καὶ

vinolentia, cuppedia, & si qua similia. Est autem avaritia, opinatio vehemens de pecunia, * quasi valde expetenda sit, inhaerens & penitus insita: similisque est ejusdem generis definitio reliquarum. Offensionum autem definitiones sunt ejusmodi, ut inhospitalitas sit opinio vehemens, valde fugiendum esse hospitem, eaque inhaerens & penitus insita: similiterque definitur & mulierum odium, ut Hippolyti; &, ut Timonis, generis humani. Atque ut ¹² ad valetudinis similitudinem veniamus, eaque conlatione utamur aliquando; sed parcius, quam solent Stoici: ut sunt alii ad alios morbos procliviores; itaque dicimus ⁶ gravedinosos quosdam,

ἡδ' ἐν ὑπελαμψάνουσιν τὰ μὴ αἰρετὰ σφόδρα αἰρετὰ εἶναι, ὅν τι φιλοφρονίαν, φιλοφροσύνην, φιλαργυρίαν· ἔστι δὲ πῶς καὶ ἡ αἰτία πῶς νοσήσῃ κατὰ ἀποκοπὴν γιγνώσκοντες, οὗ μισοφροσύνην &c.

2 *Opinatio est judicatio se scire*] Sic recte Reg. Gryph. Vatic. & Pal. quart. Vulgo *judicare*.

3 *Ambitio — cuppedia*] Hunc locum adducit Nonius in *cuppedia*. Ei tamen male *cupiditas* exponitur, nam *φιλοφροσύνη* vel immoderatam delicatiorum ciborum cupiditatem denotat.

4 *Quasi valde expetenda sit*] Vulgo *quasi petenda sit*. Nos autem MSSorum fide nitimur, nec minus ipsa re; vox enim à recentioribus omissa, vehementiam seu *σφοδρότητα* denotat, quae definitioni prorsus est necessaria.

Sic paullo post: *ut inhospitalitas sit opinio vehemens, valde fugiendum esse hospitem &c.*

5 *Ad valetudinis similitudinem veniamus*] Vulgo *veniam*. Lectionis quam admisimus auctores sunt vetus Lambini Codex, Colon. Bak. & Cantab. eamque veram esse suadent sequentia, quae pluraliter efferuntur.

6 *Gravedinosos quosdam, quosdam torminosos*] Nonnulli MSSi dant *gravedinosos, quosdam torminosos*. Sed solennis incuria Librarium vocem, quam bis adponere debuerant, semel tantum posuit. Hoc ex eo manifestum est, quod receptam lectionem plerique Codices exhibeant, nec aliter Nonius in *Gravedinosi & Tormines*. Vereor etiam, ne magna pars eorum, quae laudat J. Fr.

dam, quosdam torminosos, ¹ non quia jam sint, sed quia saepe: sic alii ad metum, alii ad aliam perturbationem: ex quo in aliis anxietas, unde anxii; in aliis ² iracundia efficitur, quae ab ira differt: estque ³ aliud iracundum esse, aliud iratum: ut differt anxietas ab angore: neque enim omnes anxii, qui auguntur aliquando, nec qui anxii, semper anguntur: ut inter ebrietatem & ebriositatem interest; aliudque est amatorem esse, aliud amantem. Atque haec aliorum ad alios morbos proclivitas late patet: nam pertinet ad omnes perturbationes: in multis etiam vitiis apparet, sed nomen res non habet: ergo & invidi, & malivoli, & lividi, & timidi, & misericordes, ⁴ quia proclive ad eas perturbationes, non quia semper feruntur. Haec igitur proclivitas ad suum quodque genus, à similitudine corporis, ⁵ Aegrotatio dicatur; dum ea intellegatur ad aegrotandum proclivitas: sed haec in bonis rebus, quod alii ad alia bona

J. Fr. Gronovius ad *Livii* III, 37. pari negligentiae sit adscribenda.

¹ *Non quia jam sint, sed quia saepe: sic alii*] Vulgo *non quia jam sint, sed quia saepe* sint: alii &c. qua quidem ratione deest *anxieta*, & similitudo redditur imperfecta. Nos igitur *Manucii* conjecturam recepinus; & simile prorsus mendum primi observavimus ad *Minucii Felicis* cap. xvi. pag. 79.

² *Iracundia efficitur*] Vulgo dicitur. Sed cum illa lectio sen-

sum non pareret idoneum; nos conjecturam nostram, quae MSS. tis accedit quam proxime, recepimus. Sic infra cap. XIII. *Morbus efficiatur & aegrotatio.* *Livius* V, 5. *Si quis aegro — cibi gratia praesentis aut potionis, longinquum & forsitan insanabilem morbum efficiat.*

³ *Aliud iracundum — aliud amantem*] Haec omnia proferuntur à *Nonio* in *iracundus*. Vide & *Senecam* de *Ira* lib. I. cap. 4. ac *Epist.* 85.

⁴ *Quia proclive*] Sic recte

Ch.

bona sunt aptiores, Facilitas nominetur; ⁶ in malis Proclivitas, ut significet lapsionem: in neutris habeat superius nomen. Quo modo ¹³ autem in corpore est morbus, est aegrotatio, & vitium, sic in animo. Morbum appellant totius corporis corruptionem: Aegrotationem, morbum cum inbecillitate: Vitium, cum partes corporis inter se dissident, ex quo pravitas membrorum, distortio, deformitas. Itaque illa duo, morbus & aegrotatio, ex totius valetudinis corporis conquassatione & perturbatione gignuntur; vitium autem, integra valetudine, ipsum ex se cernitur. Sed in animo tantummodo cogitatione possumus morbum ab aegrotatione sejungere: vitiositas autem est habitus, aut adfectio, in tota vita inconstans & a se ipsa dissentiens. Ita fit, ut in altera corruptione opinionum morbus efficiatur & aegrotatio; in altera, inconstantia & repugnantia. ⁷ Non enim omne vitium partis habet dissentientis; ut eorum,

Cl. Bentleius. In Codicibus proclives.

5 Aegrotatio dicatur] Vulgo dicitur; quod optimo jure mutavit idem vir summus.

6 In malis proclivitas] Εὐνοία vel εὐνοία Graece dicitur. Vide Diogenem Laertium lib. VII. §. 115. & Stobaeum Eclog. Ethic. p. 177.

7 Non enim omne vitium partis habet dissentientis] Hunc locum sicco pede reliqui praetererunt interpretes; se non intelligere fatetur Joach. Camerarius.

Ad me fane quod attinet, haud equidem capio, quid omne vitium partes non habeat dissentientes, cum eorum qui non longe à sapientia absunt adfectio sit illa discrepans ipsa sibi? Si enim vitium partes non habet dissentientes, quomodo fieri potest, ut sit adfectio sibi ipsa discrepans? Sed hunc nodum, ut & alios bene multos, sagacissima conjectura solvit eruditissimus Bentleius, qui reponit pares habet dissidentias. De re ipsa vide Senecam Epist.

75.

T

i Ut

eorum, qui non longe a sapientia absunt, adfectio est illa quidem discrepans sibi ipsa, dum est insipiens, sed non distorta nec prava. Morbi autem & aegrotationes, partes sunt vitiositatis: sed perturbationes sintne ejusdem partes, quae-ctio est: vitia enim adfectiones sunt manentes; perturbationes autem, moventes: ut non possint adfectionum manentium partes esse. Atque ut in malis adtingit animi naturam corporis similitudo, sic in bonis: sunt enim in corpore praecipua, pulchritudo, vires, valetudo, firmitas, velocitas: sunt item in animo. ¹ Ut enim corporis temperatio, cum ea congruunt inter se, e quibus constamus, sanitas: sic animi dicitur, cum ejus judicia opinionefque concordant. Eaque animi est virtus; quam alii ipsam

¹ Ut enim corporis — sanitas: sic animi dicitur] Vulgo omissa prima voce dant, enim corporis temperatio, cum ea congruunt inter se e quibus constamus: sanitas sic animi dicitur. Sed a nobis receptae sunt interpunctio simul & emendatio Joach. Camerarii, quam quodammodo firmant Pal. quint. & Balliol. dum repraesentant est enim; certam vero reddunt Graeca, quae leguntur apud Stobaeum Eclog. Ethic. pag. 168.

Ὡς περ ἢ τῆς τοῦ σώματος ὑγείας ὑπερβολὴν εἶναι ἢ ἐν τῇ σώματι διαμετρῶν καὶ ψυχρῶν καὶ θερμῶν ὁ ὕψις. ἔτω καὶ τῆς ἢ ψυχῆς ὑγείας, ὑπερβολὴν εἶναι ἢ ἐν τῇ ψυχῇ ἀνισομετρῶν. Similiter Plato statuit, ut aequalitas ista ficci, humidi, ferventis, ac frigidi, corpori sani-

tatem, vires, speciemque, largitur: sic tunc animae dicitur SANITATEM adesse, vires, & pulchritudinem, cum ratio totam regit. Verba sunt Apuleii lib. I. de Habit. Doct. Plat. pag. 591. Hinc ex quatuor principiis vel superans aliquid vel deficiens adversam valetudinem creat, ut quidam ex sapientiae professoribus dixerunt, testante Celso lib. I. pag. 4.

² Est autem quaedam animi sanitas, quae in insipientem etiam cadat] Miror Hadr. Turnebum Advers. VII, 17. rescripsisse, est autem quaedam animi insanitas, quae in sapientem etiam cadat. Nam praeterquam quod in sapientem cadere non possit insaniam, ut ex mente Stoicorum docuit no-

800

ipsam temperantiam dicunt esse, alii obtemperantem temperantiae praeceptis, & eam subsequenter, nec habentem ullam speciem suam: sed five hoc, five illud sit, in solo esse Sapiente. ² Est autem quaedam animi sanitas, quae in insipientem etiam cadat, cum, curatione & ³ gubernatione medicorum, conturbatio mentis aufertur. ⁴ Et ut corporis est quaedam apta figura membrorum cum coloris quaedam suavitate, eaque dicitur Pulchritudo: sic in animo, opinionum iudiciorumque aequabilitas & constantia, cum firmitate quadam & stabilitate, virtutem subsequens aut virtutis vim ipsam continens, Pulchritudo vocatur. Itemque viribus corporis & nervis & efficacitati ⁵ similes, similibusque verbis animi vires nominantur.

Velo-

ster lib. III. cap. 5. illam conjecturam absurdam esse docent sequentia; prorsus enim repugnat esse quandam insanitatem, quae in sapientem cadat, cum curatione medicorum conturbatio mentis aufertur; siquidem perturbatio mentis est in causa, cur insaniant animi. Adde quod virtutes *ἀνθρώπων* insipienti competere monet *Laertius* VII, 91. inter quas *ὁρμή* ψυχῆς ponit *Stobaeus* Eclog. Ethic. pag. 168.

³ Et gubernatione] A vulgaris absunt. Codices fere dant, & perturbatione, pro qua *Lambinus* coniecit purgatione; *Brutus* autem pertractatione. Nos eam scripturam repraesentandam esse censuimus, quam dant *Bal. Hol. & Vatic.* pro varia lectione,

quamque *Ven. 1491. & Erasmi* editio praestant.

⁴ Et ut corporis est quaedam -- vires nominantur] *Stoici* apud *Stobaeum* Eclog. Ethic. pag. 168. *Καὶ οὕτως περ (Leg. ὥσπερ) ἰσχυρὸς τὸ σῶμα τὸν ἰσχυρὸν ἰκανὸς ἐν νόσει, οὕτω καὶ τῆς ψυχῆς τὸν ἰσχυρὸν ἰκανὸς ἐν τῇ κρίσει καὶ πράξει* καὶ μὴ. Ὡς περ τὸ καλλὸν τοῦ σώματος ἐστὶν συμμετρία τῶν μελῶν καθεστῆται αὐτῷ πρὸς ἄλληλά τι καὶ πρὸς τὸ ὅλον ἔστω καὶ τὸ τῆς ψυχῆς καλλὸν ἐστὶν συμμετρία τῷ λόγῳ καὶ τῇ μελῶν αὐτοῦ πρὸς ὅλον τε αὐτῆ (forſan αὐτοῦ) καὶ πρὸς ἄλλα. Sensus est idem, sed a *Cicerone* differt orationis ordo.

⁵ Similes, similibusque verbis] Vulgo *similes, similibusque verbis*. Sed *Reg. Pirhoean. Balliol. & veteres*

Velocitas autem corporis, Celeritas appellatur: quae eadem ingenî etiam laus habetur, propter animi multarum rerum brevi tempore percur-
 14 sionem. Illud animorum corporumque diffi-
 mile: quod animi valentes ¹ morbo temptari possunt, ut corpora possunt: sed corporum of-
 fensiones sine culpa accidere possunt; animo-
 rum non item: quorum omnes morbi & per-
 turbationes ex aspernatione rationis eveniunt: itaque in hominibus solum existunt: nam ² be-
 stiae simile quiddam faciunt, sed in perturbati-
 ones non incidunt. Inter acutos autem & in-
 ter hebetes interest; quod ingeniosi, ut aes Co-
 rinthium in aeruginem, sic illi in morbum &
 incidunt tardius & recreantur ocius: hebetes
 non item. Nec vero in omnem morbum ac
 perturbationem animus ingeniosi cadit; ³ non
 enim

teres editi lectionem, quam re-
 praesentamus, exhibent.

1 *Morbo temptari possunt, ut corpora possunt*] Vulgo morbo ten-
 tari non possunt, corpora possunt;
 nec abeunt Codices. At ipsa res
 veritati repugnat: quapropter e-
 mendationem Bentleianam re-
 cepi.

2 *Bestiae simile quiddam faci-
 unt, sed in perturbaciones non in-
 cidunt*] Sic Seneca de Ira lib. I.
 cap. 3. Dicendum est feras ira
 carere, & omnia praeter homi-
 nem; nam cum sit inimica ratio-
 ni, nusquam tamen nascitur nisi
 ubi rationi locus est — Muta ani-
 malia humanis affectibus carent;
 habent autem similes illis quosdam

impulsus. Hinc Stoici apud Ste-
 baeum Ecl. Ethic. pag. 175. di-
 versam esse statuunt τὴν πρὸς τοὺς
 λογικοὺς γινόμενὴν ἐρμὴν καὶ πρὸς
 τοὺς ἀλόγους ζώους. Vide & Ga-
 lenum de dogm. Hippocr. & Pla-
 ton. lib. IV. cap. 2. pag. 137.
 Certe cum Stoici perturbaciones
 in animae parte rationali collo-
 cent, eaque careant bestiae, per-
 turbationibus careant necesse est.

3 *Non enim in ullam esceratam
 & inmanem*] Vulgo non enim
 multa esserata & immania. Sed
 loci mens & ipsa constructio
 διόρθωσις Bentleianam flagitant.

4 *Vitia sublata esse possunt*] Sic rescribendum coniecit Lam-
 binus, ejusque conjecturam ratam
 facit

enim in ullam ecferatam, & inmanem: quaedam autem humanitatis quoque habent primam speciem, ut misericordia, aegritudo, metus. Aegrotationes autem morbique animorum difficilius evelli posse putantur, quam summa illa vitia, quae virtutibus sunt contraria: morbis enim manentibus, + vitia sublata esse possunt, quia non tam celeriter sanantur, quam illa tolluntur. Habes ea, quae de perturbationibus enucleate disputant Stoici: quae Logica appellant, quia differuntur subtilius: ex quibus quoniam tamquam ex scruposis, cotibus enavigavit oratio, reliquae disputationis cursum te- neamus, modo satis illa dilucide dixerimus pro rerum obscuritate. A. Prorsus satis: sed si quae diligentius erunt cognoscenda, quaeremus alias: nunc vela, quae modo dicebas, exspectamus

facit Eliens. sec. Vulgo *vitia sublata esse non possunt*. Inepte prorsus, licet ita dent MSSi praeter unum illum, cuius meminimus, universi. Nam si morbi non tam celeriter sanantur, quam vitia tolluntur; ipsa res indicat, morbis manentibus, vitia sublata esse posse.

5 Ex quibus quoniam tamquam ex scruposis cotibus enavigavit oratio] Vulgo de scrupulosis. Reg. ex scrupulosis. Leg. ex scruposis, ut Lambinus & Bentleius voluerant. Adi sis Nic. Heinsium ad Valerii Flacci Argon. II, 518. Porro cotes aut cautes aequae dici notat Scholiastes ad Juvenalis Sat. VII, 344. Virgilius Georg.

IV, 203.

— Errando in cotibus alas Attrivere.

Prudentius Apoth. vi. 429.

Caucasea de cote — Ipsam vero loquendi rationem saepius adhibet Hieronymus. Sic ad Heliodorum Epist. 1. pag. 4. ed. Victor. Quoniam e scopulosis locis ENAVIGAVIT oratio, & inter canas spumeis fluctibus cautes fragilis in altum cymba processit. Advers. Helvidium cap. IX. pag. 315. Quoniam jam e cautibus & confragosis locis enavigavit oratio. Et in Rufinum lib. I. cap. vii. pag. 399. Quoniam de confragosis & asperis locis enavigavit oratio.

T 3

1 Quando

15 spectamus & cursum. M. ¹ Quando & aliis locis ² de Virtute & diximus & saepe dicendum erit, (pleraeque enim quaestiones, quae ad vitam moresque pertinent, a virtutis fonte ducuntur) quando igitur Virtus est adfectio animi constans conveniensque; laudabiles efficiens eos, in quibus est; & ipsa per se, sua sponte, separata etiam utilitate, laudabilis: ex ea profisciscuntur honestae voluntates, sententiae, actiones, omnisque recta ratio; quamquam ipsa virtus brevissime recta ratio dici potest. Hujus igitur virtutis contraria est Viriopitas (sic enim malo, quam malitiam appellare, eam quam

Graeci

¹ *Quando & aliis locis*] Itaque desin' Codices, tam MSSi quam typis impressi. Sed nescio quid est in oratione, quod omnino displicet. Ei suus restitue-
 nitor, si minima mutatione legas: *quando, ut aliis locis de virtute & diximus & saepe dicendum erit* — *quando igitur virtus est affectio animi constans* &c. ad id enim refertur, quod de virtute subdit, nec exitum alio reperies modo. Hanc autem emendationem praecepisse Manucium video, eaque omnino est vera.

² *De virtute & diximus*] Vulgo deest & ; quam voculam sup-
 peditarunt Reg. Pithoean. Med. & Bak.

³ *Ex qua cooriuntur*] Sic Cl. Bentleius. Vulgo *cogitantur*: nec aliter omnes Codd. praeter unum Manucianum, qui dat con-

citantur, uti quidem emendarat Camerarius. Aliis arrisit *avitan-
 tur* vel *coagitantur*.

⁴ *Quae si quando* adepta est id] Haec lectio non est a Codicibus. Reg. Vatic. aliique MSSi *eademptaritur*; at vetus Lambini Codex, Bak. Balliol. & Pal. quint. *adeptoretur id*, unde ne literula quidem mutata rescribendum puto *adepta retur*. Hellenismus est, idemque valet ac *se adeptam esse retur*. Virgilius Aen. II, 377.

— Sensit medios delapsus in
 hostes.

Horatius lib. I. Epist. VII, 22.

*Vir bonus ac sapiens dignis ait
 esse paratus.*

Propertius lib. II. Eleg. VII, 45.

*Visura & quamvis nunquam
 speraret Ulixen.*

Ovidius Metam. XIII, 141.

— Retulit Ajax

Elle

Graeci κακίας appellant: nam malitia, certi cu-
jusdam vitii nomen est; vitiositas, omnium)
ex qua cooriuntur perturbationes, quae sunt,
ut paulo ante diximus, turbidi animorum con-
citatiq;ue motus, averſi a ratione, & inimiciſſi-
mi menti vitaeque tranquillae: inportant e-
nim aegritudines anxias atque acerbas, animos-
que adfligunt & debilitant Metu: idem inflam-
mant Adpetitione nimia; quam cum Cupidi-
tatem, tum Libidinem dicimus, inpotentiam
quandam animi, temperantia & moderatione
plurimum diffidentem; * quae, ſi quando ad-
epta eſt id, quod ei fuerit concupitum, † tum
fert alacritatem, ut ‡ nihil ei conſtet, quid agat:

ut

Esse *Jovis* pronepos —
Nec dubito, quin ejusdem libri
v. 133. reponi debeat, ut habet
Baf.

— *Quod, ut est, hebes esse*
FATETUR.

non videtur; Ajax enim se dicendo parum valere fassus est. *Sulpicius Severus* Dial. II. cap. VIII, 2. Nos in hac parte numquam vel Martini exemplo vel his disputationibus corrigendi fatemur. Sed exemplorum satis. Adi tamen sis *Priscianum* lib. XVIII. col. 1183. *Casp. Scioppium* Verif. IV, 15. & *Dan. Vebnerum* Hellenolox. I, 29. Ex binis voculis in unam compacti est natum mendum, cuiusmodi etiam nunc haeret apud *Iustinum* Martyrem Apol. I. cap. 8. ubi vir sanctissimus, postquam locutus est de sempiternis malorum poenis, sic inquit: Εἰ μὴ ὁ

ἀπειν· καὶ ἀδύ.ατοι τῷτο φησὶ τις
 ὡς ἡμῶς, ἥδη ἡ πλάνη ἐστὶν ἄλλου
 πρὸς ἴππον, ὡς ὃ ἔργω μνηθὶν ἀνι-
 κούσις ἐλιγχνόμεθα. Scribe &
 interpunge εἰ μὴν ὅν ἀπειν καὶ
 ἀδύνατοι τῷτο φησὶ τις, πρὸς ἡμῶς
 ἥδη ἡ πλάνη ἐστὶν, ἌΛΛ' ὍΥ πρὸς
 ἴππον &c. Similis plane locus est
 apud Athenagoram Leg. c. xxxi.
 pag. 136. qui meam stabili con-
 jecturam.

5 Tum fert alacritatem] A
Tullii manu non est haec lectio.
Nonnulli Codices *tum affert* vel
affertur alacritate; Gryph. au-
tem *tum ea fertur alacritate*.
Lego *tum* ea effertur *alacritate*;
quae minima est mutatio, Cice-
ronianoque loquendi modo con-
sona.

6 *Nihil ei constet quid agat*
Vulgo *nihil esse constet*, quod *agat*. Codices autem praec se fe-
runt ut *nihil esse* (Reg. *est*) con-

ut ille qui ¹ Voluptatem animi nimiam, summum esse errorem arbitratur: eorum igitur
 16 malorum in una virtute posita sanatio est. Quid autem est non miserius solum, sed foedius etiam & deformius; quam aegritudine quis afflictus, debilitatus, jacens? cui miseriae proxumus est is, qui adpropinquans aliquod malum metuit, exanimatusque pendet animi: quam vim mali significantes poetae, ² impendere apud inferos saxum Tantalo faciunt,

³ *Ob scelera animique inpotentiam, & superbi-
 loquentiam:*

ea communis poena stultitiae est: omnibus enim, quorum mens abhorret a ratione, semper aliqui

stet quid agat; unde Cl. Ben-
 tieius id quod exhibemus repo-
 suit.

¹ *Voluptatem animi nimiam
 summum esse errorem arbitratur]*
 Trabeae versus fuit,

*Ego voluptatem animi nimiam
 summum esse errorem arbi-
 tror.*

Vide Fin. II, 4. & Famil. II, 9.
 Infra cap. xvii. *Eaque omnia
 aut nimis tristitia aut nimis laeta
 errore fieri? Qui si error stultis
 extenuetur &c.*

² *Impendere apud inferos saxum
 Tantalo faciunt]* Ut mendacibus
 solet evenire, de Tantali poenis
 variae sunt Poëtarum sententiae,
 quas recensuit Scholiastes ad *Pin-
 dari* Olymp. I, 95. Noster *Euri-
 pidem* habuit ducem Orest. vf.
 5. pro cuius sententia

— Τάνταλον

Κερυδης ἐκ ἐπιλλοισι θυμῶ-
 νων πίττει

Ἄσπερ ποταμός καὶ τῇ νόσῳ
 εἴκελον.

Ex eadem mente Lucretius III,
 993.

*Nec miser impendens magnam
 timet aëre saxum*

Tantalus.

Ita plures alii. Vide nostrum
 Fin. I, 18. *Plutarchum* de Su-
 perst. pag. 170. *Philosophum* vit.
 Apoll. III, 25. *Attenaeum* lib.
 VII. pag. 281. *Dionem Chryso-
 stomum* Orat. VI. pag. 97. Sai-
 dam in Τάνταλον. *Gregorium
 Nazianzenum* apud L. A. Mura-
 torium in Anec. Graec. p. 4. de-
 nique *Nonnum* ad *Gregorii Naxi-
 anzeni* Stelit. II. Hist. 31.

³ *Ob scelera animique impo-
 tentiam & superbiloquentiam]*
 Haec pro *Tullii* verbis habent
 editores, eaque sub ejus nomine
 laudat

aliqui talis terror inpendet. Atque ut ⁴ hae tabificae mentis perturbationes sunt, aegritudinem dico & metum; sic hilariores illae, cupiditas avide semper aliquid expetens, & inanis alacritas, id est, laetitia gestiens, non multum differunt ab amentia. Ex quo intellegitur, qualis ille sit, ⁵ quem tum moderatum, alias modestum, temperantem, alias constantem, continentemque dicimus: nonnumquam haec eadem vocabula ⁶ ad Frugalitatis nomen, tamquam ad caput, referre volumus. Quod nisi eo nomine virtutes continerentur, numquam ita pervolgatum illud esset, ut jam proverbî locum obtineret, *hominem Frugi omnia recte facere*:

laudat Nonius in *superbiloquentia*. At vero versus est Trochaïcus antiqui cuiusdam Poëtae, quod dictio satis ostendit, & ante me docuit *Hadr. Turnebus* Advers. VII, 18. Non magis autem de ipso supplicio quam de ejus causa digladiantur scriptores. Plurimi contendunt loquacitatem fecisse, ut tantas poenas subiret. Hinc *Theophylactus Simocatta* Epist. LXVIII. Ἐνπιῦθιν κ' Τάνταλος ἀκολάζετο· πρὶ τὰ θεῖα γὰρ ἔχε τὴν γλῶττιαν ἀκόλαστον. Nescio quis apud *Athenaeum* lib. VII. pag. 281. eum tam duris modis acceptum tradit, quod τὸ ζῆν τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς θεοῖς optarit. At vero *Pindarus* Olymp. I, 95. Ἐχέει δ' ἀπάλαμινος βίον τοῦτον, ἐμπόδμοχθον Μετὰ τειῶν τέταρτον Πόνον ἀθανάτων ὅπ κλέψας Ἀλίκιος συμπύταις Νίκταρ ἀμύρεσσαν π δῶκεν. Hunc secuti sunt alii

nonnulli. Vide *Tzetzem* Chil. V. Hist. 10.

⁴ Hae tabificae mentis perturbationes sunt] Laudat Nonius in *Tabificabile*.

⁵ Quem tum moderatum, alias modestum, temperantem, alias constantem, continentemque dicimus] Non dubito quin alias modestum, alias constantem huc inferferint Librarii. Cum enim exadversus moderatum, notata varia lectione, scripserant priores als modestum; & exadversus temperantem, similiter als constantem (quod & inter lineas interdum fit) quatuor illas voces imperite *Tullio* tribuerunt posterî. Locum igitur sic lego quem cum moderatum, tum temperantem continentemque dicimus. Adi lib. III. cap. 8.

⁶ Ad frugalitatis nomen] Vide quae diximus ad lib. III. cap. 8.

i Erge

cere: quod idem cum Stoici de Sapiente dicunt, nimis admirabiliter nimisque magnifice
 17 dicere videntur. ¹ Ergo hic, quisquis est, qui moderatione & constantia quietus animo est, sibi que ipse placatus; ut nec tabescat molestiis, nec frangatur timore, nec sitienter quid expectans ardeat desiderio, nec alacritate futili gesti- ens deliquescat; is est Sapiens, quem quaerimus, is est beatus; cui nihil humanarum rerum aut intolerabile ad demittendum animum, aut nimis laetabile ad efferendum videri potest. Quid enim videatur ei magnum in rebus humanis? cui aeternitas omnis totiusque mundi nota sit magnitudo. ² Nam quid aut in studiis humanis, aut in tam exigua brevitate vitae magnum sapienti videri potest? qui semper animo sic excubat, ut ei nihil inprovisum accidere possit, nihil inopinatum, nihil omnino novum. Atque idem ita acrem in omnis partis aciem intendit; ut semper videat sibi sedem ac locum sine molestia atque angore vivendi; ut quemcumque casum fortuna invexerit, hunc apte

¹ *Ergo hic, quisquis est]* Sic Reg. Pithoean. & Med. Vulgo *ergo is, quisquis est.*

² *Nam quid aut in studiis]* Vide *Servium* ad *Georg.* IV, 445. & *Donatum* ad *Terentii Phorm.* Act. I. Sc. IV, 23.

³ *Beatos efficit]* Omnino legendum crediderim, *beatus efficitur*, cum reliqua singulariter efferantur.

⁴ *Perturbari animos. necesse esse]*

dicunt] Ita statuere Peripatetici; quod illi, cum reliquis vetustioribus philosophis, perturbationes naturales esse censuerunt, ut docet *Cicero* Acad. I, 10. *Laetantius* Div. Inst. VI, 15. *μηδὲ τὰ φυσικά* sic loquitur: *Haec naturalia esse, non voluntaria, omnium viventium ratio demonstrat, quae iisdem omnibus quatuor adfectibus.* Peripatetici ergo rectius, qui

apte & quiete ferat: quod qui faciet, non aegritudine solum vacabit, sed etiam perturbationibus reliquis omnibus. His autem vacuus animus perfecte atque absolute³ beatos efficit; eodemque concitatus, & abstractus ab integra certa⁴que ratione, non constantiam solum amittit, verum etiam sanitatem. Quocirca mollis & enervata putanda est Peripateticorum ratio & oratio: qui⁴ perturbari animos necesse dicunt esse; sed adhibent modum quendam, quem ultra progredi non oporteat. Modum tu adhibes vitio? an vitium nullum est, non parere rationi? an ratio parum praecipit nec bonum illud esse, quod aut cupias ardentem, aut adeptus exferas te insolenter: nec porro malum, quo aut oppressus jaceas, aut, ne opprimare, mente vix constes? eaque omnia aut nimis tristitia, aut nimis laeta errore fieri? qui si error stultis extenuetur die, ut, cum re eadem maneant, aliter ferant inveterata, aliter recentia: sapientis ne attingat quidem omnino. Et enim quis erit tandem modus iste? quaeramus enim modum

qui haec omnia detrabi negant posse, quia nobiscum simul nata sint. Contra Stoici adfectus iudicio & opinione susceptos putant, ideoque contendunt eos extirpari posse radicatus. Hieronymus adv. Pelag. ad Ctesiph. pag. 546. Stoici perturbationes asserunt extirpari posse de mentibus, & nullam fibram radicemque vitiorum in homine omni-

no residere, meditatione & assidua exercitatione virtutum. Vide & Proem. Dial. adv. Pelag. pag. 554. ac Just. Lipsium Manud. lib. III. Diss. 7.

5 Cum re eadem maneant] Vulgo cum res eadem maneat. At Reg. & Pithoean. maneant; unde Cl. Bentleius optime, cum re eadem maneant. Vide sis ad hujusce libri cap. XXVIII.

modum aegritudinis; ¹ in qua operae plurimum ponitur. ² Aegre tulisse P. Rutilium fratris repulsam consulatus, scriptum apud Fannium est: sed tamen transisse videtur modum; quippe qui ob eam causam à vita recesserit. Moderatius igitur ferre debuit. Quid, si cum id ferret modice, mors liberorum accessisset? Nata esset aegritudo nova. ³ Sit ea modica: magna tamen facta esset accessio. Quid, si deinde dolores graves corporis, si bonorum amissio, si caecitas, si exilium? Si pro singulis malis aegritudines accederent; summa ea fieret, quae ¹⁸ non sustineretur. Qui modum igitur vicio quaerit; similiter facit, ut si posse putet eum, qui se ⁴ Leucata praecipitaverit, sustinere se cum velit. Ut enim id non potest: sic animus perturbatus & incitatus nec cohibere se potest, ⁵ nec, quo loco volt, insistere: omninoque quae crescentia perniciofa sunt, eadem sunt viciofa nascentia: aegritudo autem ceteraque

pertur-

¹ In qua operae plurimum] Forfan in quo, sicut exhibent E-liens. & Petrenf. nec aliter Eras-mus edidit.

² Aegre tulisse P. Rutilium fratris repulsam consulatus] Audiendus non est Manucius, qui Rupilii nomen inculcat, ut designetur is, qui Consul fuit A. U. C. DCXXI. Eandem historiam narrat Plinius H. N. lib. VII, 36. P. Rutilius morbo levi impeditus, nuntiata fratris repulsa in consulatus petitione, illico expiravit. Ejus fratri praenomen fuit Lu-

cio, quod discimus ex libri de Amic. cap. xx.

³ Sit ea modica] Est a Cl. Ben-tleio: nam Codices sed ea modica.

⁴ E Leucata] Vulgo Leucade non male quidem, si faverent MSSi. Sed cum Codices aliam summo consensu praestent formam, eaque sit probi commati, eos aspernari non potuimus. Sic Virgilius Aen. III, 274.

Mox & Leucatae nimbofa cumina montis.

Ibi vide Servium. Seneca Hip-pol. v. 1014.

perturbationes, amplificatae certe pestiferae sunt: igitur etiam susceptae, continuo in magna pestis parte versantur. Et enim ipsae se inpellunt, ubi semel a ratione discessum est: ipsaeque sibi inbecillitas indulget, in altumque provehitur imprudens, nec reperit locum consistendi. Quamobrem nihil interest, utrum moderatas perturbationes adprohent, an moderatam injustitiam, moderatam ignaviam, moderatam intemperantiam. Qui enim vitiis modum adponit, is partem suscipit vitiorum: quod cum ipsum per se odiosum est, tum eo molestius; quia sunt in lubrico, incitataque semel ⁶ proclivi labuntur, sustinerique nullo modo possunt. Quid? quod idem Peripatetici perturbationes ¹⁹ istas, quas nos extirpandas putamus, non modo naturalis esse dicunt, sed etiam utiliter a natura datas: quorum est talis oratio. Primum multis verbis ⁷ iracundiam laudant: cotem fortitudinis esse dicunt, multoque & in hostem & in

*Et cana summum spuma Leu-
caten firat.*

Sic & ipse Cicero lib. v. ad Attic. Epist. 9.

⁵ Nec quo loco vult insistere omnino: quaeque crescentia] Sic vulgo: at Bak. habet nec quo loco vult insistere: omninoque quae crescentia. Elegantius multo, Cicroneque dignius. Quod cum ita sit, nos eam recepimus lectionem.

⁶ Proclivi labuntur] Sic Reg. Pithocan. Vatic plurimique Coices. At Med. Bak. alii que pro-

clive, quod eodem redit. Agellius N. A. lib. X. cap. 24. Sane quam consuetum iis veteribus fuit literis his plerumque uti indifferenter, sicut praefiscini & praefiscine, proclivi & proclive. Eadem repetit Macrobius Saturn. lib. I. cap. iv. p. 141.

⁷ Iracundiam laudant; cotem fortitudinis esse dicunt &c.] Noster distinctionem, quam supra cap. 12. posuit, sibi non duxit observandam; iracundia enim non *ὀργή*, quam malum esse statuit Aristoteles, sed iram, *θυμὸς*.

in inprobum civem vehementiores iratorum impetus esse: levis autem ratiunculas, eorum, qui ita cogitarent, *Praedium rectum est hoc fieri; convenit dimicare pro legibus, pro libertate, pro patria*: haec nullam habere vim, nisi ira excanduit fortitudo. Nec vero de bellatoribus solum disputant: imperia serveriora nulla esse putant sine aliqua acerbitate iracundiae. Oratorem denique non modo accusantem, sed ne defendentem quidem probant sine aculeis iracundiae: quae etiam si non adsit, tamen verbis atque motu simulandam arbitrantur; ut auditoris iram oratoris incendat actio. Virum deni-

que

θυμὸν, hic denotat. Sic pro P. Sextio cap. 2. *Quantum & pro dolori & justae iracundiae contendendum putetis* — Neque iracundia magis ulla laudanda, quam ea &c. Sed de hac vocis illius potestate, ut & de ipsa re quam Tullius agit, vide M. A. Muretum ad lib. I. Off. cap. 25. Nos quaedam illi non tacta proferemus. Lactantius Div. Inst. lib. vi. c. 19. Peripatetici — iram coterem dicunt esse virtutis, tanquam nemo possit adversus hostes fortiter dimicare, nisi fuerit ira concitatus. Vel ad hunc ipsum locum respicit, vel ad huiusce libri cap. 21. ubi ardōres animorum, cotesque virtutum memorat. Seneca de Ira lib. III. cap. 3. Stat Aristoteles defensor irae, & vetat illam nobis exsecari. Calcar ait esse virtutis: hac erepta, inermem animum & ad co-

natus magnos pigrum inertemque

fieri. Aristoteli faciem praetulit vetus Academia. Cicero Acad. II, 44. Illi quidem etiam utiliter a natura dicebant permotiones istas animis nostris datas — ipsam iracundiam fortitudinis quasi coterem esse dicebant. Et sane τὸ κίνημα τὸ ψυχῆς ὡς ἀνδρῶν πρὸς τὸ γενναῖον ἐπαίτιον, testatur Themistius Orat. I. pag. 7.

1 Haec nullam habere vim] Vulgo habent: ac ita Codices. Cum tamen haec sint Peripateticorum verba, ductus orationis facit ut emendatio Cl. Bentleii necessaria videatur.

2 Qui irasci nesciet] Sic Reg. Pithoean. & Bailliol. Vulgo nesciat.

3 Eamque, quam lenitatem nos dicimus, vitioso lentitudinis nomine appellant] Aristoteles Ethic. lib. II. c. 7. Ἐστὶν ὅμως καὶ ὁρμήν ὑπερβολὴν καὶ ἄλλαν ψυχῆς καὶ μεσότην — τὴν μεσότητα, ΠΡΑΓΜΑΤΑ

que videri negant, * qui irasci nesciat: * eamque, quam *lenitatem* nos dicimus, vitioso *lentitudinis* nomine appellant. Nec vero solum hanc libidinem laudant (* est enim ira, ut modo defini, ulciscendi libido) sed ipsum illud genus vel libidinis vel cupiditatis ad summam utilitatem esse dicunt a natura datum: nihil enim quemquam, nisi quod lubeat, praeclare facere posse. Noctu ambulabat in publico Themistocles, quod somnum capere non posset: quaerentibusque respondebat, * *Miltiadis tropaeis se e somno suscitari*. Cui non sunt auditae Demosthenis vigiliae? qui * dolere se aiebat, si quando

ΤΗΤΑ καλίστομα· τῶν δ' ἄκρων, ὁ μὲν ὑπερβάλλον, ὈΡΓΙΛΟΣ ἔστι, ἡ δὲ κακία ὈΡΓΙΛΟΤΗΣ· ὁ δὲ ἰλλείπων ἈΟΡΓΗΤΟΣ πε, ἡ δὲ ἰλλείψις ἈΟΡΓΗΣΙ'Α, quam noster *lentitudinem* reddit. Haec autem Ciceronis verba profert *Novius* in *lentitudine*, nec a recepta lectione discedit, ut nesciam quid sibi velint *Beroaldus*, *Lambinus* & *Fabricius*, quibus *Grammaticus* ille *lentitudinis* nomen hic videtur agnoscere.

4 *Est enim ira — ulciscendi libido*] Ad hunc locum respicit *Lactantius* de *Ira Dei* cap. xvii, 20.

5 *Miltiadis tropaeis se e somno suscitari*] Bak. noster, *Miltiadis tropaea se e somno suscitare*; nec aliter multi Codices, ad vocem ultimam quod attinet. Sed perinde est. *Valerius Maximus* lib. VIII. cap. xiv. i. ext. *Themistoclem ferunt stimulis virtutum*

agitatum, & ob id noctes inquietas exigentem, quaerentibus quid eo tempore in publico versaretur, respondisse; quia me tropaea Miltiadis de somno excitant. *Marathon* nimirum animus ejus & *Artemisium* & *Salamis* — tacitis facibus incitabant. At *Plutarchus* in *Theseo* Tom. I. pag. 3. & in *Themistocle* p. 113. eum dixisse testatur, ὡς καθύδαυ αὐτὸν σὺν ἰσῆ τὸ τοῦ ΜΙΑΤΙΑΔΟΥ ΤΡΟΠΑΙΟΝ. Quo sola *Marathonia* designatur victoria. Sic & in *Apophthegm.* Tom. II. pag. 185.

6 *Dolere se aiebat, si quando opificum*] *Hieronymus* advl. *Rufinum* lib. I. cap. iv. p. 495. *Demosthenes plus olei quam vini expendisse dicitur*, & omnes opifces nocturnis semper vigiliis praevnisse. Prius ipse consitebatur *Demosthenes*, ἱερῶν γὰρ, πῶς ἔρητορακῆς ἀναγίνε; πλὶοι, ἰσῆ, ἰλμῶν ἐνὶ σὺν οὐκ αἰσχύνης. Hoc refert

do opificum antelucana victus esset industria, Philosophiae denique ipsius principes numquam in suis studiis tantos progressus sine flagranti cupiditate facere potuissent. Ultimas terras lustrasse Pythagoran, Democritum, Platonem accepimus: ¹ ubi enim quid esset quod disci posset, eo veniendum judicaverunt. Num putamus haec fieri sine summo cupiditatis ardore
 20 potuisse? Ipsam aegritudinem, quam ncs ut tetram & inmanem beluam ² fugiendam diximus, non sine magna utilitate à natura dicunt constitutam; ut homines castigationibus, reprehensionibus, ignominiis adfici se in delicto dolerent. Impunitas enim peccatorum data videtur eis, qui ignominiam & infamiam ferunt sine dolore: morderi est melius conscientia. Ex quo est ³ illud e vita ductum ab Afranio: nam cum dissolutus filius,

Heu

fert *Aristoteles* apud *Stobaeum* Serm. XXIX. pag. 206. *Plutarchus* in *Demosth.* Tom. II. p. 848. Ἰστροῦσι ὃ ὡς εἰς λόχους ἐσέσσει, ἄχρη πνιγόντι ἐπὶν ἰγί- νεπ, ἀφκρίνων τὸς λόγους. Hinc αὐτοῦ τὰ ἐνθυμήματα ἰλλυχίων ὄζιν. exprobravit Pytheas. Vide fis inter alios *Aelianum* V. H. VII, 7.

¹ Ubi enim quid esset] Vulgo quicquid esset; quod tam absurdum est, ut mihi vitium Typographicum videretur, nisi sic edidisset etiam *Victorius*. Nos igitur Bak. editoresque veteres sequimur. Certe quicquid hic idem quod quidque denotare non po-

test, ut apud *Lucretium* II, 956. V, 1387. 1453. Nec quicquam, prout arbitror, ullibi significat; licet alia mens sit *Ob. Gifanii* *Observ.* in L. L. pag. 205.

² Fugiendam diximus — qui ignominiam] Vulgo fugiendam esse diximus — qui & ignominiam. Contra MSSorum ipsiusque *Victorii* fidem. Haec cum minuta sint, quasi per saturam congesta posuimus.

³ Illud e vita ductum] Sic omnes MSSi: quibus invitis, *Lambinus* edidit illud scite dictum. Si tanta licentia grassari sit concessum, nihil in veterum libris erit sacri, nihil intaminati.

4 Delect

Heu me miserum! — tum severus pater
— *Dummodo doleat aliquid, & doleat quid-*
lubet.

Reliquas quoque partis aegritudinis utilis esse dicunt; misericordiam ad opem ferendam, & calamitates hominum indignorum sublevandas, ipsum illud aemulari, obrectare, non esse inutile; cum aut se non idem videat consecutum quod alium, aut alium idem quod se: metum vero si qui sustulisset, omnem vitae diligentiam sublatam fore; ⁶ quae summa esset in eis, qui leges, qui magistratus, qui paupertatem, qui ignominiam, qui mortem, qui dolorem timerent. Haec tamen ita disputant; ut refecanda esse fateantur, evelli penitus dicant nec posse nec opus esse: ⁷ & in omnibus fere rebus mediocritatem esse optumam existiment. Quae cum exponunt, nihilne tibi videntur, an aliquid dicere?

⁴ *Doleat quidlubet*] Sic Reg. & Pithoean. Vulgo *quod lubet.*

⁵ *Calamitates hominum indignorum*] Minime meritorum, ut talia paterentur. *Erasinus* enim male dedit *indignorum*. *Plautus* *Carc. Act. IV. Sc. II, 23.* *Indignis si male dicitur, maledictum id esse dico.* *Ovidius* *Metam. I, 631.*

— *Indigno circumdat vincula* Et IV, 138. [coll.]

Percutit indignos clāro plan-
gore lacertos.

Sic cum alibi, tum XIII, 141.

Heroid. V, 8. Art. Am. III, 708.

& *Fast. II, 780. Martialis I.*

Ep. 78.

Indignas premeret pestis cum
tabida fauces.

Vide & *Pedonem Eleg. I, 49* ac *Lambinum ad Horatii Serm. lib. II. Eclog. II, 103.*

⁶ *Quae summa esset in eis — qui dolorem timerent*] An igitur omnibus, qui paupertatem ceteraque quorum meminit noster timent, aequalis inest vitae diligentia? nam *summo* certe nihil superius. Forſan *Cicero* scripsit *quae multa esset in eis.* Cl. autem *Bentleius*, reponit, *quae nulla esset in eis — qui dolorem non timerent.*

⁷ *Et in omnibus fere rebus*] Vulgo ut. Alteram vero lectionem praestant Reg. Pithoean. Med. Bak. & Balliol.

V

1 In

cere? A. Mihi vero dicere aliquid: itaque ex-
 21 spectro, quid ad ista. M. Reperiam fortasse:
 sed illud ante. Videsne, quanta fuerit apud
 Academicos verecundia? plane enim dicunt
 quod ad rem pertineat. Peripateticis respon-
 detur a Stoicis: digladiantur illi, per me licet;
 cui nihil est necesse, nisi ubi sit illud, quod ve-
 ri simillimum videatur, anquirere. Quid est
 igitur, quod occurrat ¹ in hac quaestione, qua
 possit adtingi aliquid veri simile? quo longius
 mens humana progredi non potest. Definitio
 perturbationis: qua recte Zenonem usum pu-
 to: ita enim definit; ut *Perturbatio sit* ² *aver-*
sa a ratione, contra naturam, animi commotio: vel
 brevius, ut *Perturbatio sit adpetitus vehementior*:
 vehementior autem intellegatur is, qui procul
 absit a naturae constantia. Quid ad has defini-
 tiones ³ possint dicere? atqui haec pleraque
 sunt prudenter acuteque differentium: illa qui-
 dem

¹ In hac quaestione, qua possit
 attingi] Vulgo è qua; quod pa-
 rum Latine diceretur, ut Cl.
 Bentleius recte monuit.

² Aversa à ratione] Vulgo ad-
 versa ratione, qui loquendi mo-
 dus & ipse probus est. Sed cum
 plures Codices dent *adversa à*
ratione, vel *aversa ratione*, lecti-
 onem repraesentavi, quam secu-
 tus est Erasmus, nos in Med. in-
 venimus, & in Maffaei libro
 repertam probavit Manucius.
 Quin & in hac definitione noster
 eandem *quæm* adhibet supra cap.
 vii. Vide & cap. 15.

³ Possint dicere] Sic recte Cl.
 Bentleius; intelleguntur enim Pe-
 ripatetici. Vulgo *possim*.

⁴ Nisi stomachari coepit] Vul-
 go *coeperit*, contra quam voluit
 Reg. Pithoean. & Med.

⁵ Gladiatorum id quidem] Sic
 Pithoean. Med. & Bak. Vulgo
gladiatorium.

⁶ Pacideianus aliquis] Alii
Placideianus. Vide Lambinum
 ad Horatii Serm. lib. II. Eclog.
 vii, 97.

⁷ Quam gladium in stomacho
 sura, ac pulmonibus sisto] Liberi-
 or est Jos. Scaligeri conjectura
 cui placet,

Quam

dem ex rhetorum pompa, *ardores animorum, co-*
tesque virtutum. An vero vir fortis, + nisi sto-
 machari coepit, non potest fortis esse? 'Gla-
 diatorum id quidem: quamquam in eis ipsis
 videmus saepe constantiam: conloquuntur, con-
 grediuntur, queruntur, aliud postulant, ut
 magis placati quam irati esse videantur. Sed
 in illo genere fit sane 'Pacideianus aliquis hoc
 animo, ut narrat Lucilius:

Occidam illum equidem & vincam, si id quae-
ritis, inquit:

Verum illud credo fore: inosprius accipiam ipse,
'Quam gladium in stomacho Furi ac pulmoni-
bus fisto.

Odi hominem: iratus pugno: nec longius quic-
quam

Nobis, quam dextrae gladium dum adcommòdet
alter.

'Usque adeo studio atque odio illius exferor ira.
'At

Quam gladium stomacho, si-
cam pulmonibu' fisto.

Vulgari lectione in reliquis ser-
 vata, Turnebus Advers. VII, 18.
 reponit *fibra ac pulmonibu' fisto*,
 uti jecur prima voce denotetur;
 vel etiam *lura*, ut os ventriculi,
 qui ceu utris aut culeus quidam
 est, intellegatur; ac posterior
 quidem sententia D. Lambinum
 fautorem repetit. Jani Douxae
 Plaut. Explan. lib. I. cap. 22. ar-
 ridet *bira*, quae intestinum est
 jejunum. At vero cum in Fa-
 brie. Pal. quart. & Cantab. lega-

tur *furia*, rescripserim *quam gla-*
dium in stomacho Furi ac pulmo-
nibu' fisto, ut gladiator, qui cum
 Pacideiano componitur, Furius
 Aeserninus sit nominatus. Et
irascendum est uti proprio nomi-
ne, si yerax est Servius ad Aen.
 I, 144. Utcunque sit, recepta
 scriptura prorsus videtur indu-
 cenda; quippe *sura* à stomacho
 & pulmonibus nimium distat,
 nec lethalia sunt in ea parte vul-
 nera.

8 *Usque adeo studio*] Laudat
 Servius ad Aen. VII, 646.

22 ¹ At sine hac gladiatoria iracundia, videmus progredientem apud Homerum Ajacem multa cum hilaritate, cum depugnaturus esset cum Hectore: cujus, ut arma sumpsit, ingressio laetitiam adtulit sociis, terrorem autem hostibus: ut ipsum Hectorem, quemadmodum est apud Homerum, toto pectore trementem provocasse ad pugnam poeniteret. Atque hi conlocuti inter se, priusquam manum confererent, leniter & quiete; nihil ne in ipsa quidem pugna iracunde rabioseve fecerunt. Ego ne Torquatum quidem illum, qui hoc cognomen invenit, iratum existumo Gallo torquem detraxisse: nec Marcellum apud Clastidium ideo fortem fuisse, quia fuerit iratus. De Africano quidem, quia notior est nobis propter recentem memoriam, vel jurare possum, non illum iracundia tum inflammatum fuisse; ² cum in acie M. Allienum Pelignum scuto protexerit, gladiumque hosti in pectus infixerit. De L. Bruto fortasse dubitarem, an propter infinitum odium tyranni ec-

frenatus

¹ At sine hac gladiatoria]
Vulgo ac sine hac. Nos Med.
Petrenf. & veterum editorum fi-
dem secuti sumus, id quod res
ipsa postulat: Sed hoc levicu-
lum. Versus autem Homericus,
quos in animo noliter habuit, hi
sunt:

— "Αἶας ὄρτο πηλῶν, ἱρῶν
Ἀχαιῶν,

Μειδίῳ βλοσυρῶν ὤσσωπι.
ἔρθε δ' ἵππος

ἦτο μακρὰ βίῳα κραιδῶν δι-
λίσκων ἄγχος.

Τὸν δ' ἔ' Ἀργεῖοι μέγ' ἰδὼν
ἐσπέρωντες.

Τρῶας δ' ἐτόλμων αἰδὸς ἐπὶ κλισίῃ
γυνὴ ἱκαστήν.

Ἐκτορὶ τ' αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στή-
θεσσι πάππος.

Exstant Il. H, 211, seqq.

² Cum in acie M. Allienum]

Ut priores illae, quas tetigit no-
ster, historiae sunt notissimae:
ita hujusce facti nulla restat apud
alios scriptores memoria. Vul-
gatam tamen lectionem, quae
M. Halienum praefert, mutare
nullum

frenatius in Aruntem invaserit: video enim utrumque cominus ictu cecidisse contrario. Quid igitur huc adhibetis iram? an fortitudo, nisi insanire coepit, impetus suos non habet? Quid? Herculem, quem in caelum ista ipsa, quam vos iracundiam esse voltis, sustulit fortitudo? iratumne censes conflixisse cum Erymanthio apro, aut leone Nemeaeo? an etiam Theseus? Marathonii tauri cornua comprehendit iratus? Vide ne fortitudo minime sit rabiosa; sitque iracundia tota levitatis: neque enim est ulla fortitudo, quae rationis est expers. Contemnen-²³ dae res humanae sunt: negligenda mors est: patibiles & dolores & labores putandi. Haec cum constituta sint iudicio atque sententia; tum est robusta illa & stabilis fortitudo; nisi forte quae vehementer, acriter, animose fiunt, iracunde fieri suspicamur. Mihi ne Scipio quidem ille Pontufex maxumus, qui hoc Stoicorum verum esse declaravit, ** Numquam privatum esse Sapientem*, iratus videtur fuisse Tib.

Graccho :

nullus equidem dubitavi: nam Codex Vatic. Mallienum; alii *M. Alienum* repraesentant. Sed *M. Allienum* reponendum esse recte monuit *Ursinus*, auctoritate veterum denariorum fretus. Id sane nomen est Romanum. Sic apud *Gruterum* p. CCXLI. memoratur *G. Allienus Epigonus*. Ac p. CXXVIII, 3. TI. ALLIENI SICINI QUINTIANI fit mentio. Vide & p. CCCXLIX, 7. ac *Ciceronem* *Divin.* in *Caecil.* cap. 15.

3 Marathonii tauri] Theseus

taurum, qui fuit Marathone, quem Hercules à Creta ad Euristheum adduxerat, occidit, ut ait Hyginus Fab. 38. Hinc Ovidius Metam. VII, 435.

— Te, maxime Theseu,

Mirata est Marathon Cretaei sanguine tauri.

Paullo aliter *Diodorus Siculus* *Bibl.* lib IV. pag. 262. & *Plutarchus* in *Thes.* pag. 5. quos si lubet vide.

4 Nunquam privatum esse Sapientem] Ita loquitur, quod pro Stoico-

Graccho: ¹ tum cum consulem languentem reliquit; atque ipse privatus, ut si consul esset, *qui rempublicam salvam esse vellet*, se sequi iussit. Nescio ecquid ipsi nos fortiter in republica fecerimus: si quid fecimus, certe irati non fecimus. An est quicquam similis insaniae, quam ira? quam bene Ennius *initium dixit insaniae*. Color, vox, oculi, spiritus, impotentia dictorum ac factorum, quam partem habent sanitatis? Quid Achille Homérico foedius, quid Agamemnone ² in iurgio? nam Ajacem quidem ira ad furorem mortemque perduxit. Non igitur desiderat fortitudo advocatam iracundiam: satis est instructa, ³ parata, armata per sese: nam isto modo quidem licet dicere, utilem vinolentiam ad fortitudinem, utilem etiam dementiam, quod & insani & ebrii multa

Stoicorum sententia solus sapiens est Magistratus. Adiri possint Horatius Serm. lib. I. Ecl. III, 124. Lucianus vit. Auct. Tom. I. p. 302. & in Hermot. pag. 316. Victorius Var. Lect. XI, 24. & Lipsius Manud. lib. III. Diff. 17.

¹ Tum cum Consulem languentem reliquit] Consul erat Mucius Scaevola a quo Scipio Nasica petiit ut opem ferret Reip. Gracchumque tolleretur; ἀπεκραινόμενος ἢ πρῶτος οὐκείνου, βίας μὲν οὐδὲν μίαιας ὑπάρχειν, οὐδ' ἀναιρήσειν οὐδὲν ἢ πολιτῶν ἀκρίτου, εἰ μὲν τι ψηφισαίτε π ἢ παρανόμῳ ὁ δῆμος ὑπὸ Τιβερτίου (Γράκχου) πινδεις ἢ βιασθεῖς, τοῦτο κέρει μὴ

φάλλειν, ἀναπιδέχεται ὁ Ναπκῆς, Ἐπει τοίνυν, ἴφη, περὶ δίδωται ὁ ἀρχὴν τὴν πέλιν, εἰ βουλόμεθα πῶς νόμοις βοηθεῖν, ἀκολουθεῖται, quae verba sunt Plutarchi Tom. I. pag. 883. Melius vero Appianus Bell. Civ. lib. I. pag. 613. Κορηλίου Σκίπριον ὁ Ναπκῆς ἰδὼς μὲν, Ἐπιδείξαι οἱ τὰς ἰδίους τὰς σάξας τὴν πατερίδα. Dixit enim Scipio, Qui Remp. salvam esse vult, mi sequatur. Ea certe forma fuit, qua Romanos in tumultu vel aho repentino casu usos fuisse testatur Servius ad Aen. VII, 614. VIII, 1.

² In iurgio] Homerus Iliad. A, 122. seqq. hoc refert iurgium.

³ Parata, armata per sese] Vulgo

multa faciunt saepe vehementius. Semper Ajax fortis, fortissimus tamen in furore:

Nam facinus fecit maxumum, cum, Danais inclinantibus,

Summam rem perfecit manus, praelium restituit insaniens:

dicamus igitur utilem insaniam? + Tracta definitiones fortitudinis; intelleges eam & stomacho non egere. Fortitudo est igitur Adfectio animi, legi summae in perpetiendis rebus obtemperans: vel Conservatio stabilis iudicii in eis rebus, quae formidolosae videntur, subeundis & repellendis: vel Scientia rerum formidolosarum, ⁶ contrariarumque aut omnino neglegendarum, conservans earum rerum stabile iudicium: vel brevius, ut Chrysippus; nam superiores definitiones erant Sphaeri, hominis in

go armata, parata per sese. Ordinem quem sequor praestant Reg. Pithoean. Med. Bak. & Balliol.

4 Tracta definitiones] Sic recte Pithoean. & Reg. nam Cicero plures definitiones statim subicit. Vulgo definitionem.

5 Stomacho non egere] Stomachus hic iram denotat, ut & alibi apud Ciceronem. Sic μῆνις Πηληϊάδῃ Horatius lib. I. Od. 6. Pelidae stomachum vertit. Quintilianus Inst. Orat. lib. x. cap. 1. Cassius Severus plus stomacho quam consilio dedit. Vide & Senecam Epist. 112. Hinc stomachum digerere, pro eo quod est iram effundere, dixit Hiero-

nymus in Epitaph. Marcellae pag. 123.

6 Contrariarumque aut omnino neglegendarum] Vulgo contrariarumque perferendarum aut omnino negligendarum: quam vocem, renitentibus Codicibus, invenit Jac. Gronovius. Taurus apud Agellium XII, 5. Fortitudinem maiores nostri scientiam esse dixerunt rerum tolerandarum & non tolerandarum. Alcinous Doctr. Platon. cap. xxviii. Ἀνδρεία ἐστὶ δόγματ' ἐνέμου σωτηρίῃ διανοῦ πρὸς τὴν διανοῦ. Platoni vero fortitudo est ἐπιστήμη διώγειν & θάρσυναν. Vide sis eum in Lachete pagg. 252. E. 253. B. 254. C.

in primis bene definientis, ut putant Stoici:
 1 sunt enim omnino omnes fere similes, sed
 declarant communis notiones, alia magis alia.
 Quomodo igitur Chrysippus? Fortitudo est, in
 quit, scientia rerum perferendarum: vel adfe-
 ctio animi in patiando ac perferendo summae
 legi parens sine timore. Quamvis licet infecte-
 mur istos, ut Carneades solebat; metuo ne so-
 li philosophi sint: quae enim istarum defini-
 tionum non aperit notionem nostram, quam
 habemus omnes de fortitudine tectam atque invo-
 lutam? qua aperta, quis est qui aut bellatori,
 aut imperatori, aut oratori quaerat aliquid; ne-
 que eos existimet sine rabie quicquam fortiter
 facere posse? Quid Stoici, qui omnis insipi-
 entis insanos esse dicunt, nonne ista conligunt?
 remove perturbationes, maxumeque iracundi-
 am: jam videbuntur monstra dicere. Nunc
 autem ita differunt, sic se dicere omnes stultos
 insanire,

1 Sunt enim omnino omnes] Lege sunt autem omnino omnes fere similes. Hoc docet orationis ipsa vis; non enim putabant Stoici Sphaerum hominem esse in primis bene definientem, quod omnes fortitudinis definitiones essent fere similes.

2 Cum omnia essent in moribus vitia — iracundos solos morosos nominaverunt] Vulgo cum omnia essent in morbis vitia — iracundos solos morbosos nominaverunt. Sed hoc plane falsum; non enim soli iracundi morbosi dicuntur, sed morbo aliquo infecti, quod

docebit Festus. Vide sis & Agellium N. A. IV, 2. Pithocam. Fabr. Cantab. Vatic. & a prima manu Petrenf. iracundos solos morosos nominaverunt; quod omnino verum. Seneca de Ira lib. I. cap. 4. Inter hos (iracundos) morosum ponas licet, delicatum iracundiae genus. Sed, hoc dato, cur, cum omnia essent in morbis vitia, — iracundos solos morosos nominaverunt? An putavit Cicero, morosum a morbo deductum esse! Non opinor. Reg. in morbus vitia. Omnino rescribendum, uti quidem edi-

dimus

insanire, ut male olere omne coenum. At non
semper: commove; senties: sic iracundus non
semper iratus est: laceſſe; jam videbis furen-
tem. Quid? iſta bellatrix iracundia, cum do-
mum rediit, qualis eſt cum uxore, cum liberis,
cum familia? an tum quoque eſt utilis? Eſt
igitur aliquid, quod perturbata mens melius
poſſit facere, quam conſtans? An quiſquam
poſteſt ſine perturbatione mentis irasſci? Bene
igitur noſtri, ² cum omnia eſſent in moribus
vitia; quod nullum erat iracundia foedius, ira-
cundos ſolos, moroſos nominaverunt. Orato- ²⁵
rem vero irasſci minime decet, ſimulare non
dedecet. An tibi irasſci tum videmur, cum quid
in cauſis acrius & vehementius dicimus? quid?
cum jam rebus tranſactis & praeteritis orationes
ſcribimus, num irati ſcribimus? ³ *Ecquis hoc a-*
nimadvertit? Vincite, num aut egiſſe umquam
iratum Aeſopum; aut ⁴ ſcripſiſſe exiſtumas ira-
tum

dimus, cum omnia eſſent in mo-
ribus vitia — iracundos ſolos mo-
roſos nominaverunt. A moribus
enim dicitur moroſus. Donatus
in Terentii Hecyr. Act. IV. Sc.
II, 2. Mores proprie ſenum di-
cuntur, unde ſeneſtus moroſa,
& moroſi homines qui ſui cujuſ-
dam moris ſunt. Nonius. Mo-
roſa eſt contrariis perverſiſque mo-
ribus. Ut autem noſter in mori-
bus eſſe vitia dixit; ſic Auguſti-
nus C. D. V, 19. Sunt enim, in-
quit, multa in moribus bona.
Ambroſius de Offic. lib. I. n. 14.
ſermo — vitium aliquod eſſe in

moribus aperiat & prodat. Vide
& n. 89. Hinc illud,

*Nam monſtra fato, moribus
ſcelera imputes.*

Eſt Senecae in Hippol. vſ. 144.

³ Ecquis hoc animadvertit?
Vincite] Vulgo & quis. Non ita
bene; quapropter Victorium Lam-
binumque ſequimur. Haec au-
tem verſus particula deſumta vi-
detur ex Accii Atreo. Vide lib.
III. de Orat. cap. 58.

⁴ *Scriptiſſe exiſtumas iratum
Accium*] Sic recte Cl. Bentleius,
uti quidem ex antecedentibus
patet. Vulgo exiſtimamus,

¹ Doleat

tum Accium? Aguntur ista praeclare; & ab oratore quidem melius, si modo est orator, quam ab ullo histrione: sed aguntur leniter, & mente tranquilla. Libidinem vero laudare, cujus est lubricitatis? Themistoclem mihi & Demosthenen profertis: additis Pythagoran, Democritum, Platonem. Quid? vos studia, libidinem vocatis? quae vel optumarum rerum, ut ea sunt quae profertis, sedata tamen & tranquilla esse debent. Jam aegritudinem laudare, unam rem maxime detestabilem, quorum est tandem philosophorum? At commode dixit Afranius:

Dummodo doleat aliquid, ¹ doleat quidlibet.

Dixit enim de adulescente perduto ac dissoluto: nos autem de constanti viro ac sapienti quaerimus. Et quidem ipsam illam iram centurio habeat aut signifer, vel ceteri de quibus dici non necesse est; ne rhetorum aperiamus mysteria. Utile est enim uti motu animi, qui uti ratione non potest: nos autem, ut testificor saepe, de Sapiente quaerimus. At etiam aemulari utile est, obrectare, misereri. Cur misereare potius, quam feras opem, si id facere possis?

¹ *Doleat quidlibet*] Vulgo *quodlibet*. At Reg. Pithoean. & Petrenf. ut edidimus.

² *Qui id adprobari possit*] Vulgo *Quis id approbare possit*. At Med. ita plane dat ut exhibui; cum quo faciunt Reg. & Pithoean. quod ad vocem penultimam spectat.

³ *Aut cupidus*] Vulgo & cu-

pidus. At cum praecesserit *libido* CUPIDITASVE, conjunctiva, quod Cl. Bentleius jam viderat, hic sequi debuit.

⁴ *Libidinosum igitur*] Vulgo annectunt & *cupidum*. Sed eas voces nesciunt Reg. Pithoean. Pall. quatuor, Fabric. & Vatic. nec mihi necessariae videntur, si quidem libido & cupiditas unam eandem.

sis? an sine misericordia liberales esse non possumus? non enim suscipere ipsi aegritudines propter alios debemus; sed alios, si possumus, levare aegritudine. Obtreſtare vero alteri; aut illa vitioſa aemulatione, quae rivalitati ſimilis eſt, aemulari, quid habet utilitatis? cum ſit aemulantis, angſi alieno bono, quod ipſe non habeat: obtreſtantis autem, angſi alieno bono, quod id etiam alius habeat. ² Quſi id adprobare poſſit, aegritudinem ſuſcipere pro experientia, ſi quid habere velis? nam ſolum habere velle, ſumma dementia eſt. Mediocritates autem malorum quis laudare recte poſſit? quis enim poteſt, in quo libido cupiditaſve ſit, non libidinoſus; aut cupidus eſſe? in quo ira, non iracundus? in quo angor, non anxius? in quo timor, non timidus? ⁴ libidinoſum igitur, & iracundum, & anxium, & timidum cenſemus eſſe Sapientem? de cujus excellentia multa quidem dici quamvis fuſe lateque poſſint, ſed breviffime illo modo, ⁵ Sapientiam eſſe rerum divinarum & humanarum ſcientiam, cognitionemque quae cujuſque rei cauſa ſit. Ex quo effici-

tur,

eandemque rem denotant. Vide ſupra lib. III. cap. XI.

⁵ Sapientiam eſſe rerum divinarum] Sic Origenes in Celfum lib. III. pag. 154. Ἡ σοφία ἐπιſτήμη θεῶν ἐſτί καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐν τῷ τέλει αἰτίων. Pari modo noſter infra lib. v. 3. & Offic. lib. II. cap. 2. At ea deſinitio non probatur Senecae E-

piſt. LXXXIX. Quidam, inquit, ita ſapientiam finierunt: Sapientia eſt noſſe divina & humana & horum cauſas. Super-
vacua mihi videtur haec adjeſtio, quia cauſae, divinarum humanorumque partes ſunt. Et ſοφία quidem ἐπιſτήμη θεῶν τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ſine illa adjeſtione definiunt quamplurimi.

I In

tur, ut divina imitetur, humana omnia inferiora virtute ducat. ¹ In hunc tu igitur, tamquam in mare quod est ventis subiectum, perturbationem cadere tibi dixisti videri? Quid est, quod tantam gravitatem constantiamque perturbet? ² an improvisum aliquid aut repentinum? Quid potest accidere tale, & cui nihil quod homini evenire possit? Nam quod aiunt nimia refecari oportere, naturalia relinquere: quid tandem potest esse naturale, quod idem ²⁷ nimium esse possit? Sunt enim omnia ista ex errorum orta radicibus: quae evellenda & extrahenda penitus, non circumcidenda nec amputanda sunt. Sed quoniam suspicor te non tam de Sapiente, quam de te ipso quaerere: illum enim putas omni perturbatione esse liberum, ³ te vis: videamus quanta sint quae a philosophia remedia morbis animorum adhibeantur. Est enim quaedam medicina certe: nec tam fuit hominum generi infensa atque inimica natura, ut corporibus tot res salutaris, animis

¹ In hunc tu igitur] Sapientem dicit. Vulgo In hanc. Nos *Afensum*, *Erasmum*, *Manucium*, *Lambinum*, aliosque sequimur.

² An improvisum aliquid aut repentinum? Quid &c.] Haec certe malam manum passa sunt. Cl. *Bentleius* reponit *An improvisum aut repentinum quid potest accidere ei, cui nihil tale, quod homini evenire possit?* Si aliam quacras hariolationem, forte rescribi queat; *An improvisum aliquid aut repentinum?* qui id po-

test accidere? Tale est ei (vel huic) nihil quod homini evenire possit.

³ Te vis] Quid *Ant. Augustinum* moverit, ut haec verba censuerit esse delenda, nescio. Rem vero sinistris auspiciis ab eo gestam probe novi. Nisi enim adulescentem hunc perturbationibus liberari velle statuerat *Tullius*; inanem prorsus operam explicandis, quas adhibet philosophia, medicinis impenderet.

⁴ Sed quo major est in eis praestantia & diviniore, eo maiore indigent

mis
men
hibe
in h
stan
tia:
mur
Ad
tio
quae
pert
ratio
tion
seran
etian
la di
nem
vehe
libid
ratio
runda

digent
adhibi
thoean
indige
constit
major
divini
gentia
nit &c
5 A
nus co
statim
hil op
miserer

mis nullam invenerit: de quibus hoc etiam est merita melius; quod corporum adjumenta adhibentur extrinsecus, animorum salus inclusa in his ipsis est. ⁴ Sed quo major est in eis praestantia & diviniior, eo majore indigent diligentia: itaque bene adhibita ratio cernit quid optimum sit; neglecta, multis implicatur erroribus. Ad te igitur mihi jam convertenda omnis oratio est: simulas enim quaerere te de sapiente, quaeris autem fortasse de te. Earum igitur perturbationum, quas exposui, variae sunt curationes: nam neque omnis aegritudo una ratione sedatur: alia est enim lugenti, ⁵ alia miseranti ⁶ aut invidenti adhibenda medicina: est etiam in omnibus quatuor perturbationibus illa distinctio, utrum ad universam perturbationem, quae est aspernatio rationis aut adpetitus vehementior; an ad singulas, ut ad metum, libidinem, reliquasque, ⁷ melius adhibeatur oratio: & utrum illudne non videatur aegre ferendum, ex quo suscepta sit aegritudo; ⁸ an omnium

digent diligentia: itaque bene adhibita ratio cernit] Reg. Pithoean. Pall. quatuor & Vatic. indiget. Totum vero locum sic constituit Cl. Bentleius, Sed quo major est mentis praestantia & diviniior, eo majore indiget diligentia: itaque bene habita cernit &c.

⁵ Alia miseranti] D. Lambinus conjicit alia miseranti, cui statim paruit Fr. Fabricius. Nihil opus est; nam miseror & misereor unum significant, ut

recte Servius ad Aen. I, 601. Quod si distinctionem probes, quam inter haec verba commenti sunt Grammatici quidam, vel eo modo retineri debet MSSorum lectio. Vide Festum & Nonium in miserari.

⁶ Aut invidenti] Vulgo alia invidenti. Lectionem vero nostram Reg. Pithoean. & Med. asserunt.

⁷ Melius adhibeatur oratio] Cl. Bentleio placet curatio.

⁸ An omnium rerum tollenda omnino

omnium rerum tollenda omnino aegritudo: ut si quis aegre ferat, se pauperem esse: idne disputes, paupertatem malum non esse, an hominem aegre ferre nihil oportere. Nimirum hoc melius: ne, si forte de paupertate non persuaseris, sit aegritudini concedendum: aegritudine autem sublata propriis rationibus, quibus heri usi sumus, quodam modo etiam paupertatis malum tollitur. Sed omnis ejusmodi perturbatio animi placatione abluatur illa quidem, cum doceas, nec bonum illud esse, ex quo laetitia aut libido oriatur: nec malum, ex quo aut metus aut aegritudo. Verumtamen haec est certa & propria sanatio, si doceas, ipsas perturbationes per se esse vitiosas, nec habere quicquam aut naturale aut necessarium: ut ipsam aegritudinem leniri videmus; cum objicimus moerentibus inbecillitatem animi escuminati, cumque eorum gravitatem constantiamque laudamus, qui non turbulente humana patiantur. Quod quidem solet eis etiam accidere, qui illa mala esse censent, ferenda tamen aequo animo arbitrantur.

omnino aegritudo] Sic recte Petrensi. aliique Codices numero pauci; nam *Victorius* edidit *an omnium rerum toleranda omnino aegritudo*, nec aliter librorum pars pleraque. Sed ita deerrasse Librarios haud equidem miror; illud autem miror, tam absurdam lectionem viro docto *J. M. Bruto* optimam videri potuisse. Quid enim? Cum morbis animorum curandis incumbimus, an expedit omnium rerum aegritudinem ferre? An,

dum quiescamus nec animorum conemur amoliri morbos, adhibere perturbationibus remedium, quod pollicetur philosophia, censeamur? Sed nihil verbis est opus; res ipsa clamat, *res ipsa* non esse *toleranda*, sed *tollenda*, si modo volumus iis esse liberi.

1 *Est ea quidem subtilior*] Sic optime Cl. *Bentleius*. Vulgo *subtilior*.

2 *Etiam si mala sint illa quae metum aegritudinemque; bona, quae cupiditatem*

trans
alius
temp
Illa
opin
hit,
cit,
auter
cina
rat,
offic
anga
da c
omn
phil
opor
ne a
sint i
cupi
ola i
volu
pren

cupidi
Ita q
des. V
menti
ciunt.
quapr
sint -
etiam
Mili
sint i
nemve
tem: l

trantur. Putat aliquis esse voluptatem bonum, alius autem pecuniam; tamen & ille ab intemperantia, & hic ab avaritia avocari potest. Illa autem altera ratio & oratio, quae simul & opinionem falsam tollit & aegritudinem detrahit, ¹ est ea quidem subtilior; sed raro proficit, neque est ad vulgus adhibenda. Quaedam autem sunt aegritudines, quas levare illa medicina nullo modo possit. Ut si quis aegre ferat, nihil in se esse virtutis, nihil animi, nihil officii, nihil honestatis: propter mala is quidem angatur, sed alia quaedam sit ad eum admoventi curatio; & talis quidem, quae possit esse omnium, etiam de ceteris rebus discrepantium, philosophorum. Inter omnis enim convenire oportet, commotiones animorum, a recta ratione averfas, esse vitiosas: ut, ² etiam si mala sint illa, quae metum aegritudinemve; bona, quae cupiditatem laetitiamve moveant, tamen sit vitiosa ipsa commotio: constantem enim quendam volumus, sedatum, gravem, ³ humana omnia prementem, illum esse; quem magnanimum &

cupiditatem laetitiamve moveant] Ita quidem *Ursini* liber, si ei fides. Vulgo *etiamsi* nec mala sint — nec bona; quae sensum menti *Ciceronis* contrarium faciunt. Hoc vidit *Lambinus*; quapropter legit *etiamsi* & mala sint — & bona: *Cl. vero Bentleius*, *etiamsi* vel mala sit — vel bona. Mihi placet, *etiamsi* RE mala sint illa, quae metum aegritudinemve; RE bona, quae cupiditatem laetitiamve moveant. Re,

non opinione tantum. *Plautus* Rudent. Act. III. Sc. III, 21. *Nisi quid re praesidium apparas, Trachalio, acta haec res est.* Et ita passim noster. Certe negans illa particula non de nihilo videtur libris omnibus inhaesisse; meras enim conjecturas pro MSS-torum lectionibus *Ursinum* vendidisse questi sunt eruditi.

³ *Humana omnia prementem]* Sic omnes MSSi. Non desunt tamen qui *spernentem* reponendum

& fortem virum dicimus: talis autem nec moerens, nec timens, nec cupiens, nec gestiens esse quisquam potest: eorum enim haec sunt, qui eventus humanos superiores quam suos animos esse dicunt. Quare omnium philosophorum, ut ante dixi, una ratio est medendi; ut nihil, quale sit illud quod perturbet animum, sed de ipsa sit perturbatione dicendum. Itaque primum in ipsa cupiditate, cum id solum agitur ut ea tollatur, non est quaerendum, bonum illud necne sit, quod lubidinem moveat; sed lubido ipsa tollenda est: ut sive quod honestum est, id sit summum bonum, sive voluptas, sive horum utrumque conjunctum, sive tria illa genera bonorum; tamen, etiam si virtutis ipsius vehementior adpetitus sit, eodem sit omnibus

dum contendunt. Haud inepte quidem; ea enim mens est *Ciceronis*, & ita passim loquitur. Mihi tamen cum *Lambino* non temere deferenda videtur lectio; quam *Codicum*, quotquot sunt, defendit auctoritas. *Premere* est calcare, quod docet *Nonius*. *Seneca* Troad. vi. 1085.

Semiusta at ille tecta, vel saxum imminens

Muri cadentis PRESSIT.

Et Epist. XCI. Omnium, quae terram PREMUNT, firemps lex esto. Idem Epist. XCIV. Pedibus aurum & argentum subjecit, calcandumque ac PREMENDUM dedit, quibus nos calcamur ac premimur. *Ovidius* Trist. lib. III. El. XI, 23.

Subruere est arces & stantia moenia virtus:

Quamlibet ignavi praecipitata premunt.

Is igitur humana omnia premat, qui ea calcat & despicit; iis factus est superior & ea subter se habet, ut loquitur noster V, 1.

1 *Oresten fabulam*] Bene quidem. Sed *Priscianus* lib. vi. col. 705. haec habet: Cicero in *I. Tusculan.* (Lege IV.) Non sine causa cum *Orestis* fabulam doceret Euripides. Quin & ita dant Victor. & Pal. quart Sic *Oedipi fabulam* dixit *Hieronymus* ad *Nepotianum* pag. 9. & *δρῶμα* *Βατρᾶζον* *Izetzes* Chil. VIII, 462. In aliis Codicibus legas *Orestat fabulam*; de qua forma vide *Nic. Heinsium*; ad *Ovidii* *Heroid.* VIII, 9.

2 *Neque tam terribilis*] Haec laudat

bus ad deterrendum adhibenda oratio. Continet autem omnem sedationem animi, humana in conspectu posita natura: quae quo facilius expressa cernatur, explicanda est oratione communis conditio lexque vitae. Itaque non sine causa cum ¹ Oresten fabulam doceret Euripides, primos tris versus revocasse dicitur Socrates:

² *Neque tam terribilis ulla fando oratio est,
Nec fors, nec ira caelitum invecum malum,
Quod non natura humana ³ patiendo efferat.*

Est autem utilis, ad persuadendum ea ⁴ quae acciderint ferri & posse & oportere, enumeratio eorum qui tulerunt: etsi aegritudinis sedatio & hesternae disputatione explicata est, & in Consolationis libro, quem in medio (non enim sapientes

laudat Priscianus de metr. Com. col. 1327. Apud Euripidem Orest. v. 1. Graeca sic se habent:

Οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινόν, ὧδ' εἰπὲν ἱππῶν,

οὐδὲ πᾶσι, οὐδὲ συμφορὰν δεινὴν λατῶν,

ἢς σὺν ἂν ἀρετῇ ἀχθῶν ἀνθρώπων φύσις.

Exstant etiam apud Dionem Chrysostomum Orat. IV. pag. 72.

Hosce versus sic παρὰ Λυκίου Iov. Trag. Tom. II. pag. 128.

Οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινόν, ὧδ' εἰπὲν ἱππῶν,

οὐδὲ πᾶσι, οὐδὲ συμφορὰν τραγικὴν,

ἢς σὺν ἂν ἀρετῇ ἀχθῶν ἡ φύσις.

Memoria vero lapsus est Fulgentius, qui Virgil. Contin. pag. 149. eos Euripidis Iphigeniae tribuit. Ratio, cur primum verbum eo quo fecit modo Tullius sit interpretatus, est, quod sic acceperit, quasi vellet Tragicus σὺν ἔστιν οὐδὲν ἔπος ἔτι δεινὸν εἰπὲν. Vide quae de Ciceroniana huiusce loci versione dixerunt M. Ant. Muretus Var. Lect. VIII, 16. & Paullus Leopardus Emend. VIII, 21.

³ *Patiendo efferat]* Ferat habent Priscianus, Balliol. & veteres editi.

⁴ *Quae acciderint]* Vulgo acciderunt, renitentibus Reg. Pithoean. Med. Balliol. quinque Pall. & Fabric.

X

i Ut

sapientes eramus) moerore & dolore conscripsimus: quodque vetat Chrysippus, ad recentis quasi tumores animi remedium adhibere, id nos fecimus, naturaeque vim adtulimus, ¹ ut magnitudini medicinae doloris magnitudo concederet. Sed aegritudini, de qua fatis est disputatum, finitimus est metus; de quo pauca dicenda sunt. Est enim metus, ut aegritudo praesentis, sic ille futuri mali: itaque nonnulli aegritudinis partem quandam metum esse dicebant: alii autem metum, praemolestiam appellabant, ² quod esset quasi dux consequentis molestiae. Quibus igitur rationibus instantia feruntur, eisdem contemnuntur sequentia: nam videndum est in utrisque, ne quid humile, summissum, molle, effeminatum, fractum, abjectumque faciamus. Sed quamquam de ipsius metus inconstantia, inbecillitate, levitate dicendum est; tamen multum prodest, ea, quae metuuntur, ipsa contemnere. Itaque, siue casu accidit siue consilio, percommode factum est, quod eis de rebus, quae maxime metuuntur, de morte & de dolore, primo & proximo die disputatum est: quae si probata sunt, metu magna

3¹ ex parte liberati sumus. Ac de malorum opinione, haecenus: videamus nunc de bonorum,

¹ *Ut magnitudini — concederet*] Nonius in *concedere*. Cicero *Tusc.* lib. iv. *Ut quum magnitudini medicinae doloris magnitudo concederet*. Sed supervacanea prorsus est secunda vox & Tul-

lianorum Codicum fide delenda.

² *Quod esset quasi dux*] Vulgo *est*. At bene Cl. Bentleius, quod ipsa Latini sermonis ratio docet.

³ *Ad animi perturbationes*] Vulgo *perturbationem*. At finitimi

id est, de laetitia & de cupiditate. Mihi quidem in tota ratione ea, quae pertinet³ ad animi perturbationes, una res videtur causam continere, omnis eas esse in nostra potestate, omnis iudicio susceptas, omnis voluntarias. Hic igitur error est eripiendus, haec detrahenda opinio: atque ut in malis opinatis, ⁴ tolerabiliora; sic in bonis, sedatiora sunt efficienda ea, quae magna & laetabilia dicuntur. Atque hoc quidem commune malorum & bonorum: ut, si jam difficile sit persuadere, nihil earum rerum, quae perturbent animum, aut in bonis aut in malis esse habendum, tamen alia ad alium motum curatio fit adhibenda, aliaque ratione malevolus, alia amator, alia rursus anxius, alia timidus corrigendus. Atque erat facile, sequentem eam rationem, quae maxime probatur de bonis & malis, negare umquam laetitia adfici posse insipientem, quod nihil umquam haberet boni. Sed loquimur nunc more communi. Sint sane ista bona, quae putentur, honores, divitiae, voluptates, cetera: tamen in eis ipsis potiundis exultans gestiensque laetitia turpis est; ut, si ridere concessum sit, vituperetur tamen cachinnatio: eodem enim vitio est ecfusio animi in laetitia, quo in dolore contractio: eademque

gularis numerus sequentibus haud convenit, nec de una tantum perturbatione sed de omnibus animi perturbationibus haec habetur oratio: quapropter emendationem Cl. *Bentleii* lubens am-

plexus sum.

⁴ *Tolerabiliora*] Sic *Ascensius*, *Erasmus*, *Manucius* & alii. Vulgo *tolerabilia*, quod ex suis Codicibus post *Victorium* intulit *Gebhardus*, nec ab iis recedunt nostri.

X 2

1 Ut

eademque levitate cupiditas est in adpetendo, qua laetitia in fruendo: & ¹ ut nimis afflicti, molles; ita nimis elati laetitia, jure judicantur leves: & cum invidere, aegritudinis fit; malis autem alienis voluptatem capere, laetitiae; utrumque inmanitate & feritate quadam proponenda castigari solet. ² Atque ut cavere decet, timere non decet: sic gaudere decet, laetari non decet; quoniam docendi causa a gaudio laetitiam distinguimus. Illud jam supra diximus, contractionem animi recte fieri numquam posse, elationem posse: aliter enim Naevianus ille gaudet Hector,

³ *Laetus sum laudari me abs te, pater, a laudato viro:*

aliter ille apud Trabeam,

Lena

¹ *Ut nimis afflicti, molles; ita nimis elati laetitia, jure judicantur leves]* Haec est eximia praestantissimi Bentleii conjectura. Vulgo *ut nimis afflicti* (Pall. sec. quart. Vatic. Reg. & Pithoean. *afflictio*) *molestia, sic animi* (Reg. & Pithoean. *animis*) *elati laetitia, jure judicantur leves.*

² *Atque ut confidere decet, timere non decet: sic gaudere decet, laetari non decet]* Sic hunc locum exhibet Nonius in *laetari*; sic & omnes, quantum constat, MSSSti. Nisi vero dormitarit Tullius, haud ita dare potuit; oppositio scilicet inter *confidere* & *timere* non pari gressu procedit ac inter *gaudere* & *laetari*. Lambinus igitur rescribendum conjecit *disfidere*. Non incom-

mode quidem, si vulgarem loquendi modum spectes; sin autem sermonem Stoicum, quem Tullius hoc in loco sequi debet, attendas, non ita bene; his enim philosophis vitiosa est *diffidentia*. Stobaeus Eclog. Ethic. pag. 183. Aiunt Stoici sapientem οὐκ ἂν ἸΣΤΕΪΝ, τὴν ὅς ἀπιστία εἶναι ψευδὺς ἐκ ὁλοῦ, τὴν δὲ πῶς ἀπιστοῦναι. En igitur nostram conjecturam! Legendum *confutendo, atque ut CAVERE decet, timere non decet: sic gaudere decet, laetari non decet*. Omnino recte; & ita edendum curavi. Noster supra cap. vi. Cum *ratione animus movetur placidus atque constanter, tum illud gaudium dicitur: cum autem inconstanter & effuse animus exultat*

tum i
dici p
natur
tura
cum r
tur, e
sapien
— non
notavi
gustinu
tres co
tribus
sapien
tem; P
PRO M
Epist.
fortis),
deceat,
Arrian
3 L
disting

*Lena delenita argento nutum observabit meum,
Quid velim, quid studeam: adveniens digito
inpellam januam:*

* *Foris patebit; de inproviso Chrysis ubi me a-
spexerit,*

*Alacris obviam mihi veniet, complexum exoptans
meum,*

Mibi se dedet. —

Quam haec pulchra putet, ipse jam dicet:

— *Fortunam ipsam anteibo fortunis meis.*

Haec laetitia quam turpis sit; ³² satis est diligen-
ter adtendentem penitus videre. Et ut turpes
sunt, qui efferunt se laetitia, tum cum fruun-
tur Veneris voluptatibus: sic flagitiosi, qui eas
inflammato animo concupiscunt. Totus vero
iste, qui volgo appellatur Amor, (nec hercule
invenio

tum illa laetitia gestiens vel nimia
dici potest: quoniamque ut bona
natura adpetimus, sic a malis na-
tura declinamus; quae declinatio
cum ratione fiet, CAUTIO appelle-
tur, eaque intellegatur in solo esse
sapiente; quae autem sine ratione
— nominetur METUS. Vide quae
notavimus ad eum locum. Au-
gustinus C. D. XIV, 8. Stoici
tres constantias esse voluerunt, pro
tribus perturbationibus, in animo
sapientis; pro cupiditate volunta-
tem; PRO LAETITIA GAUDIUM;
PRO METU CAUTIONEM. Seneca
Epist. 85. Non timebit illa (vir
fortis) sed vitabit. CAUTIO illum
deceat, TIMOR non deceat. Adi sis &
Arrianum Epictet. lib. II. cap. 1.
3 Laetus sum laudari] Vulgo
distinguunt ac legunt,

Laetu' sum

*Laudari me abs te, pater, lau-
dato viro;*

quo modo nec Iambicum me-
trum constat, nec Trochaicum.
Nos continua serie scribimus, ut
versus sit Trochaicus, reponi-
musque a laudato viro; quemad-
modum jubent Petrensi. Balliol.
& Bak. Quin etiam sic, ut edi-
dimus, laudat noster lib. xv. Fam.
Ep. 6. ubi monet Hectoris apud
Naevium esse verba. Vide &
lib. v. Epist. 12. Ad ea respicit
Seneca Epist. CII.

4 *Foris patebit]* Ita recte Cl.
Bentleius. Vulgo *fores patebunt*,
metro renitente.

5 *Satis est diligenter adtenden-
tem]* Cl. Bentleio placet, *facile
est diligenter* &c.

invenio, quo nomine alio possit appellari) tantae levitatis est, ut nihil videam, quod putem conferendum: quem Caecilius,

¹ ——— deum qui non summum putet,
Aut stultum, aut rerum esse inperitum existu-
mat:

Cui in manu sit, quem esse dementem velit,

² Quem sapere, quem sanari, quem in morbum
injici,

Quem contra amari, quem expeti, ³ quem arcessier.

O praeclaram emendatricem vitae, Poeticam! quae Amorem, flagitî & levitatis auctorem, in concilio deorum conlocandum putet: de com-
oedia loquor: quae, ⁴ si haec flagitia non probaremus, nulla esset omnino. Quid ait ex
tragoedia

¹ Deum qui non summum pu-
tet] Haec ex Euripideis illis ducta
consent viri docti:

Ἐρωται δ' ἔσις μὴ θεὸν κελίει
μήγαν

Καὶ τῶν ἀπάντων δαιμόνων ὑπέρ-
τατον,

Ἡ σκαῖός ἐστιν ἢ καλῶν ἀπειρ-
ῶν

Οὐκ οἶδ' ἐπὶ μύχιστον ἀνθρώποις
θεόν.

Exstant apud Stobaeum Serm.
LXI. p. 387. quod primus, nisi
fallor, monuit Petr. Victorius Var.
Lect. XIV, 4. Leguntur etiam a-
pud Athenaeum lib. XIII. pag.
600. & hoc quidem modo.

Ὅστις ἔρωται μὴ ΜΟ'ΝΟΝ κελίει
θεόν

² Ἡ σκαῖός ἐστιν &c.

Corrupte; secundus enim versus
excidit, & in primo legi debet,

Ὅστις δ' ἔρωται μὴ ΜΕ'ΤΑΝ κελί-
ει θεόν &c.

Quid tamen Euripidi cum Com-
oedia? Revera Caecilius Me-
nandri Συναετώσας vertit, quod
ex Nonio discimus. Illic autem
Amoris potestatem miris modis
extulerat, ut ex hisce patet, quae
Stobaeus ibidem laudat:

— Ἐρωται δὲ τὸ θεόν
Ἰχθὺν ἔχων πλείστην ἐπὶ πύπνῳ
δείκνυται.

Διὰ τοῦτον ἐπιπορεύει τοὺς ἄλ-
λους θεούς.

In deperditis itaque versibus Eu-
ripidem Menander est imitatus;
(id quod libenter fecit, teste
Quintiliano X, 1.) Menandrum
Caecilius expressit.

² Quem sapere, quem sanari]
Sic Manucius, Lambinus & alii,
Cl. Bentleio probante. Vulgo
insanire.

³ Quem

tragoedia princeps ille Argonautarum?

Tu me amoris, magis quam honoris, servavisti gratia.

Quid ergo? hic amor Medae quanta miseriorum excitavit incendia? atque ea tamen apud alium poetam patri dicere audet, se conjugem habuisse

Illum Amor quem dederat, qui plus pollet potiorque est patre.

Sed poetas ludere sinamus; quorum fabulis in hoc flagitio versari ipsum videamus Jovem: ad magistros virtutis, philosophos veniamus: qui amore negant stupri esse; & in eo litigant cum Epicuro, non multum, ut opinio mea fert, mentiente. Quis est enim iste amor amicitiae?

3 *Quem arcessiri, quem expeti*] Sic vulgo. Cum vero MSSSti repraesentent, *quem expeti, quem arcessiri*; omnino legendum

Quem contra amari, quem expeti, quem arcessier, prout edendum curavimus; & ita sere olim dedit Erasmus. Vide Terentium Eunuch. Act. III. Sc. III, 4.

4 *Si haec flagitia non probaremus*] Sic Med. Balliol. Bak. alii-que Codices. At cum Reg. Pithoean. Pall. quart. quint. & Fabric. dent *si haec flagitia nos probaremus*, Cl. Bentleius legit *nisi haec flagitia nos probaremus*.

5 *Tu me amoris*] Verba sunt Jalonis ad Medeam, quae Graece sic leguntur apud Euripidem Med. v. 530.

— *ἔως σ' ἡγάγασθαι*

Πόναν ἀφύκτων τοῦ μὲν ἐκείνου διμῶς.

In vulgatis erat, *honoris servasti gratia*; quam lectionem, licet agnoscant MSSSti, respuit tamen metri ratio.

6 *Amorem negant stupri esse, & in eo litigant cum Epicuro*] Decrevere Stoici, Amorem μὴ εἶναι συνουσίας, ἀλλὰ φιλίας. Vide Diogenem Laertium lib. VII. §. 130. Athenaeus lib. XIII. p. 561. Πορπανὶς ὃ Ζήνωντα ἔφη τὸν ῥητιὰν ὑπολαμῶσάνειν τὸν Ἑρωπαθεῖν εἶναι, ΦΙΛΙΑΣ, καὶ ἐλευθερίας, ἐπὶ ὃ ἐὼς ὁμονομίας, παρασκευαστικόν, ἀλλὰ δ' οὐδενός. Contra Epicurus amorem definit σύντονος ἐξελίξιν ἀφορμῶν, ut docet Alexander Aporodisiensis apud Suidam in ἔργῳ. Et

citiae? cur neque deformem adulescentem quisquam amat, 'neque formosum senem? Mihi quidem haec in Graecorum gymnasiis nata consuetudo videtur; in quibus isti liberi & concessi sunt amores: bene ergo Ennius,

Flagiti principium est nudare inter civis corpora:

qui ut sint, quod fieri posse video, pudici; solliciti tamen & anxii sunt: eoque magis, quod se ipsi continent & coercent. Atque ut muliebris amores omittam, quibus maiorem licentiam natura concessit; quis aut de Ganymedis raptu dubitat quid poetae velint? aut non intellegit,

Haec Venus est nobis; hinc autem est numen Amoris,

si Lucretio fides IV, 1052. Utrique falsi; nam duplex vel etiam triplex est Amor; de quo multa multi. Vide sis inter alios

Maximum Tyrium Diff. xxiv, 3.

Aleium Apol. pag. 419. *Habit.*

Plat. pag. 610. *Lucianum*

Amor. Tom. I. pagg. 899, 900

Themistium Orat. XXII. pag. 281.

& *Himerium* apud *Photium* col.

1032. Hinc recte decrevit *Aristoteles*, εἶναι τὸ Ἔρωτι μὴ μέγιστον

σωσεύς, ἀλλὰ φιλοσοφίης, ut *Lar-*

rtius V, 31: sed omnino legendum ΦΙΛΙΑΣ, quemadmodum

patet ex *Stobaei* Eclog. Ethic.

pag. 193.

1 *Neque formosum senem*] Hoc

facetissime notat *Lucianus* in *A-*

mor. Tom. I. pag. 890.

2 *Quid apud Euripiden & lo-*

quatur & cupiat Laïus] *Ph. Be-*

roaldo videtur Laïus apud *Euri-*

pidem in *Phoenissis* amores prae-

posteris optare; nec alia mens est

Aldi nepotis. In animo habuerunt

Phoeniss. vs. 15. ubi Laïus

Ἐλδῶν ἱερτὰ Φοῖβον, ἔχαιτ' ἱ-

άνα

Παῖδων ἐς οἶκους ἀρπάζων κτείνων.

At vero turpiter se dederunt hi

Catones; nihil enim aliud hoc

voto continetur, nisi ut Laïus ex

Jocasta prolem masculam susci-

piat: quod à nefanda ista *παι-*

δεία distat quam longissime.

Interpretes reliqui ne γὰρ quidem.

Videamus igitur, an a nobis sol-

vi possit hoc Problemā. Laïus

Chrysiippum filium Pelopis arde-

bat. Vide Scholiasten in *Phoe-*

niss. us. 1748. & quae notarunt

Interpretes ad *Aeliani* V. H. XIII,

5. Hoc argumentum Chrysiippo

Fabula tractavit *Euripides*; & in

Agathonis sane gratiam, si non-

nullis credimus. Adi sis eundem

Aelianum lib. II. cap. 21. Ad il-

lud drama, respexisse nostrum,

cunctis,

tellegit, * quid apud Euripiden & loquatur & cupiat Laïus? quid denique homines doctissimi & summi Poetae de se ipsis & carminibus edant & cantibus? fortis vir in sua Republica cognitus, quae de juvenum amore scribit Alcaeus? nam Anacreontis quidem tota poësis est amatoria. Maxume vero omnium flagrasse amore Rheginum Ibycum, apparet ex scriptis. Atque horum omnium libidinosos esse amores videmus. Philosophi sumus exorti (& * auctore 34 quidem nostro Platone, quem non injuria Diacarchus accusat) qui amoris auctoritatem tribueremus. Stoici vero & * Sapientem amaturum

cunctis, ut puto, fiet credibile.

3 *Auctore quidem nostro Platone*] Turpia sunt in *Phaedro* & *Symposio*, quae de amore scripsit ille Philosophus. Eorum nonnulla repetit *Maximus Tyrius* Diss. xxiv, 4. Vide & *Eusebium* Pr. Ev. lib. xiii. c. 20. Quin immo *παιδείας* adeo amicum se prae-buit, ut dixerit *τὸς παρὰ τὴν φύσιν ἀπὸ τῶν ἀπαρχομένων καὶ τῶν μακρῶν* — *Ἐκδημήσωμαι ἐν πόλει εὐδαίμονας ἴσοις*, quod adductis ejus verbis probat *Theodoretus* Therap. ix. pag. 131. *Tertullianus* de Anima cap. liv. *Plato quidem non temere philosophorum animabus hoc praestat*, (ut eas in supernis mansionibus collocet) *sed eorum, qui philosophiam scilicet exornaverint amore puerorum. Adeo etiam inter philosophos magnum habet privilegium impunitas.* Huc adducit etiam *Lucianus* Amor. Tom. I. pag. 909. Scelerata alia dicta *Pla-*

tonis ad amorem spectantia refert *Cyrellus* in *Julian.* lib. vi. p. 187. ejusque versus amatorios suppeditabunt *Athenaeus* lib. xiii. pag. 589. *Diogenes Laërtius* III, 29, seqq. & *Apuleius* Apol. pag. 416. Sed & *Dionem Platonis* fuisse *παιδικὰ* tradit *Aelianus* V. H. iv, 21. Quod si, prout testatur *Hesychius Milesius*, & ex eo *Suidas*, *Πλάτων ο φιλόσοφος λίγαι μὴ γάμοι πῶς μὲν οὐκ ὁμιλῶν σώματι κατὰ πάρεσιν ἀναχέει*,

Lascivus scriptis, corpore castus erat.

Sane *Platonem aliquod perpetrasse flagitium nullus historicorum vel Poëtarum dixit aut finxit*, si fides *Augustino* C. D. lib. II. cap. 14. ejusque de amore sententia vitio vacat, si modo interpretem accipimus *Apuleium* de Habit. Doctr. Plat. pag. 610, 611.

4 *Sapientem amaturum esse dicunt*] Vide *Menagium* ad *Laertii* VII, 129. 1 Amorem

rum esse dicunt; & ¹ amorem ipsum, conatum amicitiae faciendae ex pulchritudinis specie, definiunt. Qui si quis est in rerum natura sine sollicitudine sine desiderio, sine cura, sine suspirio; sit sane: vacat enim omni lubibine: haec autem de libidine oratio est. Sin autem **est** aliquis amor, ut est certe, qui nihil absit aut non multum ab insania, qualis ² in Leucadia est:

Si quidem sit quisquam deus, cui ego sim curae. At id erat deis omnibus curandum, quemadmodum hic frueretur voluptate amator.

Heu me infelicem! —

Nihil verius: probe & ille,

— Sanusne es, qui temere lamentare?

Sic insanus videtur etiam suis. At ³ quas tragoedias efficit?

Te Apollo sancte, fer opem teque omnipotens Neptune invoco;

Vosque

¹ Amorem ipsum conatum amicitiae faciendae] Diogenes Laërtius VII, 130. Εἷς ὃ τ' ἔρωτα ἐπιβολὴν φιλοποίας δια κάλλος ἱμφανόμῳ. Eadem repetit Suidas in ἔρω. Andronicus Rhodius πρὸ παθῶν pag. 525. Ἐρως δὲ ἐπιθυμία φιλίας· ἢ ἐπιθυμία θροῦ εἰς τῶν κατὰ νόσσην καλῶν ἢ ἐπιβολὴν καλῆς φιλοποίας ἀγ. κάλλος ἱμφανόμῳ. Corruptissime. Scribendum videtur, ἔρω ὃ ἐπιθυμία φιλίας· ἢ ἐπιθυμία ΑΝΘΡΩΠΟΥ εἰς ΝΕΨΝ κατὰ νόσσην ΚΑΛΟΝ, ἢ ἘΠΙΒΟΛΗΝ καλῆς ΦΙΛΟΠΟΙΪΑΣ διὰ

κάλλος ἱμφανόμῳ. Huc facientia Sexti Stobaeique verba jam dedit Aeg. Menagius ad Laërtii VII, 113.

² In Leucadia] Turpilii fabula, quam ex Alexidis Leucadia vertit. Vide Casaubonum in Atbenaei III, 15.

³ Quas tragoedias efficit] Sic Reg. & Pithoean. Vulgo effecit. Cl. autem Bentleius reponit quas tragoedias effutit.

⁴ Venerem unam excludit ut iniquam] Non video, quid sit, cur cum Turnebo Advers. VII, 18. reponamus, Venerem unam excludit

Vosque adeo venti. —

Mundum totum se ad amorem suum sublevandum conversurum putat: * Venerem unam excludit, ut iniquam:

— *Nam quid ego te appellem Venus?*

Eam prae lubricitate negat curare quicquam: quasi vero ipse non propter lubricitatem tanta flagitia & faciat & dicat. Sic igitur adfecto³⁵ haec adhibenda curatio est, ut & illud quod cupiat[†] ostendat quam leve, quam contemnendum, ⁶ quam nihili sit omnino; quam facile vel aliunde vel alio modo perfici, vel omnino neglegi possit: abducendus etiam est nonnunquam ad alia; studia, sollicitudines, curas, negotia: loci denique mutatione, tamquam aegroti non convalescentes, saepe curandus est: ⁷ etiam novo quidam amore veterem amorem, ⁸ tamquam clavo clavum, ejiciendum putant: maxime autem admonendus, quantus sit furor amoris

excludit ut NEQUAM: adversantur enim Codices, &, nisi me fallit animus, ea, quae voluptatibus advocata iustas preces non curat, iniqua merito censeatur.

⁵ Ostendat, *quam leve*] Quis hoc ostendat? an curatio? Sed id quidem absurdum. Scribendum *ut ei* (sic leg. non *est*) *illud quod cupiat* OSTENDATUR, *quam leve* &c. Tum demum recte se locus habebit.

⁶ *Quam nihili*] Sic Reg. & Pithoean. Vulgo *nihil*.

⁷ *Etiam novo quidam amore*] Vulgo *quodam*. Lectionem quam

damus exhibent Reg. Pithoean. Pall. tert. quart. & Fabric.

⁸ *Tanquam clavo clavum*] Hieronymus ad Rusticum pag. 39. *Philosophi saeculi solent amorem veterem amore novo, quasi clavum clavo, expellere.* Notum proverbium

*Ἡλῶ τ' ἥλον, πῦράλῃ τ' πᾶτ-
ταλον.*

Vide Pollucem lib. IX. cap. VII, 120. Suidam in *Ἡλῶ*, Lucianum Apol. pro merc. cond. pag. 489. pro lapsō inter Salut. pag. 499. aliosque.

amoris. Omnibus enim ex animi perturbatio-
nibus est profecto nulla vehementior: ut, si
jam ipsa illa accusare nolis, stupra dico & cor-
ruptelas & adulteria, incesta denique, quorum
omnium accusabilis est turpitudine: sed ut haec
omittas, perturbatio ipsa mentis in amore foe-
da per se est: nam ut illa praeteream, quae
sunt furoris; haec ipsa per sese quam habent
levitatem, quae videntur esse mediocria?

————— ¹ *injuriae,*

Suspiciones, inimicitiae, induciae,

Bellum, pax rursum: incerta haec si tu postules

Ratione certa facere; nihilo plus agas,

Quam si des operam, ut cum ratione insanias.

Haec inconstantia mutabilitasque mentis, quem
non ipsa pravitate deterreat? Est enim illud,
quod in omni perturbatione dicitur, demon-
strandum, nullam esse nisi opinabilem, nisi ju-
dicio susceptam, nisi voluntariam. Et enim si

natu-

¹ *Injuriae, Suspiciones*] Terentii
sunt versus Eunuch. Act. I. Sc.
I, 14. Vide Horatium Serm.
lib. II. Eclog. III, 260, seqq.

² *Ira vero, quamdiu*] Vulgo
quae quamdiu. Sed primam vo-
culam praetermittit Pal. pr. &
eam delendam esse Manucius ac
Lambinus recte statuerunt. Sin
autem malis, cum doctissimo
Bentleio legas cum diu.

³ *Qui homo te exsuperavit us-
quam gentium impudentia*] Vul-
go *Quis homo te exsuperavit un-
quam gentium* &c. quod ob me-
trum simul ac Latinitatem Cl.
Bentleius mutavit.

⁴ *Miscendum malum*] Sic ite-
rum loquitur Cicero Catil. iv. cap.
³. Pariter Phaedrus lib. I. Fab 23.
*Hosti dolorem damno miscens
sanguinis*. Hos autem versus re-
petit noster de Orat. lib. III. cap.
58. ac lib. III. N. D. cap. 26.
& Accii videntur ex Atreo fa-
bula.

⁵ *Quo igitur haec erumpit
moles*] Vulgo *quae igitur hae
erunt moles*. At Reg. *quo igitur
haec erunt moles*. Pall. sec. tert.
quo igitur haec erunt moles: unde
Cl. Bentleius sagaciter emen-
davit *quo igitur haec erumpit
moles*.

natu-
sem-
um
terre-
mun-
inpu-
Q
Q
Nost-
intor-
liae:
qui
M
Q
Qu-
esten-
In-
M

moles.
quorum
forfan-
igitur
his ad T
6 A
hortatu
esten i
me fr
Pithoe-
Codice
sum:
vox in
temere
hortatu
cinnita

naturalis amor esset; & amarent omnes, & semper amarent, & idem amarent: neque alium pudor, alium cogitatio, alium satietas deterreret. ² Ira vero, quam diu perturbat ani-

36 mum, dubitationem insaniae non habet: cujus impulsu existit etiam inter fratres tale jurgium:

1 Qui homo te exsuperavit usquam gentium in-
pudentia?

Qui autem malitia te?

Nosti quae sequuntur: alternis enim versibus intorquentur inter fratres gravissimae contumeliae: ut facile appareat Atrei filios esse, ejus qui meditatur poenam in fratrem novam:

Major mihi moles, majus + miscendum malum,

Qui illius acerbum cor contundam & conprimam,

6 Quo igitur haec erumpit moles? 6 audi Thy-
esten:

Inpius me hortatus frater, 7 ut meos malis miser

Manderem natos, eorum viscera adponit.

¹ Quid

moles. Cum vero Pithoean. det quorum igitur haec erunt moles, forsitan Cicero scripsit, quorsum igitur haec erumpit moles. Vide sis ad Tusc. I. 25.

6 Audi Thyesten: Impius me hortatus frater] Vulgo audi Thyesten ipsum: Impius hortatur me frater &c. At cum Reg. Pithoean. alique praestantissimi Codices dent, Audi Thyesten ipsum: hortatur me frater &c. vox impius in ipsum Cl. Bentleio temere mutata videbatur. Me hortatus autem ob versus concinnitatem non minus ac ob ip-

sam Latinitatem ab eodem viro praestantissimo reponitur: alioquin enim mandam vel mandem cum Turnebo Lambinoque scribendum.

7 Ut meos malis miser Manderem natos] In aliis est, mandarem. Sic Lucretius II, 637.

Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus.

Ableganda tamen non est recepta lectio. Virgilius Georg. III, 268.

Potniades malis membra absumfere quadrigae.

Eodem modo locutus est Aen. III,

Quid enim est, quo non progrediatur eodem ira quo furor? Itaque iratos proprie dicimus exisse de potestate, id est, de consilio, de ratione, de mente: horum enim potestas in totum animum esse debet. His aut subtrahendi sunt ei, in quos impetum conantur facere, dum se ipsi conligant (quid est autem se ipsum *conligere*, nisi dissipatas animi partis rursus in suum locum cogere?) aut rogandi orandique sunt; ut, si quam habent ulciscendi vim, differant in tempus aliud, dum deservescat ira. *Deservescere* autem certe significat ardorem animi invita ratione excitatum: ex quo illud laudatur Archytæ: qui cum villico factus esset iratior, *Quo te modo, inquit accepissem, nisi iratus essem?*

37 Ubi sunt ergo isti, qui iracundiam utilem dicunt? potest utilis esse insania? aut naturalem?

III, 257. Ovidius Metam. XV, 92.

— Nil te nisi tristia mandere
saevo

Vulnera dente juvat.

Quinetiam verficulos hosce reparias licet lib. de Orat. cap. 58.

1 Quid enim est, quo non progrediatur eodem ira quo furor? Forsan quid enim est quod non progrediatur eodem ira quo furor? Praestantissimus autem Bentleius locum sic refingit, Quid enim est quo non progrediatur ira? Eo demum quo furor. Nec multo aliter Lambinus & Fabricius emendarunt.

2 Illud laudatur Archytæ]

Hoc plurimi memorant. Vide Plutarchum Tom. II. pagg. 10. 551. Valerium Maximum lib. IV. cap. I, 1. ext. Lactantium de Ira Dei cap. XVIII. Ambrosium Offic. lib. I. cap. XXI. n. 94 & Hieronymum ad Salvinam Epist. IX. p. 76. G. ac in Joelis cap. I. Seneca tamen de ira lib. I. c. 15. Inde est, quod SOCRATES servo ait, caederem te nisi irascerer. Sed videtur σφάλμα μνημονικόν, qualia sunt in Seneca frequentia. Simile quidem dictum Platoni tribuitur, ut patet ex illis quae congeffit Menagius ad Laërtii III, 38. Ejus collectaneis addas licet ipsum Senecam de Ira

an quicquam est secundum naturam, quod sit repugnante ratione? Quo modo autem, si naturalis esset ira; aut alius alio magis iracundus esset; aut finem haberet prius, quam esset ulta, ulciscendi libido? aut quemquam poeniteret, quod fecisset per iram? ut Alexandrum regem videmus, qui cum interemisset Clitum familiarem suum, vix a se manus abstinuit: tanta vis fuit poenitendi. Quibus cognitis, quis est qui dubitet, quin hic quoque motus animi sit totus opinabilis ac voluntarius? quis enim dubitarit, quin aegrotationes animi, qualis est avaritia, gloriae cupiditas, ex eo quod magni aestumetur ea res ex qua animus aegrotat, oriantur? unde intellegi debet, perturbationem quoque omnem esse in opinione. Et si fidentia, id est, firma animi confisio, scientia quaedam

Ira lib. III. cap. 12. & Stobaeum Serm. XX. pagg. 174, 175.

3 *Aut naturalem? an quicquam est secundum naturam*] Vulgo *aut naturalem? An quicquam esse potest secundum naturam* &c. At Reg. Pithoean. Vatic. & Pal. quart. *aut naturalem* hanc *quicquam est*, vel *es*, *secundum naturam* &c. unde sua sponte nascitur lectio quam dedimus.

4 *Aut finem haberet, priusquam esset ulta, ulciscendi libido*] Sic hunc locum praeclare restituit P. Manucius, quem merito secutus est D. Lambinus. Vulgo *ulla*, nec aliter MSSi: quorum apud se potiore esse con-

sensum testatur Gebbardus, quam magnificas editiones Lambini. At homo noster, malae causae pessimus est patronus; nam plane ineptam esse Codicum scripturam statim videbit is, cui non omnino deest ratiocinandi facultas. Ira, desiniente Cicerone est, ulciscendi libido. Si igitur *ira finem haberet, priusquam esset ulla ulciscendi libido*; finem haberet ira, priusquam esset; hoc est, existere desineret, priusquam existeret; quod plane repugnat. Igitur si non caecus, hac tamen in re luscitiosus J. M. Brutus, qui cur improbanda fuerit illa lectio non intelligebat.

I Non

dam est & opinio gravis, ¹ non temere adficientis; ² diffidentia quoque est metus expectati & inpendentis mali: &, si spes est expectatio boni, mali expectationem esse necesse est metum. Ut igitur metus, sic reliquae perturbationes sunt in malo: ergo ut constantia, scientiae, sic perturbatio, erroris est. Qui autem natura dicuntur iracundi, aut misericordes, aut invidi, aut tale quid; ³ eis sunt constituti quasi mala valetudine animi; sanabiles tamen: ut Socratis dicitur. ⁴ Cum multa in conventu vitia conlegisset in eum Zopyrus, se naturam cujusque ex forma perspicere profitebatur; derisus est a caeteris, qui illa in Socrate vitia non agnoscerent: ab ipso autem Socrate sublevatus, cum ⁵ illa sibi signa, sed ratione a se dejecta

¹ Non temere adficientis] Vulgo adficientis; contra quam volunt Gebhardiani nostrique Codices.

² Metus quoque est diffidentia expectati & inpendentis mali] Quid hoc est monstri? Lege diffidentia quoque est metus expectati & inpendentis mali. Sic & Latine loquitur Cicero, & inter fidenciam & diffidentiam servabitur oppositio.

³ Eis sunt constituti — ut Socratis dicitur] Sic opportune Cl. Bentleius: nam Codices habent, ei sunt constituti — ut Socrates dicitur.

⁴ Cum multa in conventu vitia conlegisset in eum Zopyrus] Pari fere modo probra quaedam

in eum explanantem & vitia dixit Amm. Marcellinus XXI, 10. Ille scilicet physiognomon stupidum esse Socratem dixit & bardum — addidit etiam mulierosum. Verba sunt Tullii de Fato cap. 5. ubi vide Interpretes. Huc referendum videtur, quod tradit Diogenes Laertius lib. II. §. 46. Φησὶ δ' Ἀεστυλας, inquit, ΜΑΤΟΝ τὴν ἐλθόντα ἐκ Συρίας εἰς Ἀθήνας, τὰ πᾶν ἄλλα καταγινώσκων τοῦ Σωκράτους, καὶ δὴ καὶ βίαιον ἵστατο πλευντὴν αὐτοῦ. Quicquid sit huius, omnino falsum crediderim Gul. Spencerum, qui ad Origenis in Cels. lib. I. pag. 26. Physiognomonem, de quo loquimur, Zopyrum Thracem, Alcibiadis paedagogum, fuisse statuit. Vide

Maxi-

dejecta diceret. Ergo ut ⁶ optuma quis valetudine adfectus potest videri; at natura ad aliquem morbum proclivior: sic animus alius ad alia vitia propensior. Qui autem non natura sed culpa vitiosi esse dicuntur, eorum vitia constant e falsis opinionibus rerum bonarum & malarum; ut sit alius ad alios motus perturbationesque proclivior. Inveteratio autem, ut in corporibus, aegrius depellitur quam perturbatio; citiusque repentinus oculorum tumor sanatur, ⁷ quam diuturna lippitudo depellitur. Sed ³⁸ cognita jam causa perturbationum, quae omnes oriuntur ex judiciis opinionum & voluntatibus; sit jam hujus disputationis modus. Scire autem ⁸ nos oportet, cognitis, quoad possunt ab homine cognosci, bonorum & malorum finibus,

Maximum Tyrium Diss. xxxi.

§. 3.

5 *Illā sibi signa, sed ratione a se dejecta diceret*] Nullo modo ferri potest haec lectio; nec enim signa, quibus conjecturas suas faciunt nugivenduli Physionomones, ratione queunt deijci; nec, si dejecta fuissent, ulla iudicii, quod tulit Zopyrus, daretur ansa. Mihi locum consideranti legendum videbatur, cum illa (sc. vitia) sibi insita natura, sed ratione a se ejecta diceret.

Si Librariis usitatum calleas scripturae compendium, mutatio levis & exigua censebitur.

6 *Ut optuma quis valetudine adfectus potest videri; at natura ad aliquem morbum proclivior*]

Est ex Cl. Bentleii conjectura. Vulgo ut optima quisque valetudine adfectus potest videri; ut natura &c.

7 *Quam diuturna lippitudo depellitur*] Ultimam vocem non omnino postulat sententia. Certe quum paullo ante dixerit, inveteratio aegrius depellitur, quam perturbatio; vix dubitem, quin invito Cicerone, repetitionem, nullo modo vel utilem vel elegantem, fecerit Librariorum stultitia.

8 *Nos oportet*] Vulgo vos. Ascensus vero, Erasmus, Manucius aliique recte nos ediderunt, ut ipse Tullius & adulescens, quocum locutus fingitur, intelligantur. Sic & Balliol, exhibet.

Y

i Tamen

nibus, nihil a philosophia posse aut majus aut utilius optari, quam haec quae a nobis hoc quadruido disputata sunt. Morte enim contempta, & dolore ad patiendum levato; adjunximus sedationem aegritudinis; qua nullum homini malum majus est. Et si enim omnis animi perturbatio gravis est, nec multum differt ab amentia: ¹ tamen ita ceteros, ² cum sunt in aliqua perturbatione aut metus aut laetitiae aut cupiditatis, commotos modo & perturbatos dicere solemus: at eos, qui se aegritudini dederunt, miseros, adflitos, aerumnosos, calamitosos. Itaque non fortuito factum videtur, sed a te ratione propositum, ut separatim de aegritudine, & de ceteris perturbationibus disputaremus: in ea est enim fons miseriarum & caput. Sed & aegritudinis & reliquorum animi morborum una sanatio est omnis opinabilis esse & voluntarios; ea reque suscipi, quod ita rectum esse videatur. Hunc errorem, quasi radicem malorum omnium, stirpis philosophia se extracturam pollicetur: ³ demus igitur nos huic excolendos, patiamurque nos sanari: ⁴ his enim malis insidentibus, non modo beati, sed

¹ *Tamen ita ceteros*] Media vox in hac structura prorsus est otiosa; quapropter cum *Lambino Fabricio*que delenda mihi videtur.

² *Cum sunt*] Vulgo *sint*, adversantibus Reg. Pithoean. & Med.

³ *Demus igitur*] Sic Reg. & Pithoean. Vulgo *demus ergo*.

Nihil interest: sequendi tamen videbantur optimi Codices.

³ *His enim malis insidentibus*] *Insidiantibus* habet optimus Pal. quod *Gebhardus* observavit. Nisi verborum fuisset perparcus; Lectores eadem opera monere potuit, quam stulta sit & ad rem nihil faciat ista lectio.

ne sani quidem esse possumus. Aut igitur negemus quicquam ratione confici, cum contra nihil sine ratione recte fieri possit; aut, cum philosophia ex rationum conlatione constet, ab ea, si & boni & beati volumus esse, omnia ad-
jumenta & auxilia petamus bene beateque vi-
vendi.

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

AD

M. BRUTUM

LIBER QUINTUS.

VIRTUTEM AD BEATE VIVENDUM
SE IPSA ESSE CONTENTAM.

QUINTUS hic, Brute, dies, finem faciet Tusculanarum Disputationum: quo die est a nobis ea de re, quam tu ex omnibus maxime probas, disputatum. Placere enim tibi admodum sensi, & ¹ ex eo libro quem ad me accuratissime scripsisti, & ex multis sermonibus tuis, Virtutem ad beate vivendum se ipsa esse contentam.

² Quod etsi difficile est probatu, propter tam
varia

¹ Ex eo libro, quem ad me accuratissime scripsisti] Intelligitur Bruti liber de Virtute, quem ad Ciceronem scripsit, ut ait noster lib. I. de Fin. cap. 3. Ex eo nonnulla profert Seneca Conf. ad Helviam c. ix. Vide Petr. Alcyonum de Exfil. lib. I. pagg. 55, 56.

² Quod etsi — fortunae] Adducit Nanius in probatu.

varia & tam multa tormenta fortunae: tale ta-
 men est, ut elaborandum sit, quo facilius pro-
 betur: nihil est enim omnium, quae in phi-
 losophia tractantur, quod gravius magnificenti-
 usque dicatur: nam, ¹ cum aliqua causa impu-
 lerit eos, qui primi se ad philosophiae studium
 contulerunt, ut, omnibus rebus posthabitis, to-
 tos se in optumo vitae statu exquirendo conlo-
 carent: profecto spe beate vivendi tantam in
 eo studio curam operamque posuerunt. Quod
 si ab his inventa & perfecta virtus est, & si
 praesidi ad beate vivendum in virtute satis est:
 quis est, qui non praeclare & ab illis positam
 & a nobis susceptam operam philosophandi ar-
 bitretur? Sin autem virtus subiecta sub varios
 incertosque casus famula fortunae est; nec tan-
 tarum virium est, ut se ipsa tueatur: vereor,
 ne non tam virtutis fiducia nitendum nobis ad
 spem beate vivendi, quam vota facienda vide-
 antur. Equidem eos casus, ² in quibus me for-
 tuna vehementer exercuit, mecum ipse consi-
 derans, ³ huic incipio sententiae diffidere: in-
 terdum

¹ Cum aliqua causa inpulerit
 eu] Vulgo ea. Sed ex orationis
 ductu patet illam voculam loco
 non convenire; quapropter le-
 gendum aliqua cum Cl. Bentleio,
 vel quaedam, quod eodem redit.

² In quibus me fortuna vehe-
 menter exercuit] Non erat, cur
 Lambinus praepositionem dele-
 ret. Cicero pro Archia cap. xi. Glo-
 ria quidem detracta, iudices, quid
 est quod in hoc tam exiguo vitas

curriculo & tam brevi, tantis
 nos in laboribus exerceamus?
 Sallustius Epist. 1. ad Caes. de
 Rep. Ordin. p. 524. In labore,
 patientia, bonisque praeceptis &
 factis fortibus exercitando. Quin
 & ita legit Nonius in exercere,
 ubi hunc adducit locum.

³ Huic incipio sententiae diffi-
 dere: interdum & humani gene-
 ris] Interpunctione mutata ma-
 lim, huic incipio sententiae diffi-
 dere.

I Cum

terdum & humani generis inbecillitatem fragilitatemque extimescere: vereor enim, ne natura, cum corpora nobis infirma dedisset, hisque & morbos insanabilis & dolores intolerabilis adjunxisset, animos quoque dederit & ¹ corporum doloribus congruentis, & separatim suis angoribus & molestiis implicatos. ² Sed in hoc me ipse castigo, quod ex aliorum & ex nostra fortasse mollitia, non ex ipsa virtute, de virtutis robore existumo. Illa enim (si modo est ulla virtus; ³ quam dubitationem avunculus tuus, Brute, sustulit) omnia, quae cadere in hominem possunt, subter se habet; eaque despiciens casus contemnit humanos; culpaque omni carens, praeter se ipsam, nihil censet ad se pertinere.

dere interdum, & humani generis inbecillitatem fragilitatemque extimescere; quemadmodum, probante Bruto, locum distinxit MS. Gryphianus. Sic etiam Reg. & Pithoean.

¹ Corporum doloribus congruentis] In ultimo verbo mendum latere suspicatur D. Lambinus; nam cum significat Cicero naturam dedisse nobis animos ex corporum doloribus dolorem contrahentes, illa vox viro erudito non videtur hanc exprimere sententiam; quapropter reponit corporum doloribus coeurentes seu coeurentes, vel congravescentes, vel confungentes. Fr. autem Eabricius vulgatam lectionem retinet, & ita explicat, ut dicat Tullius se vereri, ne, ut corpora, sic animos quoque natura nobis

dederit imbecillos, qui corporum doloribus congruant, id est, conveniant, ita ut animorum dolores non secus atque corporum intolerabiles sint. Si a Ciceronis manu fuit recepta scriptura, malim animos corporum doloribus congruentes, eos esse qui perturbantur, cum dolent corpora, & proinde cum doloribus corporum quodammodo concordant. At, ne quid dissimulem, Tullium reliquisse puto, corporum doloribus CONGRUENTES. Minima certe est mutatio; quae tamen & loquendi modum & sensum commodum suppeditat.

² Sed in hoc me ipse — existumo] Hunc locum non sine levi quadam variatione profert Nonius in castigare.

³ Quam dubitationem avunculus

nere. ~~Nas~~ Nos autem omnia adversa, cum venientia metu augentes, tum moerore praesentia, rerum naturam quam errorem nostrum damnare malumus. Sed & hujus culpa & ceterorum vitiorum peccatorumque nostrorum omnis a philosophia petenda correctio est: *cujus in finem cum a primis temporibus aetatis nostra voluntas studiumque nos contulisset, his gravissimis casibus in eundem portum, ex quo eramus egressi, magna jactati tempestate confugimus. O vitae Philosophia dux! o virtutis indagatrix, & expultrixque vitiorum! quid non modo nos, sed omnino vita hominum sine te esse potuisset? tu urbis peperisti; ~~tue~~ dissipatos homines in societatem vitae convocasti; tu eos inter

culus tuus] Intelligit Cicero Catonem Uticensem, summae constantiae virum: is enim Serviliae, Bruti matris, frater erat uterinus. Vide *Plutarchum* in Caton. pag. 759. & in Bruto pag. 984.

4 Cujus in finem — nostra voluntas studiumque nos contulisset] Sic MS. Bak. & editio *Manuciana*. Vulgo *compulisset*, quod cum *J. M. Bruto* duriuscule dici videretur, eum propterea *baronem* vocavit *Gebhardus*. Bonus autem vir conviciis alium petens, semet ipse percussit; nam verbo *compellendi* nullus est hac in re locus. *Cicero* quidem sponte sua philosophiae studio se dedit; at ei, qui *compellitur*, aut corporea vis aut rationalis adhibeatur necesse est.

5 Expultrixque vitiorum] Cum

in Cod. Fabriciano scriberetur *excultrix vitiorum*, dubitavit *Gebhardus*, an non ea esset vera lectio, & *expurgatricis* obtineret potestatem. Hic scilicet ille est, qui contumelioso *baronum* nomine dehonestat alios — Sed ad rem. *Excultrix vitiorum*, prout etiam dant *Reg.* & *Pithoean.* non nisi flagitiorum servam & ornatricem potest denotare, quod est rei contrarium. Omnino sana est aliorum MSSorum lectio. *Apuleius* de Mundo cap. 1. *Mibi* virtutis indagatrix, expultrixque vitiorum, *divinarum particeps rerum, philosophia videbatur*. Quae cum scripsit, *Ciceronis* locus ei fuit in mentem. Quin & eum laudant *Lactantius* Div. Inst. III, 13. ac *Priscianus* lib. VIII. col. 784. nec a vulgatis abeunt.

inter se primo domiciliis, deinde coniugiis, tum literarum & vocum communione junxisti; tu inventrix legum, tu magistra morum & disciplinae fuisti: ad te confugimus, a te opem petimus: tibi nos, ut antea magna ex parte, sic nunc penitus totosque tradimus. Est autem unus dies bene & ex praeceptis tuis actus, ¹ peccanti immortalitati anteponendus. Cujus igitur potius opibus utamur quam tuis? quae & vitae tranquillitatem largita nobis es, & terrorem mortis sustulisti. Ac philosophia quidem, tantum abest ut proinde ac de hominum est vita merita, laudetur; ut a plerisque neglecta, a multis etiam vituperetur. ² Vituperare ququam vitae parentem, & hoc parricidio se inquinare audet? & tam impie ingratus esse, ut eam accuset; quam vereri deberet, etiam si minus

¹ Peccanti immortalitati] MS. Colon. habet *perpetuitati* & *immortalitati*; quam lectionem probasse Fr. Fabricium, vehementer equidem miror: nam unum certe diem ex philosophiae praeceptis actum, *perpetuitati* & *immortalitati*, vel ut alij Codd. non minus inepte dant, *paene toti immortalitati*, ex iisdem praeceptis actae, non anteponendum censuit Tullius. Elegantissima est recepta lectio, quam nostri quidem confirmant MSSi; nec erat cur amicus Ursini reponeret *peccantis immortalitati*. De re ipsa sic Posidonius apud Senecam Epist. LXXVIII. Unus dies, inquit, hominum eruditorum plus patet, quam imperiti longissima aetas.

Sed cum primis huc facit locus Philonis a Lipsio jam laudatus, ubi ait: 'Τηγορείται ὃ τῷ τιμωτίν ἄρην εἰρήνην καλὸν γῆρας, οὐ δὲ πτο πολυχρόνιοι, ἀλλὰ τὸ μὲν φρονίως ζῆν τὸ δὲ εὐχόμενοι πελιδναί, κρείττον, ὅσα εἰ βραχύπρον φῶς πότε αἰώνιον· μίαι γὰρ ἡμεῖς ἐν ὕμνῳ εἶπαι αὐτοφάνης ἀπὸ βέλους βιώσας μετὰ ἀρετῆς ἢ μετὰ ἡτῆς ἐν σκιά τῷ θανάτου, σκία τὸν φῶλον αἰνιττομένη βίον. Exstat in libro περὶ τοῦ τίς ὁ τῶν θείων πραγμάτων κληρονόμος, pag. 407. F. edit. Genev.

² Vituperare — ingratus esse] Profert Laërtius Div. Inf. III. 14. & non quidem nihil a Tullii Codicibus abscedit.

animus percipere potuisset? Sed, ut opinor, hic *minus* error & haec indoctorum animis offusa caligo est; quod tam longe retro respicere non possunt, nec eos, a quibus vita hominum instructa primis sit, fuisse philosophos arbitrantur. Quam rem antiquissimam cum videamus, nomen tamen esse confitemur recens. Nam Sapientiam³ quidem ipsam quis negare potest, non modo re esse antiquam, verum etiam nomine? quae cum divinarum humanarumque rerum, tum initiorum causarumque cujusque rei cognitione, hoc pulcherrimum nomen apud antiquos adsequebatur. Itaque & illos septem, qui a Graecis Σοφοί, Sapientes a nostris & habebantur & nominabantur; & multis ante saeculis + Lycurgum, cujus temporibus Homerus etiam fuisse ante hanc urbem conditam traditur; etiam heroicis

3 Quae cum divinarum—tum initiorum] Sic Lambinus edidit, probante Cl. Bentleio: nam vulgo deest secunda vox, nec eam Codices exhibent.

4 Lycurgum, cujus temporibus Homerus etiam fuisse traditur] Chronologiam, quam ponit Cicero; secuti sunt ii, qui, quemadmodum tradit Strabo lib. X. pag. 739. Lycurgum dixerunt εὐτυχόντα Ὀμήρῳ ἀνατρίβοντι ἐν Κίῳ κατὰ τὰς πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν. Quibus cur Is. Casaubonus non sit assensus, nescio; pariter enim refert Plutarchus in Lycurg. pag. 59. eum pro nonnullorum opinione κατ' ὄψιν εὐτυχῆν Ὀμήρῳ. Adi sis Joan. Marshamum ad saec. xv. rerum Aegypt. pag.

437. seqq. edit. Branker. Haec in re mendosus est Suidas, cui medicinam dabo. Λυκῆργος, inquit, Σπαρτιάτης, νομοθέτης ὁ ἐν γένει τῶν Τρωικῶν μετὰ τῇ ὈΚΤΩ. MS. Paris. ἔτη 1. quod quinquaginta denotat. At omnino leg. οὐδὲν κοινόν. Lycurgum γένοντα κατὰ τὴν Ἡρακλείδου statuit Xenophon de Rep. Laced. p. 845. At Homero coaevus censetur ille Legislator; & Crates vult περὶ τὴν Ἡρακλείδου κάθουσαν Ὀμηρον γένοντα μετὰ τῇ ὈΓΔΩΗ'ΚΟΝ. TA τ' ἱλίον ἀλώσεως. Vide Clementem Strom. I. p. 380. & auctorem vitae Homericæ, quam Dionysio Halicarnassæo tribuit Tb. Galeus pag. 284. Res videtur manifesta,

roicis aetatibus Ulixen & Nestorem, accepimus & fuisse & habitos esse Sapientes. ¹ Nec vero Atlas sustinere caelum, ² nec Prometheus affixus Caucaſo, nec ³ stellatus Cepheus cum uxore, genero, filia traderetur: nisi caeleſtium divina cognitio nomen eorum ad errorem fabulae traduxiſſet. A quibus ducti deinceps omnes, qui in rerum contemplatione ſtudia ponebant, Sapientes & habebantur & nominabantur: idque eorum nomen uſque ad Pythagorae manavit aetatem: quem, ut ſcribit auditor Platonis

¹ Nec vero Atlas ſuſtinere caelum — niſi caeleſtium divina cognitio] Heraclitus de Incred. cap. IV. Ἀτλας ὁνὴρ σφὸς ὦν τὰ κατὰ ἀστρολογία πρῶτος κατώτερος, πρῶτος γὰρ ἡ χερσίν αὐτοῦ καὶ μὴ τοῦ σώματος αὐτοῦ δυνάμις, ἐμυθεύοντες φέρουσιν ὅτι αὐτὸν τὸ γένος. Pari ratione fabulam enarrant Diodorus Siculus Bibl. lib. III. pag. 193. Herodotus apud Clementem Strom. I. pag. 360. Servius ad Aen. I. 745. & Iſidorus Orig. XIV. 8. Hinc eum philoſophis accenſent Diogenes Laertius Prooem. §. 1. & Suidas in Ὠχθ.

² Nec Prometheus affixus Caucaſo] Hanc in rem praeclare Servius ad Eclog. VI, 42. Ipſum etiam Prometheus per Mercurium in monte Caucaſo religaverunt ad ſaxum, & adhibita eſt Aquila, quae cor ejus exederet. Haec autem omnia non ſine ratione finguntur. Nam Prometheus vir prudentiſſimus fuit — Hic primus Aſtrogiam Aſſyriis indicavit, quam reſidens in monte al-

tiſſimo Caucaſo nimia cura & ſollicitudine deprehenderat &c. Vide & Aeſchyli Prom. Vinct. VII. 456, 483.

³ Stellatus Cepheus] Inter aſta politus, κατὰ πηλιδείας. Cepheus, uxor ejus Caſſiopeia, filia Andromeda, generque Perſeus in ſidera fuerunt relati. Videantur Cicero N. D. II, 43. Lucianus de Saltat. Tom. I. pag. 803. & Theon in Aratum p. 26.

⁴ Eumque cum Leonte principe Phliaſiorum] Eum locus non recipit. Legendum cumque Leonte, ut monuimus ad Epit. Laertii cap. XXII. pag. 63. De re ipſa ſic Diogenes Laertius Prooem. §. 12. φιλοſοφίαν ἡ πρώτη ὠνόμασε Πυθαγόρας, καὶ ἐπὶ τὸν φιλόſοφον ἔν ΣΙΚΥΩΝΙ ἀλγεῖ γόμφῳ Λέοντι τῷ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ τωάνῳ, ἢ ΦΛΙΑΣΙΩΝ, κατὰ φησὶ Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός ἐν τῇ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ἈΠΝΟΥ. Heracliti Pontico Socrates adſentitur. Vide ſis eundem Diogenem VIII, 8.

⁵ Novitatem nominis] Pytha-

tonis Ponticus Heraclides vir doctus in primis, Phliuntem ferunt venisse; * eumque cum Leonte, principe Phliasiorum, docte & copiose differuisse quaedam: cujus ingenium & eloquentiam cum admiratus esset Leon, quaesivisse ex eo, qua maxime arte confideret: at illum, artem quidem se scire nullam, sed esse *Philosophum*: admiratum Leontem, novitatem nominis quaesivisse, quinam essent Philosophi, & quid inter eos & reliquos interesset: Pythagoran autem respondisse, *Similem sibi videri vi-*

tam

goras nominis illius erat inventor, ut ait noster cap. 4. Nonnullos veterum locos hanc in rem protulit *Menagius* ad *Laertii* Prooem. §. 12. sed augeri facile possunt ejus collectanea. *Stobaeus* Ecl. Phys. pag. 27. Πυθαγόρας — πρῶτον ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ τέττατον δὲ νόμον ἀποσαγορεύσας. Lege φιλοσφίαν, ut recte scribitur apud *Plutarchum* Placit. I, 3. Vide *Valerium Maximum* lib. VIII. cap. VII, 2. ext. *Quintilianum* Inst. Orat. XII, 1. *Lactantium* Epit. cap. xxxvi. pag. 87. *Augustinum* C. D. VIII, 2. de Trin. XIV, 1. *Iamblicum* vit. Pyth. §. 58. denique *Joan. Sarisberiensem* Policr. lib. VII. c. 4.

6 *Similem sibi videri*] Nos, iis praetermissis quae collegit *Aeg. Menagius* ad *Laertii* lib. VIII. §. 8. nostra proferemus. Totum igitur hunc locum Graece tantum non servavit *Iamblichus* vit. Pythag. §. 58. Ἐοικάνη ᾧ ἑφῆ (Πυθαγόρας) τὴν εἰς τὸ βίον τῶν ἀνθρώπων παράδοσιν τῷ ἐπὶ τὰς πύ-

ργυρῆς ἀπαντῶντι οὐλόῳ. ὡς γὰρ οὐκ ἔστι παιτοδαπένη φοιτῶντις ἀνθρώποι ἄλλῃ κατ' ἄλλου χρεῖαν ἀφικεῖται, ὁ μὲν χρηματισμοῦ τι καὶ κέρους χάριν ἀπαιτηθήσεται τὸ φέρτον ἐπιγόμενῳ. ὁ δὲ δέξῃς ἑνὲ κα ἐπιδιδομένην ἡκεὶ τὴν ῥάμωσιν τοῦ σώματος. ἢ ἢ ἢ τρίτον εἶδος, ἢ τὸ ἐλυσθεῖσθαι, συνωλιζόμενοι τόπων διαίαι ἑνὲ κα καὶ δημιουργημάτων καλῶν ἢ ἀρετῆς ἔργων καὶ λόγων οὕτω δὴ καὶ τῷ βίῳ παιτοδαπένης ἀνθρώπους ταῖς σπουδαῖς εἰς ταῦτό συνάδρῃσιν. τὸς μὲν γὰρ χρημάτων ἢ τρυφῆς αἰεὶ πύδοντες ἢ ἀρχῆς καὶ ὑγεμονίας ἡμεροῦ, φιλονεικίᾳ τι δόξουσιν κατέχουσιν. εἰλικρινέστατοι ἢ ἑνὲ κα τούτων ἀνθρώπων τρέφοι, τὸ ἀποδιδομένον τὴν τὴν καλίστην διαίαιαν, διὸ καὶ ἀποστομαζέει φιλόσοφοι. Ad hoc dictum clare respicit *Dion Chrysostomus* Orat. XXVII. pag. 287. *Arrianus* Epict. lib. II. cap. xiv. pag. 208. Τοιαῦτά ἐστι τὰ ἡμέτερα, ὡς ἐν πανηγύρεσιν, καὶ μὲν κλητὰ παραδομένητα ἄγεται, καὶ οἱ βόες, οἱ δὲ πολλοὶ τὸ ἀνθρώπων, οἱ μὲν ἀνησάμενοι, οἱ

tam hominum, & mercatum eum qui haberetur maxumo ludorum apparatu totius Graeciae celebritate: nam ut illic alii corporibus exercitatis gloriam & nobilitatem coronae peterent; alii emendi aut vendendi quaestu & lucro ducerentur: esset autem quoddam genus eorum, idque vel maxume ingenuum, qui nec plausum nec lucrum quaererent; sed visendi causa venirent, studioseque perspicerent quid ageretur & quo modo: ita nos quasi in mercatus quandam celebritatem ex urbe aliqua, sic in banc vitam ex alia vita & natura profectos; alios gloriae servire, alios pecuniae: raros esse quosdam, qui ceteris omnibus pro nibilo habitis, rerum naturam studiose intuerentur: hos se appellare sapientiae studiosos; id est enim philosophos: & ut illic liberalissimum esset, spectare nihil sibi acquirentem: sic in vita longe omnibus studiis contemplationem

οἱ ὃ πολλήσιν: ὀλίγοι δὲ πλείους εἰσι· οἱ κατὰ θίαν ἐρχόμενοι τῆς πανηγύρεως &c. Synesius de Provid. pag. 128. Ὁ τοι Σάμιος Πυθαγόρας τ' σέφειν ἀλλ' οὐδὲ θιάμωνα (cum Petavio scribe ἄλλο ῥῶδιν ἢ θιάμωνα) φησὶν εἶναι τ' τῶν οἴτων καὶ γνομένων παραγγίλλαι γὰρ αὐτὸν (legendum credo παρὰ γένει γὰρ αὐτὸν) εἰς τ' ἡσέμεν, ὥσπερ εἰς ἀγῶνα ἰερόν, ἐφ' ᾧ θιάσας τὰ γινόμενα. Menander apud Stobaeum Serm. CXX. pag. 608.

Πανήγυριν νόμισόν τιν' εἶναι τὸν χρόνον,

Ὁ φημι, τοῦτον —

Alexis apud Athenaeum lib. XI. pag. 463.

Ἀποδημίας δὲ τρυχάειν ἡμᾶς ἀεὶ
Τὸς ζῶντας, ὥσπερ εἰς πανήγυριν
εἶναι τινά
Ἀφ' ἡμῶν.

Vide & Senecam Epist. CXVIII. 1 Ita nos quasi in mercatus quandam [celebritatem ex urbe aliqua] Sic Nonius in merx. Aliis item nos. Sic Pythagoras autem ad suam πρὸς τὴν μεταμύθησιν doctrinam respicit, de qua fule Contr. Ritterhusius in Porphyriano vit. Pyth. §. 19, 45.

2 Usque ad Socraten] Hac de re diximus ad lib. III. cap. 4. Cave tamen credas Philosophos vetustiores physica tantum curasse, res autem Ethicas omnino neglectisse.

tionem rerum cognitionemque praestare. Necvero 4
 Pythagoras nominis solum inventor, sed rerum
 etiam ipsarum amplificator fuit; qui cum post
 hunc Phliasium sermonem in Italiam venisset,
 exornavit eam Graeciam, quae Magna dicta est,
 & privatim & publice, praestantissimis & insti-
 tutis & artibus: cujus de disciplina aliud tem-
 pus fuerit fortasse dicendi. Sed ab antiqua phi-
 losophia ² usque ad Socraten, qui Archelaum
 Anaxagorae discipulum audierat, numeri mo-
 tusque tractabantur; & unde omnia orerentur,
 quove reciderent: studioseque ab his siderum
 magnitudines, intervalla, cursus anquirebantur,
 & cuncta caelestia. Socrates autem primus
 philosophiam devocavit e caelo, & in urbibus
 conlocavit, & ⁴ in domus etiam introduxit, &
 coëgit de vita & moribus rebusque bonis &
 malis

neglexisse. *Diogenes Laërtius* lib.
 II. §. 16. "Εοικε ὃ ἐστις (Ar-
 χιλαῖ) ἀψαυθῆ τῆς ἡθικῆς ἐν
 πρὶ νόμων φιλοσόφους καὶ καλῶν
 καὶ δικαίων. παρ' οὗ λαβὼν Σωκρά-
 τες, τῷ αὐξήσασθαι εἰς τὸ εὖ εἶναι ἐπι-
 λήσθη. Quinetiam de rebus ad
 vitam & mores spectantibus
 praecepisse Pythagoram, satis o-
 stendunt AUREA CARMINA, quae
 doctrinam repraesentant illius
 Philosophi. Hinc *Iamblicus* §.
 158. Τὴν τε ἙΘΙΚΗΝ φιλοσο-
 φίαν καὶ τὴν λογικὴν ἐτελεύτατο,
 quod quidem clare monstrat vit.
 Pyth. capp. 30, seqq.

3 Quosve reciderent] Vulgo
 reciderent. Sed quidam, *Lambi-*
 no teste, legi posse putant reci-

derent; & vere quidem, prout
 merito statuit *Cl. Bentleius*. Eam
 certe lectionem prae se ferunt
Fabric. & Med.

4 In domus etiam introduxit]
Sic Reg. & Pal. tert. Alii domos.
Diogenes Laërtius II, 21. Socra-
 tem tradit γιόντα τὸν Φυπκὴν δι-
 ωρίαν μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς, τὰ
 ἡθικὰ ἀρετὰ φιλοσοφίᾳ ἐπὶ τε τῶν
 ἐργαστηρίων καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ καί κτλ.
 ὃ φάσκειν ζητεῖν.

Ὅ, τίς τις ἐν μεγάροις κακὸν
 τ' ἀγαθόν τε τίττεται.

Ubi *Aldobrandinus & Menagius*
 nonnulla contulerunt. Iis addas
 licet *Eusebium* Pr. Evang. lib. xv.
 cap. LXII. pag. 855. Χάρις, in-
 quit, αὐτὸν (Σωκράτη) εἰπόντα τῇ
 Ἀσάζα-

malis quaerere: cujus multiplex ratio disputandi rerumque varietas & ingenii magnitudo, Platonis memoria & literis consecrata, plura genera effecit dissentientium philosophorum. E quibus nos ¹ id potissimum consecuti sumus, ² quo Socraten usum arbitrabamur; ut nostram ipsi sententiam tegeremus, errore alios levaremus; & in omni disputatione quid esset similem veri, quaereremus. Quem morem cum Carneades acutissime copiosissimeque tenuisset, fecimus & alias saepe & nuper in Tusculano. ut ad eam consuetudinem disputaremus; & quadridui quidem sermonem superioribus ad te perscriptum libris misimus: quinto autem die, cum eodem in loco confedissemus, sic est

5 propositum, de quo disputaremus. A. ³ Non mihi videtur ad beate vivendum satis posse virtutem. M. At Hercule Bruto meo videtur:

cujus

¹ Ἀναξαγόρου καὶ Ἀρχελαίου Φυσολογία ζήτησις

"Ο, ττι οἱ ἐν μεγάλῃσι κακῶν τ' ἀγαθόντε τίτνυται.

Vide sis & *Philonem* de Somniis pag. 446. Hoc versu in eandem rem ufos fuisse Menedemum & Aristippum tradunt *Diogenes Laertius* vi, 103. & *Plutarchus* apud *Eusebium* P. E. lib. I cap. VIII. pag. 24. Est autem *Homerus* *Odyss.* Δ, 392.

1 Id potissimum consecuti sumus] Vulgo consecrati sumus. Ea sane lectio *Grutero* & *Gebhardo* satisfacere non debuit, cum renitantur MSSi, scripturaque,

quam exhibent, sana sit & sincera. *Plautus* *Afin.* Aët. II. Sc. I.

13. Certum hercle est vosstram consequi sententiam. *Cicero* *N. D.* lib. I. cap. 15. Quem *Babylonius Diogenes* consequens in libro, qui inscribitur de *Minerva*. Plura *Nonius* in consequi.

2 Quo Socraten usum arbitrabamur] Ita *Reg.* & *Pithoea*. Vulgo arbitramur.

3 Non mihi videtur—satis posse virtutem] *Lambino* placet virtutem nec inficiari possum, quin ita ferre loquantur *Romani*. Cum tamen alteram lectionem praestant omnes, quicunque sunt, Codices ea quidem non temere videtur

reji-

cujus ego iudicium, pace tua dixerim, longe antepono tuo. A. Non dubito: nec id nunc agitur, tu illum quantum ames; sed ⁴ hoc, quod mihi dixi videri, quale sit: de quo a te disputari volo. M. Nempe negas ad beate vivendum satis posse virtutem? A. Prorsus nego. M. Quid? ad recte, honeste, laudabiliter, postremo ab bene vivendum satisne est praesidium in virtute? A. Certe satis. M. Potes igitur, aut qui male vivat, non eum miserum dicere; aut, quem bene fateare, eum negare beate vivere? A. Quidni possim? nam etiam in tormentis recte, honeste, laudabiliter, & ob eam rem bene vivi potest, dummodo intellegas, quid nunc dicam bene: dico enim, constanter, graviter, sapienter, fortiter: haec etiam ⁵ in eculeum conjiciuntur, quo vita non adspirat beata. M. Quid igitur? solane beata vita, quaeso, relinquitur

decedenda. Agellius N. A. lib. V. cap. XI. Videtur autem de ~~causa~~ non esitato causam erroris fuisse. Iterum VI, 5. Uti existisse Alfenum videtur. Pari modo passim Augustinus sic contra Acad. lib. I. cap. 2. Alteri vestrum videtur beatam vitam sola investigatione veritatis posse — contingere. Et lib. III. cap. 3. Cui ergo videtur sapientem scire sapientiam, non utique videtur nihil scire sapientem. Sic ejusdem libri cap. 5. Ut mihi, ita etiam illi videtur, sapientem scire sapientiam. Vide nos infra cap. VIII.

⁴ Sed de hoc — de quo a te

disputari volo] Scabra lectio, quam, Victorio praeunte, Gebhardus exhibuit. Omnino legendum sed hoc, scilicet agitur, ut habent Reg. Pithoean. & veteres editi, quos sequor.

⁵ In eculeum conjiciuntur] Eculeus ita dictus, quod ad equi formam concinnatus esset, machina fuit lignea torquendis hominibus comparata. De ea crebra fit & apud Ethnicos & apud Christianos mentio, eamque multis descripsit, & Car. Sigonii aliorumque doctorum virorum errores hac in re notavit Ant. Gallonius de Martyr. Cruciat. cap. III. pagg. 94, seqq.

linquitur extra ostium limenque carceris: cum constantia, gravitas, fortitudo, sapientia, reliquaeque virtutes rapiantur ad tortorem, nullumque recusent nec supplicium nec dolorem? A. Tu, si quid es facturus, nova aliqua conquiras oportet: ista me minime movent: non solum quia pervolgata sunt: sed multo magis quia tamquam levia quaedam vina nihil valent in aqua, sic Stoicorum ista magis gustata quam potata delectant. Velut iste chorus virtutum in eculeum inpositus imagines constituit ante oculos cum amplissima dignitate; ut ad eas cursim perrectura, nec eas beata vita a se defertras passura videatur: cum autem animum ab ista pictura imaginibusque virtutum ad rem veritatemque traduxeris: hoc nudum relinquitur, possitne quis beatus esse quamdiu torquetur.

1 *M. Atilio*] Regulum dicit, cujus mors cruciabilis est decantatissima. Inter alios plures vide *Valerium Maximum* lib. IX. cap. II, 1. ext. *Agellium* N. A. VI, 4. & *Augustinum* C. D. I, 15.

2 *Caepione*] Is aurum Toloſanum abstulit, quod sacrilegium causa exſidii Caepioni exercituique ejus poſtea fuit, ut tradit *Juſtinus* XXXII, 3. Vide ſis & *Agellium* III, 9. Si *Valerio Maximo* fides lib. VI. cap. IX, 13. in publicis vinculis ſpiritum depoſuit. corpusque ejus, funeſti carniſcis manibus laceratum, in ſcalis Gemoniis jacens magno cum horrore totius fori Romani conſpectum.

Diverſo tamen modo rem narrat lib. IV. cap. VII. 3. ut forſan alius ab eo, qui *Ciceroni* memoratur, fuerit is, cujus priore loco meminit *Valerius*. Sane *Caepionem* hunc in *δουχάλαπ κατὰ πρὶν τὸ βίον, ὃς ἐργάται ἐν αὐτῷ δένει τὸ τῆς πατρὸς* docet *Strabo* lib. IV. p. 286, 287. eumque *Smyrnae* exuſaſſe, teſtis eſt noſter pro *Corn. Balbo* c. XI.

3 *M. Aquilio*] Hunc a *Meſſithridate* conjectum in vincula tradunt *Athenaeus* lib. V. pag. 213. Epitome *Liviana* LXXVIII. & *Valerius Maximus* lib. IX. cap. XIII, 1. Alia tamen & diverſa prorsus ratione rem, ſi modo locus integer eſt, nec quicquam deſici-

atur. Quamborem hoc nunc quaeramus; vir-
tutes autem noli vereri, ne expostulent & que-
rantur se a beata vita esse relictas: si enim
nulla virtus prudentia vacat, prudentia ipsa hoc
videt, non omnis bonos esse etiam beatos;
multaque de ¹ M. Atilio, ² Q. Caepione, ³ M.
Aquilio recordatur. Beatamque vitam, + si
imaginibus potius uti quam rebus ipsis placet,
conantem ire in eculeum retinet ipsa pruden-
tia; negatque ei cum dolore & cruciatu quic-
quam esse commune. M. Facile patior te isto 6
modo agere: etsi iniquum est praescribere mi-
hi te, quemadmodum a me disputari velis.
Sed quaero, utrum aliquid actum superioribus
diebus, an nihil arbitremur? A. Actum vero,
& aliquantum quidem. M. Atqui, si ita est,
'profligata jam haec & paene ad exitum ad-
ducta

deficit, narrat. *Diódorus Siculus*
in Excerpt. Peiresc. pag. 401.
Οἱ δὲ τῇ Διοσκόρῳ, inquit, διγινώσκου
τῇ Ἀχιλλίῳ εἰς Νισυρήν συ-
μφωνίῳ & ποσειδωνίῳ παρὰ
δούλῳ τῷ Μιδραδάτῃ. Ἐπιλέξαντες
ὁ δὲ τῶν τῆς ἀλκῆ διαφέροντας
ἐπιψύχει ἐπὶ τὸ κατάλυμα· οἱ δὲ
ἀνδρὶ ἀσπασίαν τῶν τῶν, καὶ τῇ
Ἀχιλλίῳ ἀρπάξαντες ἔδωκαν ὡς καλ-
λίστην τῷ βασιλεῖ καὶ κίχκερσιν
ἐδωκεν ἐν τῇ πόλει. Ille vero
ὀδύνας τῶν; μελλόντας συναρπάξαι
sibi manus intulit. *Velleius Pa-
terculus* lib. II. cap. 18. Mity-
lenaei M. Aquilium aliosque Mi-
thridati vinctos tradiderunt; qui-
bus libertas, in unius Theophrasti
gratiam, postea a Pompeio restituta

est. At, si credimus *Appiano*
Bell. Mithrid. pag. 316, eum
Mithridates ἔλῳ, ἀνδρῶν ἐπὶ οὐκ
ἀσπασίῳ, καὶ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
Μάντι· εἰς μέγας ἐν Περσέῳ
τῷ σωματὸς αὐτοῦ κατακλάνουσιν χρυ-
σίον. Ejus meminerunt *Arnobius*
& alii. Vide nos ad *Minucii Fe-
licis* cap. XXXVII. pag. 179.

4 Si imaginibus potius uti
quam rebus ipsis placet] Fallun-
tur *Lambinus* & *Fabricius*, qui
legendum pronuntiant, nisi ima-
ginibus potius uti. Nam figurata
illa diétione, quam paullo ante
Tullius adhibuit, statim utetur
Adolescens.

5 Profligata jam haec & paene
ad exitum adducta quaestio est.]
Hanc

ducta quaestio est. A. Quo tandem modo? M. Quia motus turbulenti jactationesque animorum incitatae & impetu inconsiderato elatae, rationem omnem repellentes, vitae beatae nullam partem relinquunt. Quis enim potest, mortem aut dolorem metuens, quorum alterum saepe adest, alterum semper inpendet, esse non miser? Quid, si idem (quod plerumque fit) paupertatem, ignominiam, infamiam timet; si debilitatem, caecitatem; si denique, quod ¹ non singulis hominibus, sed potentibus populis saepe contigit, servitutem: potest ea timens esse quisquam beatus? Quid, qui non modo ea futura timet, verum etiam fert sustinetque praesentia? adde eodem exsilia luctus, orbitates: qui rebus his fractus ² aegritudine eliditur, potest tandem esse non miserrimus? Quid vero illum, quem

Hanc loquendi rationem parum Latinam censuit Agellius N. A. XV, 5. quapropter eum jamdiu notavit Lippius ad Taciti Hist. II, 4. Et merito quidem, quod ostendit Graevius ad Justini lib. XXII. cap. 8. Nonius autem, licet hunc locum Ciceronis adducat in profligare, tamen Agellio fidem videtur dedisse, verbumque pessimum ad usum trahi coepisse queritur. Quasi Cicero Latinitatis auctor non sit idoneus! Sic lib. XII. Fam. Epist. 30. Qui, profligato bello ac paene sublato, renovatum bellum gerere conamur. Livius lib. XXI. cap. 40. Sed ita forsitan decuit, cum foederum raptore duce ac populo,

Deos ipsos sine ulla humana opemittere ac profligare bellum nos autem — commissum ac profligatum conficere. Seneca de Benef. lib. VII. cap. 13. Haec quoque, quae venit, quaestio, profligata est in prioribus. Non aliter Florus alique.

¹ Non singulis hominibus, sed potentibus populis saepe contigit. Vulgo non singulis hominibus, sed potentibus populis saepe contingit. Nos autem Reg. & Pithoem sequimur. Malim tamen sed & potentibus populis saepe contigit, ut non singulis hominibus eadem tribuatur potestas ac non tantum singulis hominibus: quod passim fit. Theocritus Idyll X, 19.

quem libidinibus inflammatum & furem vi-
demus; omnia rabide adpetentem cum inex-
plebili cupiditate; quoque adfluentius volupta-
tes undique hauriat, eo gravius ardentiusque fi-
tientem; nonne recte miserrimum dixeris?
Quid elatus ille levitate, inanique laetitia exsul-
tans & temere gestiens; nonne tanto miserior,
quanto sibi videtur beatior? Ergo ut hi miseri;
sic contra illi beati, quos nulli metus terrent,
nullae aegritudines exedunt, nullae libidines in-
citant, ³ nullae futes laetitiae; exultantes
languidis liquefaciunt voluptatibus. Ut ⁴ maris
igitur tranquillitas intellegitur, nulla ne mini-
ma quidem aura fluctus commovente: sic ani-
mi quietus & placatus status cernitur: cum per-
turbatio nulla est, qua moveri queat. Quod si
est, qui vim fortunae, qui omnia humana,
' quae-

—Τυφλὸς δ' ὈΥΚ αὐτὸς ὁ
πλῆτ',

'ΑΛΛΑ' ΚΑΙ' ὠφρόνους ἔως —
Democrates in Sentent. Aur. pag.
630. 'Εχθρὸς ὈΥΚ ὁ ἀνικῶν,
'ΑΛΛΑ' ΚΑΙ' ὁ Βυλεύων. Diony-
sius Halicarnassensis Τέχνης cap. ix.
Καὶ τὰ μέγιστα ἔχοντες πρὸς τὸν
ἀντικῶν παιδὸν ἡνίκά οἱ Ὀμήρου,
τὰ ὈΥ τῆς εὐπρεπείας δῶται, 'ΑΛ-
ΛΑ' ΚΑΙ' τῆς ἐν χρείᾳ συντομίας,
ubi Cl. Clarkius ad Homeri Iliad.
A, 303. frustra reponit οὐ ΜΟ-
ΝΟΝ εὐπρεπείας. Vide sis quae
diximus ad Ciceronis N. D. II,
62. & Dan. Fessellum Advers.
Sacr. IV, 3.

² Aegritudine eliditur] In non-
nullis libris debilitatur; sed a re-
cepta lectione praeter antiquissi-

mos Codices merito stat *Nonius*
in *elidere*.

³ Nullae futes laetitiae, ex-
sultantes] Lege, nullae futes
laetitiae ET exsultantes, langui-
dis liquefaciunt voluptatibus. Vi-
de lib. iv. capp. 16, 31.

⁴ Maris igitur tranquillitas]
Graecis dicitur *μαλακία*, quam
vocem Romana civitate dona-
bant *Caesar* B. G. III. 15. &
Seneca Epist. LXVII. Ad horum
imitationem *Sulpicio Severo* Dial.
I. cap. 4. & *Aur. Victori* de vi-
ris Illustr. cap. 22. *mollicies* ma-
ris nuncupatur. At antiquis La-
tinis FLUSTRA dicuntur, cum in
mari fluctus non moventur, quam
Graeco *μαλακία* vocant, uti do-
cet *Festus*.

¹ quaecunque accidere possunt, tolerabilia ducat, ex quo nec timor eum nec angor attingat; idemque si nihil concupiscat, nulla eferatur animi inani voluptate: quid est, cur is non beatus sit? & si haec virtute efficiuntur, quid est, cur virtus ipsa per se non efficiat beatos? A.

7 ² Atqui alterum dici non potest, quin hi, ³ qui nihil metuant, nihil angantur, nihil concupiscant, nulla inpotenti laetitia eferantur, beati sint; itaque id tibi concedo: alterum autem iam integrum non est: superioribus enim disputationibus effectum est, vacare omni animi perturbatione sapientem. M. Nimirum igitur confecta res est: videtur enim ad exitum venisse quaestio. A. Propemodum id quidem. M. Verum tamen mathematicorum iste mos est; non est philosophorum: nam geometrae, cum aliquid docere volunt, si quid ad eam rem pertinet eorum quae ante docuerunt, id sumunt pro concessio & probato: illud modo explicant, de quo ante nihil scriptum est: philosophi, quamcunque rem habent in manibus, in eam quae conveniunt congerunt omnia, etsi alio loco disputata sunt. Quod ni ita esset; cur Sto-

icus

¹ *Quaecunque accidere possunt*] potest. Sed locus remedio non indiget, Sic Reg. Pithœan. & Balliol. ³ *Qui nihil — eferantur*] Haec affert Nonius in *inpotens*: cuius libri si corrupti non sunt, ipsi Codicibus vitiosis est usus.

² *Atqui alterum dici non potest*] D. Lambinus rescribit, *atqui alterum non dici non potest*; vel *atqui alterum negari non* ⁴ *Ullam à philosophia vocem* Vulgo *ullam in philosophia* vocem. Nos autem Vatric. Codicis legimus.

icus, si esset quaesitum, Satisne ad beate vivendum virtus posset, multa diceret? cui satis esset respondere, Se ante docuisse nihil bonum esse, nisi quod honestum esset: hoc probato, consequens esse, beatam vitam virtute esse contentam: & quo modo hoc sit consequens illi, sic illud huic; ut, si beata vita virtute contenta sit, nisi honestum quod sit, nihil aliud sit bonum. Sed tamen non agunt sic: nam & de honesto, & de summo bono separatim libri sunt: & cum ex eo efficiatur, satis magnam in virtute ad beate vivendum esse vim, nihilominus hoc agunt separatim; propriis enim & suis argumentis & admonitionibus tractanda quaeque res est, tanta praesertim: cave enim putes ⁴ ullam a philosophia vocem emissam clariorem, ullumve esse philosophiae promissum uberius aut majus. Nam quid proficitur, ô Dî boni? perfecturam se, qui legibus suis paruisset, ut esset contra fortunam semper armatus, ut omnia praesidia haberet in se bene beateque vivendi, ut esset semper denique beatus. Sed videro, quid efficiat; tantisper hoc ipsum magni aestumo, quod pollicetur: ⁵ nam Xerxes quidem refertur

lectionem recepit; hic enim, ut in sequentibus verbis, *αγορεύοντες* philosophia.

5 Nam Xerxes quidem] *Valerius Maximus* lib. IX. cap. I, 3. ext. *Age, Xerxes opum regiarum ostentatione eximia, eo usque luxuria gaudebat, ut edicto praemium ei proponeret, qui novum*

voluptatis genus reperisset. Idem de Dario, quem vicit Alexander, testatum reliquit *Clearchus* apud *Athenaeum* lib. XII. pag. 539. Id autem de cunctis Persarum Regibus affirmat *Theophrastus* apud eundem lib. IV. p. 144.

Θιόφραστος ἐν τῷ πρὸς Κασάνδρου πρὶ βασιλέως — τὴν Περσῶν

beatam virtute confici: sic, si vita beata in virtute sit, nihil esse nisi virtutem bonum. Sed Brutus tuus auctore * Aristone & Antiocho non sentit hoc: putat enim, etiam si sit bonum aliquod praeter virtutem. M. Quid igitur? contra Brutumne me dicturum putas? A. Tu vero, ut videtur: nam praefinire non est meum. M. Quid cuique igitur consentaneum sit, alio loco: nam ista mihi & cum Antiocho saepe, & cum Aristone nuper, cum Athenis imperator apud eum deversarer, dissensio fuit: mihi enim non videbatur quisquam esse beatus posse, cum in malis esset: in malis autem sapientem

Athenis audiuit aliquamdiu, cum tu fratrem Antiochum. Item de Fin. V, 3. Antiochi sententiam tibi (Bruto) qui fratrem ejus ARISTUM frequenter audieris, maxime probatam existimo. Antiochi tamen fratrem *Ἀντίοχον* vocat Plutarchus in Bruto pag. 984. ubi *Ἀριστον* rescribendum censuerim; Ariston enim philosophus erat Peripateticus, in Ceo insula natus, & ab Antiochi fratre distinguendus, qui fuit Ascalonita. Vide Plutarchum de Exil. pag. 605. Strabonem lib. X. pag. 745. XIV. p. 972. XVII. pag. 1139. & Diogenem Laertium V, 64. De hoc intelligendus videtur Aelianus V. H. VII, 21. *Οὐκ ἀντιόχου Καίσαρος, ἀλλ' ἀντιόχου τοῦ βασιλέως, φησὶν.* Nam Jac. Perizonius de Antiochi fratre minus recte cepit, quem Cicero non Aristonem, sed

Aristum semper nominat. Hinc Acad. lib. II cap. 4. Complures dies, adhibito Heraclito, doctisque compluribus & in his Antiochi fratre Ariston, & praeterea Aristone & Dione, quibus ille secundum fratrem plurimum tribuebat, multum temporis in ista una disputatione consumpsimus. Haec etiam loca faciunt, ut nihil, in vitis libris, hic mutandum statuum.

5 In malis autem sapientem esse posse] Subintelligas oportet, mihi videbatur; adeo ut ea sit hoc in loco loquendi ratio, quam legitimam esse docuimus ad hujusce libri cap. 5. Attamen, ne quid dissimulem, Bak. & Balliol. exhibent, in malis autem sapiens esse posset, unde, postrema litterula demta, referibi queat, sapiens esse posse prout diserte Med.

tem esse posse, si essent ulla corporis aut fortunae mala. Dicebantur haec, ¹ quae scripsit etiam Antiochus locis pluribus, Virtutem ipsam per se beatam vitam efficere posse, neque tamen beatissimam: deinde ex maiore parte plerasque res nominari, ² etiam si quae pars abesset; ut vires, ut valetudinem, ut divitias, ut honorem, ut gloriam; quae genere, non numero cernerentur: item beatam vitam, etiam si ³ ex aliqua parte clauderet, tamen ex multo maiore parte obtinere nomen suum. Haec nunc enucleare non ita necesse est: quamquam non constantissime dici mihi videntur; nam & qui beatus est, non intellego quid requirat, ut sit beator: si est enim quod desit, ne beatus quidem est: & quod ex maiore parte ⁴ unamquamque rem appellari spectarique dicunt, est ubi id isto modo valeat. Cum vero tria genera malorum esse dicant: qui duorum generum malis omnibus urgeatur, ut omnia advorsa

¹ Quae scripsit etiam Antiochus] Reg. & Pithoean. quae scripta sit. Med. Bak. & Balliol. quae scripta sunt etiam Antiochus; quod non male se habet, si modo legas Antiocho.

² Etiam si quae] Sic Reg. & Pithoean. Vulgo quae.

³ Ex aliqua parte clauderet] Ita Gebhardus e suis edidit MSS. tis, quibuseum faciunt nostri. Veteres impressi claudicaret; quod à Librariis alterius verbi potestatem non capientibus videtur natum. Noster in Orat. cap. 31. Quid est, cur claudere, aut

insistere orationem malint. Terentius Andr. Act. III. Sc. III, 41. Nolo tibi ullum commodum in me claudier. Agellius N. A. XIII. 20. Senties suavitatem finitus CLAUDERE. Apuleius de Deo Socratis pag. 692. Ut ubi dubitatione CLAUDERET ibi divinatione confisteret: sic enim tres MSS. Cantab. non claudicaret, ut vulgati. Sic etiam Symmachus lib. I. Epist. 33. Ausonius in Prolog. Sap. vs. 32. & alii. Vide Just. Lipsium Var. Lect. lib. II. cap. 6. G. J. Vossium in Etym. γ. claudus,

advorsa sint in fortuna, omnibus oppressum corpus & confectum doloribus; huic paulumne ad beatam vitam deesse dicemus, non modo ad beatissimam? Hoc illud est, quod Theophrastus sustinere non potuit: nam, cum statuisset verbera, tormenta, cruciatus, patriae everfiones, exilia, orbitates, magnam vim habere ad male misereque vivendum; ⁵ non est ausus elate & ample loqui, cum humiliter demisseque sentiret: quam bene, non quaeritur; constanter quidem certe. Itaque mihi placere non solet, consequentia reprehendere, cum prima concesseris. Hic autem, elegantissimus omnium philosophorum & eruditissimus, non magnopere reprehenditur, cum tria genera dicit bonorum: vexatur autem ab omnibus; primum in eo libro, quem scripsit de vita beata, ⁶ quod multa disputarit, quamobrem is, qui torqueatur, qui crucietur, beatus esse non possit: in eo etiam putatur dicere, ⁷ in rotam (id est genus quoddam

claudus, & J. Fr. Gronovium ad Livii XXII, 39.

4 Unamquamque rem appellari] Absurde Pall. omnes dant partem, cum quibus faciunt Reg. Pithoean. & Bak. sed veram lectionem retinent Med. & Balliol.

5 Non est ausus — sentiret] Haec pro more suo parum emendate profert Nanius in demissum

6 Quod multa disputarit] Vulgo in quo multa disputat. Verum sententia postulat hanc, quae Cl. Benticio debetur, emendationem.

7 In rotam] Voces quae sequuntur, id est genus quoddam tormenti apud Graecos, Glossematis loco, post Erasnum. Manucius, Lambinus, & Gebhardus habuerunt. Eadem mihi itat in animo sententia; licet enim rota Graecum fuerit tormenti genus, adeoque non importunus foret Cicero, si qualem vellet rotam suis indicasset: attamen cum plures sint MSSi, qui voces istas nesciunt; mihi dubium non videtur, quin Scholiastae cuidam suum debeant ortum. Apuleius Metam. lib.

dam tormenti apud Graecos) beatam vitam non escendere: non usquam id quidam dicit omnino; sed, quae dicit, idem valent. Possum igitur, cui concesserim in malis esse dolores corporis, in malis naufragia fortunae, huic fuscensere dicenti, non omnis bonos esse beatos? cum in omnis bonos ea, quae ille in malis numerat, cadere possint. Vexatur idem Theophrastus & libris & scholis omnium philosophorum, quod in Callisthene suo laudavit illam sententiam,

¹ *Vitam regit fortuna, non sapientia.*

Negant ab ullo philosopho quicquam dictum esse languidius: recte id quidem: sed nihil intellego dici potuisse constantius: si enim tot sunt

lib. III. pag. 79. *Nec mora, cum ritu GRAECIENSI ignis & ROTA, tum omne flagrorum genus inferuntur.* Idem lib. X. pag. 326. *Nec ROTA vel eculeus, morte GRAECORUM, tormentis ejus apparata jam deerant.* Rota, τροχός, ξύλῳν τι ἢ ἐν ᾧ διαμύμναι οἱ οἰκίται ἐκολάζοντο, ut ex Aristophanis Scholiaste in Pacem vi. 451. Suidas docet.

¹ *Vitam regit fortuna, non sapientia*] Dubitat Erasmus, an hic apud nostrum senarius casu sit elapsus. Non animadvertit vir summus illum ex Iambico Graeco translatum esse, qui sic se habet.

Τόχη τὰ θνητῶν πράγματα, ὅσα
ἐβουλία.

Exstat apud Plutarchum περὶ τύ-

χη pag. 97. Exstat etiam apud Stobaeum Eclog. Phys. pag. 14. & Chaeremoni tribuitur. Imitatur suppositicius iste Phalaris Epp. 10, 32.

² *Quam enim sibi constanter*] Leg. autem, postulante sententia; vel etiam, quod Cl. Bentleius voluit, prorsus deleatur illa vocula.

³ *Laudat tenuem victum*] Vide Laertium X, 130, seqq. & ibi Menagium. Nonnulli tamen Epicurum gulae & luxus inculsarunt. Hinc Timocrates apud Laertium X, 6. dixit αὐτὸν δις ἑμίζας ἑμῷ ἀπὸ τροφῆς &c. Albinus lib. VII. pag. 279. Περὶ δὲ τοῦ Ἐπικούρου Τίμων ἐν τρίτῃ Σίλλων φησὶ

Γὰρ ἡ χειρὶς μὲν, τῆς οὐ λα-
μυράτεραι οὐδὲν,

Ταύτης

sunt in corpore bona, tot extra corpus in casu atque fortuna; nonne consentaneum est, plus fortunam. quae domina rerum sit & externarum & ad corpus pertinentium, quam consilium valere? An malumus Epicurum imitari? qui multa praeclare saepe dicit: ² quam enim sibi constanter convenienterque dicat, non laborat. ³ Laudat tenuem victum: philosophi id quidem: sed si Socrates aut Antisthenes diceret; non is qui finem bonorum voluptatem esse dixerit. ⁴ Negat quemquam jucunde posse vivere, nisi idem honeste, sapienter, justeque vivat; nihil gravius, ⁵ nihil philosophia dignius; nisi idem hoc ipsum, honeste, sapienter, juste, ad voluptatem referret. Quid melius, quam ⁶ Fortunam

Τούτοις γὰρ ἵκεν ὁ αἰὼν καὶ τῆς ἀλ-
λῆς τῆς κατὰ σαρκα ἡδονῆς ἐκολά-
κει ἐ Ἰδρυμένα καὶ Μητρόδωρον.

Videndus etiam Suidas in 'Επι-
κροῦ. Sed haec aliaque similia
calumniarum loco sunt habenda:
hunc enim philosophum parce
duriterque vixisse scriptores ido-
nei testantur. Eorum suffragia
collegere Petr. Gassendus de vit.
& mor. Epic. lib. VI. cap. 3. &
Joach. Kubnius ad Aeliani V. H.
lib. IV. cap. 13.

⁴ Negat quemquam jucunde]
Cicero de Fin. lib. I. cap. 18.
Clamat Epicurus, is, quem vos
nimis voluptatibus esse deditum
dicitis, non posse jucunde vivi
nisi sapienter, honeste, justeque
vivatur; nec sapienter, honeste,
juste, nisi jucunde. Graeca sic
se habent: Οὐκ ἔστι ἡδὺς ζῆν

ἀνευ τοῦ Φρονήματος καὶ καλῶς καὶ δι-
καίως: οὐδὲ Φρονήματος καὶ καλῶς καὶ
δικαίως ἀνευ τοῦ ἡδύος. Exstant a-
pud Laertium X, 132, 140. Vi-
de & lib. XV. Fam. Epist. 19.

⁵ Nihil philosophia dignius]
Eliens. sec. philosopho. Non ma-
le. Sed nec male se habet alio-
rum codicum lectio. Vide sis
infra cap. 25.

⁶ Fortunam exiguam interve-
nire sapienti] Seneca de Const.
Sap. cap. 15. Epicurus, Raro,
inquit, sapienti intervenit Fortu-
na. Eiusdem dicti meminere
noster de Fin. I, 19. & Vitruvius
lib. VI. Praef. Graece: Βραχυῖα
σφῶν τύχη παρεμπίπτει. Exstat
apud Laertium X, 144. Plu-
tarchum περὶ τύχης pag. 99. A.
& Stobaeum Eclog. Ethic. pag.
199.

tunam exiguam intervenire sapienti? sed hoc isne dicit, qui, cum dolorem non modo maximum malum sed solum malum etiam dixerit, toto corpore opprimi possit doloribus acerrimis, tum cum maxime contra fortunam gloriatur? quod idem melioribus etiam verbis Metrodorus, '*Occupavi te*, inquit, *fortuna, atque cepi, omnisque aditus tuos interclusi, ut ad me adspirare non posses*. Praeclare, si Aristoteles Chius, aut si Stoicus Zeno diceret, qui, nisi quod turpe esset, nihil malum duceret. Tu vero, Metrodore, qui omne bonum in visceribus medullisque condideris; & definieris, summum bonum firma corporis adfectione ² explorataque spe contineri, fortunae aditus interclusisti? quo modo? ³ isto enim bono jam exspoliari potes. Atqui his capiuntur inperiti; & propter huiusmodi sententias, istorum hominum est multitudine. Acute autem disputantis illud est, non quid quisque dicat, sed quid cuique dicendum sit, videre. Velut in ea ipsa sententia, quam in hac disputatione suscepimus, omnis bonos semper beatos volumus esse. Quid dicam bonos

¹ *Occupavi te*] Graece: Προκατέλαβον σε, ὡς τύχη, & πᾶσαν τὴν σὴν ἀφ᾽ ἡμεῶν παρείδων. Legitur apud Plutarchum περὶ εὐθυμίας pag. 476. Nonius in occupare: Cicero Tusc. lib. V. Quod idem melioribus etiam verbis Metrodorus occupavit. Leg. occupavi te.

² *Explorataque spe*] D. Lam-

binus legendum censet, explorataque ejus spe. Sed libris invictis, prænomen facile subintelligendum non immiserim. De hoc effato sat multa collegimus ad lib. II. cap. 6.

³ *Isto enim bono jam exspoliari potes*] Reg. Pithoean. Med. & Balliol. *isto enim* (Med. tam. Balliol. *eam*) bono jam exspoliare potest.

nōs, perspicuum est: omnibus enim virtutibus instructos & ornatos, cum sapientis tum viros bonos dicimus. Videamus, qui dicendi sint beati. Equidem hos existimo, qui sint in bonis, nullo adjuncto malo: neque ulla alia huic verbo, cum beatum dicimus, subjecta notio est, nisi secretis malis omnibus, cumulata bonorum complexio. Hanc adsequi virtus, si quicquam praeter ipsam boni est, non potest: aderit enim malorum, si mala illa ducimus, turba quaedam, paupertas, ignobilitas, humilitas, solitudo, amissio suorum, graves dolores corporis, perdita valetudo, debilitas, caecitas, interitus patriae, & exsilium, servitus denique. In his tot & tantis, & ad quae etiam plura possunt accedere, potest esse Sapiens: nam haec casus importat, qui in sapientem potest incurrere. At si ea mala sunt, quis potest praestare, semper Sapientem beatum fore? cum vel in omnibus his uno tempore esse possit. Non igitur facile concedo neque Bruto meo neque communibus magistris nec veteribus illis, Aristoteli, Speusippo, Xenocrati, Polemoni; ut, cum ea, quae

supra

potest. Ut legendum videatur
isto te ea bono jam exspoliare potest.

4 *Exsilium, servitus denique.*

In his tot & tantis] Vulgo *exsilium, servitus.* Denique in his *tot & tantis.* Probam loci distinctionem Cl. Bentleio referimus acceptam.

5 *Ad quae etiam plura possunt accedere* Vulgo *atque etiam*

quae plura possunt accedere. Sed Lambini conjecturam, quam merito certissimam pronuntiat, ipsi recepimus. Ad eam quasi manu ducunt Reg. Pithoean. Pall. sec. tert. Vatic. Balliol. & Petrenf. qui dant, *atque etiam plura possunt accedere.* Ducit & Fabric. *at quae etiam plura possunt accedere* representans.

i Quos

supra enumeravi, in malis numerent, idem dicant semper beatum esse Sapiensem: ¹ quos si titulus hic delectat insignis & pulcher, Pythagora, Socrate, Platone dignissimus; inducant animum, illa, quorum splendore capiuntur, vires, valetudinem, pulchritudinem, divitias, honores, opes contemnere; eaque, quae his contraria sint, pro nihilo ducere: tum poterunt clarissima voce profiteri, se neque fortunae impetu, nec multitudinis opinione, nec dolore, nec paupertate terreri, omniaque sibi in sese esse posita, nec esse quicquam extra suam potestatem, quod ducant in bonis: ² neque hunc & haec loqui, quae sunt magni cujusdam & alti viri, & eadem, quae vulgus, in malis & bonis numerare, concedi ullo modo potest. Quae gloria commotus Epicurus exoritur: cui etiam, si Dīs placet, videtur semper Sapiens beatus. Hic dignitate hujus sententiae capitur: sed numquam id diceret, si ipse se audiret. Quid est enim, quod minus conveniat, quam ut is, qui vel summum vel solum malum dolorem esse dicat, idem censeat, ³ *Quam hoc suave est*, tum cum dolore crucietur, dicturum esse Sapiensem?

Non

¹ Quos si titulus hic delectat [in]gnis] Sic Ascensius, Erasmus, Manucius, Lambinus & alii. Pithocan. a prima manu quos. Vulgo quod si.

² Neque hunc & haec loqui — ullo modo potest] Locus, nisi fallor, est vitiosus; non enim de Metrodoro, sed de Aristotele,

Speusippo, aliisque proxima verba sunt intelligenda. Petrenf. habet NAM hunc & haec loqui — Nullo modo potest. Ad vocem antepenultimam quod spectat, accedunt Reg. Pithocan. Med. Balliol. Bak. & Cantab. Omnino legerim NAMQUE & haec loqui — & eadem, quae vulgus in malis

Non igitur ex singulis vocibus philosophi spectandi sunt, sed ex perpetuitate atque constantia. A. Adducis me, ut tibi adsentiar: sed tua quoque vide ne desideretur constantia. M. Quonam modo? A. Quia legi tuum nuper quartum de Finibus: in eo mihi videbare, contra Catonem differens, hoc velle ostendere, quod mihi quidem probare, inter Zenonem & Peripateticos nihil praeter verborum novitatem interesse. Quod si ita est; quid est causae, quin, si Zenonis rationi consentaneum sit, satis magnam vim in virtute esse ad beate vivendum; liceat idem Peripateticis dicere? rem enim opinor spectari oportere, non verba. M. Tu quidem tabellis obsignatis agis mecum, & testificaris quid dixerim aliquando aut scripserim. Cum aliis isto modo, qui legibus inpositis disputant: nos in diem vivimus: quodcumque nostros animos probabilitate percussit, id dicimus: itaque soli sumus liberi. Verum tamen, quoniam de constantia paulo ante diximus, non ego hoc loco id quaerendum puto, verumne sit, quod Zenoni placuerit, quodque ejus auditori Aristoni, bonum esse solum quod honestum

3 *bonis numerare, concedi nullo modo potest.* Ne in dubium revocari possint hae *διόδοτοι*, facit Eliens. sec. qui ita diserte repraesentat.

3 *Quam hoc suave est*] Vide nos ad lib. II. cap. 7.

4 *Quod mihi quidem probare*] Vulgo probatur. Med. & Bak.

probaretur. At Reg. & Pithoean. probare, quod Cl. Bentleio jure placuit.

5 *Tabellis obsignatis agis mecum*] Me scriptorum meorum testimonio redarguis. Metaphora ducta est a Sygraphis annulo vel manu signatis, quas in causarum actione proferunt Jcti.

1 Ni

honestum esset: sed ¹ ni ita esset, utrum totum hoc, beate vivere, in una virtute poneretur. Quare demus hoc sane Bruto, ut sit beatus semper sapiens: quam sibi conveniat, ipse viderit: gloria quidem hujus sententiae quis est illo viro dignior? nos tamen teneamus, ut sit ² idem ³ beatissimus. Etsi Zeno Cittieus, ³ advena quidam, & ignobilis verborum opifex, insinuasse se in antiquam philosophiam videtur: hujus sententiae gravitas a Platonis auctoritate repetatur: apud quem saepe haec oratio usurpata est, ut nihil praeter virtutem diceretur bonum: velut in Gorgia Socrates, cum esset ex eo quaesitum, Archelaum Perdiccae filium qui tum fortunatissimus haberetur, nonne beatum putaret? ⁴ *Haud scio*, inquit, *numquam enim cum eo conlocutus sum. Ain' tu? an aliter id*

scire

¹ Ni ita esset, utrum totum hoc — poneretur] Vulgo *si ita esset, tum ut totum hoc — poneret*: nec abeunt Codices nisi quod Vaticanum nesciat. Emendatio tamen Cl. Bentleii mihi videtur certissima.

² Beatissimus. XII. Etsi Zeno — videtur; hujus sententiae] Vulgo *beatissimus: etsi Zeno — videtur*. XII. Hujus sententiae. Qua quidem prava distinctione sensum pessime turbarunt. Nos igitur interpunctionem re ipsa ducti mutavimus, caputque suo loco sumus exorsi, quod alienissimo fecerant alii.

³ Advena quidem — videtur] Laudat Nohius in opifex.

⁴ Haud scio] Graeca sic se habent. Σκν. Οὐκ οἶδω, ὦ Πάλλε, ὃ γὰρ πᾶν συγκέρονται τῷ αὐτῷ. Π. Τί δα; συνηνομεν; αἱ γινώσκουσιν ὅτι αὐτὸς οὐ γινώσκουσιν; Σ. Μαί Δι', οὐ δύνανται. Π. Δύλον δὲ, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲν (Leg. οὐδὲ) τὸν μέγαν βασιλεὺς γινώσκουσιν φησὶς εὐδαιμόνια οὐκ εἶναι. Σ. Καὶ ἀληθὴ γὰρ ἐστὶν οὐ γὰρ οἷα παιδείας ὅπως ἔχει καὶ δικαιοσύνης. Π. Τί δέ; ἐν ταύτῃ πᾶσι καὶ εὐδαιμόνια εἶναι; Σ. Ὡς γὰρ ἐγὼ λίγα ὦ Πάλλε, τὸ μὲν ὅδ' καλὸν ἐστὶν ἀγαθὸν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν εὐδαιμόνια εἶναι φημι, τὸ δ' ἀδίκον καὶ πορνικὸν ἀδύλον. Π. Ἀδλίθ' ἀρα ὅτις ἐστὶν ἰ; Ἀρχέλαθ' κατὰ τὴν σὴν λόγον;

Σ. Εἰπέ
ultima
pag. 2
Educ.
τοῦτο το
ὃ ἔχει
πληρῆ
ἀδύμονα
ἀντὶς κ
his inel
enim h
interrog
um in
dem re
II. pag
sistimus
5 A
Pithoea
6 N

scire non potes? Nullo modo. Tu igitur ne de Persarum quidem rege magno potes dicere, beatusne sit? ⁵ An ego possim, cum ignorem quam sit doctus, quam vir bonus? Quid tu in eo sitam vitam beatam putas? Ita prorsus existumo: bonos beatos, improbos miseros. Miser ergo Archelaus? Certe, si injustus. Videturne omnem hic beatam vitam in una virtute ponere? Quid vero? in Epitaphio quo modo idem? ⁶ Nam cui viro inquit, ex se ipso apta sunt omnia, quae ad beatum vivendum ferunt, nec suspensa aliorum aut bono casu aut contrario, pendere ex alterius eventis & errare coguntur, huic optime vivendi ratio comparata est: hic est ille moderatus, hic fortis, hic sapiens, hic, & nascentibus & cadentibus cum reliquis commodis, tum maxime liberis, parebit & obediens praecepto illi veteri: neque enim laetabitur umquam,

Σ. Εἰπερ γὰρ, ὃ φ. λς, ἀδικῶ. Haec ultima repetit Athenaeus lib. V. pag. 217. Plutarchus de liber. Educ. pag. 6. Α. Σωκράτης ἐρωτῶντες αὐτὸν (μὲν δοκεῖ) Γοργίου, ὃ ἔχει περὶ τοῦ μεγάλου βασιλείας ἀπλησίαν, καὶ εἰ ἰσχυρίζεται πῶς οὐδὲν ἔστιν αὐτῷ οὐκ οἶδω; ἴφισι, πῶς αὐτῷ καὶ παιδείας ἔχει. Levis in his inest memoriae lapsus; non enim haec Socratem Gorgias interrogat, sed Polus apud Platonem in Gorgia p. 290. Ad eadem respiciunt Julianus Orat. II. pagg. 78, 79. & Dion. Chrysostomus Orat. III. pag. 36.

⁵ An ego possim] Sic Reg. Pithoean. & Med. Vulgo possum.

⁶ Nam cui viro] Haec sunt

Platonis verba: Ὅτις ὁ ἀνὴρ εἰς ἑαυτὸν ἀνέστηται πάντοι τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα — καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις, ἐξ ὧν ἢ εὖ ἢ κακῶς περὶ πάντων πλανῶνται ἡνέγκασται καὶ τὰ ἐκείνου, τέττα ἀρετὰ παροικεῖται ζῆν. Οὗτός ἐστιν ὁ σάφραν, καὶ οὗτος ὁ ἀνδρείος καὶ φρόνιμος. οὗτος γνησίων χρημάτων καὶ πᾶν καὶ διαφθειρομένων, μάλιστα πείσεται τῇ παροιμίᾳ, (noster vertit ac si legisset, οὗτος γνησίων καὶ διαφθειρομένων χρημάτων, καὶ μάλιστα πᾶν, πείσεται δεσ.) οὔτε γὰρ χαίρων οὔτε λυπευομένων ἄρα φανήσεται, διὰ τὸ αὐτῷ πιστεῖναι. Extant in Epitaph. pag. 408. Eorum nonnulla quali παροιμίᾳ Julianus Orat. II. pag. 78.

A a

I In

umquam, nec moerebit nimis, quod semper ¹ *in se*
 13 *ipse omnem spem reponet sui.* Ex hoc igitur Pla-
 tonis quasi quodam sancto augustoque fonte
 nostra omnis manabit oratio. Unde igitur
² *ordiri rectius possumus, quam a communi*
 parente natura? quae quicquid genuit, non mo-
 do animal, sed etiam quod ita ortum esset e
 terra ut stirpibus suis niteretur, ³ *in suo quid-*
 que genere perfectum esse voluit. Itaque &
 arbores, & vites, & ea quae sunt humiliora ne-
 que se tollere a terra altius possunt, alia sem-
 per virent, alia hieme nudata, verno tempore
 tepesfacta frondescunt: neque est ullum, quod
 non ita vigeat interiore quodam motu & suis
 in quoque seminibus inclusis, ut aut flores aut
 fruges fundat aut bacas; omniaque in omni-
 bus, quantum in ipsis sit, nulla vi impedi-
 ente, perfecta sint. Facilius vero etiam in bestiis,
 quod his sensus a natura est datus, vis ipsius
 naturae perspicui potest; namque alias bestias
 nantis, aquarum incolas esse voluit: alias, vo-
 lucres, caelo frui libero; serpentis quasdam;
 quasdam esse gradientis: earum ipsarum par-
 tim solivagas, partim congregatas; inmanis a-
 alias

¹ *In seipso.] Vulgo in seipso. Le-*
 ctionem quam damus exhibent
 Reg. Pithoean. Med. Bak. & Ball.

² *Ordiri rectius possumus.] Pall.*
 tert. quart. Reg. Pithoean. Med.
 Balliol. & Bak. *oriri*; eaque scri-
 ptura, licet inepta sit & insulsa,
 Gebhardo proa videtur.

³ *In suo quidque genere.] Ita*
 Reg. & Pithoean. Vulgo *quodque.*

⁴ *Decerptus ex mente divina]*
 Loquitur ex eorum sententia
 qui humanos animos Dei partes
 esse statuerunt. Hieronymus ad
 Ctesiph. contra Pelag. pag. 547.
Juxta dogma Pythagoriconne
qui hominem exaequant Deo, &
de ejus dicunt esse substantia
 Idem inter Epit. Augustinus
 XXVII

lias, quasdam autem cicures; nonnullas abditas terraque tectas. Atque earum quaeque suum tenens munus, cum in disparis animantis vitam transire non possit, manet in lege naturae. Et ut bestiis aliud alii praecipui a natura datum est, quod suum quaeque retinet, nec discedit ab eo: sic homini multo quiddam praestantius: etsi praestantia debent ea dici, quae habent aliquam comparationem: humanus autem animus, * decerptus ex mente divina, cum alio nullo nisi cum ipso Deo (si hoc fas est dictu) comparari potest. Hic igitur, si est excultus, & si ejus acies ita curata est ^r ut ne caecetur erroribus, fit perfecta mens, id est, absoluta ratio; quod est idem virtus. Et, si omne beatum est, cui nihil deest, & quod in suo genere expletum atque cumulatum est, idque virtutis est proprium: certe omnes virtutis compotes beati sunt: & hoc quidem mihi cum Bruto convenit; item cum Aristotele, Xenocrate, Speusippo, Polemone. Sed mihi videntur etiam beatissimi: quid enim deest ad beate vivendum ei, qui confidit suis bonis: aut qui diffidit, beatus esse quî potest? at diffidat necesse

XXVII. Anima est a propria Dei substantia, ut Stoici, Manichaeus, & Hispaniae Priscilliani Haereses suspicantur. Theodoretus Haer. Fab. lib. V. cap. 5. Κατὰ τὸ δόξαν Μανιχῶν ὁ λόγος ἐμμεσῶς ἐστὶν ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ τοῦ Θεοῦ. Vide sis & ejusdem libri cap. 9. Servium ad Aen. VI, 714. Augustinum C. D. IV, 12, 13. VII. 5. Th. Gatakerum ad Art. mini V, 27. & Nos ad lib. I. de Divin. cap. 49. 5 Ut ne caecetur erroribus] Vulgo caecaretur; quod Cl. Bentleius ob Latinitatem mutavit. Ac ita Manucius, Lambinus & alii dederunt.

cessē est, qui bona dividit tripartito: quī enim poterit ¹ aut corporis firmitate aut fortunae stabilitate confidere? atqui, nisi stabili & fixo & permanente bono, beatus esse nemo potest. Quid ergo ejusmodi istorum est? ut mihi Laconis illud dictum in hos cadere videatur: qui ² glorianti cuidam mercatori, quod multas navis in omnem oram maritimam dimisisset, *Non sane optabilis quidem ista*, inquit, *rudentibus apta fortuna*. An dubium est, quin nihil sit habendum in eo genere, ³ quo vita beata completur, si id possit amitti? nihil enim interarescere, nihil exstingui, nihil cadere debet eorum, in quibus vita beata consistit: nam qui timebit nequid ex his deperdat, beatus esse non poterit: volumus enim eum, qui beatus sit, tutum esse, ⁴ inexpugnabilem, septum atque munitum; non

¹ Aut corporis firmitate aut fortunae stabilitate confidere] Sic omnes MSSi. Lambinus tamen eamque secutus Fabricius emendabant, aut corporis firmitati, aut fortunae stabilitati confidere; nec aliter edidit Erasmus. Rectene an secus exempla declarabunt. Noster hujusce libri cap. 3. Cujus ingenium & eloquentiam cum admiratus esset Leon, quaesivisse ex eo, qua maxime arte consideret. Sic & alibi non raro Tullius. Hirtius Bell. Afric. cap. 1. Tamen non deterrebatur, animoque & spe confidebat. Idem c. 79. Adversarios non eorum virtute confidere, sed aquarum inopia fretos, despiciere se intellexit. Sic

& Ovidius Metam. XIII, 240. alique plurimi. Sed exemplorum satis est.

² Glorianti cuidam mercatori] Paullo aliter Plutarchus Apophth. Lacon. p. 237. Πρὸς τὸν μαγαζιζόντα Λάκωνι τὸν Αἰγυπτίον, διέτι ἰδὲν πλουσιώτερον ἢ αὐτὸν κλῆρια πολλὰ ἔχον, Λάκων εἶπε, Οὐ προσίχω εὐδαίμονι ἐν χειρὶ ἀπερτημένῳ. Igitur si scopum tetigit Philosophus Chaeronensis, non ipse Lampis de suis jactavit navibus; sed alius quidam virum felicem praedicabat, quod tam multas possideret onerarias.

³ Quo vita beata completur] Sic optime Cl. Beutleius. Vulgo complectitur.

non ut parvo metu praeditus sit, sed ut nullo. Ut enim innocens is dicitur, non qui leviter nocet, sed qui nihil nocet: sic sine metu is habendus est, ⁵ non qui parum metuit, sed qui omnino metu vacat. Quae est enim alia fortitudo, nisi animi adfectio, cum in adeundo periculo, & in labore ac dolore patiens, tum procul ab omni metu? Atque haec certe non ita se haberent, nisi omne bonum in una honestate consisteret. Quî autem illam maxume optatam & expetitam securitatem (Securitatem autem nunc appello, vacuitatem aegritudinis, in qua vita beata posita est) habere quisquam potest; cui aut adsit aut adesse possit multitudo malorum? Quî autem poterit esse celsus & erectus & ea quae homini accidere possunt omnia parva ducens, qualem sapientem esse volumus? ⁶ nisi omnia

4 *Inexpugnabilem; septum atque munitum*] A reliquis libris recedunt Med. & Bak. qui dant *inexpugnabilem* semper atque invictum. Sic lib. III. cap. 7. *Qui invictus sit, eum res humanas despicere.* Infra cap. 18. *At nos virtutem semper liberam volumus, semper INVICTAM — ut nulla umquam re terreamur, SEMPERQUE SIMUS INVICTI.* Et lib. II. de Fin. cap. 14. *Altum quiddam & excelsum, nihil timens, nemini cedens, SEMPER INVICTUM.* Vide & lib. III. cap. 22. ac *Senecam* de vita Beat. cap. VII. Adeo ut illa lectio tam rebus ipsis quam *Ciceroniano* loquendi modo probe conveniat,

nec ullo modo spernenda videatur.

5 *Non qui parum metuit, sed qui omnino metu vacat*] Vulgo *parva metuit*; unde rescriptit *Ursinus*, non qui parva non metuit. Ea quidem conjectura receptae lectioni praefenda, qua nihil fingi potest absurdius. At nos ipsam *Ciceronis* manum reduximus. Scriptura certe, quam damus, oppositionem recte servat, eamque praestant *Fabric. Cantab. & Balliol.*

6 *Nisi omnia sibi in se posita censebit*] *Cl. Bentleio* placet *nisi omnia tua in se posita censebit*; quae quidem elegans est conjectura. *Med.* tamen & *Eliens.* habent

omnia sibi in se posita censebit. An¹ Lacedaemonii, Philippo minitante per literas se omnia quae conarentur prohibiturum, quae-
 siverunt, *num se esset etiam mori prohibiturus*; vir
 is, quem quaerimus, non multo facilius tali a-
 nimo reperietur, quam civitas universa? Quid?
 ad hanc fortitudinem, de qua loquimur, tem-
 perantiâ adjunctâ, quae sit moderatrix omnium
 commotionum; quid potest ad beate vivendum
 deesse ei, quem fortitudo ab aegritudine & a
 metu vindicet: temperantia cum a libidine a-
 vocet, tum insolenti alacritate gestire non sinat?
 Haec efficere virtutem ostenderem, nisi superi-
 oribus diebus essent explicata.² Atque cum
 perturbationes animi miseriam, sedationes au-
 tem, vitam efficiant beatam: duplexque ratio
 perturbationis sit, quod aegritudo & metus in
 malis opinatis: in bonorum autem errore³ lae-
 titia gestiens libidoque versentur; cum haec
 omnia cum consilio & ratione pugnent: his tu
 tam

habent nisi omnia bona sibi in se
 posita censebit. Ea sane lectio, si
 modo non ab interpolatore sit,
 satis commoda videtur.

I Lacedaemonii, Philippo mini-
 tante] Vulgo minitanti. Sed
 recte celeberrimus Bentleius.
 Hanc autem historiam aliter re-
 fert Stobaeus Serm. VII. pag.
 90. Φιλίππῳ, inquit, ἔλθεν ἐπὶ
 Λακεδαιμόνια, καὶ προσραπειδύνας
 ἐπιμύσιν ἐπιλὼν πολλά καὶ χαλι-
 ππῶ, εἰ μὴ πιῶσι τὰ προσασέ-
 ρμια τῶν ἢ Λακεδαιμονίων τίς
 ἀκούσας τῶν ἀπειλῶν, χάσει αὐτῷ
 ἔφη εἰδέναι, ὅτι οὐ κωλύει, εἰ ἐπὶ τοῖς

αρχομένοις εἶναι, ἀπειλῶν. Aliter
 etiam Plutarchus, qui Lacon. A-
 pophthegm. p. 235. rem sic ex-
 ponit. Φιλίππῳ ὅτι ἐνέαλει αἱ
 τῆς Λακωνικῆς, καὶ ἰδέσκειν ἀπαυ-
 λῶν, ἢ πρὸς τινὰ τῶν Σπαρ-
 τιατῶν, τί νῦν πιήσεται, ὃ Λάκω-
 νες; τί γὰρ, ἔφη, ἄλλο ἢ ἀνδρείας
 ἀπειθαυνοῦμεθα; Ab his, non minus
 quam a nostro, diversus abit Va-
 lerius Maximus lib. VI. cap. iv,
 4. ext. Vox, qua legati Lacedae-
 moniorum apud patrem ejus (A-
 lexandri Philippum) miseram for-
 tunae suae conditionem testati sunt
 generosior quam optabilior. In-
 terabilibus

tam gravibus concitationibus tamque ipsis inter se dissentientibus atque distractis, quem vacuum, solutum, liberum videris, hunc dubitabis beatum dicere? Atqui Sapiens semper ita adfectus est: semper igitur Sapiens beatus est. ⁴ Atque etiam omne bonum laetabile est: quod autem laetabile, id praedicandum & prae se ferendum: quod tale autem, id etiam gloriosum: si vero gloriosum, certe laudabile: quod laudabile autem, profecto etiam honestum: quod bonum igitur, id honestum. At quae isti bona numerant, ne ipsi quidem honesta dicunt: solum igitur bonum, quod honestum: ex quo efficitur, honestate una vitam contineri beatam, Non sunt igitur ea bona dicenda nec habenda, quibus abundantem licet esse miserrimum. An dubitas, quin ⁵ praestans valetudine, viribus, forma, acerrumis integerrumisque sensibus, adde etiam si lubet pernicitatem & velocitatem; da divitias, honores, imperia, opes, gloriam; si fuerit

labilibus enim oneribus civitatem eorum implicanti, siquid morte gravius imperare perseveraret, mortem se praelaturos responderunt. Omnium venustissima quidem est Ciceronis narratio.

² Atque cum perturbationes animi miseriam] Vulgo atqui cum perturbationes animi miseriam. Recte vero Cl. Bentleius: nam primam vocem sic exhibet Petrenf. ultimam vero Reg. Pithoean. & Med.

³ Laetitia gestiens libidoque versentur: cum haec omnia]

Vulgo versetur, cum omnia. At vero pronomen orationi prorsus est necessarium. Nos igitur MS. to Vatic. parvum & veteribus editis. Cl. autem Bentleius legit, *laetitia gestiens libidoque versentur*, quae omnia &c.

⁴ Atque etiam omne bonum] Vulgo atqui. Lestionem, quam damus efflagitat sententia. Eam exhibent Reg. Pithoean. & Petrenf. nec aliter Manucius & Lambinus ediderunt.

⁵ Praestans — pernicitatem] Laudat Nonius in pernicitatem.

fuerit is, qui haec habet, injustus, intemperans, timidus, hebeti ingenio atque nullo: dubitabisne eum miserum dicere? Qualia igitur ista bona sunt, quae qui habeat miserrimus esse possit? Videamus, ne, ut acervus ex sui generis granis, sic beata vita ex sui similibus partibus effici debeat: quod si ita est, ex bonis, quae sola honesta sunt, efficiendum est beatum: ea mixta ex dissimilibus si erunt, honestum ex his effici nihil poterit: quo detracto, quid poterit beatum intellegi? Et enim quicquid est, quod bonum sit, id expetendum est; quod autem expetendum, id certe adprobandum: quod vero adprobaris, id gratum acceptumque habendum: ergo etiam dignitas ei tribuenda est: quod si ita est, laudabile sit necesse est: bonum igitur omne laudabile: ex quo efficitur, ut, quod sit honestum, id sit solum bonum: quod ni ita tenebimus, multa erunt, quae nobis bona dicenda sint. Omitto divi-

tias:

1 Quae Anticlea laudat] Cum Anticlea fuerit Ulyssis mater, ut inter alios docebunt *Servius* ad Aen. VI, 529. & Scholiastes ad *Callimachi* Hymn. in Dian. v. 211. Euryclea vero nutrix, quae apud *Homerum* Odyss. T, 392. seqq. Ulyssi pedes abluit; nonnulli libris adversantibus *Eurycleam* inculcant; alii *μητρικός* hic *ἐμώρτημα* suspicantur. His equidem assentior; nam nominum similitudo facilem lapsui sternit viam. In *Pacuvii* certe Niptris nullus Anticleae potuit

esse locus; quippe ea diu prius mortua fuit, quam res, quae fabulae ortum dedit, evenerat. Ulyssi certe inferos visenti

Ἥλαθ' ἐπὶ ψυχῇ μητρὸς καπιθηνίας
Ἀυτολύκου θυγάτηρ μεγαλήτης
Ἀντίκλεια.

Versus Homericus sunt ex Odyss. A, 84.

2 Lenitudo orationis] Adducit haec *Nonius* in lenitudo. Ea vox *Ciceroni* reddenda lib. I. Offic. cap. 25. In liberis, inquit, populis & in juris aequabilitate exor-

enda

tias: quas cum quivis quamvis indignus habere possit, in bonis non numero: quod est bonum, id non quivis habere potest. Omitto nobilitatem, famamque popularem stultorum inprobiorumque consensu excitatam: haec, quae sunt minima, tamen bona dicantur necesse est, candiduli dentes, venusti oculi, color suavis, & ea, ¹ quae Anticlea laudat Ulixi pedes abluens,

² *Lenitudo orationis, mollitudo corporis:*

ea si bona ducemus; quid erit in philosophi gravitate, quam in vulgi opinione stultorumque turba, quod dicatur aut gravius aut grandius? ³ At enim eadem Stoici praecipua vel producta dicunt, quae bona isti. Dicunt illi quidem: sed his vitam beatam compleri negant: hi autem sine his esse nullam putant; aut, si sit beata, beatissimam certe negant: nos autem volumus beatissimam; idque nobis Socratica illa conclusione confirmatur. Sic enim princeps ille

tenda etiam est facilitas & ALTITUDO animi quae dicitur. Rescribatur LENITUDO animi, prout diserte repraesentant Eliens. & Lincoln. nam *altitudo animi* plane nihil ad rem facit.

3 At enim Stoici praecipua vel producta dicunt] Laudat Urfinus Codicem, qui totum hunc locum sic exhibet: *At enim eadem Stoici praecipua vel producta dicunt, quae bona isti. Illi quidem sine iis vitam beatam compleri, hi autem sine iis esse nullam putant.* Sed longe melior est reliquorum librorum lectio. Ceterum quae

Peripatetici bona corporis & fortunae vocant, ea Stoici nuncupant προημια; definiunt autem indifferentia cum aestimatione mediocri. Vide Ciceronem de fin. III, 16. Sextus Empiricus Pyrrhon. Hyp. lib. III. cap. 24. Οἱ μὲν Στωικοὶ τὰ ἀδιαφόρων φασὶ τὰ μὲν προημέα εἶναι, τὰ δὲ ἀποπροημέα, τὰ δὲ οὔτε προημέα οὔτε ἀποπροημέα· προημέα μὲν τὰ ἰκανῶν ἀξίαν ἔχοντα, ὥς ὑγίαιαν, πλούτιαν &c. Sic etiam contra Mathem. lib. XI. §. 61. De his fuse disserit Lipsius Manud. lib. II. Diss. 23.

! *Qualis*

ille philosophiae diserebat: ¹ Qualis cujusque animi adfectus esset, talem esse hominem: qualis autem ipse homo esset, talem ejus esse orationem: orationi autem facta similia, factis vitam: adfectus autem animi in bono viro laudabilis, & vita igitur laudabilis boni viri: ² & honesta ergo, quoniam laudabilis: ex quibus bonorum beatam vitam esse concluditur. Et enim, pro deorum atque hominum fidem! parumne cognitum est superioribus nostris disputationibus, an delectationis & otii consumendi causa locuti sumus, Sapientem ab omni concitatione animi, quam perturbationem voco, semper vacare? semper in animo ejus esse placidissimam pacem? Vir igitur temperatus, constans, sine metu, sine aegritudine, ³ sine alacritate ulla,

¹ Qualis cujusque animi adfectus] Respicere videtur ad Platonis de Rep. lib. III. pag. 438. ubi Socrates τί δ' ὁ τρόπος τῆς λέξεως καὶ ὁ λόγος, οὐ τὸ τῆς ψυχῆς ἡδὴ ἔπται — τῇ δὲ λέξει τὰλλα; Apud auctores passim feruntur hujusmodi dicta, quorum nonnulla corrasit Aeg. Menagius ad Laërtii I, 58. Nos, iis omissis, alia dabimus. Demophilus in sent. Pythag. pag. 620. Οἷον γὰρ τὸ ἡδὴ ἐκάστῳ, τοῖσδε ὁ βίος καὶ πράξεις· ψυχὴ γὰρ ἐν πικρῶν, ἀγαθῶν μὲν ἀγαθῶν, κακῶν δὲ κακῶν. Clemens Alexandrinus Protr. p. 95. Οἷα μὲν αἱ βυλαί, τοιοὶ καὶ οἱ λόγοι· ὅποιοι δὲ οἱ λόγοι, τοιαυτὴ καὶ αἱ πράξεις· καὶ ὅποια τὰ ἔργα, τοιοῦτόν ἐστι βίος. Omnino fallitur V. C. Joan. Potterus, qui

parum felici conatu versus Iamblicos, eosque male natos, hinc extudit. Quintilianus Inst. Orat. lib. XI. cap. 1. Profert enim mores plerumque oratio & animi secreta detegit; nec sine causa Graeci prodiderunt, ut vivat, (lege vivit) quemque etiam dicere. Seneca Epist. cxiv. Apud Graecos in proverbium cessit, talis hominibus fuit oratio, qualis vita. Vide sis & Aristidem Orat. Sacr. I. pag. 499. Eusebium H. E. lib. VI. cap. 3. & Joan. Wowerium Polym. cap. xix. p. 224.

² Et honesta ergo, quoniam laudabilis: ex quibus] Vulgo & honesta. Ergo, quoniam laudabilis, ex quibus &c. Se Victorii distinctionem secutum testatur Gebhardus, & ita praeclare sibi suo munere

la, sine lubidine, nonne beatus? at semper sapiens talis: semper igitur beatus. Jam vero quî potest vir bonus non ad id, quod laudabile sit, omnia referre quae agit quaeque sentit? refert autem omnia ad beate vivendum: beata igitur vita laudabilis: nec quicquam sine virtute laudabile: beata igitur vita virtute conficitur. Atque hoc sic etiam concluditur. Nec in misera vita quicquam est praedicabile aut gloriandum; nec in ea, quae nec misera sit nec beata: & est in aliqua vita praedicabile aliquid & gloriandum ac prae se ferendum: ut Epaminondas,

* *Consiliis nostris laus est attonsa Laconum:*
ut Africanus,

A sole exoriente, & supra Maeotis paludes,

Nema

munere functus videtur, licet hac ratione sensus omnino nullus sit factus. Nos igitur interpolationem commodam revocavimus, eamque praestet Med.

3 *Sine alacritate ulla*] Ita Codices & Nonius in *alacritatem*. Cl. Bentleius legit *sine alacritate futili*. Cogitaram, *sine alacritate* VANA. Sed eodem redit five Bentleianam rationem sequaris five nostram.

4 *Consiliis nostris*] Graece sic legitur apud Plutarchum Tom. II. pag. 1098.

Ἡμιστραις βουλαῖς Σπάρτη μὴ
ἰκέμετο δέξαν.

Integrum Epigramma fuit huiusmodi,

Ἡμιστραις βουλαῖς Σπάρτη μὴ
ἰκέμετο δέξαν,

Μεσσήνη δ' ἰσρὰ τίκτω χρόνῳ δίδυται,
Θῆραι δ' ὅπλοισιν μεγάλη πύλις
ἱσφάνονται,
Αὐτόνομος δ' Ἑλλάς πᾶς ἐν
ἰλυθισίῃ.

Id exhibet Pausanias in Bocot. pag. 565.

5 *Supra Maeotis paludes*] Ita meliora Ciceronis exemplaria habere fatetur Hier. Columna ad Ennii fragm. p. 163. Cum tamen in aliis sit *Maotidas paludes*, legendum conjicit *Maotido paludes*. Cl. Mamertinus Paneg. II. 16. versum sic laudat,

A sole exoriente adusque Maeotis paludes.

Quin apud Ciceronem Ba-
liol. dat a sole exoriente Meon-
das usque paludes, ut forsan
utrobique

Nemo est, ¹ qui factis me aequiperare queat.

² Quod si est; beata vita glorianda & praedicanda & prae se ferenda est: nihil est enim aliud, quod praedicandum & prae se ferendum sit: quibus positis, intellegis quid sequatur. Et quidem nisi ea vita beata est, quae est eadem honesta; sit aliud necesse est melius vita beata: quod erit enim honestum, certe fatebuntur esse melius: ita erit beata vita melius aliquid; quo quid potest dici perversius? Quid? cum fatentur satis magnam vim esse in vitiis ad miseram vitam, nonne fatendum est, eandem ³ vim in virtute esse ad beatam vitam? contrariorum enim contraria sunt consequentia. Quo loco quaero, quam vim habeat libra illa Critolai? qui, cum in alteram lancem animi bona imponat, in alteram corporis & externa; ⁴ tantum propendere illam animi lancem putet,

utrobique scribendum sit

A sole exoriente Maeotidas usque paludes.

Similiter prima syllaba vocabuli *Maeotis* corripitur apud *Ovidium* *Trist.* lib. III. *El.* XII, 2.

¹ *Qui factis me aequiperare queat*] *Me* trium MSSorum iussragiis male ablegaverat *Janus Gebbardus*. Cum vero pronomen illud flagitaret sensus, reducendum putavi, licet *Gebbardianis* accedant nostri Codices.

² *Quod si est; beata vita*] Vulgo *quod si beata vita*. Nec aliter Codices. Sed lectionem sequor, quam *Lambinus*, proban-

te *Cl. Bentleio*, dedit: eamque loci mens flagitat.

³ *Vim in virtute esse*] Bene quidem Latine; cum tamen *Pall.* *tres*, *Reg.* *Pithoean.* & *Cantab.* exhibeant *vim virtutem esse*; ut opinor *Cicero* scripsit *vim virtuti inesse*, vel saltem *vim in virtute inesse*.

⁴ *Tantum propendere illam animi lancem*] Sic optime *Cl. Bentleius*. Vulgo *boni*.

⁵ *Ut terram & maria deprimant*] In bilance leviora non deprimuntur, sed attolluntur. Est igitur *ἀνεγγ.* Vide quae diximus ad *Ciceronis* de *Fin.* V, 30.

6 *Exag.*

tet, ⁵ ut terram & maria deprimat. Quid er-
 go aut hunc prohibet, aut etiam Xenocraten
 illum gravissimum philosophorum, ⁶ exagge-
 rantem tantopere virtutem, extenuantem cete-
 ra & abjicientem, in virtute non beatam mo-
 do vitam sed etiam beatissimam ponere? ⁷ quod
 quidem nisi fit, ⁸ virtutum interitus consequetur:
 nam in quem cadit aegritudo, in eundem me-
 tum cadere necesse est; est enim metus futurae
 aegritudinis sollicita expectatio: in quem autem
 metus, in eundem formido, timiditas, pavor, ig-
 navia: ergo ut idem vincatur interdum; nec
 putet ad se praeceptum illud Atrei pertinere,
Proinde ita parent se in vita, ut vinci nesciant:
 hic autem vincetur, ut dixi; nec modo vin-
 cetur sed etiam serviet: ⁹ at nos virtutem sem-
 per liberam volumus, semper invictam; quae
 nisi sunt, sublata virtus est. ¹⁰ Atque si in vir-
 tute satis est praesidi ad bene vivendum, satis
 est

6 Exaggerantem tantopere vir-
 tutem] In libris, ut videtur, π-
 ρι ἀρετῆς, quos memorat Laertius.
 IV, 12. Ejus mentem sic expo-
 nit Clemens Alexandrinus Strom.
 II, p. 500. Ξενοκράτης ὁ Καλκη-
 δόντι τὴν εὐδαιμονίαν ἀποδίδωσι
 κἄν τ' οἰκείας ἀρετῆς καὶ τῆς
 ὑπερτικῆς αὐτῇ δυνάμει εἶπε,
 ὡς μὴ ἐν ᾧ γίνεται, φάνεταί λῆγων
 τῇ ψυχῇ ὡς δ' ὑφ' αὐτῆς, τὰς ἀρε-
 τὰς ὡς δ' ἐξ αὐτῆς ὡς μισθόν, τὰς
 καλὰς πράξεις, καὶ τὰς σπουδαίας
 εἰς π καὶ διαδίσσεις καὶ κινήσεις καὶ
 χρίσεις ὡς πούτων σὺν αὐτῷ τὰ σω-
 ματικά καὶ τὰ ἐκτός. Adi sis &
 hujus libri cap. 31.

7 Quod quidem nisi fit] Vul-

go fit. Sed congruentior vide-
 tur illa lectio, quam veteres quod-
 dam Codices exhibere Lambinus
 testatur.

8 Virtutum interitus conseque-
 tur] Cl. Bentleius legit virtutem.

9 At nos virtutem] Victorius
 edidit nos autem virtutem. Reg.
 Pithoean. & Pall. tres habent at
 nos autem virtutem, ut in iis u-
 traque lectio conjungatur, &
 haec vel illa pro libitu recipi
 queat. Certe Med. Balliol. Pe-
 trenf. aliique Codices vulgatam
 tenent.

10 Atque si in virtute] Sic re-
 posuit Cl. Bentleius, ac ita loqui
 solet Tullius. Vulgo atqui.

est etiam ad beate: satis est enim certe in virtute, ut fortiter vivamus: si fortiter, etiam ut magno animo; & quidem ut nulla re umquam terreamur semperque simus invicti: sequitur, ut nihil poeniteat, nihil desit, nihil obstat: ergo omnia profluenter, absolute, prospere: igitur beate: satis autem virtus ad fortiter vivendum potest; satis ergo etiam ad beate. Et enim ut stultitia, etsi adepta est quod concupivit, numquam se tamen satis consecutam putat: sic sapientia semper eo contenta est, quod 19 adest; neque eam umquam sui poenitet. Similene putas C. Laelii unum consulatum fuisse, & eum quidem cum repulsa, ¹ (si cum sapiens & bonus vir, qualis ille fuit, suffragiis praeteritur, non populus a bono consule potius, quam ille ² a malo populo repulsam refert) sed tamen utrum malles, te, si potestas esset, semel ut Laelium consulem, ³ an ut Cinna quater? non dubito, tu quid responsurus sis: itaque video, cui committam. Non quemvis hoc idem interrogarem: responderet enim alius

¹ Si cum sapiens] Ita recte Reg. Pithoean. Vatic. & Pal. quart. Vulgo sic.

² A malo populo] Vulgo bono. Ascensius, Erasmus, & alii dederunt à vano populo. Hadr. vero Relandi Codex à malo populo, quem cum Cl. Benteio sequor.

³ An, ut Cinna, quater? non dubito] Vulgo orationem sic continuant, an ut Cinna quater, non dubito, tu quid responsurus sis.

Nos sensui consulentes, commodam sequimur distinctionem, quam praebent Reg. Pithoean. Med. editique nonnulli.

Consulis Cn. Octavii] Primam vocem, sicut arbitror, immerito delendam statuunt Manucius & Lambinus. Ita certe loquuntur Livius XXXI, 14. & Velleius Paterculus lib. II. cap. xxii, 2.

5 M. Antonii, omnium eloquentissimi]

us fortasse, se non modo quatuor consulatus uni antepone, sed unum diem Cinnae multorum & clarorum virorum totis aetatibus. Laelius si digito quem adtigisset, poenas dedisset: at Cinna collegae sui, * consulis Cn. Octavi, praecidi caput iussit; P. Crassi, L. Caesaris, nobilissimorum hominum, quorum virtus fuerat domi militiaeque cognita; † M. Antonii, omnium eloquentissimi quos ego audierim: C. Caesaris, in quo mihi videtur specimen fuisse humanitatis, salis, suavitatis, leporis. Beatusne igitur, ‡ quia hos interfecit? mihi contra non solum eo videtur miser, quod ea fecit; sed etiam quod ita se gessit, ut ea facere ei liceret: etsi peccare nemini licet; sed sermonis errore labimur; id enim licere dicimus, quod cuique conceditur. Utrum tandem beatior C. Marius, tum cum Cimbricae victoriae gloriam cum collega Catulo communicavit, paene altero Laelio: nam § hunc illi duco simillimum? an cum civili bello victor, iratus, necessariis Catuli deprecantibus ¶ non semel respondit,

issim] Cum Cinnae noster adscribat Antonii caedem, vir ille disertissimus iussu Marii confusus est, si veri sunt *Plutarchus* Tom I. pag. 431. *Appianus* Bell. Civil. lib. I. pag. 662. & *Valerius Maximus* lib. IX. cap. II, 2. At Cinnae Mariumque facinoris huius auctores facit *Velius Paterculus* II, 22.

6 Quia hos interfecit] Vulgo qui hos. Reg. & Pithoean. quos

interfecit. At Med. & Balliol. quia hos interfecit, idque verum.

7 Hunc illi duco simillimum] Vulgo huic illum. Sed lectionem quam recepi priores dederant *Manucius* & *Lambinus*, eoque ducunt Reg. & Pithoean. dant enim huic illi.

8 Non semel respondit, sed saepe. MORIATUR] *Plutarchus* in Mario p. 431. Κατὰ τὸ Ἀντώνιον, Μυσία συνέρχεται καὶ συνδραμεύει.

respondit, sed saepe, Moriatur? in quo beator
 ille, qui huic nefariae voci paruit, quam is, qui
 tam scelerate imperavit: nam cum accipere
 quam facere praestat injuriam; tum morti jam
 ipsi adventanti paulum procedere obviam, quod
 fecit Catulus, quam, quod Marius, talis viri
 interitu sex suos obruere consulatus & conta-
 20 minare extremum tempus aetatis. Duodequa-
 draginta annos tyrannus Syracusanorum fuit
 Dionysius, cum quinque & viginti natus annos
 dominatum occupavisset. Qua pulchritudine
 urbem, quibus autem opibus praeditam servi-
 tute oppressam tenuit civitatem? Atqui de hoc
 homine a bonis auctoribus sic scriptum accepimus;
 summam fuisse ejus in victu temperan-
 tiam; in rebusque gerundis virum acrem & in-
 dustrium, eundem tamen maleficum natura &
 injustum;

σαι ἀπὸ Κίμβρων, ἐπεὶ πρὸς τοὺς
 δομένους ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ παραιτη-
 μένους ὁ Μάριος τοσούτον μόνον
 εἶπεν, ἈΠΟΘΑ'ΝΕΙΝ ΔΕΙ', κατα-
 κλεισάμενος εἰς οἴκημα καὶ πολ-
 λὰς ἀνδράσιν ἐκζωπυρόσας, ἀπι-
 πύην. Flecti non potuit Marius
 quod Catulus illius exfulis vehe-
 mens fuisset insectator, ut docet
 Appianus Bell. Civil. lib. I. p. 663.

1 Accipere quam facere prae-
 stat injuriam] Ex decreto Socra-
 tis, qui apud Platonem in Gor-
 gia peg. 290. ait, Εἰ ἀναγκαῖον
 εἶναι ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἐλοίμην ἀ-
 μάλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν. Vide
 Senecam de Const. Sap. cap. 16.
 & Agellium N. A. lib. XII. c. 9

2 Et si id quidem alius alio mo-

do tradidit] In his est Helladius
 Besantinous, qui apud Photium
 Cod. cclxxix. tradit, ὅτι ἐπὶ αὐ-
 τῷ ἡδὲ Διονύσιος ἦν, ὁ τῆς Συ-
 λίας ἀρχὴς ἦν μὲν, ὃν δὲ ἀπέδωκεν,
 Diodorus Siculus lib. XIII. p. 26.
 Διονύσιος μὲν ἦν, ὁ γράμματις
 καὶ τῇ τύχῃ ὁ δὲ ἰδιότης, τῆς μη-
 τὸς πόλεως τῇ ἑλλήνων ἐγνώσει
 τούτων. Non dissimilia sunt,
 quae refert Isocrates, ut olim mo-
 nuit Pet. Victorius Var. Lect. lib.
 XI. cap. 13.

3 Credebat eorum nemini] E-
 rasmus edidit, credebat se eorum
 nemini. Recte quidem, si modo
 Codices addicerent. Sed ii, quan-
 tum constat, omnes se nesciunt,
 nec mihi pronomen illud necessa-
 rium

injustum; ex quo omnibus bene veritatem in-
 tuentibus videri necesse est miserrimum: ea
 enim ipsa, quae concupierat, ne tum quidem,
 cum omnia se posse censebat, consequabatur.
 Qui cum esset bonis parentibus atque honesto
 loco natus, (² etsi id quidem alius alio modo
 tradidit) abundaretque & aequalium familiari-
 tatibus & consuetudine propinquorum; habe-
 ret etiam more Graeciae quosdam adulescentis
 amore conjunctos; ³ credebatur eorum nemini:
 sed his, quos ex familiis locupletium servos
 delegerat, quibus nomen servitutis ipse detrax-
 erat; & quibusdam ⁴ convenis & feris barba-
 ris, corporis custodiam committebat. Ita prop-
 ter injustam dominatus cupiditatem in carce-
 rem quodammodo ipse se incluserat. Quin e-
 tiam, ne tonsori collum committeret, tondere
 filias

videtur. Vide Senecam A-
 gam. vl. 683.

⁴ Convenis & feris barbaris]
 D. Lambinus & Fr. Fabricius
 reponunt convenis & fere barba-
 ris. At non tantum fere, sed
 omnino barbari fuerunt hi satel-
 lites, quos propterea ferocissima-
 rum gentium homines vocat Vale-
 rius Maximus lib. IX. cap. xiii,
 4. ext. Noster infra cap. 22.
 Vivebat cum fugitivis, cum faci-
 norosis, cum BARBARIS. Reti-
 nenda mihi videtur Codicum le-
 ctio, nam barbarus apud bonos
 auctores adjectivum sibi conjun-
 ctum recipit. Caccilius apud
 Festum in bardus.

Nimis audacem nimisque bar-

dum barbarum.

Laetantius Div. Inst. lib. V. cap.
 xix, 7. Quae nec saevissimi la-
 trones, nec iratissimi hostes, nec
 immanissimi barbari aliquando
 fecerunt. Pari modo truculentos
 barbaros & immanes barbaros
 dixit Augustinus C. D. lib. I.
 capp. 1, 4. Celsus apud Orige-
 nem lib. VIII. pag. 323. Τὰ δ'
 ἐν γῆ; ἐν τῷ ANOMΩΤΑΤΟΙΣ
 Αἰσιματάτοις βαρβαροῖς
 ἵστανται. quae paullo post ipse repe-
 tit Origenes. Vide Senecam Suavor.
 II. pagg. 17. & 24. Curtium lib.
 IV. cap. I, 11. Claudianum in
 Eutrop. I, 250. II, 181. denique
 Amm. Marcellinum XXX, 1.

filias suas docuit. Ita sordido ¹ ancillarique officio ² regiae virgines, ut tonstriculae, tondabant barbam & capillum patris: & tamen ab his ipsis, cum jam essent adultae, ferrum ³ removit: instituitque, ⁴ ut candentibus juglandium putaminibus barbam sibi & capillum adurerent. Cumque duas uxores haberet, ⁵ Aristomachen civem suam, Doridem autem Locrensem; sic noctu ad eas ventitabat, ut omnia specularetur & perscrutaretur ante: & ⁶ cum fossam latam cubiculari lecto circumdedit; ejusque fossae transitum ponticulo ligneo conjunxisset; eum ipsum, cum forem cubiculi clauserat, detorquebat: idemque cum in communibus suggestis consistere non auderet, concionari ex turri alta solebat. Atque is cum pila ludere vellet (stu-

diose

¹ Ancillarique officio] Sic E-lienf. & Cantab. probante Cl. Bentleio. Vulgo artificio.

² Regiae virgines, ut tonstriculae, tondabant barbam & capillum patris] Haec assertit Priscianus lib. VIII. col. 784.

³ Ut candentibus juglandium putaminibus] Laudat Nonius in juglandes. Inter se vero discrepant auctores. Noster Offic. lib. II. cap. 7. Dionysius cultros metuens tonsorios, candenti carbone sibi adurebat capillum. Plutarchus in Dione pag. 661. Οὕτω γὰρ ἦν ἄριστος, ὃ πρὸς ἅπαντας ἐνδράπυς ὑποπλῖτο καὶ πρὸς ὅλην μὲν διὰ φόβου ὁ πρὸς ὅλην Διόνυσον, ὥστε μηδὲ τῆς κεφαλῆς τὰς τεύχας ἀφελὲν καὶ καὶ μαχόμεναι, ἀλλὰ τῷ πλατύνει τῆς ἐπιφρενῆς

ἐνδράπυ τὴν κεφαλὴν ἀεὶ καίει. Insignis hujusce diffidentiae meminerit Diodorus Siculus lib. xx. p. 797. Valerius Maximus lib. ix. cap. 13. & Amm. Marcellinus lib. xvi. cap. 8. Initio tamen usus est tonsore Dionysius, quod patet ex Plutarcho de Garrul. pag. 508.

⁴ Aristomachen civem suam, Doridem autem Locrensem] Valerius Maximus lib. ix. cap. xiii. 4. ext. Duarum enim eodem tempore Aristomaches Syracusanus & Locrensis Cloridis matrimonium illic ligatus. Legendum Doridis. Vide Aelianum V. H. lib. IX. cap. 8. ac. lib. XIII. cap. 10.

⁵ Cum fossam latam cubiculari lecto circumdedit] Nonnulli Codd. fossa lata cubiculari lecto circumdedit: quasi vellent fossa

diose
adul
dicit
exisse
adris
fici:
imen
prob
tuler
ter an
traria
obsec
quam
quam
us ac

fossa lat
admode
videm
Maxim
ext. D
LECTU
na fossa
nus lib
BREVEN
alta circ
Haec, n
statam f
6 Tyro
3 judic
preecunt
scutus f
7 Cu
toribus
dem han
ncis n
Eusebiu
cap. XIV

diolse enim id factitabat) tunicamque poneret;
adulescentulo, quem amabat, tradidisse gladium
dicitur. Hic cum quidam familiaris jocans di-
xisset, *Huic quidem certe vitam tuam committis*,
tradidissetque adulescens; utrumque iussit inter-
fici: alterum, quia viam demonstravisset inter-
imendi sui: alterum, quia dictum id risu ad-
probavisset: atque eo facto sic doluit, nihil ut
tulerit gravius in vita: quem enim vehemen-
ter amarat, occiderat. Sic distrahuntur in con-
trarias partis impotentium cupiditates: cum huic
obsecutus sis, illi est repugnandum. **Quam** 21
quam hic quidem ⁶ tyrannus ipse indicavit,
quam esset beatus. Nam ⁷ cum quidam ex e-
jus assentatoribus Damocles commemoraret in
sermone

fossa lata cubiculares lectos, quem-
admodum dedit Erasmus. Ipse
quidem nihil moveo. Valerius
Maximus lib. IX. cap. XIII, 4.
ext. Dionysius CUBICULAREM
LECTUM, perinde quasi castra, la-
ta fossa cinxit. Ammianus Marcel-
linus lib. XVI. c. 8. AEDEMQUE
BREVEM, ubi cubitare sueverat,
alta circumdedit fossa. Forte lata.
Hæc, nisi fallor, in Cicerone vul-
gatam satis tuentur lectionem.

⁶ Tyrannus ipse indicavit] Vul-
go judicavit. Lectionem, quam
præcuntibus Manucio & Lambino
secutus sum, præstant Med. & Bak.

⁷ Cum quidam ex ejus assen-
tatoribus Damocles] Memorabi-
lem hanc historiam tacito Da-
moclis nomine refert Philo apud
Eusebium Pr. Evang. lib. VIII.
cap. XIV. pag. 391. Macrobius

Somn. Scip. lib. I. cap. 10. Dio-
nysius, aulae Siculae inclementissi-
mus incubator, familiari cuidam
suo, solam beatam existimanti vi-
tam tyranni, volens quam perpe-
tuo metu misera quamque impen-
dentium semper periculorum plena
esset ostendere, gladium vagina
raptum & a capulo de filo tenui
pendentem mucrone demisso iussit
familiaris illius capiti imminere
&c. Boëtius Cons. Philos. lib.
III. Prof. 5. Expertus sortis
suae periculorum Tyrannus, regni
metus pendentis supra verticem
gladii terrore simulavit. Vide &
Sidonium Apollinarem lib. II. E-
pist. 13. Ad eandem respiciunt
Horatius lib. III. Od. I, 17. Per-
sius Sat. III, 40. Dion. Chrysosto-
mus Orat. VI. p. 97. & Ammianus
Marcellinus lib. XXIX. cap. 2.

sermone copias ejus, opes, majestatem dominatus, rerum abundantiam, magnificentiam aedium regiarum, negaretque umquam beatiorum quemquam fuisse: *Visne igitur*, inquit, *ô Damocle*, *(quoniam te haec vita delectat)* *ipse eandem degustare & fortunam experiri meam?* cum se ille cupere dixisset, conlocari jussit hominem in aureo lecto, strato pulcherrimo, textili stragulo magnificis operibus picto; abacosque compluris ornavit argento auroque caelato: tum ad mensam ¹ eximia forma pueros delectos jussit consistere, eosque nutum illius intuentis diligenter ministrare: aderant unguenta, coronae: incendebantur odores: mensae conquistissimis epulis exstruebantur: fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc medio adparatu fulgentem gladium e lacunari ² seta equina aptum demitti jussit; ut impenderet illius beati cervicibus. Itaque nec pulchros illos ministratores aspiciebat,

¹ *Eximia forma pueros delectos*] *Delicatos* rescribit *Marq.* *Gudius* ad *Phaedri* lib. IV. fab. 4. Sed renituntur MSSi; nec res ipsa postulat, ut a lectione quam praestant recedamus.

² *Seta equina aptum*] *Elieus*. sec. *Petrens.* *Bak.* *Balliol.* aliique multi Codices *appensum*. Ea quidem lectio *Glossemati* debetur, siquidem receptam servat *Nonius* in *aptam*, ut & *Reg. Pall.* tert. quart. *Fabric.* & *Vatican.*

³ *Inprovida aetate*] *Forfan in improvida aetate*. Illa certe praepositio pari modo saepius est absorpta. Sic apud *Vellium Pa-*

terculum lib. II. cap. XXVIII. 2. de *Sullâ*: *Dictator creatus imperio, quo priores ad vindictam maximis periculis Rem. p. fuerant*, immodicae crudelitatis licentiâ *usus est*. Omnino referendum in immodicae crudelitatis licentiâ *usus est*. Eiusdem lib. cap. XXXI, 3. contrario videtur, *Sed tamen idem hoc ante biennium in M. Antonii praetura decretum erat*. Reponas velim, *ante biennium M. Antonii praetori decretum erat*. Vid. *Lactantium Div. Inst.* lib. I. cap. XI, 32.

bat, nec plenum artis argentum; nec manum porrigebat in mensam: jam ipsae defluebant coronae: denique exoravit tyrannum, ut abire liceret, quod jam beatus nollet esse. Satisne videtur declarasse Dionysius, nihil esse ei beatum, cui semper aliqui terror inpendeat? Atque ei ne integrum quidem erat, ut ad iustitiam remigraret, civibus libertatem & jura redderet: his enim se adulescens ³ improvida aetate inreuerat erratis, eaque commiserat; ut salvus esse non posset, si sanus esse coepisset. Quanto-²² pere vero amicitias desideraret, quarum infidelitatem extimescebat, declaravit ⁴ in Pythagoreis duobus illis: quorum cum alterum vadem mortis accepisset; alter, ut vadem suum liberaret, praesto fuisset ad horam morti destinatam: *Utinam ego, inquit, tertius vobis amicus adscriberer!* Quam huic erat miserum! carere consuetudine amicorum, societate victus, sermone

⁴ In Pythagoreis duobus illis] Damonem & Phintiam significat. Historiam late referunt noster Offic. lib. III. cap. 10. Diodorus Siculus in Excerpt. Peiresc. pagg. 242, 244. & Valerius Maximus lib. IV. cap. VII, 1. ext. Apud hunc Phintiae loco perperam legitur Pythias, ut ex Plutarcho πει πυθιας pag. 93. dudum monuit Hadr. Turnebus Advers. XX, 13. Vide Gl. Salmasium Exerc. Plin. pag. CXI. Multis sane veterum locis confirmari potest haec emendatio; Damonis enim amicum Phintiam, non Py-

thiam, vocant Porphyrius vit. Pythag. §. 60 Iamblichus πει βίς Πυθαγ. §. 127, 234 & Latinus Pacatus Paneg. XII. cap. 17. Ambrosius de Virginibus lib. II. cap. v, 34. At etiam Philosophorum gymnasia Damonem & Pythiam Pythagoreos in caelum ferunt &c. Leg. Damonem & Phintiam, quod Benedictini quidem monere neglexerunt. Vide sis & eundem lib. III. de Offic. cap. XII. n. 80. Lactantius Div. Inst. lib. V. cap. xvii, 22. & Ciceronem de Fin. II, 24.

mone omnino familiari, homini praesertim
 1 docto & a puero artibus ingenuis erudito, 2 mu-
 sicorum vero perstudioso, poetae etiam tragico:
 3 quam bono nihil ad rem; in hoc enim ge-
 nere nescio quo pacto magis quam in aliis suum
 cuique pulchrum est. Adhuc neminem cognovi
 poetam, (& 4 mihi fuit cum Aquinio amicitia)
 qui sibi non optumus videretur: sic se res
 habet, Te tua, me delectant mea: sed ut ad
 Dionysium redeamus: omni cultu & victu hu-
 mano

1 Docto, & a puero artibus
 ingenuis erudito] Sic Cl. Bentleius,
 &, ut puto, commodissime.
 Vulgo docto, a puero, & artibus
 ingenuis erudito.

2 Musicorum vero perstudiosum,
 poetam etiam Tragicum, quam
 bonum nihil ad rem] Haec nihil
 habent, a quo pendeant. Eliens.
 quidem sec. & veteres editi dant,
 musicorum vero perstudiosum ac-
 cepimus; Poetam etiam Tragi-
 cum; quam bonum nihil ad rem.
 Etiam Balliol. & Med. dant, mu-
 sicorum vero perstudiosum. Poe-
 tam etiam Tragicum accepimus.
 Ita quidem recte procedit oratio,
 & hoc malim, quam balbutien-
 tem facere Tullium. Cum ta-
 men eam vocem nesciant reliqui
 Codices; & Bak. noster exhibeat
 POETAEQUE etiam Tragicum, for-
 te noster scripsit Musicorum vero
 perstudioso, Poetaeque etiam Tra-
 gico, quam bono nihil ad rem;
 ut haec cum superioribus con-
 nectantur. Idem Cl. Bentleio
 placere video.

3 Quam bono nihil ad rem]

Themistius Orat. IX. pag. 126.
 Τῶν γὰρ θιάς ὃ, inquit, ἰκανῶς ἡμά-
 ρειν, & Διονύσιος ὁ Τύρῳνος ἰκα-
 ρὸς ἦν. De Poëtica ejus facultate
 non tam bene sentiunt reliqui,
 & in horum sententia fuisse se
 non obscure docet Tullius. Am-
 mianus Marcellinus lib. XV. cap.
 5. Legimus Dionysium intentasse
 Poetae Philoxeno mortem, cum
 eum recitantem proprios versus
 absurdos & inconcinnos, lauden-
 tibus cunctis, solus audiret immo-
 bilis. Lucianus advs. Indoct. Tom.
 II. pag. 387. Λίγαται ὅς κ' Διο-
 νύσιος τῶν γὰρ θιάς ποιῶν ΦΑΥΛΩΣ
 πάειν κ' ΓΕΛΟΙΩΣ ὥς τ' Φιλόξε-
 νον πολλὰκις δι' αὐτὸν ἐς τὰς λατρί-
 μίας ἱμπιστῶ, οὐ δυνάμενοι κατέ-
 χειν τὸν γίλωτι. Alia de Philo-
 xeno in lapicidinas conjecto testi-
 monia corrasit Jac. Perizonius
 ad Aeliani V. H. lib. X. cap. 9.
 at de Dionysii Tragœdiis vide
 Schefferum & Kubnium ad lib.
 XIII. cap. 18.

4 Mibi fuit cum Aquinio ami-
 citia] Philipp. Beroldum mala
 mens urgebat, cum pro Aquinio
 rescripserit

mano carebat: vivebat cum fugitivis, cum facinorosis, cum barbaris: neminem, qui aut libertate dignus esset, aut vellet omnino liber esse, sibi amicum arbitrabatur. Non ego jam ²³ cum hujus vita, qua tetrius, miserius, detestabilius excogitare nihil possum, Platonis aut Archytæ vitam comparabo, doctorum hominum & plane sapientium; ex eadem urbe humilem homunculum ⁶ a pulvere & radio excitabo, qui multis annis post fuit, Archimeden: cujus ego quaestor

rescripserit *Archiam*; hic enim egregius erat Poëta, quem impense laudavit *Tullius*; at hoc in loco vates stultus & ineptus denotatur, qualis revera fuit *Aquinius*. *Catullus* Epigr. XIV.

Nam, si luxerit, ad Librarium

Curram scrinia; Caesios, Aquinios,

Suffenum, omnia colligam venena,

Ac te his suppliciis remunerabor.

Elens. sec. cum Attilio amicitia. Is durissimus erat Poeta, quem memorat noster ad *Attic.* lib. XIV. Epist. 20. & de *Fin.* lib. I. cap. 2. Cave tamen, quicquam mutes.

5 *Humilem homunculum*] De Archimede sic etiam *Silius Italicus* XIV, 342.

Vir fuit Isthmiacis decus immortale colonis,

*Ingenio facile ante omnes tel-
luris alumnos,*

*NUDUS OPUM, sed cui caelum
stirraeque paterent.*

Attamen ἰσχυρὸν τῆ βασιλῆς συγγενὴς ἦν καὶ φιλόσοφος, ut tradit *Plutarchus* in Marcello pag. 305.

6 *A pulvere & radio*] Mathematicis studiis deditum. Locutionis ratio est, quod radius sit instrumentum, quo Geometris in mensa, pulvere conspersa, characteres sua describere, moris erat. Ad quae diximus ad lib. II. N. D. cap. 18. *Augustinus* Epist. XXXIX. p. 50. (*Bened. Epist.* XXVI.)

Inde figurarum positas sine pulvere formas

Posco amens.

Lege *positas* IN pulvere formas. Hinc *Seneca* Epist. LXXXVIII.

Itane? in Geometrias pulvere haurirebo? Idem Epist. LXXIV. *Utrum majorem an minorem circum scribas, ad spatium ejus pertinet, non ad formam: licet alter diu manserit, alterum statim obdlexeris, & IN EUM quo scriptus est PULVEREM solveris, in eadem uterque forma fuit.* Ibi vide *Just. Lipsium*, ut & *Joan. Brodatum* Miscell. lib. I. cap. 1.

erravit oratio. Quis est omnium, qui modo cum Musis, id est, cum humanitate & cum doctrina habeat aliquod commercium, qui se non hunc mathematicum malit, quam illum tyrannum? Si vitae modum actionemque quaerimus: alterius mens rationibus agitandis exquirendisque alebatur, cum oblectatione solertiae; qui est unus suavissimus pastus animorum: alterius in caede & injuriis cum & diurno & nocturno metu. Age, confer Democritum, Pythagoram, Anaxagoran. Quae regna, quas opes studiis eorum & delectationibus antepones? Et enim quae pars optima est in homine, in ea situm esse necesse est + illud quod quaerimus optimum. Quid est autem in homine, sagaci ac bona mente melius? ejus bono fruendum est igitur, si beati esse volumus: bonum autem mentis est virtus: ergo hac beatam vitam contineri necesse est. Hinc omnia, quae pulchra, honesta, praeclara sunt (ut supra dixi; sed dicendum idem illud paulo uberius videtur) plena gaudiorum sunt: ex perpetuis autem ple-

milimus, quae valet idem quod
animum ad columellam verti.

Plautus Pseudol. Act. I. Sc. II,
10.

Nunc adeo hanc editionem nisi
animum advortitis omnes.

Lucretius lib. II, 124.

Hoc etiam magis haec animum
te advertere par est

Corpora —

Sic navem — instructam propug-
natoribus animum adverti, dixit

Hirtius de Bell. Alex. cap. LXV.
uti quidem MSti fide dedimus.

3 Dimidiatum fere] Vulgo di-
midiat. Sed optime reponenti
Cl. Bensleio parvum. Vide A-
gellium III, 14.

4 Illud quod quaerimus opti-
mum] Est a praestantissimo Ben-
tleio. Vulgo quaeris.

5 Sed dicendum idem illud]
Haud sane capio, quid sibi velit
Andr. Schottus, qui Nodor. Ci-
cer,

plenisque gaudiis cum perspicuum sit vitam beatam existere, sequitur ut ea existat ex honesta. 24 te. Sed ne verbis solum adtingamus ea, quae volumus ostendere; proponenda quaedam quae si moventia sunt, quae nos magis ad cognitionem intellegentiamque convertant. Sumatur enim nobis quidam praestans vir optimis artibus, isque animo parumper & cogitatione fingatur. Primum ingenio eximio sit, necesse est; tardis enim mentibus virtus non facile comitatur: deinde ad investigandam veritatem studio incitato: ex quo triplex ille animi fetus existet; unus in cognitione rerum positus & in explicatione naturae; alter in descriptione expetendarum fugiendarumve rerum; tertius in iudicando quid cuique rei sit consequens, quid repugnans: in quo inest omnis cum subtilitas differendi, tum veritas iudicandi. Quo tandem igitur gaudio adfici necesse est sapientis animum, cum his habitantem pernoctantemque curis?

¹ cum

cer. lib. II. cap. 20. ait se ex veteris scripturae vestigiis rescribere, *sed illa (dicendum illud idem paullo uberius videtur) plena gaudiorum sunt.* Hoc modo certum est, Codices nostros receptae nomina sua dare lectioni, quae sana prorsus est & sincera.

¹ *Cum totius mundi motus*] Vulgo *ut cum totius.* Sed vocem prorsus importunam jure rescivit Cl. *Bentleius*, eamque nescit Med. Mundus autem hoc in loco caelum denotat: terram enim immotam stare censebant pleri-

que veterum. *Virgilius* in *Cirius* vs. 7.

Altius ad magni subtendit sidera mundi.

Ac vs. 217.

Respicit ad culti nutantia sidera mundi.

Ita per saepe *Manilius* & alii. Vide *Corn. Severum* in *Aetna* vs. 43, 69. & *Plinium* H. N. lib. II. capp. 1, 4.

² *Unde terra aequis librata ponderibus*] Vulgo *unde terra* & quibus *librata ponderibus*; incommode: nam qui rerum initia diligenter

diligenter
lus est
quaere
reus f
eximia
damus
3
finean
citare
unde
Id au
haec
num
tur, se
rum co

1 cum totius mundi motus conversionesque perspexerit, sideraque viderit innumerabilia caelo inhaerentia cum ejus ipsius motu congruere certis infixis sedibus; septem alia suos quaeque tenere cursus, multum inter se aut altitudine aut humilitate distantia, quorum vagi motus rata tamen & certa sui cursus spatia definiant. Horum nimirum aspectus inpulit illos veteres & admonuit, ut plura quaererent. Inde est indagatio nata initiorum & tamquam feminum, unde essent omnia orta, generata, concreta; quaeque cujusque generis vel inanimi vel animantis, vel muti vel loquentis origo: quae vita, quis interitus, quaeque ex alio in aliud vicissitudo atque mutatio; 2 unde terra aequis librata ponderibus: 3 quibus cavernis maria sustineantur: qua omnia delata gravitate medium mundi locum semper expetant; qui est idem infimus in rotundo. Haec tractanti animo, & 25 noctis & dies cogitanti, existit illa a deo Delphis

diligenter indagabant, unde telus esset concreta, proculdubio quaerebant; adeoque *πυτυλοζία*, reus fieret Cicero. Nos igitur eximiam Eliensis sec. lectionem damus, eaque prorsus est vera.

3 Quibus cavernis maria sustineantur; qua omnia delata gravitate] Vulgo *sustineat, in qua*; unde Lambinus facit *in quam*. Id autem incommodi continet haec conjectura, quod tum deum nihil de *gravitate* quaeratur, sed nuda sit eaque huc partem conveniens affirmatio. Prae-

terea non est, ut *in quam* possis ad aliud, quam ad *terram* referre; *medius* autem *mundi locus*, cujus postea meminit, est terra; proinde Tullius diceret, *in terram omnia delata gravitate, terram semper expetere*. Menti Ciceronis optime congruit ea, quam repraesentamus, lectio. Et *sustineantur* quidem est a Petrensi. & veteribus editis: praepositionem vero, re ipsa duce, delevimus. Plures quidem Codices *sustineant in qua*; quod ex *sustineantur qua* facile nasci potuit.

phis praecepta cognitio, ut ipsa se mens agnosca., conjunctamque cum divina mente se sentiat: ex quo ¹ insatiabili gaudio completur: ipsa enim cogitatio de vi & natura deorum, studium incendit ² illius aeternitatis imitandae: ³ neque se in brevitae vitae conlocatum putat, cum rerum causas alias ex aliis aptas & necessitate nexus videt: quibus ab aeterno tempore fluentibus in aeternum ratio tamen mensque moderatur. Haec ille intuens atque suspiciens, vel potius omnis partis orasque circumspiciens, quanta rursus animi tranquillitate humana & ceteriora considerat? hinc illa cognitio virtutis existit: efflorescunt genera partesque virtutum: invenitur, quid sit quod natura spectet extremum in bonis, ⁴ quid in malis ultimum: quo referenda sint officia: quae degendae aetatis ratio diligenda. Quibus & talibus rebus exquisitis, hoc vel maxime efficitur, quod hac disputatione agimus, ut virtus ad beate vivendum sit se ipsa contenta. Sequitur tertia, quae

¹ *Insatiabili gaudio completur]* Sic Cl. Bentleyus. Vulgo *completur*.

² *Illius aeternitatis imitandae]* Quinque Pall. Fabric. Reg. Pithocan. Med. & Bak. *illius aeternitatis* imitandi. Sic Codicis Justiniani lib. V. Tit. XXXVII. leg. 22. *Ipsius pecuniae (in qua robur omne patrimoniorum veteres posuerunt) fenerandi usus vix diuturnus, vix continuus & stabilis est.* Eadem constructione Terentius est usus Hecyr. Act. III

Sc. III, 12. Vide *Sanctium & Pirizonium* Minerv. lib. III. cap. VIII. pag. 459.

³ *Neque se in brevitae vitae conlocatum putat]* Vulgo *conlocatam*. Sed ad hominem qui haec animo tractat, non ad cogitationem refertur. Quare Pithocan. & Erasmi editionem sequor.

⁴ *Quid in malis ultimum]* Vulgo *quod*. Ut edidimus exhibent Reg. Pithocan. Med. & Bakliol.

5 Digne

quae per omnis partis sapientiae manat & funditur; quae rem definit, genera dispertit, sequentia adiungit, perfecta concludit, vera & falsa dijudicat; Differendi ratio & scientia: ex qua cum summa utilitas existit ad res ponderandas, tum maxime ingenua delectatio & digna Sapientia. Sed haec om̃i: transeat idem iste Sapiens ad rempublicam tuendam: quid eo possit esse praestantius, cum prudentiâ utilitatem civium cernat, iustitiâ nihil in suam domum inde derivet, reliquis utatur tot tam variisque virtutibus? Adjunge fructum amicitiarum: in quo doctis positum est, cum consilium omnis vitae, consentiens & paene conspirans, tum summa jucunditas e cotidiano cultu atque victu. Quid haec tandem vita desiderat, quo sit beatior? cui refertae tot tantisque gaudiis fortuna ipsa cedat necesse est. Quod si gaudere talibus bonis animi, id est virtutibus, beatum est; omnesque Sapientes his gaudiis perfruuntur: omnis eos confiteri beatos esse necesse

5 *Digna sapientia*] *Ursini* MS. *tas sapiente*, quod ei rectius videtur. Equidem mihi non displiceret, si plures accederent libri. Quod cum sit secus, receptam lectionem non moveo: nam saepe fit, ut pro *concreto* ponatur *abstractum*. Vide supra c. 9.

6 *Cum prudentia utilitatem civium cernat*] Ut sic ederem, auditor mihi fuit ipsa sententia. Vulgo cum contineri *prudentia utilitatem civium cernat*. Sed secunda vox a quibusdam vete-

ribus libris abest, & ab omnibus abesse debere *Lambinus* & *Fabrianus* recte statuunt.

7 *Cui refertae*] Vulgo *cui rei refertae*. At vero mediam vocem *Petrensis* noster a prima manu praetermittit, cui merito sum obsecutus. Olim quidem notavit *Paullus Mauucius*, ea deleta, concinniore fore orationem. Ego sane eam sine gravi sensus detrimento retineri non posse censeo.

1 *Quia*

26 necesse est. A. Etiamne in cruciatu atque tormentis? M. Ah tu me in viola putabas, aut in rosa dicere? An Epicuro, ¹ quia tantummodo induit personam philosophi & ² sibi ipse hoc nomen inscripsit, dicere licebit (quod quidem, ut habet se res, me tamen plaudente dicit) nulum sapienti esse tempus, etiamsi uratur, torqueatur, secetur; quin possit exclamare, *Quam pro nihilo puto?* cum praesertim omne malum dolore definiat, bonum voluptate; haec nostra, honesta, turpia, inrideat; dicatque, nos in vocibus occupatos, inanis sonos fundere; neque quicquam ad nos pertinere, nisi quod aut leve aut asperum in corpore sentiat. Huic ergo, ut dixi, non multum differenti a iudicio ferarum, oblivisci licebit sui? & cum fortunam contemnere, cum sit omne & bonum ejus & malum in potestate fortunae? tum dicere se beatum in summo cruciatu atque tormentis; cum constituerit non modo summum malum esse dolorem, sed etiam solum? Nec vero illa sibi remedia comparavit ad tolerandum dolorem; firmitatem animi, turpitudinis verecundiam, exercitationem consuetudinemque patienti, praecepta fortitudinis, duritiam virilem:

3 sed

¹ Quia tantummodo induit] Vulgo qui. Nobiscum vero faciunt Reg. Pithoean. & Med.

² Sibi ipse hoc nomen inscripsit] Sic Reg. & Pithoean. At Bak. Med. & Balliol. dant inscribit. Epicurum vero se sapientem professum esse testatur noster lib. II. de Fin. cap. 3.

³ Sed una se dicit recordatione] Plenius lib. III. cap. 15. Levationem autem aegritudinis in duabus rebus ponit (Epicurus,) avocatione a cogitanda molestia, & revocatione ad contemplandas voluptates. Infra cap. 31. Epicurus maximis doloribus affectus;

est

sed una se dicit recordatione adquiescere praeteritarum voluptatum: ut si quis aestuans, cum vim caloris non facile patiat, recordari velit se aliquando in Arpinati nostro gelidis fluminibus circumfusus fuisse: non enim video, quo modo sedare possint mala praesentia praeteritae voluptates. Sed cum is dicat semper beatum esse sapientem, cui dicere hoc, si sibi constare vellet, non liceret; quidnam faciendum est his, qui nihil expetendum, nihil in bonis ducendum, quod honestate careat, existumant? Me quidem auctore, etiam Peripatetici veteresque Academici balbutire aliquando desinant, aperteque & clara voce audeant dicere, beatam vitam in Phalaridis taurum descensuram. Sint enim tria genera bonorum, ut jam a laqueis Stoicorum, quibus usum me pluribus quam soleo intellego, recedamus: sint sane illa genera bonorum. Dum corporis & externa jaceant humi, & tantummodo, quia sumenda sint, appellentur bona; alia autem illa divina longe lateque se pandant, caelumque contingant: ea qui adeptus sit, cur eum beatum modo, & non beatissimum etiam dixerim? Doloremne Sapiens extimescet? is enim

ei ipsos inventorum suorum memoria & recordatione confutat. Ejus verba sunt apud Laertium X, 22. Ἀντιπαριστάτω δὲ πᾶσι τοῖς (morbis quibus laborabat) τὰ κατὰ ψυχὴν ἐπὶ τῇ τ' ἀρετῇ καὶ τῇ ἀπολογισμῶν μνήμῃ. Interprete Tullio, Compensabatur ta-

men cum his omnibus animi laetitiae, quam capiebam memoria rationum inventorumque nostrorum. Vide lib. II. de Fin. cap. 30.

4 Ea qui adeptus sit] Vulgo ut ea &c. Sed primam vocem recte delevit Lambinus.

1 Haec

nim ¹ huic maxume sententiae repugnat: nam contra mortem nostram atque nostrorum, contraque aegritudinem & reliquas animi perturbationes satis esse videmur superiorum dierum disputationibus armati & parati: dolor esse videtur acerrimus virtuti adversarius: is ardentis faces intentat; is fortitudinem, magnitudinem animi, ² patientiam se debilitaturum minatur. Huic igitur succumbet virtus? huic beata sapientis & constantis viri vita cedit? Quam turpe! ô dî boni. ³ Pueri Spartiatae non

¹ Huic maxume sententiae] Vulgo *maximae*, quod quidem mendum videretur Typographicum, nisi *Manucius & Lambinus* illo vitio suas editiones temerassent.

² Patientiam se debilitaturum minatur] Eliens. sec. *debellaturum*: eandemque lectionem in *Massaei* libro repertam probavit *Manucius*. Ipse non item: cum *Tullius* alteram loquendi rationem passim adhibeat.

³ Pueri Spartiatae non ingemiscunt verberum dolore laniati] Ad aram Orthiae vel Orthosiae Dianae; nam Lacedaemonii solent ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ὀρθίας ὁμοῖως μὲν δάκρυ, ὁμοῖως δὲ ἰλευθίρους ἀγῶνεν — μασίγον ᾧ τὸ ἀγώνισμα καὶ ὁ σίφαν. Verba sunt *Themistii* Orat. XXI. pag. 250. *Musonius* apud *Stobaeum* Serm. XIX. p. 169. Ὡς δὲ οὐτε αἰχρὸν οὐτε ὕδατος ἔχουσιν (τληζαί) μηδὲν, ἀλλὰ Λακεδαιμονίων παιδᾶς δημοσίᾳ μεταγυμνῶντες, καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ ἀγαλλοφῶντες. *Al-*

ciphron lib. III. Epist. 54. Ἡμῶν οἷα τῆς Σπαρτιάτης αἰῶνος ἐπὶ τῷ βωμοῦ τῆς Ὀρθίας (sic recte *Cl. Berglerus*) τυπλόμφοι. *Sextus Empiricus* *Pyrrh. Hypot.* lib. III. cap. 24. Λάκωνες δὲ ἐπὶ τῷ βωμῷ τῆς Ὀρθίας ἄρτιμυδες μασίγον πικρῶς, ὑπὲρ τῷ πολλῷ αἵματι ἐπὶ τῷ βωμοῦ τῆς Διὸς γυνῶν ῥύπον. Plures hanc in rem veterum locos indicavimus ad lib. II. cap. 13. Vide sis & ejusdem libri cap. 19. Hujus autem saevissimae consuetudinis originem dicet *Lactantius Placidus* ad *Statii Thebaid.* lib. VIII. pag. 376. ed. Cruceanae. Obiter emendetur idem ad lib. I. 118. Quibus (*Lacedaemoniis*) VIRTUTIEST in sacris caedi verberibus, sine corporis motu. Lego in usu est &c. Ad sis *Plutarchum* *Inst. Lacon.* Tom. II. pag. 239.

⁴ Morsu denique; cum examinarentur] Vulgo *morsu*; denique ut *exanimarentur*. Nos autem sententia ducti, distinctionem mutavimus, penultimamque vo-

cent

non ingemiscunt verberum dolore laniati: a-
dulescentium greges Lacedaemone vidimus ipsi,
incredibili contentione certantis pugnis, calci-
bus, unguibus, ⁴ morsu denique; cum ex-
animarentur, priusquam victos se faterentur.
Quae barbaria, Indiâ vastior aut agrestior?
In ea tamen gente primum ⁵ ei, qui sapien-
tes habentur; nudi aetatem agunt, & Cau-
casi nives hiemalemque vim perferunt sine
dolore; cumque ad flammam ⁶ se adplicave-
runt, sine gemitu aduruntur: ⁷ mulieres vero

[in

cem, ut edidimus, exhilent om-
nes MSSi.

⁵ Ei, qui sapientes habentur—
sine gemitu adurantur] Brach-
manas seu Gymnosophistas dicit,
qui nudi per opacas Indiae solitu-
dines peribentur philosophari, pro-
ut ait Isidorus Orig. lib. VIII. cap.
6. Valerius Maximus lib. III.
cap. III. 6. ext. Apud Indos vero
patientiae meditatio tam obstinate
usurpari creditur, ut sint qui om-
ne vitae tempus nudi exigant, mo-
do Caucasi montis glaciali rigore
corpora sua durantes, modo flam-
mis sine ullo gemitu obficientes.
Sane Βραχμανες, επειδαν ησων,
πλητοι παρασαντες ακινητοι, ανε-
χονται πυροπιωμοι: ειτ' επιθαντες
κατα ρημα παυονται, ουδ' οσον ο-
λγοι εκτελειαντες της κατακλι-
σας. Verba sunt Luciani de
Mort. Peregr. Tom. II. pag. 576
Idem in Fugit. pag. 594. Έπ.
πυρκα μισηση αναθαντες, ανεχοντα
καιωμοι, ουδιν του ρηματος η τ
καθιδρας εκτελειοντες. Inter alios
eandem Brachmanum consuetu-

dinem memorant Plutarchus
Tom. II. pag. 499. C. Philos.
quod omnis probus liber, pag.
680. G. & Porphyrius πει αποχης
lib. IV. §. 18. Ob hanc eorum
patientiam dixit Zenon, ενα ισοδον
πυροπιωμων ιδειν ιδειν, η πασας
τας πει πλου αποδεχεις μαδειν,
quemadmodum refert Clemens
Alexandrinus Strom. II. pag.
494.

⁶ Se adplicaverunt] Sic Reg.
Pithoeah. & Vatic. Vulgo appli-
caverint.

⁷ Mulieres vero in India] Duae
voces ultimae, supervacaneae sunt
& a Librariis adjectae; nonenim
erat, cur Indiam rursus memo-
raret, cum de ea tantum gente
superiора verba sint intelligenda.
Nos igitur eas uncinis cinximus.
Similes glossae multos veterum
locos foedant. Sic pro P. Sextio
cap. 4. Venit cum exercitu Ca-
puam; quam urbem— qb illa in-
pia. & scelerata manu attentari
suspiciabamur, & inde M. Aul-
num, tribunum militum Antonii
Capua

C c

[in India,] ¹ cum est cujus earum vir mortuus, in certamen iudiciumque veniunt, quam plurimum ille dilexerit: plures enim singulis solent esse nuptae: quae est victrix, ea laeta, prosequentibus suis, una cum viro in rogum inponitur: ² illae victae, moestae discedunt. Numquam naturam mos vinceret: est enim ea semper invicta; sed nos umbris, deliciis, otio, languore, desidia animum infecimus: opinionibus maloque more delenitum molivimus. Aegyptiorum morem quis ignorat? quorum imbutae

Capua praecipitem eiecit. Leg. Et inde M. Aulanum trib. mil. Antonii, praecipitem eiecit; abundat enim Capua. Iterum cap. 6. Sed ut quam moderate huic potius tempori serviam quam dolori meo, si qui occulte a salute nostra dissentiant, lateant. Importunae sunt istae voces quam moderate, furellisque prorsus ejiciendae. Parentes earum sunt Librarii, qui morem, quo se gessit Tullius, adnotandum putarunt. 'Αλλ' ὡς ἐν παρθεῖα τῶν. Porro hunc Indarum feminarum morem eleganter describit Propertius lib. III. Eleg. xi, 15.

Felix Eois lex funeris una maritis,

Quos Aurora suis rubra colorat equis.

Namque ubi mortifero iacta est fax ultima lecto,

Uxorū postis stat pia turba comis;

Et certamen habent lecti, quae viva sequatur

Conjugium; pudor est non li-

cuisse mori.

Gaudent viatrices, Et flammæ pectora praebent,

Imponuntque suis ora perusta viris.

Nicolaus Damascenus apud Stobaeum Serm. CXXII. pag. 614.

Ἰδοὶ συγκατακλῶσιν, ὅταν πλεῖστασι, τῶν γυναικῶν τὴν σῶσιν φιλεῖται· αὐτὰν δὲ κτείνων ἀγῶν μάλιστα γίνεται σπουδαζόντων πλεῖστοι ἐκείνη τὴν φίλων. Si plura testimonia sint cordi, vide Plutarchum Tom. II. pag. 499. C. Valerium Maximum lib. II. cap. vi, 14. ext.

Hieronymum advf. Jovin. lib. I. pag. 345. Servium ad Aen. V, 95. & Solinum cap. LII. Non

diparem Thressarum quarundam consuetudinem referunt Herodotus lib. V. cap. 5. & Mela lib. II. cap. 2.

¹ Cum est cujus earum] Ita Reg. & Pithoean. Vulgo *cujusvis*.

² Illae victae moestae discedunt] Vulgo illa victa moesta discedit.

Sed recte Cl. Bentleius: nam cum plures singulis soleant esse nuptae,

imbutae mentes ³ pravitatis erroribus quamvis
carnificinam prius subierint, quam ⁴ ibim aut
aspidem aut felem aut canem aut ⁵ corcodilum
violent: quorum etiam si imprudentes quidpi-
am fecerint, poenam nullam recusent. De ho-
minibus loquor. Quid bestiae? non frigus,
non famem, non montivagos atque silvestris
cursus lustrationesque patiuntur? non pro suo
partu ita propugnant, ut vulnera excipiant; nul-
los inpetus, nullos ictus reformident? Omitto,
quae perferant quaeque patiantur ambitiosi, ho-
noris

nuptae, plus una vincatur necesse
est.

³ *Pravitatis erroribus*] Lo-
quendi modus *Lambino* non pla-
cuit; quapropter reponendum
censuit *pravis erroribus*. Non o-
pus est. *Plautus* Mil. Glor. Act.
IV. Sc. iv, 46. *Formam* amoe-
nitatis illius, *faciem, pulchritudi-*
nem conlaudato, id est, *formam*
amoenam Sic *perennitatis cibum*
pro cibo perenni dixit idem *Per-*
fae Act. III. Sc. I, 2. *Lucretius*
IV, 339.

— *Quia cum propior caligi-*
nis aer

Ater init oculos prior —
pro aere caliginoso. Vide &
vi. 350. ac *Gatakerum* de *Stilo*
N. T. cap. 15.

⁴ *Ibim aut aspidem — violent*] Sic lib. I. N. D. cap. 29. *Ne*
sando quidem auditum est croco-
dilum, aut ibim, aut felem vio-
latur ab Aegyptio. *Herodotus*
lib II. cap. 65. Αἰγυπτίους — οἱ
μᾶλα θηροώδεις ἐσὶ τὰ δὲ ἰόντα
ἐφ' αὐτοὺς ἰσχυρὰ καὶ ἀνδρεία — τὸ δ'

ἀν τῶν θηρῶν πύτων ἀποκτείνῃ,
ἢ μὲν ἐκείνους, θάνατον ἢ ζημίαν ἢ
δὲ αἰκῶν, ἀποτίει ζημίαν, πῶς ἂν
οἱ ἰσχυροὶ τάξωνται; ὅς δ' ἂν ἴεν ἢ
ἰσχυρὰ ἀποκτείνῃ, ἢ πικρὰν, ἢ τὴν αἰ-
κῶν, πικρὰν αἰκῶν. Ita & *Dio-*
dorus Siculus Bibl. lib. I. pag. 74.
nisi quod ἀντὶ τῆς ἡσυχίας ponat
αἰκῶν. Vide & *Origenem* in
Celsum lib. I. pag. 40. De iis
jure dicas quod *Timocles* apud
Athenaeum lib. vii. pag. 380.

Πῶν ἂν μὲν ἔν σάσειν τοῖς ἢ
κύων;

Ὅπως γὰρ εἰς διὰς τὰς ὁμολο-

γούμους;

Θ. ἐς ἀπερίεργον, οὐ διδάσκει ἐπὶ
δίωξις

Δίκην, πῶς αἰδέσθην γ' ἐπιτελέ-

ψειν ἂν

Εὐμύς —

Sic enim corrigendi sunt hi ver-
sus, quos *Is. Casaubonus* successu
parum felice tentavit

⁵ *Corcodilum*] Ita MSSi: de
qua scribendi ratione vide *Marq.*
Gudium ad *Phaed.* i I, 25. Vulgo
crocodilum.

C c z

i Glō-

noris causa: laudis studiosi, ¹ gloriae [gratia:] amore incensi, cupiditatis. Plena vita exemplorum est: sed adhibeat oratio modum; & 28 redeat illuc unde deflexit. Dabit, dabit, inquam, se in tormenta vita beata; nec iustitiam, temperantiam, in primisque fortitudinem, ² magnitudinem animi, patientiam profecuta, cum tormentis os viderit, consistet; virtutibusque omnibus sine ullo animi terrore ad cruciatum profectis, resistet extra fores (ut ante dixi) limenque carceris: quid enim ea foedius, quid deformius sola relicta, comitatu pulcherrumo segregata? quod tamen fieri nullo pacto potest: nec enim virtutes sine beata vita cohaerere possunt, nec illa sine virtutibus. Itaque eam tergiversari non sinent; secumque rapient ad quemcumque ipsae dolorem cruciatumque ducentur: Sapientis est enim proprium, nihil ³ quod poenitere possit facere; nihil invitum: splendide, constanter, graviter, honeste omnia: nihil ita expectare, quasi certo futurum: nihil cum acciderit admirari, ut inopinatum ac novum

¹ *Gloriae gratia*] Alii *gloriae causa*. Utrumque infititium; quod recte monuerunt *Ursinus* & *Gronovius*. Cum enim prius *honoris causa* dixerat, in reliquis eadem vox subaudiatur; ut vel *gratia*, vel *causa* prorsus hic sit supervacanea. Id ut ostenderetur, uncinos ei circumdedimus. Vide lib. II de Invent. cap. 6.

² *Magnitudinem animi, patientiam profecuta*] Vulgo *patientia*

profecuta. At vero *Gibbardus* ex Pall. suis (quibus accedit *Gryph.* probante *Bruto*) sententiam corrumpit: non enim de *patientia*, sed de vita beata, patientiam reliquasque virtutes prosequente, fit sermo. Nos igitur lectionem reduximus, quam praestant *Ellenf.* sec. *Bak.* editique veteres.

³ *Quod poenitere possit*] A vulgo Grammaticorum deceptus est *Lambinus*, cum rescribendum con-

vun
um
bea
test.
qui
ere
cum
lum
est,
ejus
ta fa
vita
quid
' M
te in
niam
disci
te m
ante
tari
aude
velin

conji
Altero
boni s
Aët. I
hac co
Noster
Utrum
nitere
Minuc
ubi sim

4 I
solum

vum accidisse videatur: omnia ad suum arbitrium referre: suis stare judiciis. Quo quid sit beatius, mihi certe in mentem venire non potest. Stoicorum quidem facilis conclusio est: qui cum finem bonorum esse senserint, congruere naturae cumque ea convenienter vivere: cum id sit ⁴ in sapientis situm non officio solum, verum etiam potestate: sequatur necesse est, ut, cujus in potestate summum bonum, in ejusdem vita beata sit: ita sit semper vita beata sapientis. Habes, quae fortissime de beata vita dici putem; & quomodo nunc est, nisi quid tu melius adtuleris, etiam verissime. A. 29

⁵ Melius equidem adferre nihil possum: sed a te inpetrarim libenter, ⁶ nisi molestum sit (quoniam te nulla vincula inpediunt ullius certae disciplinae, libasque ex omnibus quodcumque te maxume specie veritatis movet) quod paulo ante Peripateticos veteremque Academiam hortari videbare, ut sine retractatione libere dicere auderent, Sapientis esse semper beatissimos: id velim audire, quemadmodum his putes consensaneum

conjectit, *cujus poenitere possit*. Altero enim modo loquuntur boni scriptores. *Plautus Stichus* Act. I. Sc. I, 50. *Et me quidem haec conditio nunc non poenitet*. *Noster* de Invent. lib. II, cap. 13. *Utrum id facinus sit*, quod poenitere fuerit necesse. Vide nos ad *Minucii Felicis* c. XXVIII. p. 141. ubi similis occurrit loquendi ratio.

⁴ *In sapientis situm non officio solum, verum etiam potestate*]

Vulgo *in sapiente*, nec aliter *Codices*. At nos, iis invitis, *Lambini* conjecturam sumus amplexi, quam postulat oratio.

⁵ *Melius equidem*] Sic *Reg. Pithocan. Med. & Bak.* Vulgo *quidem*.

⁶ *Nisi molestum sit*] Vulgo ut *nisi molestum sit*. Primam vocem, quae manifesto *παράδειγμα* recte praetermittunt *Bak.* alique quidam *Codices*,

taneum esse id dicere: multa enim a te contra istam sententiam dicta sunt, & Stoicorum ratione conclusa. M. Utamur igitur libertate, qua nobis solis in philosophia licet uti: quorum oratio nihil ipsa iudicat, sed habetur in omnis partis; ut ab aliis possit ipsa per sese, ¹ nullius auctoritate adjuncta, iudicari. Et quoniam videris hoc velle, ut quaecumque dissentientium philosophorum sententia sit de Finibus, tamen virtus satis habeat ad vitam beatam praefidî: ² quod quidem Carneadem disputare solitum accepimus: sed is, ut contra Stoicos, quos studiosissime semper refellebat, & contra quorum disciplinam ingenium ejus exarserat: nos illud quidem cum pace agemus: si enim Stoici finis bonorum recte posuerunt, confecta res est: necesse est semper beatum esse Sapientem. Sed quaeramus unamquamque reliquorum sententiam;

¹ Nullius auctoritate adjuncta] Cl. Bentleio placet adjuncta.

² Quod quidem Carneadem — nos illud quidem cum pace agemus] In hac lectione nihil est, quod me male habeat; nec equidem video, quid Lambinum impulerit, ut rescribendum censeret, hoc quidem Carneadem disputare solitum accepimus — nos autem illud cum pace agemus. Receptam sane scripturam maximo consensu tuerentur Codices, nec mutationem quampiam res ipsa flagitat. Aliter tamen Ursino visum: quapropter reponit, nos illius, vel illorum cum pace agemus. Quod cum facit, se loci mentem non perce-

piisse declarat: vult enim noster, se placide & absque nimio acturum fervore; cum Carneades violentius & iracundius se gesserit. Cl. autem Bentleius reponit, nos illud quidem omnium pace agemus.

³ Haec de finibus — sententiae] Sic Reg. Pithoean. Med. Pall. sec. quint. ac Vatic. Ἀρχαία. Vulgo hae.

⁴ Nisi vacuitatem doloris] Ultima vox in vulgatis non compareret, nec eam Codices agnoscunt. Nos illam ex editionibus Ascensii, Erasmi, aliisque veteribus cum Cl. Bentleio censuimus addendam.

1 Nisi

tentiam; si fieri potest, ut hoc praeclarum quasi decretum beatæ vitæ possit omnium sententiis & disciplinis convenire. Sunt autem ³ haec ³⁰ de finibus, ut opinor, retentæ defensæque sententiae: primum simplices quatuor: Nihil bonum, nisi honestum, ut Stoici: Nihil bonum, nisi voluptatem, ut Epicurus: Nihil bonum, nisi vacuitatem doloris, ut Hieronymus: Nihil bonum, nisi naturae primis bonis aut omnibus aut maximus frui, ut Carneades contra Stoicos differebat. Haec igitur simplicia: illa mixta: tria genera bonorum, maxuma animi, secunda corporis, externa tertia, ut Peripatetici, nec multo veteres Academici secus. Voluptatem cum honestate Dinomachus & Callipho copulavit: indolentiam autem honestati Peripateticus Diodorus adjunxit. Hae sunt sententiae, quae stabilitatis aliquid habeant: nam ⁶ Ariston-

nis,

⁵ Nisi naturae primis bonis] Janus Gulielmius ex conjectura legebat, nisi naturae plurimis bonis. Sed a scopo prorsus aberravit vir eruditus. Prima naturae sunt sana mens, valetudo prospera, & si qua similia. Noter de fin. lib. II. cap. xi. Carneadi frui principiis naturalibus esset extremum. Ea paullo ante nominarat prima naturalia. Idem lib. v. cap. 7. Ab his alia, quae prima secundum naturam nominant, proficiuntur: in quibus numerant incolumitatem, conservationemque omnium partium, valetudinem, sensus integros &c. Agellius N. A. lib. xii. cap. 5.

A veteribus philosophis τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν appellata sunt, ut omnibus scilicet corporis sui commodis gauderet, ab incommodis omnibus abhorreret. Lucianus Βίων πρῶτοι Tom. I. pag. 384. Περὶ τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν κατεζητήσεως λέγω δὲ πλοῦτον, ὑγίαν, καὶ τὰ πιαῦτα. Vide & Senecam Epist. LXVI.

⁶ Aristonis, Pyrrhonis, Herilli] Horum sententiis explicandis varia Ciceronis loca congestit Aldus nepos ad Offic. lib. I. cap. 2. Nos ex aliis auctoribus nonnulla proferemus. Nemo sane non novit, Pyrrhonem boni malique, veri falsique discrimen sustulisse.

C c 4

Aristonis

nis, Pyrrhonis, Herilli, nonnullorumque aliorum evanuerunt. Hi quid possint obtinere videamus: omissis Stoicis, quorum satis videor defendisse sententiam. Et Peripateticorum quidem explicata causa est; praeter Theophrastum & si qui illum secuti inbecillius horrent dolorem & reformidant: reliquis quidem licet facere, id quod fere faciunt, ut gravitatem dignitatemque virtutis exaggerent: quam cum ad caelum extulerint, quod facere eloquentes homines copiose solent, reliqua ex conlatione facile est conterere atque contemnere: nec enim licet his, qui laudem cum dolore petendam esse dicant, negare eos esse beatos, qui illam adepti sunt: quamquam enim sint in quibusdam malis, tamen hoc nomen beati longe & late patet. Nam ut quaestiuosa mercatura, fructuosa aratio dicitur, non si altera
 31
 semper

Aristonis mentem sic exponi Laertius lib. VII. §. 160. Ἀριστον ὁ ΧΐΘ—τίλθ' ἔφηται εἶναι τὸ ἀδιάφορον ἔχοντα ζῆν πρὸς τὰ μὲν πλεονεξίας καὶ κακίας, μηδὲ ὑπὸ νόου οὐ αὐτοῖς παραλλαγὴν ἀπαλείπτει, ἀλλ' ἐπίσης ἐπὶ πάντων ἔχοντα. Clemens Alexandrinus Strom. II. pag. 497. Τί δὲ οὖν Ἀρίστων κατελέγειν; Τίλθ' οὐτὸ εἶναι τὴν ἀδιαφορίαν ἔφη τὸ ἡ ἀδιάφορον ἀπλῶς ἀδιάφορον ἀπαλείπτει. Haec tamen clarius explicantem fas sit audire Tullium nostrum lib. II. Acad. cap. 42. Ariston cum Zenonis fuisset auditor, se probavit ea, quae ille ver-
 31
 bis, nihil esse bonum, nisi virtu-

tem, neque malum, nisi quod virtuti esset contrarium: in medijs ea momenta, quae Zeno voluit, nulla esse censuit. Huic summum bonum est, in his rebus neutrum in partem moveri, quae ἀδιαφορία ab ipso dicitur. Pyrrho autem ea ne sentire quidem sapientem; quae ἀπαθή nominantur. Sic absurde Gruterus. Lege, quae ἀπάθεια nominatur; ut habet MS. Cantab. simul ac veteres editi. Herilli bonum sic effert idem Clemens verbis sequentibus. Ἡ τοῦ Ἑλλίου εἰς μέσον παράγωγος; τὸ κατ' ἐπιστήμην ζῆν, τίλθ' εἶναι τὸ θῆναι Ἑλλίθ'. Lactantius Div. Inst. lib. III. cap. 7. Herilli sum-

semper omni damno, altera ³ omni tempe-
statis calamitate ³ semper vacat, sed si multo
majore ex parte extat in utraque felicitas: sic
vita, non solum si undique referta bonis est,
sed si multo majore & graviore ex parte bona
propendent, beata recte dici potest. Sequetur
igitur ⁴ horum ratione vel ad supplicium beata
vita virtutem; cumque ea descendet in tau-
rum, Aristotele, Xenocrate, Speusippo, Pole-
mone auctoribus; nec eam ⁵ minimis blandi-
mentis corrupta deseret. Eadem Calliphontis
erit Diodorique sententia: quorum uterque
honestatem sic complectitur, ut omnia, quae
sine ea sint, longe & retro ponenda censeat.
Reliqui habere se videntur augustius, enatant
tamen; Epicurus, Hieronymus, & si qui sunt,
qui ⁶ desertum illum Carneaden curent defen-
dere: ⁷ nemo est enim, qui eorum bonorum
animum

mum bonum est scientia. Vide
& Epit. cap. xxxiii. pag. 76.
Laertium VII, 165. & Ambrosi-
um Offic. lib. II. cap. II n. 4.

¹ *Petendam esse dicant*] Sic
Reg. Pithoean. & Med. Vulgo
dicunt.

² *Omni tempestatis calamita-
te*] Vulgo *omnis*. At omnino
sequendus est *Ursini* MStus, quod
etiam Cl. *Bentleio* videbatur.

³ *Semper vacat*] Vulgo *vacet*.
Sed alterum volunt Reg. Pithoe-
an. Med. Urfin. & Pettenf. Recte
quidem; hic enim, ut in ceteris,
postulatut *indicandi* modus.

⁴ *Horum ratione*] Peripateti-
corum. Vulgo *bonorum ratione*.

Sed alteram lectionem ex vete-
ribus editis revocandam esse Cl.
Bentleius recte statuit.

⁵ *Minimis blandimentis*] Sic
omnes Codices. Mihi tamen
verisimillima videtur praestantis-
simi *Bentleii* conjectura, cui pla-
cet *minis aut blandimentis*.

⁶ *Desertum illum Carneaden*]
Vulgo *disertum*. Nos, *Grutero*
*Bentleio*que probantibus, Reg.
Pithoean. Med. Pall. tres, aliosque
bonae notae MSSos sequimur.

⁷ *Nemo est enim, qui eorum
bonorum animum putet esse ju-
dicem*] Haec ita laudat *Nonius*
in *condocefacere*, & ita dant vul-
gati. Sed illius & Codicum au-
toritas

animum putet esse iudicem, eumque condocere faciat ut ea, quae bona malave videantur, possit contemnere: nam ¹ quod tibi Epicurus videtur, eadem erit Hieronymi & Carneadis causa, & hercule omnium reliquorum: quis enim parum est contra mortem aut dolorem paratus? Ordiamur ab eo, si placet, quem mollem, quem voluptarium dicimus. Quid? is tibi mortemne videtur, an dolorem timere? qui eum diem, quo moritur, beatum appellat; maxumisque doloribus adfectus, ² eos ipsos inventorum suorum memoria & recordatione confutat? nec haec sic agit, ut ex tempore quasi effutire

floritas non facit, ut mendosa non esse credam, cum rei, quam vult Cicero, plane repugnent: si enim bonorum animum non putant esse iudicem; cur eum, quae so, ea, quae bona malave videantur, docent contemnere? Id vidit Lambinus, adeoque legit, *quin eorum bonorum*. Cl. autem Bentleius reponit *quin verorum bonorum*. Ego sane totum locum sic restituendum puto, *nemo est enim eorum, qui bonorum animum non putet esse iudicem*. Particulam negantem suppediavit Eliens. sec. levem vero illam transpositionem fecimus conjectura freti, ea tamen, quam, nisi fallor, Tullii mens efflagitat.

¹ Quod tibi Epicurus videtur] Sic Reg. Pithoean. Pall. tres, Fabric. & Vatic. Vulgo quae tibi Epicuri videtur.

² Eos ipsos inventorum suorum memoria & recordatione confu-

tit] *Compensat* habet MStus, Ursino teste. Quod si ita se res haberet, dubium non esset, quin Epicuri verbo *τὸ ἀντιπαράστην* probe responderet: cum ita verterit noster Fin. II, 30. Sed in multis laborat hominis fides, nec alius quisquam librum manu exaratum vidit qui talem dederit lectionem. Eo fit ut verear, ne conjecturae, non Codici, debeatur. Utcunque sit, mihi recepta scriptura facit satis; haud enim opus erat, ut verbum verbo redderet Tullius. *Confutare* est reprimere, sedare, rejicere. Sic Titinius apud Nonium in *confutare*: *Cocus magnum abenum, quando fervit, paulla confutatrua*. Non commovet, ut inepte Grammaticus iste. Cato apud Agellium VII, 3. *Ne quid in consulendo adversi eveniat, quod nostras secundas res confutet*. Noster supra lib. II. cap. 22. Re-

futetur

effutire videatur: ³ de morte enim ista sentit, ut dissoluto animante sensum extinctum putet: quod autem sensu careat, nihil ad nos id iudicet pertinere: item de dolore certe habet quae sequatur, ⁴ cuius magnitudinem brevitatem con- solatur, longinquitatem lenitate. ⁵ Quî tan- dem isti graudiloqui contra haec duo, quae maxime agunt, melius se habent, quam Epicurus? An ad cetera, quae mala putantur, non & Epicurus & reliqui philosophi satis parati vi- dentur? quis non paupertatem extimescit? ⁶ neque tamen quisquam philosophorum. Hic ³² vero ipse quam parvo est contentus? nemo de tenui

statetur ac rejiciatur Philoſtetus ille clamor. Vide & Cl. Fabri- cium Tom. III. Cod. Apocr. N. T. pag. 575. Arrianus Epiet. lib. IV. cap. 1. Οὐ γὰρ ἐκπληρώ- σαι τὴν ἐπιθυμίαν ἡλευθερία πα- ρακαίνουσαι, ἀλλὰ ἈΝΑΣΚΕΥΗ- τας ἐπιθυμίας. Locum, quem postea in animo habuit, partim protulimus ad lib. II. cap. 18. partim ad huiusce libri cap. XXVI.

³ De morte enim ista sentit, ut, dissoluto animante] Forſan ita sentit, ut habent editi veteres. Epicurus apud Diogenem Laer- tium X, 125. Τὸ φεακιδίεσται οὐ τὸ κακὸν ὁ θάνατος, ἀλλὰ πρὸς ἡμᾶς, ἡκαδὲς περ ὅταν μὴν ἡμεῖς ὦ- μεν, ὁ θάνατος ἢ πάρεσται ὅταν δὲ ὁ θάνατος παρῇ, τὸ δὲ ἡμεῖς σὺν ἡμῶν. Et §. 139. Ὁ θάνατος οὐ πρὸς ἡμᾶς τὸ γὰρ διαλυθῆναι, ἀνασκητῆς, τὸ δὲ ἀνασκητῆς, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. Plura congeſſit Aeg.

Menagius ad ejusdem libri §. 124.

⁴ Cujus magnitudinem brevi- tate] Sic Cl. Bentleius reposuit. Vulgo quorum. Noster de Fin. lib. II. cap. 7. Jam doloris me- dicamenta illa Epicurea tanquam de narthecio promant, si gravis, brevis; si longus, levis. Vide Diogenem Laertium X, 140. ali- osque plurimos.

⁵ Quî tandem isti grandiloqui] Vulgo quid tandem? isti grandiloqui. Sed multo concinnior est ea lectio, quam suppeditarunt Reg. Pithoean. Balliol. & Bak. quamque sequendam duximus.

⁶ Neque tamen quisquam phi- losophorum] Lambinus reponit, neque tamen non quisquam philo- sophorum. Conjectura non arri- det, cum rei, de qua agitur, non conveniat, ut quisquam philoso- phorum paupertatem timeat: nunc enim probat Cicero, virtu-

tenui victu plura dixit. Et enim quae res pecuniae cupiditatem adferunt, ut amor, ut ambitioni, ut cotidianis sumptibus copiae superant; cum procul ab his omnibus rebus absit, cur pecuniam magno opere desideret, vel ¹ potius cur curet omnino? An Scythes Anacharsis potuit pro nihilo pecuniam ducere; nostrates philosophi ² [facere] non potuerunt? Illius epistola fertur his verbis: ³ *Anacharsis Hannoni salutem. Mibi amiētui est, ⁴ Scythicum tegimen; calciamentum, ⁵ solorum callum; cubile,*

terra;

tem, juxta omnes disciplinas, ad vitam beatam satis habere praefidii.

¹ Potius cur curet omnino] Sic Reg. Eliens. Petrenf. & Med. Vulgo *potius curet omnino*.

² Facere non potuerunt] Ita Reg. Pithocan. Med. Vulgo *potuerunt*. Vox autem prima Marcio Bentleioque Glossematis est merito suspecta.

³ Anacharsis Hannoni] Graece sic legitur inter Epistolas Genavae editas pag. 349. Ἀνάχαρσις Ἀνών. Ἐμοὶ μὲν πᾶσι δὲ ἔλημα, χλαῖνα Σκυθική· ὑπόδημα, δέρμα ποδῶν ἡγίτη ἢ πᾶσα γῆ δ᾽ ἅπτον καὶ ἀείρον, γάλα καὶ τυρὸς ἐκρίας ὀπτόν· πῖν, ὕδωρ. Ὅς οὖν ἀγροτὸς μου γούνη, αἱ οἱ πλείους ἐνέκει ἀχολούται, παραγινού πρός με, εἰ πινά μου κρίαν ἔχεις· δῶρα ἢ, οἷς ἐντροφέει, ἀνθρώπου μά σοι· ὑμεῖς δ' ἔσσι Καρχηδονίαν, εἰς χάριν σὴν ἀνέτιθε· θεοῖς. Ultima verba, si modo sana sunt, versioni Tullianae non conveniunt, qua de re vide Petr. Victorium Var. Lect.

xv, 19. Forte reponi possit ἡμῖς ἢ τοῖς Καρχηδονίοις ΧΑΡΙΖΕΘΕ, ἢ ἀνέτιθε· θεοῖς. A Cicerone πῖν, ὕδωρ non transferuntur; contra nihil est in Graecis, quo *pulpamentum*, *fames* denotentur. Ad incuntem hanc Epistolam respicit Clemens Alexandrinus Strom. I. p. 364. Ὅπως (Ἀνάχαρσις) inquit, ἢ ὁ παρ' Ἑλληνιστὶ δαυμαδῆς, ὁ φῆται, Ἐμοὶ πᾶσι δὲ ἔλημα· χλαῖνα δ᾽ ἅπτον, γάλα, τυρὸς.

⁴ Scythicum tegimen] Sic Reg. Pithocan. & Med. Vulgo *tegmen*. Erat ex pellibus confectum. Justinus de Scythia lib. II. cap. 2. Lanae iis usus ac vestium ignotus — pellibus tamen ferinis aut murinis utuntur. Vide & Senecam Epist. 90.

⁵ Solorum callum] Solum pedis denotat plantam. Varro R. R. lib. I. cap. XLVII. Solum enim hominis, exitium herbae, & seminae fundamentum. Lucretius lib. I, 925.

Avia Pieridum peragro loca, nullius ante

ἔριτα

terra; ⁶ *pulpamentum, fames; lacte, caseo, carne vescor. Quare ut ad quietum me licet venias: munera autem ista, ⁷ quibus es delectatus, vel civibus tuis, vel Dīs immortalibus dona.* Omnes fere philosophi omnium disciplinarum, nisi quos a recta ratione natura vitiosa detorsisset, eodem hoc animo esse potuerunt. ⁸ Socrates, in pompa cum magna vis auri argentique ferretur, *Quam multa non desidero*, inquit. Xenocrates, cum legati ab Alexandro ⁹ quinquaginta ei talenta adtulissent, quae erat pecunia temporibus illis,

Trita solo.

Eadem repetit IV, 1. *Lactantius* de mort. Pers. cap. XXI. *Donec callum solorum contractum igni ab offibus revelleretur.* Vide etiam *Prudentium* Perist. VII, 65. *Cathem*. III, 129. ac *Isidorum* Orig. lib. XI, cap. 1.

6 *Pulpamentum, fames*] *D. Lambinus* reponendum conjecit *pulmentum*: ac ita quidem *Palter*. & *Petrensi*. nec aliter edidit *Erasmus*. Cum tamen & *pulpamentum* vox sit proba, quam plures, iique optimi, MSSi praestant, cur vulgatam lectionem moveamus, haud equidem video. Adi *J. F. Gronovium* ad *Justini* lib. III, cap. III, 7. De re ipsa legendus *Horatius* Serm. lib. II. Eclog. 2.

7 *Quibus es delectatus*] *Lambinus* placet *delicatus* vel *deliciatus*, ut in Graecis οἷς ENTPY-ΦΑΤΕ. Et in *Petrensi* quidem nostro *delicatus* legitur.

8 *Socrates in pompa*] *Paulo* aliter, *Laertius* II, 25, ἡλλάκεις

δ' ἀφορᾶν (Σουκράτη) εἰς τὰ πλεῖστα πικρασκορῶν, ἔστι πρὸς αὐτὸν, Πάσι γὰρ χρεῖαν οὐκ ἔχω: At cum nostro facit *Philo* *Judaicus* in libro, quod *Deus sit immutabilis*, pag. 245. ed. *Genev.* licet *Socratem* nomine non appellet. Τὰ παλαιῶν, inquit, πᾶσι λόγῳ ἔχει διασάμινον ἐπελθόντων πολυτλήτων, ὥστε πᾶσι τῶν γνωρίμων ἀποδόντα εἰπὼν ὅτι αἰσῶν, ἰδίῃ οὖν χρεῖαν οὐκ ἔχω. Ad hoc *Socratis* effatum respexit *Porphyrus*, cum dixit, πολὺ γὰρ το ἔδωκεν τῷ κατανοεῖν. ὅσων αὐτὸς χρεῖαν οὐκ ἔχει. Vide lib. I. de *Abst.* §. 54.

9 *Quinquaginta ei talenta*] *Talentorum* numerum non ponunt *Valerius Maximus* lib. V. cap. III. 3. ext. & *Diogenes Laertius* lib. IV. §. 8. At, quod observavit *Aeg. Menagius*, triginta fuisse talenta dicunt *Hesychius Milesius* & *Suidas*, cum *Platarchus* vit. *Alex.* pag. 668. & de fort. *Alex.* pag. 331. quinquaginta, sicut & *Cicero*, memorat. Addatur *Themistius*,

illis, Athenis praesertim, maxuma, abduxit legatos ad coenam in Academiam; his adposuit tantum quod satis esset nullo adparatu. Cum postridie rogarent eum, cui numerari juberet; *Quid? vos besterna*, inquit, *coenula non intellexistis, me pecunia non egere?* ¹ quos cum tristiores vidisset, xxx minas accepit, ne aspernari regis liberalitatem videretur. At vero Diogenes liberius, ut Cynicus, Alexandro roganti ut diceret, ² si quid opus esset, ³ *Nunc quidem paululum*, inquit, *a sole*. Offecerat videlicet apricanti. Et hic quidem ⁴ disputare solebat, quanto regem Persarum vita fortunaque superaret: sibi nihil deesse; illi nihil satis umquam fore: se ejus voluptates non desiderare, quibus numquam satiari ille posset; suas eum consequi nullo mo-

sius, qui in eundem censum venit Orat. II. pag. 26. & Orat. XXI. pag. 252. Stobaeus Serm. V. pag. 74. Ενοκράτης, χρημάτων αὐτῷ χρημίζοντων ἀπὸ Ἀλεξάνδρου, ἐπάσας τὰς χρημίζοντας τὴν αὐτοῦ τρόπον, ἀπαρξείλατι, ἴφη, Ἀλεξάνδρου, ἐς ἃν οὕτω ζῶ. οὐ δέομαι πλεόντων PENTH'KONTA. τοσούτου γὰρ ἢ τὰ πλεονέκτα. In Hesychiano libro Α πλεονέκτα pro N dedit vel ipse scriptor vel Librarius; & is in Suidam manavit error.

¹ Quos cum tristiores] Vulgo quod. Id perperam Gebbardus, ut solet, invexit. Nos igitur lectionem, quam praestant Eliens. sec. Med. Balliol. & Petrens. reducendam curavimus.

² Si quid opus esset] Vulgo si quis, quod durum. Alii, si quid sibi, nonnulli si quid ei, opus esset. Utraque vocula manavit a Librariis, pronomen, quod deesse censebant, infercientibus. Nos igitur Pall. pr. tert. quint. Fabric. Reg. Pithoean. Med. Balliol. & Petrens. sequimur.

³ Nunc quidem paululum, inquit, a sole] Quidam codices adijciunt abscede, nonnulli vero absis; unde Janus Gulielmus coniecit, a sole abi sis. Sed operam lusit vir eruditus, cum vox illa sit a Librariis inserta, nec in Reg. Pithoean. Med. aliisque plurimis MSSis compareat. Ad historiam quod attinet, sic Plutarchus περὶ Φυγῆς pag. 205. Ἀδελφῶν

do posse. Vides, credo, ut Epicurus cupidita-
 tum genera diviserit, non nimis fortasse subti-
 liter; utiliter tamen: ⁵ partim esse naturalis &
 necessarias; partim naturalis & non necessari-
 as; partim neutrum: Necessarias satiari posse
 paene nihilo; divitias enim naturae parabilis
 esse: secundum autem genus cupiditatum nec
 ad potiendum difficile esse censet, nec vero ad
 carendum: tertias, quod essent plane inanes,
⁶ neque necessitatem modo, sed ne naturam
 quidem adtingerent, funditus ejiciendas puta-
 vit. Hoc loco multa ab Epicureis disputantur,
 eaeque voluptates singillatim extenuantur, qua-
 rum genera non contemnunt: ⁷ quaerunt ta-
 men copiam; nam & obscenas voluptates,
 de quibus multa ab illis habetur oratio, facilis,
 communis,

Ἀλιζάνος ἐν Διογίνῃ, ὅν ἐστιν Ἀλιζ-
 ανδρὸς ἐν ἡλίῳ καθήκον, ἐπιστῶς
 ἡρώτησεν, εἰπὼν ὅτι τοῦ ὅ μὴ
 ἐν ἅλλ' ἢ σπουδαῖον ἀποσκοπῶσα κί-
 λίσματα, ἐκπληγὴς τὸ φρόνημα
 &c. Dion Chrysostomus Orat. iv.
 pag. 61. Καὶ ὁ (Διογίνης) ἀνέβλε-
 ψας αὐτὸν (Ἀλιζανδρὸν) ῥηγόν
 ὡς εἰ λίαντις, ἐκείλευσεν ἀπερῆσαι
 σμικρὸν ἐν ὅχλῳ γὰρ ἀλκιανόωντι
 πρὸς τὸ ἥλιον. Vide & Non-
 num ad Gregorii Nazianzeni Ste-
 lit. I. Hist. 26. Haec addantur
 quae laudat Aeg. Menagius ad
 Laertii VI, 38.

4 Disputare solebat, quanto
 Regem Persarum &c.] Basilus
 Hom. XXIV. p. 583. Ἐγὼ ὅτι
 Διογένης ἀγαθὴν τὴν πάντων ὁμοῦ
 ἀνθρώπων ἐπεσφίαν ὅς γε καὶ
 βασιλῆος τοῦ μεγάλου αὐτὸν ἀπεί-

σφι πλεονότερον τῷ ἐλαττόνῳ ἢ
 ἐκείνῳ κατὰ τὸ βίον περὶ δίδωαι.
 Vide & Dionem Chrysostomum
 Orat. vi. pag. 93. seqq.

5 Partim esse naturalis] Ope-
 ram nostram supervacaneam fecit
 Aeg. Menagii diligentia ad Laer-
 tii lib. X. §. 149. Vide & §.
 127.

6 Neque necessitatem modo] D.
 Lambino videtur legendum, ne-
 que non necessitatem modo, vel
 neque modo non necessitatem. Sed
 aut hac aut illa conjectura nihil
 opus, cum altera particularum
 negantium, quod vidit etiam Fr.
 Fabricius, haud raro subaudiatur.
 Adi nos ad lib. II. cap. 5.

7 Quaerunt tamen copiam] Cl.
 Bentley placet, nec quaerunt
 tamen copiam.

communis, & in medio fitas esse dicunt: easque, si natura requirat, non genere, aut loco, aut ordine, sed forma, aetate, figura metiendas putant: ab hisque abstinere minime esse difficile; si aut valetudo, aut officium, aut fama postulet: ¹ omninoque genus hoc voluptatum optabile esse, si non obfit; prodesse numquam. Totumque hoc de voluptate ² sic ille praecipit, ut voluptatem ipsam per se, quia voluptas sit, semper optandam & expetendam putet; eademque ratione dolorem ob id ipsum, quia dolor sit, semper esse fugiendum: ³ itaque hac usurum compensatione Sapientem, ut voluptatem fugiat, si ea maiorem dolorem effectura sit; & dolorem suscipiat maiorem efficientem voluptatem: omniaque jucunda, quamquam sensu corporis judicentur, ad animum referri

¹ Omninoque genus hoc voluptatum optabile esse si non obfit, prodesse numquam] Amicus nescio quis *Ursini* legebat *prodesse non numquam*. Imperite. *Diogenes Laertius* X, 118. Συνουσία ὃ ἀνιητε μιν ὍΙΔΕ΄ΗΟΤΕ, ἀγαπητὸν ὃ εἰ μὴ καὶ ἔσθλαψεν. Ibi *Menagius* plura.

² Sic ille praecipit] Vulgo *praecipit*. Male; nam sequitur, ut voluptatem ipsam per se — semper optandam — PUTET. Nos igitur ipsa Latinitate moti, MSS-tis Reg. *Pithoean*. Med. *Petrenf*. & *Bak*. parauimus.

³ Itaque hac usurum compensatione] *Epicurus* in *Epistola* ad *Menoeceum*: Ἄλλ' ἐπὶ ἐρε πολλὰς

ἡδονὰς ἀντὶ τῶν πένοντων, ὅταν πλείον ἢ μὴ τὸ οὐχ ἡδονῶν ἐκ τούτων ἐπὶ τῶν καὶ πολλὰς ἀλγηδόνων ἡδονῶν κρείττονος νομίζομεν, ἐπειδὴν μισθὸν ἡμῶν τὴν δὲ παρακολουθεῖ πολλὸν χρόνον ἀντὶ τῶν αἰνῶν τὰς ἀλγηδόνων. Exstat apud *Laertium* lib. X. §. 129.

⁴ Dum praesentem sentiat voluptatem] Ita *Cl. Bentleius*. Vulgo *sentiret*.

⁵ Cum expectatio speratarum voluptatum, perceptarum memoriae jungetur] Sic *Cl. Bentleius*, ac partim *Lambinus*. Vulgo *memoria jungeretur*. Siquidem vero *Pal. sec. Med. & Bak*. exhibent cum expectatione speratarum voluptatum, perceptarum memoria jungeretur; scribi quae

referri tamen: quocirca corpus gaudere tam diu, & dum praesentem sentiat voluptatem: animum, & praesentem percipere pariter cum corpore, & prospicere venientem, nec praeteritam praeterfluere sinere: ita perpetuas & contextas voluptates in sapiente fore semper; cum expectatio speratarum voluptatum, praeceptorum memoriae jungetur. Atque his similia ad victum etiam transferuntur: extenuanturque magnificentia & sumptus epularum; quod parvo cultu natura contenta sit. Et enim quis hoc non videt, desideriiis omnia ista condiri? Darius in fuga, cum aquam turbidam & ca-
 34
 laveribus inquinatam bibisset, negavit umquam se bibisse jucundius: numquam videlicet sitiens biberat. Nec esuriens Ptolemaeus ederat: cui cum peragranti Aegyptum, comitibus non

am expectationi speratarum voluptatum, perceptarum memoria jungeretur, ut Ascensus aliique colores ediderant.

6 Darius in fuga] Maximus Tyrus Diff. xxxv. Ἀρταξέρξης βασιλεὺς — ἰππεὶ πύλου ἐκ θαλάττης ἤλθε, καὶ ἑλλήνων μύριοι, καὶ στρατηγοὶ δέκιοι, καὶ οὐκ οἶσιν ἵππων ἐπὶ ψάλοισι λαφύοντες, ἀναπαυσάμενοι, ἰδίῃσι οὐκ οἶσιν πρῶτος τότε — καὶ ἔπειτα παρὰ ἀνδρὸς Μάρδου λαφύοντες οὐδὲν ὀδυρόμενοι καὶ τότε ἄρα ἔλαβον ἵππων. τίς μὲν οὖν οὗτος χρῆμα, ὡς ἐκ Reg. & Harleian legendum, καὶ οὐκ οἶσιν χρῆμα, ut vulgo) τίς δὲ οὗτος πόντος. Eadem est historia, quod Dario noster, id Artax

erxi philosophus Platonicius adscribit. Vide & Plutarchum in Artax. Tom. I. pag. 1017. & Apophth. Tom. II. p. 174.

7 Cui cum peragranti Aegyptum — cibarius in casa panis datus esset] Panis cibarius est vilior.

Isidorus Orig. lib. XX. cap. 2. Panis cibarius est, qui ad cibum servus datur, nec delicatus. Celsus Medic. lib. II. cap. 18. Infirmissimus, cibarius panis. Et cap. 29. At alvum movent panis fermentatus, magisque si cibarius velordeaceus est, brassica &c. Apuleius Metam. VI. pag. 184. Frusto cibarii panis ei projecto. Et pag. 191. Cibario pane contenta. Ita saepe loquitur Hieronymus

non consecutis, cibarius in casa panis datus esset, nihil visum est illo pane jucundius. Socraten ferunt, cum ¹ usque ad vesperum contentius ambularet; quaesitumque esset ex eo, quare id faceret; respondisse: ² *Se, quo melius cenaret, obsonare ambulando famem.* Quid? victum Lacedaemoniorum in Phiditiis nonne videmus? ³ ubi cum tyrannus cenavisset Dionysius, negavit se jure illo nigro, quod cenae caput erat, delectatum: tum is, qui illa coxerat, Minime mirum: condimenta enim defuerunt. Quae tandem, inquit ille? Labor in venatu, sudor, cursus ⁴ ad Eurotam, fames, fitis: his enim

eronymus; at exemplorum satis. Quod autem Nonius in cibarium repraesentet, cui cum peregrinanti Aegyptum; Lambinus, Aldus nepos & Fabricius apud nostrum rescribunt, cui cum peregrinanti — cibarius in casa panis datus esset. Iis accedit Car. Langius ad Offic. lib. III. c. 1. Hoc autem nullo prorsus judicio factum est: quo enim jure delent Aegyptum, quam vocem tam Nonii quam Ciceronis agnoscunt Codices? apud illum vero Librariis debetur, quod peregrinanti, non peragranti, legas. Vide infra cap. 39.

¹ Usque ad vesperum] Nonius a Gothofredo publicatus in contentum dat usque ad PIRAEUM. Omnes vero Tullii Codices vulgatam tuentur; nec aliter Jof. Mercerus edidit.

² Se, quo melius cenaret] A thetidus lib. IV. pag. 157. E.

Σωκράτης δὲ πολλάκις κατὰ λαμ-
βάντο διαπεριπατῶν ἰσπίδας βα-
θείας πρὸς τῆς αἰτίας· καὶ πρὸς τῆς
πυθιανωρίδος π' ἡλικίᾳ, ἔλεγεν ὅ-
τι οὐκ ἔστιν οὐδὲν πρὸς τὸ δίκαιον. Xe-
nophon Memor. lib. I. cap. III.
5. Ἐπὶ ταῦτα (ὅτι) ἄνθρωποι πλε-
οκλυμενοὶ καὶ ἄλλοι, οἱ τῆς ἐπιθυμίας
καὶ τῆς ὀρέξεως, ὅσοι αὐτῶν εἰσιν. Por-
phyrius de Abstin. lib. III. cap.
26. Σωκράτης ὅσοι τῶν περὶ τὸ κα-
λὸν ἔλεγον. Vide & lib. II. de
Fin. cap. 28. ac Scholasten ad
Horatii lib. II. Serm. II, 20.

³ Ubi cum Tyrannus cenavisset Dionysius] Stobaeus Serm. XXIX. pag. 208. Διονύσιος Λακωνικὸν μέγεθος περιέμενον, ἐκ-
λίπον αὐτῷ σκεύη καὶ Λακωνικὴν
ζάμην ἐσθύνοντων ἐπὶ ἑαυτοῦ
ἦτο δὲ κατὰ τὴν αὐτῶν ἔδωκεν αὐ-
τῷ καὶ τῶν οἰκονομῶν. Ὁ δὲ οὐκ
ἔχον ἰσπὶ ταῦτα τὰ ἡδίστα, ἀ-
πέχετο ἑαυτοῦ. (Leg. ἀπέχετο ἑαυτοῦ)
ὅτι τοῦτο αὐτῷ μὴ ἤθελεν. Καὶ ὁ
ἐκείνῳ

enim rebus Lacedaemoniorum epulae condiuntur. Atque hoc non ex hominum more solum, sed etiam ex bestiis intellegi potest; quae, ut quid objectum est, dummodo a natura non sit alienum, eo contentae non quaerunt amplius. Civitates quaedam universae, more doctae, parsimonia delectantur, ut de Lacedaemoniis paulo ante diximus. Persarum a Xenophonte victus exponitur: * quos negat ad panem adhibere quicquam praeter nasturcium. Quamquam, si quaedam etiam suaviora natura desideret; quam multa ex terra arboribusque gignuntur cum copia facilia, tum suavitate praestantia?

ἰδὲν τίνα εἰν πῶποτε αὐτὸν γὰρ
ἐκλίσσας τῇ τιμῇ πάντα ἐκτλίσσας
αὐτὸν δδύναται. Ὁ δ' αὖτε, ἀ μὴ ἐστὶ
παρά σιν, πρὸ τοῦ δείπνου πόσις καὶ
τὶ ἐν τῇ Εὐρώτῃ λυγρόν. Non
aliter Plutarchus Instit. Lacon.
pag. 236. Videmus autem Cice-
ronem ab his scriptoribus dissen-
sire; quod etiam dudum notavit
Petr. Victorius Var. Lect. lib. iv.
cap. 19. Vide & Joan. Meursium
Miscell. Lacon. lib. I. cap. 8.

4 *Cursus* ad Eurotam] Vulgo
ab Eurota. Sed recte doctissimus
Bentleius: Eurotas enim sub ip-
sis prope Spartae moenibus fluit
Vide Cbr. Cellarium Geogr. lib.
II. cap. xiiii. p. 768.

5 *Ut quicquid objectum est,*
quod modo *natura*] Lego *ut*
quid *objectum est*, dummodo,
prout Eliens. fec. vel *quod a na-*
natura non sit alienum, quemadmo-
dum Vatic. exhibet. Possis eti-
am *ut quid objectum est, modo a*

natura non sit alienum. Lucre-
tio quidem, quod notavit Man-
ticius, quicquid idem est ac *quid-*
que; sed id hic locum non ha-
bet. Vide nos ad lib. iv. c. 19.

6 *Quos negat ad panem*] Hoc
tradit Xenophon Cyropaed. lib. I.
cap. II. §. 8. Hieronymus in Jo-
vin. lib. II. pag. 367. Persarum
regis Cyri vitam Xenophon octo
voluminibus explicat; poleнта &
CARDAMO & sale ac pâne cibariis
eos afferens *vitatara*. Vide his e-
undem in *Danielis* cap. vii. no-
strum de fin. lib. II. cap. 28. &
Strabonem lib. xv. pag. 1067.
Quibus autem de causis arride-
ret nasturcium, docebit Suidas in
καρπὸς, μῶα.

7 *Cum copia facilia, tum sua-*
vitae praestantia] Ita Cl. Ben-
tleius. Vulgo *facili*; quod si re-
tineatur, post reponendum *prae-*
stanti, quemadmodum fecit D.
Lambinus.

stantia? adde siccitatem, quae consequitur hanc continentiam in victu: adde integritatem valetudinis: confer sudantis, ructantis, refertos epulis, tamquam opimos boves; tum intelleges, qui voluptatem maxime sequantur, eos minime consequi; jucunditatemque victus esse in
 35 desiderio, non in satietate. Timotheum, clarum hominem Athenis & principem civitatis, ferunt cum cenavisset apud Platonem, eoque convivio admodum delectatus esset, vidissetque eum postridie, dixisse; *Vestrae quidem cenae non solum in praesentia, sed etiam postero die jucundae sunt.* Quid, quod ne mente quidem recte uti possumus, multo cibo & portione completi? Est praeclara epistola Platonis ad Dionis

pro-

[*Vestrae quidem cenae*] Duplex erat fama, quod patet ex *Athenaeo* lib. X. pag. 419. Τιμόθεος, inquit, ὁ Κόνωνος — ἀφελῶς καὶ μουσικῶς ἴσθι, ὡς οἱ παρὰ Πλάτωνα διαπνέοντες, καὶ τῇ ὑπεραίᾳ καλῶς γίνονται. Ἡγήσιππος δὲ ἐν τῆς ὑπερμενίας ἴσθι, ὡς καὶ τῇ ὑπεραίᾳ ἡ Τιμόθεος ἀπαντήσας τὸ Πλάτωνα εἶπεν, Ὑμῶς, ὦ Πλάτων, εὖ διαπνέετε μᾶλλον εἰς τὴν ὑπεραίαν, ἢ εἰς τὴν παρουσίαν ἡμῶν. Haec expressit *Helianus* V. H. lib. II. cap. 18. Plura suppeditabit *Petr. Victorius* Var. Lect. lib. xviii. cap. 3.

2 Quo cum venissem, vita illa beata] Graeca sic se habent: Ἐλθόντι δὲ μοι ὁ παῖς τῆς λειομένης αὐτοῦ βίᾳ εὐδαίμων, ἡ πελοποννησίων τε καὶ Συρακουσίων γαλιζὶν πλῆρης, οὐδὲ μὴ οὐδαμῶς ἤρσει, δις τε τὴν ἡμέ-

ρας ἡμιπλάγιον ζῆν, ἔμνησται καὶ μὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ μόνον ἡμεῖς, καὶ οὐκ ἄν ποτε ἐπιτελέοιεν τὴν βίαν. (Eg. πύτω — τὸ εἶναι ut vidit *H. Stephanus* Lex Ciceri pag. 41. & ita recte scribitur apud *Athenaeum* lib. XII. pag. 527) ἐκ τῆς τῆς τῶν τῶν εἰδῶν οὐκ ἂν φράσῃ οὐδὲς περὶ γινώσκων ὑπὸ τῷ οὐρανῷ ἀδράκων ἐκ τοῦ ἐκ τῆς οὐρανῷ δοξαίτο, οὐδ' ἔτι τῶν θανόντων ὅτι καὶ κερδίζεται σόφρων οὐδ' ἂν μελετήσῃ (in *Athenaeo* μάλιστα, forsan leg. μελετήσῃ) καὶ γινώσκων. Extant in *Platonis* *Epist.* VII. pag. 712.

3 Opulentissimi Syriae Regis Urfinus scribendum pronuntio *Assyriae*. Et quidem, si propriè loquamur, *Assyriae* fuit Rex. Sed usus auctorum facit ut perinde sit, utrum *Syriae* vel *Assyriae* regi

prop
bis:
fere
sar
rum
que,
nem
nus.
pote
esse,
Ex
erro

I

regen
pallin
eum
Jof.
pag.
ad li
cum
Inter
2 Id
lectio
4
Diod
pag.
Peire
lib. X
tur:
Ta
T
At a
P. 3

propinquos: in qua scriptum est his fere verbis: ²Quo cum venissem, vita illa, beata quae ferebatur, plena Italicarum Syracusiarumque mensarum, nullo modo mihi placuit: bis in die saturum fieri, nec umquam pernoctare solum; ceteraque, quae comitantur huic vitae, in qua sapiens nemo efficietur umquam, moderatus vero multo minus. Quae enim natura tam mirabiliter temperari potest? Quo modo igitur jucunda vita potest esse, a qua absit prudentia, absit moderatio? Ex quo Sardanapali ³ opulentissimi Syriae regis error agnoscitur, qui incendi iussit in bulto,

⁴ Haec habeo, quae edi, quaeque exsaturata libido

Hausit: at illa jacent multa & praeclara relictæ.

Quid

regem dicas; hae enim voces passim synonymae sunt; quod eum fugisse miror. Vide modo *Jos. Scaligerum* in *Anim. Euseb.* pag. 25. *Joan. Seldenum* Prol. ad libb. de *Diis Syris* cap. 1. cum *Beyerianis* additamentis, & *Interpretes* ad *Justini* lib. I. cap. 2. Ideo retinenda est Codicum lectio.

⁴ Haec habeo, quae edi] Apud *Diodorum Siculum* *Bibl. lib. II.* pag. 110. *Polybium* in *Excerpt.* *Peiresc.* pag. 22. & *Strabonem* lib. XIV. pag. 989. sic leguntur:

Ταὐτ' ἔχον, ὅσ' ἔφαγον ἐ ἰφύ-
βειον καὶ μετ' ἑρῶν

Τριπ' ἱππῶν, τὰ ὃ πολλὰ καὶ
ἐλθὶα καὶα λίαντα.

At apud *Asbenqueum* lib. VIII. p. 336.

ΚΛ'ΙΝ' ἔχον ὅσ' ἔφαγον καὶ ἰφύ-
βειον, ἐ ΣΥΝ ἑΡΩΤΙ
Τριπ' ἱππῶν, τὰ ὃ πολλὰ καὶ
ἐλθὶα πάντα ΛΕ'ΑΙΝΤΑΙ.

Sic ex antiquis Codd. edidit *Is. Casaubonus*; at cum alii dent

— τα ὃ πολλὰ καὶ ἐλθὶα
πάντα ΛΕ'ΑΙΝΤΑΙ,

ultimam vocem sic scribi debere prorsus existimo; illam enim lectionem defendit versio *Ciceronis*, ut & *Clemens Alexandrinus* *Strom.* II. pag. 491. *Dion Chrysostomus* *Orat. iv. p. 81.* Scholiastes *Aristophanis* in *Aves* vs. 1022. *Isaetæ* *Chil. III, 455.* & *Anthol. Epigr. lib. III. cap. 7.* Ibi tamen est,

Τριπ' ἱππῶν, τὰ ὃ πολλὰ &c.

Sed perperam. *Plutarchus* *Tom.* II. pag. 546 Πάν ὃ χαλεπὸν
ἐ ὁ Κράτης πρὸς τὸ

D d 3

Ταὐτ'

Quid aliud, inquit Aristoteles, in bovis, non in regis sepulchro inscriberes? Haec habere se mortuum dicit; quae ne vivus quidem diutius habebat, quam fruebatur. Cur igitur divitiae desiderantur? aut ubi paupertas beatos esse non sinis? Signis, credo, tabulis, ludis. Si quis est, qui his delectetur, nonne melius tennes homines fruuntur, quam illi, qui his abundant? est enim earum rerum omnium ² nostra urbe summa in publico copia: quae qui privati habent, nec tam multa; & raro vident, cum in sua rura venerunt: quos tamen pungit aliquid, cum, illa unde habeant, recordantur. ³ Dies deficiat, si velini paupertatis causam defendere: aperta enim res est, & cotidie nos ipsa natura admonet;

Ταῦτ' ἔχον, ὅσ' ἰφθαλμοὶ ἐ φέρουσιν, ἐ μὴ ἰσχύουσιν.

Τίπτε ἰσάδον,

ἀντίγραψι το

Ταῦτ' ἔχον, ὅσ' ἰφθαλμοὶ ἐ φέρουσιν καὶ μὴ ΜΟΥΣΩΝ

Τίπτε ἰσάδον,

unde patet illam scripturam Cratetis parodiae debere. Vide & Laertium vi, 86. Athenaeus lib. viii. pag. 337. hanc Chrysippo tribuit

Ταῦτ' ἔχον, ὅσ' ἰφθαλμοὶ καὶ ἰσχύουσιν καὶ μὴ τὰ ΤΟΥΤΩΝ

Ἐδλ' ἰσάδον.

Ibi lege, μὴ ΜΟΥΣΩΝ. Versuum, quos Cicero transtulit, pater est Choerilus, quod discimus ex Deipnosophistae lib. xii. pag. 529. Ad eisdem respicit Suidas in Σαυδωνιάδα, dein addit: ὅς τ' αὖτε ἐν ἰσχυρίῳ οὐ δ' ἔστι

ὁ ταχυτῆτος ἀπὸ ἰφθαλμοῦ καὶ ἰσχύος, ἀλλ' εἰς τὴν δύσιν φθόρου ἰσχύος πάντα κινεῖται &c. Ea, quod Kusterum fugit, desumpta sunt ex Theodoretī Ther. xii. pag. 179. Vide nostrum lib. II. de Fin. cap. 32. & Augustinum C. D. II, 20.

1 Signis, credo, tabulis, ludis] Corrupta dubio procul est vox ultima; quapropter sunt qui respondent, tabulis pictis. An Cicero dedit, signis, credo, tabulis, COLUMNIS? Seneca Epist. LXXXVI. Quid cum ad balnea libertinorum per-ventro? quantum statuarum, quantum COLUMNARUM est nihil sustentium, sed in ornamentum positarum, impensae causa? Et Epist. cxv. Nos circa tabulas & statuas insanimus. Nos (delectant) ingentium maculae colum-

NARUM.

admonet; quam paucis, quam parvis rebus o-
geat, quam vilibus. Num igitur ignobilitas, 36
aut humilitas, aut etiam popularis offensio Sa-
pientem beatum esse prohibebit? Vide, ne plus
commendatio in vulgus & haec, quae expeti-
tur, gloria molestiae habeat quam voluptatis.
+ Leviculus sane noster Demosthenes, qui illo
sufurro delectari se dicebat aquam ferentis mu-
lierculae, ut mos in Graecia est, insufurrantil-
que alteri, *Hic est ille Demosthenes*. Quid hoc
levius? At quantus orator? sed apud alios lo-
qui videlicet didicerat, non multum ipse secum.
Intellegendum est igitur, nec gloriam popularem
ipsam per sese expetendam, nec ignobilitatem
extimescendam. *Veni Athenas*, inquit Demo-
critus,

NARUM. Adi sis & Nonium in
lenis, ac *Quintilianum* V, 13.
Probabilis saltem est conjectura.

2 *Nostra urbe*] Vulgo *nostra*
in urbe. Praepositionem non
agnoscunt Pall. tres, Reg. Pithoe-
an. Med. Bak. & Balliol.

3 *Digi* deficiat] Sic Pal. tert.
& Vatic. ac ita Latinitati consul-
litur. Vulgo *deficiet*.

4 *Leviculus* sane noster Demo-
sthenes] Scholiastes ad *Persii* Sat.
I, 28. *Hic requiritur historia*
Demosthenis, qui cum transfret,
& a MERCENARIO tabernae digito
demonstraretur, fertur laetatus
esse, quod ab ignobilibus sciretur.
Id cum nostro levitatis inculcat
Asianus V. H. lib. ix. cap. 17.
ἐν τῇ ταβερνῇ τοῦ ἐμπροσθέντος
ἐν τῇ ταβερνῇ τοῦ ἐμπροσθέντος καὶ

ἐν τῇ ταβερνῇ τοῦ ἐμπροσθέντος, ὅστις, παρὰ τὸν
κῆρυ, ἦν ὁ αὐτοῦ ὁ ψευδολογῶν.
Plinius tamen *Demosthenem* jure
laetatum esse censet, quod illum
anq. *Attica* ipse demonstravit, ὅ-
τις ἐν Δημοσθένι. Vide lib. ix.
Epist. 23.

5 *Veni Athenas* — *neque me*
quisquam ibi agnovit] Sic Reg.
Pithoean. Med. alique plures
MSSsi. Vulgo deest ibi. Graece
ἢ ἄλλοις ἢ Ἀθηναῖς, καὶ οὐκ οἱ ἑ-
κόντες. Vide *Diogenem Laertium*
ix, 36. *Demetrius* tamen Pha-
lereus *Democritum* negat Athe-
nas venisse, quod prodidit idem
§. 37. Si tamen aliis fides, De-
moeritus *Athenis* compluribus an-
nis moratus — sonotus illi urbi
vixit, quod ipse in quodam volu-
mine testatur. Verba sunt *Valerii*
Maximi lib. viii. cap. vii, 4. ext.

loco & apud alios sit. An hoc non ita sit omni in populo? nonne omnem exsuperantiam virtutis oderunt? quid? Aristides (malo enim Graecorum, quam nostra proferre) nonne ob eam causam expulsus est patria, quod praeter modum justus esset? Quantis igitur molestiis vacant, qui nihil omnino cum populo contrahunt? quid est enim dulcius otio literato? his dico literis, quibus infinitatem rerum atque naturae, & in hoc ipso mundo caelum, terras, maria cognoscimus. Contempto igitur honore, contempta etiam pecunia, quid relinquitur, quod eximescendum sit? exsilium, credo, quod in maxumis malis ducitur. Id si propter alienam & offensam populi voluntatem malum est: quam sit ea contemnenda, paulo ante dictum est. Sin abesse patria miserum est; pleinae miserorum provinciae sunt, ex quibus admodum

ubi locus, quem frustra, sicut putato, tentarunt alii. Is sic se habet yit. Pyth. §. 173. ubi loquitur de Legislatoribus Pythagoreis: Οἱ δὲ κατὰ πρῶτον Ἡράκλειτον, ἡγάγαν Ἐφισίους ἵφθι τὴν νόμον, ἀπαγχαλὶ τὴν πολιτικὴν ἔχοντι ἀνδράσιν. Mihi rescribendum videtur, οὐ γὰρ κατὰ πρῶτον Ἡράκλειτον, ἡγάγαν Ἐφισίους ἵφθι τὴν νόμον, ἀπαγχαλὶ τὴν πολιτικὴν ἔχοντι ἀνδράσιν. Mutatio certe minima sit & sensus exurgit commodus. De re ipsa vide Aristotelem Polit. III, 13, 17.

3 Ita locuti sunt] Sic Reg. Vulgo sunt.

4 Quod praeter modum justus esset] Memorabilis est historia, quam hisce verbis narrat Corn. Nepos Aristid. cap. 1. Aristides quidem cum intelligeret reprimi concitatam multitudinem non posse cedenque animadverteret quendam scribentem, ut patria pelleretur; quassisse ab eo dicitur, quare id faceret, aut quid Aristides commisset, cur tanta poena dignus duceretur? Cui ille respondit, se ignorare Aristidem; sed sibi non placere, quod cupide elaborasset, ut praeter ceteros justus appellaretur. Eandem fere refert Plutarichus Tom. I. p. 323.

modum pauci in patriam revertuntur. At multantur bonis exfules. Quid tum? parumne multa de toleranda paupertate dicuntur? jam vero exsilium, ¹ si rei naturam, non ignominiam nominis quaerimus; ² quantum demum a perpetua peregrinatione differt? in qua aetates suas philosophi nobilissimi consumpserunt, Xenocrates, Crantor, Arcesilas, Lacydes, Aristoteles, Theophrastus, Zeno, Cleanthes, Chrysiippus, Antipater, Carneades, Panaetius, Clitomachus, Philo, Antiochus, Posidonius, innumerales alii: qui semel egressi, numquam domum reverterunt. At enim sine, ignominia adficere Sapientem: de sapiente enim haec omnis oratio est, cui jure id accidere non possit: nam jure exsulantem consolari non oportet. Postremo ad omnis casus facillima ratio est eorum, qui ad voluptatem ea referunt, quae sequuntur in vita; ut quocunque haec loco suppe-

¹ Si rei naturam] Cl. Bentleio sic reponenti credimus. Vulgo verum.

² Quantum demum a perpetua] Reg. Pitheoan. & alii Codices, quantum damna perpetua. Lege quantum tandem a perpetua &c.

³ Patria est, ubicumque est bene] Versus est ex deperdita Tragodia desumptus, cui respondet hic Aristophanis in Pluto juxta finem:

Πατρίς γάρ ἐστι πᾶν, ὅ, ἂν
πράττῃ τις εὖ.

Eadem mens est illius Euripidei:

Ὡς πανταχόθι γὰρ πατρίς, ἢ βό-
σκουσα γῆ.

Ejusdem est & istud,

Ἄπασα δὲ χθὼν ἀνδρὶ γυναι-
κασί.

Extant apud Stobaeum Serm. xxxviii. pagg 230, 234. Vide sis Tb. Gatakerum ad Antonini vi, 44.

⁴ Mundanum, inquit] Plutar-
chus περὶ φρον. p. 600. Ὁ δὲ Σω-
κράτης βίβλοι, σὺν Ἀθηνάϊοι
δὲ Ἑλλῶν, ἀλλὰ ΚΟΣΜΙΟΣ ὡς
φύσις. Arrianus Epiet. lib. I.
cap. 9. Τί ἄλλο ἀπολείπεται τῆς
ἀνθρώπου, ἢ τὸ τοῦ Σωκράτους, με-
τὰ τὸ πρὸς τὸ πυνόονον καλῶς
εἶναι, σιτῶν ὅτι Ἀθηνάϊος; ἢ Κερειδὲς
ἄλλ' ὅτι ΚΟΣΜΙΟΣ; Similia De-

moenii

suppeditetur, ibi beate queant vivere. Itaque ad omnem rationem Teucris vox accommodari potest,

— *Patria est, ubicumque est bene.*

Socrates quidem cum rogaretur, cuiatem se esse diceret, *Mundanum*, inquit: totius enim mundi se incolam & civem arbitrabatur. Quid T. Albucius? nonne animo aequissimo Athenis exsul philosophabatur? cui tamen illud ipsum non accidisset, si in republica quiescens, Epicuri legibus paruisset. Quis enim beatorum Epicurus, quod in patria vivebat; quam quod Athenis, Metrodorus? *6* aut Plato Xenocratem vincebat, aut Polemo Arcesilam, quo esset beatorum? Quanti vero ista civitas aestumanda est, ex qua boni sapientesque pelluntur? *7* Damaratus quidem *8* Tarquinii regis nostri pater, tyrannum Cypselum quod ferre non poterat, fugit Tarquinius Corintho; & ibi suas fortunas

procriti, Theodori, Diogenis feruntur dicta. Vide Laertium II, 99. vi, 63, 98. Stobaeum Serm. xxxviii. pag. 231. Lucianum *βίον ἀπὸ τοῦ* pag. 375. & Arrianum Epiet. lib. III cap. 24.

5 Epicuri legibus paruisset] Pro Epicuri mente sapientem non tradunt bene multi. Vide Menagium ad Laertii X, 119. Hinc *ἀπὸ τοῦ βίου* decantissimum fuit huiusmodi philosophi dictum, de quo Plutarchus Tom. II. pag. 1128. Themistius Orat. xvi. pag. 324. *Ἐπικουροῦ βίου τὸ ἀποφαινεῖν τὰς ἐξουσίας*. Leg

6 Aut Plato Xenocratem vincebat, aut Polemo Arcesilam] Dionys. Lambino placet an Plato — an Polemo. Forſan melius repandas, ut Plato Xenocratem vincebat, aut Polemo Arcesilam, quem admodum diſerte Reg. Pithoean. Med. Bak. & Petrenſ.

7 Damaratus quidem] Sic Reg. Pithoean. & Balliol. Vulgo Damaratus quidem.

8 Tarquinii Regis nostri] Tarquinium Priscum dicit. Historiam fuisse narrat Livius lib. I. cap. 34. Dionysius Halicarnassensis lib. III. cap. 46. & alii.

nas constituit, ac liberos procreavit. Num stulte anteposuit exsiliū libertatem domesticæ servituti? Jam vero motus animi, sollicitudines, ægritudinesque oblivione leniuntur, traductis animis ad voluptatem. Non sine causa igitur Epicurus ausus est dicere 'Semper in pluribus bonis esse sapientem, quia semper sit in voluptatibus. Ex quo effici putat ille, quod quaerimus, ut Sapiens semper beatus sit. Etiamne, si sensibus carebit oculorum si aurium? Etiam: nam ista ipsa contemnit. Primum enim horribilis ista caecitas quibus tandem caret voluptatibus? cum quidam etiam disputent, ceteras voluptates in ipsis habitare sensibus: quæ autem aspectu percipiantur, ea non versari in oculorum ulla jucunditate: ut ea, quæ gustemus, olfaciamus, tractemus, audiamus, in ea ipsa, ubi sentimus, parte versentur: in oculis tale nihil fit; animus accipit quæ videmus. Animo autem multis modis variisque delectari licet, etiam si non adhibeatur aspectus. Loquor enim de docto homine & erudito, cui vivere est cogitare: Sapientis autem cogitatio non ferme ad investigandum

¹ *Semper in pluribus bonis esse sapientem*] Sapiens videlicet est vir bonus, & Epicurus ἀγαθὸν φησι τὸς ἰδόντι τὴν ἀρετήν. Vide Laertium X, 132, 138. Hinc καὶ ἐπιστῶν ὁ σφόδρ. ἰὼν αὐτοὺς ποδαίρου statuit §. 118.

² *C. Drusi*] Valerius Maximus lib. VIII. cap. VII, 4. *Consimilis perseverantiæ Livius Drusus, qui*

aetatis (forſan effoetis) viribus & acie oculorum deſectus, juxta civile populo benigniſſime interpretatus eſt, utiliſſimaque diſcere id cupientibus monumenta compoſuit. Nam ut ſenem illum natura, caecum fortuna facere potuit; ita neutra interpellare valuit, ne non animo & videret & vigeret. Merito mirantur, hunc Livium inter

JCT

gandum adhibet oculos advocatos. Et enim si
 nox non adimit vitam beatam, cur dies nocti
 similis adimit? nam illud Antipatri Cyrenaici
 est quidem paulo obscoenius, sed non absurdâ
 sententiâ est: cujus caecitatem cum muliercu-
 lae lamentarentur, *Quid agitis?* inquit: *an vo-*
bis nulla videtur voluptas esse nocturna? Appium
 quidem veterem illum, qui caecus annos mul-
 tos fuit, & ex magistratibus & ex rebus gestis
 intellegimus, in illo suo casu nec privato nec
 publico muneri defuisse. ² C. Drusi domum
 compleri a consultoribus solitam accepimus:
 cum, quorum res esset, sua ipsi non videbant;
 caecum adhibebant ducem. Pueris nobis Cn. 39
 Aufidius praetorius, & in senatu sententiam di-
 cebat, nec amicis deliberantibus deerat, & Grae-
 cam scribebat historiam, & ³ videbat in literis.
 + Diodotus Stoicus, caecus multos annos no-
 strae domi vixit: is vero, quod credibile vix
 esset, cum in philosophia multo etiam magis
 assidue quam antea versaretur, & cum fidibus
 Pythagoreorum more uteretur, cumque ei libri
 noctes & dies legerentur, quibus in studiis ocu-
 lis

Jctos non fuisse relatum à Pom-
 ponio Digg. lib. I. Tit. II, 35
 seqq.

³ Videbat in literis] Pariter
 Sophocles in Oedip. Tyrann. v.
 396.

— οὗτος ἐὼς πῦρ κέρδιον
 Μόρον ΛΕΔΟΡΚΕ, τῷ τῶνδε δ'
 ἴδου τὸ φῶς.

Hoc olim monuit Pet. Victorius
 Var. Lect. III, 20.

⁴ Diodotus Stoicus] Ejus passim
 meminit Cicero. Auctor Dialogi
 de Orator. cap. 30. Cicero re-
 fert se apud Quintum Mucium
 jus civile didicisse; apud Philonem
 Academicum, apud Diodorum
 Stoicum omnes philosophiae par-
 tes penitus hausisse. Omnino lege
 Diodotum Stoicum. Respicit e-
 gregius ille scriptor ad nostri
 Brutum capp. 89, 90.

Geome-

lis non egebat: tum quod sine oculis fieri posse vix videtur, ¹ geometriae munus tuebatur, ver-
bis praecipiens discentibus, unde, quo, quam-
que lineam scriberent. Asclepiadem ferunt,
non ignobilem ² Eretricum philosophum, cum
quidam quaereret, quid ei caecitas adtulisset,
respondisse *Puero ut uno esset comitator*. Ute-
nim vel summa paupertas tolerabilis sit; ³ si li-
ceat, quod quibusdam Graecis cotidie: sic cae-
citas ferri facile possit, si non desint subsidia
valeru-

¹ Geometriae munus] Sic phi-
losophiae munus alibi noster. Longe
vero mirabilius est, quod de Di-
dymo narratur Alexandrina. Hi-
eronymus de viris Illust. cap. cix.
Didymus Alexandrinus captus à
parva aetate oculis, & ob id ele-
mentorū quoque ignarus, tantum
miraculum sui omnibus praebuit,
at Dialecticam quoque & Geo-
metriam, quae vel maxime visu
indiget, usque ad perfectum didi-
cerit. Vide sis etiam *Sozomenum*
III, 15. Socratem IV, 25. & a-
lios. Quin & *Cassiodorus de Inst.*
Div. Liter. cap. 5. postquam de
Didymo verba fecerat, subdit de
partibus Asiae quendam ad nos
venisse *Eusebium* nomine, qui se
infantem quinque annorum sic cae-
catum esse narrabat, ut finistrum
ejus oculum fuisse excavatum or-
bis profundissimus indicaret: dexter
vero globus vitreo colore confusus
sine videndi gratia infructuosus
nibusolvebatur. Hic — disci-
plinas omnes & animo retinebat,
& expositione planissima lucidabat.
Ne autem laboret Annalium fides,

facit *Nicolaus Sanderfonius*, apud
Cantabrigienses *Matheseus* Pro-
fessor; nam cum, dum secundus
laberetur aetatis annus, oculis
privarunt variolae. Nihilominus
tamen Mathematicarum discipli-
narum peritissimus est, easque
summa cum laude jam nunc do-
cet vir eximius.

² Eretricum philosophum] Ve-
teres editt. *hec in exercitum phi-*
losophum, quod *Andr. Schotto* Nod.
Cicer. II, 21. placere non debuit.
MSSi fere vel *Haereticum* vel
metricum vel *criticum* vel *heretri-*
cum vel *erretricum*, ut *Reg. &*
Pithoean quae quidem lectiones
ad *Petr. Viatorii* conjecturam quasi
manu ducunt, eamque merito re-
ceptam esse suadent. Illi tuendae
hunc *Diogenis* locum profert vir
doctissimus: *Καὶ τρίτος ἀπ' αὐτοῦ*
οἱ περὶ Μουσίου τ' Ἐρετρίου καὶ
Ἀκλινιάδου τ' Φιλίππου, κατὰ γο-
ρας ἀπὸ Στίλπωνα καὶ ἰσὺς μὲν τῶν
ἡλικιῶν ἐπὶ ὁμογενεῶν ἀπὸ
ἡ Μουσίου, ἘΡΕΤΡΙΑΚΟΙ. Ex-
tat lib. II. §. 105. & nisi fallor,
rem plane conficit. Addi tamen
potest

valetudinum. Democritus, luminibus amissis, alba scilicet discernere & atra non poterat; at vero bona, mala; aequa, iniqua; honesta, turpia; utilia, inutilia; magna, parva poterat: & sine varietate colorum licebat vivere beate: sine notione rerum non licebat. Atque hic vir ¹ impediri etiam animi aciem aspectu oculorum arbitrabatur: & ⁶ cum hi saepe, quod ante pedes esset, non viderent, ⁷ illa infinitatem omnem peragrabat, ut nulla in extremitate con-

potest illud §. 126. Ἀσκληπιάδην τῷ Πλάτωνα ἐπεισάγων τὸ αὐτῶν (Μυιδήμων) ἔγινετο ἐν Μεγάροις πρὸς Σπύλωνα — καὶ μίχθη μὴ τῷ αὐτῷ ἡλικίᾳ ἀποσπόμενον Ἐρετρίκοις ἢ ἐκλήθηναι ἀπὸ τῆς πατρὸς τοῦ, ἔπει δὲ ὁ λόγος. Hinc patet non esse cur Eretrium vel Eretriacum cum D. Lambino reponamus; licet enim Eliens. sec. Eretrium representet, ad rationem tamen *Viborianam* proprius accedunt reliqui Codices, hique philosophi passim dicuntur *Eretrioi*. Vide *Laertium* I, 17, 18, 19. II, 61, 85, 126, 144. IV, 33. VI, 91. & *Athenazum* lib. II. p. 55. D.

3 Si liceat, quod quibusdam Graecis quotidie] Nimirum mendicare; quae honesta est ἀποσώματος & à Lambino probe intellecta. *Ursinus* coniecit, si liceat, quod quibusdam Graecis, quiritare. Sed non est audiendus.

4 Et sine varietate] Reg. & Pithoean. & si varietate. For. san. ei sine varietate &c.

5 Impediri etiam animi aciem]

Hanc ob causam oculis se privasse dicitur; *Plutarchus* tamen rem non ita se habuisse contendit. Vide *Menagium* ad *Laertii* IX. §. XLIII, 3. Noster de *Fin.* lib. V. cap. 29. Democritus (*vere falsone* quaeremus) dicitur oculis se privasse. Lego *vere falsone* non quaeremus; hanc enim disquisitionem sibi non suscipiendam esse *Tullius* arbitrat. *Hieronymus* ad *Abigaum* Epist. xxxii. p. 205. Quosdam etiam mundi philosophos legimus, ut totam cogitationem ad mentis cogerent puritatem, sibi oculos eruisse. Vide & lib. II. advs. *Jovin.* p. 365. *Porphyrum* τὰ πρὸ ἀποχῆς lib. I. cap. 36. & *Agellium* X, 17.

6 Cum hi saepe quod ante pedes esset non viderent] Sic *Cl. Beneticius*, ut hi ad oculos referantur. Vulgo cum alii saepe quod ante pedes esset non viderint. At viderent est in *Reg. Pithoean.* & *Med.*

7 Illa infinitatem omnem peragrabat] Vulgo ille infinitatem omnem peregrinabatur: sed praepositionem deesse vidit *Lambinus*.

confiteretur. ¹ Traditum est etiam, Homerum caecum fuisse. ² At ejus picturam, non poësin, videmus. Quae regio, quae ora, qui locus Graeciae, ³ quae species formaque pugnae, quae acies, quod remigium, qui motus hominum, qui ferarum, non ita expectans est, ut quae ipse non viderit, nos ut videremus, effecerit? ⁴ Quid ergo? Aut Homero delectationem animi ac voluptatem, aut cuiquam docto defuisse, quam arbitramur? ⁵ An, ni ita se res haberet, ⁶ Anaxagoras, aut hic ipse Democritus, agros & patrimonia sua reliquissent? huic discendi quaerendique divinae delectationi

toto

nus; quare legit, ille in infinitatem omnem peregrinabatur. Viro doctissimo praevit Joan. Rivius ad Ciceronis Brutum cap. XC. Eam sane conjecturam quodammodo firmiter Pal. quint. & Bak. qui illam infinitatem repraesentant. Eliens autem sec. praec. clare dat, ille infinitatem omnem peragravit. Lucretius I, 75.

Atque omni immensum peragravit mente animoque.

Seneca Epist. LXXVIII. Rerum naturam peragranti nunquam in fastidium veritas venit. Vide si & lib. II. Fin. cap. 31. ac Laetantium Div. Inst. lib. IV. cap. II, 3. Opus tantum est, ut illa, scilicet acies animi, legatur: ac ita Reg. & Pithoean.

¹ Traditum est etiam, Homerum caecum fuisse. Sunt qui volunt hoc praec. senio contigisse. Vide Joan. Brodaeum Miscell. V, 9. & Scholiasten ad Luciani Tom.

II. pag. 17. Sane, quod monuit Valerius Paterculus lib. I. cap. 5. Homerum fuisse caecum, canitum potest, omnibus scilicet verbus est. Quin & Luciani Ver. Hist. lib. II. pag. 676. On. pag. inquit, essi eu phos. w. (O. phos) ex aora wq. ad ed. dyara, ad. in. h. m. p. l. Fabulam exinde natam tradit Suidas, in. w. q. d. in. d. p. a. u. s. & d. a. & d. d. u. w. q. d. u. r. x. x. x. Ex Hesychio Mithis legendum i. x. x. x. At vero caecum fuisse nullus dubito. Hinc sub Demodoeci persona semet ipsum describere suspicatur. Maximus Tyrus. Diss. XXII. eumque velut oculis captum habere statuerit, quod ex Pausania & Cedreno notavit V. C. Glib. Cuperus Apotheos. pag. 6. Vide & L. Allatium de Patr. Hom. cap. 8.

² At ejus picturam, non poësin videmus. Vult noster, Homerum

toto
fiam,
quam
at ve
ferun
quen
qua
tinge
iple
furdie
ster N
le au
ria.

ita res
tobis a
& hinc
natur a
pag. 18
F. v. q. d.
Tom.
torem v
Galeani
dit Cic
seu faci
perperat
Gib. C.
3 Q
naz] V
quae p
dumus
Gebbar
formam
xix, 10
ad Flori
4 Q
lestation
ergo aut
anini.

toto se animo dedissent? Itaque augurem Tiresiam, quem Sapientem fingunt poetae, numquam inducunt deplorantem caecitatem suam: at vero Polyphemum Homerus, cum inmanem ferumque finxisset, cum ariete etiam conloquentem facit, ejusque laudare fortunas, quod, qua vellet, ingredi posset, & quae vellet, attingere. Recte hic quidem: nihilo enim erat ipse Cyclops, quam aries ille, prudentior. ⁵ In 40 surditate vero quidnam est mali? Erat surdaster M. Crassus: sed aliud molestius, quod male audiebat: etiam si, ut mihi videbatur, injuria. ⁶ Epicurei nostri Graece fere nesciunt, nec Graeci

ita res describere, ut eae ipsae Reg. Pithoean. Med. Bak. Balliol. nobis ante oculos esse videantur, & sex Gebhardiani.

& hinc ἀναδῶ ζῳγράφου compa- 5 An, ni ita se res haberet] Vulgo aut, ni ita se. Nos Eli-
natur apud Athenaeum lib. IV. ens sec. paruimus.

pag. 182. A. eumque τὸ ἑξῆς 6 Anaxagoras — Democritus] Tom. II. p. 6. Vide & scriptorem vitae Homericas in Opusc. Vide Menagium ad Laertii II, 6. IX, 35.

Galeani p. 401. Certe non tradit Cicero, se Homeri picturam seu faciem pictam vidisse: quod perperam censuit vir doctissimus 7 Cum ariete etiam colloquen-
Gib. Cuperus Apotheos. pag. 10. tem facit] Arietem sane Polyphemus adloquitur Odyss. I, 447. Sed nullibi dicit, quae narrat Cicero: quapropter hoc παραπομπῇ videtur ἀπὸ τῆς πηγῆς.

3 Quae species formaque pugnae] Vulgo quae species formae, quae pugna. Lectionem quam 8 In surditate — M. Crassus] Laudat Nonius in surditatem.

dimus exhibent duo Codices 9 Epicurei nostri Graece fere nesciunt] Faernus legendum putabat opici nostri, eamque conjecturam optimam judicabat Ursinus. Forſan Epicureos fugillat ob neglecta linguarum humaniorumque literarum studia, sicut eorum pater, Ciceroni passim indoctus audit.

4 Quid ergo? Aut Homero delectationem animi] Vulgo quid ergo aut Homero ad delectationem animi. Praepositionem nesciunt

Graeci Latine: ergo hi in illorum, & illi in horum sermone surdi ¹ omnes. Quid? nos in his linguis, quas non intellegimus, quae sunt innumerabiles, surdi profecto sumus. At vocem citharoedi non audiunt: ne stridorem quidem ferrae tum, cum acuitur; ² aut grunditum, cum jugulatur, suis; nec, cum quiescere volunt, fremitum murmurantis maris. Et, si cantus eos forte delectant; primum cogitare debent, antequam hi sint inventi, ³ multos beate vixisse [sapientes:] deinde multo maiorem percipi posse legendis his, quam audiendis, voluptatem. Tum, ut paulo ante caecos ad aurium traducebamus voluptatem, sic licet furdos ad oculorum. Et enim qui secum loqui poterit, sermonem alterius non requireret. Congerantur in unum omnia, ut idem & oculis & auribus captus sit: prematur etiam doloribus acerrumis corporis;

1 Omnesque id nos] Officit sensui vox media. Manucius & Lambinus reponunt omnesque item, vel itidem, nos. Mihi prorsus videtur delenda, nec eam agnoscunt MSS. Balliol. & Bak. Forte tamen, interpunctione mutata, rescribamus, illi in horum sermone surdi omnes. Quid? Nos in his linguis, quas non intellegimus — surdi profecto sumus.

2 Aut grunditum, cum jugulatur, suis] Vulgo jugulatur suis. Nos autem Victorianos Codices sequendos duximus, quibuscum faciunt Reg. Pithoean. Vatic. & Gemblac. Ita sane legit etiam Nonius in grunnire.

3 Multos beate vixisse sapientes] Uncinis vocem cinximus ultimam; quod Cl. Bentleius iure faciendum notavit.

4 Quoniam mors ibidem est] Apertum Glossema, quod sagacissimus Bentleius primus vidit.

5 Nihil sentienti receptaculum] Lego sentiendi, prout diserte Reg. Pithoean. Med. ac Bak. & hanc lectionem praestat Augustinus Epist. LII. In portu, inquit, sentiendi vel nullus omnino sit — vel beatus. Portui vero tranquillo placidoque mors pallam comparatur. Vide Senecam Consol. ad Polyb. cap. 28. Epist. LXX. & in Agamemnon. vs. 592.

corporis; qui primum per se ipsi plerumque
conficiunt hominem: fin forte longinquitate
producti vehementius tamen torquent, quam ut
causa sit cur ferantur: quid est tandem, dī bo-
ni! quod laboremus? portus enim praesto est,
[+ quoniam mors ibidem est] aeternum, nihil
sentienti receptaculum. ⁶ Theodorus Lyfima-
cho mortem minitanti: *Magnum vero, inquit,
effecisti, si cantharidis vim consecutus es.* ⁷ Paul-
lus Perfi deprecanti, ne in triumpho duceretur:
In tua id quidem potestate est. Multa primo
die, cum de ipsa morte quaereremus; non
pauca postero cum ageretur de dolore, sunt
dicta de morte: quae qui recordetur, haud sane
periculum est, ne non mortem aut optandam
aut certe non timendam putet. Mihi quidem
in vita servanda videtur illa lex, quae ⁸ in Grae-
corum conviviiis obtinet; Aut bibat, inquit, aut
abeat.

ac Amm. Marcellinum XXXI, 5.

⁶ Theodorus Lyfimacho] Hac
de re sic Seneca de Tranq. cap.
xiv. Minabatur Theodoro philoso-
pha Tyrannus mortem — Habes,
inquit, ut tibi placeas; hemina

sanguinis in tua potestate est. Va-
lerius autem Maximus lib. VI.
cap. II., 3 ext. Theodorus Cyre-
naeus Lyfimacho regi mortem sibi
minitanti, Enimvero, inquit, mag-
nifica res tibi contigit, quia can-
tharidis vim affectus es. Stobae-
us Serm. II. pag. 31. Θεόδωρος

ἡ Εὐρηναῖος, Λυσίμαχον τὸ βασι-
λεὺς ἀπειλήσας αὐτὸν ἀναισθη-
τῆσαι, Εὐρηναῖος μοι, ἔγωγε, εἰ βασιλεὺς
ἦν, ὅμως κόνειον ὄντα ἔχον.

Vel ibi scribendum *πανδάρου*, vel,
quod puto verisimilius, aliam fa-
mam secutus est auctor ille. Pari
modo Perdiccae respondit Dio-
genes, uti quidem tradit Laërtius
VI, 44.

⁷ Paullus Perfi deprecanti] Ita
Reg. Pithoean. Med. & Petrenf.
ac eorum fide sic edidi. Vulgo
Persae, quod eodem redit; nam
rex ille Macedonum *Perfes* vel
Persa vel *Perseus* Latinis dicitur.
Vide Nic. Heinsium ad Velleii Pa-
terculi lib. I. cap. ix, 4.

⁸ In Graecorum conviviiis ob-
tinet] Vulgo *obtinetur*. Eliens.
sec. continetur, quod nihili est.
Omnino legendum *obtinet*, ut
E e z nos

abeat. Et recte. Aut enim fruatur aliquis pa-
riter cum aliis voluptate potandi; aut, ne
sobrius in violentiam violentorum incidat, an-
te discedat: sic injurias fortunae, quas ferre
4 Inequas, defugiendo relinquant. Haec eadem,
quae Epicurus, totidem verbis 2 dicit & Hiero-
nymus. Quod si hi philosophi, quorum ea sen-
tentia est, ut virtus per se ipsa nihil valeat, om-
neque quod honestum nos & laudabile esse di-
cimus, id illi cassum quiddam & inani vocis
sono decoratum esse dicant; 3 & tamen semper
beatum censent esse sapientem: quid tandem
a Socrate & Platone profectis philosophis 4 fa-
ciendum, vides: quorum alii tantam praestan-
tiam in bonis animi esse dicunt, 5 ut ab his cor-
poris & externa obscrentur: alii autem haec
ne bona quidem dicunt; in animo reponunt
omnia. Quorum controversiam solebat tam-
quam honorarius arbiter, judicare Carneades:
nam

nos edidimus; id quod flagitavit
Latini sermonis ratio. *Dei to*
h' n' d' a' n' d' u' vide Des Erasmus
Adag. Chil. l. Cent. X, 47.

1 Ne sobrius in violentiam vi-
olentorum; Bak. habet *violenti-*
tiam multorum; Balliol. autem
multorum violentiam. Ipse qui-
dem vulgati retineo lectionem,
quod etiam Reg. & Pithocan.
faciunt: nam quod ait *Mnephobus*
apud *Athenaeum* lib. II. p. 36.

Τοῖς μὲν μέγαν πόντον καὶ τὸν
κεντρὸν

Εὐρυπιδαν *φεῖν, ἂν εἰ ὑπὸ τῶν*
καὶ, ὑπὸ τῶν
Εὐριπίδης ibidem:

Πληγὰς ὁ καὶ τοῖς λούροις
1. διὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἕρμα

Vide & pag. 38 E. *Alexis* apud
eundem lib. X. pag. 401.

— *Φίλοι γὰρ ἡ μακρὰ συνέστα*
2. καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἕρμα

καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἕρμα
καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἕρμα

Ἰνδὸν ἡ οὐρανὸν καὶ τὸν ἕρμα
καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἕρμα

Τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἕρμα
καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἕρμα

Εὐδὸς ἀντηκρούς: ἡδὲ λούροις
καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἕρμα

Ἰνδὸν τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἕρμα
καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἕρμα

Sic recte distinxit hos versiculos
magnus ille *Grotius* Excerpt. p.

nap
der
me
val
Sto
C
loc
adm
tam
tua
phil
man
tari
me
mel
tio
qu
fum
tiam
581.
Ode
Dial.
pag
2.
Pitho
mus.
3 I
Vel c
lenda
tamen.
4 P
Pitho
multi
pote
5. E
obscu

nam cum, quaecumque Bona Peripateticis, eadem Stoicis Commoda viderentur; neque tamen Peripatetici plus tribuerent divitiis, bonae valetudini, ceteris rebus generis ejusdem quam Stoici; cum ea, re, non verbis ponderarentur; causam esse dissidendi negabat. Quare hunc locum ceterarum disciplinarum philosophi quemadmodum obtinere possint, ipsi viderint: mihi tamen gratum est, quod de Sapientium perpetua bene vivendi facultate dignum quiddam philosophorum voce profitentur. Sed quoniam 42
mane est eundem, has quinque dierum disputationes memoria comprehendamus. Equidem me etiam conscripturum arbitror: ubi enim melius uui possumus hoc, 7 cuicuiusmodi est, otio? ad Brutumque nostrum hos libros alteros quinque mitemus; a quo non modo impulsus sumus ad philosophas scriptiones, verum etiam laceffiti. In quo quantum ceteris profu-

ruri

581. Adi sis & Horatium lib. I. Od. xviii, 71 ac Lucianum in Dial. Junonis & Jovis Tom. I. pag. 216.

2. Dicit Hieronymus. Reg. Pithoean. & Med. dicit Hieronymus. Forte dicit Hieronymus.

3 Et tamen semper beatum] Vel cum Lambino Bentleioque delenda est vox prima; vel leg. at tamen.

4 Faciendum, vides] Sic Reg. Pithoean. Med. Balliol. aliique multi Codices. Vulgo faciendum

5 Ut ab his corporis & externa obscurantur] Sic Balliol. Med. &

veteres editi. Vulgo ut ab his corporis externa observant. Reg. & Pithoean. corporis & externa observant; unde Cl. Bentleius legit corporis & externa obruantur, 6 Causam esse dissidendi] Vulgo desiderandi. Sed editionum vetustiarum lectionem merito revocavit Cl. Bentleius, quam & Eliens. repraesentat.

7 Cuiusmodi est] De hac voce multis egit J. F. Gronovius ad Agellii lib. II. cap. 8. Eum vide.

8 Ad philosophas scriptiones] Nonius in laceffere & scriptio dat philosophiae scriptionem & scriptio-

turi sumus, non facile dixerimus: nostris quidem acerbissimis doloribus, varisque & undique circumfusus molestiis alia nulla potuit inveniri levatio.

nes. Multi Codices philosophicas
scriptiones. At recte recepta est
lectio, quam praestant Ursin. Pall.
sec. quart. aliique libri. Sic φι-
λόσοφοι σύγγραμματα, αποδιδόντες, υπό-
δεικνυσι, λόγοι, μέθοδοι &c. passim
dicunt Graeci. Vide modo Sy-
nesium Dion. p. 35, 36, 38, 48.
& Theodoretum Haer. Fab. lib. II.
cap. 3. Origenes in Celsum lib.
I. pag. 50. de Phaedone: ἄπο-

οικῶμεθα, inquit, ἑτεροῦ αἰ-
τῶν μεταγγαγῆς ἐκ φιλοσοφίας ἀπα-
ντῶν ὁ Σενεκάτιος. Vox istius nihil
significat. Lego in istis αἰσθη-
σις Pacuvius apud Agellium N. A.
xiii, 8. Ego odi homines ignavia
opera, & philosophia sententia.
Cui quidem dicto tubens adien-
tior, & simul his in Tusculana
curis finem pono.

F I N I S,

A
n

Nu

A

Ambr
Anach
Andre
Antho
Apule
Arrian
Athen
August
Aucto
Callim
Charis
Cicero

Cleme
Cleom
Cyrill
Diogen
Diome
Dion
Diony

I N D E X

AUCTORUM veterum qui in Com-
mentario defenduntur, emendantur,
aut notantur.

Numerus Romanus librum, Barbarus caput
indicat.

- A**ELIANUS I, 41.
 Alciphron IV, 7. V, 27.
 Ambrosius V, 22.
 Anacharsis V, 32.
 Andronicus Rhodius IV, 6, 7, 8. 34.
 Anthologia Epigrammatum V, 35.
 Apuleius III, 17, 27. V, 8.
 Arrianus I, 48. IV, 7.
 Athenaeus I, 43. III, 18. IV, 32. V, 27, 35.
 Augustinus I, 16. V, 23.
 Auctor Dialogi de Oratoribus V, 39.
 Callimachus IV, 11.
 Charisius II, 5, 20.
 Cicero de Orat. I, 4.
 ——— Pro. Sextio V, 27.
 ——— Famil. III, 16.
 ——— Acad. V, 30.
 ——— De Fin. II, 18. V, 39.
 ——— Offic. 5, 16.
 Clemens Alex. IV, 1. V, 16.
 Cleomedes II, 6.
 Cyrillus I, 24. IV, 1.
 Diogenes Laertius I, 43. II, 18. IV, 8.
 Diomedes II, 8.
 Dion Chrysostomus IV, 7.
 Dionysius Halic. V, 6.

- Epiphanius I, 31.
 Fulgentius IV, 29.
 Galenus 7.
 Hierocles IV, 7.
 Hieronymus III, 28. IV, 1.
 Hesychius Milefius V, 32.
 Isidorus I, 12.
 Iustinus M. III, 10. IV, 15.
 Lactantius I, 5, 21, 31.
 Liuius I, 46.
 Lucianus I, 161.
 Lucretius I, 10.
 Mamertinus (Cl.) V, 12.
 Marcellinus (Ann.) V, 22.
 Maximus Tyrus I, 12. V, 32.
 Nemefius III, 21.
 Nonius IV, 29. V, 6, 9, 31.
 Nonnus II, 31.
 Origenes I, 24, 31. II, 21. V, 42.
 Ovidius I, 49.
 Plato II, 13. V, 12, 35.
 Plutarchus II, 6. IV, 5. V, 8, 17.
 Priscianus II, 2.
 Quintilianus I, 24. V, 16.
 Scholiastes Dionysii Periegete I, 72.
 ——— Pindari I, 46.
 ——— Sophocles II, 8.
 ——— Statius V, 27.
 Seneca II, 21. III, 28. IV, 36.
 Sextus Empiricus I, 8.
 Stobaeus I, 10, 24, 47. IV, 8, 13. V, 3, 34.
 Suidas I, 24. V, 3, 32, 39.
 Synesius V, 3.
 Tatiſus (Achilles) I, 16.
 Tertullianus II, 21.
 Themistius V, 37.
 Tzetzes I, 16, 47.
 Valerius Maximus V, 20, 22, 38.
 Velleius Paterculus V, 21.
 Zenobius I, 48.

I N D E X

R E R U M & V E R B O R U M.

A.

ABAEITA abſtinentia, inno-
centia, frugalitas III, 8.
Abuti intemperanter otio I, 3.
Academia Tufculani II, 3.
III, 3.
Academicorum quatuor Libri
II, 2.
Accius I, 44. IV, 25. ejus
Menalippus III, 9.
Accufabilis IV, 35.
Acheron I, 16. Acheruntis
transveſtio 5. Acheruntia
templa 21.
Achilles III, 9. trahit Hec-
torem I, 44. Achille Ho-
merico quid foedius IV, 23.
Acuti in morbum incidunt tar-
dus IV, 14.
Admirabiliter dicere IV, 16.
Aeacus I, 41.
Aeeta, Solis filius III, 12, 18.
Aegritudo III, 10. An cadat
in ſapientem 4. effectus ejus
13. Solutio totius hominis
25. Pars perturbationis ex
opinato malo IV, 6, 16.
Aegrotatio animi IV, 11, 13.
Aegroti non convaleſcentes mu-
tatione loci juvabantur IV,
35.
Aegyptii condiunt mortuos I,
45. Eorum cautela in violando

Ibide V, 27.
S. Aelius cordatus egregie I, 9.
Aemulatio IV, 8, 26. Ab-
mulationes et cupiditates I,
19. V (10).
Aerumna IV, 8.
Aes Corinthium in aemigdem
incidit tardus III, 14.
Aefchines III, 26.
Aefchyli Promethæus III, 31.
Aefculapii liberorum porticus
II, 15.
Aefopus II, 16. Itatus non e-
git IV, 25.
Aetas volat I, 31. Aetas ſep-
tem ſapientium IV, 3.
Aeterna moliri dicet I, 38.
Aeternitas unde efficitur I, 23.
Afflictio IV, 8.
Afranſus poeta IV, 20, 25.
Africanus Allienum protegit
IV, 21.
Agamemno I, 37. Accianus
et Homericus III, 26. Iur-
gans IV, 23.
Agamedes Apollini Delphis tem-
plum exaedicavit II, 47.
Agere animam I, 9.
Agricola ſeret vites alteri ſeculo
I, 14.
Agrorum ſimilitudo cum animo
II, 5.
Ajax I, 41. III, 5. IV, 22,
23. ejus mors III, 29.
Alacritas inaniſ IV, 16.

Albinus

- Albinus in Latio cadens I, 37.
 T. Albucius Athenis exul aequi-
 simo animo philosophabatur
 V, 37.
 Alcaeus IV, 33.
 Alcibiades se afflicto I, 32.
 Alcidas Rhetor I, 48.
 Alcmaeo III, 5.
 Alei campi III, 26.
 Alexander interemit Clitum
 IV, 37.
 Amasinius IV, 3.
 Amare carissimos aequè ac se
 rectum et verum III, 29.
 Amator differt ab amante
 IV, 12.
 Amatorius sermo est diligalium
 plusquam se. III, 29.
 Ambitio causa eversionis urbi-
 um III, 22.
 Ambitiosi perferunt multa V,
 27.
 Ambrosia I, 26.
 Amor levitatis plenus IV, 32.
 eo incensi perferunt multa
 V, 27.
 Amphiarus II, 24.
 Anacharsis Scythes V, 32.
 Anacreontis Poësis amatoria IV,
 33.
 Anapaëti pedis usus in hortati-
 one militari apud Spartiatas
 II, 15.
 Anaxagoras I, 43. doctor
 Archelai V, 4.
 Angor IV, 8.
 Animatus bene, animosus I, 9.
 Animus quid I, 9. ejus duae
 partes apud Pythagoreos et Pla-
 tonem IV, 5. humani com-
 paratio cum Deo V, 13.
 ejus medicina mire neglecta
 III, 1. ejus manus est rati-
 one bene uti III, 7. ejus
 similitudines cum corpore
 II, 22. sempiternum esse
 primus dixit Pherecydes I,
 16. Ubi eum esse credide-
 rit Cicero I, 29. decernere
 oportet a corpore I, 31.
 Animus aeger semper errat.
 III, 3. cum re concidit
 valens tentari morbo non potest
 IV, 14.
 Anquirere IV, 21.
 Anticlea Ulyssi pedes ablucens
 V, 16.
 Antiochus III, 25. V, 8.
 peregrinatus V, 37.
 Antipater peregrinatus V, 37.
 Antiquitatis authoritas I, 12.
 M. Antonius genu terram teti-
 git in dicendo II, 23. elo-
 quentissimus V, 19.
 Anxietas differt ab angore
 IV, 12.
 Aper Erymanthius IV, 22.
 Apollini dicati cygni I, 30.
 Apollo Pythius I, 9. Sanctus
 IV, 34.
 Ἀποκατεργῆν Liber Hegesiae in
 dictus I, 35.
 Apus Caecus V, 38. ejus
 necromantia I, 16. Carmen
 IV, 2.
 Apricans Diogenes V, 32.
 M. Aquilius V, 1.
 Aquilonis horriſer ſtridor I,
 28.
 Aquinius V, 22.
 Arceſilas peregrinatus V, 37.
 Archelaus diſcipulus Anaxagorae
 V, 4. Perdiccae filius 12.
 Archilochus regnante Romulo
 I, 1.
 Archimedis Sphaera I, 25.
 ſepulchrum ejus indagavit Ci-
 cero V, 23.
 Archytæ vita V, 22.
 Arena: in arena accipere plagas
 II, 19.

II, 10.
 Argia sacerdos I, 47.
 Argivi III, 22.
 Argo I, 20.
 Argonautarum princeps IV, 32.
 Arionem Methymnaeum excep-
 pit Delphinus II, 27.
 Aristides patria expulsus, quod
 praeter modum iustus V, 36.
 Aristo Chius V, 8, 9. senten-
 tia ejus de dolore II, 6.
 Aristogiton I, 49.
 Aristoteles I, 39. de animo
 I, 10. peregrinatus V, 37.
 unde dicere caepit I, 4.
 Accusatio veterum Philoso-
 phorum III, 28. judicium
 de busto Sardanapali V, 35.
 Aristoxenus de animo I, 10.
 is et Dicaearchus condiscipu-
 li 18.
 Arma membra militis II, 15.
 Arpinas Ciceronis V, 26.
 ἀρρωστήματα aegrotationes IV,
 10.
 Aruns IV, 22.
 Artemisia, Mausoli uxor III,
 31.
 Asclepiades Eretricus philoso-
 phus V, 39.
 Aspis in Aegypto non violatur
 V, 27.
 Asservire alicui rei II, 23.
 Athamas III, 5.
 Athletae voracitas II, 16.
 M. Atilius V, 5.
 Atlas V, 3.
 Atomorum turba potest efficere
 omnia I, 11.
 Atrous I, 44. filii ejus irati
 IV, 36. praeceptum ejus
 V, 18.
 Atticorum genus II, 1.
 Avaritia IV, 11.
 Auctoribus optimis uti debet va-

lere plurimum I, 12.
 Avernus lacus I, 16.
 Cn. Aufidius praetorius caecus
 V, 39.
 Augurari alicui mortem, hono-
 rem &c. I, 40.
 Aulis I, 48.
 Avocatio Epicuri a cogitanda
 molestia III, 15.
 Australis ora 28.
 Aut bibat aut abeat V, 41.

B.

Beatus IV, 17. quis Metro-
 doro II, 6. non est beatus,
 cui terror impendit V, 21.
 Bellerophon III, 16.
 Benefacta omnia in luce se col-
 locari volunt II, 25.
 Bene vivere V, 5.
 Bionis facietum de Agamemnone
 III, 26.
 Biton et Cleobis I, 47.
 Bona quae putantur IV, 31.
 Bona corporis appellantur,
 quia sunt sumenda V, 27.
 Bonorum tria genera Peripateti-
 cis V, 30.
 Boni omnes non beati V, 5.
 boni viri 10.
 βέλους, voluntatem IV, 6.
 Bruti liber de Virtute V, 1.
 L. Brutus I, 37. IV, 1, 22.

C.

Cachinnatio vituperatur IV,
 31.
 Cadmi filia Ino. I, 12.
 Caecilianum de paupertate III,
 23.
 Caecilius de amore IV, 32.
 Caecitas

- Caecitas horribilis V, 38.
 Calamitatis nomen in quibus re-
 bus ponatur III, 34.
 Q. Caepio V, 6.
 Q. & C. Caesares V, 19.
 Calanus Indus II, 21.
 Calatinus I, 46. sepulchrum
 ejus 7.
 Callimachus I, 39. Epigram-
 ma ejus 34.
 Callipho V, 30, 31.
 Calx in decurrendo, pro meta;
 video calcem; ad quam cum
 sit decursum I, 8.
 M. Camillus I, 37.
 Canes Hyrcaniae I, 45.
 Canis in Aegypto non violatur
 V, 27.
 Cannae I, 37.
 Cantharidis vim consequi V,
 40.
 Capena porta I, 7.
 Carendi verbi vis explicata
 I, 36.
 Carminibus tradiderunt praecep-
 ta Pythagorei IV, 2.
 Carneades Academicus Cyrenae-
 us IV, 3. infectator Stoi-
 corum IV, 24. peregrina-
 tus V, 37. disputatio ejus
 de aegritudine Sapientis: pa-
 tria capta III, 22. ei pla-
 cuit Socratica ratio V, 4.
 ejus beata vita V, 39.
 Carnificina est aegritudo III,
 13.
 Casus quae importet V, 10.
 M. Cato III, 28. ei de bello
 Punico aliud visum quam L.
 Lentulo III, 21. ejus Ora-
 tio I, 2. scriptum I, 30.
 mors I, 30.
 Caucasus II, 9. ejus radi-
 ces 21. nives V, 27.
 ei affixus Prometheus 3.
 Causa discissionis nostrae
 nictus naturae III, 15.
 sa morbi inventa, medicu-
 rationem inventam putant
 III, 10.
 Cautio sapientis IV, 8.
 Celeritas animi I, 19. corpo-
 ris et ingenii IV, 23.
 Celtiberi II, 27.
 Centauri sanguis II, 8.
 Cepheus stellatus V, 3.
 Cerberus triceps apud inferos
 I, 5.
 Charmadas I, 24.
 Chrylippus peregrinatus V, 37.
 quid, censeat caput in conso-
 lando III, 31. ejus senten-
 tia de inopinatis III, 22.
 definitio fortitudinis IV, 22.
 ipsius et Stoicorum ratio de
 perturbationibus partiendis et
 definiendis IV, 5.
 Cineas Pyrrhi legatus, magni
 memoriae I, 24.
 Clastidium IV, 22.
 C. Claudius, Caeci filius, M.
 Tuditanus, consules I, 1.
 Clavus clavo ejciendus IV, 35.
 Clazomenae I, 45.
 Cleanthes III, 31. condici-
 pulus Dionysii II, 24. pe-
 regrinatus V, 37.
 Cleobis et Biton I, 47.
 Cleombrotus Ambracieta I, 24.
 Clepsydra II, 26.
 Clepsidra II, 9.
 Clitomachus peregrinatus V,
 37. Liber ejus ad consolan-
 dos Carthaginienses cives IV,
 III, 22.
 Cocyti fremitus I, 15.
 Codrus I, 48.
 Coenum omne male olet IV,
 24.
 Cogitatio diurna juvat III, 30.
 Cogitatio

Cogitare est vivere docto ho-
 mini V, 38.
 Colligere seipsum IV, 36.
 Commercium habere cum Mūsīs
 V, 23.
 Condire mortuos I, 45.
 Condocefacere V, 31.
 Confidens III, 7.
 Conscientia nullum majus virtu-
 ti Theatrum II, 25. Con-
 scientia mordere IV, 26.
 Consolantium officia III, 31.
 consolatio Ciceronis III, 28,
 31.
 Consolationis liber in medio
 maerore scriptus IV, 29.
 Constantia scientiæ est IV, 37.
 Consecratio laborum iuvat ad
 doctores II, 24.
 Contentio I, 46.
 Contentionibus viguit Philoso-
 phia II, 2.
 Contortulae conclusionum
 V, 18.
 Contractio animi recte non fit
 IV, 31.
 Contractumque animi III,
 34.
 Contrahere nihil cum populo
 praestat V, 36.
 Contrariorum contraria sunt con-
 sequentia V, 17.
 Conturbatio IV, 8.
 Convenae V, 20.
 Convivae in epulis caneant ad
 tibicinem de clarorum homi-
 num virtutibus I, 2.
 Convivia Graecorum V, 41.
 Corculum I, 9.
 Corinthia II, 13. Corinthi-
 um aes IV, 14.
 Cornicum diuturnitas I, 34.
 Corporis faces I, 19.
 Cotes sera pullos IV, 14.
 Crantor III, 6, 29. peregri-

natus V, 37. ejus consola-
 tio I, 48.
 M. Crassus semel ruit III, 15.
 surdaster V, 19.
 P. Crassus V, 19.
 Crescentia perniciofa sunt viti-
 ofa nascentia IV, 18.
 Cretum leges II, 13.
 Critias in Theramene teterri-
 mus I, 40.
 Crito Socratis I, 43.
 Critolai Libra V, 17.
 Culcitra plumea III, 19.
 Culpa non est, cum id, quod
 praestari ab homine nequit,
 evenierit III, 16.
 Cymae III, 12.
 Cygni dicati Appollini I, 30.
 Cypselus tyrannus Corinthi
 V, 37.
 Cyrenaeorum opinio, de ae-
 gritudine III, 13. de ino-
 pinatis 22.
 D.
 Decii II, 23. tres VI, 37.
 Decursus est ad Calceum I, 8.
 Dedecore nihil pejus II, 52.
 Deservescere IV, 36.
 Dejanira II, 18.
 Deinde postea IV, 22.
 Delectatio IV, 9.
 Delphos I, 47.
 Demaratus, pater Tarquinii
 V, 37.
 Democritus lustravit ultimas ter-
 ras IV, 19. 25. Athenas
 venit V, 36. cecus 39.
 de animo I, 11.
 Demosthenes septimo die post
 filiae mortem immolans hosti-
 am reprehenditur ab Aeschine
 III, 14.

- III, 26. ejus vigiliae IV, 19, 25. leviculus ob gloriam V, 36.
- Dentium crepitus IV, 8.
- Deus Platonis in Timaeo I, 25. qui intelligitur a nobis 27. Deo uni dei caeteri concesserunt, ut divinaret 47. Deorum opinio imbuunt omnium gentium animos 13. Diis immortalibus satis fieri censebant dolore III, 29.
- Desiderium IV, 9.
- Desideriis coniunguntur omnia ad victum V, 34.
- Desperatio IV, 8.
- Despicientia I, 40.
- Deucalion I, 10.
- Diagoras Rhodius Olympionices I, 46.
- Dialecticorum catagoremata IV, 9. Dialecticis imbui I, 7.
- Dicaearchus de animo I, 10. is et Aristoxenus condiscipuli 18. negavit immortalitatem 31. accusat Platonem de amore IV, 34.
- Dies et longinquitas est tarda medicina III, 16.
- Digito quæm attingere V, 19.
- Dinomachus V, 30.
- Diodorus peripateticus V, 30, 31.
- Diodotus Stoicus V, 39.
- Diogenes pauper III, 29.
- Babylonius Stoicus IV, 3.
- Cynicus frustratur Alexandrum V, 32. ejus jocus de sepultura I, 43.
- Dionis propinqui V, 35.
- Dionysius Stoicus II, 10.
- Heracleotes II, 24. Corinthii pueros docebat III, 12. Syracusanorum tyrannus V, 20. cenavit apud Lacedaemonios 34.
- Discere est recordari II, 24.
- Discordia IV, 9.
- Dissensionibus viguit Philosophia II, 2.
- Divina bona V, 27.
- Dolor IV, 8. an summum malum; certe malum II, 5. res tristis II, 7. quid 14. medicina ejus 18.
- C. Drusi consultores V, 38.
- Dulcicula potio III, 19.
- E.
- Eurytus philosophus II, 26.
- Ebrietas differt ab ebriositate IV, 12.
- Efflare animam I, 9.
- Ejulatus ne mulieri quidem concessus II, 22.
- Elamentabilis gemitus II, 23.
- Elisius Terinaeus I, 48.
- Eloquentia vis divina I, 26. effectus ejus est audientium approbatio II, 1.
- Empedoclis sententia de animo I, 9.
- Endymionis fabula I, 38.
- Ennius, natus anno 411. Urbis I, 1. iram ait initium infantiae IV, 23. Mentio etiam illius occurrit I, 12, 44, 49. II, 1. III, 3, 26. IV, 8.
- Ennoia notitias rerum I, 24.
- Ennoia continua & perennis notio I, 10.
- Epaminondas I, 46, 49. II, 23. fidibus cecinit I, 2. habet aliquid praedicabile V, 17.
- Ephori Lacedaemone I, 42.
- Epicharmus Siculus I, 8.
- Epicurus

Epictetus non dicit sibi constanter & convenienter V, 9. non multum differt a iudicio serarum 26. Liber ejus de summo bono III, 18. divisio cupiditatum V, 33.

Epigoni II, 25.

Epularum mos vetus apud Romanos IV, 2. epulis magistratum praecinunt fides. Ibid.

Equi Pelopis Neptunii II, 26.

Erecthei filiae I, 48.

Erymanthia belua II, 9. Erymanthus aper IV, 22.

Euphronis cantores III, 19.

Euripides I, 48. IV, 29. animum dicit Deum I, 26. auditor Anaxagorae III, 13. Euripideum carmen III, 25.

Eurotas II, 14. V, 31.

Eurypylus I, 16.

Euryteus II, 8.

Euthynous I, 48.

Ex animi sententia I, 9.

Exanclare I, 49.

Exanimatio IV, 8.

Excandescencia IV, 9.

Excors I, 6. excordes &c. dicuntur a corde 9.

Exedo V, 6. exest III, 13.

Exerceat se quisque in arte quam novit I, 18.

Exercitus nomen unde & labor II, 15.

Exierant de potestate irati IV, 36. exisse ex potestate III, 5.

Expingere V, 39.

Exilii solatium IV, 37.

F.

Fabius pictor I, 2.

Fabricius I, 49. C. Fabricius III, 23.

Facilitas IV, 12.

Fama popularis imitatrix gloriae III, 2.

Fannii historia IV, 17.

Felis in Aegypto non violatur V, 27.

Fenestrae animi sunt oculi & aures I, 20.

Fidens II, 7.

Fidentia IV, 37.

Fides praecinunt deorum pulvinibus IV, 2. magistratum epulis Ibid.

Fines bonorum quot sententiae diversi V, 30.

Flagitiosi IV, 32.

Formido IV, 8.

Fortis III, 7. fortes fortuna juvat II, 4.

Forticulus II, 9.

Fortitudo III, 17. ejus definitio IV, 24. sine ira est nec ratione expers IV, 23.

Fortuna cedat beatae vitae V, 25.

Fortunatus Damocles V, 21.

Fremitus murmurantis maris V, 40.

Fructuosa aratio V, 31.

Frugalitas III, 8. IV, 16.

frugi homines Ibid. frugi homo omnia recte facit. Ibid.

Furiae quaedam sunt perturbationes III, 11.

Furiosus non est dominus rerum suarum III, 5.

Furor III, 5. amoris IV, 35.

G.

Gallo torquis detractus a Torquato IV, 22.

Ganymedes I, 26. ejus raptus IV, 33.

Gaudere

Gaudere in sinu III, 21.
 Gaudium aliud laetitia IV, 31.
 Stoicum IV, 6. Gaudia be-
 atae vitae V, 24.
 Geminus ad Cannas cecidit I,
 37.
 Genera principiorum I, 10.
 Gentium majorum dii I, 12.
 Gentium consensio est lex na-
 turae 13.
 Geometrarum mos sumendi pro
 concessio V, 7. Geometria
 honorata Graecis I, 2. me-
 tiendi ratiocinandique utilitate
 hujus artis terminaverunt mo-
 dum Romani Ibid.
 Gladiatores aut perditii homines
 aut barbari II, 16. eorum
 spectaculum an crudele Ibid.
 Gladiatorium est stomachari, ut
 sit fortis IV, 21.
 Gloria ut umbra sequitur virtu-
 tem I, 45. est solida res
 III, 2. ejus cupiditas IV, 11.
 Gloriandus V, 17.
 Gorgias Platonis V, 12.
 C. Gracchi ratio & effundendi
 aerarii & tamen verbis defen-
 dendi III, 20.
 Gracchus pro patria apud Luca-
 nos caesus I, 37.
 Ti. Gracchus IV, 23.
 Graeci in conviviis nominant,
 cui poculum tradituri sint
 I, 40.
 Graecia magna I, 16. IV, 1.
 V, 4. Graeciae mos habere
 adolescentes amore conjunctos
 V, 20. Graecorum Gym-
 nasia IV, 33.
 Grandiloquus V, 30.
 Gravedinosus IV, 12.
 Grunditus suis V, 30.
 Gymnici ludi II, 25.

H.

Halicarnassus III, 31.
 Harmodius I, 49.
 Hebetes cito in morbum inci-
 dunt IV, 14.
 Hector IV, 22. ad currum
 religatus I, 44. Naevianus
 IV, 31.
 Hecuba in canem conversa III,
 26.
 Hedychrus III, 19.
 Hegesias Cyrenaeus I, 34.
 Heraclides auditor Platonis V, 3.
 Heraclitus Physicus V, 36.
 Hercules IV, 22. deus I, 12.
 Hercule digna laus II, 7. in
 Oeta ejulans magnitudinem
 dolorum Ibid.
 Herillus V, 36.
 Hermodorus princeps Epheso-
 rum V, 36.
 Herodotus I, 47.
 Hesiodus I, 41. ante Romanos
 conditam I, 1.
 Hieronymus V, 41. dolore
 vacare dixit summum bonum
 II, 6.
 Hippocentaurus I, 37.
 Hippodamia III, 12.
 Hippolyti odium mulierum IV,
 11.
 Homerus I, 41. III, 9. IV,
 22. ante Romanos conditam
 I, 1. Aequalis Lycurgi V,
 3. Philosophorum Plato I,
 32. caecus 39. ejus Ne-
 cyia I, 16. fictio de Ga-
 nymede I, 26.
 Homericus Agamemno III, 26.
 Homo frugis omnia recte facit
 IV, 16. Homo talis, qualem
 animi ejus affectus V, 16.
 Homo

Homunculus I, 9. humilis
V, 23.
Honorati I, 35.
Honos alit artes I, 2.
Hortensii memoria I, 24.
Hortensius Ciceronis II, 11.
Humani I, 16.
Humana semper sunt homini in-
dita III, 14.
Humilitas non prohibet beatum
esse V, 36.
Hydra generatus Cerberus II, 8.
Hydrali voces audire III, 18.
Hyperis fluvius I, 39.
Iactatio IV, 9.
Ius in Aegypto non violatur
V, 37.
Ibycus Rheginus IV, 33.
Ignobilitas non prohibet beatum
esse V, 36.
Imbecillitas sibi indulget IV, 11.
Immodestia spiritus accendit mag-
nos viros II, 15.
Imperare sibi VI, 19.
Imperatorium laborem facit le-
viorem honos II, 25.
Imperia non sunt Peripateticis
sine acerbitate injuria IV, 19.
Impingere alicui calicem mulsi
III, 19.
Inimicitia peccatorum videtur
data illis, qui sine dolore fe-
runt injuriam IV, 20.
Incidere in aeruginem IV, 14.
Incurvescere I, 28.
Industria V, 27.
Indigentia IV, 9.
Indolentia non potest nec debet
esse III, 6.
Inferorum fictio I, 16.
Infinitas animi IV, 39.

Infra actio animi II, 7.
Ingeniis nonnunquam viro
concessum II, 22.
Ingenii magis est levotare men-
tem a sensibus I, 16.
Ingeniosus melancholici I, 35.
Ingressio IV, 22.
Inhospitalitas IV, 11.
Inimicitia IV, 9.
Injuriam accipere praestat quam
facere V, 19.
Innocens V, 14. innocentia
II, 8.
Ino, Cadmi filia I, 12.
Infantia est omnis animi com-
motio III, 4. ea & ira fi-
miles IV, 23.
Insanire cum ratione IV, 35.
Infantia III, 4.
Insipientes infanti apud Stoicos
IV, 24.
Intemperantia sors perturbatio-
num IV, 9.
Interfascere V, 14.
Inveteratio IV, 37.
Invidentia, invidere III, 9. 10.
IV, 7. 8.
Iphigenia I, 28.
Ira IV, 9. prohibenda in pu-
niendo I, 25. differt ab
iracundia IV, 12.
Iracundia est libido alescendi
III, 5. eos fortitudinis Peri-
pateticis IV, 19.
Iracundus non semper iratus
IV, 24.
Isocratis Rhetoris gloria I, 4.
Italicae mensae V, 35.
Judicia libera IV, 4.
Juno implacabilis Hercules II, 8.
Jupiter Olympius II, 16. Sa-
turnius II, 9. fabulae Cre-
tum leges II, 13. fabulis
Poetarum versatur in sagittis
amoris IV, 33. ejus ara I, 35.
F f Jus

Jus nigrum Lacedaemoniac cae-
nae V, 34.

Jus Pontificium I, 12.

Justitia III, 17. contra dolo-
rem II, 12.

Juventas pocula Deorum mini-
strat I, 26.

K.

Kakia, IV, 15.

Kathigeneia, IV, 9.

Katēgi, I, 17.

L.

Labor quid? II, 14.

Laboriosi *Ibid.*

Lacænae virgines *Ibid.*

Lacedaemone fuit Cicero V, 27.

Lacedaemoniorum victus V,
34.

Lacydes peregrinatus V, 37.

Laelius I, 46. semel consul
V, 19. ejus aetas IV, 3.

Laetabilis I, 21.

Laetificare I, 28.

Laetitia gestiens Stoicis IV, 6.
immoderata, quid? III, 10.
pars perturbationis ex inopi-
nato bono IV, 6, 15, 31.

Laius IV, 37.

Lamentatio IV, 8. lugubris,
unde? I, 13.

Lampfacum I, 43.

Laomedon I, 26.

Lapsio IV, 12.

Latinis verbis melius notata
quam Graecis III, 5.

Latnus mons Cariae I, 38.

Laudatio mortis I, 48. laudis
studiosi perferunt multa V, 27.

Lex varia II, 23. Sempronia
III, 26. in conviviiis Grae-

corum V, 41. leges duo-
decim tabularum vetant in
funeribus fletum adhiberi II,
22.

Lemnium furtum Promethei II,
9.

Lenitas a Peripateticis lentitudo
dicta IV, 19.

L. Lentulo de Bello Punico vi-
sum aliter quam M. Catoni
III, 21.

Leo Nemeaeus II, 8. IV, 22.

Leonidas I, 42, 49.

Lerna II, 8.

Lesbiaci libri Dicaearchi I, 31.

Leucadia IV, 34.

Leucas IV, 18.

Leucothea I, 12.

Leuctra Boeotia I, 46.

Leviculus V, 36.

Liber Semele natus Deus I, 12.

Liber quartus Ciceronis de Fi-
nibus V, 11.

Libido III, 11. est pars per-
turbationis ex opinato bono
IV, 6. habet ardorem III,
13. finem non invenit V, 7.

Licere id dicimus, quod cuique
conceditur V, 19.

Literarum paucis notis sonos vo-
cis infinitos terminavisse mag-
num est I, 25.

Literato otio quid dulcius V,
36.

Livius poeta anno urbis cecce ex
dedit fabulam I, 11.

Logica Stoicorum de perturba-
tionibus IV, 14.

Lucilius III, 15.

Luctus IV, 8. impudens est
moerentis, quod imperare non
liceat liberis III, 12.

Ludi gymnici II, 25.

Luna consopivit Endymionem
I, 38.

*A*egritudo, quasi solutio totius hominis III, 25.
*L*yco III, 32.
*L*ycurgi leges I, 42, 46. II, 13. ejus tempore vixit Homerus V, 3.
*L*ysimachus rex I, 43. ministrans Theodoro V, 40.

M

*M*aeotis paludes V, 17.
*M*agistratum epulae IV, 2.
*M*alitia IV, 15.
*M*alivolentia IV, 9.
*M*alum etiam mediocre magnum est III, 10. nullum nisi culpa IV, 22.
*M*arathonius taurus IV, 22.
*M*arcellus apud Clastidium fortis IV, 22. ad Venusiam cecidit I, 37, 46.
C. *M*arii varices II, 13, 20. comparatio cum Catulo V, 19.
*M*aria III, 5.
*M*aris & animi comparatio V, 6.
*M*athematici illustres apud Graecos I, 2. eorum mos V, 7.
*M*atuta I, 12.
*M*ausolus, Cariae Rex III, 31.
*M*aximus I, 46. *Q*. *M*aximus III, 28.
*M*edeae amor IV, 32. misedaeae III, 26.
*M*edici toto corpore curando etiam minimae parti si condoluit medentur III, 34.
*M*edicina inventioni Deorum consecrata III, 1. animorum IV, 27.
*M*ediocritates, naturales vel opinabiles III, 31. perturbationum 10. vitiorum IV, 26.

*M*edius locus semper infimus in rotundo V, 24.
*M*elancholia, III, 5.
*M*emoria, Platoni quid I, 24.
*M*enalippus Accii III, 9.
*M*enoeceus I, 48.
*M*enon, liber Platonis I, 24.
*M*ens bona in homine optimum V, 23. se ipsa qui agnoscat 25. lactans Epicuri III, 18. perfecta V, 13. ei regimen animi a natura datum III, 5.
*M*ercatoris fortuna rudentibus apta V, 14.
*M*ercatus Graeciae V, 3.
*M*etelli quatuor filii honorati I, 35. Metellorum sepulchrum I, 7.
*M*etrodori jactatio contra fortunam V, 9. Scepſii memoria I, 24.
*M*etus III, 11. IV, 37. V, 18. est absentium rerum IV, 4, 16, 30. habet humilitatem III, 13. de eo Stoici IV, 6.
*M*idas cepit Silenum I, 48.
*M*iles, ignavus ac timidus, fugiendo saepe perit, cum ei, qui stat, nihil tale eveniat II, 22.
*M*iltiadis tropaea IV, 19.
*M*inervae in clypeo sui similem speciem inclusit Phidias I, 15.
*M*inos I, 5. verè judex 41.
*M*isandriae IV, 11.
*M*iseri V, 6.
*M*isericordia III, 10. IV, 8.
*M*isogynus Atilii IV, 11.
*M*odestia III, 8.
*M*odestus IV, 16.
*M*oeror IV, 8.
*M*olestia IV, 8.
*M*orbi, ex corrupto sanguine,

Opinionis malum, non naturae,
expituita redundante aut bili
IV, 10. animi pernicioso
res quam corporis III, 3.

Morosi iracundi IV, 24.
Mors, an malum I, 5. quid,
9. aut summum bonum, aut
certe non malum 46.

Motus turbidi IV, 5.

Mulceber II, 9.

Muliercula V, 36.

Mulieres Indae, cum maritis
mori expetentes V, 27.

Mulierofitas IV, 10, 11.

Multitudinis iudicio non standum
II, 25.

Musae, humanitas & doctrina
V, 23.

N.

Naevius I, 1. Naevianus He-
ctor IV, 31.

Nasica corculum I, 9.

Natura fert in omnibus rebus
ut senescant II, 2. necopi-
natorum III, 22. quidque
perfectum esse voluit V, 13.

vitiosa V, 32. eam ido-
neam complexa studia valent

II, 4. eam intueri & per-
spicere eaque optima duce

cursum vitae conficere III, 1.
eam mos vincere non potest

V, 27.

Naturale nihil nimium IV, 26.

Neapoli aegrotavit Pompeius
I, 35.

Necessaria artificia I, 25.

Nectar I, 26.

Nexvia I, 16.

Nuxvomaria I, 16.

Nemeaeus leo II, 8. IV, 22.

Neoptolemus II, 1.

Neptunus I, 46. omnipotens

IV, 34. Neptunii equi

II, 26.

Nequitia contrariis frugalitati
II, 35.

Nestor V, 3.

Nicocreon, rex Cypri II, 21.

Nihili homo III, 8.

Nioba lapidea III, 26.

Niptrae Pacuvii II, 20.

M. Nobilior I, 2.

Nomina imposuisse rebus Pytha-
goras credidit summae sapien-
tiae I, 25.

Non tibi hoc soli III, 33.

Nosce te, id est, nosce animum
tuum I, 22.

Noxam morbi IV, 10.

Nox non adimit vitam beatam
V, 38.

Nudare inter cives corpora si-
gilitii principium est IV, 33.

Numa Pythagoreus existimatus
IV, 1.

O.

O.

O.

Oblectatio V, 23.

Obtrectatio IV, 26.

Oceani freta I, 20.

Octavii (Cn.) caput praecidi iussit
Cinna V, 19.

Oculi et aures fenestrae animi
I, 20.

Odium IV, 9.

Oenei partus II, 28.

Oeta II, 7.

Offensio Stoica quid pariat
IV, 11.

Officii iudicium in dolore
III, 27.

Oileus III, 29.

Olympia I, 46. Olympiorum
victoria 17, 20.

Opinari III, 25.

Opinatio Stoicorum IV, 7.

dolor III, 21.
 Orationes rebus transactis scribe-
 bantur IV, 25.
 Orestes III, 5, fabula Euri-
 pidis IV, 29.
 Origines M. Catonis I, 2.
 IV, 2.
 Orpheus I, 41.
 Otio literato quid dulcius?
 V, 36.
 P.
 Pacideianus IV, 21.
 Pacuvii Niptrae II, 20.
 Palamedes I, 41.
 Panaetius animos interire statuit
 I, 32. epistola laudat Car-
 men Appii Caeci IV, 2.
 peregrinatus V, 37.
 Parietinae III, 22.
 Parrhasius I, 2.
 Pastus suavissimus animorum ob-
 lectatio solertiae V, 23.
 IV, 6.
 Patibilis IV, 23.
 Patroclus medicus II, 15.
 Paullus ad Cannas I, 37, 46.
 L. quid respondit Persae
 V, 40.
 Pavor IV, 8.
 Paupertatis solatia III, 23.
 causam siqui velit defendere,
 dies deficiat V, 35.
 Peccare nemini licet V, 19.
 Pelopis filius Thyestes I, 44.
 equi II, 26. eo natus
 III, 12.
 Perfricisti os III, 18.
 Peripatetici perturbari animos
 necesse dicunt esse IV, 17.
 et naturale et utile esse 19.
 sorum sententia in consolando
 II, 31.

Pernicitas V, 15.
 Persae mortuos cera circumlitos
 condunt I, 45. eorum rex
 magnus V, 12. victus nas-
 turcium, 34.
 Perses captus III, 22. depre-
 cans triumphum V, 40.
 Perturbationis definitio Zeno-
 nis IV, 6. aliorum 15.
 perturbatio universa IV,
 27. perturbationes animi
 III, 4. 6. omnes in nostra
 potestate IV, 31.
 Phaedrus Platonis I, 23.
 Phalaridis taurus II, 7.
 Pherecrates Pthiota senex I,
 10.
 Pherecydes Syrus sub Tullio
 I, 16.
 Phidiae Minerva I, 15.
 Phiditia Lacedaemoniorum
 V, 34.
 Philippus quod minitatus est
 Lacedaemoniis IV, 14.
 Philo alio tempore instituit re-
 thorum praecepta tradere, a-
 lio Philosophorum II, 3.
 Philoctetes gemens II, 7.
 Philosophari necesse sed paucis
 II, 1.
 Philosophi non parentes decre-
 tis suis II, 4. nomina sua
 inscribunt libris, quos scri-
 bunt de contemnenda gloria
 I, 15. eorum vita commen-
 tatio mortis est I, 30.
 Philosophia, perfecta I, 4.
 mater artium, donum, inven-
 tum deorum I, 26. cultu-
 ra animi II, 5. paucis ju-
 dicibus contenta II, 1.
 vitae dux V, 2. ejus vis
 II, 4. effectus IV, 38.
 eam patritam et avitam esse
 ait Theophrastus I, 19.
 Phliantem

Phliuntem venit Pythagoras
V, 3.
Pictorum et poetarum portenta
I, 6.
Pigritia IV, 8.
Pila diligenter ludit Pythagoras
V, 20.
L. Pisonis cognomen III, 8,
20.
Plato, de animo I, 10, 11.
ex sua civitate eduxit Poetas
II, 20. lustravit ultimas ter-
ras IV, 19, 25. ejus vita
V, 22. Platonica de mundo
et mente I, 17.
Plebeius Philosophus I, 23.
Plumbeus in Physicis &c. I, 29.
Poenior I, 34.
Poeta, vi divina I, 26.
quisque sibi optimus videtur
V, 22. Poetae auxerunt er-
rorem de inferis I, 16.
molliunt animos inducendo
lamentantes fortissimos viros
II, 10. eorum genus anti-
quissimum e doctis I, 1.
corruptela III, 2. iis nul-
lus olim honor I, 2.
Polycteti I, 2.
Polyphemus Cyclops V, 39.
Pompeii infelicitas post mor-
bum I, 35.
Pontificium jus I, 12.
Ponti ostium vidisse I, 20.
Populus exsuperantiam virtutis
odit V, 36.
Posidonius II, 24. peregri-
natus V, 35.
Potini urbem I, 37.
Praecipua vel producta Stoico-
rum V, 16.
Praeclare nihil quis facit, nisi
quod libeat IV, 19.
Praedicabilis V, 17.
Praemeditatio rerum futurarum

male reprehensa Epicuro
III, 16.
Praestantia debent dici, quae ha-
bent aliquam comparisonem
V, 13.
Priamus, honoratus quinquagiri-
ta filiis I, 35. lacrimavit
saepius quam Troilus 39,
44. Priami domus III, 19.
Principium I, 23.
Privatus esse non poterat Dio-
nysius V, 21.
Proclivitas IV, 12.
Procreatio liberorum I, 14.
Prometheus, affixus ad Caucasum
II, 9. Aeschylus III, 31.
ejus furtum Lemnium ibid.
Pronuntiatum quod est verum
aut falsum I, 7.
Prudentia III, 17. ea nihil
dulcius I, 39. sine ea non
potest intelligi virtus II, 12.
Psychomantium I, 48.
Ptolemaeus laudat cibarium pa-
nem V, 34.
Pudor IV, 8. eo multi saepe
fracti sunt II, 21.
Pugiles, cestibus confusi, II, 17.
ingemiscunt 23.
Pulchritudo corporis & animi
IV, 13.
Pyrrhonis sententia de dolore
II, 6.
Pythagoras IV, 1. discipulus
Pherecydae I, 16. lustravit
ultimas terras IV, 19, 25.
summae sapientiae credidit
imposuisse rebus nomina I,
25. ei animus numerus I,
10. Pythagorei cantibus &
fidibus usi IV, 2.

Q

Quadrati dimensio I, 24.
Quaestiosa mercatu V, 31.

Ratio

Ratio domina omnium & regina
 II, 20. praeceptis confirmat
 vim fortitudinis 34. Socra-
 ticae medicinae IV, 11.
 Ratiuncula II, 15. IV, 19.
 Recens Zenoni III, 31.
 Refellere sine pertinaciâ et
 Refelli sine iracundia II, 2.
 Remedia tolerandi doloris V, 26.
 Repens adventus III, 22.
 Repentina videntur graviora III,
 13.
 Republica, de ea libri sex IV, 1.
 Repulsa sapientis & boni viri
 V, 19.
 Res familiaris ministra & famula
 corporis I, 31.
 Res nominantur ex maiore parte
 V, 8, 31.
 Revertere I, 30.
 Rhadamanthus I, 5, 41.
 Rhetorum Epilogus I, 47.
 Rivalitas IV, 26.
 Romani invenerunt omnia per se
 sapientius quam Graeci, aut
 accepta ab illis meliora fece-
 runt I, 1. eorum ingenia
 virtutesque ad omnes artes ac
 studia IV, 1.
 Rubor IV, 8.
 Rutilius IV, 17.
 S.
 Saepe quia quidam sunt, etfi
 non semper, tales vocantur
 IV, 12.
 Sagittae Herculis II, 7.
 Salamina I, 46.
 Samnis gladiator II, 16.
 Sanctas animorum III, 4. cor-
 poris IV, 13.

Sapiens nunquam est privatus a-
 pud Stoicos IV, 23. Sapi-
 entes dicti ad Pythagorae ae-
 tatem V, 3. Sapientis pro-
 pria V, 28.
 Sapientiae definitio III, 18. IV,
 16. V, 3. ejus & stultitiae
 proprium V, 18. ea est fa-
 nitas animi III, 5.
 Sardanapalus Syriae rex V, 35.
 Scipio Pontifex maximus contra
 Ti. Gracchum IV, 23.
 Securitas V, 14.
 Sempronius lex III, 20.
 Senarioli V, 3.
 Sensum esse in morte credidit
 antiquitas I, 12.
 Septenarii I, 44.
 Serrae stridor V, 40.
 Serviliorum sepulchrum I, 47.
 Silenus a Mida captus I, 48.
 Simonidis carmen I, 42.
 Simulare irasci oratorem non de-
 decet IV, 25.
 Sisyphi prudentia I, 41.
 Socrates Alcibiadi persuasit inter
 ipsam & bajulum nihil inter-
 esse III, 32. auditor Archelai
 mutavit philosophiam V, 4.
 obsonavit ambulando famem
 V, 34. pauper III, 23. ejus
 oratio apud iudices I, 41.
 sermo dici mortis I, 24. vultus
 idem III, 15. Socraticus libellus
 III, 18.
 Sollicitudo IV, 8.
 Solon I, 46. ejus epitaphium
 I, 49.
 Sophocles III, 29. in Trachiniis
 II, 8.
 Σοφοί V, 5.
 Σώφρονος III, 8.
 Spartae exercitia puerorum II,
 13, 19. Spartiatae pueri V,
 27. Spartiatarum mora II, 15.
 Sperare

Sperare non est prudentius quam
timere I, 36.

Speusippus V, 10, 31.

Sphaerus IV, 24.

Spiniflora I, 8.

Status dicuntur controversiarum
genera III, 33.

Sellarum cufius notasse mag-
num est I, 25.

Stoici animos statuunt diu man-
furos, non semper I, 32.
breuiter adstringunt argumen-
ta III, 6. eorum laquei
V, 27. finis bonorum V,
28.

Stultitia III, 5. ejus stirpes
sunt altae 6. ei proprium
aliena vitia cernere III, 30.

Summum quid II, 18.

Superbiloquentia IV, 16.

Superbo rege Pythagoras venit
in Italiam I, 16.

Superbum est roganti non res-
pondere I, 8.

Surdus in ea lingua, quam quis
non intelligit V, 40.

Synephebi I, 14.

Syracusae mensae V, 35.

T.

Tabellis obsignatis cum aliquo
agere I, 11.

Tabulae duodecim III, 5.
contra carmen in alterius in-
juriam IV, 2.

Tantalus, siti enectus I, 5.
ei impendens saxum IV, 16.
eo prognatus III, 12.

Tarquinius pater Damaratus
V, 37.

Taurus Marathonius IV, 22.

Telamo pulsus patria III, 18.

Temperantia III, 17. contra
dolorem II, 12. ejus effectus
IV, 9, 13.

Tempus mortis I, 39. tem-
pus in animorum morbis fo-
mendum III, 31.

Terentius III, 15. Terenti-
anus Chremes ipse se puniens
27.

Terra instar puncti obtinet ad
caeli universi complexum
I, 17.

Terror IV, 8.

Testamentorum diligentia I,
14.

Teucri vox V, 37.

Themistocles I, 46. lyram
recusans I, 2. somnum non
capiens ambulabat IV, 19.

Theodectae memoria I, 24.

Theodorus Cyrenaeus Philoso-
phus I, 43. ejus responsum
Lyfimacho V, 40.

Theophrastus elegantissimus Phi-
losophorum scripsit de vita
beata, & Callisthenem V, 9.
deplorat interitum Callisthenis
III, 50. horret dolorem V,
30. peregrinatus V, 37. ejus
accusatio naturae III, 28.

Theramenes I, 40.

Thermopylae I, 42.

Theseus III, 13, 24. IV, 22.

Thyestes IV, 36. Jovis prone-
pos III, 12, 18. Ennii I,
44.

Thyestes IV, 9.

Tibicines suo, non multitu-
dinis arbitrio moderantur can-
tus V, 26.

Timiditas III, 7.

Timor IV, 8. potest agnitum
nem pellere III, 27.

Timo

Timotheus conviva Platonis V,

Thesias augur caecus V, 39.

Titanes II, 9.

Tonitriculae V, 20.

Tormentosos IV, 12.

Torquatus, qui id cognomen invenit IV, 22.

Trabea IV, 31.

Trachinae Sophoclis II, 8.

Tranquillitas IV, 5.

Tremor IV, 8.

Triptolemus I, 41.

Tris I, 48. IV, 29.

Tropaeum statuere I, 46.

Troilus I, 39.

Trophonius aedificator Templi Delphis I, 47.

Q Tubero IV, 2.

Turpis est, qui in eo peccat, cujus scientiam profitetur II, 4.

Tusculani Academia II, 3.

Tyndaridae I, 12.

Tyranni triginta Athenis I, 40.

V.

Varia lex II, 23.

Vecordes I, 9.

Velis remisque fugiendum IV, 12. velis passis perveni I, 49.

Velle ut coeperint Romani, consequi omnia potuerunt IV, 2.

Veniendum eo, ubi quid est quod disci potest IV, 19.

Verba quid audiam cum facta videam III, 20. praeter

verborum novitatem inter Zenonem et Peripateticos nihil

interest V, 11.

Veri videndi cupiditas inest mentibus I, 19.

Vestigia Pythagoreorum per Italiam IV, 2.

Vina quaedam levia nihil valent in aqua V, 5.

Vincere non repugnantes facile est I, 1.

Viola et rosa V, 26.

Vir praestans omnibus artibus fingitur V, 24.

Virtus est bonum mentis V, 23. se ipsa ad beate vivendum contenta V, 1. ea

conficitur vita beata V, 16. unde dicta, viri propria

II, 17. ejus definitio IV, 13.

Visa nocturna I, 13.

Vitae conditio et lex IV, 29. vita beata in tormenta se dat V, 28.

Vitari quod non potest qui metuit, is animo quieto vivere non potest II, 1.

Vitiositas IV, 13. vitium corporis, *ibid.*

Vivere in diem V, 11. vivere dicimus vites et arbores I, 24.

Ulysses II, 21. ejus prudentia I, 41.

Ungulis omnibus ut dicitur II, 23.

Univerfa perturbatio IV, 27.

Voluntas Stoica IV, 6.

Voluptas animi nimia summus error IV, 15.

Voluptates Epicureorum III, 17. Epicuri perpetuae et contextae V, 33.

Vulcania Arma II, 13.

Vultus est imago animi V, 34.

g g

Xanthippe

828

INDEX

BOOKS Written by the Reverend Dr. WALTERLAND, Archdeacon of *Middlesex*;
Printed for, and Sold by CORNELIUS and
JOHN CROWNFIELD, at CAMBRIDGE.

A Vindication of *Christ's* Divinity: Being a Defence of some Queries relating to Dr. *Clarke's* Scheme of the Holy Trinity, in Answer to a Clergyman in the Country. The Fourth Edition, 1721.

A Second Vindication of *Christ's* Divinity: Or, a Second Defence of some Queries relating to Dr. *Clarke's* Scheme of the Holy Trinity: In Answer to a Country Clergyman's Reply. Wherein the learned Doctor's Scheme, as it now stands, after latest Correction, Alteration and Explanation, is distinctly and fully considered. The Second Edition. Octavo, 1730.

Eight Sermons preached at the Cathedral Church of St. Paul in Defence of the Divinity of our Lord *Jesus Christ*; upon the Encouragement given by the Lady *Moyer*; and at the Appointment of the Lord Bishop of *London*. The Second Edition. Octavo, 1720.

A Critical History of the *Nicene* Creed: Representing the Opinions of the Antients and Moderns concerning it. With an Account of the Manuscripts, Versions and Comments; and such other Particulars, as are of Moment for the determining the Age and Author, and Value of it, and the Time of its Reception in the Christian Churches. The Second Edition corrected and improved.

An Answer to Dr. *Whitby's* Reply, respecting his Book, intituled, *Disquisitiones Madestae*. Octavo.

The

²The Case of *Arian* Subscription considered; And the several Pleas and Excuses for it particularly examined and confuted. The Second Edition, *Octavo*.

A Charge delivered to the Clergy of *Middlesex*, at the Primary Visitation held *May* 19. 1731.

Christianity Vindicated against Infidelity: A Second Charge delivered to the Clergy of the Archdeaconry of *Middlesex*. *Octavo*, 1732.

A Discourse of Fundamentals, being the Substance of Two Charges delivered to the *Middlesex*-Clergy, at the Easter-Visitations of 1734, and 1735. *Octavo*.

The Doctrinal Use of the Christian Sacraments considered; in a Charge delivered to the *Middlesex*-Clergy, *May* 12. 1736. *Octavo*.

Remarks upon Dr. *Clarke's* Exposition of the Church Catechism. The Third Edition.

The Nature, Obligation, and Efficacy of the Christian Sacraments, considered. The Second Edition.

A Supplement to the foregoing Treatise.

Advice to a Young Student, with a Method of Study for the four first Years. The Second Edition.

Scripture Vindicated; In Answer to a Book, intituled, *Christianity as old as the Creation*. In Three Parts, the Second Edition. *Octavo*, 1734.

A Review of the Doctrine of the *Eucharist* as laid down in Scripture and Antiquity. *Octavo*, 1737.

RICHARDI BENTLEII

EMENDATIONES

AD

Ciceronis Tusculanas.

Amicissimo J U V E N I

JOANNI DAVISIO,

Virtute, Ingenio, & Eruditione praestanti,

S A L U T E M.

CUM superioribus hisce diebus Ciceronis Tusculanas a praelo adhuc madentes & quasi musteas mihi obtulisses; ego autem cum summa doctrinae tuae & industriae expectatione ductus, tum & nota argumenti ipsius dignitate permotus, continuo rebus aliis relictis ad lectionem ejus me accinxissem; utilissimam sane operam in libro illo explicando emaculandoque navatam tibi esse facile deprehendi: multa ibi erudite & aptè e Graecis fontibus derivari; multa partim e codicibus scriptis restitui; partim sagaci conjectura per te erui & expromi; haud pauca denique, mendosa & ὑπερβαλόντα, quae aliorum seu temeritas sive socordia nimis calide vel nimis patienter admiserat, suis quaeque momentis ponderata rejici & refutari. Illud tamen, ut sit, evenit, dum voluptate captus singula festinanter percurro; ut pauca hic illic, a te intacta & praetermissa, mihi vel in illo lectionis calore satis commode emendari posse viderentur; quaedam etiam a te tentata, quibus frustra, ut videbatur, curationem admoveras, felicius posse sanari. Quod ubi nescio quid per communem credo amicum, ad aures tuas pervenisset: tu continuo me convenire, & obtestari, ut si quae mihi ejusmodi sub manu nascerentur, non cessarem ea chartis committere; quo cum tuis jam nunc Vertumnum Janumque spectantibus una ederentur. Quid multa? persuasisti; impetrafti: praesertim oblato ipso libro, quem Norvicensem appellas, cujus singularis praestantia jam diu mihi cognita erat atque perfecta: quippe quem ipse olim adolescens situ & pulvere deformem ex officinae Librariae angulo protraxi, ut ad illustriorem locum beatus concederet; Bibliothecam, dico, Viri summi JOANNIS MORI Episcopi Eliensis, quo quicquid ubiq; librorum est seu boni-
tate

tatē seu raritate commendatum quasi ultro & sponte sua confluisse videatur. Ceterum eodem, quo tu nunc fruēris, humanissimi Maecenatis beneficio, eundem hunc codicem annos aliquot secum habuit celeberrimus Graevius *o nunc eris* a cuius obitu bonis Literis paene funesto ad lares antiquos salvus revertebatur. Quod si Viro doctissimo & mihi dum fuit amicissimo vita longior obtigisset, ut haec Ciceronis Philosophica pari quo cetera nitore proferret in lucem; aliam, opinor, arborem tibi hodie concutiendam facile credidisses. Verum, cum ille in medio operis clivo sublatus est e rebus humanis, *Tu nunc eris alter ab illo*; tu telam ab eo inchoatam feliciter pertexes: quam ad rem non poenitendum tibi subsidium in Manuscripto tuo paratum est. Hujus igitur tam praestantis exemplaris pactione, non difficile tibi fuit, quo me velles perducere. Sed nae tu ingenuae simplicitatis atque indolis non vulgaris hoc specimen edidisti. Quotus enim quisque est, ut nunc sunt mores, qui id ipsum quod tu oras, ambis, non in contumeliae & maleficii loco poneret? Ecquis horum hominum, qui nunc literas tractant, aequo animo ferret, non dico corrigi aut castigari, sed vel doceri quicquam? Equidem me commemini in gravissimam & inexprimibilem viri satis noti offensionem incurrisse: nullam aliam ob causam, nisi quod corruptum poetae Graeci locum emendaverim; quem ille ante sollicitaverat, Musis omnibus iratis. Scilicet, audere quemquam sapere, ubi illi tali & tanto desipere contigerat, injuria erat non ferenda. Tu vero, cum humanius, modestius, verecundius, tum etiam sapientius multo & recta quod aiunt via rem reputavisti. Quid enim tibi obfuerit apud aequos aestimatores; si quid mihi apte in mentem venerit, te fortassis effugerit; nempe aliis correctionibus subtilissime excogitatis abunde hoc compensas: nempe hoc idem Victorios, Manutios, Lambinos, Gruterōs, alios effugerat: at quos viros? quibus nuperum Gruterianae editionis recoctorem annun crare, *& stellis maculam spargere candidis*, mihi sane religio est. Hos inter quos tu ita sequeris, ut saepe eos consequaris, saepe antecedas, siquid tibi aut peccatum forte aut non perspectum fuerit, non verebor ne a me admonitus mordearis & mutes colorem; nedum, quod quidam facere solet, rumparis invidia, bile & felle intumescas, pus denique & venenum in immerentem effundas. Quamobrem nota mihi & spectata tua probitate confisus, opellae huic quam a me exigis manum jam admoveo; candide libereque impertiturus, siquid in lectione semel duntaxat iterata observaverim (scis enim unā alterave diecula hoc quicquid est mihi natum esse) quod aut ad verborum sententiam aut dictionis puritatem spectat: nam minutiores illas varietates, quae neque sensum neque sermonem quicquam afficiunt, alii cuidam, qui in hoc mustaceo laureolam quaerit, lubens relinquo.

CAP. II. *Honos alit artes, omnesque incenduntur ad studia gloria*] Cod. tuus MS. *incendimur*: quod elegantius est. Sic pro Archia c. 11. *Trahimur omnes laudis studio, & optimus quisque maxime gloria ducitur.* De Officiis I, 6. *Omnes enim trahimur & ducimur ad cognitionis & scientiae cupiditatem.* Igitur se quoque inter eos recenset qui gloria ducuntur: quo pacto & figuratior & honestior sit oratio.

C. III. *Quare si aliquid oratoriae laudis nostra attulimus industria: multo studiosius philosophiae fontes aperimus, a quibus etiam illa manabant*] Gebhardus illud laudis ex suis libris; cum priores haberent *LAUDI*. Cui vero aut quibus aliquid laudis attulit? an arti *Oratoriae*? sic sane voluisse Gebhardus videtur. Sed illa duo juncta sunt *oratoriae laudis*, ut Acad. IV, 1. *laus imperatoria.* Quare lege, ut olim *LAUDI*: ne alioqui manca fiat sententia: & sic explica; Si oratoriae laudi hominum Romanorum aliquid attulimus, contulimus, contribuimus, adjecimus,

C. IV. *Dicere etiam coepit, adolescentes docere, & prudentiam cum eloquentia jungere*] Video te haec cum vulgo sic accipere, ac si asyndeton esset, pro *coepit dicere, & docere adolescentis*. Perperam quidem: quippe auferendum illud comma, & sine interpunctione legendum; *dicere etiam coepit adolescentes docere*: hoc est, coepit docere adolescentes etiam artem dicendi. Sic infra Tusc. I, 18. *Aristoxenus haec magistro concedat Aristoteli; canere ipse doceat.* Graeci, διδάσκων τὰς νῦν λέγων.

C. VI. *Fam mallem Cerberum metueres, quam ista tam inconsiderate diceres.* *A.* *Quid tandem?*] Ita quidem Victorius edidit, & eum temere secutus Gruterus, five potius Gebhardus: a quo in omnes deinceps editiones manavit. At cod. MS. *cur tandem?* unde statim emendavi, *qui tandem?* quod & ipsa sententia postulat. Postea, inspectis Lambini & Aldi Nepotis editionibus, sic ibi clare exstare comperi.

Ibid. *Si igitur non sunt, nihil possunt esse: ita ne miseri quidem sunt.*] Tolle illud *sunt*; quod minuit vim argumenti. Nil possunt esse; ita ne miseri quidem. Subintellige, *possunt esse*. Sic mox c. VII. *ut faterer, qui omnino non essent, eos ne miseros quidem esse posse.* Lucretius III, 881.

Nec miserum fieri, qui non est, posse.

C. VIII. *Quia si mori etiam mortuis miserum esset, infinitum quoddam & sempiternum malum haberemus in*

vita. *Nunc video calcem: ad quam cum sit decursum, nihil sit praeterea extimescendum*] Ita omnes, credo, editiones, saltem quas ipse viderim. Sed aut ego Dialectica perverissime didici; aut falsissimum est quod hic inferitur ut consequens. Quid enim? concedamus mori etiam mortuis miserum esse; ideone in vita sempiternum malum haberemus? minime vero: nam certe non ante mortem. Sed noli credere Ciceronem tam prave & inscite argumentari: sic enim lege & distingue. *Quia si MORS etiam mortuis miserum esset, infinitum quoddam & sempiternum malum haberemus.* IN VITA nunc video calcem; &c. Vides, opinor, novam jam lucem exoriri. *Mors* lego non *mori*: hoc enim in puncto temporis fit, illa sempiterna. Sic Cap. v. *Malum mihi videtur esse mors.* Est miserum igitur, quoniam malum. Ceterum geminus hic locus est lib. I. c. xli. *Intelligamusque, si mors malum: nam vitae miserae mors finis esse videtur; mortis, si est miserum, finis esse nullus potest.*

C. IX. *Animum autem alii animam; ut fere nostri declarant nomen. Nam & agere animam & efflare dicimus, & animosos, & bene animatos, & ex animi sententia. Ipse autem animus ab anima dictus est.*] Non incommode, opinor, ut & tu propemodum conjeceras, legere possis; alii animam, ut fere nostri: ipsum declarat nomen. Ita Tusc. III, 5. *Totum igitur id quod quaerimus quid & quale sit, verbi vis ipsa declarat.* Divinat. I, 42. *Quorum ostentorum vim, ut tu soles dicere, verba ipsa prudenter a maioribus posita declarant.* Sed die sodes, quid sibi velint aut quod pertineant illa quae sequuntur? Equidem hic nihil video, neque possum animo concipere, quo tandem pacto declaretur *animum* esse *animam* (hoc est aërem) ideo quod Latine dicant *animosus*, &c., ex animi sententia. Nihil stolidius absurdiusve dici potest. *Animosus*, inquit, & *animatus* derivatur ab *animo*: ergo qui haec derivata primi finxerunt, declarant se credere *animum* esse *animam*. Haud vidi magis. Fruantur per me suo iudicio, qui a Cicerone huiusmodi quid proficisci posse existimant. Tu, si sapias, totum hoc, quod a mala manu notatum e marginē in textum irrepsit, recide: & sic locum constitue. *Animum autem alii animam; ut fere nostri: declarat nomen ipsum: nam animus ab anima dictus est.*

Ibid. *Sed haec quidem quae dixi, cor, sanguinem, cerebrum animam, ignem, vulgo: reliqua fere singuli, ut multi ante veteres.*] Quid vero est, quo referatur illud *ante*? quomodo autem, si *singuli* reliqua tenebant, eadem tamen & *multi*? Enimvero in omnibus quas vidi editionibus, labefactatur hic locus a prava distinctione: quae eo demum inhonestior est, quod, ut nuper editione Batava,

Batava, novum hic caput inchoetur. Tu sic distingue, & sequentia cum prioribus connecte. *Sed hanc, quae dixi, — vulgo: reliqua fere singuli: ut multo ante veteres, proximo autem Aristoxenus musicus idemque philosophus, ipsius corporis intentionem quandam, velut in cantu & fidibus, quae Harmonia dicitur. Quorum haec est sententia: Animum esse cor, sanguinem &c. vulgo est creditum: reliquas opiniones singuli auctores tuentur; ut ignem Zeno, numerum Xenocrates, ἐν πλῆθει Aristoteles, Harmoniam Aristoxenus proxime quidem, sed non primus neque solus: nam multo ante eum veteres in eadem erant sententia.* Hoc verum esse constat ex Platone & Aristotele, quorum loca hic apposite a te citantur. Repone insuper multo ante, non multi: ut mox c. X. de hac ipsa re: *Et tamen dixit aliquid, quod ipsum quale esset, erat multo ante & dictum & explanatum a Platone.*

C. X. *Xenocrates animi figuram & quasi corpus negavit esse: verum numerum dixit esse, cuius vis in natura maxima esset.*] Codex vetus Sigonii, quod tu in notis tuis attingis, *negavit esse ullum: verum numerum dixit esse.* Unde P. Manutius, *ut verum* ejecto locum restituisse sibi visus est. Tu autem illud *verum* retines; & non, ut ille, pro adjectivo, sed pro conjunctione accipis, ut nunc vulgo faciunt: vel ex codice tuo scripto probas, *Illum vero numerum dixit esse.* Atqui illud pro Manutio dicere liceat, utramvis conjunctionem, seu *verum* sive *vero*, dure hic & coactè versari: neque enim sententia tale quid postulat. Alter ex tuis manuscriptus, & vetustior & fidelior, cum Sigoniano fere consentit: habet enim *negavit esse illum*, & pro varia lectione *ullum: verum* autem similiter agnoscit. Lego una literula mutata: *Xenocrates animi figuram & quasi corpus negavit esse ullum: MERUM numerum dixit esse, cuius vis, ut jam ante Pythagorae visum erat, in natura maxima esset.* Eleganter, ni fallor, *merum numerum* ψιλὸν ἀριθμὸν, *merum & purum* sine figura & corpore. Ita noster saepe alibi; *merae nugae, mera monstra, solitudo mera, merae proscriptiones, meri Sullae.* Ceterum de Xenocratis sententia aliud plane narrat in Acad. IV, 39. *Tres ne partes habeat animus, an simplex unusque sit? si simplex, utrum sit ignis, an anima, an sanguis? an, ut Xenocrates, MENS nullo corpore? quod intelligi, quale sit, vix potest.* Ergo qui hic *numerum* esse animum statuit, ibi *mentem* esse vult. Neque tamen quidquam vel in codicibus varietatis est, vel editoribus dubitationis. Tu vero fidenter repone *NUMERUS nullo corpore*; quod cum scriberetur *Nums*, facilem errori ansam porrigebat. *MENS* vero & per se cum sententia loci, & alias cum historia pugnat. Nemefius de Natura Homini cap. II. p. 70. Πρωτότης δὲ ἀρῶνται τῇ ψυχῇ ἀριθμὸν ἰσχυρὸν κινήσει.

ὁ δὲ Ξενοκράτης ἠκολούθησεν. hoc est, Pythagoras definiuit animam, Numerum seipsum mouentem: quem & Xenocrates secutus est.

Ibid. Ejus Doctor Plato triplicem finxit animam: *cujus principatum, id est rationem, in capite sicut in arce posuit.* Ita omnes editiones: sed vitiose; ut patebit, si animum advertas. Quippe de ANIMO hic differit Cicero: ANIMAE autem vocabulum, si quando hic usurpat, pro aere accipit; ut paullo ante, *Animum autem alii animam, ut fere nostri.* Quare, ut evitetur ambiguum non sine crimine admittendum, rescribo, *triplicem finxit ANIMUM.* Atque ita clare uterque tuus codex exhibet. Quin & Codex Lambini eleganter, *triplicem finxit animi naturam.* Animus autem hic Ciceroni, qui Graecis ψυχή: ut mox c. xi. *Examine diligenter Platonis eum librum, qui est De animo.* Hoc est, *Quidam Πισί ψυχῆς.* Quare in hoc capite, ubi Dicaearchi opinionem sic refert, *Nihil esse omnino animum, & hoc esse nomen totum inane, frustraue Animalia & Animantes appellari: neque enim in homine inesse animum, vel animam, nec in bestia: omnino auctor sum, ut verba illa vel animam ejiciantur, utpote a varia Lectione marginali in textum intrusa.* Nam in Graecis Dicaearchi non nisi unum vocabulum esse potuit ψυχή. Εἰδὲν λέγειν ἢ ψυχῆς ἢ διὰ τὸ ὅλως οὐκ εἶναι τὴν ψυχὴν ἢ τὸ ἐν ἀνθρώπῳ, ἢ τὸ ἐν ἄλλῳ ζῷῳ.

C. XI. *Harum sententiarum quae vera sit, deus aliquis viderit: quae veri simillima, magna quaestio est, Virum igitur inter has sententias adjudicare malumus, an ad propositum redire? A. Cuperem equidem utrumque, si posset: sed est difficile confundere.* In Lambini & Aldi Nepotis, & credo in aliis plerisque ante Gruterum editionibus sic habetur, *Sed est difficile non confundere.* Hoc, opinor, ab iis inuectum est, qui sententiam ipsam crederent particulam illam flagitare. Quid ergo? an difficile erat non confundere sententias tam varias, tam inter se diversas? Quas enim enumeraverat, fere erant haec; *Animum esse cor, aut sanguinem, cerebrum, animam, ignem, harmoniam, numerum, κοιλίαν, nihil.* Crassa profecto Minervâ fuerit, qui has tam dissidentes non sine confusione tractare & adjudicare poterit. Sed in nullis usquam codicibus repertum est illud NON: quod iccirco Victorius omiserat, in ea re plerumque fidus, ne dicam superstitiosus. Quin & a suis omnibus abfuisse testatus est Gebhardus; sicque manum de tabula tollit, quasi insipientiae particulae ejectione res confecta esset, & sententia explicata: quae, aut multum ego fallor, aut eo magis haeret & impedita est. Quid enim, obsecro, sibi volunt, *sed est difficile confundere?* Enimvero potius distincte, distribute, enucleate scribere difficile est; confundere, dormire, iam longe facillimum. Quorsum autem

difficile

difficile quasi vero id studio & data opera fieret, & in orationis virtutibus esset, ut res confunderentur? apage lectionem tam stultam, tam portentosam. Viderunt scilicet hoc, qui illud non invitis codicibus introduxerunt: viderunt quoque credo qui rursus eiecerunt; sed cum loco labanti medicinam non reperirent, silentio rem dissimulare prudenter est visum. Ego vero, cum in uno ex tuis codicibus CONFUNDERE, in altero CONFUTARE vidissem exhiberi; continuo ex ipsa sententia veram lectionem extudi, quae sic se habet: Cuperem equidem utrumque, si posset; ESSE difficile CONFUTERE: hoc est, confiteris. Atque haec emendatio ex ipso solo quasi sponte nascebatur. Dixerat enim Cicero, Quae ex his sententiis vera sit, supra hominem esse dijudicare; quae veri simillima, magnam & arduam quaestionem esse. Ergo quod ipse confessus erat esse difficile, modestus interlocutor veritus est ab eo exigere.

Ibid. Nam si cor aut sanguis, aut cerebrum est animus; certe, quoniam est corpus, interibit cum reliquo corpore: si anima est, fortasse dissipabitur; si ignis, exstinguetur: si est Aristoxeni harmonia, dissolvetur. Quid de Dicaearcho dicam, qui nihil omnino animum dicat esse?] Ubi illud vide, ut in ceteris sine dubitatione pronunciet, interibit, exstinguetur, dissolvetur: in illo solo timidiuscule agat, fortasse dissipabitur. Quid autem; anne majore vi opus est, ut solidum corpus, cor aut cerebrum, intereat; quam ut anima, aër nempe levissimus, dissipetur? Immo vero anima vel natura sua facillime dissipabilis: ut cuius potius quam huic attribui debeat illud fortasse. Tamen ita exhibent omnes quas vidi editiones. Sed levi distinctione haec macula abluetur, si sic refingas; Si anima est fortasse, dissipabitur. In ambiguo scilicet relinquit, ut Academicus, utrum cor, aut sanguis, aut anima, aut ignis, aut harmonia sit; nihil definit, nihil percipit. Illud porro quod sequitur, Quid de Dicaearcho dicam, durius meo iudicio & violentius infertur: quod sic emolliendum. Si est Aristoxeni harmonia, dissolvetur: nequid de Dicaearcho dicam, qui nihil omnino animum dicat esse.

C. XV. Adspicite, o cives, senis Ennii imagini, formam:

Hic vestrum pinxit maxima facta patrum.]

Hic sequeris Gebhardum, qui ex codicibus Palatinis non adeo antiquis, ut ex ipsis lectionibus facile conjicere, reposuit illud PINXIT; cum priores editiones habuissent PANXIT. Pingere, inquit, est poetarum ποικίλλειν, διαδύλλειν. Et tu quoque Simonideum illud affers, Ποῖσιν esse πικτὴν loquentem, Πικτὴν ποῖσιν silentem. Recte quidem hoc Simonides: multa enim in utraque similia: unde

Horatius

Horatius, *Ut pictura, Poësis; & Pictoribus atque poetis.* Sed quid tum postea? Ergone *pingere* est poemata condere? idcirco & vicissim, *Postari* erit tabulam pingere. Enimvero hic iudicio est opus. Quamvis enim, *pingere* cum aliis adjunctis & comitantibus quæ metaphoram & declarent & illustrent, satis, belle dici poterit pro *Carmen scribere*: non tamen *pingere* per se & nude positum idem poterit significare. Multa Dircaëum levat aura cygnum, figurate & splendide ab Horatio dictum est: adjuncta enim satis testantur de Poeta Pindaro hæc intelligi. Sed vitiose & putide & *καταχρηστικῶς* loqueretur, qui *Cygnum* pro Poëta absolute diceret. Si *calamo pingere, versibus pingere* dixeris, agnosco poetam: si nude dixeris *pingere*, neminem nisi pictorem intelligo. Atque hoc per omnia fere translationum genera latissime patet. Repudietur ergo illud *Pinxit*; ne advenae, qui spectatum veniant, non Poëtae structum monumentum, sed Pictori arbitrentur. Ceterum cur tu lectionem veterum *Panxit* a Prudentio arcessis, & non prius a Lucretio, Horatio, & Cicerone ipso?

C. XVI. Unde animae excitantur obscura umbra aperto ostio

Alti acherontis, falso sanguine, mortuorum imagines.]

Deseris hic Gebhardum, qui ex manuscriptis suis dederat *Salsū sanguine*; ut & prius conjecerat Turnebus: qui quidem *salsum sanguinem* quasi perpetuo epitheto a Latinis veteribus Tragicis dictum putat. Mirum tamen, sanguinem, qui non fit, *salsum* appellari: & praeterea loca sunt suspecta, ne addam aperte mendosa: ut illud Ennii ex Cresphonte apud Macrobiū VI, 2.

Neque miserae lavere lacrimas salsum sanguinem.

Ubi reponendum cum viro summo Gerharo Vossio *lacrimis falsis*. Citatur etiam ex Accii Phinidis apud Nonium in Lavit;

Salsum cruorem guttis lacrimarum lavit:

Sed rectius hodie editur, *falsis cruorem* &c. Quare abeat Gebhardus cum insulsa illa lectione, *falso sanguine*: & videamus, siquid in altera melioris sit frugis. Vossius imagines mortuorum *falso sanguinis* dici existimat; quia non sunt id quod videntur: quippe *exsanguis umbræ dumtaxat*. Sed paucis, credo, approbabit hanc interpretationem. Durus & ferreus poëta sit, qui sic loqui sustineat: potius *falso corpore*: nam *sanguis* ne in viventibus quidem videri potest, nisi vulneratis. Quid ergo? an conjecturam meam expetis? Equidem sic locum constituerim;

Unde animae excitantur, OBSCURAE UMBRAE, aperto ostio
Alti Acherontis, FUSO sanguine, mortuorum imagines.

[Umbrae

Umbræ sunt ipsæ animæ; ut Virgilius, Ex sanguine territat umbræ; fuso autem sanguine non cum Vossio ad imagines refero, sed ad excitantur. Unde, inquit, excitantur fuso sanguine. Scis, opinor, hæc omnia ex Homeri *Nævies* Odyss. x. esse desumpta: ubi animæ mortuorum ad sanguinem fuscum advolabant, nec nisi eo degustato proloqui quidquam poterant.

Ibid. Pherecydes Syrius primum dixit animos hominum esse sempiternos.] Recte tu quidem & docte reponis *Syrius*; quod fule, si bene memini, persequitur Holstenius ad Porphyrium. Sed aliud quid leviculum sane restat, cui tamen curatio adhibenda est. Quippe legendum, *PRIMUS dixit*, non *primum*. Quod jam & Lambinum vidisse video. Ita passim Scriptores boni. Noster his ipsis Tuscul. I, 25. *Aut qui primus omnibus rebus imposuit nomina.* V, 1. *Qui primi se ad philosophiæ studium contulerunt.* V, 2. *Nec eos, a quibus vita hominum instructa primis sit, fuisse philosophos arbitrantur.* V, 4. *Socrates autem primus Philosophiam devocavit a coelo.* Nunquam aliter loquitur.

Ibid. Pythagoras — tenuit magnam illam Græciam, cum honore & disciplina, tum etiam auctoritate.] Illud mecum perpende, cum honore, tum auctoritate. Quasi vero honos & auctoritas res essent multum disjunctæ & diversi plane generis: de hujusmodi enim usurpari solent eae particulae *cum & tum*. Hoc primum. Tum & illud vicissim considera, *honore & disciplina*: ubi duo copulantur, tamquam si cognata essent & conjunctissima, quæ vix ullam habent affinitatem aut similitudinem. Profecto, si hanc sententiam consecutus fuisset auctor, hæc potius verborum structura usus esset; *cum disciplina, tum etiam honore & auctoritate*; sed in recepto ordine tuendo omnes codices consentiunt. Agnosceis jam, opinor, orationis hujus vitia: quæ tamen facile deterferis hac levi emendatione. *Pythagoras — tenuit magnam illam Græciam, cum MORE & disciplina, tum etiam auctoritate.* Noli dubitare, quin ita scripserit Cicero; qui sæpissime hæc conjungit, *more et instituto, more & consuetudine, vicissim instituto & disciplina, consuetudine & disciplina.* Pro Deiotaro c. 10. *Imitari potius avi tui mores disciplinamque debebas.* Pro Corn. Balbo c. 19. *C. Caesar inveteratam quandam barbariam ex Gadi-tanorum moribus disciplinaque delovit.* Pro Flacco c. 5. *Nisi nostri mores & disciplina plus valerent, quam dolor & simulas.* Et iterum, c. 7. *O morem præclarum & disciplinam, quam a majoribus accepimus.* Et alibi, *Quid umquam domus ista viderat, nisi pudicum, nisi ex optimo more & sanctissima disciplina.*

C. XVII. *Platonem ferunt — de animorum immortalitate non solum sentire idem quod Pythagoras, sed*

sed rationem etiam attulisse, quam, nisi quid dicis, praetermittamus] Codex tuus, optimae is quidem notae, primo habet Pythagoram; quae vera lectio est. Ferunt Platonem idem sensisse quod Pythagoram: non Pythagoras. Sic Tusc. IV, 20. Ipsum illud aemulari, obrectare non esse inutile: cum aut se non idem videat consecutum, quod alium; aut alium idem, quod se. Idem deinde codex, rationes attulisse, quas. Rectissime: complures enim attulit Plato, non unicam. Sic mox c. XXI. Ut enim rationem Plato nullam afferret (vide quid homini tribuam) ipsa auctoritate me frangeret: tot autem rationes attulit, ut velle ceteris, sibi certe persuasisse videatur.

Ibid. Num igitur dubitamus: an, sicut pleraque, sic & hoc? quamquam hoc quidem minime: persuadent enim mathematici, terram in medio mundo sitam ad universi coeli complexum quasi puncti instar obtinere.] Quocumque te verteris, numquam hercle efficies, ut haec oratio recto pede incedere videatur. Quo enim referes illud AN? vides opinor, sententiam mutilam & elaudicantem. Quod & ille recte deprehendit, qui in codice tuo sic interpolavit, An sicut pleraque, sic & hoc sub dubitatione accepimus? Certe, admissio illo AN, necesse est ejusmodi quid sequatur. Quod tamen cum nullus alius codex agnoscat; tutior & facilius medicina quaerenda est. Dele igitur AN; & sic lege ac distingue. Num igitur dubitamus, sicut pleraque, sic & hoc? (quamquam hoc quidem minime: persuadent enim mathematici) terram — quasi puncti instar obtinere? Nullae jam salebrae relictae sunt; omnia complanata. Num, inquit, dubitamus terram instar puncti esse, sicut pleraque dubitare solemus nos Academici? immo hoc quidem minime: nam mathematicis rationibus convicti manus dare & assentiri cogimur.

Ibid. Reliquae duae partes, una ignea, altera animalis, ut illae superiores (terrena & humida) in medium locum mundi gravitate ferantur & pondere, sic haec rursum (vel fursum) rectis lineis & caelestem locum subvolent, sive IPSA NATURA superiora appetente, sive quod a gravioribus leviora natura repelluntur.] Ubi primum haec legeram, continuo subodoratus sum mendum subesse. Quid enim illud, IPSA NATURA? nihil profecto aliud, quam natura rerum communis: atqui illa haud magis superiora appetit, quam inferiora sive media. Ergo falsum hoc & absurdum, ideo ignem et aërem caelum versus subvolare, quod ipsa natura superiora appetat. Legebam igitur, Sive IPSAE naturae superiora

superiora APPETENTES. Ubi naturâ perinde est ac naturâ suâ. Postea vero inspecta Lambini editione, animadverti virum doctissimum rō appetentes ex veteri codice protulisse, ipsas autem ex conjectura. Et tamen hic est, quem ubique bonus ille Gebhardus prae se contemnit, fugillat, conculcat: quo, si verum amamus, tam longe inferior ipse est, ut nullo modo sit comparandus.

C. XX. *Etenim si nunc aliquid assequi se putant, qui ostium Ponti viderunt — aut ii qui Octani freta illa viderunt:*] Attende, obsecro, ad seriem orationis: & videbis, admissio illo viderunt, necessario requiri, ut dixerit aliquid ASSECUROS se putant: alioqui temporum ratio non sibi constabit. Sed tamen aliâ viâ tentanda curatio est. Lege enim: *Etenim si nunc aliquid assequi se putant, qui ostium Ponti viderint — aut ii qui Octani freta illa viderint.* Res ipsa per se manifestata est.

C. XXI. *Liberatos enim se per eum dicunt gravissimis dominis, terrore sempiterno, & diurno ac nocturno metui.* Quo terrore? quo metu? Vereor equidem, ne gravissimi illi domini non nisi unus solusque sit: quo enim differunt terror & metus? Juncti quidem interdum haec vocabula reperies: sed hoc ex more rhetorum, qui ad amplificandam orationem cognatas & similes dictiones coacervant. Stoici quidem, qui omnia in pulvisculum diffingunt, sic haec partiuntur & definiunt, ut terror sub metu, quasi species sub genere, comprehendatur: Terror, inquit, est metus concutiens. Esto: at nihilominus putidissimum plane fuerit binos hinc dominos confingere. Tu lege, literula abjecta: *ERRORE sempiterno, & nocturno ac diurno metu.* Quo ERRORE? quo metu? Hinc illa Ciceronis, quae mox sequuntur; *Non pudet philosophum in eo gloriari, quod haec non timeat, & quod falsa esse cognoverit?* Ubi timeat ad metum retulit, falsa ad errorem. Noti sunt Lucretii versus, quos ter quaterque inculcat,

Hunc igitur terrorem animi tenetbrasque necesse est,

Non radii Solis, neque lucida tela diei

Discutiant, sed naturae species ratioque.

Terrorem & tenebras hic vocavit, quae Cicero metum & errorem.

C. XXII. *Quae si est una ex omnibus, quae se ipsam semper movent.*] Scribe se ipsa: ut & tu alibi facis; & sic semper boni auctores.

C. XXV. *Quorsus igitur haec spectat oratio? quae sit illa vis & unde, intelligendum puto.* Non est certe

nec cordis, nec sanguinis, nec cerebri, nec atomorum. Anima sit ignisve nescio.] Recte tu quidem, cum priores haberent, *anima sit animus ignisve nescio*, amovisti illud *animus*: quippe quod nulli usquam codices agnoscant. Restabat tamen aliquid majus: illud enim, ut vulgo fertur, *anima sit ignisve nescio*, ne latinum quidem est. Siquidem post *nescio* aut AN. aut NE omnino hic requiritur. Et quidem olim Lambinus conjiciebat, *anima sit ignisve, nescio*; ego nunc legendum existimo, *An anima sit ignisve, nescio*. Quorum lectionum illa hoc significabit, *Utrum ex duobus sit*: nostra, *Unumne ex duobus sit*. Quid inter haec interfit, si probe intelligis: posteriorem duntaxat sensum huic loco convenire intelliges. Ita enim mox inferius: *sive anima, sive ignis sit animus*: & c. XXVI. *si deus aut anima aut ignis est*. Sed nondum etiam emaculatus est hic locus. Non enim hic quaerit *quid sit animus*, sed *quae vis memoriae & unde?* Lege ergo totum locum, meo periculo. Non est certe *nec cordis, nec sanguinis, nec cerebri, nec atomorum*: AN ANIMAE sit ignisve, nescio. Et jam opinor, nova ratio nata est, cur illud *animus*, quod vulgatas editiones male obsedit, vel fureillis ejiciendum sit.

Ibid. Quid? illa vis quae tandem est, quae investigat occulta, quae inventio atque excogitatio dicitur? Ex hac ne tibi terrena mortalique natura concreta ea videtur? aut qui primus (quod summae sapientiae Pythagorae visum est) omnibus rebus imposuit nomina? aut qui dissipatos homines congregavit, & ad societatem vitae convocavit? aut qui sonos vocis &c.] Scire equidem ex te velim, quo referantur illa toties hic repetita *Aut qui*: non enim video quorsum pertineant, neque ullum exitum orationis invenio. Tot ergo rerum inventores, quos hic enumerat, nominum, literarum, astronomiae, frugum, vestium, tectorum, quid? quid agunt vel quid sunt denique? nihil omnino; ut quidem hic locus vulgo nunc legitur. Tu vero sine dubitatione repone; *Ex hacne tibi terrena mortalique natura concretus is videtur, aut qui primus — omnibus rebus imposuit nomina; aut qui &c.* Hoc est; nihil ne divinitus habuit, nihil auras coelestis, nihil ignis aetherii? nosti illud Lucretii de Empedocle:

Ut vix mortali videatur corpore cretus.

Ceterum tam turpe mendum Librariorum solemni audaciae acceptum referimus: cum enim praecesserat *inventio atque excogitatio*, statim hi *concretus is* ne latinum quidem esse arbitrati, permutarunt terminationes, ut eodem genere adjectivum cum substantivo, ut putabant, amice concordaret.

Ibid.

Ibid. *Quorum conversiones omnesque motus qui animus vidit, is docuit similem animum suum ejus esse, qui ea fabricatus esset in coelo.*] Redige, quaeso, haec mecum ad calculum: *Qui, inquit, animus vidit, is (id est, animus) docuit animum suum similem ejus esse.* Ergo hic habemus *animum animi*: satis hoc belle? alius, opinor, dixisset, *is docuit se similem ejus esse.* Sed alia paratior medicina est. Lege certissime: *Quorum conversiones omnesque motus qui ANIMO vidit, is docuit similem animum suum ejus esse &c.* Noster De natura Deorum I, 18. Epicurus autem, qui res occultas & penitus abditas non modo viderit animo, sed etiam sic trahebat &c. Ibid. II, 64. *Totam licet animis, tamquam oculis lustrare terram.* Academ. II, 40. *Aut si etiam dormientes aliquid animo videre videamur.* Ovid. Fast. IV.

Appius est auctor; Pyrrho qui pace negata

Multum animo vidit, lumine captus erat.

Et alii passim. Sed & hoc jam nunc a Lambino video occupatum: adeo ut rursus indignetur ejus hominis vicem, cui saepe recte morienti, seu prae invidia & livore, sive prae coecitate & ignorantia, nemo obtemperare voluit.

Ibid. *Ut tarditate & celeritate dissimillimos motus una regeret conversio. Quod si in hoc mundo fieri sine deo non potest; ne in sphaera quidem eosdem motus Archimedes sine divino ingenio posuisset imitari.*] Nihil variant Codices scripti; est tamen cura Ciceronis manu esse numquam crediderim: Quid enim sibi vult in hoc mundo? an plures & infinitos quidem mundos constituit, ex sententia Democriti & Epicuri? Nugae merae: nullus quippe apud illos mundi aedificator Deus: omnia casu & fortuito ex atomorum concursu. Atqui hic ex Platonis sententia loquitur: lege itaque inverso ordine: *Quod si hoc in mundo fieri sine Deo non potest, ne in sphaera quidem &c.*

C. XXVI. *Non enim ambrosia deos aut nectare, aut Juventate pocula ministrante laetari arbitror.*] Geminus fere locus est De Natura Deorum I, 40. *At poetae quidem nectar, ambrosiam, epulas comparant, & aut Juventatem aut Ganymedem pocula ministrantem.* Verum ut hic locus rectus est & integer, ita prior ille in mendo cubat. Quale enim illud, *Laetari ambrosia, aut nectare, aut Juventate*? Quid? cibuscne, obsecro, est Juventas, an potio? Vides nunc, opinor, quod tuum est acumen, sententiae labem: quam nullo negotio expurgaveris, si sic legeris *ut aut deleto.* Non enim ambrosia deos aut nectare, Juventate pocula ministrante, laetari arbitror. Pocula vero intellige ambrosiae aut nectaris; quorum utrumque interdum pro liquoribus venditant Poetae, & ambrosiae succos, cum libuerit, spargunt.

Ibid.

Ibid. *Nam ut illa natura caelestis & terra vacca & humore: sic utriusque harum rerum humanus animus est expers: sin autem est quinta quaedam natura ab Aristotele inducta: primum haec & deorum est & animorum.]* Sic dedit Gebhardus, quem nollem tam presso pede sequereri. Quo enim pertinet *primum*? *primum haec est deorum & animorum*: quid secundum? nihil. Tu vero labantem sententiam distinctione hac sustenta: *sin autem est quinta quaedam natura ab Aristotele inducta primum; haec & deorum est & animorum.* Quid clarius? sic alibi noster De Oratore: *Qui hoc primus in nostros mores induxit.* Jam autem sic plane interpunctum video ab Aldo nepote: & in ora sui libri posuerat Lambinus: sed acroge & fatuitas Gebhardi noluit hunc ducem sequi.

C. XXVIII. *Non valet tantum animus, ut seipsum ipse videat]* Ita post Victorium Gebhardus: sed inepta lectio est & lutilenta. Codex tuus scriptus, *ut seipsum videat.* Corrige, *ut SE IPSE videat.* Geminatio in MSjs nata est a varietate lectionis.

Ibid. *Globum terrae — duabus oris distantibus habitabilem & cultum, quarum altera, quam nos incolimus, sub axe posita ad stellas septem, unde*
— horrifer

Aquilonis stridor gelidas molitur nives.]

Recte tu quidem, quem alii unum Trochaicum fecerant, in senarios dispartitum esse voluisti, auctore Censorino. Quod & e Nonio elicere potuisses, qui ex Accii Philocteta sic citat, *UBI horrifer Aquilonis* &c. sed aliud restat majus, quod & priores omnes & te fugit. Illud enim contemplare modo. *Sub axe posita ad stellas septem.* Qui, obsecro, verborum ordo? quae autem locutio? Certe hoc non habet indolem Ciceronianae dictionis. Nimirum & haec quoque Accii verba sunt, non Tullii: & sic locus est distinguendus, & ad par Iamborum redigendus: *Quarum altera, quam nos incolimus,*

Sub axe posita ad stellas septem, unde horrifer
Aquiloni stridor gelidas molitur nives.

Ibid. *Coelum mitescere, arborea frondescere,*
Vites laetescere, pampinis pubescere,
Rami baccarum ubertate incurviscere.]

Ex libris scriptis hi *mitescere* exhibent, illi *mitescere*. Prius in vetustis editionibus infederat, posterius arripit Gebhardus. Quo tamen jure de loco tuo deicitur illud prius? cum & versum numerosio-

reut

rem efficiat & *non tam* sit, & placere debeat vel ob illud
creti de eodem tempore verno.

Non sinit Daedala tellus

Submittit flores; tibi riuus aequora ponti,

Placatumque nitet diffusis luminis caelum.

Illud vero adhuc pejus, quod cum priores edidissent,

Vites lactificae pampinis pubescere:

hic & ex unico quidem codice admittit in textum,

Vites lactiscere, pampinis pubescere.

Perperam profecto: Cum enim in vulgata lectione, de rebus illis
singulis, *arboribus, vitibus, rariis, segetibus, fontibus, pratis*
unum duntaxat habeatur pronuntiatum: hic inconcinne duo adhi-
bet de vitibus, *lactiscere, & pubescere*: quae tamen vix aut ne vix
quidem inter se differunt. Jam quod existimat eos codices, in qui-
bus extat *lactiscere*, patrocinari lectioni a se inductae: quam prave
& nullo iudicio? Quanto veri similis ex divisa diphthongo lac-
tificae, more in vetustioribus exemplaribus solemniter, profu-
xisse illud *lactiscere*, unius duntaxat litterae insertionem? Accedat huc,
quod jam olim Nonii codices *lactificae* agnoverint. Illud sic colligo,
Versiculum hunc tertium laudat in verbo *Incurviscere*, ex hoc ipso
loco: alibi autem ex alio auctore, Sisenna scilicet, citat *lactiscere*.
Atqui, sic hic ejus codices *lactiscere* habuissent, sine dubio etiam
hac usus esset auctoritate, quae sub manu, sub oculis versaretur.

C. XXX. *Nam qui se humanis vitiis contamina-*
vissent, & se totos libidinibus deditissent, quibus vaccati,
velut domesticis vitiis aequae flagitiis se inquinavissent,
vel Rep. violanda fraudes inexplabiles concepissent, iis
devium quoddam iter esse, seclujum a consilio deorsum.]
In his verbis non ita multis ter quaterve a dormitantibus librariis
peccatum esse suspicor. Sed primum apponam integrum locum,
ut mihi legendum videtur: tum de ratione emendationum videbi-
mus. Scribo igitur, *Nam qui se immanibus vitiis contaminavissent,*
aut se totos libidinibus deditissent, quibus vaccati, vel domesticis
stupris atque flagitiis se inquinavissent, vel rep. violanda fraudes
inexplabiles concepissent, iis devium quoddam iter esse &c. Principio,
illud quod vulgo fertur *humanis vitiis* quam sententiae adversum sit,
tu considera. Nam certe *humana vitia* sunt quae in quemvis ho-
minem cadunt, quae naturae humanae imbecillitas a se defendere &
depellere non potest. Ovidius Fast. I, v. 299. de Astronomiae
inventoribus loquens, tamquam supra mortalem conditionem e-
rectis,

Credibile est illos pariter vitisque locisque

Aliis humanis exseruisse caput.

Atqui hoc loco non de mediocribus & ignoscendis vitiis Ciceronem
loqui

loqui manifestum est: hinc enim mortalium turpissimos & contaminatissimos ponit, illinc castissimos sanctissimosque; quorum hos ad deorum sedes recta ire post mortem, illos iter devium capessere a beatis sedibus quam maxime diversum. Lego igitur, quod proxime ad librorum scripturam videtur accedere IMMANIBUS vitiiis, quo epitheto Horatius noster usus est Sermon. II, 4. v. 76.

Immane est vitium dare nullia terna macello.

Mox lego, AUT *se totos* &c. Non enim eosdem, sed diversos intelligit; priores, sceleratos, fraudibus, rapinis, caedibus grassantes; posteriores, voluptarios, qui ventri & gulae & libidinibus servant. Certe haec vitia quodammodo contraria sunt, nec facile in unum eundemque hominem cadunt. Lege deinde *probris* cum Victorio & codice ex tuis meliore, quod & hic & saepe alias perperam immutavit Gebhardus. *Dedere* enim majus quid & significantius notat, quam *dare*; pro captivo se tradere, in servitutem addicere, manciare. Confirmatur hoc & ex adjuncto *totos dedidissent*: sic Noster de Legibus II, 2. *Pro qua mori, & cui hos totos dedere debemus.* Ad Aulicum IX, 4. *Sed tamen, ne me totum aggritudini dedam, sumsi mihi quasdam tamquam dior.* Tuscul. V, 39. *Hic discendi quaerendique divinae delectationi toto se animo dedidissent*; ubi iterum contra Victorium & tuos codices Gebhardum sequens male interpolantem *dedissent*. Sequitur deinceps, *Quibus caecati, velut domesticis vitis atque flagitiis se inquinavissent*: hoc est, quibus seu sceleribus, siue libidinibus (nam ad utrumque hoc refertur) velut domesticis vitis &c. Quid, majorem, illud *velut*? an scelera, fraudes, rapinae sunt *domestica vitia*? immo vero haec ut disjuncta & disparata ponuntur. Lego ergo levissima mutatione, VEL *domesticis flagitiis*, vel *re publica violanda*. Alioqui impedita proferas oratio est, neque exitum sibi reperit. Haec quidem emendatio, ut eumque fiat ceteris, longe certissima est, sed aliud quid etiam restat. Vide enim illud, *Quibus vitis & libidinibus caecati, vel domesticis vitis se inquinavissent*: Quam frigide, quam illepide hic repetitur illud *vitis*? an quidquam sapit aut elegantiae aut copiae Tullianae? Quamobrem aut legerim, *domesticis stupris atque flagitiis*, aut *domestica nequitia atque flagitiis*: illa enim apud Nostrem una cum flagitiis non semel juncta legimus.

C. XXXI. *Veniet tempus (moriendi) & quidem veliter; & siue retractabis, siue properabis: volat enim aetas.*

Recte quidem nunc vulgo editur *retractabis*: cum veteres editiones & codices aliquot scripti *retardabis* habuerint: quod natum videtur ex illo altero *properabis*, cui scilicet contrarium & *aversum* ponendum videbatur *retardabis*. Ceterum uno verbo sollicitur restituito, de altero erat cogitandum. Quid enim est *properabis* ad mortem? hoc certe est voluntariam mortem ante diem sibi arcessere: quod

hos ipso loco auctor, tamquam illicitum & nefarium damnat. Quid ergo? eundem corrigendum puto, non retractabis, sive **OBTENTIS**; quod si compendiosa se cum **P. epic.** scripseris, magis in veteribus libris recepto, minimum aberraverit a vulgata lectione. Retractare autem & intemperare sunt plane antitheta: & sententia exurgit aptissima. Moriendum, inquit, erit; seu iniquo animo & ingratis, sive sequo & libenter; seu remas & tergiverleris, sive parcas & morem geras. Huc oppositae accedunt illa Graeca Oleanthis, quae Latina eleganter vertebat Seneca, Epist. cxi.

Ducunt, parum cessante dominatos poli,

Quorumque placuit nulla parenti cura est;

Adsum impiger: Fac nolle: comitabor gement;

Malaqua patiar, quod pati licuit bono.

Ducunt volentem fato, nolentem trahunt.

C. XXXII. Sed ne verba de immortalitate depellet.

M. Lando id quidem: esse nihil animi oportet confidere. Ita post Victorium edidit Gebhardus, manuscriptis suis serviliter addictus, quantovis detrimento sententiae. Quid enim? nihil ne oportet animi confidere? hocne ut Cicero dixerit? Quid igitur tam longa hac disputatione actum est? quorsum illa, nisi ut spem nobis & fiduciam faciat immortalitatis animorum? Quo pacto autem laudat fiduciam interlocutoris, si nihil jubet confidere? Haec sunt pugnantia. Quare revoca veterem lectionem a Manutio & Lambino traditam: *Sed nihil sumis oportet confidere.* Recte quidem. Hoc enim caventis est & spem alentis ac corroborantis; illud contra spem omnem praecedentis & abnegantis.

C. XXXIII. Nihil necessitatis offert, cur nascantur animi, similitudo. *Omitto similitudines: vellem adesse posset Panaetius; vixit cum Africano.* Nihil pravius & ineptius hac lectione. Nam ubicumque dicimus *Omitto* aut *Mitto*; nostra significamus nos mittere argumenta, quae si opus fuerit proferre possemus: at hic contra adversarii argumentum se dicit omittere: nam ex similitudine ingeniorum, quia filii parentes suos referre solent, Panaetius probare voluit *animos nasci*. Ergo subtilissime sane fortissimeque disputat, qui id, quo ab adversariis urgetur, non refutare, sed omittere se proferat. Quid, quod id ipsum falsum est: *se omittere similitudines*: pergit enim argumentum à similitudine ductum pluribus exemplis refellere. Quid multa? legendum esse contendo: *Omitto dissimilitudinem*: nam codex una *similitudinem* singulari numero exhibet. Duplex scilicet ratione Panaetii argumentum convellit. Primo ait, posito talem esse animorum similitudinem; ea tamen efficitur, non quod ipsi animi a parentibus nascantur, sed quod animi imitarentur suos & indolem quae a temperamento corporum, quae sine dubio parentum corpori-

bus cognata & similia sunt. Negat secundo ejusmodi similitudinem esse perpetuam: Omitto, inquit, *disimilitudinem*: Africani quippe & Crassi & multorum clarorum virorum filii & nepotes parentibus dissimillimi erant. Addere potuisset & suum Marcum: sed is qui vir futurus esset nondum ostenderat.

C. XXXIV. *An quoniam ipse animi discessus à corpore non sit sine dolore? ut credam ita esse, quam est exiguum? & falsum esse arbiutor; & sic plerumque sine sensu, nonnumquam etiam cum voluptate: totumque hoc leve est, quaecumque est: sit enim ad punctum temporis.* Considera sodes illud quaecumque. Id enim eam vim in hoc loco habet, quasi diceret, *Totum hoc leve est, quantumvis grave sit*: quid purdus & absurdus dici potest? Sine dubio scripsit Cicero, *Totum hoc BREVE est, quaecumque est.* Hoc est: seu grave sit, ut illi contendunt, seu *exiguum*, ut ego quidem existimo; certe *brevest*: cur? quia sit ad punctum temporis.

C. XXXV. *Non liberi deleti; non fortunae omnes a victoribus possessae.* Cum ceterae omnes editiones habeant *deleti*; tu ex Manuscripto tuo reponis *deleti*. Cnaeus enim, inquit, & Sextus Pompeius nonnisi post obitum patris sunt interfecti. Nescio an quid velis recte intelligam. Quippe, opinor, eam ipsam ob rationem, non quod huc illud *deleti*; quod Pompeii liberi nonnisi post parentis caedem deleti sint. Cicero enim hic de his calamitatibus loquitur, quas ipse hausit Pompeius. Sed interitus filiorum, nihil quicquam attingebat patrem, qui tum e vita excefferat & malorum sensu carebat. Quid, quod ne Ciceroni quidem, ne dum Pompeio convenit, quam substituis, lectior Sextus enim Pompeius, alter ex Pompeii liberis, Ciceroni ipsi superstitis fuit, & remagnas gessit per annos bene multos. Qui ergo hic dicere potuit *liberi deleti*? Quare nolim sollicitari lectionem vulgatam: *deleti* enim a Pompeio liberi, utpote jam omnibus praesidiis nudati, & ruinis patris sine dubio obruendi; quippe, ut Graeco versu dicitur

Ναὶ τοὶ δὲ παῖδες αἰεὶς πνιδὸς καταλίσσιν.

C. XL. *Proh dii immortales! quam iter illud iucundum esse debet; quo confecto, nulla reliqua cura, nulla sollicitudo futura sit!* Ita nunc & superiore saeculo editum est ex codicibus, ut aiunt, Manuscriptis. At editiones principes verbo auctiores sunt. *Quam OPTABILITER iter illud iucundum esse debet.* Unde, amabo, hoc praeiit? certe non a correctoribus: quia vel prima fronte absurditatem suam prodit. Ergo veri est simillius, ut verbum tam aperte mendosum potius ab his eliceretur ex textu, quam ab illis textui infereretur. Videtur ab auctoris manu sic fuisse; *Quam OPTABILE iter illud ET iucundum esse debet.*

debet. Sic alibi iunxit duo illa optabile & jucundum. De Finibus I, 6. & Ep. Fam. V, 12. Ex optabile iter natum est illud optabiliter.

C. XLI. Si mors ei somna similis est, qui placatissimam quietem affert: dii boni, quid lucri est emori? Aut quam multi dies reperiri possunt, qui tali nocti anteponantur, cui similis futura est perpetuitas omnis consequentis temporis? Quis me beatior? Impedita sane oratio; adde quoque, scabrosa & aspera. Cui nocti, ait, similis futura est perpetuitas omnis consequentis temporis. Atqui illud non pro concessio sumendum erat, sed probatione indigebat. Illud deinde, quam ex abrupto, Quis me beatior? non agnosco. Ciceronem ita tenere & intempestive exclamantem. Lege vero, & distingue, me fideiussore: Quam multi dies reperiri possunt, qui tali nocti anteponantur? Cui si similis futura est perpetuitas omnis consequentis temporis, quis me beatior? Illud si hic absorptum est a sequente syllaba, prorsus ut supra C. xxv. An. An animae sit ignisve, nescio.

Ibid. Et haec quidem hoc modo: nihil autem melius aestimo. Sed tempus est, inquit, jam hinc abire me ut moriar; vos, ut vitam agatis. Utrum autem sit melius dii immortales sciunt: hominem quidem scire arbitror neminem. Quid, malum, illud aestimo, aut quorum? Neque enim ad praecedentia quicquam facit, neque ad sequentia. Lege vero ex duobus scriptis cum Manutio & Lambino: Et haec quidem hoc modo: nihil autem melius. EXTREMO. Nam verba, quae deinde Cicero Latine vertit, sunt extrema & novissima Apologiae Socraticae, ἄλλὰ ὅτι ἂν ἀπο ἀνθρώπων, ἡμῶν ἢ ἀποθανόντων, ὁμοῦ ἢ βιωσάντων: πάντες ἢ ἡμῶν ἢ ἑσχατῶν ἢ ἀμείνων πρῶτον, ἀλλὰ οὐκ ἔστιν ἡμεῖς, πλὴν ἢ τοῦ θεοῦ. Quid clarius hac lectione, quid elegantius? quod etiam sine codicis auctoritate satis se omnibus probaret non imperitis. Gebhardus tamen vulgatum amplectitur; cui id maxime studio fuisse videtur, ut nihil prorsus admitteret quod in Palatinis suis non invenisset.

C. XLII. Nam vitae miserae mors finis esse videtur; mors si est misera, finis esse nullus potest. Equidem verbis fix perfectis statim deprehendi corrigendum esse, mortis: id enim plane postulat antithetorum concinnitas. Postea intellexi Lambinum ex scripto codice sic dedisse: Gebhardum autem in suis omnibus repperisse. Quid hoc homine factus, qui ipsos illos codices, quibus alias tam serviliter adhaeret, deserere maluit, quam ut Lambinus quicquam recte facere videretur. Sed est praeterea, ni fallor, quod corrigendum restat; lego enim: Nam vitae miserae mors finis esse

videtur: MORTIS, scilicet MISERUM, finis esse nullus potest. Vide, quae diximus ad I, VIII.

Ibid. *Quid ille dux Leonidas dicit, Pergite animo forti, Lacedaemonii: hodie apud inferos fortasse coenabimus.* Male vero sit codicibus Manuscriptis, qui omnes in secula hac & contaminata lectione conspirant. Quo enim *pergerent?* quibus id unum propositum erat, locum occupatum tutari, & Perlas illae transitorios opperiri. Quid autem illud *pergitis* ad cœnationem? ubi antitheton? ubi acumen? Græcæ sane fixit interpretibus hæc lectio: quippe qui notissimum & vulgatissimum Græcorum proverbium tam prave & perversè a Cicerone redditum vel suspicari nefas duxerunt. Tu quidem, quod sane nollem, liberos & culpa liberar, auctori ipsi crimen assignis; quasi *pergitis*, quod nihil aliud quam *prandere* significat, ille errore plusquam puerili pro *pergitis* sive *fortiter facere* accepisset. Bene vero, quod non primus, sed post Aldum Manutium, Ciceronis manus tam graviter violasti. Qui autem tam turpiter se dare potuit, qui se Græce luculenter scire toties profitetur, qui plures Græcos in omni literarum genere versatissimos domi adebat, cui semper a manu aderat Tiro libertus utriusque sermonis peritissimus? Quid? nemine eorum quibus recitabat, quibus mittebat scripta sua, non Brutus, non Atticus, mature admonere poterat? Verum esto: & ipse Græce indoctus id nesciverit, quod pueri in Scholis declamantes tum sciebant, & amici dormitantes monere neglexerint. Quid? an non indoctum modo, sed & stolidum stupidumque fingemus? stolidus enim & planè plumbeus fuerit necesse est, qui Leonidae dictum aut sic vertit, aut sic veritatem collaudaverit; qui etiam in exemplari Græco *pergitis* male scriptum esse fingamus, pro *pergitis*, non ipse par se ut ipsas sententiae erratum deprehenderit. Quidvis igitur tentemus potius, & notum Librariorum stuporem incusemus, quam ut ingenium omnis ævi præclarissimum tam pudenti erroris insimuletur. Et tu quidem sume merito bonos illos viros, qui *Prandete animo forti* substituunt, sibi suum habere permittis: hoc enim vel ipsa recepta lectione est ineptius. Vide autem, si nos forte aliquid magis scite excogitemus. Primum, de sententia abunde constat ex aliis auctoribus cum Græcis tum Latinis, quos ipse ad partes advocas: id solum negotii restat, ut ejusmodi verba sententiae adaptemur, quæ ad vulgaram scripturam quam proxime accedant. *Quid ille dux Leonidas dicit? Pergite animo forti, Lacedaemonii: hodie apud inferos fortasse coenabimus.* Ubi illud *aut* interpolatum videtur, & ex glossa profectum. Scribo igitur, *Quid ille dux Leonidas? ut paulo ante, In quos S. m. videt: & ita passim.* Deinde ex his *Pergite animo forti* hæc extimpo, & totum locum sic concipio, *Prandete, ait, o fortes Lacedaemonii:*

monii: *hodie apud inferos fortasse caenabimus.* Sane illud o *fortes* in hortatione apprime convenit. Nocti illud *Teneri* apud Horatium,

O fontes, pavoraque passi

Mecum saepe viri, nunc vino pellite curas.

Si qui autem sint, quibus non placet ut *tu* dicat in istis codicibus ejiciatur, his aliud exhibemus hoc modo. *Quid illi dixit Leonidas dicit? Prandemus, o fortes Lacedaemonii: quemadmodum ab Isidoro hoc dictum profertur Orig. XX, 2. Veteris Prandium vocabant omnium militum cibum ante pugnam: unde et illud Dicitur aliquando, Prandemus, tanquam apud inferos caenaturi.* Neutrum ex his nimis longe aberrat a recepta lectione. Qui propius quid & veri similis comminiscatur, palmam per me auferat. Id modo fixam constitutumque sit, non Clecronis hic culpam esse, sed Librarianorum.

C. XLV. *Hectorem quadrijugo curru raptarier*

Primus hunc verborum ordinem induxit Gebhardus; cum & sui & aliorum codices habuerint,

Hectorem curru quadrijugo raptarier.

quod sine dubio a poetæ manu est. Est enim utrumque, si ad digitos pedes exegeris, Lambici senarii mensuram implet; aurium tamen judicio posterius solum est admittendum; ut enim hoc suave & numerosum est, & justam caesuram facit; ita illud contra scabrum est & impeditum & absonum.

Ibid. Mater, te appello, tu quae curam somno suspensam levas,

Neque te mei miseret: surge & sepeli natum.

Et mox sequitur,

præius quam ferat volucresque.

Versus sunt Trochaici; & proinde sic ad numeros suos redigendi sunt, atque etiam connectendi:

Mater te appello, quae curam somno suspensam levas,

Neque te mei miseret: surge & sepeli natum tuum,

præius

Quam ferat volucresque

Primo tu, quod versum onerat, & plane redundat ejiciendum est; neque sane habetur in editionibus Aldi & Lambini. Adde, quod si quae dicendum potius fuerit, quam *tu quae*. Deinde lege *suspensam* ex Porphyryone Scholiasta vetere ad Horatii Serm. II, 3. qui sic verbum hunc laudat. *Suspensam* autem intellige *dilatam, intermissam*. At illud *suspensam somno*, nihil aliud est, quam *solicita te pendo*; unde sententia ipsa secum pugnat; neque enim ejus modi somno cura levare potest. Tuam autem ex conjectura addimus;

dimus; quo versus suppletur, si veteri more *parvus aditus* efficiatur: facile autem absorberi potuit a syllaba precedente. Verum Acron alter Scholiastes ad dictum Horatii locum sic verba illa laudat, *Soror, o surge, & sepeli me*. Sane hic Polydori umbra alloquitur sororem suam Nionam; ut plane constat cum ex Horatii illo loco, tam ex Cicerone in Academicis II, 27. *Mater* itaque appellat, quia natura; *sororem*, quia & aetate multo grandior, & parentis loco ipsum educarat. Quare nescio an totus locus ex Scholiastis illis sic corrigendus sit,

*Mater, te appello, quae curam summi iustissimam levas.
Neque te mihi miseretur, soror: O surge & Sepeli me, praestans
Quam ferax volucresque*

Haec Cicero immutare paullum poterit, suo arbitratu.

Ibid. Hec reliquias semissi regis, denudatis ossibus,

Per terram sanie delibutas foede devexarunt.

Non intelligo quid mensat; cum tam bonos septenarios fundat ad tibiam.] Iterum hic vapulat Cicero, quod veteres hos septenarios vocet; cum sint, ut volunt, Iambici Tetrametri five Octonarii. Primus hanc dicam ei scripsit vir magnus Julius Scalliger, cujus verba sunt loci a te indicato: *Ciceronem quoque fugit ratio, cum in prima Quaestione Tusculana septenarios vocat.* Accessit postea Lambinus, qui Librariis, non Auctori, hoc imputat; & pro septenariis, ut Tullium demeretur, in ipso textu octonarios ruder substatueret. Inde & Gerhardus Vossius Idem hoc Tullio intulerat: & tibi denique subitum est agmen hoc cogere. Ego vero non Ciceronem, quod ablit, verum ipsos illos rationem hic fugisse contendere, & nisi inultum animi fallar, plane evincam. Sed haec, quo clariora sint, sunt paullo altius repetenda: Sciendum est igitur, Iambicis cum Trochaicis magnam cognationem & similitudinem esse: quod semel iterumque attingit Hepphaestion: res exemplo illustrabitur. Notissimi sunt Trochaei Erniani apud Gellium,

*Hic tibi sit argumentum I semper in promptu situm,
Ne quid expecies I tui amicos I quod vultis agere I posses.*

Hi sunt quos fere Graeci Tetrametros vocant *catalecticis*, five una syllaba deficientes, ut ipse hic vides; nam dactylus est in quarto loco; non ut in ceteris distrochaenis. Jam si his Trochaicis unam syllabam praeposueris; habebis statim Iambicos Tetrametros acatalectos, hoc est, plenos, & integros: ut verbi gratia:

Et hoc tibi sit argumentum I semper in promptu situm.

Ut nequa expecies I tui amicos I cor quod vultis agere I posses.

Ergo ex posteriore genere hos, de quibus nunc agimus, versus esse autumabat Scalliger & qui eum secuti: ut certe quidem sunt, si receptam lectionem admittimus.

Hen

Hec reliquias semiaſſi reſgis denudaſtis offibus

Per terram ſanie delibutis foede divexarier

Verum in eo tota difficultas verſatur, an recepta lectio ſit admit-
tenda. Equidem id pernego, atque pluribus de cauſis. Nam pri-
mo, ſi aliud quidquam in re literaria vero affirmare poſſum, id
(quod hos ſummos viros fugit) præſtare ſibi auſim, numquam a
Poëtiſ Tragicis ſeu Graecis ſive Latinis uſurpatos eſſe Iambicos
hos Tetrametros. Siquidem hoc metrum eſt Comoediae prop-
rium, in Tragoediâ nullum locum habet. Atqui hos verſiculos,
ubi Polydori umbra loquitur, ex Tragoedia quadam deſumptos
eſſe res ipſa indicat: neque mihi dubium eſt, quin ex Pacuvii
Iliſſona ſint petiti. Hoc, inquam, primum: quod, quia non aliter
conſtare poſſit quam longa tot locorum enumeratione, non jam
evincre ſtudeo, ſed mihi credi poſtulo. Id equidem auſim mea
fide polliceri: quod dico verum reperturum, quiſquis utriuſque
linguae Tragicos evolverit. Illud deinde conſidera, quod ex ipſo
Cicerone planiſſime apparet; hæc quoque ab umbra Polydori dicta
eſſe, in eadem ſerie qua priora illa.

Mater te appello, quæ curam ſomma ſuſpenſam levas;

& idcirco cum priora Trochaica, etiam hæc ex artis lege Trochaica
eſſe oportere. Reliquum eſt igitur, ut ſequendo certa veſtigia quos
quaerimus numeros hinc eruiamus. Atque illi quidem, ni fallor,
ſua ſponte exoriantur. Quorum enim illud Regis? Certe Polyda-
rus hæc de ſe loquitur; is autem minime erat rex: Quod ſi fuſſet;
ſe tamen regem appellare, præſertim jam mortuum, cuius eſſet arro-
gantiæ? Illud quoque ſcire aveo, *semiaſſi*, quid ſibi veſit? Dicent,
opinor, *ſemiſſum* ſive *ſemiſſulatum*. Atqui neque ſunus factum
eſt Polydoro, ut corpus fuerit ſemiſſulandum: (projiciebatur
quippe volucris & ſeris, nec rogi nec ſepulchri juſta conſecutus)
neque vero *semiaſſus* ullo id modo ſignificare poteſt. Ea enim vo-
cabuli illius vis eſt, ut ad cibos & ad veſcendum ſemper referatur.
Non itaque Polydoro convenit illud *semiaſſus*; Terei potius aut
Thyeſtae filius, qui in convivio vel ſemiaſſi vel aſſi parentibus appo-
nebantur. Quid? Jamne vides hujus, quem volunt, Oſtonarii
abſurdiſſimam ſententiam? Quid ille alter.

Per terram ſanie delibutas foede divexarier?

Quid, malum, id lamentatur, quod *per terram* divexandus ſit? an
mallet *per aquam* a marinis belluis, aut *per aërem* a vulturibus dila-
cerari? Nihil vidi ſtultius: & proſecto hoc etiam aliis ſubſolvit.
Aldus enim Manutius, Lambinus, Scriverius, Voſſius, ut labanti
credo ſententiæ aliquantulum conſulerent, *delibutam* ediderunt.
Sed, præterquam quod & Victorii codiceſ, & Gebhardi, & tui *deli-
butas* ſummo conſenſu præ ſe ferant; quam illi lectionem inducunt,
eſt ipſa per ſe aſpernanda. Veretur enim hic, ne cadaver ſuum

per

per terram & omnibus distrahatur. Quot, quales, agi jugera, putri cadaver *sanis delibare* potuit? Immo vero ipsum corpus, non terrae ipsae *reliquiae sanis & tibi* fuebant. Vides jam de hunc Odonatum nihil meliorem esse, quam illum priorem. Experiamur igitur an aliquid *sanus* elegantiusque exurgat, si, ut sine debent, ad Trochaicos redigantur. Atque ecce, non longe petitis:

Neu reliquias / semiasas / denudatis ossibus

Tetra sanis / delibatas / fode duxit arces.

Quid? nonne hos bonos septenarios iure optimo nominavit Tullius? Equidem boni esse versus & vere a me restitutos praestare posse videor; an septenarios post videbimus. *Neu* manuscripti tui recte exhibent, non *des*. Continuat enim oratio; *Surge & sepeli me, neque finis me inhumatum putrefere, ne a feris fode disantari*. Illud vero *heu* qui possit cum verbo infinitivo conjungi, nullus video. Porro pro corruptis illis *semiasis* regis cum metri tum sententiae ductu repono *semiasas*: a volucris nempe & feris; quo quid aptius & convenientius fingi potest? Vides enim jam quam apposite addat *denudatis ossibus*. Nam quod ceteri poetae *semiasas* potius dicunt, quam *semiasas*: id metri necessitate faciunt, quia *semiasas* quadrisyllabum in versu heroico aut pentametro stare non potest. Sic iidem dicunt *semanimis*, *sembominis*; at in Trochaico plena efferre licet, *semanimis*, *sembominis*. Illud autem Regis quidam interpolavit, ne adiectivum *semiasis* solum sine substantivo incederet. Jam pro isto *terram* (Per enim compendiose scribebant una litera) quid iam proximum & veri simile, quam a poeta scriptum esse *tetra*; quod *sanis* epitheton longe aptissimum est. Lucretius, *tetra ulcera*, *tetra cadavera*. Legere etiam possis, *PUTRI sanis*, pro istis *per tram*; ut Statius loco huic gemino de cadaveribus proestis, Theb. xii, 577.

Quantum etenim superesse reor? nuda ossa, putremque

Urere permittat saniem.

Ubi habes plane, *reliquias denudatis ossibus*, & *putri sanis delibatas*. Sed satis de *bonitate* versuum: jam de *mensura*, cui septenarii videntur. Tenendum est igitur, duplicem olim fuisse rationem versuum metiendorum: qui proinde pro varia metiendi ratione varia nomina sortiti sunt. Qui Iambicos per binaos pedes sive diambos scandebant, ut fere Graeci, appellabant *Trimetros*: tres enim diambos continent.

Amantium i / rae amoris iul tegratio est:

Contra qui per singulos pedes scandebant, *Senarios* vocabant ut fere Latini; sex enim simplices Iambos recipiant:

Aman / tium i / rae amo / ris in / tegrat / tio est.

Eadem

Eodem ratio est Trochaicorum: qui per ditrocheos metebantur. Tetrametros vocabant catalecticos: quippe tribus ditrocheis constant, & quarto una syllaba minore.

Tetra sanie / delibuit / fonde dixit / aris. *diu mutatur*
rursus qui singulos Trocheos numerabant, septenarios appellare poterant; sex enim Trocheos (vel pro Latinorum more spondeos aut anapaestos) continent, & septimum dactylum;

Tetra sanie / deli / luitas / fonde / dixit / aris.

Ergo eodem jure quo Iambicos Trimetra Latini, Senarios vocabant, hi Trochaici Tetrametri syllaba deficientes a Cicerone sunt *Septenarii* appellati. Quemadmodum & Varro, narrante Diomedes p. 514. quem verum alii Iambicum Tetrametrum Catalecticum vocant, quia quatuor diambos una syllaba minus recipit,

Nam si remit / tent quippiam / Philumenam / dolores;
ille *Septenarium* vocabat; quia sex Iambi simplices cum septimo pede Baccheo versum consiciunt,

Nam si / remit / tent quip / piam / Philu / menam / dolores.

Desinamus igitur porro reprehendere, quod duo tales, alter Romanorum omnium doctissimus, alter disertissimus, recte & rite se facere arbitrati sunt.

Ibid. Tenendum est igitur, nihil curandum esse post mortem: cum multi inimicos etiam mortuos poeniantur.

Non placet illud *multi*: frigidum enim est; quippe & contra, *multi* non flebant in mortuos: *multi* etiam multi moriuntur. Notius tamen, nisi editores mala fide hic agant, his *eo multi* agnoscit; in *Poenitur* & *Poeniuntur*. Equidem sic a Cicerone profectum existimo: *Tenendum est igitur, nihil curandum esse post mortem: cum multi inimici etiam mortuos poeniantur.* Res ipsa loquitur.

Ibid. — Ipse summis jaceis fixus asperis,

Evisceratus, latere pendens, saxa spargens rabo

Sanie & sanguine atro.

Item tu cum viro summo Gerardo Vollio in errore versaris; cum ad Iambicos Octonarios Enniana haec studes redigere; quod genus carminis, ut jam dixi, nullum in Tragoedia locum habet. Turnebus hinc Trochaicos Catalecticos efformat; probabilius sane: sed omnes aequae paemrit una difficultas; quod aut verba ipsa aut verborum ordo nimium quantum immutetur. Nos neque vocum serie, neque una literula variata sic reponimus;

Ipse summis / jaceis fixus / asperis, & / visceratus,

Latere pendens, / saxa spargens / rabo, sanie & / sanguine atro.

Quo pacto erunt Trochaici octonarii, vel, ut Graeci appellant, Trochaici tetrametri acatalecti, sive pleni & integri. Atque hoc versuum

versuum genus saepe habes Catalecticis immixtum in Plauto & Terentio. Neque aliter Tragicis facilitatebant, ut ex Ennii Medea colligere licet, apud Ciceronem Epist. Fam. viii. 6.

Quae Corinthum, aliam arcem, habetis, & matronae opulenti tae, optimates.

Et mox;

Multi suam rem bene gessere & publicam patri in procul.

Multi, qui docti mi aetatem aegerent, & propterea sunt improbi.

In quibus versibus refingendis viri praestantes, Muretus, Paulus Manutius, Janus Rutgerius, Gerhardus Vossius frustra olim laborarunt. Ceterum recte haec a nobis constituta esse vel Nonius indicio est, qui in verbo *spargere* versum posteriorem integrum, ut solet, adducit,

Latere pendens, saxa spargens tabo, sania, & sanguine atro.

Porro & alibi haec Enniana laudantur a Cicerone, Orat. in Pisonem c. 19. ubi graviter errant editores, sic ibi priorem versum exhibentes;

Ut tu naufragio expulsus uspiam, saxis fixus asperis.

Quippe illa, *Ut tu naufragio expulsus uspiam*, Ciceronis verba sunt, non poetae; & ad Pisonem, non Atreum referenda.

Ibid. Quam essent dura, si sentiret! nulla sine sensu.]

Frigida sane exclamatio, neque ex genio Ciceronis. Codices tui praefereunt, *sensirent*. Editiones autem praeter tuam omnes, *sine sensu sunt*. Fatendum quidem plerosque codices non agnoscere illud *sunt*: sed facile absorberi potuit a syllaba praecedente. Quanto igitur concinnius & rotundius exhibit, si sic legas ex conjectura; *QUAE, UT essent dura, si SENTIRENTUR; nulla sine sensu sunt*. Equidem vix crediderim, aliter ab auctore profectum esse.

Ibid. Neque sepulchrum, quo recipiatur &c.] Iterum in errorem revolveris, & Iambicos Trochaicos captas, qui in Tragodia nulli sunt. Recte ad Trochaicos jam olim redegerunt viri eruditi ex Manuscriptis,

Neque sepulchrum, quo recipiat, habeat portum corporis;

Ubi remissa humana vita corpus requiescat malis.

C. XLV. In Hyrcania plebs publicos alit canes; optimates, domesticos.] Mirum profecto, quod pro *publicis* verba usitatissimo praestantiores codices praefereant *supplices*. Tu aliquid hic latere sagaciter odoraris, & suspicaris *sepulchrales*. Laudo conatum; sed antitheti quid esse oportet inter hos plebis canes, & illos optimatum *domesticos*. Nimirum auctor scripserat, *PUBLICAE alit canes*: inde librariorum hallucinatio. *Publice alere*, est publica cura atque impensa. Sic noster alibi in Verrinis, *Publice sum-*

pui esse, publice redimere. Pro Roscio Amerino c. xx. *Anseribus cibaria publice locantur.* & *caeni aluntur in Capitolio.* Suetonius Aug. xii. *Tumulo publicae instructi.* & Vitel. x. *Epulae ubique publicae praebito.* Ita alii saepe, v. *quid si quis in Capitolio* & *buque* & *quid si quis*

Ibid. *Nihil enim iam acquirebatur: cumlata erant officia vitae; cum fortunae bella restabant.* Ita ex duobus suis Gebhardus edidit: & sic unus ex tuis. Sed reponendum, ut & priores omnes editiones & plures Manuscripti exhibent, *Cum fortuna bella restabant.* Ita passim, *Bellum cum hoste accorrimo, bellum cum omnibus improbis.* Maullius sine libri primi:

Restabant profugo servilia milite bella.

Gebhardianum illud tam putidum & fatuum est, ut nihil magis, C. XLVIII. *Alcidamas quidam, rhetor antiquus in primis nobilis [scripsit etiam laudationem mortis.]* Haec plane secum pugnant: nam si in primis nobilis, quid facit illud quidam; quod nusquam proprio nomini additur, nisi ubi agitur de obscuro & ignoto. Lege igitur, *Alcidamas quidem, rhetor antiquus in primis nobilis &c.*

Ibid. *Repetunt ab Erechitheo, cujus etiam filiae cupide mortem expectaverunt pro vita civium.* Quid an expectaverunt tantum? immo & potitae sunt: ut ex Historia notum. Lege ergo sine dubio, *Cupide mortem OPPETIVERUNT.*

Ad LIBRUM Secundum.

C. I. *Difficile est enim in philosophia pauca esse ei nota, cui non sint aut pleraque, aut omnia.* Languet sane sententia: cui tu opitulari conaris ex vestigiis tuorum codicum. Sed si recentissimi sunt, neque unius assis faciendi. Erigatur sententia, si sic legas: *Difficile est enim in philosophia VEL pauca esse ei nota, cui non sint, aut pleraque, aut omnia.* Argate & vere: neque aliter potuit Cicero.

C. II. *Atque Oratorum quidem laus ita ducta ab humili venit ad summum &c.* Ferri quidem hoc potest: sed venustius erit, si reponas, *Atque ORATORIA quidem laus.* Sic supra I, 3. *Quare si aliquid Oratoriae laudi nostra attulimus industria.* Sic alibi, *laus imperatoria*; ut ibi notavimus.

C. III. *Quamobrem, quoniam, quemadmodum dicunt, ipsi non laborant; cur legendi sint, nisi ipsi inter se qui idem sentiunt, non intelligo.* Viuisa & soleca oratio; ut &

tu recte subodoratus es. Dicendum enim fuerit: *Cur legendi sint, nisi INTER SUOS, qui idem sentiunt*, ut supra 1, 2. Itaque sui libros ipsi legunt cum suis, & hic infra: *Epicurum non sere praeter suis quisquam in manus sumit*. At MS. tuus pro *nisi* exhibet *legant*: unde tu sic locum constituis: *Cur legendi sint (legant ipsi inter se, qui idem sentiunt) non intelligo*. Atque hoc quidem pacto solocismus recte sanatur: sed oratio durior fit & coactior, neque Ciceronis indolem sapit. Quamobrem ex tuo codice mutuabimur *et legant*, ex ceteris *et nisi*, & sic demum rescribemus: *Cur legendi sint, nisi legant ipsi inter se qui idem sentiunt, non intelligo*. Atque haec unica & vera lectio.

C. IV. *Quod enim est majus argumentum nihil prodesse, quam quosdam perfectos philosophos turpiter vivere.*] Gebhardus ex uno codice laudat *Professos*: quam lectionem verissimam omnino esse pronuntiat. Verum ille perperam quidem omnino. Primum, ipsa dictio est vitiosa. Nam sic utique dixisset Cicero, *Professos se philosophos*, vel *Professos philosophiam*. Deinde, & sententia vacillat. Quod, ait, majus argumentum, quam *professor philosophos* turpiter vivere? Quaeris majus argumentum? hoc ipsum majus erit, si etiam *perfecti philosophi* turpiter vivant. Multi enim stolidi & indocti, nebulones & scurrae, profitentur se Philosophos, quorum vita turpissima Philosophiam ipsam haud ita multum dehonestat: at si consummati & primarii Philosophi vivunt turpiter, ea demum ipsius Philosophiae est infamia. Recte ergo retinebimus hic *perfectos philosophos*. Noster II. de Divinatione prope a fine. *Nisi somniorum patrocinium philosophi suscepissent: nec ii quidem contemptissimi, sed in primis acuti, & consequentia & repugnantia videntes; qui prope jam ABSOLUTI & PERFECTI putantur*. Vides jam, opinor, quid auctor hic velit. Nam ut his *perfectis* philosophis superstitionem objicit, ita illis vitam turpem & flagitiosam.

C. V. *Nam ut agri non omnes frugiferi sunt, qui coluntur; falsumque illud ac improbe*

Etsi in segetem sunt deteriorem datae

Fruges, tamen ipsae suapte natura emittent:

Sic animi non omnes culti fructum ferunt.] Recte quidem tueris Mureti emendationem; quam si qui sunt qui, ut ais, pro ridicula habeant, nae ipsi risum merentur. *Falsumque illud Accii*

Probac etsi in segetem sunt deteriorem datae

Fruges, tamen ipsae suapte natura emittent.

At Ennii est, dicent, non Accii. Unde vero hoc iis compertum? Nam certe ex Euripidis Hecuba profert Hieronymus Columba,

adeo

adeo non similia his, ut potius sint contraria. Sed ut concedamus esse Ennii; mendum tamen hic fuisse in vulgata lectione, nisi plane desipiunt, fatebuntur. Quid enim? Omnesne fruges, etiam malae, victae, vitiosae, *suapte natura erant*? Hoc non modo *falso ac improbe*, sed adeo stulte stolidoque dictum foret, ut a nemine unquam dictum esse tuto pronuncietur. Necessarium ergo est Epitheton, quod frugum bonitatem indicet; *Laetae, probae fruges etiam in malo solo erant*. Hoc quidem dici poterit, ferme ut illud Graecorum

οὐκ ἔστι δὲ πανχρύμων
οὐκ ἔστι δὲ πανχρύμων,

etsi utrumque *falso ac improbe*: quippe constat etiam optima ingenia recto cultu destituta, & malis convictoribus exposita corrumpi & inquinari. Qui itaque hoc Accii esse Mureto conjicienti fidem non habebunt, si sic locum constituere possint; *falsumque illud ac improbum, Probae etsi in segetem* &c. ut illud *probae* absorptum sit a verbo praecedente, quod saepissime usu venire sciunt omnes. Unum tantummodo addam, praeter sententiae labem etiam metrum hic vacillare, nisi epitheton huc arcessas. Quocumque enim modo vulgatae lectionis verba invertas; etsi digitis satisfaciant numeri, auribus tamen offensam creant; cum accentus immodulate incidat in postremam syllabam *in segetem*.

C. VII. *At id quidem illi ipsi, qui dolorem malum esse negant, non solent dicere, cuiquam suave esse cruciari: asperum, difficile, odiosum, contra naturam dicunt, nec tamen malum. Hic, qui solum hoc malum dicit & malorum omnium extremum, sapientem censet id suave dicturum*]. Silent interpretes, neque codices variant. Vitiosa tamen oratio est; vide enim ista: *Solum hoc malum dicit & malorum omnium extremum*. Si prius *solum*, quomodo deinde *extremum omnium*? Haec inter se pugnant. Verum quidem est Epicurum censuisse, nunc dolorem *solum malum esse*, nunc malorum omnium *extremum*: & hoc ipse Cicero non semel refert; sed alio plane more, quam hic habemus: ut Tusc. V, 10. *Ut is, qui vel summum vel solum malum dolorem esse dicat*. Quod ad exemplum sic refingi poterit hic locus, *Hic qui aut solum hoc malum dicit, aut malorum omnium extremum*. Sed neque sic Ciceronem sapit oratio: decrevit enim sententia. Dixisset utique inverso ordine. *Qui aut malorum hoc omnium extremum, aut solum malum esse dicit*. Quare alia adhibenda medicina est, & ea quidem certissima. Lego enim, *Hic qui non solum hoc malum dicit, sed malorum omnium extremum, sapientem censet id suave dicturum*. Solum vero hic adverbium est, ut modo, tantum; quod fessalit Librarios. Stoici, inquit, dolorem malum

malum esse negant: *cruciari* tamen asperum dicunt & odiosum. Epicurus vero *dolorem* non modo malum dicit, sed *maiorum omnium* extremum, *cruciari* tamen suave dicturum sapientem. Iiquidam jam, credo, & aperta sententia est. Sic Noster fere alibi, ut Tuscul. V, 9. *Qui cum dolorem non modo maximum malum, sed solum malum etiam dixerit.* Et V, 26. *Cum constituerit non modo summum malum esse dolorem, sed etiam solum.* De Finibus II, 23. *Atque haec contra Aristippum, qui eam voluptatem non modo summam, sed solum etiam ducit.* Libro vero primo de Finibus cap. III. geminus plane huic locus est: *Illud enim ipsum, cum omni dolore caret, non modo voluptatem esse, verum etiam summam voluptatem.* Ita prorsus hoc loco dicit, *non solum malum esse, sed maiorum extremum.* Neque enim quicquam hic ad argumentum facit, solumne malum sit dolor, modo sit *extremum*. Ceterum illud insuper notandum, ne imperitiores fortasse deterreat, quod in locis jam citatis non modo dixerit, in nostra vero emendatione non solum. Nam in illis quidem locis non solum plane absolum fuerit, quia ibi solum iteretur: quis enim dixerit, non solum summum malum dolorem esse, sed etiam solum? Atqui alibi, ubi nihil tale prohibet, non solum — sed, non solum — sed etiam, passim apud nostrum occurrere quivis reperiit. Jam id quod continuo sequitur.

Ibid. *Ego a te non postulo, ut dolorem eisdem verbis afficias, quibus Epicurus voluptatem, homo ut scis voluptarius.* Aut fallor, aut hoc malum interpolatoris manum perpetuum est. Nam Epicurus *voluptatem* dicitur, *summum & solum bonum* esse: quis autem *dolorem* his verbis afficiat? aut quid mirum, si id a nemine postulet? Dixerit sane Epicurus in Phalaridis tauro, *Quam suave est hoc, quam hoc non curd?* tamen hoc multum abest ab illis verbis, quibus voluptatem afficit, quam *omnium bonorum finem* esse ducit. Dele igitur spurium illud *voluptatem*, & lege *Ego a te non postulo, ut dolorem eisdem verbis afficias, quibus Epicurus, homo ut scis voluptarius.*

C. VIII. *Quae corpore exanclato atque animo portuli.* Lege ex melioribus codicibus *exanclata*: vulgata lectio nullum sensum habet. Neque enim *corpus exanclatum* dici potest exhaustum: neque si posset, sententiae conveniret. Non enim exhausto & effaeto corpore, sed valido & integro labores tulit Hercules.

Ibid. *Quantum una vecors Oenei partu edita.* Erudite conaris defendere *partum* Oenei ex Graecis: Broukhutius contra vir elegantissimus ex Latinis, ad Propertium p. 385. sed neuter vestrum unicum exemplum ex Latino quoquam scriptore adducit, ubi *partus* de masculo dicitur. Neque sane mirum; nam & hic ipse locus mendosus est, sic levi manu sanandus:

Quantum

Quantum una decors Oeneo patre edita.

Emendatio se ipsa probat, neque exemplis opus est.

*Ibid. Hos non hostilis dextra, non
Centaurus ictus corpori infixit meo.]*

Certissima emendatio est Lambini, quae & Gebhardi codice postea confirmata est, *INFLIXIT*: sed noluit hic quicquam in textum recipere, quod in laudem illius cederet. Certe *infigere ictus* nemo dixerit: at *infigere ictus* rectissime; ut alibi Cicero, *Infigere vulnus, infigere plagam*.

Ibid. Sed feminea vi, femineâ interimor manu.] Codex tuus, ut & aliorum aliquot *vis* habent; quae vera lectio est: haec enim a superioribus pendent, & sic debent constitui;

*Hos non hostilis dextra, non terra edita
Moles gigantum, non bisformato impetu
Centaurus ictus corpori infixit meo;
Non sacra terris gens relegata ultimis,
Sed feminea VIS: FEMINAE interimor manu.*

Hoc est, *Femineâ vis* infixit *hos ictus*: deinde lege *feminae* pro *femineâ*, duarum literarum ordine mutato. Certe hoc pacto & numerosior est versus, & sententia erectior. Nam post *femineâ vis*, interpunctione posita, recipit spiritum; & deinde cum indignatione iterat, *feminae interimor manu*. Haec sunt *divinatos*, vere poëticae: at in vulgata lectione omnia languida & inertia.

*Ibid. Haec dextra Lernam tetram, mactata excetra
Placavit.]* Cur, obsecro, *Lernam tetram*? quippe lacus erat amoenissimus, nisi cum ab Hydra infestaretur; scis illud Senecae,

Ubi Lërna puro gelida perlucet vado:

Lege ergo hic,

Haec dextra Lernam, tetra mactata excetra.

Mirabar equidem tam conspicuum mendum tot interpretum acumen potuisse effugere. Postea comperi Lambinum id vidisse: sed bonus Gebhardus sprexit, & silentio transiit.

C. XI. *Ad ineptias redis: illud enim, quod me angebat, non eximis]* Verissime codex tuus, *ILLUD AUTEM*, quod me angebat. Nam *et enim* hic locum non habet. Non enim, quia non eximebat, ideo ad ineptias redibat.

C. XII. *Patieturne (prudencia) te quidquam facere nihil proficientem, & laborantem?]* Inepta sane oratio, ut nihil supra. Omnino dicendum erat, mutato ordine, *Patieturne te quidquam facere, laborantem, & nihil proficientem*. Hoc quidem ferri posset, ut illud Tusc. I, 5.

— quid

— quod Sisyphus versat

Saxum sudans nitendo, neque proficit hilum.

Verum, cum omnia exemplaria hunc verborum ordinem servant, pro certo habeo vocabulum excidisse, & reponendum, *Nihil proficientem & FRUSTRA laborantem*. Quod & jam video Lambinum occupavisse; sed ejus conjecturae ne mentionem quidem facere dignatus est Gebhardus. Quod ne & nobis eveniat, uno & altero exemplo conjecturam firmabimus. Sic igitur Noster de eadem re loquens Tusc. II, 23. *Cum vero genitus nihil imminuat dolores, cur frustra turpes esse volumus?* Et III, 28. *Quid est autem, quod plus valeat ad ponendum dolorem, quam cum est intellectum nihil profici, & frustra esse susceptum?* & ibidem, 33. *Summam esse stultitiam frustra confici dolore, cum intelligas nihil posse profici.*

Ibid. *Aut mittenda igitur fortitudo est, aut sepeliendus dolor.*] Dura, me iudice, metaphora, neque Ciceroniani coloris; &, quod pejus est, sententiae repugnans. Alibi quidem hanc vocem figurate usurpavit Noster De Lege Manil. *Quod bellum expeditione Pompeii attenuatum atque imminutum est, advenit sublatum ac sepultum.* Et Lucretius II, 570.

Nec superare queunt motus utique exitiales.

Perpetuo, neque in aeternum sepelire salutem.

Ergo hac translatione *sepeliendus dolor* perinde erit, atque auferendus, extinguendus, de vita humana & rerum natura tollendus. Atqui hoc non conatur Cicero: dementis enim fuerit & stolidi. Quarendam igitur medicinam: & recta ratio & oratio antiquior nobis esse debet auctoritate Librariorum. Est quidem, si ad literarum ductus spectemus, proxime accedit *repellendus* vel *depellendus dolor*: quod saepe apud Nostrum est, ut De Finibus IV, 8. v. 7. I, 10. *Omni voluptas assumenda est, omnis dolor depellendus.* Sed quantum ad scripturam appropinquat, tantum a sententia discedit. Non enim *depellendus*, delugiendus, devitandus est dolor viro forti, sed saepe (ut supra ait c. 5) ultro appetendus, subeundus, excipiendus. Quid igitur? ecce tibi aliam correctionem, quam veram praestare ausim. *Aut mittenda igitur fortitudo est, aut despiciendus dolor.* Nempe hic de fortitudine repetit, quod antea de omni virtute dixerat, hoc ipso capite, *Aut enim nulla virtus est, aut contemnendus omnis dolor.* Quod ibi *contemnendus* dixit, hic ob varietatem & copiam *despiciendus* dicit. Tusc. II, 25. *Propono tibi amplitudinem animi, quae maxime eminet contemnendis & despiciendis doloribus.*

C. XIII. *Sed ille certe (Philoctetes) non fortis, qui jacet in lecto humido, qui*

Ejulat,

*Ejulatū, questu, gemitu, fremitibus,
Resonando multum, flebiles voces refert.*

Pluribus opinor mendis inquinatur hic locus. Vulgo haec verba ad Philoctetam referunt; quam ridicule & absurde vel uno argumento videas. Quid enim? an Philoctetes resonat ejulatu? ille certe ejulatum edit; resonat locus, ubi Echo ejulanti respondat. In libro De Finibus II, 29, sic versus hi exhibentur: *Quamobrem turpe putandum est, non dico dolere, sed saxum illud Lemnium clamore Philocteteo funestare,*

Quod ejulatu, questu, gemitu, fremitibus

Resonando, mutum flebiles voces refert.

Sic ibi dedit Victorius; sic Norvicensis tuus optimus habet, sic quattuor Gruteri codices, & ut ille testatur, veteres editiones omnes. Et profecto illud *Mutum* quantivis pretii est. *Mutum*, inquit, *saxum refert flebiles voces*; quia Philoctetæ ejulatibus resonat. Hoc pulchrum est, & poeta dignum; hic antitheton eleganter adhibetur. Quod si *mutum*, ut sane est, pro vera lectione est amplectendum, sequitur, ut pro *Qui* legendum sit *Quod*, ut vel hoc loco Petrensis tuus praefert. Ergo *lecto*, si vera ea lectio est, erit neutro genere a *Lectum*, ut Graecis *Λέκτρος*; sic Digest. xxxiv, 2, 19. *Lectum plane argenteum argenti appellatione non continetur.* Quamobrem totus locus sic constituendus est;

Sed ille certe non fortis, qui

jacet in lecto humido

Quod ejulatu, questu, gemitu, fremitibus

Resonando, mutum flebiles voces refert.

Nam illud *lecto humido* non Ciceronis esse, sed Poetae, ipsa dictio fati indicat. *Lectum* autem humidum est plane *saxum illud Lemnium*, quo Philoctetes procumbens omnia complebat questu & gemitu.

Ibid. *Sed eum opprimi dico patientia, si modo est aliqua patientia; si nulla est, quid ergo exornamus philosophiam?* Leve quidem mendum: sed neque praetereundum. Lege, *SIN nulla est*; ut Cicero loqui solet: sic paullo inferius, *Si nudus es, da jugulum*: *sic tectus Vulcanis armis* &c. Litera N absorpta est a sequenti.

C. XIV. *Interest aliquid inter laborem & dolorem: sunt finitima omnino; sed tamen differunt aliquid.* Victorius & Gebhardus ex codicibus receperunt in textum, *Differunt aliquid.* Tu ab illis discedis, & recte quidem: sed nihil in notis admones. Opinionem tamen tuam luculente confirmat locus ille Tusc. III, 34. *Ea verba non easdem res significant, sed aliquid differunt.* Et sic alibi non semel.

Ibid. Illi autem voluerunt

Nihil horum simile esse apud Lacenas virgines:

Quibus magi palæstra, Eurota, sol, pulvis, labor,
Militia in studio est, quam fertilitas barbara]

Sine dubio sunt Senarii ex vetere poeta, ut Josephus Scaliger primus observavit. Sed quid, obsecro, hic facit *Militia*? Certe seu virgines sive mulieres Spartanæ militiæ nomina dedisse & inauditum est, & prorsus incredibile. Quid autem *fertilitas barbara*? Sunt qui *secunditatem*, *πολυπαιαν* interpretantur; sed quis usquam dixit uxorem fertilem, aut conjugium fertile? Neque vero sensus iste, si Latine sic loqui liceret, sententiæ conveniret. Quippe hæc inter se opponuntur, *palæstra* &c. & *fertilitas*: atqui labor, palæstra, pulvis plus conferunt ad secunditatem, quam barbararum mulierum desidia. Ergo tu cum doctissimo Turnebo *fertilitatem* hic pro luxu, deliciis & rerum abundantia accipis. Verum ille sine auctore hoc profert; tu unum advocas, sed cui ipsi opus est alio advocato, Sedulium IV, 10.

Sic dives opima

Fertilitate tumens tenuem non possit adire

Cælestis regni ducentem ad limina callem.

Ubi aut valde fallor, aut plane constat, non rerum affluentiam, sed corporis obesitatem notari: unde crediderim etiam Sedulii locum in mendo cubare. Quid si *Altitudine* scripserit? nam *altis* est opimus, obesus, sabinatus. Utcumque hoc sit, certe neque obesitas huic Tragici loco convenit, cum oppositio non recte procedat. Siquidem Lacenæ foeminae ob ipsa illa exercitia corpulentiores & habiliores erant aliis; unde Atticæ mulierculæ sic Spartanam Lampeto compellant, in Aristophanis *Lysistrata*,

ὣς δ' ὑψηλοῖς, ὡς δὲ σφραγῆ τοῦ σώματος σου.

καὶ πυρρῇ ἀγκυρῇ.

quibus illa habitudinem corporis mirantibus causam reddit, quod se palæstra & saltu exerceret,

μᾶλα γὰρ, οἷον καὶ σὺ,

Γομφάδδου γὰρ, ἔπειτα πυρρῇ ἀλλομαί.

Quid igitur? haeret hic aqua; & tentandum, opinor, est aliquid potius quam ut Librariorum mancipia simus; & quicquid deliraverint, albo calculo probemus. Vide an sic scripserit poeta ille Tragicus.

Quibus magi palæstra, Eurota, sol, pulvis, labor,

DURITIA studio est, quam FUTILITAS barbara.

Et quidem *Duritia* aptissime convenire videtur, ut vix melius fuerit quaerendum. Noster Tusc. V. 36. *Exercitationem consuetudinemque patiendi, præcepta fortitudinis, duritiam virilem.* In illa altera correctione, an acu rem tetigerim, nescio. Non video tamen,

quin umbratilis, illa vita barbararum, & delicata studia acu pingendi & formae colendae, cum toto mundo muliebri & stibio & cerussa, satis commode *futilitatis* & vanitatis nomine insigniantur. Illud certissimum studio est, legendum, non in studio est: quod ipsa latinitas efflagitat, & hoc Lambinum vidisse video: sed surdo Gebhardo fabulam narrabat.

C. XV. *Arma enim membra multis esse dicunt: quae quidem ita geruntur apte, ut si usus foret, abjectis oneribus, expeditis armis, ut membris, pugnare possint.*] Primum ex codice tuo optimo reponendum est, ita GERUNT apte: milites scilicet, ut possint pugnare: alioqui verborum constructio postulabit, ut sic accipias, *Arma ita geruntur apte ut (arma) possint pugnare:* quod longe absurdissimum. Deinde temporum ratio conturbatur, ut si usus foret, pugnare possint. Dicendum utiq; aut si usus fuerit, aut potius si usus ferat: quod, ut alia plura quae prius ipse correxeram, Lambino in mentem venisse comperio; Gebhardo numquam audiente.

Ibid. *Adhuc pari animo inexercitatum militem, mulier videbitur. Cur? Tantum interest inter novum & veterem exercitum, quantum experti sumus.*] Sic omnes, credo, editiones; perquam inepte. Quorsum enim illud Cur? Certe sequentia nullam rationem reddunt, cur mulier videatur. Tolle igitur interpunctionem, & scribe, *Cur tantum interest inter novum & veterem exercitum, quantum experti sumus?* cui quaestioni statim respondetur; hoc fieri vi consuetudinis.

Ibid. *Quin etiam videmus ex acie efferri saepe saucios; & quidem rudem illum & inexercitatum, quamvis levi ictu, ploratus turpissimos edere.*] Iterum fort opem & salutem tuus ille codex, qui pro levi ictu hic exhibet, LEVITER ictum. Verissime: nam illud vulgatum ab ambiguitate laborat, & tam ictum significare potest quo is alium ferit, quam quo ipse ab alio feritur. Firmat emendationem illud Tusc. II, 20: *Tu quoque, Ulix, Quamquam graviter terrimus ictum.* Sic De Inventionem; *Leviter saucius.*

Ibid. *O Patrocle, ad vos adveniens auxilium & vestras manus peto*

Priusquam oppeto malam pestem, mandatam hostili manu.]

Peccas rursus cum eruditissimis viris, qui ad Iambicos octonarios haec redigunt, quos, ut dixi, tragoedia non recipit. Nos ad septenarios Trochaicos sive Tetrametros catalecticos partim ex codicibus partim ex conjectura sic reducemus, &, ut opinor, vere:

O Patrocles, ad vos adveniens / auxilium & vos / tras
manus

Peto, priusquam opus peto malum, peto / tem datam hosti / li
manus.

Seu sanguis ul' / lo potius / patio / profuturus con / sistere;

Seu sapienti / a magi' vestra / devitari / mors potest.

Nam Aesculapi / liberorum / saucii opplent / porticus;

Non potest ac / cedi.

Patrocles legendum auctoritate codicum, a Graeco Πατρόκλῃ: deinde
pestem datam potius quam mandatam; cum ex lege versus, tum
ex consuetudine loquendi: ut dare malum, dare perniciem. Lucrer.
V, 1347.

Quam dare quod gererent hostes, ipseque porire.

Postea pro Neque sanguis, & potius est, & sequa sapientia, codex tuus
praestantissimus Seu sapientia & Nec sanguis: unde facile fuit restitu-
ere, ut vides. Nam Victoriū & codex tuus Nam Aesculapi; non
ut vulgo Namque. Mox sequitur.

C. XVI. Certe Eurypylus hic quidem est. Hominem
exercitatum! ubi tantum luctus continuatur? Vide quam
non flebiliter respondeat, &c.] Haec tam scabra, tam aspera &
contragosa quis Tullio ascribere audeat? Variant codices multis
modis: ex quibus tu post alios aliquid extundere conatus es: sed
nisi fallor, vix ubi ipse fatisfecisti. Nimirum haec verba sunt, non
Ciceronis, sed poetae istius, quae manca & imperfecta adducit, ut
& plura infra. Nam illa, Certe Eurypylus hic quidem est, si Cice-
roni attingis, putidissima sunt. Quis enim tunc hoc nesciverit,
cum integra Poetae fabula manibus vulgi terebatur? Ergo Patrocles
haec loquitur apud Tragicum, ubi facie & voce agnovit Eurypylum
vulneratum ad Achillis tentorium accedere: & sic collocanda sunt:
Certe Eurypylus hic quidem est;

Hominem exercitatum.

Ubi tantum luctus continuatur, vide quam non flebiliter respondeat.
Duo illa verba ex longa illa & luctuosa ~~par~~ adducit: reliqua, ut tum
nota, omittit. Et vide, inquit, quam non flebiliter Eurypylus res-
pondeat longae illi Patroclis orationi, qua ipsum letali vulnere ictum
commiserabatur.

Ibidem.

Qui alteri exitium parat,

Eum scire oportet sibi paratum, pestem
ut participet parem.]

Alter hic octonarius est, contra morem Tragediae: sed suppetias
feremus. Nam in illo oportet variat tuus codex; ethi scripturam asse-
qui non possum. Videtur fuisse opus est, & sic versus postulat. Illa
vero quae sequuntur, quam scabiose & putide! Tu lege totum lo-
cum meo periculo;

Qui

Qui alteri exitium parat,

Eum scire opus est sibi paratum, pestem ut participet parem.

Quae autem mox sequuntur mendosissima sic ad numeros & sensus suos redige. Abducat, credo, Patrocles, ut collocat in cubili, ut vulnus obliget, siquidem homo esset: sed nihil quid minus; quaerit enim quid actum sit,

PAT. Eloquentes res Argivorum praelio ut se sustinet.

EUR. Non potest effari dictis, quantum factis suppetit.

PAT. Laberis: quiesce igitur, & vulnus alliga *Tace.*

Etiamsi Eurypylus posset, non posset Aesopus:

EUR. Ubi fortuna Helæbris nostram aciem inclinavit

Et cetera explicat in dolore. Principio Argivorum lege pro Argivum propter metrum. Deinde quae ut Ciceronis vulgo feruntur, *Non potest effari tantum dictis, quantum factis suppetit laboris*, nos Eurypylo adjudicavimus. Tantum autem ejicimus versus gratia: & laboris non incommode, ni fallor, mutavimus in *Laberis*; Stare enim non valuit, cum tantum sanguinis perdidisset. Postea cum ob versum claudendum; tum ob sententiam addidimus, *tace*. Nam vulnerato & animo paene deficienti loqui periculosum erat. Jam vero quae sequuntur, *Etiamsi Eurypylus posset, non posset Aesopus*, multo, ut videtur, elegantius & humanius referuntur ad tacere quam ad alligare. Cetera vero, quorum initium, *Ubi fortuna Helæbris nostram aciem inclinavit*, interea narrat, dum vulnus alligatur. Sed miror, unde illud *Acem* malum pedem intulerit; cum neque in Aldi nec Victorii editione, nec in tuo codice conspiciatur. Certe & versum turbat & sententiam: qui enim *acris* acies, quae jam *inclinata* & loco pulla fugam capessabat. Ceterum quae ad hunc locum annotavi, reliqua quidem pro certis, *Laberis* autem & *Tace* pro divinationibus tantum haberi velim.

C. XVII. Ego illud quicquid sit tantum esse quantum videatur, non puto: falsaque ejus visione & specie moveri homines dico vehementius; doloremque ejus omnem esse tollerabilem.] Quid, amabo, est dolorem ejus? nempe dolorem doloris. Quod cum absurdissimum sit, Manutius & Lambinus dederunt, *Doloremque eis omnem esse tolerabilem*. Atqui hoc, ut elementissime dicam, supervacuum est. Quorum enim eis? Nimirum verendum erat, ne non de hominibus, sed de bestiis loqui videretur. Tu ex codice ludento nulliusque pretii reponis, *Doloremque ejusmodi omnem*. Obsecro te ejusmodi? siquidem non de hoc vel illo, sed de omnimodo dolore hic agit. Vide igitur an nos rectius collineemus: lego enim, *Falsa ejus specie moveri homines — doloremque rebus omnem esse tolerabilem*. Opposita hic

hic sunt *falsa specie & rebus*; quod perinde est, ac si *revera, re ipsa* dixisset. Ergo sententia optima nascitur: *Falsa sui specie perterrefacit dolor, re vera est tolerabilis.* Porro de *Rebus* consule acutissimum Gronovium patrem. *Observat. III, 6.*

C. XVIII. *Sed homo cautus (Epicurus) nunquam terminat nec magnitudinis, nec diuturnitatis modum* Lambinus reponebat, *homo CATUS* ex Nonio Marcello, qui in voce *Catus* locum hunc adducit. At bonus Gebhardus propter odium Lambini etiam Nonium ipsum sprevit neque mentione dignatus est. Sed profecto, si verum quaerimus, non *cautione* sed *sollertia & acumine* hic opus erat. Tu tamen, quod nolle, tot Librariorum turba perterritus, defendis receptam lectionem, eo praesertim nomine, quod *cautus* etiam *acutus* denotet. Unde vero rem tam miram nos docebis? Ex Sancto Augustino de Civitate Dei IV, 21. *Sed si virtus, ait, non nisi ad ingeniosum posset venire, quid opus erat deo Cautio patri, qui cautos, id est acutos, faceret, cum hoc posset conferre Felicitas?* Atqui hoc ipso loco corrigendum est, *CATIO* patre, & qui *CATOS*, id est *acutos*, faceret: neque aliter in praeis editionibus extare crediderim. Certe ita locum laudat doctissimus Gyraldus in Historiae Deorum syntagmate: & veram hanc esse lectionem testis erit *etymologus* Varro de Ling. Lat. lib. VI. *Cata*, inquit, *acuta*: hoc enim verbo Sabini dunt. Quare, *catus* Aelius Sextus; non, ut aiunt, *sapiens*, sed *acutus*; & quod est. Tunc coepit memorare simul *cata* dicta, accipienda *acuta* dicta. Satisne jam constat non *cautum* significare acutum, sed *cautum*? Quamobrem aut hic cum Nonio legendum *homo catus*, aut quod iisdem plane literis, quibus *cautus*, describitur, *Homo acutus*. Neque aliter statuendum de loco Academ II, 30. ubi de eodem Epicuro loquitur. *Vide quam sit CAVTUS is, quem isti tardum putant.* Sic quidem libri editi, & omnis Librarium cohors. Sed Lambinus invitis illis fidenter ibi reposuit *CATUS*; frustra, ut solet, obstrepente Grutero. Quid enim? an *cautus* recte opponitur *tardo*? cum contra omnis *cautus* festinet lente, & eo ipso speciem *tardi* prae se ferat. Quare hic quoque omnino corrigendum, aut *catus*, aut *acutus*. Sic enim alibi solet Noster; ut De Finibus I, 6. Deinde ibidem *homo acutus (Epicurus) attulit rem commentitiam.* & II, 25. *Sed quamvis comis in amicitiiis tuis idis fuerit (Epicurus) non satis acutus fuit.* Et item de eodem Nat. Deor. II, 29. *Hominem sine arte, sine literis, insultantem in omnes sine acumine ullo, sine auctoritate, sine lepore.* Sic alibi *Homo acutus* de Dionysio tyranno Nat. Deor. III, 34. de Hannibale, Divinat. I, 24.

C. XX. *Saepe enim videmus fractos pudore, qui ratione nulla vincerentur.* Peccatur hic in temporum ratione: nam

nam sic utique dicendum est, saepe enim videmus *frangi* pudore, qui ratione nulla vincantur. Quare huic incommodo occurrendum est unius literulae mutatione, & sic reponendum; Saepe enim vidimus *fractos* pudore, qui ratione nulla vincerentur.

Ibid. *Pedetentim, inquit, ire & sedato nisu.*] Hoc quidem tu vere & ingeniose emendas, & ad suos anapaestos revocas.

Pedetentim & sedato nisu,

Ne succussu arripiat magis

Dolor.

Illud *ire* libros iovasti, partim ad orationem supplendam, partim quia verba utrinque posita inquit. Et id vocabulum formant. Illa vero quae continuis sequuntur.

Ibid. *Pacuvius haec melius quam Sophocles: apud illum enim perquam flebiliter Ulixes lamentatur in vulnere: tamen huic leviter gementi, illi ipsi, qui ferunt saucium, personae gravitatem intuentes, non dubitarunt dicere.* Non amo mendo laborant. Primo pro *haec* restitue ex codice tuo. Hoc id est *id* *apud*, decorum in persona Ulixei. Illud deinde quid sibi vult, *tamen huic*? Quomodo, fodes, qui *flebiliter* lamentatur, idem tam *leviter* gemit? hoc *leviter* est, & secum pugnat. Repone, nisi mavis Librariis quam sensu communi fidere, Apud illum enim perquam flebiliter Ulixes lamentatur in vulnere: Apud hunc leviter gementi. Et. Illam intellige Sophoclem, hunc Pacuvium. Mox quae sequuntur, sic ad numeros suos reducenda sunt,

tu quoque, Ulixee,

Quamquam graviter cernimus ictum,

Nimi' paene animo es molli, qui con-

Suavis in armis aevum agere.

Ulixee scribe, vocativo nempe casu, non Ulixes. Et pro *consuetus* recte codex tuus optimus *consueveris*, hoc est metri gratia *consueveris*. Nam quod tu cum viro praestante Gerh. Vossio sic posteriores versus digerendos censes,

Nimis es paene animo molli, qui

Consuetus in armis agere aevum,

praeterquam quod verborum seriem licentius mutatis, etiam vim facitis modulationi: accentus enim in ultimas syllabas cadunt contra Linguae Latinae indolem. Sed hoc non intelligent, nisi qui rei metricae secreta intima penetrarunt; quod non cuivis contingit. Inde est, quod in versiculum mox sequentem,

Nudate. Iru miserum me, excrucior;

sic potius poetam dedisse credam,

Nudate.

Nudate, beu me miserum, excrucior.
Denique in isto, quod non ita longe est, *Id viri est officium: stetus muliebri ingenio additus: elegantius & plenius scribas, Additum est; more veterum poetarum.*

C. XXI. *Atque haec cogitatio, quid paucitia, quid fortitudine, quid magnitudine animi dignissimum sit, non solum animum comprimit, sed ipsum etiam dolorem nescio quo pacto mitiorem facit.*] Recte quidem castigas Gebhardam, qui *comprimit* in textum recepit; contra omnium editionum fidei; sed hoc crediderim Typothetae, non ipsi imputandum esse: verum aliud multo majus est, quod nollem praeterisses. Quid enim? ain' tandem eam cogitationem animum *comprimere*? quid ergo est *animum comprime*? nempe sine dubio, coercere, frangere, contundere. Ita Noster ubique, *Comprimere furorem, laetitiam, audaciam, cupiditatem.* In Vatinius cap. i. *Ut ferocitatem, inquit, istam tuam comprimerem, audaciam frangerem, loquacitatem retardarem.* Ergo hoc omnium portentosissimum, si cogitatio de fortitudine animum comprimit & retundit. Quin, potius in perferendo dolore erecto animo opus est & cum maxime excitato. Tolle igitur lectionem & rei ipsi & auctoris sententiae repugnantem; atque sic fidenter repone, *Non solum animum CONFIRMAT, sed ipsum etiam dolorem mitiorem facit.* Ita mox c. XXIII. *Si semis in dolore ad confirmandum animum valebit, utamur.* Epist. ad Fam. VI, 6. *His autem literis animum tuum, quoniam maxime imbecillum esse & audio & spero, confirmandum etiam atque etiam puto: & saepe alibi.*

C. XXII. *Qui doloris speciem ferre non possunt, abjiciunt se, atque ita afflicti & exanimati jacent: qui autem restiterunt, discedunt saepissime superiores.*] Ita Gruterus, quem sequeris, & editiones pleraeque aliae: sed legendum RESTITERINT ex Victoriana & tuo Codice.

C. XXIII. *Toto corpore, atque omnibus ungulis, ut dicitur, contentioni vocis asserviunt.*] Apage illud *ungulis*: quis enim ungulas de homine usurpavit? Recte Lambinus conjecerat, UNGUICULIS; sed homo invidus Gebhardus intactum hoc reliquit, potius quam ut Lambino applauderet. Praeterea ex codice tuo legendum DESERVUUNT. Nam alterum *asservire* neque apud Ciceronem alibi, nec usquam quod sciam occurrit.

C. XXIV. *E quibus homo sane levis Heracleotes Dionysius, cum a Zenone fortis esse didicisset, a dolore deductus est.*] Unde, obsecro, deductus est? num a magistro Zenone? an potius de sententia; ut paullo inferius habes, *Quaenam*

ratio cum de sententia deduxisset? Atqui hoc pacto non erat dicendum *A dolore*; sed sublata praepositione, *dolore deductus est*, atque sic plane habet codex tuus Petrensis, sed ille ~~non est~~ & nullius auctoritatis. Manutii editio cum aliis nonnullis, *a dolore deductus est*: quod Lambinus in libri margine amplectitur, in annotationibus repudiat. Equidem vel hanc lectionem vulgatae praeferimus: verum alia subest longe melior & sincerior; quam, licet a nullo Libro (qui hodie supersit) confirmatam, praestare tamen aulum verissimam. Ea huiusmodi est: *Cum a Zenone fortis esse didicisset, a dolore dedoctus est*: Hoc est, *dedoctus est esse fortis*. Agnoscis, opinor, elegantem oppositionem, inter *discere* & *dedoceri*; quam alibi quoque Cicero adhibuit ut De Finibus, I, 6. *si a Poeta geometriam discere maluisset, quam illam etiam ipsum dedocere*.

Ibid. *Omninoque omnes clari & nobilitati labores contemnendo sunt tolerabiles.* Per labores intelligit ludos Gymnicos, Olympia, Pythia, & id genus, ut ex sequentibus constat. Quid ergo? an ejusmodi labores sunt tolerabiles *contemnendo*? nihil vidi minus. Immo contra, qui admirantur, qui Olympiorum victoriam, ut superius dixit, antiquum illum consulum arbitrantur, hi tanto facilius labores eos perpetuantur, quanto in majore felicitatis parte ponunt. Lege ergo meo periculo, & Librarios plorare jube: *Omninoque omnes clari & nobilitati labores CONTENDENDO sunt tolerabiles.* Hoc enim est, quod saepius inculcat Cicero, ut supra C. XXI. *Quae sunt ista arma contra dolorem?* Contentio, confirmatio &c. & XXII. *Simillime animus intentione sua depellit pressum omnem ponderum.* — & ibidem. *In omnibus officiis persequendis animi est adhibenda contentio.* & XXIII. *Cujus contentione cum tamen vis sit, si gemitus in dolore ad confirmandum animum valebit, utemur:* & iterum, *Omnibus enim rebus, non solum dolori, simili contentione animi resistendum est.* & XXVI. *Patientia dolorum, quam saepe jam animi contentione dixi esse firmandam.* & mox, *Idem omissa contentione dolorem morbi ferre non possunt.*

C. XXV. *Quin etiam mihi quidem laudabiliora videntur omnia, quae sine venditione, & sine populo teste sunt.* Probas lectionem, quae apud Nonium ferebatur, *quae sine populo RECTE sunt*. Non enim, inquis, omnia, quae sine populo teste sunt, laudabilia sunt; nisi recte fiant, & proba sint. Itaque illud recte quasi sententiae necessarium adsciscis. Laudo equidem comatum, & ingenio tuo saveo, quod ubi semel maturuit, praeclarissimos fructus dabit. Sed opus est hic iudicio subactio. Non enim dicit *laudabilia*, sed *laudabiliora*; ad quod attendisse te oportuit. Hoc enim perinde est, ac si dixisset; *Omnia laudabilia eo esse laudabiliora, quod sine populo teste fiant.* Itaque quod tu omitti

omitti putabas, illud ipsum inesse jam vides. Quid autem est sine populo? immo vero, sine populo teste. Scis illud in Epigrammate,

Ille dolet vere, qui sine teste dolet.

Accedit huc, quod ipse Nonius in accurata illa Merceri editione teste habeat, ut & hic habetur.

C. XXVI. *Sic urgentibus asperis & odiosis doloribus, si tanti non sint ut ferendi sint; quo sit confugiendum vides.*

Recte receptum verborum ordinem tueris, Lambino temere immutante, & recte etiam explicas, *Si eos ferre non sit operae pretium.* Unde dolet, quod, id quod in proximo erat, non videris, sic omnino legendum esse, *Si tanti non sit, ut ferendi sint.* Siquidem ipsi dolores tanti esse non possunt; nihil enim omnium minus, sed hoc vult, si res ipsa, si officium non sit tanti. Atque haec cum scripseram, idem acutissimo Gulielmio visum esse intellexi. Sed eo nomine displicuit Gebhardo, quia ex *conjectura* profectum erat, Librariis non astipulantibus. Enimvero si talibus mancipiis edendorum librorum provincia semper dabitur; quid ultra operam & oleum perdimus?

Ad LIBRUM Tertium.

CAP. I. *An quod corporis gravitatem & dolorem Animo judicamus, animi morbum corpore non sentimus?* Turpissimum hic mendum jam diu inolevit; quid enim est corporis *gravitas*? nihil aliud nisi *pondus*: & quid ad hoc opus est arte medica & curatione? nam pondus utique non est morbus. Lege sine dubio, *An quod corporis PRAVITATEM & dolorem animo judicamus.* *Pravitas* est deformitas, distortio membrorum. Ergo recte hic jungit duo corporis mala, quorum dolor est morbus, pravitas vitium. Idem mendum etiam alium locum occupavit De Finibus IV, 12. *At vero gravitate membrorum, & cruciatu dolorum si quis quem leveat, magnam ineat gratiam.* Corrige, inquam, *PRAVITATE*: & indignor equidem tot magnos interpretes tam graviter lippivisse, ut haec non viderent. Quoties enim vel ipse Cicero coram oculis veram lectionem posuit? De Finibus V, 17. *Nam si pravitatem & imminutionem corporis propter se fugiendam putamus.* Et ibidem, *Siqua in membris prava, aut debilitata, aut imminuta sint.* De Leg. I, 19. *An corporis pravitates, si erunt perinsignes, habebunt aliquid offensionis; animi deformitas non habebit?* Iplis Tusculanis IV, 13. *Vitium, cum partes corporis inter se dissident; ex quo pravitas membrorum, distortio, deformitas.*

C. II. *Tum plane inficimur opinionem pravitate, a naturaque defiscimus, ut nobis optimam naturam invidisse videantur, qui nihil melius populari gloria judicaverunt.*]

Nihil invenitius hac lectione. A natura, inquit, defiscimus, ut nobis optimam naturam. Putida plane repetitio. Frigide etiam optima dicitur, quae una & simplex est. Frigidius vero, invidere nobis naturam: qui enim hoc fecerint, nos numquam natos esse vellent: quod genus invidiae ne somniavit hic quidem Cicero.

Lege vero certissima emendatione, *A naturaque defiscimus, ut nobis optimam MAGISTRAM invidisse videantur.* Facilis autem Librario- rum lapsus ex compendiosa scriptura; hoc enim sic abbreviabant

nam, illud nam. Qualis vero sententia nunc exoritur, quam concinna, quam elegans? tu sine dubitatione accipies, sat scio. Sic alibi Noster Naturam appellat, *optimam magistram, optimam ducem:* ut capite superiore, *Quod si tales nos Natura genuisset, ut eam ipsam intueri & perspicere, eademque optima ducē cursum vitae conficere possimus.* De Finibus I, 21. *Si infantes & pueri, mutae etiam bestiae, paene loquuntur, magistra ac ducē natura, nihil esse prosperum nisi voluptatem.* De Senectute c. 2. *in hoc sumus sapientes, quod Naturam optimam ducem, tamquam deum, sequimur.* De Amicitia c. 5. *Quia sequimur, quantum homines possunt, naturam, optimam bene vivendi ducem,* De Officiis I, 35. *Retinenda est igitur huius generis verecundia, praesertim natura ipsa magistra & ducē.* Ergo recte & vere hic locus restitutus est.

Ibid. *Veramque illam honestatem expetens, quam una natura maxime inquiri.*]

Quid sibi vult una natura? an plures sunt? sed una, inquirunt, valet sola: quid? an sola natura honestatem expetit? annon & Philosophia, recta ratio, virtus? Lege igitur, quam UNAM, id est solam. Neque aliter ediderunt Manutius & Lambinus: sed Gebhardus codicibus suis mancipatus de textu & loco deiecit.

C. VI. *Sed est naturabile in animis tenerum quiddam atque molle, quod aegritudine quasi tempestate quatitur.*]

Ex codicibus scriptis alii naturabile habent, alii naturale. Tu cum Gebhardo illud amplecteris, quia Librarii vocabula trita pro reconditis supponere solent, non vice versa. Recte quidem: & hoc plerumque ita se habet. Sed ex generalibus illis Artis nescio cuius Criticae regulis non est de locis singulis sententia ferenda. Equidem ne in illo quidem loco De Amicitia c. XXI. *naturabili amicitia* legerim; neque pro uno & altero Librario pugnaverim adversus centum alios, qui *naturali* ibi exhibent. Cur ita? quia Ciceroni ipsi plus tribuo, quam cuivis Librario. Cum enim ille locis fere sexcentis *naturalis* usurpet, cur hoc & illo *naturabilis* dixerit, quo vocabulo

vocabulo neque ipse alias, neque alius quicquam eo saeculo quod scimus est usus? Non agnosco Ciceronis tam affectatum & *natu-
Atque sic de altero loco sentio: in hoc autem neutrum profecto, ne-
que naturabile neque naturale, locum habere potest. Qualis enim,
dii boni, oratio? Est naturale tenerum quiddam & molle. Apage
istam scabiem & porriginem ab homine omnium cultissimo. Quis,
qui Ciceronem umquam triverit, non sic potius scripsisse dejerave-
rit, Est natura tenerum quiddam & molle? Quare sic corrigendus est
totius locus. Sed est NATURA FERRE in animis tenerum quiddam
atque molle, quod aegritudine, quasi tempestate, quatiatur. Ita in
Tuscul. II, 20. loco huic simillimo & plane gemello, Est in ani-
mis omnium fere natura molle quiddam, demissum, humile. Quare
ipsum Ciceronem, optimum ducem, sequamur, & vapulent
Librarii.*

C. IX. *Ut effugiamus ambiguum nomen invidiae, quod
verbum ductum est a nimis intuen- do fortunam alterius.*
Blanditur mihi sane conjectura, quae, ut haec legi, continuo venit
in mentem: quam etsi veram & certam esse praestare nolim; ut
erubescenda tamen mihi sit, nullus vereor. Quomodo ergo invidia
a nimis intuen- do? Certe qui nimis intuetur fortunam alterius; cur
eo magis sibi invidiam in mente suscitet, quam admirationem, amo-
rem, & alias affectiones ab invidia disjunctissimas, non equidem vi-
deo. Nimis intuetur amator impotens & penditus, sed non invidet.
Nimis intuetur vulgus fortunam divitum, nobilium, potentium:
neque tamen omnes invident; plures colunt & venerantur. Quae
si recte dicuntur; sequitur ut non recte, neque proprie invidia dica-
tur a nimis intuen- do. Vide nunc nostram conjecturam. Equidem
sic legerim, *Ut effugiamus ambiguum nomen Invidiae, quod verbum
ductum est a LIMIS intuen- do fortunam alterius.* Nam limis
intueri proprium fere & peculiare est invidiae. Horatius Noster
Epist. I, 14.

*Non istis obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat, non odio obscuro morsque venenat.*
Virgil. Aen. XI, 337.

Obliqua invidia, stimulisque agitabat amaris.
Ovidius Metam. II, 776. in descriptione Invidiae,
Pallor in ore sedet; macies in corpore toto.
Nusquam recta acies: lixent rubigine dentes,
& 787. *Illa deam obliquo fugientem lumine cernens.*
Lucilius apud Nonium in v. Strabonem,

Nulli me invidere, non strabonem fieri saepius
Delictis me iflorum.
Plinius de Leonibus VIII, 19. *Cetera dolis carent & suspicione*

nec limis intuentur oculis, aspicique simili modo nolant. Plautus

Bacchi

V. 2. *Viden, limulis, obsecro, ut intuentur?*

B. *Ecastor sine omni arbitror malitia esse.*

Vides jam limis intuenti esse invidiae, doli, suspicionis, malitiae signum. Ergo Invidia potius a limis adspectando, quam a nimis.

C. XII. *Qualis enim tibi ille videtur Tantalus progenitus, Pelope natus, qui, quondam a socero Oenomaos rege*

Hippodamiam raptu nactus nuptiis? Jovis ille quidem pronepos. Tanne ergo abjectus, tamque fractus? Haec

ex Tragico quodam petita esse tu, ut soles, acute conjecisti, & senarium inde eruisti, nisi quod syllaba prima desit,

Hippodamiam raptu nactus si nuptiis.

Sed quem tu senarium es arbitratus, est pars Trochaici septenarii; multo enim plura sunt Poetae hic verba, quae sic disponenda, *Qualis enim tibi ille videtur,*

Tantalus pro ignatus, Pelope natus, qui quondam a

socero

Oenomaos rege Hippodamiam raptu nactus si nuptiis,

Jovis ille quidem pronepos?

Tanne ergo abjectus, tamque fractus? Ubi metri ratione inductus

Socrus repono pro Socero. Sic enim Naevium locutum esse testis est

Nonius in Socrus, Attium Priscianus pag. 698. Sententia est, Thyestem fuisse Pelopis filium, Tantali nepotem, Jovis pronepotem. E-

mendatio per se clara est. Continuo sequitur.

Ibid. *Nolite (inquit) hospites ad me adire illico*

Ne contagio mea bonis umbrave obsit,

Tanta vis sceleris in corpore haeret.

Frustra hic laborarunt viri maximi, qui haec ad numeros suos resti-

tuere sunt conati. Turnebus & Gerhardus Vossius Iambicos sena-

rios hic quaerunt; sed vim faciunt verborum ordini non facile ad-

mittendam. Janus Gulielmius Trochaicos Tetrametros effingit,

sed nimia usus licentia in vocabulis qua mutandis, qua addendis.

Tu autem cum Paulo Manutio leviores quidem mutatione Trochaicos

trimetros efficis; quales tamen neque Tragoedia, neque Comoe-

dia unquam agnovit. Ego vero, ut primum videram, continuo

deprehendi versus esse Bacchiacos tetrametros, quales hi puri affe-

runtur apud Hephaestionem,

Ο τῷ ὄντι δ' ἰόντι / νεκρῶν / π' ἀρχαί,

Φθάρματα δ' ἐν ἱπποῖς / ὡσανδρὶ / στυγίῳ.

At apud Latinos in prima sede etiam Molossium pedem frequenter

recipiunt; in ceteris Paconem, at Molossium rarius. Ceterum

Eraniorum

Ennianorum horum partem adducit Cicero De Oratore III. 41.
Nolo, inquit, esse verbum angustius id quod translatum sit, quam
illud proprium ac suum.

quidnam est, obsecro? quid te adiri amentas?

Mellus esset, vetas, prohibes, absterres, quoniam ille dixerat.

Ex his illud liquido constat, Thyestem hic cum Choro loqui; ergo
nulla aut minima mutatione sic totum locum constituo.

THY. Nolite vos / pites ad / me venire / il / lico istis.

No / conta / gio / meu / l / bonis / um / l / brave / obste /

Meo / iam / l / ta / vir / se / l / ris / in / ca / l / por / haer /

CHO. Quidnam est ob / se / se / quid / te / adiri / l / renatas?

Atque hoc genus verbum etiam in Comœdia veteri locum habuit;
& in Plauto Terentioque nunc extant, qui tamen hæc apud edito-
ribus crucem fixerant, a nemine intellecti. In Andria Act. III.
Sc. II. sic versus digerendi sunt.

Adbuc Ar / l / chylis, quae ad / solent, quæ / l / que oportet

Signa esse ad / salutem om / l / nia huc / of / l / se / vides.

Nunc primum / fac isthaec / l / lavet: post / l / deinde.

Quod iussi ei / dari bibe / l / re, & quantum im / l / peravi,

Date: mox e / l / go huc fevertor.

In Plauti Amphitryone Act. II. Scen. I. ita disponendi sunt.

Age, i / tu / l / secundum, / l / So. Sequor, sub / l / sequor te.

AMP. Sceleris / l / sumum, te ar / l / bitror. So. Nam / l / quamobrem?

AMP. Quia id quod / neque est, nec / l / suis, nec / l / futurum est,

Mibi prae / l / dicas. So. Ec / l / cere jam / l / tuatim

Facis tu ut / l / tuis nul / l / la apud te / l / fides sit.

AMP. Quid est? quo / l / modo? jam / l / quidem verè ego / l / tibi

istam

Sceleris, / l / scelus, lin / l / quam abscondam. / l / So. Tuus

sum,

Proinde ut com / l / modum est & / l / lubet quid / l / que faciat:

Tamen quin / l / loquar ego hæc / l / uti fac / l / ta sunt hic,

Numquam ullo / l / modo me / l / potes de / l / terrere;

AMP. Scelerissime audes / l / mihi prae / l / dicare id,

Domus te est se nunc, qui hic / l / ades? So. Ve / l / ra dico.

AMP. Malum! quod / l / tibi di / l / dabunt at / l / que ego hodie

Dabo. So. Istuc / l / tibi est in / l / manu: nam / l / tuus sum.

AMP. Tun' me ver / l / bero, audes / l / herum tu / l / disfacere?

Tun' id di / l / cere audes? / l / quod nemo um / l / quam bonus

antehac

Vidit, nec / l / potest si / l / eri, tem / l / pore uno

Homo idem / l / duobus / l / locis ut / l / simul sit.

So. Profecto, ut / l / loquor, res / l / ita est. AMP. Tunc / l / pites

Perdat. So. Quid / l / mali sum, vere, / l / tua ex re / l /

provenit?

AMP.

Ans. *Rogas ne, tibi probe, etiam, t qui ludas facis me?*

So. *Miraris me t ludam mihi si id i t faciam est:*

Verum haud men tior, res t que uti fac t ta, dico.

Vides, opinor, quos haecenus illi numeros innumeros, versus *evy-nixupitros* & *traxopitros*, sine metro modulisque insuave dictabant, alii miseris modis torquebant vexabantque, ut ad notam aliquod metrum inuitos redigerent, eos & dulces esse & elegantes, ut nescio an ullis illis suavitatem concedere debeant. Menda vero, quae plura ibi subiecta sunt, si haec nostra ad libros editos exigas, ipsa per se satis patebunt, ratione versuum jam reperta. Non enim nunc locus est, ut ista ludus prosequar: sed si erit unquam, ut Phutum Terentiumque hinc nostra expolitos in lucem edam, & haec & alia infinita fufius tenuitque deducta conspicias.

C. XV. *Simulque iudico malum illud opinionis esse, non naturae: si enim in re essent, cur fierent provisa leviora.*

Haeret oratio: unde Manutius corrigit, in re ESSET, ut ad malum illud referatur, sed quid tum fiet illis sequentibus, *fierent provisa leviora*? Certe dictum oportuit, *fieret provisum levius*. Tu itaque ex tuo codice insigni aliam profers lectionem, *Si enim in re MALA essent*. Certe aut ita legendum est, aut potius (quia hoc interpolatorem olet) *simulque iudico MALA ILLA opinionis esse, non naturae*. Sed esto hoc, ut lubet: illud mihi certissimum, non legendum in re; sed dempta praepositione, *Si enim re essent*. Ita Cicero ubique, ut supra Tusc. II. *Re succumbere, non oportebat, verbis gloriantem*: sic alibi, *Non re, sed opinione. Tam re, quam verbo. Non tam re, quam spe. Neque tam re, quam dicto*. Sic Rebus eodem sensu, numquam in rebus.

C. XVI. *Primum, quod posse accidere diu cogitaverit.*

Codex tuus *primo & cogitavit*. Quod sine dubio admiserim: nam sequentia hoc postulant, *Deinde quod intellegit, & Postremo quod videt*.

C. XVII. *Cur cedis fortunae, quae pervellere te forsi-*

tan potuerit; & pungeri, non poterit certe vires frangere?

Restituisti ex codice tuo *poterit*, cum antea vulgo serretur *potuerit* & *potuit*. Sed aliud tum restabat emendandum, *Quae pervellere te forsitan POTERIT*. Nam certe illud *potuerit* male Latine hic dicitur. Verum alia emendationis ratio est & verior & elegantior, *Cur cedis fortunae? quae, ut pervellere te forsitan potuerit & pun- gere, non potuit certe vires frangere*.

Ibid. *No Injustitia quidem sinet te ista facere, cui mini- mum esse videtur in hac causa loqui.* Nollem te hic Gebhardum, caecum plerumque ducem, tam improvide secutum esse; qui, cum in prioribus editionibus, neque aliter in codicibus tuis,

recte haberetur. Locī, Palatinis suis serviliter addictus edidit lo-
qui; adeo ineptie, ut nihil supra. Quid enim, obsecro te, est
illud, *Minimum est loqui*? quo tandem sensu *minimum*? hancine
scabiem Ciceroni affricari? at in altera lectione nihil est salebrae
aut difficultatis. Noster De Finibus IV. *Vel potius paullulum loci*
mibi, ut his responderem, dares. Ita passim.

C. XVIII. *Hujusne vitae propositio ex cogitatio aut Thy-*
esten levare poteris, aut Aetam, de quo paullo ante dixi
Leges, de quibus: nam de utroque dixit supra Cap. XII.

Ibid. *Quod si, ut ait idem, simul animus cum re concidit.*
Mira hic in codicibus varietas. Tu, vestigiis corruptarum lectio-
num nimis religiose inhaerens, sic verba tesingis, *simul animus re*
concidit, praepositione ablegata. Atqui haec verba Enniana sunt,
quod ex istis, ut ait idem, recte colligas. Retinendum igitur
cum; quippe posterius membrum est Trochaici septenarii,

simul animus cum re concidit.

Cui fere geminum est illud Terentii, Eunuch. II, 3:

Itan' parasti te, ut sper nulla reliqua in te esset tibi?

Simul consilium cum re amisti?

At, inquis, Tacitus & alii hoc Hellenismo utuntur, *simul nobis,*
simul ore, simul septem viris, simul Laodiceis. Atqui ea scabies,
quae pro Elegantiā habebatur, nonnisi mortuo Cicerone Latinam
linguam infecit. Ille longe parcissimus est in Hellenismis adscen-
dendis. Praeterea adventas velim, in omnibus hujus Hellenismi
exemplis *re simul*, nullo alio verbo interveniente, cum ablativo
conjugi, quod ambigui vitandi causa necessarium erat: at in tua
correctione disjungitur, *Simul animus re concidit.*

Ibid. *Qui, si virtutes ebullire volent & sapientias.*
Ingeniose & vere tu reponis, *Ebullire volent*: aut sic enim legen-
dum est, aut, quod eodem redit, *Qui, nisi virtutes ebullire*
volent. Ceterum, cum hic interpretis munere fungatur Cicero,
& verbum de verbo reddat; vocabulum Graecum, quod hic ver-
tit *ebullire*, vix aliud esse poterit quam *παράγειν*: id enim &
proprie *ebullire* significat; & metaphorice, cum strepitu & inani
jactatione verba fundere. Noster alibi de Epicuro & ejus affectu
effutire & balbutire non dispari sensu dicere solet: quae sat prope
accedunt ad receptam lectionem *ebullire*: sed hoc Nonii auctori-
tate stabilitur.

C. XIX. *Quid petam praesidii, aut exsequar? quove*
nunc auxilio, &c. Andromacha haec loquitur apud Ennium:
verba autem satis sana sunt; de numeris magna controversia est.
Hieronymus Columna & Petrus Scriverius ad Trochaicos septena-
rios redigunt; sed nimium quantum sibi licere volunt in verborum
ordine.

ordine invertendo. Tu recte ex ipso Cicerone De Oratore III, 47. animadvertis, priores quattuor pedes ab eo dici Creticos; quod eorum conjecturam funditus evertit. Tu quoque Trochaicos catalecticos tentas; sed frustra. Nimirum sunt Cretici Tetrametri, quales apud Hephæstionem habes, & apud Aristophanem non semel; ut in Vespis;

Rursumque per ora per ora

IIIVX

Apud Græcos Pæonem pedem sibi intermiserunt; apud Latinos etiam Molossium. Sic autem disponendi sunt hi Enniani: quorum priores Cretici, posteriores Trochaici.

Quid petam praesidi, aut exsequar? quove nunc

Auxilio l'exili, aut fugae, freta sum?

Anea? an l'be orba sum: l'quo accedam? l'quo applicem?

Cui nec arae l' patri domi stant, l' fractas & disjec l'tae jacent;

Fava flamma l' deflagrata, l' tosti alti stant l' parietes;

Deformati at l' que abiete crispa. l

Atque hi Cretici, non minus quam illi Bacchiaci, de quibus jam diximus, apud Latinos Comicos, Terentium & Plautum latitant, a nemine animadversis; In Andriae Act. IV. Scen. 1. sic versus digere,

Tanta ve l' cordia in l' nata cui l' quam ut fiet,

Ut malis l' gaudeant, l' atque ex in l' commodis

Alteri l' sua ut l' comparent l' commoda? ab

Idne est ve l' rum? immo id est l' genus hominum l' pestimum, in

Denegar l' do modo l' quis pudor l' paullum adest:

Post ubi l' tempus pro l' missa jam l' perfici,

Tum eoac l' ti necesse l' sario l' se aperiant,

Et timent: l' & tamen l' res premit l' denega-

Re. ibi tum eo l' rum impuden l' tissima o l' ratio est.

In Plauti Casina Act. III. Sc. v. ita disponendi sunt,

Nulla sum, l' nulla sum: l' tota, to l' ta occidi.

Cor metu l' mortuum est, l' membra mise l' rae tremunt.

Nescio un l' de auxili, l' praesidi, l' perfugi

Mi, aut opum l' copiam l' comparem, aut l' expetam.

Tanta fac l' tis modo l' mira ve l' ris modis

Intu' vi l' di no'tam at l' que integram au l' daciām.

Carve tibi l' Clestrata abs l' cede ab is l' ta obsecro, &c.

Ceterum in Ennianiis exiliis addidi, tam ex tuo codice, quam ex Gebhardi fere omnibus. Fugae quoque rescripti pro faga; & patri pro patriae quod metro repugnat. Porro patrem hic & in illo quod sequitur,

O Pater, ô patria, ô Priami domus;

Eetionem intellige: cuius urbs Thebe ab Achivis everfa est; non Priamum cum viro fummo Hieronymo Columna. In Plautinis vero & Terentianis singula profequi, neque otium nunc est; neque convenit. Te cum editis noftra conferre non poenitebit.

C. XXIV. *Nec fletur illud potentiffimi regis anapaefium, qui laudat senem & fortunatum esse dicit.* Elegantiuf leges quo: i. e. quo anapaefio.

Ibid. *Nifi quod ratio quaedam sanat illos, hos ipfa natura.* Ineptum est & iparium illud *Quaedam*. Repono, *Nifi quod Ratio quidem sanat illos, hos ipfa Natura.*

C. XXV. *Ut eos qui ita vixerint, aut non attingat aegritudo, aut perleviter pungat animi dolor.* Quid aliud est aegritudo, nili animi dolor? fruftra igitur fententia oneratur, & ultra perfectum trahitur. Equidem fic Tullium dediffe cenfeo: *Aut non attingat omnino aut perleviter pungat animi dolor.* Quanto hoc rotundius & calligatius? fic Tufcul. IV. 17. *Qui fi error ftultis extenuetur dies, fapientes ne attingat quidem omnino.* De Fin. IV. 4. *Priorem artem illi egregie tradiderunt, hi omnino ne attigerunt quidem.* Neque vero, fi veftigia literarum attendas, tam longe hoc abeft a vulgato, ut incredibile fit Librarios fic labi potuiffe.

C. XXIX. *Natura affert dolorem: cui quidem Crantor, inquit, nofter cedendum putat.* Codex tuus, ut alii plerique Crantor vester: quod perperam repudiavit Gebhardus. Auctoritatem Crantoris hic obfecunt Ciceroni; qui fe Academicum profectus a magistro diffideret. Ergo vester. Non enim ipfi erant Academici, qui haec reponunt.

C. XXX. *Cum confet aegritudinem verustate tolli, hanc vim non esse in die positum, sed in cogitatione diurna.* Priores omnes diuturna habent: ut mox. Cogitatio igitur diuturna, nihil esse in re mali, dolori medetur, non ipfa diuturnitas. Primus Gebhardus nescio quibus intemperis actus diurna utroque loco reposuit, quattuor, ut ait, codicum auctoritate inductus. Quid hoc homine facias? Reliquum erat profecto, ut etiam diurnitas reponeret. Atqui Dies hic notat longam diem, longinquitatem temporis; ut paffim accipitur. Ergo diuturna legendum non diurna.

C. XXXI. Chrysippus autem caput esse cenfet in confolando, detrahere illam opinionem moerenti, fi fe officio juncti putet iusto arque debito. In quibufdam codicibus deest ill. d. n. in aliis se, Alii habent n. se, unus exitus n. se. Haec funt harrilatores Librarium, qui vifiofam orationem facile agno-

verum,

verunt, morbum vero altius latentem nequiverunt deprehendere: qui iam, nisi valde talior, feliciter & funditus tollitur. Lege enim *identer: Detrahens illam opinionem moerenti, se officio fuisse pio, et iusto, atque debito.* Ex pio & Librarius aliquis oscitans puter effingebat. *Officium primum saepe habes: sed vel unicus locus ad confectionem nostram stabilendam abunde sufficit; Epist. Fam. VI, 1.* Nec enim nos arbitror victoriae praemissis ductos, patrium olim & liberos & fortunas reliquisse: sed quoddam nobis officium iustum et primum et debitum reipublicae posteaque dignitati videbamus sequi. Omnia hic epitheta simul veniunt, primum & iustum atque debitum: locutio vero jam quanto nitidior est, ut vix ipse, credo, Gebhardus, si in vivis esset, utcumque scriptis codicibus additus & conjecturis omnibus iniquis, de huius veritate dubitare posuisset. Certe in illa vulgata lectione si fuisset tum dictio est proletaria & sordida, tum & sententia labaseit. Quippe Chrysippo & Stoicis certum erat & indubitatum, omnes perturbationes iudicio fieri & opinione, Tusc. IV, 7, & vel ipsa eorum definitio aegritudinis hoc ponebat; *Opinio, autem, recens mali praesentis, in quo demitti contrahi-que animo rectum esse videatur.* Qui ergo Chrysippus dicere potuit, *Si moerens se putet officio fuisse iusto & debito?* Quasi vero id Stoicus in illo moerente aliter fieri crediderit.

C. XXXIV. *Aegritudo erit sublata illa moerens: morsus tamen & contractiunculae quaedam animi relinquentur: hanc dicant sane naturalem, dum aegritudinis nomen abest.* Oratio haec soloecissat, quod interpretes non animadvertisse demoror. Quo enim referes illud *Hanc?* Lege sine dubio, *Morsus tantum & contractiuncula quaedam animi relinquetur: hanc dicant sane naturalem.* Ubi hanc accipies contractiunculam. Codex tuus pro tamen habet enim. Lege vi ipsius sententiae tantum: nam haec vocabula passim confunduntur a Librariis. Idem ille codex hanc exhibet in textu: & pro varia lectione hunc. Utrumvis recte habet; nam qui hunc legebat, referebat ad morsum. Ceterum, cum in Tusculanis, tum alibi saepe usurpat Cicero *contractio animi*, & doloris morsum: numquam verò adhibet numerum pluralem *contractiones* aut *morsus*.

Ad LIBRUM Quartum.

CAP. IV. *Nos institutum tenebimus, nullisque unius disciplinae legibus adscripti.* Nollem te tam calide in textum admisisse illud *Adscripti*, unius tui codicis lectione fretum; qui,

qui, utat plerumque egregius sit praeter ceteros, in multis tamen a vero aberrat. *Adscripti legibus* ne uno quidem exemplo firmasti: at illud alterum *legibus* ADSTRICTI quoties cum apud Cicronem tum & alios occurrit? Quot alia ex eadem translatione, *legibus, restrictis, obligatis, obstrictis, implicatis, irretitis, solutis*? Inde illa, *legum vincula, nodi, nexus, & similia*. Minime ergo sollicitanda erat vulgata lectio. Mendum tamen subest, non ita facile a quovis detegendum. Quid enim illud *nullis legibus*? itane vero? Certe in omni disciplina nonnulla sunt, quae ab aliis omnibus probantur, & inconcussa existimantur. Legimus unius *disciplinae legibus ADSTRICTI*. Sic De Clar. Orat. Nulla re una magis commendatur Orator, quam splendore verborum.

Ibid. *Nisi forte temporis causa assentirebare.* Post vocabulum *causa* alii codices inserunt NON, alii NOBIS, plerique NOVI, codex tuus NONI; Vaticanus NON VI, quod acutissimo Gulielmio probabatur. At nullo negotio eruitur vera lectio, *Nisi forte temporis causa, NON RE assentirebare.* *Temporis causa*, qua locutione saepe usus est Cicero, opponitur *re vera*: illud *fiat* notat hoc ex animo.

C. VI. *Quoniamque ut bona natura appetimus, sic a malis natura declinamus; quae declinatio si cum ratione fiet, cautio appellatur, eaque intelligatur in solo esse sapiente; quae autem sine ratione & cum exanimatione humili atque fracta, nominetur metus.* Resellit hic interpretum acumen solocismus latens: quem tamen sagax & intentus lector e latebris suis protrahere poterit. *Quae*, inquit, *declinatio*, si cum ratione fiet: cui consequens erat, ut subjungeret, *SIN autem sine ratione*: atqui hic dixit, *QUAE autem*. Vides opinor, *re vera* & *utrumque*: neque enim *re vera* respondet *utrumque*. Haud tamen loco quae reponendum censeo *fin*: sed alia via sanandum esse locum, ablato illo *si*. *Quoniam*, inquit, *a malis natura declinamus; quae declinatio cum ratione fiet, cautio appellatur; quae autem sine ratione, nominatur metus.* Plena dictio foret, *Et declinatio, quae cum ratione fiet &c.* Nihil certius.

Ibid. *Praeentis autem mali, sapientis affectio nulla est: stulti autem agnatio est ea, qua afficiuntur in malis opinatis, animosque demittunt.* Etiam hic solocismus est, & priore quidem crassior, licet aciem interpretum effugerit. *Agnatio*, ait, *STULTI, quae afficiuntur & demittunt.* Placene hoc? enimvero aut *stultorum quae afficiuntur*, aut vicissim, *stulti quae afficiuntur*, sine dubio dictum oportuit. Hoc primum: illud

deinde

deinde contemplare, *Praesentis mali sapientis affectio nulla est.* Quae, malum, scabies? quam prava ambiguitas? Apage istos genitivos; & repone meo periculo, unius literae migratione: *Praesentis autem mali SAPIENTI affectio nulla est: STULTIS autem aegritudo est ea, qua afficiuntur &c.* Quis huic conjecturae fidem negare auit? Ceterum sapienti dixit numero singulari; quia omnis sapiens est uniusmodi; *Stultorum vero sunt genera infinita.*

C. VII. *Nam si quis doleat ejus rebus secundis, a quo ipse laedatur, non recte dicitur invidere, ut si Hectori Agamemnon.* Codex tuus dicitur exhibet; quod illi acceptum referemus; cetera sic legimus ex conjectura. *Nam si quis doleat ejus rebus secundis a QUIBUS ipse laedatur, non recte dicitur invidere, ut si HECTORIS Agamemnon.* Scribe, inquam, a quibus laedatur, & refer ad rebus secundis: sic enim locutus est in protasi hujus sententiae, *Alterius res secundae quae nihil noceant invidenti, & mox, Cui alterius commoda nihil noceant.* Quod si hoc satis clarum, illud adhuc clarius est, quod sequitur, *Ut si Hectoris Agamemnon;* quod sic plene efferas, *Ut si Hectoris rebus secundis doleat Agamemnon.* At si Hectori legis, haec demum evadet oratio, *Non recte dicitur invidere, ut si Hectori invideat Agamemnon.* Quod ineptum est, & Cicerone indignum.

C. VIII. *Definiunt Terrorem, metum concutientem: ex quo fit, ut pudorem rubor, terrorem pallor & tremor & dentium crepitus consequatur.* Nihil pravius hac lectione vel insulsius fingi potest. Vide enim illa, *Ex quo (scil. terrore) fit, ut pudorem rubor sequatur.* Quid, malum, terrori cum pudore? Aldus, Lambinus, Gebhardus dederunt, neque in nuce duri quidquam senserunt. At non ita Victorius, neque codex tuus scriptus; sic enim recte habent, *Ex quo fit, ut pudorem rubor, sic terrorem pallor & tremor & dentium crepitus consequatur.* Ubi illud insuper animadvertendum, Ellipsin hic fieri conjunctionis *ut*. Plena quippe oratio sic foret, *Ex quo fit, ut, ut pudorem rubor, sic terrorem pallor &c. consequatur.* Quae Ellipsi, nisi nos fallunt exemplaria, saepe utitur Cicero.

Ibid. *Ex quo illud Ennii,*

Tam pavor sapientiam mihi omnem ex animo expectorat.

Gruterus ipse ex omnibus, ut narrat, MSSis *ex animato* edidit, De Oratore III, 38, 38. quam lectionem Trochaici metri leges avversari tu arbitratus es. Sed aliud tum agebas; probe enim noveras, *Mibi* apud Tragicos Comicosque frequentius proferri *personallā*, quam *diavallā*. Quod si alio ordine *omnem mihi* legeris cum Gebhardi codicibus, Victorio, quoque exemplari, & Nonio

Marcello: tum necesse erit ob eandem metri legem, ut *exanimato* solum sit verum. Sed ut nunc se res habet in tanto membrorum diffidio, nihil hic certi definiri potest, cum utrovisque sit recte se habeat.

C. IX. *Discordia, ira acerbior, intimo odio & corde concepta*]. Quid, fodes, est *intimum odium*? Siccine, ut Cicero locutus sit? Gebhardus cum suis hoc facile fortasse conceperit, vel caute dissimulaverit: at Lambinus honesti interpretis functus est munere, nec conjecturam suam tacuit *intimo animo*. Codex quem memoras, Cantabrigiensis habet ore. Vix dubito, quin aut *intimo animo*, aut *intimo pectore* auctor scripserit: nam illud *odio* est longe odiosissimum.

Ibid. *Indigentia, libido inextinguibilis: Desiderium, libido ejus, qui nondum adsit, videndi*. Distingunt illud etiam, ut sit libido earum rerum, quae dicuntur de quodam aut quibusdam, quae *καταρρετικα* Dialectici appellant: ut avere divitias, cupere honores: *indigentia rerum ipsarum* est, ut *honorum, ut pecuniae*.] Nollem te locum, per se plus satis mendosum, dum curationi manum admoves, pejor adhuc contaminasse: quod tamen doctissimo culque interdum sibi accidere. Nos primum exhibebimus verba, ut legenda esse censemus; deinde singula illustrare conabimur. Lege ergo. *Distinctionem illo etiam, ut Desiderium sit libido earum rerum, quae dicuntur de quodam aut quibusdam, quae καταρρετικα Dialectici appellant, ut Habere divitias, Capere honores: Indigentia, Libido rerum ipsarum; ut honorum, ut pecuniae*. Sub libidine censentur Desiderium & Indigentia: haec duo ex sententia Stoicorum sic inter se distinguunt. Desiderium est libido *καταρρετικα*, Indigentia libido rerum ipsarum. *Categoria* autem Stoicis est imperfectum enunciatum, ut *Habet divitias*; perfectum five axioma est hujusmodi, *Crassus habet divitias*. Ergo huc redit distinctio illa Desiderii & Indigentiae: illud refertur ad categorizata, haec ad res ipsas; ut proinde dicendum sit, *Desidero habere pecuniam, desidero capere honores*; non, *desidero pecuniam, honores*: contra, *Indigeo pecuniae, indigeo honorum*; non, *indigeo habere pecuniam, indigeo capere honores*. Vides ineptias Stoicorum; quos saepe inculat ipse Cicero, tamquam qui usitatum loquendi morem immutarent & corrumpere. Nam ut verum sit hoc de Indigentia five *καταρρετικα*; ut certe alterum illud *Desiderium* five *καταρρετικα* apud optimos utriusque linguae auctores non minus, immo saepe pius ad res ipsas refertur, quam ad categorizata. Ceterum pro *Distingunt*, Victorius eam tuo codice *Distinguntur*; unde resimimus *Distinguntur*; & *Illo*, id est illa re, illa ratione: Jam autem

tem *Desiderium*, quod & alii viderunt, necessario inferendum est; quippe ejus definitio hic iteratur. Denique *Libia* in vetustissimis codicibus, ut in tuo etiam textat. *Eta* autem minime ille convenit; cum haec sit series sententiae, *Ut desiderium sit, Indigentia sit.* Ergo aut est delendum erit, aut sit, substituendum; quod & *Paulus Manutius* animadvertit. Illud postremo sine dubio vides, falsum te conjecturasse fuisse, cum reponeres *avere & cupere*. Quis enim dixerit, *desidero avere divitias, desidero cupere honores?* Ut ne addam, *avere divitias* ne Latinum quidem esse. *Avere* enim nusquam usurpatur, nisi sequente verbo infinitivo, ut *Avere scire, audire, videre, & similia*.

C. XI. Nam cum est concupita pecunia, nec adhibita continuo ratio, quasi quaedam Socratica medicina, quae sanaret eam cupiditatem, permanat in venas. Ratio temporum effragitat, ut *SANCT* dixerit, non sanaret; atque ita codex ille tunc praestantissimus.

Ibidem. Similiterque ceteri morbi, ut gloriae cupiditas, ut mulierositas (ut ita appellem eam, quae Graece *φιλωμεν* dicitur) ceterique similiter morbi aegrotationesque nascuntur. Qualis haec loquendi sartago est? Similiterque ceteri morbi—ceterique similiter morbi. Quis patienter tulerit tam frigidam itotationem? Lege, haud ita magna mutatione: CETERI, IN QUAM, similiter morbi. Ita passim solet Cicero, ubi verba prius dicta, interjectis aliis, repetere cogitur.

Ibid. Quae autem sunt his contraria, ea nasci putantur a metu: ut odium mulierum, quale in *puerorum Atilii* est; ut in hominum universum genus, quod accepimus de *Timone*, qui *μίσος* appellatur. Primus tu illud *Atilii* in textum recepisti, utpote quam ipsam *Ciceronis* manum esse neminem dubitaturum esse censes. Sane pro verissima amplectuntur *Lambinus*, *Mercerus* ad *Nonium*, & *Gebhardus*, & ut opinor, alii plerique: favent enim codices, qui in misso *guo atilii* est fere exhibent. Sed pace vestra liceat mihi lectioni huic contrariam movere. Prius, *τὸ μίσος* velas exemplum poni hic *Hippolytum*, ut *τὸ μίσος* *Timonem*, plane pro comperto habeam; idque colligo ex ipso *Cicerone*, qui mox haec brevius attingens, Similiterque, ait, definitur & mulierum odium, ut *Hippolyti*, & ut *Timonis*, generis humani. Nam in utroque loco iisdem exemplis usum esse veri simillimum est, ne dicam certissimum. Sic *Tusc. II, 13.* Num humana contemnentem potes dicere *Prometheum* aut *Philometam* illum? Nempe de illo prius egerat *C. ix, de hoc c. vii.* Ita & *Tusc. III, 24.* *Telamonis*, *Thesei*, & *Anaxagorae* verba breviter

viter recenset, quae antea fufius perfecutus est C. XIII. & XIV. Unde ergo, aut quo modo Hippolyti exemplum inest in *Misogyno Attilii*? Quisnam iste Attilius? Poëta, inquit, Comicus, qui fortasse Menandri Fabulam *Misogynon* Latine vertit. Esto: est hoc fit huiusmodi sed quid Comoediae cum Hippolyto? qui, ut Heroem decuit, non socco comico, sed cothurno semper incedebat. Ergo potius fuerit Attilius Tragicus, quem Sophoclis Electram male Latine convertisse narrat Noster De Fin. I, 2. Idem igitur & Euripidis Hippolytum fortasse converterit. Sed rogo vos, cur potius hunc ineptum & ferream scriptorem nominaverit Cicero, quam Euripidem ipsum? aut cur nomen Dramatis ex Hippolyto factum est Misogynus? Tantisper dum hic sorpuli eximantur; equidem, Attilio hoc valere iussu, sic potius locum refinxerim. Ut odium IN MULIERES, quale MIZOPHON HIPPOLYTI est; ut in hominum universum genus, quod accepimus de Timone. Sane quin odium in mulieres scripserit Noster, vix dubitet qui id quod sequitur animadvertat in universum genus: quanto enim hoc concinnius? Cum autem ea in, inter duo in collocatum, facile, ut fit, absorberetur; reliquum erat, ut Librarii verbum sequens interpolarent.

C. XII. Haec igitur proclivitas ad suum quodque genus, a similitudine corporis, aegrotatio dicitur: dum ea intelligatur ad aegrotandum proclivitas. Audacter quamvis reponere, aegrotatio DICATUR. Ita postulant sequentia, Dum intelligatur, & facilitas nominetur.

C. XIII. Non enim omne vitium partes habet dissidentes. Quem locum sicco pede transfilerunt alii, tu ingenue fateris te non capere, & medicinam tentas. Maecte ea virtute. Sed vide, an & nos aliquid audiendum proferamus. Quid si legas, Non enim omne vitium PARES habet DISSENSIONES. Quorum haec erit sententia: Vitiositas, inquit, est affectio, a se ipsa dissidens. Quae si gravior sit, tum ex corruptione opinionum morbus fit & aegrotatio: si levior, inconstantia tantum fit, & repugnantia. Non enim omne vitium pares habet dissensiones: nam qui quam proxime ad sapientiam attigerunt, discrepant quidem sibi ipsi, sed non ita distorto & pravo animo sunt, ut alii stultitia & vitiis cooperti.

Ibid. Est enim corporis temperatio — sanitas: sic animi dicitur &c.] Quicquid hic garriat Gebhardus, liquido apparet legendum esse, UT enim corporis — sic animi. Nolo tibi tam servile esse ingenium, ut in manifestissimis haereas; quia libri non ad literam ea exhibeant. Sic paullo inferius; ET UT corporis est quaedam apta figura membrorum — SIC in animo opinionum iudiciorumque aequabilitas.

Ibid. Sic in animo opinionum iudiciorumque aequabili-

tas & constantia cum firmitate quadam & stabilitate, virtutem subsequens, aut virtutis vim IPSA continens, pulchritudo vocatur.] Ita legendum & distinguendum est: non *vim ipsam*, ut libi scripti editique. Hoc scilicet vult; *Pulchritudinem* illam animi, aut ipsam in virtutibus numerandam esse, aut aliquid esse virtutem subsequens. Ita paullo prius *Concordantia*, inquit, opinionum in animo, aut ipsa virtus Temperantia est, aut aliquid eam subsequens, nec habens ullam speciem suam. Quam hic appellat *speciem*, illic nominat *vim*.

C. XIV. *Nec vero in omnem morbum ac perturbationem animus ingeniosi cadit: non enim multa efferata & immania: quaedam autem humanitatis habent primam speciem, ut misericordia, aegrinudo, metus.*] Vide, obsecro, illud enim: Non enim multa efferata & immania. Quid tum postea, si non multa sint? An idcirco ingeniosi animus in ea cadere non potest? esto ut pauca sint; quid ipsa paucitas prohibet, quo minus in ea cadat? Et si ea pauca sunt omnia; quidni in omnem morbum cadat? Tu ex codice tuo praestanti reponis, *Non enim in multa*, cadit scilicet. Sane aliquanto melius: sed tamen laterem lavas. Quid enim? an id satis est, si ingeniosus non cadat in *MULTA* efferata & immania? profecto nomen & laudem ingeniosi amitter, si in *ulla* ejusmodi cadat; aut certe si in *ulla* immania cadere potest, quidni in *multa* & in omnia? gradatim enim in vitia labimur, & nemo repente fit pessimus. Illud etiam quaero, cur, cum *morbum & perturbationem* dixisset, continuo neutrum genus posuit, *multa immania*? Defendi tamen hoc posse scio: & si de hoc non repugnas, tum legerim levicula mutatione, *Non enim IN ULLA* efferata & immania. Sin substantivum mavis, quo haec referantur; tum repono. *Non enim IN VITIA* efferata & immania.

Ibidem. *E quibus quoniam tamquam e scrupulosis crotibus enavigavit oratio, reliquae disputationis cursum tenemus; modo satis illa dilucide dixerimus pro rerum obscuritate.*] Quid sint cotes sive cautes scimus omnes: unde igitur illud epitheton *scrupulosa cautes*? quod perinde est ac si Colosso Pygmaeorum vestes aptaveris. *Scrupulus* enim est lapillus minimus, qualis intra calceum forte incidens pedem male cruciat. Viderat hoc, credo, Paullus Manutius, qui *scopulosus* ex conjectura substituit. Quam quidem meo iudicio optimam Gebhardus vel nominare dedignatus est; tu quoque repudiasti auctoritate, ut credis, Prisciani; qui lib. VI. p. 713. *Specus*, inquit, *femininum invenitur; Pacuvius in Niptris: Advenio scrupulosam specum.* Verum is, quem advocatum tibi parasti, adversus te causam dicit: certum

certum quippe est Priscianum ibi scripsisse *scruposam*: locus enim integer extat apud Nonium in voce *Spicus*, *Aetius*, ait, (lege *Pacuvius*) *Niptris*.

Inde advenio montem *Oetam* *scruposam* specieum. Quam lectionem sanam esse vel ratio versus, qui senarius est, satis ostendit. Rectissime igitur Lambinus: *scruposis* *montibus* reposuit; nam *scrupi*, teste Festo, sunt aspera saxa & petrae naufragiorum pollutae scelere. Inde *scrupus* & *scruposus* aptissimum tantibus epitheton. Sic Virgilius *scruposa spelunca*, Pacuvius *scruposa saxa*, Apuleius *scruposum saxum*, Festus Avienus *scruposae rupes*, Lucanus V, 675.

Scruposisque angusta vacant ubi litora saxis. Sed de hoc satis: pergo ad id quod restat: non enim placet illud *Enavigavit*; quod hic oppositum esse debet *in cursum* *tenemus*; quemadmodum remis, *in* velis five ventis. Atqui *enavigare* aeque convenit utrique; & remigio, & vellicationi. Quamobrem sic totum locum reformem, *E* quibus quoniam tamquam *SCRUPOSIS* *coribus* *EREMICAVIT* oratio, reliquae disputationis *cursum* *tenemus*. Cujus conjecturae sponsores dabo ipsum Ciceronem, ubi de hac eadem re loquitur Tusc. IV, 4. *Utrum igitur moris, statimne nos vela facere, an quasi e portu egredientes paululum remigare?* & c. v. *Quaeribam igitur, utrum panderem vela orationis statim, an eam ante paululum* Dialecticorum remis propellerem. Denique hoc ipso capite 14. lib. IV. *Nunc vela, quae modo dicebas, expectamus & cursum.*

C. XV. *Vitiositas, ex qua concitantur perturbationes; quae sunt, ut paullo ante diximus, turbidi animorum concitatiq[ue] motus.* Hic pro *concitantur* MSSi habeant *cogitantur*. Unde alii ex conjectura *agitantur* vel *cogitantur*. Quae cum dura & coacta sint, tu *concitantur* admittis, favente praesertim Manutii codice. Ego, quis sit ille codex, nescio; illud scire videor, numquam Ciceronem tam illepide dicturum fuisse; unde *CONCITANTUR perturbationes, quae sunt CONCITATI motus*. Enimvero si rem ipsam, non Librariorum manus spectamus, vix aliud scripserit, quam *ORIVNTUR*; ut in protasi hujus sententiae *Ex ea PROFICISCUNTUR*. Sic Tusc. IV, 28, *Ex quo laetitia aut libido oritur*; & ita passim.

Ibid. *Quae si quando adepta est id quod ei fuerit concupitum.* Pro istis *adepta* est codices meliores habent *eadem* *piaretur*, vel *eadem* *putaretur*, vel denique *ea* *depiaretur*. Ubi tu certe veram lectionem vidisti, sed dum nimis presso pede vestigiis codicum adhaeres, corrupisti. Legis enim, *Quae si quando adepta retur*, quod pro elegante Hellenismo haberi velis. Esto; Flaccus forte vel Statius vel Silius ita loqui vellent; etiam vix eos credi-

crediderim: neque enim exemplum suppetit. At Cicero nequaquam; qui ubique post *reor* accusativos & infinitivos ponit. Lege itaque, quod tu opinor vidisti, sed repudiasti, *Quae si quando se adeptam retur*: ubi una dumtaxat litera additur, sicut in tua lectione demitur. Continuo sequitur

Ibidem. Tum fert alacritatem, ut nihil esse constet, quod agat: ut ille, qui voluptatem animi nimiam summum esse errorem arbitratur. Ubi primum ingeniose tu reponis *Tum effertur alacritate*, cum codices quidam habeant *tum ea fertur alacritate*. Ita passim Cicero, *Effert se laetitia, Effertur laetitia, elatus laetitia*. Illud modo leviculum tuae conjecturae addo, legendum videri TAM vel ATA pro tum, ut referatur ad *Ut: TAM effertur alacritate, ut nihil constet quod agat*. Sic lego: tum, quod deinde considerandum venit, quid illud, quaeso, est, *nihil ESSE constet, quod agat*? Profecto *constet esse*, nihil aliud notare poterit, quam *pateat, liqueat esse*; quod a sententia prorsus alienum est. Dele igitur *ro esse*, & lege, *Ut nihil constet, quod agat*. Nempe verba sunt, ut & illa sequentia, Poetae Comici, quae integriora habes apud Nostrium De Finibus II, 14.

Tanta laetitia auctus sum, ut NIHIL CONSTET.

Sic ibi Victorius edidit, & sic tui codices: in aliis editionibus perperam fertur, *Ut mihi non constem*: quod ab interpolatoribus profectum est. *Constet* autem perinde valet, ac *congruat, suppetat, stabile firmumque sit*. Sequitur deinceps, *Ut ille, qui voluptatem animi nimiam summum esse errorem arbitratur*. Respicit hic ad versum Trabeae poetae Comici; ut tibi recte est adnotatum. Epist. Fam. II, 9. sic eundem adducit. *In quo, inquit, cum objurgarer, quid nimio gaudio parne desiperem, ita me defendebam. Ego voluptatem animi nimiam*. Ex his duobus locis facile cruitur versus Trabeae Trochaicus,

Ego voluptatem animi nimiam summum esse errorem arbitror.

Numeri optime constant, & verba sunt sunt plane eadem. Sed in sententia tamen nonnihil desidero. *Nimia, ait, laetitia est summus error*. Non agnosco argutiam, non aptum antitheton. Equidem tam apud Ciceronem, quam apud Trabeam sic olim extitisse suspicor,

Ego voluptatem animi nimiam summum esse AEGROREM arbitror.

Ita erit pulcherrima & argutissima oppositio. *Nimia laetitia est summa aegritudo*: quales fere occurrunt in Mimis Publii Syri.

Haeredis fletus sub persona risus est.

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Aleator, quanto in arte est, melior, tanto est nequior.

Ceterum

Ceterum ager pro ageritudo aliquoties existat apud Lucretium, & Trabea aetate apprimè convenit.

C. XVII. *Quid enim videatur ei magnum in rebus humanis, cui aeternitas omnis totiusque mundi nota sit magnitudo?* Nam quid aut studiis humanis aut in tam exigua vitae brevitate magnum sapienti videri potest. &c.] Si attendis ad orationis seriem, videbis illud NAM supervacuum esse, & frustra impedire sententiam. Lege sine dubio, NUMQUIP aut in studiis humanis &c.

C. XIX. *Cui non sunt auditaë Demosthenis vigiliae? qui dolere se aiebat, si quando opificum antelucana vicinus esset industria.*] Quantivis pretii est lectio tui codicis, DOLORE SE ANGEbat, quae tanto vulgatâ est melior, quanto majus est re ipsa dolere, quam id prae se ferre.

C. XX. *Nam cum dissolutus filius, Heu me miserum! tum severus pater, Dummodo doleat aliquid, doleat quod lubet.*] Haec Afranii verba unum Trochaicum constituunt, & sic disponi debent:

F. Heu me miserum! P. Dummodo doleat aliquid, doleat quod lubet.

C. XXI. *Quid est igitur, quod occurrat in hac quaestione, e qua possit attingi aliquid veri simile?*] Inepta lectio est, e qua: quippe dicendum fuerit, e quo, ut referatur ad Quid. Sed sine dubio scripsit Cicero, in hac quaestione, qua possit attingi.

Ibid. *Quid ad has definitiones possim dicere?*] Non erat Ciceronis oppugnare definitiones, quas ipse attulerat & probaverat. Lege ergo, POSSINT dicere, hoc est. Peripatetici, qui cum Stoicis de hac re disceptabant. De his paullo ante est locutus.

Ibidem. *Co'loquuntur (gladiatores) congregiuntur, queruntur, aliquid postulant, ut magis placati, quam irati esse videantur.*] Non video, quomodo aliquid postulare sit signum animi placationis. Tu vero fidenter repone, Queruntur aliquid, EXPOSTULANT. Nihil aptius veriusve. Nam qui acerbius stomachantur, & ira excandescunt, dedignantur expostulare. Sic queror & expostulo, cum alibi apud Nostram junguntur, tum in his Tuscul. V, 5. Virtutes autem noli vereri, ne expostulent & querantur se a beata vita esse relictas.

Ibidem. *Ocidam illum equidem & vincam, si id quae-*
ritis, inquit,

Verum

Verum illud credo fore, in os prius accipiam ipse,

Quam gladium in stomacho, lura, ac pulmonibus.

sisto, Odi hominem, iratus pugno, &c.]

Digladiantur hic interpretes de lectione illa *Sura*, non minus quam ipsi gladiatores Aeserninus & Pacideianus. Sane, cum in *Sura* vulnus minime letale sit, merito ab omnibus hoc repudiatur. Turnebus substituit *fibra* vel *lura*; neque plausores invenit. Douza pater *Hira* substituit, ut & ipse in Plautinis memorat, & filius in Lucilianis: quod adsciscit atque adeo pro suo vendit quidam maledicentia sua notus, cui si sua sibi convicia regerere quisquam vellet, *fura* ejus *teterrima* ac *foeditates* & hic & alibi arguere posset: quae probra viro maximo, & cum doctrina tum virtute & dignitate illustrissimo EZECHIELI SPANHEMIO objicere non erubuit homunculus eruditione mediocri, ingenio nullo. Nam quod me eadem calumnia aspergere, & una cum Heroe illo conjungere voluit, magnam sane eo gratiam a me invivit, quod maledictum vehemens arbitratus est. Ego vero neque hoc eum a Douzis surripuisse dixero, neque illud Tuscul. II, 7. *virus vulneris* a Gerhardo Vossio: omnes enim in multa incidimus, nescientes illa jam ab aliis esse occupata. At, quod vero demum opprobrio esse debet, utrumque hoc mendosum esse dico atque illo dignum. Sed redeo, unde abieram. Josephus Scaliger, cujus sententiae suam adscribit Douza filius, sic locum refingit:

Verum illud credo fore, in os prius occipiam ipse;

Quam gladium stomacho, sicam pulmonibus sisto.

Quod ipse sic explicat, *Prius, inquit, occipiam sistere gladium in os Samnitis, quam ipsum sisto in pulmonem.* Hoc enim plane gladiatorium prius os petere, quam corpus. Equidem nollem hoc a viro magno profectum; plane enim pervertit sententiam loci, quae est hujusmodi; Veretur hic Pacideianus, ne ipse adversarii gladium in os suum prius accipiat, quam gladium suum in stomacho ac pulmonibus adversarii sistat. Cur hoc? *quia odi, inquit, hominem, & iratus pugno.* Notum est autem, qui animo concitatiores pugnant, non tam sibi cavere, quam vel periculo suo hostis exitium quaerere; atque adeo mutuis plerumque vulneribus concidere: ita Eteoclem & Polynicem, ita L. Brutum & Aruntem Tarquinium, utrumque, ut mox ait noster, *cominus ictu cecidisse contrario.* Hoc ergo metuit Pacideianus; & liquido inde apparet Scaligeram cum suo *occipiat* tota via aberrasse. Pergit vero nos docere rem antea inauditam, *Gladiatores, & sicam & gladio simul pugnasse:* qui fundus est alterius conjecturae, ubi pro *sura* substituit *sicam*. Unde vero hoc comperitum habet? Ex corruptis Suetonii verbis apud Isidorum XVIII, 6.

quae

quae recte emendata habes in Lipsii Saturnalibus lib. 11. c. 9. Ergo Scaligeri emendationem missam faciamus. Tua restat, ingeniola et profecto: nam ex codicum aliquot lectione *Furia* reponis *Furii*, ut sit nomen alterius gladiatoris cum Pacideiano hoc compositum. Sed *Furi* opinor voluisti: scis enim nomen gentile *Furius* & *Furia* producere primam syllabam apud Catullum, Horatium, Ovidium, Martialem, alios. Illud tamen in tua lectione incommodum est & parum verisimile, quod nomine suo tam honorifice hic appelleret adversarium, quem tam male oderat & contempserat. Id, opinor, dedignatus esset: & praeterea id ei nomen fuisse non est veri simile. Ceterum, si meam tandem conjecturam hic postulas, ea sic habet: si non vera & certa, probabilis saltem & ad codices quam proxime accedens.

In *o* prius accipiam ipse, obvio id est. Quam gladium in stomacho *FURIAE* ac palmis *fibulae*. Recte opinor *Furiam* nominat spurcum illum hominem & inhonestum, Aeserninum Samnitum: is enim erat cum ipso commissus. Sic Cicero saepe, illa *furia*, de viris quos oderat verba faciens. Illud certe ipsa sententia flagitat, ut nomen aliquod hic veniat, quo Samnis ille denotetur: Prius, inquit, in *o* ipse gladium accipiam, quam in illius stomacho *fistam*. Unde omnes illae praeter tuam conjecturae, *fibra*, *lura*, *bira*, sicam una ruina concidunt.

C. XXIII. Semper *Ajax* fortis, fortissimus tamen in furore.

Nam facinus fecit maximum, cum *Dandis* inclinavit.

Summam rem perfecit manus, praelium restituit insaniens.

Sunt iambici octonarii ex comico quodam producti: unde frustra hic historiae veritatem quaeras. Sed illud praelium non placet: cum quia verbum corruptum, neque enim quod tu postulas in duas syllabas coartari potest: tum quia praelium restituitur nec facinus maximum est, nec res summa. Praelium quippe restituitur saepe, & tamen nihilominus victoria amittitur. Equidem sic poetam dedisse puto.

Summam rem perfecit MANU, REM restituit insaniens.

Scis illud Ennii & Virgilii,

Unus homo nobis cunctando restituit rem.

Ceterum, cum in rem restituit, eo rem absorberetur a syllaba sequente, Librarii vocem illam praelium ad supplendam orationem inseruerunt.

C. XXIV. Tracta definitionem Fortitudinis: intelliges eam stomacho non egere. Codices plerique definitione habent

bent. Tunc ille egregius pro varia lectione ponit DEFINITIONES. Rectissime: plures enim mox enumerat; de quibus sic loquitur, *Superiores definitiones sunt Spacia — sunt autem omnes omnes fere similes.*

Ibid. *Quamvis licet insectemur istos, ut Carmeades solebat; necne ut soli philosophi sint.* Bene quidem, quod lectionem hanc *Quamvis dicit*, in textum recepisti. Sed dum utramque particulam ejusdem potestatis esse credis, erras cum aliis quibundam viris doctissimis. *Quamvis* enim hic valet *quantumvis*, non *quamquam*. Itaque nullus hic est quem somniant pleonasmus; neque in ceteris exemplis quae congelesti. Apuleii locum sic distingue: *Quamquam, etsi districtius me Magum dixisset, posset videri excusabunda.* Ubi ordo est, *Quamquam posset videri excusabunda, etsi &c.* Neque hic erga est Pleonasmus. In loco Varonis, *Itaque ideo, est itaque ob eam causam*; nullo prorsus Pleonasmio. Phaedri autem locus mendosus est, neque ex eo quidquam argumentari poteris. Ceterum hunc leviculum errorem abunde mox compensas loco illo feliciter restituto, *Cum omnia sint in moribus vitia, iracundos solos morosos nominaverunt*; quae egregia est emendatio & plausu omnium excipienda.

C. XXVI. *In hanc tu igitur, tamquam in mare quod est ventis subjectum, perturbationem cadere tibi dixisti videri?* Tu cum Victorio & Gebhardo *Hanc* in textum admittis, ut referatur ad *Sapientiam*, quae proxime praecesserat. Sed omnino legendum hunc, ut Lambinus & Aldus dederunt; *Sapientem* scilicet de quo paullo ante locutus est. Hoc sane efflagitant sequentia, *Cui nihil repentinum, quod homini evenire potest.* Quippe omnino ad *Sapientem* spectant, non ad *Sapientiam*. Adde locum, ad quem alludit hic Cicero, Tusc. IV, 4. *Non mihi videtur omni animi perturbatione posse SAPIENS vacare.*

Ibid. *Quid est, quod tantam gravitatem constantiamque perturbet? an improvisum aliquid aut repentinum? quid potest accidere tale, & cui nihil quod homini evenire possit?* Ita codices plerique habent, sensu aut impedito, aut nullo: ut tu recte vidisti: recentiora exemplaria addunt *subitum* aut *ne praemeditatum*. Sed haec ab interpolatoribus sunt. Equidem existimo me veram lectionem eruisse; quae sic se habet. *An improvisum aut repentinum quid accidere potest ei, cui nihil tale, quod homini evenire possit?* Certè ei pro & etiam codices & priores editiones agnoscunt. *Aliquid* ab iis additum est, qui *repentinum quid* male intellexerant. Tota vero sententia quanto jam rotundior est, & numerosior, & castigatior? Porro in verbis continuo sequentibus,

Nam quod aiunt nimia refecari oportere; etsi ferri sic possunt, malint tamen, *JAM* quod aiunt.

C. XXVII. *Utrum illudne non videatur aegre ferendum, ex quo suscepta sit aegritudo, an omnino tollenda omnino aegritudo?* Victorius & tuus codex illudne videatur. Aldus illud non videatur. Legendum jam videram. Utrum illud *NECNE* videatur aegre ferendum: ut mox c. 29. *Non est querendum, bonum illud NECNE sit, quod libidinem moueat, sed libido ipsa tollenda est.* Postea codicem tuum Petrensem ita discrete habere intellexi.

Ibid. *Aegritudine autem sublata propriis rationibus, quibus heri usi sumus, quodammodo etiam paupertatis malum tollitur.* Non placet illud paupertatis malum: quippe animum est ab hac disputatione, concedere paupertatem esse malum: deinde si aegritudo omnino sublata sit, non quodammodo, sed prorsus omnino paupertatis malum tollitur. Quamobrem non auro contra cara est Palatini codicis lectio, quam Gebhardus memorat, etiam paupertatis *NOMEN* tollitur. Rectissime: nam qui nihil desiderat, nihil sibi deesse queritur aut aegre fert, cur pauper est vocandus? Seneca Epist. 11. *Honesta, inquit Epicurus, res est laeta paupertas. Illa vero non est paupertas, si laeta est: cui enim cum paupertate bene convenit, dives est.*

C. XXVIII. *Sed omnis ejusmodi perturbatio animi placatione abluatur illa quidem, cum doceas, nec bonum illud esse, ex quo laetitia aut libido oriatur, nec malum, ex quo aut metus aut aegritudo.* Vix crediderim oculius aut sanatu difficilius mendum in toto Cicerone latitare. Vel prima fronte displicebat illud placatione, idque multis nominibus. Nam profecto perturbationem animi placatione ablui perinde est ac si dicas morbum levare sanitate: quid hujusmodi sententis proficimus? adhuc enim quaerimus, unde ista placatio aut sanitas sit petenda. Deinde ista placatio in rebus externis hic ponitur; nempe res formidatas non esse malas; expetitas, non bonas; prorsus absurde. Placatio enim potius fit, cum ipsa intus aegritudo lemitur, utcumque se habeant res externae. Tandem, cur *abluatur* subjunctivo modo, & non potius *abluatur* hic dixerit, nullus videbam. Equidem semel atque iterum locum legi, frustra quae acumen admovi: sed mox perfectis quae sequuntur ad veram lectionem quasi manu ductus sum. Ea, ni valde fallor, sic se habet. *Sed cum omnis ejusmodi perturbatio duplici ratione abluatur: illa quidem cum doceas nec bonum illud esse ex quo laetitia aut libido oriatur, nec malum, ex quo aut metus aut aegritudo.*

do: verumtamen haec est certa & propria sanatio, & deas ipsas
perturbationes per se esse vitiosas, nec habere quiddam quod naturale
aut necessarium. Vides, orinor, duplicem rationem sanandarum
perturbationum hic statui: eo enim respiciunt *ILLA & HAEC*.
Posteriorem hanc noster magis probat, de qua mox verba facit cap.
26. Quare omnium philosophorum, ut ANTE dixi, *UNA RATIO*
est emendandi, ut nihil quale sit illud quod perturbet animum, sed de
ipsa sit perturbatione dicendum. Ubi illecd notes velim, rationem
dici, non placationem. De priore illa sic loquitur hoc ipso ca-
pite; Illa autem *ALTERA RATIO* & oratio, quae simul & opi-
nionem falsam tollit & aegritudinem detrahit, ea quidem raro profi-
cit, neque ad vulgus est adhibenda. Ecce alteram rationem habes
non placationem. Recte igitur emendavimus *DUPLICI RATIO-*
NE; neque multum adeo abludit a scriptura codicum, *ani* placa-
tione. Locutionem vero alibi habemus, Tuscul. V, 10. Duplexque
ratio perturbationis sit. Cum autem inseruimus, sequente *Verum-*
tamen; ut passim apud Nostrum occurrit. Cum — tamen.
Sic Horatius,

Tuicer Salamina patremque Cum fugeret, tamen uda Lyceis.
Martialis II, 7.

Nil bene cum facias, facis attamen omnia belle.

Ibid. Illa autem altera ratio & oratio, quae simul & opi-
nionem falsam tollit, & aegritudinem detrahit, est ea quidem
utilior, sed raro proficit, neque est ad vulgus adhibenda.]
Nihil vidi tetrius foediusve hac lectione; quae tamen omnes u-
bique codices inquinavit. Est, inquit, utilior, sed raro proficit.
Qui, malum, si non proficit utilis esse poterit? aut quid interest
inter utilem esse & proficere? O dura interpretum illa, qui haec
ferre & devorare potuerunt? Lege minima alteratione, Est ea qui-
dem *SUBTILIOR*, sed raro proficit, neque est ad vulgus adhibenda.
Nihil verius: Ita Seneca Epist. LXXXII. Acuta sunt ista quae di-
cis: nihil est acutius arista, quaedam inutilia & inefficacia ressa sub-
tilitas reddit. Contra, Cicero his ipsis Tusculanis V, 33. Vides,
ut Epicurus cupiditatum genera diuiserit; non nimis fortasse subtili-
ter, utiliter tamen. Ceterum ideo subtilior erat ista ratio & ora-
tio, quia, Nihil esse in rebus externis aut bonum aut malum,
non nisi contortis syllogismorum conclusiunculis probari possit,
quorum nimiam subtilitatem atque adeo spinositatem non semel
fugillat Noster.

Ibidem. Inter omnes enim convenire oportet, commotio-
nes animorum a recta ratione aversas, esse vitiosas: ut
etiamsi nec mala sint illa, quae metum aegritudinemve;
nec bona, quae cupiditatem laetitiameve moveant, tamen sit
vitiosa

vitiosa ipsa commatio.] *Levis* certe vitium est, metuere quæ mala sunt, & cupide appetere quæ bona sunt; quam quæ his contraria: illud enim imbecillitatis modo est, hoc etiam stuporis. Quale igitur hoc est quod dicit, *Vitiosum est commoveri metu, ETIAMSI NON sit malum, quod metuas?* Enecat nos, profecto, cum dicit *etiamsi*; eo enim efficitur, ut gravius crimen existimet metuere malum, quam non malum. Quo quid absurdius fingi potest? Recte ergo Fulvius Ursinus, qui ex suo codice legebat, *Etiam si mala sint*. — bona, quæ cupiditatem; illo nec utrobique deletio. Recte quoque Lambinus, qui ex conjectura proferbat, *Etiam si bona*. — & mala. Quos cum tu refutare hic aggressus es, alibi sine dubio occupatum animum habuisti; & certo scio, quod es iudicio & acumine, ubi tua recensendi tibi otium erit, spongia istam adnotationem corriges.

Ibidem. Constantem enim quendam volumus, sedatam, gravem, humana omnia prementem.] Qui primus sive ex codice sive ex conjectura SPERNENTEM protulit, is profecto si oraculum consulisset, haud potuisset verius quid pronunciare. Tu tamen post Lambinum *spernentem* illud spernis, receptam lectionem retines. *Premere*, inquit, est calcare: apud Poetas quidem; & apud eos ipsos *pede premere* vel aliud quid adjuvum significationem istam efficit. At ubique apud Nostrum *Premere* est *urgere, gravare, vexare*; semperque in se continet notionem lædendi: quæ huic loco minime convenit. Lege itaque, si sapias, humana omnia SPERNENTEM; cui voces plane gemellas contemnentem, despicientem quoties in his ipsis libris habemus? Tusc. I, 40. *Totam vim bene vivendi in omnium rerum humanarum contemnatione ac despicientia ponamus.* II, 4. *Te natura altum & humana despicientem genuit.* II, 11. *Quid? fortitudini & rerum humanarum despicientiæ, quomodo respondebis?* II, 13. *Num fortem, num gravem, num humana contemnentem potes dicere Prometheum?* III, 7. *Qui invictus sit, eum humanas res despiceret, atque infra se positas arbitrari.* III, 17. *Ut omnia, quæ possunt hominibus evenire contemnas, & pro nihilo putes.* IV, 23. *Contemnendæ sunt res humanæ; negligenda mors est.* V, 1. *Omnia quæ cadere in hominem possunt, subter se habet: eaque despiciens casus contemnit humanos.*

C. XXXI. *Atque ut confidere decet, timere non decet: sic gaudere decet, lætari non decet.*] Lambini emendationem DIFFIDERE tu argumentis refutas: mihi contra, quædam amicitia fiet scio, omnino videatur recipienda. Nam quemadmodum gaudere & lætari inter se opponuntur, ita timere ad diffidere par utriusque oppositionis ratio & gradus est. At *confidere & timere* eo modo inter se opponuntur, quo *gaudere & lætari*; non utique lætari.

laetari. Haec cum ita sint, quâ stare possit vulgata lectio, non equidem video. At, inquis, *diffidere numquam decet.* Cur Iodes illud? quia *Considerare in laude ponitur* Tusc. III, 7. Ergo *hoc vituperio sit, necesse est.* Quod perinde est ac fridicari. Quia liberalitas laudi datur, ideo frugalitas vitio vertenda est. Itaque utrumque decet in loco & pro re nata: ut enim *confidere* fortis est & animosum, ita *diffidere* cauti & providi. Sic ipse de se Tusc. I, 31. *Nihil nimis oportet confidere;* & Tusc. V, 1. *Mecum ipse considerans, hinc incipio sententiae diffidere.* De Divin. II, 3. *Quarum omnia, dubitans plerumque, & mihi ipse diffidens.* Jam quod apud Nonium in *Laetari*, ubi hunc locum laudat, *confidere* hodie legitur, equidem editorum fidei curaeque diffido: & vereor ne ad vulgata Tullii exemplaria locum resinxerint: sed utcumque sit, non est ea Nonii auctoritas, ut cum sententiae dispendio codicibus ejus adhaereamus.

Ibid. Fores patebunt, de improvviso Chrysis ubi me ad-

spexerit, lacris obviam mihi veniet, complexum exoptans meum.

Mibi se dedit. Quam haec pulchra putes, ipse jam dicet:

Fortunam ipsam anteibo fortunis meis.]

Haec cohaerent & verbum Trochaicum efficiunt, ut sunt illi priores:

Mibi se dedit; fortunam ipsam anteibo fortunis meis.

& in priore versu lego, *FORI* patebit.

C, XXXII. *Amor, quem Caecilius*

deum qui non summum putes,

Aut stultum aut rerum esse imperitum existimat:

Cui in manu sit, quem esse dementem velit,

Quem sapere, quem insanire, quem in morbum

injici,

Quem contra amari, quem arcessiri, quem expeti.]

Gebhardus, Manuscriptis suis numium deditus, revocavit illud *insanire*, nullo sensu. Cum enim prius dixisset, *esse dementem*, cur hic putide repeteret *insanire*? Hoc si Gebhardus cogitasset, & antithetorum rationem vel per nebulam vidisset; quod in aliis editionibus fertur SANARI longe ei praefendum visum esset Librariorum scripturae. Versum autem postremum tu pulcherrime emendasti: sed si ad illud contra paullum attenderis, cui verbo nihil nunc est quo possit referri; omnino vel inivtus scaberis verum

sum integrum ex hoc loco excid. sic ut saepe evenire solet, cum plures versiculi, ut hic, eodem vocabulo inchoantur. Equidem locum hunc Caecilianum ad hunc ferme modum puto volim exstitisse:

Ego vero, Amorem acum qui non summum patet,
Aut stultum, aut verum esse imperitum existimo.
Cui in manu sit, quem assiduum mentem voluit.
Quem sapere; quem sanari, quem in morbum injici;
Quem odio esse, quem contemni, quem excludi foras;
Quem contra amari, quem expelli, quem arcessier.

C. XXXIII. Quid denique homines doctissimi & summi poetae de se ipsis & carminibus eduxit & cantibus? Lege DE SE IPSI, ut Cicero aliqui veteres semper loqui solent.

C. XXXIV. Qui amor siquis est in rerum natura, sine sollicitudine, sine desiderio, sine cura, sine suspicio, sit sane. Quantivis pretii est lectio editionum veterum, & codicum aliquot, in quibus tuus ille est vetustus, Sine SUSPICIONE, idque vel ob unum illum Terentii locum,

In amore haec omnia insunt vitia, insuriae,
Suspiciones, inimicitiae, iudiciae.

Et tamen nota sunt Suspiria amantium: ergo utrumque est probum: ut nescias, utri palma danda sit.

C. XXXVI. Ira vero, quae quamdiu perturbat animum, dubitationem insaniae non habet: cuius impulsu existit etiam inter fratres tale iurgium. Sine dubio mendosa lectio, idque duplici ratione. Nam si quae legis, nihil est quo Ira referatur. Illud vero Quamdiu ineptum est; quippe Ira semper perturbat animum, usque dum in animo est, ut nullus locus sit ubi Quamdiu. Codex tuus notae optimae, Quae, quum diu, in Gebhardi vero codice quae abest. Ergo ex utroque sic lege, Ira vero, quum diu perturbat animum, dubitationem insaniae non habet. Nihil clarius. Ira enim per se brevis furor definitur, brevis insanis, initium insaniae. Ergo ira, si duraverit, ipsa est insania.

Ibid. Quis homo te exsuperavit umquam gentium impudentia?

Quis autem malitia te?

Trochaei sunt, & metri ipsius ductu facilis est emendatio. Sed quid est illud Umquam gentium? Quis umquam ira locutus est? Umquam enim ad tempus spectat, gentium ad locum; quae duo sunt dissociabilia. Lege totum locum,

A. Qui homo te exsuperavit umquam gentium impudentia?

M. Quis

Ma. Quid autem malitia te? — Plantus Poenulo IV. *Neque perjurior, neque peior alter usquam est gentium,* & Pseudolo I, 1.

Neque cui libellae spes sit usquam gentium,
Sic *usquam gentium, ubi gentium, passim.*

Ibidem. Quid igitur haec erunt moles? audi Thyestem

ipsum:

Impius hortatur me frater, ut meos malis miser

Mandarem natos.

Eorum viscera apponit: quid enim est, quo non progre-
datur eodem ira, quo furor? Multa hic medica manu indi-
gent: quid enim illud *haec erunt moles?* Nam cum Atrei verba
fuerint, Major mihi moles: dicendum utique fuerat, *Quid igitur*
haec erit moles? quod Lambinus dedit ex conjectura: Sed alio
nos ducunt exemplaria, quorum alia habent, *quid igitur haec erunt*
moles, alia quo igitur haec erunt moles. Lege parva variatione, *Quo*
igitur HAEC ERUPIT moles? Certissima haec emendatio est.
Ita passim Cicero alique: Epist. ad Quint. Frat. II, 15. *Sin*
aliquis erumper amentis hominis furor: sic & dicunt erumpere in
omne genus crudelitatis, in perniciem publicam &c. Sequentia au-
tem sic lego & digero,

Impius me hortatur frater, ut meos malis miser

Mandarem natos, eorum viscera apponit.

Posteriora enim illa sunt poëtae verba, non Ciceronis. *Hortatus*
autem lego, non *hortatur ut mitterem*; quod ob temporum ra-
tionem perverfam ne Latinum quidem est.

Ibid. His autem subtrahendi sunt ei. Nollem te hic de-
seruisse Gebhardam, qui ex Victorio & scriptis Palatinis recte
dedit *aut*, non *autem*. Quod ipsa orationis series ostendat proba-
factum esse: *AUT subtrahendi sunt ei* — *AUT rogandi o-*
randique.

C. XXXVII. *Ab ipso autem Socrate sublevaris, qui*
illa sibi signa, sed ratione a se dejecta diceret. Quid signa
hic faciat, non video: & probo conjecturam cuiusdam, quam Geb-
hardus memorat, *illa sibi INGENITA: nisi forte MAVIS INSITA vel*
INNATA. Certe aliquid huiusmodi sit necesse est.

C. XXXVIII. *Sed & aegritudinis & reliquorum ani-*
nimi morborum una sanatio est, omnes opinabiles esse & vo-
luntarios; eaque te suscipi, quod ira rectum esse videatur.
Hunc errorem quasi radicem omnium malorum stirpitus
philosophia se extracturam pollicetur. Pro & manuscriptus

tus optimus. Quia melius profecto, & cunctius, si scien-
tiam recte intersingas. Sed quia aegritudinis, & id est, quum mi-
hi aegritudinis una sanatio est, non est opinabile, esse, & aegritudinis,
cui requies suscipi, in quod ita rectum esse videtur, non est erratum,
quasi radicem malorum omnium, stirpem Philosophum, si extrahu-
ram pollicetur. Placet etiam ea, quae potius quam, quae, re: ut
Tusc. V, 8. Contra Brutum, in di. Brutum, puta, & non, Contrane
Brutum. Ita Cicero ubique loqui amat, ut, E. IV, V, 2. Aut
voluptatis, non dolendū participi.

Ad LIBRUM Quintum.

CAP IV. Numeri motusque tractabantur, & unde
omnia orirentur, quove recederent. Utinam in textum
recepisses certissimam cuiusdam emendationem, quam Lambinus
aliique memorant. Quove RECIDERENT. Nam recidere opposi-
tum est, non oriri: non recedere quod, prorsus aliud est. Ita No-
ster De Nat. Deor. II, 26. Dicitur, qui Divus, ut apud Grae-
cos Πάρις, quia & recidunt omnia in aeternam, & oriuntur a terris.
Lucretius l. 866.

At neque recidere ad nihilum res posse, neque autem
Cretece, de nihilo res fieri, quae probatur.
& V, 280. Haud igitur cessat signi de rebus, & in res
Recidere assidue, quoniam fluere omnia constat.

Enimvero paene poenitet me huius opellae frustra, ut videtur, na-
vatae; cum videam certissimas aliorum correctiones jam saeculum
& amplius ab editoribus neglectas esse; nisi id fortasse evenerit,
quod eae nuda expositae fuerint; nostrae vero, nisi fallor, & ra-
tionibus rectae munitaeque sunt, & signis suis ac monumentis ap-
parentibus sunt agnoscendae.

C. V. Non mihi videtur ad bene vivendum satis posse
virtutem.] Mihi quoque idem, quod Lambino, videtur, legen-
dum esse VIRTUS. Ita enim Cicero ubique loqui solet, ut Tus-
cul. III, 4. Videtur mihi cadere in sapientem aegritudo. E. I, 15.
Malum mihi videtur esse mors. IV, 4. Non mihi videtur omni
animi perturbatione posse sapiens vacare. At in loco hoc postremo
codex, satis sapientem habet. Quid rum? nullus alius codex ac-
cusativum hic agnoscit: in ceteris ne ipse quidem. Immo hoc
ipso magis verisimile sit, Librarios omnes errare potuisse, si quod
tuus ille insignis erraverit, cum eo deteriores rectum cursum tene-
rent. Nempe ita loqui solebant ipsi Librarii, si quid literarum man-
darent; & vix sibi temperabant, quin Ciceronem ad suam nor-
mam

man exigent. Nam quod tu ex Sallustio accipitum hic desendit, alibi tibi inens erat, cum id scriberes. *Res est videtur inquit opibus gloriam quaerere: studium videtur res gestas scribere.* Quis enim ignorat infinitivum istos nominativi vim & potestatem habere? ut in illis, & aliis sexcentis: *multum murelam murelam* *Nec minor est virtus quae quaerere, parva fieri.* *Amare quod est, quod est, crimen fuit.* *8. V. cluT*

C. VII. Nam Xerxes quidem refertur omnibus praemiis donisque fortunae. Illud praemiis iure Lambino displicuit: neque enim praemia fortunae Ciceronianum videtur. Fortunae dona sunt aut munera: praemia autem virtutis & dignitatis. Adde quod continuo sequatur, *praemium proposuit*: ut invenita fuerit repetitio. Sed quod idem Lambinus pro praemiis, muneribus substituit, in eo nimium quantum a codicibus recedit. Si hariolari liceret, sic conficerem, *Refertur omnibus corporis bonis & fortunae. Bona fortunae passim habes apud Nottam. Refertur bonis, ut Tusc. V, 31. Sic dictum non solum si aliquid refertur bonis est. Quin & Bona corporis & fortunae: Bona corporis, & externa frequentissime junguntur, ut II, 42. Ut omnia praeserta, quae bona corporis & fortunae putantur, perexigua & minuta videantur.* Contra Tusc. V, 8. *In malis autem sapientem esse posse, si essent alia corporis aut fortunae mala.* Vide Tusc. V, 17, & 27, & 30. Mox de eodem Xerxe agitur super illud 134. *multum ab omnibus bonis*

Ibidem. *Praemium proposuit, qui invenisset novam voluptatem: qua ipse inventa non fuit contentus: neque enim unquam suam inveniret libido.* Multa hic errata sunt: principio, illud *inventa* neque apud Victorium habetur, nec Gebhardum; neque quod repudiant omnes Manuscripti. Deinde ex mendosis editionibus retinuit Gebhardus *Ipsi & Inveniret*: at Victorius cum tuo codice *Ipsa* habent & *Inveniret*. Rectissime. Lege totum locum parva unius voculae mutatione: *Praemium proposuit, qui invenisset novum voluptatem: qua IPSA non FUISSET contentus: neque enim finem INVENIRET libido.* Noli dubitare, quin Ciceronis haec manus sit: nam in vulgata lectione id stulte affirmatur, *Novam voluptatem tum fuisse inventam.* Unde vero aut qui potuit? quis id prodidit, quis auctor est?

C. VIII. Item beatam vitam, etiamsi ex aliqua parte clauderet, tamen ex multo maiore parte obtineret nomen suum. Nolle te casum illud & obsoletum clauderet a Gebhardo accepisse, dignius quidem Naevio & opicis illis scriptoribus, quam Cicerone. At habent aliqui codices apud Gebhardum. At alii meliores, in quibus tuus ille praestantissimus, **CLAUDICARET.** His ergo accedamus, illis valere jassis praesertim, cum Cicero

Claudicare

Claudi: are in hoc ipso sensu saepiuscule usurpet, codicibus nihil variantibus: illud ne semel quidem.

C. IX. *Vexatur autem ab omnibus (Theophrastus) primum in eo libro, quem scripsit de vita beata in quo multa disputat, quamobrem is qui torqueatur, qui cruciatur, beatus esse non possit.*] Quid hoc est, obsecro, *Vexatur ab omnibus in eo libro quem scripsit ipse?* Quid absurdius? Si ob vel propter eum librum dixisset, utique esset quod intelligere possemus. Nunc potentiam plane narrat, ut aliquis in libro proprio ab aliis vexetur. Quid multa? Tu Librarios plorare jube, & sic rescribe. *Vexatur autem ab omnibus, primum QUOD in eo libro quem IN-SCIPSI De vita beata, multa DISPUTARIT, quamobrem is qui torqueatur, qui cruciatur, beatus esse non possit.* Certe hanc emendationem postulat, cum ipsa sententia: tum apodosis sive redditio quae mox sequitur: *Primum dixerat, vexatur, quod multa disputarit &c. quid secundum? hoc scilicet quod mox subiungit: Vexatur idem Theophrastus, & libris & scholis omnium philosopharum QUOD in Callisthene suo LAUDARIT illam sententiam, vitam regit fortuna, non sapientia.*

Ibid. *Ap. malumus Epicurum imitari? qui multa praeclare saepe dicit: quam enim sibi constanter conveni-terque dicat, non laborat.*] Et impedit & corrumpit sententiam illud ENIM. Quare furellis est ejiciendum.

C. X. *Solitrado, amissio suorum, graves dolores corporis, perdita valetudo, debilitas, caecitas, interitus patriae, exsilium, servitus. Denique in his tot & tantis, atque etiam quae plura possunt accidere, potest esse sapiens.*] Codices quidam habent *amissio carorum*: & sic loquitur Lactantius perpetuus Nostri imitator, Div. Instit. III, 17. *Videbat Epicurus bonis adversa semper accidere, paupertatem, labores, exsilia, carorum amissiones. Nihil tamen muto: sed in sequentibus vitiosa interpunctio est, quae ex bona sententia insulsam reddit. Tu sic distingue: Interitus patriae, exsilium, servitus denique. In his tot & tantis potest esse sapiens. Quod, ubi haec scripseram, etiam Lambinum recte edidisse video.*

Ibid. *Quod si titulus hic delectat insignis & pulcher.*] Perperam hic Gebhardus ex suis codicibus reponit *Quod*: cum Lambinus, Aldus, Victorius, trusque ille codex eximius quos habeant: quae certissima lectio est.

Ibid. *Neque hunc & haec loqui quae sunt magni cujusdam & alii viri, & eadem quae vulgus in bonis & malis numerare, concedi ullo modo potest.*] Recte observas illud Hunc non

non posse hic librum habere: cum non de uno aliquo, sed de pluribus haec dicantur. Reponis igitur ex codice tuo, NAMQUE & haec loquitur — concedi Nullo modo potest. Propius tamen accedes ad reliquos codices, si sic legeris. Neque ENIM & haec loquitur — concedi ullo modo potest. Quod & elegantius est.

C. XI. Non ego hoc loco id quaerendum puto, verumne sit, quod Zenoni placuerit, quodque ejus auditori Aristoni, Bonum esse solum quod honestum esset: sed, si ita esset, tum ut hoc totum Beata vivere in una virtute poneret. Multa hic peccantur. Primum illud poneret quo referendum? si ad Aristonem & Zenonem (alius autem nemo est) dicendum utique est *ponerent*. Sed nec hoc neque illud sanum sensum efficit. Quorum enim aut quaerat aut opiet, ut Zeno & Aristoteles beatam vitam in una virtute ponerent; cum id eos constanter fecisse & ipse sapienter dixerit, & res sit notissima? Deinde series & apodictica orationis est vitiosa: Non, inquit, quaerendum puto, verumne sit, sed tum ut. Vides jam, opinor, & *diagnosco*: quod & Lambinus, acutè interdum cernens, ubi ceteri caecutiunt, rectè animadvertit: legit enim tum utrum. Rectè hoc, si modo & illud insuper perpexisset, aliam tum sententiae medicinam adhibendam esse: quippe, SI ita esset, ut Zenoni placuit, bonum esse solum quod honestum; nulla ultra *quaestio* foret, utrum vita beata in una virtute consisteret. Lege igitur totam locum; Non ego hoc loco id quaerendum puto, verumne sit, *bonum esse solum quod honestum esset: sed, NI ita esset, UTRUM (vel RECTENE)* hoc totum beate vivere in una virtute PONERETUR. Hoc nempe illud esse, quod Peripateticos tangit; qui, cum negarent solum bonum esse quod honestum, beatam tamen vitam sola virtute compleri voluerunt.

C. XII. Neque enim laetabitur unquam, nec maerebit nimis,

Quod semper in se ipso omnem spem reponit sui.]

Legendum puto,

Neque enim laetabitur unquam, AUT morrebit nimis,

Quod semper in se IPSE omnem spem ponet sui.

Ipse rectè habet Victorius cum tuo codice: Ponet tu egregie reposuisti ex lege metri. In priore versu aut pro *nec* substituo: nam quod tu excogitasti, immodulatum est & absolum, etsi ad digitos numeri respondeant.

C. XIII. Alia semper virent; alia hieme nudata, vero tempore repesacta frondebant.] Codex tuus ex optimis, PATE-

PATEFACTA. An hoc voluit. *Verna tempore patefacta signifi-*
cant: ut Lucretius I, 10. . . . VI. modici

Nam simul ac species patefacta est verba dicta.

Et referata viget genitabilis aura favoni.

Sed nihil temere sollicitandum arbitror.

Ibid. *Hic igitur (animus) si est excelsus, & si quis acies*
ita curata est, ut ne caecaretur erroribus, sit perfecta mens.
 Cum priores editiones omnes **CAECETUR** haberint, tuique
 codex optimus; Gebhardus caeco suorum codicum amore ductus
 caecaretur interpolavit. Quid hoc homine facias, qui ne tempo-
 rum quidem rationem servet; quorum regulae in ipsis Grammati-
 cae elementis docentur.

C. XIV. *An dubium est, quin nihil sit habendum in eo*
genere, quo vita beata complectitur, si id possit animi?
 In priscis editionibus ferebatur, **QUOD** *vita beata complectitur.*
 Lambinus cum in codicibus suis repensisset **QUO**, & inveni in suis
 Gebhardus; scriptorum codicum auctoritati uterque cesserunt; ita
 ut *complectitur* passive hic accipiendum existiment. Id cum tibi
 durum & sine exemplo merito videretur, tu confugisti ad Helle-
 nismum; quo pronomen eodem casu efferi solet ac nomen ante-
 cedens. Sed acri & castigato iudicio hic est opus. Quamvis enim
 verissimum sit hanc dicendi formulam apud Latinos obtinuisse, ut
 nos pluribus ostendimus ad illud Placii Sermon. I, 6. vs. 65. *Ju-*
dice, quo nosti, populo; ubi vulgo fertur *quem nosti*; illud tamen
 observandum est, duntaxat hoc fieri solitum in verbis usus frequen-
 tioris, illuc fere aut primae aut secundae personae, quaeque soli
 loci deponentium seu intransitivorum naturam habent. Sic in om-
 nibus exemplis & tuis & meis, *Judice, quo nosti*; *Causa, qua*
dixi; *Eorum, quorum consuesti*; *Itio, quo reris*; *Libro, quo dixi*;
Coloribus, quibus dixisti; *Rationibus, quibus praescripimus*; *Loco,*
quo commemoravi; *Ratione, qua dixi*; *Ista sis aequitate, qua osten-*
dis; *Augurio, quo diximus*; *Numeri, ejus diximus*; *Spatio, quan-*
to patimur; *Militibus, quantis parvis*. Horum exemplorum spe-
 ciem si attente consideres; intelliges profecto Hellenismum hunc
 non posse aptari isti, de quo agimus, loco: ubi nihil est illarum
 quarum diximus, conditionum. Hoc enim si ubique liceret, om-
 nis Latini sermonis ratio & analogia plane perverteretur. Quid
 ergo fiet? aut quo tandem pacto hic nodus solvetur? Id vero nul-
 lo negotio: quippe mendosum est illud *Complectitur*, quod sic e-
 mendandum. *An dubium est, quin nihil sit habendum in eo genere,*
quo vita beata completur? Quid nunc videtur? nova lux,
 opinor, exoritur. Ita noster hoc ipso libro cap. 16. *Dicunt illi*
quidem: sed his vitam beatam compleri negant. De Finibus

III, 13. Illi enim corporis commodis compleri vitam beatam putant, nostri nihil minus. Ibidem IV, 20. Negatis vitam beatam esse, quae expleta sit omnibus rebus, quae natura desideret, & V, 13. Ea enim vita expetitur, quae sit animi corporisque expleta virtutibus.

C. XVI. Vir igitur temperatus, constans, sine metu, sine aegritudine, sine alacritate ulla, sine libidine, numne beatus? Ita omnes editiones codicisque, qui hodie supersunt; quin etiam & Nonius Marcellus, in V. Alacritas, si editoribus fides. Verumtamen, aut plane nullo sum iudicio, aut lectio haec a mala manu est, & Ciceroni in scienda. Quorum enim sine ulla alacritate? Quid sibi commiserit alacritas, ut, cum cetera illa metus, aegritudo, libido nullo epitheto hic damnentur, ipsa quasi omnium teterrima, ne ulla quidem in viro constare esse debeat? an hanc tribus illis pejorem esse credendum est? Atqui tantum abest ut pejor sit; ut ipsa per se (nisi modum forte excesserit) laudanda sit atque optanda. Ita saepe Noster in se, in amicis, in toto Senatu alacritatem praedicat. Ad profecto qui sine ulla alacritate est, idem sit iners, torpidus, segnis, ignavus, aeger, maestus, miser, denique necesse est. Quid ergo est tu illud ulla in malam rem ire iube, & lege meo periculo, Sine metu, sine aegritudine, sine alacritate FUTILI, sine libidine. Nimirum cum secundum Stoicos perturbationum partes sint quatuor, aegritudo, metus, libido, laetitia siue alacritas; hanc ultimam, quia voces illae per se honestae sunt, & saepius in laude quam in vitio ponuntur, semper epitheto aliquo dehonestat, quo ostendatur eam aut fines suos excedere, aut mala de causa oriri. Sic Tusc. IV, 4. Restant, inquit, duae perturbationes, LAETITIA GESTIENS & libido. Sic c. 6. Laetitia gestiens vel nimia, c. 7. Profusa hilaritas, c. 16. Inanis alacritas, 33. Exsultant gestiensque laetitia, IV, 14. Insolens alacritas. Lege ergo hic non adeo magna mutatione, Sine alacritate FUTILI: ut Tusc. V, 6. FUTILES laetitiae & exsultantes, IV, 17. Nec sitienter quid expetens ardeat desiderio, nec ALACRITATE FUTILI gestiens deliquescat.

C. XVII. Quo loco quaero, quam vim habeat libra illa Critolai, qui cum in alteram lancem animi bona imponat, in alteram corporis & externa; tantum propendere illam boni lancem putet, ut terram & maria deprimat? Quid illud est, quod boni lancem dicit? cum in utraque lance fuerint bona; in illa bona animi, in hac bona corporis & externa. Hocne a tot editoribus doctissimis tam patienter ferri? Lege vero, Tantum propendere illam animi lancem putet. Vel dele boni, & scribe, Tantum propendere illam lancem putet; Illam, hoc est, quam priorem nominavit. Noster De Fin. M, 30. Audebo igitur cetera quae secundum naturam sunt Bona appellare? Virtutis autem amplitudinem

diem quasi in altera librae lance ponere: Terram, mihi crede, callanx
& maria deprimet. Nota autem locutionis genus *deprimit*. Nam
in bilance quae lae praeponderat, non deprimit oppositam, verum
elevat. Sed vulgaris sermonis errore labi, etiam sapienti & disertio
concessum est.

C. XIX. Similemne putas C. Laelii unum consula-
tum fuisse, & eum quidem cum repulsa (sic cum sapient
& bonus vir qualis ille fuit suffragiis praeteritur, non po-
pulus a bono consule potius, quam ille a bono populo repul-
sam fert) sed tamen utrum valles &c.] Multa hic medici-
nae indigent: Primum *Similene* potius legerim ex melioribus libris:
deinde illud *Sic*, quod primus induxit Gebhardus, non est nauci.
Cum enim verba haec sint corrigentis se, in eo, quod Lachium
repulsam tulisse dixerat, & sic nullum hic locum habere potest.
Prior editiones aliae *SED cum sapiens*, aliae *ETSI cum sapiens*:
quorum utrumvis Gebhardiano illo melius: si modo, quod edi-
tores non vidisse demiror, illud *Non ejiciatur* quod (illis positis)
sententiae plane repugnat. Sic enim dicendum erat: *Sed* (vel *etsi*)
cum sapiens & bonus vir praeteritur, populus potius a Consule, quam
ille a populo repulsam fert. Sed duo optimi codices apud Gebhar-
dum *si cum* exhibent; quae lectio, ab illo minime intellecta,
sola vera & genuina est. Sic enim locum totum constituo: *SIMI-
LENE putas C. Laelii unum consulatum fuisse, & eum quidem cum*
repulsa (SI, cum sapiens & bonus vir qualis ille fuit suffragiis
praeteritur, non populus a bono consule potius, quam illa a VANO
populo repulsam fert) sed utrum &c. ubi ordo est, *si non po-*
tius populus a bono consule; aptissima corrigendi formula. Porro
etiam *Vano* reposuimus, cum ex prioribus editis, tum ex codice
no praestanti. Sed cui non aut bilem aut risum moveat inanis illa
Gebhardi exsultatio? *Correctores*, inquit, *quibus nihil vanius, dis-*
fuderunt vanitatem suam, quippe ex genuina lectione a bono popu-
lo fecerunt a VANO. *Eugeniae.* Vide quanti est sapere; si is fi-
pit, qui quoscunque Librariorum lapsus & deliria serviliter sequi in-
stituit. Quid enim tibi vis, o bone, cum illa tua lectione *a bono po-*
pulo? qui sensus erit? quae sententia? quod antitheton? Nonne id
saltem vidisti, sapientem ac bonum virum a bono populo repulsam
numquam ferre? qui talem suffragiis suis praeteriunt, non *boni*
utique, sed *vani*, futiles, inconstantes, ventosi, mobiliū Quiri-
tium turba, vel pejus denique quiddam sunt appellandi.

C. XX. *Dionysius, qui cum abundaret & aequalium*
familiaritatis & consuetudine propinquorum, haberet e-
tiam more Graeciae quosdam adolescentes amore conjunctos,
credebat eorum nemini.] Mirum vero hoc & incredibile est,

eum

cum nemini suorum narranti quidquam fidem habuisse: hoc enim & nihil aliud est credere. Sed facilis est emendatio vel sine scripti codicis auxilio: tunc tamen ille deserte habet, *Credbat SE eorum nemini*: quod est, committebat, phrasi tritissima. Firmat illud quod mox sequitur, *Sed convenis & barbaris corporis custodiam committebat.* & c. xx. Huic quidem certe vitam tuam committis.

Ibid. Ita sordido ancillarique artificio, regiae virgines, in tonsurulae, tondebant barbam & capillum patris. Non placet illud artificio: non enim profitebantur se tonsrices esse: sed eo munere fungi cogebantur. Quamobrem mirifice placet, atque adeo verissima est tui Codicis lectio, *Sordido ancillartius OFFICIO.* Propertius IV, 9.

Idem ego Sidonia feci servilia palla
Officia, & Lyda pensa diurna colu-
Horat. Serm. II, 6. — Nec non vernaliter ipsis

Fungitur officiis.
Plautus Cistellaria IV, 1.
Faciendum est puerile officium: conquiscam ad ci-
viliam.

C. XXI. *Quamquam hic quidem Tyrannus, ipse judicavit, quam esset beatus.* Continuo videbam legendum esse *INDICAVIT*. Post vero apud Lambinum eam emendationem reperi, & bonis rationibus stabilitam. Quid hic Gebhardus? Contra eas rationes ne nutire quidem vel hiscere audet; codicibus tamen suis servum pecus obtemperat. Si hoc modo agitur; facilis sane provincia est procurare editiones, & a quovis administrari potest.

C. XXIII. *Animum adverti columellam non multum e dumis eminentem.* Omnes ante tuam editiones *Animadverti* habent: tu *animum adverti* reponis: &, Merito, inquis, hoc probat Jac. Gronovius. Cur autem ille unius codicis lectionem tot aliorum auctoritati anteponit? Certe vel eo ipso nomine suspecta tibi esse oportuit, quod tali Critico, tam emunctae navis scilicet, placuerit. Scis enim qualia illi soleant esse in deliciis; obsoleta, rancida, coenosa, rostro denique suo suillo convenientia. Sed mitamus hunc, & ad rem ipsam veniamus. Non itaque hoc nunc agitur, an *animum adverti* ipsum per se recte dicatur: id enim certissimum, cum ex multis aliorum auctorum locis, tum praesertim ex Plauto & Terentio: verum ea his disceptatur, an *animum advertere* recte dicatur transitive, ut accusativum post se recipiat: quale hic loci, *Animum adverti columellam eminentem*; & Divin. I, 36. ubi omnes codices sic legunt, *Esperrecta nutrit animadvertit puerum dormientem*; an hic *animum advertit* puerum di-

cere licuisset. Hoc nego; & in plerisque omnibus exemplis, quae contra afferuntur, non transitive sed absolute ponitur manifestum est. Sic de Offic. II, 18. quod disertissimus Graevius primus reponit, *Ut animum advertant; ne quos offendant.* Sic in Livii loco XXIV, 48. *Quam multarum rerum ipse ignarus esset, animum advertit:* ut primus ibi restituit Jo. Frid. Gronovius acerrimo viri iudicio, doctrina autem & acumine admirabili; qui si in vivis esset, nihil credo aegrius ferret quam filium sibi esse tam parenti dissimilem. Sic in plerisque aliis, quae aut ibi ab illo, aut a te hic adducuntur; quae omnia ad hunc Tullii locum nihil omnino faciunt. Unum modo alterumve est, quod huc facere videatur, ut Sallust. Jug. c. 93. *Animum advertit inter saxa repentes coehleas.* Hirt. de Bello Alex. c. 45. *Repente adversam ad se venientem navem animum advertit.* Equidem in his nolim hunc vel illum codicem sequi, cum multo plures codices & editiones omnes *Animum advertit* ibi habeant. Sed cum facilis hic sit Librariorum lapsus, quod in oratione soluta semper eo ordine veniant, nullaue voce interpositi, *Animum advertit*: tutius erit ex poetis exempla petere; ubi *advertit* saepe praecedit *animum*, saepe verba media interveniunt. Atqui apud Plautum Terentiumque, ubi saepissime occurrit haec locutio, semper absolute ponitur, numquam transitive: nisi forte hoc addatur, quod ex veteri scriptura huc valere potest, *Nunc hoc animum advertere*: vel *illud*. Quas loquor, advertite animum: Nunc quam rem vitio deus quaelo advertite. Si intra huiusmodi particulas constititis, non equidem repugno. Sed si ad alia transitis, quod majus signum esse poterit id perperam fieri; quam quod ipsi Comici, apud quos plena Archaismorum seges est, numquam ita locuti sunt?

C. XXVI. *Quod tamen, ut habet se res, me tamen plaudente dicit.* Sententia non recte procedit. Iste, *UTUT habet se res, me tamen*; hoc est, *utrumque habet se res*, quamvis non constet sibi ipse, sed sua dogmata evertat. Terent. Heaut. I, 2. *Uteque erat, mansum tamen oportuit.* Phorm. III, 2. *Sed ut ut haec sunt, tamen hoc faciam.*

C. XXVII. *Sint sane illa genera bonorum: dium corporis & externa jaceant humi, & tantummodo quia sumenda sunt appellentur bona; alia autem divina illa longe lateque se pandant caelumque contingant: [ut] ea qui adeptus sit, cur eum beatum modo & non beatissimum etiam dixerim?* Sic locum interpunxi, ut vel prima fronte appareat, ut ollicere sententiae, & proinde esse delendum. Et olim quidem sic emendaverat Lambinus; sprexit vero Gebhardus, qui nihil ultra codice sapere ausus est.

Ibid. *Quae est victrix, ea lacta prosequentibus suis una cum vino in rogamus componitur: illa victa, maesta discedit.* Dixerat paulo ante. *Plures enim singulis solent esse iugales:* reliquum est igitur, ut dicat, *Illas abest maestas discedunt.*

C. XXX. *Nihil bonum nisi voluptatem, ut Epicurus, nihil bonum nisi vacuitatem, ut Hieronymus.* Editiones pleraeque plene habent, *vacuitatem doloris.* Atqui abest ab omnibus Manuscriptis, inquit Gebhardus: quid tum postea? et si hoc temere dictum sit, nam in tuo illo eximio extat. Id quaeritur, cum de Hieronymi sententia satis constet, an illud *doloris* taceri hic & subintelligi commodè possit. Ego vero nego, ex communi loquendi norma *doloris* potius hic subintelligi, quam *voluptatis.* Neque Ciceronem ita scripsisse vel sexcentis Librariis fidem habuero. Cum enim *vacuitas* ipsa per se vagum quiddam & indeterminatum sit, qui tacet ac non declarat cuiusnam rei vacuitatem velit, is profecto nihil dicit. Cur autem Noster, ubi hanc Hieronymi sententiam saepius refert, nusquam alibi hac apostrophe utitur, ut De Fin. II, 5. *Si enim idem dicit quod Hieronymus, qui censet summum bonum esse sine omni molestia vivere, cur macula dicere voluptatem, quam VACUITATEM DOLORIS & mor,* Cum efficere non possit, ut cuiquam vacuitas doloris & voluptas idem esse videatur. Ibid. c. 6. *Coniungere doloris vacuitatem cum voluptate.* c. 11. *Callipho ad virtutem nihil adiunxit, nisi voluptatem; Diodorus, nisi vacuitatem doloris.* c. 13. *In voluptate summum bonum ponere, contentinentes ipsam voluptatem doloris.* Ibid. III, 2. *Qui vacuitatem doloris finem bonorum esse voluerunt.* & c. 9. *Cum aut voluptatem, aut vacuitatem doloris, aut prima naturae in summis bonis ponentes.* c. 15. *Ut in valetudine, ut in integritate sensuum, ut in doloris vacuitate.* Ibid. VI, 18. *Quam bonam valetudinem, quam dolorum omnium vacuitatem, quam integritatem sensuum.* c. 11. *Desideraret enim valetudinem, vacuitatem doloris.* c. 13. *Summa erunt illa, valetudo, vacuitas doloris, pulchritudo, & cetera.* c. 14. *Ut ne is quidem virtute una contentus sit, sed appetat vacuitatem doloris.* c. 25. *Roges Aristonem, Bonae ei videantur haec, vacuitas doloris, divitiarum, valetudo? neget.* Denique ibidem V, 5. *Prætereo Hieronymum: summum enim bonum ex posuit, vacuitatem doloris.* Quid ergo? Totiesne in uno de Finibus volumine plane extulerit *vacuitatem doloris*: hic in Tusculanis, ubi semel dumtaxat id memorat, *vacuitatem* modo dixerit, cuius autem rei divinandum lectori reliquerit? Quin valeant potius cum suis codicibus, qui hanc maculam Ciceroni student in-
uere.

O. XXXI. *Nam ut quaestiuosa mercatura, fructuosa aratio dicitur, non si altera semper omni damno, altera omnis tempestatis calamitate semper vacet.* Ita scripti edittique: sed liquido constat legendum esse, *Omni tempestatis calamitate.*

Ibid. *Sequitur igitur bonorum ratione vel ad supplicium beata vita virtutem.* Primus Gebhardus edidit *Bonorum* ex conjectura Andreae Schotti: praesertim cum in codicibus inuenisset *Honorum*. Nihil potuit deterius. Quid enim illi *boni*? aut quae *bona*? Priores editiones cum tuo codice *Horum* ratione: id est, Peripateticorum, quorum opiniones jam recenset. Rectissime. Sic infra c. 37. *Postremo ad omnes casus facillima ratio est eorum, qui ad voluptatem ea referunt, quae sequuntur in vita.* Ita alibi, *Cynicorum ratio, mea, tua ratio &c.*

Item ibidem. *Sequitur igitur horum ratione vel ad supplicium beata vita virtutem, cumque ea descendet in taurum; Aristotele, Xenocrate, Speusippo, Poemone auctoribus; nec eam minimis blandimentis corrupta deseret.* Ita quidem Librarii: sed numquam mihi persuadebunt sic a Tullio profectum esse. Quid enim si non *minimis*, sed *maximis* & potentissimis blandimentis tentetur: an *tam deseret*? Quid autem? an solis blanditiis apud Phalaridis taurum res agitur: nihil ibi minarum, nihil terroris? Vides jam, opinor, vulgatae lectionis pravitatem. Tu lege meo periculo, *Nec eam MINIS AUT blandimentis corrupta deseret.*

Ibid. *Reliqui habere se videntur angustius, enatant tamen, Epicurus, Hieronymus, & siqui sunt, qui disertum illum Carneadem curent defendere: nemo est enim, qui eorum bonorum animum non putet esse iudicem, eumque condocet, ut ea, quae bona malave videantur, possit contemnere.* Non placet illud *Disertum*. Esto enim disertissimus, ut sane fuit: indecenter tamen sic nunc appellatur. Qui enim *disertus* est, non opus habet *defensore*. Codices plerique apud Gebhardum *DESERTUM* habent. Rectissime, ut & Gruteri visum est. *Deserto* enim & derelicto, illi profecto opus est advocato & patrono. Ideo autem Carneades *desertus*, quia is novae Academicae princeps paucos habuit sectatores: cujus tamen disciplinam Cicero i. se apud Latinos instaurabat. Noster de Nat. Deorum, I, 3. *Multis etiam sensi mirabile videri, eam nobis potissimum probatam esse philosophiam quae lucem eriperet & quasi noctem quandam rebus offunderet; DESERTAEQUE disciplinae ac jam pridem re-*

lictat

licet patrociniū nec opinatū a nobis esse susceptū. Quibus haec obijcientibus ita respondit cap. 5. Nec vero DESERTARUM reliquarumque rerum patrociniū suscepimus. Haec enim in Pbi oſo-
 phia ratio profecta a Socrate, repetita ab Arceſila, confirmata a CARNEADE, usque ad nostram viguit aetatem: quam nunc pro-
 pmodum ORBAM esse in ipsa Graecia intelligo: quod non Acade-
 miae vitio, sed tarditate hominum arbitror contigiſſe. Hoc pri-
 mum: nam & restat alterum, quod & vero propius & huic rei ac-
 commodatius. Desertum igitur accipe, ob sententiam de summo
 bono, quam is primus introduxit, & post eum nemo est secutus,
 Summum bonum esse, frui in rebus quas primas natura conciliaviſſet.
 Vide Academ. IV. Huic, inquam, sententiae nemo ab ejus obitu
 patrociniatus est. Unde Noster De Fin. IV, 18. loco hujus simil-
 limo, Quid censes eos esse facturos, qui omnino virtutem & bonorum
 sine segregaverunt, Epicurum, Hieronymum, illos etiam si qui Car-
 neadeum finem tueri volunt. Et II, 12. Rejicitur etiam Carneades;
 nec ulla de summo bono ratio, aut voluptatis, non dolendive particeps,
 aut honestatis expertis probabitur. Sed pergamus jam ad reliqua.
 Tu ex optimo tuo exemplari non interuisti: sententia enim ne-
 gativum exigit. Illud tamen, meo quidem judicio, ab interpola-
 tore nati sagacioris profectum est: qui quod sententiae deesse vi-
 derat de suo impertivit. Ergo placet Lambini conjectura QUIN,
 quod & idem efficit, & ad ceteros codices propius accedit. Adhuc
 tamen haeremus: quid enim sibi vult eorum bonorum? Quoniam
 ea sunt, obsecro: non enim dicit. Lege vero totum locum: Ne-
 mo est enim, QUIN VERBORUM bonorum animam putet esse judicem;
 eumque condeſciat, ut ea quae bona malave videantur possit con-
 temnere. Vides jam claram oppositionem fieri inter vera bona &
 quae bona videantur: quam si tollas & eorum cum vulgo legas;
 nihil crudius, laxius, dilutius dici potest, quam illud Contemnere
 quae bona videantur. Ceterum vera bona, Juvenalis Sat. X.

Omnibus in terris quae sunt a Gadibus usque

Auroram & Gangem, pauci dignoscere possunt

Vera bona atque illis multum diversa, remota

Erroris nebula.

Noster Academ. I, 2. Sive enim Zenonem sequere; magnum est effi-
 cere, ut quis intelligat, quid sit illud verum & simplex bonum, quod
 non possit ab honestate sejungi. Haec, nisi valde fallor, extra con-
 troversiam posita sunt: quoniam si Nonius receptae lectioni pa-
 trocinatur, neque (ut saepe fit) ab editoribus corruptus est, &
 ille & Librarii vapulent.

Ibidem. Ad maximis quoque doloribus affectus, Vbi X ipsas inventorum suorum memoria & recordatione compensat.]
 Vix dubito, quin & tibi & ceteris editoribus horum illud visum sit, *compensat dolores*: sed cum emendatio non succurreret, silentio transmissum est. Scio equidem hoc defensores singuli habiturum, qui omnia recta, prava, quae in codicibus feruntur, albo calculo comprobare solent: sed cui indoles & sapor Ciceronianis sermonis cognitus est, hoc ab illius manu esse non nisi invisissimum fatebitur. Videamus Graeca Epicuri, ad quae hic alludit: *Ἀντιπαράταται τὸ πᾶν τοῖς πόντοις τὸ κατὰ φύσιν χαίρειν ἡμῖν ἢ τὸ κατὰ νόμον ἔχειν διὰ λόγους μόνον.* Quid autem est *ἀντιπαράταται* eis, an *confutare*? nihil minus. Quid ergo est? nempe id ipsum, quod pro vera hujus loci emendatione substituo, *Eos ipsos inventorum suorum memoria & recordatione COMPENSAT.* Ita nosse De Fin. II, 30. ubi Graeca ista Epicuri verbum de verbo vertere proficitur; *COMPENSABATUR tamen*, inquit, *cum his omnibus animi laetitia, quam capiebam memoria rationum inventarumque nostrorum.* Et mox ibidem: *COMPENSABATUR*, inquit, *cum summis doloribus laetitia*: Et iterum: *Rationes tuas te video COMPENSARE cum istis doloribus.* Quid jam videtur? Librariisne oscitantibus an ipsi Ciceroni potior erit fides? Porro ejusdem verbi frequens apud hunc usus est, in simili sententia; ut Fin. V, 18. *Et cum maximis curis & laboribus compensare eam quam ex disendo capiant voluptatem.* De Nat. Deor. I, 9. *Illia multa sunt incommoda in vita, ut ea sapientes commodorum compensatione leniant.* De Orat. III, 4. *Et summi labores nostri magna compensati gloria mitigantur.* De Senect. cap. 2. *Resistendum senectuti est, ejusque vitia diligentia compensanda sunt.* Et saepe alibi.

C. XXXIII. *Hoc loco multa ab Epicureis disputantur; caeque voluptates singillatim extenuantur; quarum genera non contemnunt, quaerunt tamen copiam.]* Vitiosa sine dubio oratio. Quorsum enim illud *tamen*? cum inter non contemnere & quaerere nulla sit oppositio. Lege, aut Non quaerunt tamen copiam, aut SPERNUNT tamen copiam.

Ibid. *Quocirca corpus gaudere tam diu, dum praesentem sentiret voluptatem.]* Vel ex ratione temporum patet legendum esse *SENTIAT*, & sic iterum.

Ibid. *Ita perpetuas & contextas voluptates in sapiente fore semper, cum expectatio speratarum voluptatum perceptarum memoria jungeretur.]* Ne secum discordent tempora, corrige, *Cum perceptarum memoria JUNGETUR,*

C. XXXIV.

C. XXXIV. *Edax in venatu, sudor, cursu ab Eutota, famer, suis.* [T]as haec verba Iambicum Octonarium efficere animadvertis, si ad digitos exigantur: unde a vetere quodam Poëta desumptum arbitaris. Atqui aures hoc repudiant, quarum iudicium una cum digitis adhibendum est. Nulla enim hic modulatio; numeri absenti. Neque vero ullus hic versui locus est. Cum enim vera hic historia narretur, qui quaeso potuit coquis Spartanus verficulum Latium memorare? praesertim antequam aut Ennius aut ullus Latinorum poetarum nasceretur. Quare verba potius Ciceronis sint, ut haecenus sunt existimata.

Ibid. *Quam multa ex terra arboribusque gignuntur, cum copia facili, tum suavitare praestantia.* Tu Lambini emendationem probas. *Cum copia facili, tum suavitare praestantia:* Quod sine dubio praefendum est vulgato: & si codex accederet, non repugnarem. Sed, quia id non est, sic equidem malim, *Cum copia FACILIA, tum suavitare praestantia.*

C. XXXV. *Cur igitur divitiae desiderentur? aut ubi paupertas beatos esse non finit? Signis, credo, tabulis, ludis.* Si quis est qui his delectetur; nonne melius tenues homines fruuntur, quam illi qui his abundanti? Est enim earum omnium rerum nostra in urbe summa in publico copia: quae qui privati habent, nec tam multa & raro vident, cum in sua rura venerunt: quos tamen pungit aliquid, cum illa unde habeant recordentur.] Totum hunc locum necesse erat describere, ut facilius intelligi possit, quid velim. Vide igitur illud *ubi*. & quam male ei conveniat cum sequentibus, perspice. *Quis, inquit, qui privati habent:* an habere ludos Latine dicitur? an privati autem domi ludos instituebant? Sequitur mox, *Et raro vident, cum in sua rura venerunt:* hoc *signis* & *tabulis* bene convenit, quae in villis suis habere Romani proceres consueverant: *Ludis* vero minime. Ut & illud denique *pungit aliquid*; ob peculatum scilicet & sacrilegium a se admissum: plerumque enim *signa* illa & *tabulae* e Graecis urbibus templisque rapina aut furto ablatæ erant; de qua re consule actiones in Verrem. Sed quid hoc, obsecro, ad *Ludos* pertinet? Vides jam, opinor, lectionis receptae pravitatem. Tu lege non ita magna mutatione: Et enim & d in veteribus scriptis saepe confunduntur; *Signis, credo, & tabulis* pictis. Sic loqui solebant boni scriptores: Horatius Epist. I, 2.

Ua lippum pictae tabulae, fomenta podagram.
 Serm. I, 1. *Cogeris aut pictis tamquam gaudere tabellis.*
 Epist. II, 1. *Suspendit picta vultum mentemque tabella.*

Cicero ipse, de Nat. Deor. II, 34. *Qui igitur convenit, signum aut tabulam pictam cum adspexeris, scire adhibitam esse artem.*
 & III, 37. *Nonne animadvertis ex tot tabulis pictis, quam multi votis vim tempestatis effugerint? Pro Roscio Amerino c. 46. Quid praeterea caelati argenti? quid stragulae vestis? quid pictarum tabularum? quid signorum? quid marmoris apud illum putatis esse? Postquam haec scripseram, sero hoc animadverti apud Lambinum: Quidam, inquit, tabulis pictis, deleta voce ludis: a quibus dissentio. Itane vero, vir optime? nollem factum. Sed aliis tuis recte factis hoc erratum pensabitur.*

C. XXXVII. *Fam vero exsilium, si rerum naturam, non ignominiam nominis quaerimus, quantum demum a perpetua peregrinatione differt?* Quid hic rerum natura faciat, nequeo intelligere. Corrige, *REI naturam*. Si ipsam exilii naturam, non nomen modo expendimus. *Res & nomen passim opponuntur.*

Ibidem. *At enim sine, ignominia afficere sapientem: (de sapiente enim haec omnis oratio) est, cui jure id accidere non possit: nam jure exsulantem consolari non oportet.* His verbis edidit Gebhardus, insertis tamen asteriscis, qui aliquid hic deesse monstrarent. Horum, ut loquitur, *foeditatem* sustulit postremae editionis concinnator. Praeclarum vero facinus: sed quomodo, his remotis, locum integrum & sincerum praestat? Sine, inquit, afficere sapientem ignominia, hoc est, *fac, pone*. Hoc primum est hominis elegantis peccatum: nam *sine* nusquam valet *fac* vel *pone*, sed *permitte* aut *mitte*: quod ab hac sententia prorsus alienum. Verum esto ut significet *pone*: quid tum postea? cur illud concedit, quod omnino negandum erat? *Ponis*, inquit, *ut rem fatuam planeque absurdam*. Homo sane suavis: immo alterius haec ratio est, non Ciceronis, omnia *fatue* & *absurde* ponere. Sed, ut maxime ponat rem fatuam, at certe eam refellere postea & refutare debebat: nihil autem hic ejusmodi est. Omitto alia vitia, quae facile esset prosequi: nam quid ego cum illo loquar, cui tantum judicii & acuminis est, ut melius ei fuerit, in Obscurorum Virorum Epistolas commentari, quam Ciceronem & bonos Scriptores tangere? Te potius appello, mi amice; cui jure adeo contigit hic labi & errare, quod tam nasuti hominis sententiam secutus es, quam

flocci

focci facere debueras. Libri Gallici & Italici, Palatinis profecto meliores, tuncque ille egregius, sic habent; *At enim non sine ignominia afficere poterit sapientem.* Ex qua lectione quid propius, veri similius, convenientius fingi potest quam illud Paulli Manutii, *At enim non sine ignominia. Ignominia afficere poterit sapientem?* Quis ault negare, sollemne hoc Librariis vitium esse, ut, quoties idem vocabulum geminatur, alterum modo ponant; alterum omittant? Etiam in carmine hoc faciunt, ut his oculis saepe vidi; ubi ipsa metri ratio culpae hujus immunes praestare potuisset. Ergo *at enim non sine ignominia* sunt obijcientis verba, ut paullo ante, *At multantur bonis exsules;* non *sinentis*, neque concedentis. Equidem huic Manutii conjecturae faveo & applaudo: verumtamen ne nihil habeat ille benevolus quod possit arrodere, addam aliquid de meo. Pro illo *non sine*, quod videtur paullo languidius, sic legerim levi mutatione, *At est in nomine ignominia.* AN EA *afficere poterit sapientem?* de sapiente enim haec omnis oratio est; cui jure id accidere non possit. Ita supra dixerat, *Jam vero exsiliū, si rei naturam,* non ignominiam nominis quaerimus. & pro domo tua c. 27. *Quid est enim exsul?* ipsum per se nomen calamitatis non turpitudinis. Quando igitur est turpe? re vera quando est poena peccati: opinione autem hominum, etiam si est poena damnati. Utrum igitur peccata mea exsulis nomen subeo, an re judicata?

C. XXXIX. Pueris nobis Cn. Aufidius praetorius & in senatu sententiam dicebat, nec amicis deliberantibus deerat, & Graecam scribebat historiam, & videbat in literis.] Caecus erat iste Aufidius; & idcirco argutulus sibi videbatur quicumque erat Librarius, qui primus illud *videbat* nobis supposuit. Ego vero tam putidum schema non esse Ciceronis continuo agnovi. Aliter, aiunt, olent catuli, aliter sues. Et proinde, ubi parumper animum intenderam, sua sponte enascebatur vera & sincera lectio, *Et Graecam scribebat historiam, & vivebat in literis:* hoc est, omnem suam aetatem in literis consumpsit. Nolter Ep. Fam. IX, 26. *Quid ergo faciam? te consulo, qui philosophiam audis. Angar? excruciemne me? quid assequar? deinde quem ad finem? Vivas, inquis, in literis. An quidquam me aliud agere censes? aut possem vivere, nisi in literis viverem? sed est earum etiam non satisfactas, sed quidam modus.* Ibidem XIII, 28. *Est enim in eo, cum virtus & probitas & summum officium summaque observantia, tum studia illa nostra, quibus antea delectabamur, nunc etiam vivimus.*

Ibid.

Ibid. Polyphemum Homerus, cum ariste etiam colloque-
 rem facit, cuique laudare fortibus, quod quis vellet in-
 gredi posset, & quae vellet attingere. Recte animadvertus a-
 pud Homerum hoc non haberi: Ergo aut inxi id Cicero, aut ex
 Tragico quodam fuisse videtur. Sed postrema illa Quae vellet
 attingere languida sunt & inania. Quidam apud Lambinum, Adpi-
 cete, reponerant: verum hoc adhuc deterius. Omnes fere Gebhardi
 codices Quam praeferrunt, non Quae. Unde suspicor legendum
 esse, Etiam quem vellet, Arietae. Convenit profecto hoc
 Cyclopi immanitati. Accius apud Nostrium De Divin. 1. 2.

Duos consanguineos aristes inducunt.

Deinde ejus germaniam cornibus cingit.

In me aristere, coque istu me ad vasum dari.

Vel propius etiam possis. Et quem vellet aristere, ut Plautus in
 Truculento. II. 2.

Quis illic est, qui tam proterve nostrum adis aristet?

Nisi forte & hic legendum sit, proterve in nostrum.

C. XLII. Quod si ii philosophi, quorum ea senten-
 tia est, ut virtus per se ipsa nihil valeat, omnique
 quod honestum nos & laudabile esse dicimus, id illi
 casum quiddam & inane dicitur, sive decoratum esse di-
 cant, [et] tamen semper beatum censeri esse sapientem:
 quid tandem a Socrate & Platone perfectis philosophis
 faciendum putes: quorum nulli tantam praestantiam in
 bonis animi esse dicunt, ut ab his corporis externa ob-
 servant: alii autem haec ne bona quidem dicunt, in a-
 nimo reponunt omnia. Quid impulerit Gebhardum, ut in ex-
 tremo actu tam turpiter se daret, nequeo conicere. Principio illud
 ET, quod ut sententiae officiens delendum esse recte monuit Lam-
 binus, hic retinet, ipsa serie & syntaxi repugnante. Ordo enim est,
 Quod si ii philosophi censent, ut nullus locus sit conjunctioni. Deinde
 ex codicibus suis primus reposuit. Ut ab his corporis externa obser-
 vent: quae ne Oedipus quidem enarrare poterit. Quo enim refe-
 rendum est corporis: an voluit ab his corporis bonis? atqui haec sunt
 bona animi, an corporis externa bona? atqui bona corporis diversi
 sunt ab externis sive fortunae bonis: ut supra c. 30. Tria genera bo-

normi:

norum; maxima animi, secunda corporis, externa tertia, & c. 17. Cum in alteram partem animi bona imponat, in alteram corporis & externa, & c. 27. Sint sane ista genera bonorum, dum corporis & externa jacent humi. Sed fac eum edidisse, Ut ab his corporis & externa obsiderent. Quid est observare bona? quis sic locutus est? Hoc tamen ille voluit, credo, ut ab his animi bonis, secundo loco corporis & externa obsiderent; hoc est colant, diligant, venerentur. Eho, an id satis est, cur sapiens sit semper beatus, si bona corporis & fortunae in secundis habeantur? Immo vero ut prae animi bonis haec humi jaceant, sordeant, pro nihilo putentur; obscurentur, evanescent. Recte igitur vetus lectio, quam Lambinus & Aldus secuti sunt, Ut ab his corporis ET externa **OBSCURENTUR**. Ita Noster saepe in hac sententia Obscurari dicit & obrui. De Fin. III, 14. Cum sit is bonorum finis, quem Stoici dicunt, omnis ista rerum in corpore sitarum aestimatio splendore virtutis obscuretur & obruatur & inrerent necesse est. IV, 12. Non quaeremus, quid obscuretur aut intereat, quia sit admodum parvum; sed quid tale sit, ut expleat summam. Una voluptas e multis obscuratur in illa vita voluptaria — nummus in Croesi divitiis obscuratur. Quare obscurentur etiam haec, quae secundum naturam esse dicimus, in vita beata, sint modo partes vitae beatæ. Ita alibi saepe. Et tamen Gebhardus, quasi re bene gesta triumphans, Vulgo inepte, **OBSCURETUR**. O cor Zenodoti!

Ibid. Quorum contraxerant solebat; tamquam honorarius arbiter judicare Carneades: nam cum quaecumque Bona Peripateticis, eadem Stoicis commoda viderentur; neque tamen Peripatetici plus retribuerent divitiis, bonae valetudini, ceteris rebus generis ejusdem, quam Stoici: cum ea re, non verbis, ponderarentur; causam esse desiderandi negabat.] Iterum hic Gebhardus, repudiatis frugibus, glande pascit Lectorem. Cum enim Victorius, ipse quoque codicibus suis nimirum addictus, illud desiderandi, nescio quo consilio in textum recepisset; idque Gebhardus in suis invenisset, sine dubitatione admisit, securus recto talo stet sententia, an cadat. Nam, pro hominum fidem! quid est, si hoc non est, bonos auctores corrumpere, & lucem rebus eripere? Siccine hanc litem dijudicaverat Carneades Academicus, ut bonam valetudinem, integritatem sensum, neget esse desiderandam? Quin ipsi Stoici sumenda, eligenda esse dicebant, etsi non propter se. De eo nulla erat controversia; sed quod res ejus generis Peripatetici Bona appellarent: Stoici contra Praeposita tantum dicerent, vel praecipua vel commoda, in Bonis minime numerarent. Hanc litem sic dirimebat

Carneades; ut re eos consentire diceret, verbis modo discrepare. Revocanda igitur est lectio priorum editionum, quam tunc ille codex confirmat. Cum ea re, non verbis, ponderarentur, causam esse DISSIDENDI negabat. Quid magis aperte verum? quid retulit in scirpo nodum quaerere? Ita Noster supra c. xi. Inter Zenonem & Peripateticos nihil praeter verborum similitudinem interesse. Et adhuc clarius De Fin. IV, 26. Quid ait Aristoteles, reliquique Platonis alumni? se omnia quae secundum naturam sunt, bona appellare: quae autem contra, mala. Videbat tunc Zenonem tuum cum Aristotele VERBIS CONSISTERE, RE DISSIDERE: cum Aristotele & illis RE CONSENTIRE, VERBIS DISCREPARE.

F I N I S.

BOOKS Printed for, and Sold by CORNELIUS and JOHN CROWNFIELD, at CAMBRIDGE.

M. TULLII Ciceronis de Legibus Libri Tres Recensuit, ac Petri Victorii, Paulli Manucii, Joachimi Camerarii, Dionysii Lambini, & Fulvii Ursini Notis suas adjecit *Joannes Davisius*. Accedit Hadriani Turnebi Commentarius. *Octavo*, 1727.

—— Academica. Recensuit, Variorum Notis suas immiscuit, & Hadr. Turnebi Petrique Fabri Commentarios adjunxit *Joannes Davisius* Coll. Regin. Cantab. Praeses. *Octavo* 1727.

—— de Finibus Bonorum & Malorum Libri Quinque. Ex Recensione *Joannis Davisii*. Cum ejusdem Animadversionibus, & Notis integris Petr. Victorii, P. Manucii, Joach. Camerarii, D. Lambini, ac Fulvii Ursini. *Octavo* 1728.

—— de Divinatione & de Fato. Recensuit, & suis Animadversionibus Illustravit ac Emendavit *Joannes Davisius*. Accedunt Integrae Notae Paulli Manucii, Petri Victorii, Joach. Camerarii, Dion. Lambini, & Fulv. Ursini, una cum Hadriani Turnebi Commentario in Librum de Fato. Editio Secunda melior & emendatior. *Octavo* 1730.

—— de Natura Deorum libri Tres. Cum Notis integris Paulli Manucii, Petri Victorii, Joachimi Camerarii, Dionys. Lambini, Fulv. Ursini, & Joanni Walkeri. Recensuit, suisque Animadversionibus Illustravit ac Emaculavit, *Joannes Davisius*. Editio Tertia. *Octavo*, 1733.

—— ad Q. Fratrem Dialogi Tres de Oratore. Ex MSS. emendavit, Notisque Illustravit *Zacharias Pearce*, S. T. P. Editio Secunda. *Octavo*, 1733.

M. Minucii

M. Minucii Felicis Octavius, ex iterata Recensione
Joannis Davisi, cum ejusdem Animadversionibus, ac
Notis Integris Des. Heraldii & Nic. Rigaltii, nec non
Selectis aliorum. Accedit Commodianus, Aevi Cypri-
anici Scriptor, cum Observationibus antehac Editis;
aliisque nonnullis, quae jam primum prodeunt. *Octavo*;
1712.

C. Crispi Sallustii quae extant; cum Notis Integris
Glareani, Rivii, Ciacconii, Gruteri, Carrionis, Ma-
nutii, Putschii, Doussae; Selectis Castillionei, C. & A.
Popmae, Palmerii, Ursini, J. Fr. Gronovii, Victorii,
&c. Accedunt Julius Exsuperantius, Porcius Latro:
& Fragmenta Historicorum Vetr. cum Notis A. Popmae.
Recensuit, Notas perpetuas, & Indices adiecit *Josephus*
Wasse, Coll. Regin. adud Cantab. Socius; & Nobiliss.
Marchioni de Kent à Sacris Domestici. Praemittitur
Sallustii Vita, Auctore V. Cl. *Joanne Clerico*. *Quarto*;
1716.

A Vindication of *Christ's Divinity*: Being a Defence
of some Queries relating to Dr. *Clarke's* Scheme of the
Holy Trinity, in Answer to a Clergyman in the Coun-
try. The Fourth Edition, 1721.

A Second Vindication of *Christ's Divinity*: Or, a
Second Defence of some Queries relating to Dr. *Clarke's*
Scheme of the Holy Trinity: In Answer to a Coun-
try Clergyman's Reply. Wherein the learned Doctor's
Scheme, as it now stands, after latest Correction, Alter-
ation and Explanation, is distinctly and fully considered.
The second Edition. *Octavo*, 1730.

Eight Sermons preached at the Cathedral Church
of St. *Paul*, in Defence of the Divinity of our Lord
Jesus Christ; upon the Encouragement given by the
Lady *Moyer*; and at the Appointment of the Lord
Bishop of *London*. The Second Edition. *Octavo*, 1720.

A Review of the Doctrine of the *Eucharist* as laid
down in Scripture and Antiquity. *Octavo*, 1737.

These Four by the Reverend Dr. *Waterland*.

one
ac
on
ri-
tis;
uo;

ris
la-
A.
ii,
o:
ae.
ous
ff.
ur
uo;

ce
he
n-

a
e's
n-
s
r-
d.

h
d
ne
d
o.
d